BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
11 N
11

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

13-2,6,20

ANTONII OLIBANI CIVIS HONORATI BARCIN. IN ALBO CONSCRIPTI, ET REGII Senatoris ac fiſci Patroni Commentarius, ad vſat. Alium namq. de Iure fiſci. lib. 10. conſtit. Cathaloniæ.

PARVVM QVIDEM OPVS AC LEVIDENSE; ſed tamen vtile ac neceſſarium, ad legum & conſtitutionum Cathaloniæ vſaticorumq. Barchinon. intelligentiam: & ad demonſtrandum proprium regum officium, ac vere regium, quod in liberatione vi oppreſſorum de manu calumniantium, & afflictorum ſubleuatione, poſitum eſt & conſtitutum.

Huic acceſsit & adiuncta eſt breuis ſumma & explicatio iurium regalium, quæ Rex Aragonum, & Comes Barcinonæ exercet, cum debita moderatione in bonis, & perſonis eccleſiaſticis prouinciæ Cathaloniæ: omnibus iudicibus, tam eccleſiaſticis, quam ſecularibus, & aduocatis in Regio Senatu cauſas tractantibus conueniens & valde accommodata.

Ad ſpectabilē virum, D. Didacū de Couarruuijs, vicecancellariū.

Ex legato Ill.mi Coccini

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

CVM LICENTIA, ET PRIVILEGIO.

Barcinonę, Ex Typographia Gabrielis Graells, & Geraldi Dotil. 1600

Expenſis Michaelis Meneſcal.

Lo Duch de Feria Llocthinent y Capita general.

PER quant per part de vos Miquel Maneſcal librater de la preſent ciutat de Barcelona nos es eſtat ſupplicat, vos donaſſem licẽtia de imprimir y vẽdrer vn libre intitulat Cõmentarius in Vſatscum Alium namq. de Iure Fiſci libro de.imo Conſtitutionum, Cõpoſt per lo Magnifich, y amat Conſeller de la real Mageſtad lo Doctor Antoni Oliba del Real conſell y Aduocat fiſcal. E nos viſt lo dit libre eſſer molt vtil y profitos y attenent les bones parts y moltes letres de dit Miſer Oliba y lo quant ſe han de eſtimar ſos treballs y que conue al be publich ſe imprimeſca, Per tenor de la preſent vos donam y concedim licentia que pugau fer imprimir y vendrer lo dit libre manant expreſſament a tots y qualſeuol Eſtampers, y altres qualſeuol perſones que durant lo tẽps dauall ſcrit no imprimeſcã ni imprimir ni vendrer façan ſens orde y licentia voſtra lo dit libre ſots pena de perdre tots los libres imprimits motlles y aparells de la impreſſio y vltra de ſinch cents florins de or de Arago als reals cofrens applicadors y dels bens dels contra fahents irremiſſiblement exigidors ſots la qual pena diem y manam no res menys a tots y qualſeuol Veguers Balles Sotveguers Sotsballes y altres qualſeuol officials axi Reals com de Barons y mayors com menors que lã preſent noſtra licentia a vos dit Miquel Maneſcal tinguen guarden y obſeruen tenir guardar y obſeruar faſen y contra no vinguen en manera alguna ſi la gratia de ſa Mageſtad tenen chara y en la pena predita deſijen no incorrer, la qual licentia volem ſia duradora per deu anys del dia de la data infraſcrita en auant comptadors. Dat en Barcelona a deu de Febrer. MDC.

El Duq. de Feria,

V. Rouirola Cancellarius.
V. Fontanet.
R. Theſa.

Gabriel Olzina.

SPECTABILI VIRO ET OMNIVM LAVDANDARVM

Artium, ac iuris diuini, & humani gloria ornatiſsimo, D.D. Didaco de Couarruuijs, Viceecancellario optimo & meritiſsimo,

Antonius Olibanus. S.

MAGNAM, ſi memoria tenes, ſpectabilis vir, ſuperiore anno in hac prouincia contentionem excitarunt milites S. Ioannis Hieroſolimitani, nationis Aragoniæ, & Valentinæ, cum militib. Cathalanis illius ordinis, ſuper Cõmandis & præceptorijs Caſtellaniæ Ampoſtę, ſitis in Principatu Cathalonię litigantes: magnam, non modo in populis ipſarum præceptoriarum, illorumq, vicinis, ſed in ciuitatib. ipſis Barcinona, Dertuſa, Ilerda, & in conſiſtorio deputatorum Cathaloniæ, atq. adeo in ipſo regio ſenatu ſacroq. concilio, altercationẽ cõmouerũt. nulla fuit vnquã in regio ſenatu altercatio maiorib. habita clamorib. maiore animorũ cõtentione, acriore cura, vehementiore ſtudio. ſtatus enim cauſæ in ſummo erat, cũ de legũ poteſtate in comitijs, quę in magna, & ſancta veneratione habentur ſancitarum ageretur, & de ſententijs in curia Romana latis exequẽdis. Hinc trium ſententiarum rotalium auctoritas allegabatur: inde legum huius prouincię poteſtas, pro qua tuenda, ac defendenda inſurrexerant omnes iſtius prouincię nobiles, omnes milites, populi vniuerſi, generale deniq. Cathalonię. premebatur ſenatus auctoritate ſententiarum in curia Romana latarũ in fauorẽ Valẽtinorum & Aragonenſiũ: literis monitorialib. vrgebatur cõminationib. cenſurarũ, relaxationib. aggrauationib. & reaggrauationib. firmare de iure aduerſus tanta molẽ cenſurarũ ſenatores in regio bancho, iuxta patrię iura & mores receptos noluerũt: quia apoſtolicis cõ-

 minationib.

minationib. & cenſurarũ relaxationib. deferendũ eſſe putauerũt. ſindicũ generalis Cathaloniç de obſeruatione legũ, à olim regnantib. Alfonſo iiij. & Carolo. V. ſancitarũ, & nouiſsime in curia anni 1585. confirmatarum opponentem, repellere aut reijcere non poterant. iuramentum enim, quod de illarum obſeruatione prçſtitum erat, homagium datum, ſententia excõmunicationis ſponte ſuſcepta deducebantur. periurij, bauſiç & infidelitatis pœna, excõmunicationis incurſio prçtendebantur. vtrinq. ex ſcripto agitur; vtrinq. de ſuprema poteſtate diſceptatur: hinc legum promulgatarum, inde rerum in curia romana iudicatarum. Senatus in omnib. cunctatur: diẽ iudicij ſçpe differt; comperendinandum putat: fructus cõmendarũ ſecundum leges patriç in tuto ponit, vt cui deberentur, forent ſalui: iuriſdictionib. præceptoriarum idoneos magiſtratus adſignat, qui iuſtitiam adminiſtrando, vaſallos cõmendarum in pace & otio retineant, & iura tueantur. mittit legatos ad regem, ad regium ſummũ concilium: ad legatum Apoſtolicum; ad ſanctiſsimũ Rom. Põtificem. omnia ſufert, cenſuras reuerenter ſuſtinet. conqueritur de afflictione, de oppreſsione; de cenſurarum eccleſiaſticarum cõtinua & nunquam intermiſſa relaxatione. nullus expoſtulationib. locus relinquitur. appellat ad ſanctiſſ. Romanum Pontificẽ eiuſq. ſanctã & Apoſtolicã ſedem. in appellationib. grauamina ſingula exprimit; ſenatũ in nulla culpa eſſe demonſtrat: obedientiã ſuam, in ſummũ Pontificem & eius legatos mandataq. Apoſtolica profitetur & ſemper ſincetam, integram & illibatam fuiſſe teſtatur: cauſam alia via tractandam vrgentib. Aragonenſib. & Valentinis inſinuat: negotia eccleſiaſtica in Regia Audiẽtia aliter tractari debere: iura regalia regis & regni non poſſe turbari: de ſententijs Rotalib. ſçpe alias in ſenatu fuiſſe diſceptatum, ſed inſtatam executionem ſecũdum leges prouinciç, & breui perfectam. Non eſſe credendum Romanum Põtificem, qui omnium prouinciarum iura, & bonos ac laudabiles mores tuetur, vno verbo, totam obſeruationem legum, ac iudiciorum huius prouinciç, multis vigilijs excogitatam atq. inuentam velle euertere. Sed Ferdinandus Ruicius, qui cauſam tractabat, vir bonus & nobilis ac cum primis diligens, attamen Aragonenſis, inſtat, vrget, inſectatur; illudi ſibi putat, muros & ſaxa penetraturus nunquã deſtiuit. rebus ſic agitatis & ciuitatib. Dertuſenſi & Barchinonenſi,

ipſoq.

ipſoq. regio ſenatu cenſuris eccleſiaſticis vſq. ad ceſſationem à diuinis, grauatis et oppreſsis, nuntius et legatus apoſtolicus, qui in curia regis domini noſtri de cauſa cognoſcebat, rege vel annuente vel inſinuante, mittit in hanc prouinciam auditorem ſuum Petrum Benium, virum optimum et doctorem iurium egregium cum mandatis, vt omnia recognoſcat accurate ac diligenter. Hic proceſſu in regia aud. facto, ſępius recognito & procedimentis omnib. ab exordio repetitis, ſenatum regium nullam culpam, nullum contemptũ in mandatis apoſtolicis commiſiſſe intelligit, innocentem videt; vtilitati commendarum & commendatorum conſuluiſſe animaduertit, fructuum perceptorum valoris multorum millium ducatorum prætia depoſita in tabula ciuitatis Dertuſę reperit, ſenatum ergo ad cautelam a cenſuris abſoluit. tranſeo cætera, nota eſt enim hiſtoria. hic ego vehementer ſtomachabar, dum omnia mecũ confero, memoriaq. totam rei ſeriem repeto, & procedimenta, quę in ea cauſa me preſente & in regia Audientia, cum alijs ſenatoribus ſedente in xij ferme annis facta fuerunt, ante oculos pono: indigneq. ferebam tam negligenter negotium fuiſſe tractatum, in cauſa expretis iurib. patrię proceſſum vel aduocatorum ignoratione, vel iudicum negligentia, ad quos pertinet ſupplere iura, quæ deſũnt partiũ aduocatis. Etenim, ſi ſententiarum rotalium executio fuiſſet poſtulata ſecundum formam in noſtris legibus traditam; ſi ſeruatis regalibus iuribus, quorum defenſionem non tantum regius ſenatus, ſed tota etiam prouincia eo grauius ardentiuſq. ſuſcipit, quod ad deminutionem & læſionem regalis dignitatis, niſi retineantur, proprius accedunt: ſi more maiorum retento, ſi ſtilo regiæ aud. inſimilib⁹ cauſis ſemper ſeruato, breui cauſa fuiſſet expedita. Aſsiſtẽtiam enim regię manus, vel auxilium brachij ſecularis, pro exequendis ſententijs rotalibus ſenatus, ſi hęc vel alia legitima remedia, ſecundum leges ac mores noſtræ prouinciæ petita fuiſſent, non denegaſſet; contra nouiſsimas conſtitutiones, quas ſindicus generalis obſeruari inſtabat, nihil egiſſet; iura ſua partibus ſaluaſſet et illęſa dimiſsiſſet: cauſam ſine debito terminaſſet, rem totã à ſuo tribunali iudicioq. ablegaſſet. Ego verò hãc occaſionẽ, quæ mihi ſenatorum poſtremo et infimo, oblata fuit, commodam & idoneam iudicaui, vt qua poſſem diligentia horis ſurtiuis & feria-

tis,totam hanc regalium iurium, quæ in hac prouincia retinentur, & in pertractandis negotijs eccleſiaſticis, quæ aliquando in regia audien. occurrunt, ſeruantur, quæſtionem altius repeterem, & breui ſumma comprehenderem, receptamq. illorum praxim & vſum explicarem, antiquorum traditiones & frequentiores in his obſeruationes, quę noſtra ętate obliuioni penè traditę ſunt, & intenebris ſepultę, repetendo & exſuſcitando. Nulla eſt enim pars iuris noſtri, ſi commune ius cathalanorum ſpectes, poſt cencentum ab hiuc annis et amplius, peiore conditione habita, quam iſta de iuribus altis & regalibus obſeruandis, in rebus et perſonis eccleſiaſticis, quoties de illis contingit in regijs tribunalibus diſceptari. Nam qui cæteras partes ſe tenere profitentur, hanc rejiciunt quaſi barbaram, & ab antiquis doctoribus cathalanis male & confuſe explicatam: vel qui in hanc potiſsimum operam ponunt ſuam, facile damnum patiuntur cęterarum. itaq. ad tabelliones peritiores hęc iuris noſtri pars reiecta eſt, & à noſtris doctoribus pro derelicto habita. quod malum in vniuerſa iurìs cathalonici diſciplina ſerpet ex multis annis et longius indies progredi tur Non enim in tribunalibus allegantur cõmentaria ThomęM ieris, guillermi vallisſiccę, Iacobi Iudaici, Iacobi Calicij, Ioannis Socarratis, Iacobi Marquillis: non maiorum noſtrorum ſententię. ſed nec Bartoli, Baldi, Caſtrenſis, Alexandri dicta egregia: ſed qui heri aut nudiustertius primum ad curiam venit, qui duas aut tres ad ſummum ſchędulas vt cumq. compoſuit, pleno ore recitat Auendanum, gomeſios, lupos, menochium, maſcardum, cuiacium, Gregorium & alios ſexcentum huius claſsis doctores, viros equidem doctiſsimos & de noſtra Iuriſprudentia bene meritos, ac venerandos patres, ſed in controuerſis negotijſq. huius prouincię tractandis & dirimendis, ſecundos aut tertios. neq. enim legum noſtrę prouincię antiquiorum, quas vſaticos nuncupamus, verba plerumq. abſoleta, aut aliorum iurium, quę ſucceſſiuistemporibus ſancita fuerunt, explanabunt itali, galli, luſitani, caſtellani doctores, quantumnis licet excellentes; ſed eorum ſignificatio et intelligentia ex noſtris ſumenda eſt. quod Auendanus in dictionario bene animaduerterat. iam vero praxim, quæ propria quędam facultas eſt ac diſciplina & ars artium, vnde melius quis

addiſcet,

addiſcet, quam ex noſtrorũ frequenti lectione. quid dicam de veriore ſententia, cum lex plures poteſt recipere ſenſus. Hic ego Thomam Mierem a mortuis excito aduocatorum ſui temporis vel temeritatem vel inſipientiam redarguentem. Calicium quoque in teſtem voco, ducentis fere ab hinc annis vita functum, hinc enim ſic ait, ſic de his ſcribit. ius nouum cathaloniç derogat iuri romano antiquo. & ideo male faciunt aduocati hodie in cathalonia, qui formant libellos in actione iniuriarum, iuxta P. pœna. inſtit. de Iniur. cum ipſos libellos debeant formare iuxta diſpoſitionem vſaticorum. Et forſan iudex ex officio poſſet libellos reijcere. l. prima. D. de offic. adſeſſ. cum ibi notat. in glo. libellis. hęc Calicius. Audi nunc, ſi placet Mierem. a multis, ait, parum curatur de iuribus patriç. non enim curant, niſi de legibus romanis & dictis doctorum italicorum. & rurſus. ſcribo inquit, quia opus eſt his ſcriptis, & vt dem occaſionem alijs, vt potius curent de legibus & conſuetudinibus patriæ, quam de vſibus italię. quia de illis non debemus habere rationem, niſi in adiutorium vel ſubſidium. nonne ridiculum eſt ignorare iura patrię, & curare de alienis. prius debemus curare de domo propria, quã de aliena. & practicãdo, legendo, ſtudendo & ſcribendo multum video errari in iudicijs, quia plures iudicatur per iura communia, quam per iura patrię, quæ habemus iurata & ſub pręcepto. & reliqua. Hęc cauſa fuit, vt ego perpauca ex noſtris obſeruarem, ad explicandas cauſas eccleſiaſticas, quę quandoq. in regio ſenatu occurrũt, ſeruatis regalibus iuribus & iudiciorum antiquo more, neceſſaria & opportuna. ſcripſi ſane, vt potui, raptim videlicet, & ſubſciſiuis (vt aiunt) operis; ſcripſi fateor, vt ſcopas diſſolutas. inſtitueram autem opus laboris, vti ego animo conceperam, trium menſium, aut quatuor ad ſummum. quod Calendis. Iulijs anni. 1598. inceperam, recenti ad huc facti memoria. ſed ſucceſſerunt infiniti prope labores: vxoris diuturna infirmitas, & vita languens, filiolę chariſsimę grauiſsimus morbus, & poſt longam afflictionem, heu, mors pręmatura, quę mihi maximum dolorem & animi langorem attulerunt, meq. penitus ab hoc inſtituto, refrigerato pręluctu, inuentionis amore retardarunt. ſucceſſerunt comitia regia, maximo incolarum totius prouinciç, con-

curſu, in hac ciuitate celebrata; magni ſane non dicam laboris, ſed ſudoris. in quibus pars aliqua ſolicitudinis, nobis cum alijs regij ſenatus doctoribus obtigit, tua humanitate & ſumma modeſtia demandata. quamobrem opuſculum noſtrum bona mente inchoatum, multis occupationibus intermiſſum & interruptum, tandem quo potuit ſtudiorum curſu, peruenit ad vltimum. Tibi vero ſpectabilis vir, dicandum cenſui, penes quem debet eſſe regalium iurium huius prouinciæ & aliorum regnorum corone Aragonum, ſūma defenſio, firmiſsimū propugnaculū, vt ſit grati mei inte animi teſtimoniū & cōfirmatio manifeſta: & vt ego quoq. munuſculū aliquod tibi offeram, quem tota hęc prouincia mirifice ac diligenter colit & obſeruat. tantum enim ſe tibi debere confitetur, pro tuis multis ac magnis in nos officijs ac beneficijs, pro indefeſſo labore cum animi moderatione, in tractanda illa infinita prope negotiorum multitudine, quæ in comitijs occurrerunt: in placandis animis expoſtulantium, in conciliandis diſcordijs, in ſedandis procellis quorundam æſtuantium: ſunt enim cathalani vt Mieres ſcribit, valde animoſi & habent ſpiritum in naribus, ſed tamen ratione placabiles & ad ęquabilitatem propenſi; in definiendis controuerſijs; in reformandis legibus ac moribus totoq. reipub. ſtatu; in conſtituendo nouo iure: in liberandis vrbibus & populis ab onerum pondere & grauitate; in militia decoranda & illuſtranda; in omnibus prouincialibus honeſtandis & ornandis; in omni deniq. officij ac beneficij genere, quo Cathalanos & prouinciam totam vir bonus & fidelis regius conſiliarius potuit iuuare, vt omnes non modo nobiles & ciues, ſed cuncti etiam prouinciales; ipſę ciuitates, eccleſię, monaſteria, hoſpitalia: ipſa deniq. prouincia vniuerſa aperte palamq. predicent, in conſpectu, in oculis omnium, beneficia regia, gratias & dona multa et maxima, quę hoc tempore rex & dominus noſter magnanimus, alti & excelſi animi princeps, primo ſuo ingreſſu, contulit largiter & regia magnanimitate erogauit, tuis quoq. optimis ac fideliſsimis conſilijs deberi. Hęc eſt omnium vox conſentiens, populorum & ordinum communis ſententia, conſtans & grauis de te opinio atq. exiſtimatio, quę in animis omnium inſedit, & hærens penitus infixa, perueniet ad multorum ſeculorum poſteritatem. Tu vero ô libelle

iudicium

iudiciam virorum doctorum, quod in alienis laboribus ſolet eſſe acerrimum ac ſeueriſsimum, cum reuerentia circunſpicito; reprehenſiones diligenter obſeruato; & ad tuum larem, vnde exiuiſti, redire quamprimum curato; vt in tua fide & renuntiatione reliqui noſtrorum laborum & multarum vigiliarum libri, quos de iure ciuili ſcripſimus, iam iamq. parturimus, vel quamox euulgentur, vel retenti inter alias vulgares ſchædas contritas & laceratas, deliteſcant reiecti, & in perpetuum conſeneſcant.

Bene valeat ſpectab. dominatio veſtra, Barcin. ſexto Calend. Nouemb. 1599.

AD PATRIAM ET LARES PATERNOS.

EST locus in Comitatu Ceritanię in radice montium Pyrenæorum, vel inter ipſos montes Pyrenęos ad Septentrionem, & qua parte itur ad comitatum Foxenſem, indeq. ad Gallias; qui, quod excelsis ab ortu ſolis et occaſu collibus cinctus ſit, vallis efficitur: quia vero Carolo Magno Galliã repetenti; quia Maurorum impetum, qui eum hinc expellębant, ſuſtinere non poterat, vnicum ac ſingulare præſidium fuit, Carolana dicitur, & a Carolo materno nomine, ſed corrupto aut imminuto, Carol appellatur. Hic locus ad meridiem diſtat â villa Podijceritani circiter mediam leucam, ibiq. incipit cingi montibus. Inde excurrit ad Septentrionem, fitq. perpetuo ſe attollens altior & excelsior, donec prębet ſpectantibus Galliarum ingreſſum, qui locus dicitur collis Pimorenti, portus ęſtate amœnus & tutus, hyeme propter tumulos niuales & niues congeſtas, quæ in eo loco ſolent concreſcere, triſtis & ſatis periculoſus, ſed omni tempore celebris ac frequens propter continuam ac perpetuam negotiationem multarum mercium, quę in Hiſpaniam ex Gallia exportãtur, atq. hinc in Galliam. Indę procurrit ad abietem coronatam procliuis, vbi eſt terminus, ac finis & vallis & regni. itaq. habet in longum tres leucas; in latum, qua parte magis ampliatur & extenditur, duas. ſcinditur enim plerumq. in cornua propter varios montes & varia nemora, quibus redditur fertilis. ipſius vero vallis maior pars anguſta, montium iugis in vallem reflexis, & alicubi multo, quã vnde incipit, aut vbi finitur, anguſtior. Aquas multas exprimit, & in ipſis ſummis montibus, & ad eorum radices; quarum quędam ex viuis fontibus manantes ſtagna multa & magna faciunt ad radices, & plana quędam loca ſummorũ montium, indeq. erumpentes, cũ omnes in vnum alueum concurrunt, ſatis magnũ riuũ faciunt, qui per medium vallis fluens labitur in ſicorim, non longe ab oppido Ceritano. nomẽ fluminis Arauo. Habet pręterea, qua parte vallis Gallias attingit, riuum alium ex fontibus ac ſtagnis, deſcendentem in eam partem procliuibus, qui per comitatum Foxenſem decurrens

prope

prope Toloſam, Garunnam intrat, cuius nomen larieia. In omnibus riuis, ſtagnis, ac riuulis piſces multi, ac ſatis magni, eximij porro ſaporis ac coloris rariſsimi, Tructas vocant. Piſcium uero iſtorũ vſus omni tempore paratus. nam aut recentes, & dum capiũtur hamo aut retib. in vſu ſunt, aut capti in autumno menſeq. Octobri, dũ coeunt, euiſcerati & modico ſale aſperſi exficcantur ad fumum in camino, ſicut ſues; aut ſale conditi adſeruantur ad tempus durabiles, ſicut piſces marini. iuxta riuum & quaſi ad orã eius parua quædam oppida non logo interuallo diſtincta; ſita vero hoc ordine, ſi ab eo incipias, quod eſt proximum Gallis porte, Porta, vnde mihi origo eſt. Carolus, Cobacillus, vbi prædictorum Eccleſia ſatis ornata, ſub inuocatione Sancti Quintini. Ques, rialtes, turris, ibi altera eccleſia ſub diuo Stephano. tum irauallis, ibi. quoq. tertia eſt eccleſia ſub diuo Fructuoſo. ſed proximę annexa. Duo præterea oppida parna, vel potius manſi, diſtant ab riuo ciriciter mediam leucam, ſita in iugis montium: ſed qua parte vallis proxima eſt ſuo termino, vnde incipit verſus Podiumceritanum: Sanctus Petrus, propter templum ibi diuo Petro dicatum, ſalit. Olim plura oppida, aut manſi plures, quorum hodie apparent veſtigia, fonsuiuus, cabanafranca, manſus Sabaterij, planum penis, ſedreuetũ, tramiſporta, (ibi anguſtior via, in qua cernuntur conſtructi parietes regij a Carolo Magno, ad impediendum militem Sarracenum) hiules, quę deſtructa fuiſſe incurſionibus Gallorum & vaſtationibus credibile eſt, quod omnia ſint in parochia proxima Gallię & ſupra Carolum, vetuſtioraq. turre Ceritana. Pręterea Caſtella duo, vicinius Gallis turris Ceritana, quod opus ſit incolarum totius comitatus Ceritanię; alterum Carolus, vnde oppidũ quoq. nominatur. opus Caroli Magni, quoad conijcere licet. Eſt enim antiquiſsimũ, et forma ædificij antiquiſsma; vtrumq. natura loci ſatis munitũ, & præſidijs militaribus & machinis bellicis, dum res ſtabãt, et melius diſpenſabantur. ſic vero ambo diſpoſita; vt Carolus diſtet à caſtro, quod eſt in Podioceritano, vallem ipſam recta ſpectans, vnam leucam, a Carolo vero turris Ceritanię, alteram. ſic fit, vt tempore belli, ſi quid ſtationarij milites, qui ſunt in turri Ceritana, intellexerint; vel ex ſpeculatoribus, quos toto illo tempore ipſa vallis ſolet habere conductos, vel ex iterfacientibus Gallos machinari, aut para-

re aduerſus Hiſpanos, emiſſo bombardæ ictu de Gallorum inſidijs certior fiat Carolus: is vero ſimili dato ſigno ad caſtrum Ceritanū nuntium transmittit. à quo duobus ſignis in duas partes totius campi Ceritani datis, omnes fiunt certiores rem nouam Gallos tentare, & aliquid moliri. itaq. vel vno momento ex turri Ceritana nunti⁹ peruenit ad totam prouinciam Ceritanorum: nā hęc tria caſtra ſub vno duce reguntur. ſigno uero intellecto, prouinciales, qui ſunt in agris vel in oppidis paruis pręmuniunt ſe ſe, & res ſuas colligunt, eaſq. vel abſcondunt in antris, ſi per tempus nō licet ferre ad caſtra; armenta etiam & greges ex montibus propellunt in loca plana vicina caſtris, & locis munitis magna celeritate. ipſi vero incolæ cum familijs ſuis ad caſtella properāt armati, domibus ac reliquis rebus, quę ferri non poſſunt, hoſtium libidini relictis. itaq. deceptus hoſtis ſæuit in prædia, ignem ſubijcit; vt vel eo modo noceat prouincialibus, libidinem expleat, & exhalet furorem effrænatum. quo nomine vallis Carolana ſuo regi debet eſſe chara atq. iucunda, quæ incendia, vaſtationes, incurſiones hoſtium paſſa eſt ſingulis ferme bellis. itaq. locus iſte rerum geſtarum memoria eſt valde nobilitatus. Nam & Carolum Magnum fractum iam & pedem figere nequeuntem, ſuſcepit & recreauit, & Petri tertij partes aduerſus Iacobum Regem maioricenſem lubenter & fortiter egit, alijs caſtris & oppidis Ceritanię Iacobum recipientibus. Antonium Rocha cum ſuis graſſatoribus in anguſtijs vallis, Galliam petentem cum præda ſępe intercluſit. alios pręterea Foxenſes, qui in campum Ceritanum incurſiones magnas fecerant, præda ſpoliauit, eamq. dominis reſtituit. incolę neruoſi, valentes, & fortes; atq. vt eſt eorum innatum odium in Gallos, ad pugnam prompti, celeres, & ardentes. quod ſuperiore anno. 1598. menſe Maio experti ſumus. Nam ex tribus mille lutheranis comitatus Fuxi & aliarum partium vicinarum, qui in comitatum Ceritaniæ intrauerant, magna ſtrages facta eſt in conſpectu turris Ceritanę. agri non multum lati; at ſatis fertiles & ſalubres. Montes non inferiores montium pyręneorum principe Canigone. in campis fructuum varia genera, frumentum, ordeum, auena, ſiligo. itē horti multi & nō inamęni neq. inferiores cæteris totius comitat⁹ hortis. hinc copia mellis, faui, cerę. Hinc poma, pruna, pyra generoſsima, cęraſa, mori. ſed & in mōtibus alia cęraſa aggreſtia

paſtus,

paſtus vrſorum; corna, gerdi, nauini,& alia id genus multa. prata virentia & irrigatione iucundiſſima, ſalicibus multis ornata, atq. lapide firmiſsimo vndiq. ſepta. armentorum ac reliqui pecoris greges magni, propter prata & fœni abundantiam & largitatem. hinc copia lactis, caſei, butyri. Hinc hædi, agni, vituli, equi, muli. ſues multi & quidem optimi. in montibus vero præter trabes, poſtes, ligna, & quidquid poteſt eſſe vſui & incolis proprijs & ciuibus Podiceritani; ac præter paſcua, quæ habet maxima & amæna, paſtus largi & copioſi animantium omnis generis. deniq. æſtiui ſaltus ſua uiſsimi gregibus & armentis. venatio ſemper eſt opportuna, & quidem facilis. habent enim montes ferarum beſtiarum varia genera, ceruos, damas: caprarum duo genera, quæ meliores cibi ſunt, hiſar di dicuntur: apros, lepores, pantheras, martes, quorum pelles mulieribus gratę. Pręterea perdicum tria genera, quaſdam albas, alias omnib. notas, alias vero coloris fuſci. inſuper pauones aggreſtes nō cohortales. deniq. terra eſt tota ferax, & qua nec Podiusceritanus carere poteſt, nec reliqua oppida comitatus, vt omittam partam ſecuritatem et quaſi fidem publicam euntibus in Galliam ac redeuntibus, beneficio incolarum vallis Carolanę, quæ cum ſit ſibi ſufficiēs, nullo eſt tempore negligenda. Non pręteribo, quod ipſe a ſene quodam nonagenario accepi, qui affirmabat in iugis montium reperiri magnam copiam criſtalli, quod loca illa omni tempore ſint niue cooperta: ſit vero criſtallum, nix cōgelata Ariſtoteli et Plinio. her bas habet rei medicæ perutiles, et quę contra venenum ſunt præſentanea remedia, terebinthię ex abiete copiam. poſtremo vallis eſt, non indigna, quę pars ſit feracis omnium rerum Hiſpanię & in finibus eius ſita.

AD DOCTISSIMVM VIRVM ANTONIVM OLIBA,
Regij Concilij Doctorem ac fiſci aduocatum meritiſsimum, Pauli Coſtæ Prioris Benedictini.

CARMEN.

DEſinet eſſe prius contrarius ignibus humor,
& tepidus gelido flabit ab axe notus;
Et ver autumno;brumæ miſcebitur æſtas:
cumq. lupis diris prata vorabit ouis;
Quam tibi depaſcet tempus rubigine nomen:
Oliba, quam qui ſis diſsimulare velit.

HIPPOLYTI MONTANER, DOMICELLI DOMINI DE,
Gau er. Aſſeſſoris in Baiulia generali Catha. auctoris generi, ad Lectorem.

SI laudare velit ſocerum gener, atq. parentem
filius: has laudes fundit vterq. ſibi.
Namq. eadem prorſus ratio eſt ſoceriq. patriſq.
quos laudare nequit filius, atq. gener.
Laudatoris enim laudis pars magna videtur.
pars laudis redit huc, vnde profecta fuit.
Auctorem laudabit opus, quod regia iura
in varias partes diſtribuenda docet.
Quid poſsit rex in cleros, et in omnia iura,
atq. bona illorum. continet iſte liber.
Iura nouat patriæ, quę iam neglecta videntur,
in quibus vtilitas non mediocris ineſt.
Iudicibus liber hic eſt vtilis, atq. patronis.
vtilis eſt regi, præsbiteriſq. ſimul.
Sæpe etenim lites mouet ignoratio iuris,
ſæpe etiam lites cognita iura vitant.
Hęc tantum tetigiſſe ſat eſt chariſsime lector
cætera, quę reſtant, ſunt manifeſta ſatis.

AD LECTOREM IN TANTI OPERIS COMMENDATIO-
nem Onofrij Michaelis Puigferrer domicelli et. V.I.D.

EPIGRAMMA.

QVid valeat, cupias ſi ſcire, potentia Regum,
quidue iuuat, fiſci regia iura queunt;
Multaq. ſi quæris mendi ſine crimine ſcire,
Hæc lege: nam lectis plurima doctus eris.

TABULA RUBRICARUM, quæ in hoc libello continentur.

Procœmium.pag.1.

Cap.1.pag.5.

De origine antiquarum legum Cathaloniç.

Cap. 2.pag.11.

De diſpoſitione et diuiſione vſaticorum.

Cap.3.pag.22.

De literali expoſitione vſat.alium namq.

Cap.4.pag.71.

De forma et notitia magiſtratuum ſummorum prouinciæ Catha-
loniç. et de eorum ſuprçma poteſtate.

Cap.5.pag.102.

Quid ſit regalia Regia, et de regaliarum diuiſione.

Cap.6.pag.111.

De Regaliarum conceſsione,prçſcriptione.etc.

Cap.7.pag.134.

De regalib. et iurib.altis,quç competunt regi Aragonum et Co-
miti Barc. in Cathalonia,in perſonis eccleſiaſticis,eccleſijs et bo
nis earum. et primum de iure amortiſationis.

Cap.8.pag.157.

De iuuamine et auxilio prçſtando Comiti Barcin.per prçlatos ec-
cleſiarum ſecularium et regularium, ratione feudorum, quç ab
eo poſsident.

Cap.9. pag.165.

De alijs iurib. altis regis Aragonum et comitis Barc.in perſonis ec
cleſiaſticis et bonis earum,ratione feudorũ,quç tenent pro rege.

Cap.10.pag.180.

De regalib. domini regis in bonis eccleſiarum et perſonarum eccle
ſiaſticarũ,ratione tẽporalitatũ,quas tenent et poſsidẽt in regno.

Cap.11.pag.197.

De alijs regalibus domini regis in perſonis eccleſiaſticis,reſpectu iu
riſdict.eccleſiaſticç, ſeu illius exercitij.

Cap.12. pag.230.

De cõminationib.quç fiunt per literas regias,iudicib.eccleſiaſticis.

regias

regias hortationes et monitiones cõtemnentib.et de pœnis,quę in eiſdem apponuntur.

Cap.13.pag.243.

De regalib.domini regis ratione beneficiorum eccleſiaſticorum et eccleſiarum,quę ſunt in regno.

Cap.14.pag.281.

De iuriſdictione,quam habet rex Ar.gonum et comesBarc.ex regia pręrogatiua,in cauſis eccleſiaſticis contra ipſos lericos, in ciuilib.& criminalib. & ſub qua moderatione,ſecundum iura noſtræ prouinciæ.

Cap. 15. pag.339.

De cauſis et negotijs eccleſiaſticis, quæ frequenter occurrunt, tractantur et examinãtur in hac regia aud.et ſub qua forma.

ERRATA.

Errata frequentiora, licet oculos & aures offendant incanti lectoris, ex curſu lectionis reformato, & vitio primæ impreſſionis adſcribito: cætera duriora & aſperiora, ſic emendato.

PAgina.1.Linea.7.Procemiũ.	procemium.
Lin.24. tuemur,	tuetur.
20, lin.17. conceſſorum,	conceſsis.
23. li.22.perſpicientia.	deeſt verſatur.
27. li.22. auſtæ,	auguſtæ.
30. li.10 facit ſi,	facit ſibi.
34 li. 29. creatis,	erectis.
36. li.fin.conſequenter,	cõſequentur.
42. li, 10 reperiuntur,	repetuntur.
45. li.5. Eleconora,	Mariæ.
56. lin. 11. in rege,	cum rege.
89. li.9. exprimit,	exprimitur.
115. li. 22. ſob titulo,	ſunt titulo.
122. li.13.nequent,	nequeunt.
123. li.fin.poteſtatem,	proprietatẽ.
126. li.28.ſicut finita,	ſunt finita.
127. li.30. facta fuit,	lata fuit.
152. li. 19. iudicaui,	indicaui.
161. li.28. declarat,	declarant.
175. li.4. bonisq.	bonis,quæ.
& li 21. cabioſa.	ſcabioſa.
185. li.5. dicitur,	ſed.
189. li. 23. ſic quæro.	ſed quęro.
206. li. 12. & regia,	ex regia.

214. li.18 quę in	quę ſint regalia
216.li.29.ſubgranilib.	granib.
227. li. 30. non alijs,	non in alijs.
235 l.antep.via executoria,	via executiua.
252.li.23. quiam.	quia reparatio.
256.li. 30.& ſi citat.	& ſi ſciat.
261. li.18. innono.	in nono.
292. li.7.remanet.	remanent.
293. li.9 correctionẽ,	coercitionem.
296. li.3. proſequenda,	proſequendo.
& li.28. itiari.	initiari.
305. li.fin. vſq.ad eo.	vſqueadeo.
320. l.26.dominicas,	greges dominicos
322. li. 27.veſque	vſque.
323. li.1. Iacobi 2.	cap.27.
330.li 3. tractatur.	tractantur.
336.li.11.ſolus executor.	ſolũ executor.
341. li.20. ſeruare.	ſeruari.
344. li.23.eccleſiaſtica.	eccleſiaſtico.
349. li.26. pertinet.	pertinent.
353. li.3. manus regia,	manus regiæ.
364. li.24. hoſpitalijs,	hoſpitalarijs.
365. li.pen.minime.	nemine.
379. li 1. fieret.	ficret.
& li.24. Petrus benius,	Petrus bennius.

AD COMMENTARIVM ANTONII OLIBANI, CIVIS BARCHINONE HONORATI ET REgij Senatoris ac fiſci patroni, in vſaticum alium namq. de Iure fiſci, libro 10. Conſtitutionum.

PROAEMIVM.

NIHIL eſt in toto terrarum orbe, in quo Regia Maieſtas magis eluceat & ſplendeſcat, quam oppreſſorum ſubleuatio, defenſio, patrocinium; nihil inquam eſt, quod magis Principes deceat, quam facere iudiciū atq. iuſtitiam & liberare de manu calumpniantiū vi oppreſſos; peregrinis, pupillisq. & viduis, præbere auxilium, ne a potentib. opprimantur. Hoc proprium eſſe regum officium Diuinæ & humanæ ſcripturæ teſtantur. Quod non modo Principes ſecuti in ſuis poteſtatib. exercere conſueuerunt; regium auxilium, ad propulſandum Iniuriā, & afflictionem pauperum impartiendo, ſed intra Eccleſiam etiam nonnunquam, poteſtatis culmina tenent; vt per eandem poteſtatem muniant Eccleſiaſticam diſciplinam; quia ſæpe regnum cœleſte, per regnum terrenum proficit; & diſciplinam, quam vtilitas Eccleſiæ non poteſt exercere, ceruicib. ſuperborum poteſtas principalis imponit. Hæc eſt lex, quæ in omni repub. Chriſtiana recepta & altius ſtabilita, iuſtitiam tuemur atq. deffendit; pacem in populis conſeruat; religionis Chriſtianæ vnitatem cuſtodit; hæc eſt lex, quæ regium firmat Imperium; quæ corda regum, quæ in manu Dei ſunt, inclinat ad pietatem, fidem, religionem, iuſtitiam & æquitatem. Non timent hoſtes, non belli, non cætera regni incommoda, principes, qui iuſtitiam colunt, qui ſubditos ſuos, ab iniurijs defendunt; qui pupillis, viduis, pauperibus ſunt adiutores; qui omnem operam, curam & ſolicitudinem adhibent, totoq. pectore in eam rē incumbunt,

vt in ditionibus ſuis honeſtè viuatur, nemini fiat offenſio, & ius ſuum vnicuiq. tribuatur. Quandiu externa regna legem hanc religioſe cuſtodierunt; tandiu Imperium retinuerunt; ſed cum libido effrenata ſubditorum & principum animos occupauit: aua ritia, qua nullum eſt vitium tetrius in principib. & rempublicam gubernantibus, cœpit dominari; cum fides, & Chriſtiana re ligio negligi & maculari: erupit mox audacia & impudentia, quæ omnia regni officia ſancta & ſolemnia cõminuere & violare cœperunt. Non vtar in re non dubia teſtib. non neceſſarijs; nihil opus eſt Romanorum Regna & Imperia collapſa recenſere; non remo tiorum orbis partium prouincias obliuioni perpetuæ traditas referre: adſunt vicini populi, ad ſunt regna finitima, quæ nos ipſi vidimus inclinata ad interitum, & quaſi iacentia, propter neglectam fidem, iuſtitiam & Chriſtianam religionem. Cathalonia, vt ad nos ipſos redeam, & externa regna ſilentio prætercam, prouincia antiquiſsima & multis ac magnis rerum geſtarum monu mentis illuſtrata, cum vndiq. & terra & mari, deprauatis & corruptis populis cincta eſſet & multis periculis ſepta: hac ſanctiſsima lege, quam religioſiſsime cuſtodiuit ad noſtram vſq. ętatem conſeruata eſt, religionem Chriſtianam in beatorum apoſtolorũ Petri & Pauli fide & doctrina fundatam, quam ab initio ſuſcepit, & in animo infixit, ſemper retinuit; ſui principis obedientiã & fidelitatem ſummam diligentiſsime, & conſtantiſsime obſeruauit & cuſtodiuit: & ad finem vſq. ſeculi, Deo Optimo maximo Authore prouintiam gubernante, & Deiparæ Virginis Marię de Monteſerrato, Cathalonorũ vnicę & ſingularis patronæ, & mul torum ſanctorũ, quorum reliquiæ in hac prouintia honorificen tiſsime & religioſsime coluntur, & cũ reuerentia tractantur, meritis & interceſsione ſuffragantibus conſeruabitur. Magnis igitur & ingentib. laudib. atq. præconijs celebrãda eſt memoria prin cipum Cathaloniæ Raimundi & Adalmuſſæ, quorum legib. & inſtitutis olim prouintia noſtra fuit ſtabilita; quod omnia officia honeſtatis, iuſtitiæ, religionis Chriſtianæ, æquitatis, hoſpitalitatis & ſocietatis officioſę; & quidquid eſt rectum, honeſtũ, legitimũ, humanum, ſociabile, religioſum; quidquid vitio, ac turpitudini,
dedecori

dedecori, legib. diuinis & humanis aduerſariũ; his continetur inſti tutis & ſacratis ſanctionib. hac in quam iuris promulgatione cõprehenditur. Quam rem, cum vniuerſa huius iuris diſciplina demonſtrat, tum vero cum primis hæc lex, alium namq. de qua dicere incipio.

SVMMARIA.

1 *Vſatici Cathaloniæ qui ſint.*

2 *Quare dicantur vſatici.*

3 *Qua de cauſa & ad quem finem conſtituti fuerunt vſatici.*

4 *Mutatio temporum legum deſiderat mutationem.*

5 *Solet Princeps exigentibus caſibus nouas conſtituere leges.*

6 *Vſaticos, caſus expreſſos tantum comprehendere.*

7 *Vſaticis deficientibus, qualiter ſit iudicandum.*

8 *Vſaticos ex legib. goticis ſumptos fuiſſe.*

9 *Conſuetudines feudorum in Cathalonia ab vſaticis originem traxiſſe.*

10 *Solet dici aliud eſſe de veritate iuris, aliud de intellectu practica.*

11 *Vſaticos ab omnibus cuſtodiendos eſſe.*

12 *Comitē Barcinone ſolum tanquam non recognoſcentem ſuperiorem et non reliquos comites Cathaloniæ poteſtatem habere leges condendi.*

13 *Comitis appellatione in ſingulari venit ſolus Comes Barcinone, ſignanter in regalijs.*

14 *In uſaticorum conſtitutione comitem voluiſſe quærere conſenſum terrae et magnatum.*

15 *Curiarum brachia tempore vſaticorum non dū dum fuiſſe diſtincta, et qualiter hodie ſint diſtincta et remiſſiue de Curiarum initio et celebratione cum ſeq.*

16 *Conſtitutiones, differre a capitulis curiarum remiſſiue.*

17 *Conſtitutiones Cathaloniae leges eſſe pactionatas.*

18 *Vſatici cur dicti Barcinone.*

19 *Vſaticos non eſſe probandos quia leges et Conſtitutiones Cathaloniæ dicūtur, licet ſecus in Commemorationibus Petri Alberti.*

20 *Vſaticos dupliciter citari vel allegari.*

De origine antiquarum legum Cathalonę.
CAP. I.

ANTE-

ANtequam ad huius vſatici, alium namq. interpretationẽ accedam, bene erit pro more noſtro, initio pauca de ipſius verbi, vſatici, ſignificatione referre: ne alioquin nominis appellatio in animis lectorum pariat aliquam nouitate
1 ſua obſcuritatem.† Vſatici, apud nos Cathalanos, ſunt leges vniuerſales totius prouintiæ, & Conſtitutiones generales, per quas omnia facta ciuilia, & criminalia, & omnes controuerſiæ, quę inter nos ſuſcitantur, deciduntur, & terminantur, adhibita cenſura legum, ſuccedentibus temporibus pro rerum & caſuum occaſione & indigentia promulgatarum, iuris veteris adiuuandi, ſuplendi, corrigendi gratia, propter publicam vtilitatem; vel noui iuris quãdoq. ſtatuendi; ſicut in iure ciuili Romano accidiſſe ſcribit Papinianus in l. Ius autem ciuile. P. fin. de iuſtit. & iure D. & Iuſtinia. in principio de bonor. poſſeſſ. inſtit. hũc pertinẽt vſat. hęc ſunt vſualia. vſ. cum dominus Raimundus Berengarij vetus Comes. vſ. antequam vſatici fierent. vſ. Iudicia Curiæ. In Libro vſat.
2 Barchinonenſium.† Sic dicti, quod ex vſib. curialib. hoc eſt de vſibus in curijs ordinariorum vſitatis & forte in libris ipſarũ curiarum ſcriptis, ſint ſumpti. glo. in d. vſat. hæc ſunt vſualia. vel in curia ordinaria Comitis Barchinonæ. Calic. & ſequitur Marq. col. 2. verſ. nota verba Vſualia. Sed in hac vſaticorum ordinationatione & compoſitione, fuerunt multa addita & detracta: prout auctorib. viſum fuit expedire. Marq. in vſ. anteq. col. 1. verſ. nota tertio. ibi. inde mutatis. ſicuti in compoſitione Codicis Iuſtiniani accidit, & voluminis decretaliũ, & libri ſexti, vt in procemijs
3 eorum continetur. Marq. ibid.† fuerunt autem conſtituti, facti, & ordinati, ad vſum hominum degentium in Cathalonia, vt boni in pace viuant, & mali puniantur. can. facte. 4. diſt. Guiller. in d. vſ. antequam. quo pertinet tex. in procem. decretaliũ. verſ. Ideo lex proditur. In 1. conſtitut. inſtit. ibi. omnes vero populi. Cauſas huius editionis duas fuiſſe ſcribit idem author noſtrarum legum in vſ. cum dominus Raimundus. ibi. & vidit & cognouit. quod ſcilicet leges gotthiæ, quæ cum reliquijs Chriſtianorum in montibus & locis aſperis fuerant aſſeruatę, ex illa infœlici Sarracenorum inuaſione & totius Hiſpaniæ occupatione, & vſq. ad

tempora huius Berengarij quē? deceſsiſſe ſcribunt in anno 1076.
In iudicijs & curijs receptę, non poterant in omnibus cauſis com
mode obſeruari; & quod plura occurrerent negotia, quę non erāt
in legib. gothicis deciſa. Marq. in d. vſat. cum dominus. in verſ.
ecce cauſam, quare fuerunt facti vſatici. Calic. colum. 1. Iudaic. 1
in princip. Nec mirum; † quia mutatio temporum, mutationem
4 deſiderat legum. can. erit autem lex. diſtin. 4. in p. ſed quia na-
tura. quę fuerit prima cauſa beneficij amitten. in feud. l. neq.
leges, neq. ſenatus conſulta. de legib. D. non eſt enim lex, ſicut
regula lesbia. Bud. in l. 1. de iuſtit. & iure. D. & ſuam quoq.
5 habent iura & leges ſenectutem † quam obrem bonus Princeps
ſolet exigentib. caſib. nouas conſtituere leges & veteres re-
cognoſcere & in meliorem compoſitionem referre. exemplo Iu-
ſtiniani, poſt ſcilicet prouinciam in pace & quiete conſtitutam
& pręſidijs firmatam. l. 1. 2. de veteri iure enucle. C. in procem.
inſtit. p. quorū vtramq. viā. d. vſ. cum dominus. ibi. ſi iuſta noui-
6 tas cauſarum exegerit. † iſti vero vſatici nō omnes caſus cōprehē 2
dunt. neq. enim poſſunt. d. l. neq. leges. ſed in eis tantū expreſſos
& enumeratos. Guiller. in d. vſ. cum dominus Raimundus. col.
vltim. ibi. & nota vſaticos cōprehēdere. facit tex. ibi. ſane adijciēdi.
& tex. in vſ. iudicia curię. ſed ex illis plerūq. cętera, quę tendunt ad
eandē vtilitatē, cum occaſio ſeſe offert, vel interpretatione vel iu-
riſdictione ſupplentur. Iulianus in l. non poſſunt. verſ. is, qui iuriſ-
dictioni pręeſt. & Vlpian. in l. nam vt ait pædius. D. de legib. in
d. vſ. cum dominus. verſ. & poteſtatis regię diſcretione tractetur,
7 qualiter negotiū legib. inſeratur. d. vſ. iuditia curię. ibi. † & vbi non
ſufficiunt vſatici, reuertētur ad leges, & ad principis arbitriū, eiuſ-
dē iudiciū atq. curię. Hodie in hac prouincia, noua lege poſt edi-
tionem vſat. lata, nō ad ſolius principis arbitriū recurritur, ſed ad
leges Romanas, tanquā æquas & iuſtas; & ad ius canonicū. Iacob.
1. in curia Barc. cap. Encara ſtatuim. eſt in tit. de legib. vſat. & cōſt.
in antiqua cōpilat. & in noua in tit. de vſaticis. cōſtit. & alijs iurib.
lib. 1. in 3. vol. melius declarat Iacob. 2. in curia Ilerd. cap. ſtatuim.
verſ. Aixi las ordinacions de la preſent cort. ibi. enſemps ab las ad
ditions

ditions e declarations de la preſent cort.eſt in tit. de obſeruat.con ſtit.eodẽ lib.1.vol.3.Iudaic.Iacob.& Guiller.in d.vſ.iudicia curię. ſed etſi caſus nouam conſtitutionem expoſtulet, vel ad formam traditam per Iacobum 2. cap. 2. 3. in titul. de Interpretatione conſtitut. recurrendum eſt, vel ad curiam generalem, ſeruata forma tradita per Regem Petrum 2. & Iacob.2.in titu.de Celebratione Curiarum. cap. Item que vna vegada. & cap. item que noſ. Mier.colum.2. in curia Barcin.Petri. 2. cap.26.Calic.in extrauag. curiar. cap. 6.numer. 3. † Cum autem vſatici Barcinoneſes, de quib. agimus, ſint ſumpti ex legib. gothijs, quę in curijs comitis Barcino. & alijs curijs totius prouintię obſeruabantur, & ex dictis legib. gothijs originem ſumpſerint. d. vſ. iudicia curię. & vſat.antequam. & vſat. hæc ſunt vſualia. hinc efficitur multa eſſe diſpoſita et ſancita iure vſaticorum, vel gothico, contra diſpoſitionem iuris Romani: ac proinde ſæpe noſtri interprętes ad iſtos vſati. ſcribentes dicere conſueuerunt, diſſoluentes antynomias, ſi quę occurrunt, aliud eſt iure Romanorum, vel conſuetudine feudorum, ſtatutum, aliud de iure vſaticorum, vel de conſuetudine feudali Cathaloniæ, † quę & ipſa ab vſaticis originem traxit. Calic.in vſat. de omnib. cauſis namq. communib. in 7. oppoſit.in 3.lectura.& alibi ſæpe. Quod in alio loco tractaſſe memini. Sed & idem Calic. eo loci ſcribit in hoc iure noſtro verſantib. neceſſariam eſſe diſtinctionem iuris gothij, ſiue gothici, vſaticorum, conſtitutionum, per quas vſatici corriguntur, ſupplentur, declarantur; & iuris Romani, ad quod recurritur ſuo caſu, propter magnam, quam continet ęquitatem & rationem. Sed & illud obſeruãdum pleraque legi in libris noſtrorum iurium, quę ſecundum iuris intellectum recepta, in praxi continerent vel rigorem vel abſurditatem. † Et ideo dicere ſolemus aliud eſſe de veritate & intellectu iuris; aliud de veritate & intellectu practicæ currentis. Calic. ibid.verſ.& iſte intellectus eſt in ſe.et Rurſus oppoſ.9.verſ.tamẽ diſpoſitio iuris cõmunis hodie pręualet.et in reliquo curſu lecturę d.vſ.de omnibus cauſis, nãq. cõmunib. † Vſatici, vt ad rẽ redeã, ab omnib. in hac prouincia cuſtodiũtur.arg.c.1.de cõſtitut.extr.neq.enim alicui alij in

8 (margin, beside "trauag. curiar.")

9 (margin, beside "corum, vel de conſuetudine")

10 (margin, beside "ta, in praxi")

11 (margin, beside "cauſis, nãq.")

hac prouintia permiſſum fuit, legem generalem condere, niſi ſoli Comiti Barchi. cæteris Comitib. non item, quos obſequendi manet neceſsitas, non auctoritas imperandi. † Huic autem, cum
12 ſuperiorē nō recognoſcat in ſua prouintia, legis cōdendę poteſtas fuit. Calic. in d. vſ. cū dominus. col. 3. verſ. oppono de medio iſtius c. ad finē eiuſdem, & verſ. ſed quęro an alij Comites Cathaloniæ puta ampuriarum, Pallarienſ. vrgell. et alij magnates Cathalonię. & Guiller. in vſ. antequā vſatici. col. 1. verſ. poſſint etiam dici cōſtitutiones. Marq. ibid. verſ. quęro hic ſecundum Guiller. de valleſ. & in vſat. hæc ſunt vſualia. col. 2. verſ. quæro. ij. Quod ex verbis ipſorum vſaticorum, ijdem interpretes probari affirmant.
13 † nam vbicumq. in vſaticis agitur de regalijs ſoli Principi Cathaloniæ & Comiti Barchin. competentibus fit mentio Comitis in ſingulari, de Comite Barchi. diſpoſitionem intelligendo: vbi vero agitur de mero Imperio, & de alijs prærogatiuis & prehеminētijs conceſsis & cōmunicatis alijs etiam Comitib. Cathaloniæ, tunc verbum, Comitis, in plurali profertur. prioris exēpla ponit multa. Guiller. in vſ. cum dominus col. 5. verſ. Ideo ponit dictum vt in vſ. Camini. cum vſ. ſeq. vſ. Princeps namq. vſ. ſimiliter & ſi Senior. vſ. Chriſtiani. vſ. rochas. vſ. ciues. & in alijs ibi propoſitis. poſterioris exēpla proponit in verſ. ſed in vſat. ſtratæ. vſ. ex magnatib. vſ. quia iuſtitiam. vſ. mulieribus. vſ. hoc quod iuris eſt ſanctorum, vſ. omnes homines poſtquā acuidauerint. ſequitur Cali. col. 3. verſ. Solutio, dicas etiam, quod ipſe Comes. Idem in extrauagatorio curiarū c. 6. †. In vſaticis conſtituendis & edendis Comes Barc. vſus eſt laudatione & conſilio terræ ſuæ, magnatum. ſic in ſimili Imperator. in l. humanum. C. de legib. in c. 1. de prohibita feudi alienat. per Federicum. in feud. in auct. habita. ne filius pro patre. potuit ſane tunc & ſine illorū conſilio. Calic. in vſ. hæc ſunt vſualia. per illum tex. & diſputat late in verſ. & hic quęro.
14 (marginal number placed at line "uagatorio")
15 ſane in initio harum legū † non erant diſtincta brachia vniuerſitatis Cathaloniæ, vt ſunt hodie diſtincta in brachium Eccleſiaſticum, militare, regale. Calic. in d. extrauagatorio c. 6. quo loco explicat initiū curiarū Cathaloniæ, progreſſum & ſucceſsionē. quādo ſcilicet cæperūt vocari ad curias generales prælati, quādo etiā Sindi-

Sindici vniuerſitatum. quod ex procemijs & concluſionib. ipſarũ curiarũ generalium & firmis in illis Interueniẽtiũ colligi poteſt.
16 In his † curijs generalib. fiunt conſtitut. & fiunt capitula curiarum. Inter quæ eſt magna differentia Mieri. col. 9. curia Ferd. 1.
17 cap. fin. verſ. ſed in Cathalonia. † Sunt præterea factę noſtrę conſtitutiones ſub lege pacti initi inter dominum regẽ ex vna, & ipſã vniuerſitatẽ, ideſt, totã prouintiã, quæ in trib. brachijs repreſentatur, parte ex altera, ex tempore Petri. 2. in curia Bar. c. 14. Cali. in d. cap. 6. nu. 3. & cap. 2. nu. 3. 4. Marq. in vſ. cum dominus. fol. 20. col. 4. eſt d. conſtit. in tit. de legib. conſtitut. & vſat. in antiq. & in nouis ſub eod. tit. quod etiam ex conſtitut. Iacobi. 2. in 2. curia Barc. cap. 31. in fine colligitur. eſt ſub tit. de interpretatione cõſtitut. Mier. col. 4. in curia 2. Bar. Iacobi. 2. rub. de interpretat. iurium patriæ. Marq. in vſat. Princeps nãq. fol. 200. verſ. nota 18. quod ſecunda die. & verſ. nota 16. latius Calic. in extrauag. cap. 3. nu. 2. & in d. vſ. cum dominus. not. 3. nu. 9. 10. Et cum tria brachia fuerunt erecta & creata, in his tota prouincia tanquã in ſuis partibus cœpit repreſentari & vniuerſitatem facere, ſindicũ vnũ vel plures creare. Iacob. Valleſ. in d. vſ. hæc ſunt vſualia. in fine. Qui allegat plures conſtit. Regis Iacobi 2. Calic. in extrauagatorio cap. 2. & cap. 6. & in d cap. 6. ſigillatim ſcribit de trib. brachijs in curijs generalib. interueniẽtib. cum domino Rege, qui exiſtens in curia generali reputatur eſſe cum vniuerſitate Cathaloniæ, vt ex prefationib. & procemijs curiarũ Iacobi. 2. Petri 2. & aliorũ, qui deinceps ſequuti ſunt, apparet. Idem Calic. in vſ. hæc ſunt vſualia. col. 1. verſ. quinto nota. Marq. in vſ. antequã. col. 4. verſ. quęro hic. ibi. tamen, quia tota Cathalonia. Guiller. nu. 4. ibi. tamen,
18 quia tota Cathalonia. Calic. in extrauag. c. 4. per totum. † Dicuntur autem vſatici Bar. ſumpta appellatione ab ea ciuitate, a qua & Princeps illius denominatur Comes Barc. quia metropolis eſt & ſedes Principis Cathaloniæ. vſ. omnes quippe naues. vſar. Cequiã molẽdinorũ Barcinonæ. Petrus 2. in curia Bar. c. 34. Mier. col. 2. In curia Bar. pe. 2. cap. 34. Itẽ volum⁹. eſt ſub tit. Titol de Princep. in vtraq. cõpilatione. Guiller. in d. vſ. cũ dominus. col. 5. verſ. milit vſaticos. vbi plura in cõfirmationẽ. & Marq. ibi. fol. 21. col. 1. verſ.

nota

nota quod merito. non ſolũ autẽ hæc vſaticorũ conſtitutio & pro
mulgatio per Comitẽ Raimundũ facta, cum laude ideſt appro-
batione & conſilio ſuorũ magnatum, reſpicit reductionẽ factã de
vſibus curiarũ, qui in diſpoſitione legũ gothiarũ fundati erant, &
compoſitionẽ ex eis factã & publicationẽ in ſcriptis, vt in dictis
quatuor vſaticis ſæpe citatis proponitur. Iudaic. in prologo. vbi
hæc quatuor capita pro præfatione dicit ab ipſo authore præmiſ-
ſa: Guiller. in d. vſ. antequam col. 1. ibi. & talis vſus curiarum: ſed
reſpicit etiã promulgationẽ legis & conſtitutionis; vt ab omnib.
cuſtodiri de cætero has leges oporteret. arg. l. leges. 1. C. de legib.
19 cap. 1. de Conſtit. extra. cap. fin. in ſex. eo. † Quamobrem hi vſatici
conſtitutiones merito ſunt appellati, & leges Cathaloniæ; & eas
non oportet probare. quia ab omnib. ſciri debent. l. leges ſacratiſ-
ſimæ. C. de legib. non idẽ in conſuetudinib. Petri Alberti, tametſi
in ſcripturã redactis. Guiller. in d. vſ. anteq. col. 1. nu. 2. 3. 4. Calis
in vſ. hæc ſunt col. 3. verſ. & Ideo quæro. vſq. ad finẽ lecturæ d.
vſatici hæc ſunt vſualia. quod etiã Socarr. tradit in præfat. ad con-
20 ſuetudines Cathaloniæ. q. 1. 2. † Conſueuerunt iſti vſatici duplici
ter citari & allegari: quandoq. ſub rubricis voluminis conſtitutio
num, in quib. ſunt collocati, pro differentia materiæ, quæ in illis
tractatur, vt ſint congruenter diſpoſiti. vt ſi dicas in vſ. placitare
vero. de iuriſd. om. iud. in vſ. omnes homines firmare debent. de
Iudic. & firmis iuris. In vſat. alium namq. de iure fiſci quod re-
ceptũ eſt ex tẽpore Ferdin. 1. in curia Bar. cap. per tal que las. olim
ſub tit. de explicat. conſtitut. & collocat. earũ ſub congruis titu.
hodie in principio nouæ compilationis. Mier. col. 9. in curia Bar.
Ferdi. 1. ca. 10. & hoc modo hodie quoq. citantur vſatici. quãdoq.
citantur ſimpliciter per ſua principia ſicut in allegatione legũ Ro
manarum accidit. arg. l. 1. vbi glo. propoſita. C. de interd. Cuiac.
in paratitlis. ad tit. de reb. cred. D. hac modo. in vſ. ſi quis ſuum
feudũ. in vſ. aliũ nãq. in vſ. Princeps namq. Marq. addit numerũ
capitulorũ, ſequutus diſpoſitionẽ particularẽ vſaticorum in parti
culari volumine, ãnte tẽpora Ferdinãdi facto; adquã antiqui gloſ-
ſatores reſpexerunt, & eã ſunt ſequuti. Sed hæc præfati, ad alia trã
ſcamus.

SVMMARIA.

1 *Ante primam copilationem conſtitutionum, erat proprium vſaticorum volumen. hodie vero tanquam antiquiſsima leges ſunt diſtributi & poſiti ſub congruis titulis, in initiocuiusq.tituli.*

2 *De Vſaticorum diuiſione.*

3 *Vſaticus,alium namq. qua contineat & remiſſiue de vſaticis comprehendentibus prarogatiuas & regalias Principis Cathalonia.*

Dediſpoſitione & diuiſione Vſaticorum.
CAP. 2.

ANtequam in curijs generalib. Barc. celebratis per Ferdinandum primum, in anno M. cccc xiij. ſtatueretur, vt vſatici Barcinonę & conſtitutiones Cathaloniæ & capitula curiarum, quę vſq. ad illa tempora in lingua latina ſcripta fuerant, verterentur in Cathalanum & maternum ſermonem, &
1 ſub congruis & proprijs titulis collocarentur, † liber vſaticorum Barcinonę proprio volumine continebatur, appellabaturq. liber vſaticorum Barcinonę, vt in eadem conſtitutione, incipiẽte, per tal, q las leys. Cernere licet. poſtea vero vſatici diſtributi ſunt & ſub cõgruis titulis ius antiquiſsimũ Cathalanorũ referẽtes, initio cuiuslibet tituli collocati, ad ſimilitudinẽ titulorũ Cod. Iuſtiniani, & in volumine cõſtit. generaliũ Cathaloniæ deinceps ſicut cęterę cõſtitutiones citant. quod hodie quoq. poſt ſecũdã iuris noſtri cõ-

poſitionẽ

poſitionem & diſpoſitionē in curijs anni M. D.Lxxxv. ordinatam, obſeruatur. voluerunt ſane maiores noſtri in diſpoſitione legum & iuriū patriæ, antiquitati debitā reuerentiā exhibere, & auctores conſtitutionum, vſaticorum, ac aliorum iuriū & tempora, ſuo ordine deſcribere. quod & in pragmaticis Regijs, priuilegijs, concordijs & alijs ſanctionib. quæ apud nos vim legis obtinent, in vltima iuris cōpoſitione obſeruatū eſt, ad exemplū Iuſtinianeæ compoſitionis & Imperialiū Conſtitutionū diſpoſitionis. l.2.P. tanta autē C. de vetere iure enucleando. & aucto. Iuriſprud. qui in pandect. refer. ſed nihilominus extat liber vſaticorū ſeparato volumine cū gloſ. ordinarijs & lecturis doctorū Cathalanorū, qui ante illam primam editionem, vſaticos cōmentarijs ſuis exornauerant & declarauerant, latino ſermone vſaticorum, & multis verbis antiquis ex legib. gothijs acceptis, retentis. ſed & extra illud volumen vſaticorum Barcinonenſiū, in quibus quędam conſtitutiones Ildefonſi primi Regis Aragonum & Comitis Barcinonę, poſt vnionē vtriuſq. Regni facta in matrimonio Raimundi Berengarij vltimi Comitis cum Petronilla filia Ramiri vltimi Regis Aragonū, in anno M.C.xxxvij. Iacobi primi & Petri primi in forma & ordinatione vſaticorū reperiuntur; & extant commentaria Iacobi Marquilles ad hunc librum vſaticorum ſeparatū ſcripta; extant etiam quędam alia commentaria nōdum impreſſa, quę Thomę Mieres tribuuntur.

2 † In hoc volumine quædā diſpoſitio propria a noſtris obſeruatur, quam primus ille editionis author obſeruaſſe ſcribunt. Iudaic. in prohœm. Dominus Raimundus Berengarij, Comes, ait, proponens vſaticos, ſiue iura, in Cathalonia ſeu Comitatu Barchinonæ, condere & facere, præmittit quatuor capitula. Calic. in principio vſ. ſi quis alicui criminalem. Iudaic. in vſat. omnes homines debent firmare. alij aliter has leges diſponunt & adijciunt numerum capitulorum, vt Marq. nos alibi vniuerſalem diſtributionem & diſpoſitionē horum vſaticorū fecimus, magis ex proprio arbitrio, quia ſic fieri poſſe videbatur, quā ex certa ratione profectā. Sic enim in legū cōiunctione accidere ſolet, l. ij. ibi, & his proximos atq. cōiunctos applicantes tit. vt res patietur, dicemus. De ſtatu homin. D. &

traditur

traditur in Rub. de reb. credit. D. & in rub. de act. Inſtit. in ea quam fecimus diſpoſitione, hic vſat. alium namq. in ſexta parte collocatus eſt. ſeptem namq. partib. vniuerſa vſaticorum compoſitio, ſicut iuris enucleati pandectarum, continetur & comprehẽditur.
3 † Reſpicit autem hic vſat. maieſtatem Principis in curia, domo Auguſta, Iuſtitię adminiſtratione ſeruandam. & licet Iaco. Iudaicus in vſat. auct. & rogatu. ij. dicat illum vſ. plurimum extollere & priuilegiare poteſtatis honorem, & priuilegium illud reſidere, non ſolum in perſona poteſtatis, ſed etiam deriuari ad eos, qui curiam poteſtatis adeunt. de quo in vſ. cum temporib. & in conſtitutione Regis Petri de qua ibi Iudaic. alia quoq. pręcipua & ſpecialia iura poteſtatis & Principis Barcinonæ, ponuntur in vſ. Princeps namq. vſ. ſimili modo. & in plurib. alijs vſat. qui ſpecialia & prærogatiuas principis continent. Calic. in vſ. cum dominus. col. 5. verſ. & nota quod cum hoc nomine ibi. primo caſu refertur. tamen hic vſat. alium namq. vno verbo comprehendit & complectitur omnia ferme ſpecialia & prærogatiuas principis. vt ex ijs, quæ poſtea dicemus, facile intelligetur & Marq. in 4. notab. indicauit. Sed propriùs ad rem veniamus.

SVMMARIA.

1 *Qualiter ſumatur verbum miſerunt, in noſtro vſatico poſitum.*

2 *Comes Barcinonæ non recognoſcit ſuperiorem, et poteſt condere leges in ſuo Comitatu.*

3 *Lex qualis eſſe debeat. In qua condenda, nedum iuſtitia, verum et honeſtas ſpectatur. cum ſequent.*

Iuſtum

4 *Iuſtum non poteſt eſſe, quod non ſit honeſtum.*

5 *Lex omnis vtilis eſſe debet quia ad cõmunẽ vtilitatem ſtatuta eſt.*

6 *Honeſtas ab vtilitate in ratione legis ferendæ non poteſt ſepararì.*

7 *Principis maieſtate dignũ eſt, ſe legibus alligatum profiteri.*

8 *Mandauerunt, verbum qualiter ſumatur.*

9 *Dominus Rex in Cathalonia debet ſeruare vſaticos & Conſtitutiones Cathaloniæ.*

10 *Iurant Reges in ingreſſu regiminis ſeruare conſtitutiones & alia iura patriæ.*

11 *In principe fidei vinculum ſolet ſplendeſcere.*

12 *Princeps, ex contractu cum ſubditis inhito, obligatur.*

13 *Regis maieſtas vileſcit ſine magna familia, & nobili curia: & quid ſub familia & curia cõtineatur.*

14 *Regiam dignitatem habere dicuntur, non omnes Duces, Marchiones, Comites, & qui.*

15 *Curia, quæ Comiti Barcinone ſit tribuenda, et de Regia curia cæteris Comitib. Cathaloniæ prohibita.*

Guber-

16 *Gubernator appellari non poteſt procurator Comitum ſubditorum Comiti Barchinone et reliquorum baronum.*

17 *Curia v.rbum in vſatico noſtro poſitum, de qua intelligatur.*

18 *Conductum facere ad quæſimilia verba referantur et quæ reſpiciant.*

19 *Soldata quid ſit,*

20 *Emendas facere quid ſignificet, et quid ſit emenda.*

21 *Proquolibet delicto, etiam publico, vſaticorum iure poteſt agi ciuiliter ad emendam.*

22 *Emendæ petitio non tollit punitionē corporalē.*

23 *Regis domeſtici, qualiter conueniantur, et corā quo, remiſsiuè.*

24 *Emenda poteſt peti pro damnis paſſis per ſubditum in exercitu: et an teneatur, dominus reficere expenſas indicendo vaſallis, hoſtem, ibidem.*

25 *Iudicare debet Rex in Cathalonia per directū, et quid ſit directum?*

26 *Iudicandum in Audientiā, non ſecundum propriam conſcientiam, ſed ſecundum ius.*

Iuſti-

27 *Iuſtitiam tenere qualiter accipiatur.*

28 *Oppreſſos defendere officium eſt Regis.*

29 *Vaſalli, Coloni, et cenſiti oppreſsi ſeu grauati per dominos, qua actione et quomodo contra illos agere poſſunt de oppreſsione, et ex quibus cauſis.*

30 *Domini, quæ iura habeant in vaſallos et quãdo illos capere poſsint, remiſsiue.*

31 *Oppreſſum manutenere intelligitur de qualibet oppreſsione iudiciali et extraiudiciali, et tã de clerico quàm laico oppreſſo.*

32 *Manus accipitur pro poteſtate et vnde ſit dicta manutenentia.*

33 *Manutenentia et Saluaguardia in quo differant.*

34 *Saluaguardia et manutenentia ſunt de regalijs Principis non recognoſcentis ſuperiorem: vbi aliqua de his remiſsiue.*

35 *Oppreſſo ſuccurritur per Principem, et prætextu oppreſsionis euocatur cauſa ad audientiã Principis.*

35 *Per horreſcentiã cauſa etiam euocatur, ſummaria informatione præcedente.*

Cauſæ

37 *Cauſe pupillorum, viduarum, pauperum, miſerabilium perſonarum et religioſorum, etiã euocantur. cum ſeq.*

38 *Pauperes miſerabilesue, qui dicantnr, remiſsiue. et nu. ſeq.*

39 *In paupertatis probatione quid obſeruandũ ſit.*

40 *Regaliam oppreſsionis et recurſus non poteſt rex a ſe abdicare, niſi in caſibus hic expreßis.*

41 *Regaliæ non competunt primogenito & gubernatori, neq. eius vicesgerenti, paucis exceptis caſibus.*

42 *Gubernator non exercet regalias, & olim dicebatur procurator, & ſic non euocat cauſas pauperum, nec miſerabilium extravicariã.*

43 *Principis Appellatione in regalijs, venit ſolus rex & non eius primogenitus.*

44 *Gubernator dicitur primogenitus regis ex ſua propria et naturali prærogatiua.*

45 *Eccleſiaſtica curia in hac prouintia, non ſe intromittit de cauſis miſerabilium aut oppreſſorum. et quando poßit.*

46 *Oppreſſorum cauſa nedum ad partis inſtantiã, ſed ex officio poßunt euocari.*

47 *Oppreſſorum cauſa aſſumuntur per principem, nedum iudicialiter, verũ et extraiudicialiliter, et quomodo, ſeu quibus caſibus.*

48 *Priuilegia de la ma armada, dela bandera de vehinatge, vnde originem habuerunt.*

49 *Ad Principem pertinet, tenere omnes ſubditos ſuos in pace.*

50 *Intellectus verborum, manutenerent oppreſſũ, et ocurrerent oppreſſo.*

51 *Cornare in terminis vſatici, alium nãq. quid ſignificet, et aliqua de vſu eiuſdem cornu.*

52 *Cornu vſus retinetur hodie in caſtris limitaneis, et reperitur in firma antiqua ſacramentalis, et eſt de iuribus caſtri terminati.*

53 *Comitis Barcinonæ domus, et familia receſsit, ab antiqua parcimonia.*

54 *Portiones ſeu Annonæ in domo Regis, qualiter diſtribuantur, remiſsiue.*

55 *Pallias, verbum quid importet et ſignificet.*

56 *Hoſtes conuocare ad ſolum Principem ſpectat, caualcatas vero mandat quilibet dominus ſuis vaſallis. cum ſequentibus.*

57 *Hoſtis conuocatio in quo differat a Caualcata:*

& quid

et quid ſit hoſtis, et quid caualcata.

58 *Vaſalli qualiter obedire debeant dominis conuocantib. hoſtem ſeu caualcatam, et de pœna nō ſequentium.*

59 *Caualcata, quid ſit.*

60 *Exercitus, quid ſit.*

61 *Pax in forma conuocationis quid ſit? et aliqua de conuocatione ipſius pacis.*

62 *Sonus emiſſus quid ſit.*

63 *Exercitum conuocat princeps plurib' modis: et comprehendit ſicut genus, omnes ſpecies conuocationum.*

64 *Expenſæ, hoſte congregata, quando miniſtrentur vaſallis. et quid de emendis, fallimentis, perdis, et de obligatione vaſallorum, remiſſiue.*

65 *Hoſtis conuocatio in vim vſatici, Princeps namq. an requirat præſentiā principis, id eſt, regis?*

66 *Expenſæ ſunt miniſtrandæ euntibus in hoſtem extra prouinciam.*

67 *Milites creare poteſt comes Barcinone tam in guerra, curijs: quam in aula regia & vbiq.*

68 *Voluntariæ et non contentioſæ iuriſdictionis negotium poteſt vbiq. expediri.*

69 *Militum creatio eſt de ſupremis regalijs: et de illorum priuilegijs remiſsiue. et an poſsint renuntiare foro.*

70 *Militia palatina et aulica ſonat, in dignitatẽ ſimplicem.*

71 *Militarium priuilegiorum vbi in iuribus patriæ fit mentio, intelligitur de militibus aulicis.*

72 *Militia armata, quam milites exercent in bello, nullam habet dignitatem, et ideo torquentur. et de illorum priuilegijs, foro, approbatione, et reliquis remiſsiuè.*

73 *Militum brachij militaris priuilegia, in quibus differant a priuilegijs militum, belli cauſa tantum conceſſorum.*

74 *Militia armata ſuas habet dignitates, et ſuos magiſtratus.*

75 *Militia armata eſt inſtituta, ad propulſandã iniuriam et vindictam habendam.*

76 *Militia ſpiritualis ſuos habet gradus, et quid ſit. de ordine, diſpoſitione, et origine remiſsiue.*

Seculares

77 *Seculares dignitates, omnes ab vno principio emanarunt: ſic & ab altero principio & ſonte omnes Eccleſiaſticæ et ſpirituales.*

78 *Secularium dignitatum ordo, incipiendo ab Imperatore, correſpondet ordini Eccleſiaſticarum dignitatum, incipiendo à Romano pontifice, remiſsiue.*

79 *Militum creatio per quos fieri poſsit et num. ſeq.*

80 *Ciues honorati Barcinone militibus æquiparantur, et creant certo die anni alios ciues.*

Antiqua impreſsio materna.

ALtre noble, honeſt, e profitos vſatge meteren los ſobredits Princeps, que ells tengueren, e, à llurs ſucceſſors manaren tenir per tostemps; ço es, que tengueſſen cort, e grã companya, e feeſſen condit, e donaſſen ſoldades, e feſſen eſmenes, e tengueſſen juſticia, e jutiaſſen per dret, e mantengueſſen lo opremut, e acorregueſſen al aſſetiat, e quant volgueſſen menjar que feſſen cornar, que tots nobles, e no nobles ſe vengueſſen dinar; e aqui partiſſen los veſtiments que haurien entre los magnats, e enfre lur com-

BIBLIOTECA NAZ. ROM. VITTORIO EMANUELE

panya, e aqui manaſſen hoſts ab que anaſſen a deſtroir Eſpayña. e aqui faheſſen cauallers nouells.

Latina Impreſsio Antiqua.

ALium namq. ſupradicti Principes nobilem & honeſtum & vtilem miſerunt vſaticum, quē illi tenuerunt, & ſucceſſoribus ſuis tenere in perpetuū mandauerunt, ſcilicet vt tenerent curiam & magnam familiam, & feciſſent conductum, & darent ſoldatas, & facerent emendas, & tenerēt iuſtitiam, & iudicarent per directum, & manutenerent oppreſſum, & ocurrerent oppreſſo, & quā do uellent edere, facerent cornare, vt nobiles & ignobiles venirent prandere, & ibi diſtribuerēt pallias, quas haberent in magnatibus & in eorū familia, & ibi mandarent hoſtes, cum quibus irent ad deſtruendam Hiſpaniam & facerent nouellos milites.

DE LITERALI EXPOSITIONE vſat. alium namq.

CAP. 3.

PRincipes Cathaloniæ ſupradicti, Raimundus Berengarij et Adalmuſa ſeu adalmodis, vt alij loquuntur, eius conſors, vſaticorum conditores, quorū ſępe in vſaticis pręcedentib. fuit facta mentio, (eſt enim hic vſat. in vetere libro

vſat.

vſat.collocatus in fine prope libri,et ſecundũ diſpoſitionẽ Marq.
1 eſt capitulũ cxxiiij. † Miſerunt alium vſaticũ, ideſt conſtituerũt, ordinarunt.vſat.cum dominus Raimundus.ibi.conſtituit et miſit vſaticos.
2 † Erat enim Comes Barc.Princeps regiam poteſtatem habens,et neminem ſuperiorem recognoſcens,et ideo leges condere potuit,ſtabilire et facere.Calic. ibid.col.2.verbo.conſtituit.facit l.fin. C.de legib.not,in vſ.vnaquęq.gens.Idem modus allegandi hos conditores vſaticorum eſt in vſ.ſtatuerunt equidẽ prelibati Principes. vſa. ſtatuerunt etiam pręfati Principes. vſ. Deniq.ſępe dicti Principes apud Barcinonam cõmorantes. et in
3 alijs multis vſaticis.† Ibi. nobilem et honeſtum et vtilẽ. ſic enim debuit eſſe lex Chriſtiani Principis honeſta. quia in iure ſtatuendo,nõ tam iuſtitia,quam honeſtas ſpectatur.can. porro. 35. q. 3. ibi.publicæ honeſtatis iuſtitia contradicit:et honeſtas tertiã partem continet,iuris ſeu pręcepti iuſtitię. in P. iuris præcepta. de iuſtit. et iur. inſtit.l. Iuſtitia.P. iuris pręcepta. D. eo. glo. iuris pręcepta. ibid.quę rem declarat facit. dictum Gregorij Papæ in proœmm. decretal. in verſ. Ideoq. lex proditur. tanta vero vis honeſtatis eſt, vt niſi mentiamur, noſq. ipſos decipiamus, nihil velimus, quod ſit improbum, aut ſceleratum . Honeſtum vero apud Ciceronem ex panętio ac cęteris philoſophis, quatuor partium oritur ex aliqua:aut enim in perſpiciẽtia veri, aut in hominum ſocietate tuenda,tribuendoq.ſuum cuiq. et rerum contractarum fide, ideſt iuſtitia: aut in animi excelſi magnitudine et robore:aut in omnium,quę fiunt ordine et modo , ideſt temperantia. atq. hæc eſt honeſti forma et tamquam facies, quę ſi oculis cerneretur , mirabiles amores , vt ille ex Platone ſcribit, excitaret ſapientię. Itaq. lex honeſta cum primis et nobilis , et laudabilis debet eſſe.
4 † Neq. enim iuſtum eſſe poteſt, quodnon ſit honeſtum.Latius explicat.Conn.lib.1.commentar. iur.ciuil.cap.2.nu.8.Sed iuſtitiam ominum virtutum dominã et reginã vocant omnes,quę in ciuitate tres reliquas honeſti partes cõplectitur et in ſe cõnectit.Nam cum ciuitas in trib.cõſiſtat in ſapientia eorũ , qui remp.adminiſtrãt;in militum fortitudine,in

cæterorũ ciuium tẽperantia;hiſq. bene ſtabilita & fundata quęlibet ciuitas creditur, ſed ea virtus,quæ per alias omnes diffuſa, implicat eas & colligat interſe,arctiſsimo æquitatis & concordię vinculo, facitq. vt illę interſe conſentiant,& nihil in illis indecorum, repugnans naturæ aut morib. aut diſſentaneum reperiatur.hæc conſenſio,hæc omniũ partium reip.æquabilitas & quędam quaſi conglutinatio,iuſtitia appellatur.Hæc eadem nobilis, alta,Illuſtris,ſacratiſsima eſt.l.1. de Iuſtit.& iure.D.l.leges ſacratiſsimæ.C.de legib.Tiraq. de nobilit. cap.2.Conn. vbi ſup. cap. 2.3.Coraſ. de redigen. iure ciuili in artẽ.parte.1.cap.25.Bud. ad l.1.de iuſtit.& iur. D.Moutan. inſtit.eo.Dec.& Mõtan. in l.ſemper in cõtractib.in l.non omne quod licet.de regul.iur.D. Vnde illud cõmuni omniũ voto receptũ eſt,vt ius honeſtatis ab omni reuerentia,ſubmiſsione & obſequio cenſeatur eſſe exceptũ.Dec. vbi ſup.& ſi ita honeſtũ intelligimus,reſpuenda erit ſeparatio honeſti & iuſti,de qua Marq. hoc loco.ibi.nota hic. Quod quando duo concurrunt.quod etiã reprobauit Mõtan.in d.l.non omne, quod licet pulchra & elegãti ratiotinatione, quã legito. Adde in ornatũ ex Mier.coll.11.in curia Alfon,4.cap.3.col.6.verſ.adſtringũtur etiã.per duas colũn.vnde habes qualis debeat eſſe lex,quę
5 rogatur & promulgatur. Ibi.& vtilẽ.† Vtilis omnis lex eſſe debet.d. can.erit autẽ lex.diſt.4. ibi. neceſſaria & vtilis. & can.factę.verſ.Præterea.ead.diſtinct.Etenim ad cõmunẽ ciuitatis vtilitatem leges ſtatutæ ſunt. l. leges ſacratiſsimę. C. delegib. & in
6 procem. Gregorian.† Sed hic incidit ſæpe quæſtio inter honeſti rationẽ & vtilis; honeſtatẽ dico & vtilitatẽ:nam cũ homines magis ad vitæ cõmoditatem iucunditatẽq.ad facultates rerum atq. copias;ad opes,ad potentiã,quib.& ſe poſsint iuuare & ſuos,incẽdantur,honeſtati locus vix vllus relinquitur. cũ enim vtilitas ad ſe rapere, honeſtas quoq. reuocare ad ſe videtur,fit vt animus diſtrahatur,& plerũq. vtilitatis ſpe decipiatur. Et quãquam Philoſophi tres illas quæſtiones accuratiſsime diſtingant: Vnã, quum dubitant homines,honeſtũ ne ſitan turpe,id de quo agitur;alterã,vtile ne ſit,an inutile;tertiã,ſi id quod ſpeciem habet honeſti, pugnet

pugnet cum eo, quod vtile videtur, & quomodo hæc diſcerni poſsint pluribus oſtendant. Idq. Marcum Tulliū Ciceronē trib. lib. officiorum, panætium, quadā correctione adhibita ſecutū, diligenter & ſtudioſe perſequutū eſſe legimus: tamen in ratione legis ferendæ & promulgandæ, honeſtas ab vtilitate non poteſt ſeparari; ratio inquā honeſtatis, non poteſt a ratione vtilitatis diſiungi. Quod Conn. vbi ſupér. Bud. Coraſ. ac reliqui ad. l. 1. de iuſtit. & iure. D. confirmant magna ratione. & Mōtan. in d. l. nō omne. de regul. iur. D. ſubijcit, conſtat per leges non licere quidem, quod minus ſit honeſtum, ſed abuſum legum facere, vt id quodāmodo fiat. Non ſecus atq. medicamentū, quod ad hominis ſalutē natura oſtendit, in veneni cauſam malitia artis ſępe cō uertit. etc. Itaq. pręclare huius vſatici conditores miſerunt alium vſaticum præter alios ab eis miſſos & conſtitutos, vſaticū videlicet nobilem & honeſtum & vtilem. Adde omnino hic conſtitu
7 tum munus iudicādi. Cal. in viridario militiæ. in proœmio. † Ibi. quē illi tenuerunt, & ſucceſſorib. ſuis tenere in perpetuū mādauerunt. Sane digna vox eſt maieſtate regnantis, legib. alligatum ſe Principem profiteri: & reuera maius Imperio eſt, ſubmitere le
8 gib. Principatū. l. Digna vox. C. de legib. l. Princeps. D. eo. † Sed illud verbum, mādauerunt, Iudaic. Guiller. & Marq. non accipiūt in propria ipſius ſignificatione, quia par in parē non habet Imperium. l. Ille àquo. P. tempeſtiuum. verſ. & eſt dicendum. ad Trebell. D. vbi glo. triplici. ibi. item nota, quod nemo ſe cogit. & allegat iura concordantia. & glo. Imperium. ſed habet verbū hoc, mandauerunt, vim hortatiuā. Iud. hic. & in vſat. quoniā per iniquum. tex. optimus. in cap. fin. verſ. fin. de reſcrip. in ſex. ibi. quodq. nobis licere non patimur, noſtris ſucceſſorib. indicamus, & ibi glo. Indicamus. & declarat Gemin. in fine. & Prob. ad Monach. Mier. in ornatū in cap. 4. confirmans. curiæ Barc. Alfonſ. 4 colla. 11. col. 3. verſ. & perdictum vſaticū. & Marq. in vſ. quoniam periniquū. fol. 127. verſ. nota intelligendum fore. Idē Mier. col. 4.
9 in 2. curia Barc. Iacobi. 2. cap. 17. † Sane & hic vſat. & alij omnes vſatici, conſtitutiones & leges huius patriæ ſunt obſeruandę per

dominum

dominum regẽ,qui in regnis ſucceſſurus eſt ex vi contractus, p
prędeceſſores in regno,cũ ipſa vniuerſitate totius prouintię,quę
in trib.brachijs curiã cum domino rege celebrantib. repręſentatur, initi, firmati & iureiurãdo roborati.Guiller.in d.vſ. quoniã
per iniquum.col.3. verſ. iuxta hoc quæro.Calic.in curiali.cap.7
nu.109.& ſeq.& Mier.coll.2.in curia Bar. R. Pet.2. cap. 62. ad
hęc nos infans.& ibi.ď firma primogeniti in curijs generalib.ad
10 cauhtelã ponẽda.& † hæc iurãt omnes reges Arag.& Comites
Barci.in initio & ingreſſu ſui regiminis.Iacob.2.in 2.curia Barc.
cap.28. eſt ſub.tit.de iureiur. lib.4.conſti.Mier.coll.4.in curia.2
Barc.Iacobi.2.cap.29.& cap.30. nu.3. vbi explicat noſtrũ hunc
vſat.in verb.mãdauerunt.Idẽ & plenius in curia Bar. Ferdi.1. c.
17.als procuradors Fiſcals.in verb.E ſi lo contrari era fet.ibi itẽ
notaquod factũ.ſub nu.15.16.&.c.prouehim.verſ.Allo aixi com
ha fet contra leys.& ibi.annullã.coll.9.& merito. quia leges Ca
thaloniæ ſunt pactionatę per ſubditos cũ ſuo Principe Mier.vbi
ſup.& Cali.in Margarita fiſc.Dubio.8. verſ.16.ibi.hoc limitatur,
& verſ.36.per totũ.plenius hæc cõfirmat Guiller.in d.vſ. quoniã.
per iniquũ.col fin.qui ſcribit cõtenta in iuramento Regis,in ini
tio ſui regiminis.& confirmat hãc obſeruationẽ iurib.canonicis,
quæ ibi citãtur.Marq.ibi.fol.128.pag.2.ibi.ſed nũquid ſucceſſor..
11 † Accedit fidei vinculũ,quod in Principe pręter cætera lumina,.
ſolet ſplẽdeſcere & lucere.not.in epiſtola.interclaras.C.de Sũm.
Trinit.& fide catholica.in l.1.de pact.in l.1.de Conſtit.pec. D.in
vſat. quoniam per iniquũ.qui eſt ab eiſdẽ Berẽgario & Adalmo
de conſtitutus.ait.decernimus atq.mãdamus, vt omnes Principes,qui in hoc Principatu , nobis ſint ſucceſſuri , omni habeant.
tempore ſincerã & perfectam fidem,& verã loquutionẽ;vt omnes homines,nobiles & ignobiles, reges & Principes, magnates
& milites,ruſtici & pagenſes,mercerij & negotiatores,peregrini.
& caminũ tenentes,amici,& inimici,Chriſtiani & Sarraceni,Iudæi & hęretici,poſſunt ſe in illo fidare & credere.&c. quę verba,
totũq. vſaticũ exornat miris encomijs Guiller. Valleſ.eo loci ex
ſacris libris & diuinis ſcripturis atq.etiã humanis.ſequitur Guiller.

ller.Marq.& rē amplificat pulcherrimis documētis, ſed credēdū eſt dictū vſ. quoniam per iniquum. & ſcripta Guiller. & Marq. & alia grauiora nunq. excidere ex memoria Curialiū, qui Prin-
12 cipib.aſsident & aſsiſtunt.† prętereaPrincipes ſeculi ex cōtractu cū ſubditis inito,certū eſt obligari.cap. 1.vbi omnes not. & Lati explicat Dec. col.1.2.3. ex.de probat.pręſertim iureiurando con firmato. cap. quāuis pactū. de pact.in ſex.cap.cū contingat.cap. ego.n. cap.intellecto.de iureiur.ex.ſed perſequamur reliqua.
13 Ibi.tenerēt curiā & magnā familiā.† Vileſcit dignitas & maieſtas regia, ſine magna familia & nobili curia.arg.tex.in c.1. de priuileg.ex.glo.in modicis.& glo.Vileſcat.in can.Epiſcopi 80.di ſtinct.ſic leges docēdę & vniuerſitates cōſtituēdę in florētiſsimis ciuitatib.in procem.D.p. hęc autē tria. ibi. tā in regijs vrbibus. l.1.de profeſſorib. qui in vrba Conſtantinopolit.docētes, comiti uā ex lege meruerunt.lib.12.C.& l.1. de ſtud.liber.vrbis Romæ. vbi gl.Rubr. not.in auct.hābita.C.ne filius pro pat.in c.2.de pri uileg.in ſex.de hac curia loquitur tex.in l.decurio.ibi.curiā non relinquat.de decurion. C.& in l.nemo præfectus. de dignitatib. lib.12.C.Penna in.d. l.decurio.& plenius Boer.de auctor.magni cōcilij,Gregor.in Syntag.lib.47.c.27.28.& ſequētib.his autem verbis(vt tenerēt curiā & magnā familiā)non tantū cōtineri exi ſtimo amplitudinē domus Principis,familiā,aulicos,domus auſtę miniſtros:ſed etiā cæteros,qui adminiſtrationis iuſtitię curā gerūt,qui patrimonij cæſaris,qui camerę,qui omniū iuriū & regaliū ipſius principis notitiā habētes,omnia regunt,omnia dirigunt,de omnib.Principi,ſecundum formā & leges atq. ordinationes domus & aulæ referunt,deniq.his verbis(vt tenerent curiā & magnā familiā)vniuerſalis œconomia et domus regia Comitis Barcin.qui regiā poteſtatē,vt diximus habebat,et regijs vtebatur iurib.et prerogatiuis,cōtinetur.† Neq.vero Comes Bar.eo
14 iure cēſendus eſt,quo cęteri Comites,qui in Hiſpania ſunt aut in alijs regnis,dignitate comitis fulgētes:hi etenim, etſi comitis dig nitatē et titulū habeant,nō tñ regiā dignitatē,nec regijs iuribus in ſuis Comitatib.vti poſſunt,nec illis cęremonijs,quib.Comites

non

nō recognoſcētes ſuperiorē vtunť,in ſuis Comitatib. vt erāt olim Comes Aragoniç, Comes Caſtellç, Comes Luſitaniç, Comes Toloſç, Comes Aquitaniç, Comes Bar. hi etenim etſi Comites appellentur & ſint, regiam tamen tenent & exercēt poteſtatē in ſuis diſtrictib. et illis pompis, & ſolennib. vtuntur, quibus & ipſi reges in ſuis regnis, ac propterea hos dicimus habere regias dignitates, non cæteros Comites aut Duces. vt ſunt Comes Ampuriarum, Comes Palimoſij, Dux Cardonæ, & in cçteris ſimiliter. Paris de Puteo de redintegratione feudorum cap. 1. nu. 3. 4. 5. Sed
15 hoc cōmodiore loco plenius.† Sed neq. Comiti Barc. Raimūdo Berengario auctori huius vſatici, vt cumq. ſubiugatori Hiſpaniç ideſt bonç partis Hiſpaniç tantā curiā aut familiā tribuerim, illo prçſertim tēpore, quantā regi Hiſpaniç, Galliç ac cæteris regib. maiora imperia tenentib. ac multo minus tribuerim noſtro huic comiti Barc. inſignē illā familiā, curiā, domum, aulam, quam imperatori Romanorum conſtitutiones Imperiales tribuerunt. parlamentum tñ & ſuprema curia nō eſt illi denegāda quā quilibet Princeps non recognoſcens ſuperiorē tenet. Guido. Pap. q. 43. Sane multa, quæ in trib. lib. poſteriorib. Cod. Iuſtiniani, atq. in alijs Imperialib. conſtitut. tractātur de decurionib. de dignitatib. de magiſtris, de comitib. rei priuatæ, rei militaris, diuinç domus, conſiſtorianis, archiatris ſacri palatij; de ſilentiarijs, domeſticis, & protectorib. prçpoſitis laborū, agētib. in reb. curioſis, ſtationarijs; Palatinis ſacrarum largitionū ſacri palatij; de priuilegijs eorum, qui in ſacro palatio militant, de re militari, de erogatione militaris annonæ, de excoctione & translatione militarium annonarū, de metatis, de numerarijs, decurſu publico, de apparitorib. de prçfectis, de palatijs & domib. dominicis, de ſaltib. de lucro daphnes, de ſuſceptorib. & arcarijs, deq. alijs officijs militarib. & palatinis, recte poterunt aulç & domui comitis Barcinonæ tribui, & accommodari; ſed non omnia, nec tanta: nec tam magnifica. quia nec parſimonia illorum temporūm, nec prouinciç magnitudo id poſtulare videbantur, nec ſucceſſores comites Barcinonæ, & poſtea reges Aragonū in iſta magnificētia et amplitudine gloria-

gloriabantur,moderatione & parſimonia,nõ ruſtica, & inculta; ſed eleganti & perpolita contenti. Sane Petrus tertius Rex Aragonum , quem appellant ceremonioſum, & quem nos tertium facimus,licet Aragonenſes,quartum,initio ſui Regiminis & adminiſtrationis Regni poſt obitũ Alfonſi tertij patris ſui in anno M.cccxxxv. multa in maieſtate Regia & ſolennib. domus Regiç,officialib.miniſtris,addidit,conquiſitis magna diligentia ordinationib.externorũ regnorũ & potiſsimũ Angliç & Frãciç, quç ſuccedẽtib.tẽporibus Alfonſus quartus,eius pronepos ex Eleenora filia & Regina Caſtellæ,auxit & amplificauit.Sed hæc tempore augmentu recipiunt, ſicut cætera Regnorũ dominia,& quandoq. deminutionem . nec eſt eadem omni tempore domus Regiç forma,non eadẽ notitia,diſpoſitio, quã rem Alciatus de magiſtatib. ac militarib. officijs. Gregorius & alij pleriq. demonſtrarunt,&ex plurib.cõſtitutionib.in corpore iuriscathalonici inſertis apparet euidẽter.planè in libro ordinationũ domꝰ, et aulç regũ Aragonũ, quem ſolet prothonotarius cuſtodire,œconomia hçc per belle diſtincta poteſt videri & obſeruari . Nulli vero alij comitum aut ducũ huius prouinciæ permiſſum eſt habere curiã iſtam magnã.vſ.iudiciũ in curia datum.& Cali.in Margarita dúbio 8.verſ.155.& verſ.92.Petrus tert.in curia ceruariæ.cap.in primis.Mier.col.6.in curia Cerua.Petri.3.c.1.verſ.nota ergo hic.Vn
16 de abuſus Ducũ,aut Comitũ inferiorũ reputatur,quod †appellent & nominẽt procuratores ſuos generales, quos habẽt in ſuis ducatibus et comitatib.;gubernatores.Cũ hçc appellatio ſoli primogenito Regis competat. Sed nec illis permittitur tenere curiã in forma audientiæ. Idem de procuratore Vicecomitatuum Caprariç & de baſſo, de procuratore Marchionatus Pallarienſ. Aythonç & de procuratore Archiepiſcopi Tarrconenſ. & aliorum prelatorum dicidebet,quos noſtra çtate ſolent appellare gubernatores.Sed eos regia Audientia in literis Cancellariç procuratores appellat. Comes certè Ampuriarum aliquid ſibi in hac re vſurpauit.Sed de his ſatis.Quod autem notat hoc loco Marquilles in verſ.nota ex huiuſmodi vſat. curias generales omnin

habuiſſe.

babuiſſe.nõ facit ad caſum vſatici.ſed neq.hoc tempore curię generales celebrabãtur, vt alibi diximus,& initio huius laboris te-
17 tigimus.† loquitur enim tex. de curia Comitis Barci.domo,aula,familia.quod etiam Marq.fatetur.& verba vſatici ſequẽtia demonſtrant.ibi.& quando vellent prandere,facerent cornare.

Ibi. feciſſent conductum & darent ſoldatas. In manu ſcriptis
18 legitur,& facerent conductũ,& darent ſoldatas.† Verba hæc facere conductũ,ſunt vulgaria noſtri idiomatis, & quaſi materna. ſic enim dicere ſolemus,cũ de eo loquimnr,qui pro ſua frugalitate & prudentia,ſtatis anni temporib. facit ſi neceſſariã copiã & procurationẽ frumenti,vini,& cæterarũ rerũ ad vitã neceſſariarũ,& reſpiciũt hæc verba annonã domus principis, circa quã debet eſſe princeps ſolicitus,& in qua plura ſingularia & ſpecialia ſunt in iure ſtatuta.l.fi.vbi gl. nuntiationis.ad leg.Iul.de ann. D.l.mulierẽ de accuſat.D. Rip. de peſte. rub. de remed. præſeruat.nu.182.Auendan.de exequen. mand.reg.lib.1.cap.19.nu. 33.34.37. & alijs plurib. & in hac quoq. ſignificatione ponitur verbũ,cõdit,in vſ. placitare.verſ.ſimiliter. in verbo conductũ.& ibi.Calic. in verſ.quæro iuxta iſtũ vſa. quid contineatur ſub iſto verbo,cõductũ.& Socar.in cap.ſi aliquis habet hominem.nu.72. Alij hæc verba referunt ad cõductiones perſonarũ neceſſariarũ, pro cuſtodia principis,& procæteris miniſterijs Domus & Aulæ regiæ. & hoc ex verbis illis colligitur. (& darẽt ſculadas ſiue ſoldatas)& ideo in hoc vſat. linga Cathalana poſito ſub tit.de iure fiſci.poſt curias Ferdin.1. in anno 1413. & ſic poſt primã noſtri iuris vniuerſi diſpoſitionẽ et cõpilationẽ legitur(e feſſen condit, e donaſſen ſoldadas.)quib. verbis ſignificatur, quod ipſe comes Bar. princeps terræ,conduceret homines neceſſarios ſecundum ſtatũ,quẽ maguũ habebat,tã pro rebus et negotijs belli,quã pro adminiſtratione iuſtitię et domus,ac familiæ Regię,quib.hominib.ad prædicta conductis,daret ſoldatas,ſecũdũ diuerſas eorum conditiones,officia et miniſteria,et eorũ qualitatẽ, vt in omnib. domib.regijs fieri ſolitũ eſt.et huic interpretationi cõgruit diſpoſitio vniuerſalis et œconomia domus regię regis Aragonũ,ſecundum cum

dum eũ ſtatum,quẽ habebat rex Petrus tertius,et poſtea Alfonſus quartus,In quodã libro cõtinuata magna rerũ ſerie, in quo hæ conductiones et ſoldatæ ſiue pręſtationes annuę deſcribũtur. 19 quẽ librum dixi cuſtodiri in Cãcellaria per Prothonotariũ.† Eſt aũt ſoldata,præſtatio quędã annua gratuita, quæ a neutra parte tranſit in hæredẽ,aut ſaltẽ ex parte accipentis.in cap. 1.verſ.Soldata.tit.quis dicatur Dux,Marchio,Comes,Capitaneus,vel Valuaſſor.et ibi not. Bald.et in l.diẽ functo.de offi. Aſſeſſ.D. pleni⁹ tradunt interprętes.et noſter Ioannes Socarratius.in cap. Vaſallus ſiue caſtellanus.nu.30.Calic.in vſ.qui fallerit. col.6.verſ.aut quęris in alijs caſib.quã vſatici,Princeps nãq.ibi.det eis ſolidatas, et faciat eis cõductũ.Mier.in cap.item ſi barones.coll.2.In curia Petri.2.cap.34.Socarr.in cap.ſi aliquis dominus.n.5.33. Huc pertinet tit.de Annon.Ciuiib.lib. x. C. et ibi Bar. et Platea. facit l. fin.de pignorib.C.Rebu.in arbore feudor.diuiſ.17.tit. de Erogatione milit.annonę.et tit.de excoctione et translatione militariũ annor.lib.12.C.et eodẽ pertinet tit.de Militari veſte.eo.lib.et Coteręus de iure militũ lib. 1.cap.30. de annona militari. et ſequentib. tit.et rurſus eodẽ lib.1.c.34.de ſtipẽdijs militarib.quę omnia in libro œconomię domus regię,de quo antea dixi,deſcripta inueniũtur etiã,quoad milites ſtationarios.nã quoad belli, ſi quod gerẽdũ eſt,expeditionẽ alia res erit, et longe maior procuratio exigitur:vtraq.tñ res ad curã principis pertinet,et ſub hoc vſ.cõprehẽdi poteſt,in quo de cõuocatione hoſtis agitur,in fine, vteatur ad deſtruendã Hiſpaniã,ideſt vindicandã a manib. Sarracenorũ;perquos eo tẽpore pro maiore parte occupata detinebatur: ad exẽplum autẽ militariũ,annonaru et veſtium,quę in bello dãtur pro mercedib. et ſoldatis,dantur etiam in domo et aula principis ſeruientib. pro qualitate ſeruientium et dignitate, atq. officiorũ differẽtia, annonę ciuiles,portiones,largitiones, et alię præſtationes. omnes enim militant. l. Aduocati . de Aduocat. diuerſ. Iudicior. C.et in rub. de priuilegijs eorum, qui in ſacro palatio militant in quocumq.officio.vt ibi per glo. in rub. et per Plateã in.l.1.de priuileg. ſcholarum. facit.l.1. de Palatin. ſacrarũ

largitio-

largitionum. In quo tit. extat nobilis. l. Scrinijs. quę notitiam domus Imperat. deſcribit, ad rem noſtram intelligendá accómodatam. & Sane imperatoria regia ue maieſtas non ſolum armis decoratur, ſed & legib. in aula & regia domo & in populis ſubditis ſeruandis armatur, vt vtroq. tempore ſuam retineat dignitatem. In proœm. inſtit. Redeo ad tex.

20 Et facerent emẽdas. † verba hæc in noſtro hoc iure vſaticorũ, apertum habent ſenſum. emenda ſi quidem eſt pœna pecuniaria per vſaticos taxata, quam pendet & ſoluit, qui deliquit, offen
21 ſæ parti & iniuriatę: ſiue iniuria ſit verbalis, ſiue corporalis. quia in hac patria † pro quolibet delicto ſiue publico, ſiue priuato, poteſt agi ciuiliter ad emendã per vſaticos taxatam vſ. vt qui interfecerit. vſ. baiulus interfectus. vſat. ruſticus interfectus. cum plurib. alijs ſeq. & vſ. ſi quis alicui criminalẽ. & ibi Calic. facit diſtinct. iniuriarum. vel criminaliter, ad punitionem corporalẽ:
22 † & vna via non tollit aliam regulariter. Calic. qui hęc plenius ſcripſit in vſ. ruſticus interfectus. col. penul. & vlt. & alibi dixi. quamobrem bonus Princeps debet facere ſeruari vſaticos emendas conſtituentes, & quod delinquẽtes ſiue ſint domeſtici regię domus, ſiue alij ſubſiditi, faciant iſtas emendas. In conſtitut. Petri. 3. in curia Montiſon. cap. 23. eſt ſub tit. de foro hominũ de paratico & domeſticorum & officialium regiorum. In antiquis. hodie eſt ſub tit. de iuriſd. om. iud. et de foro compet. cap. 12. ibi nos e la dita Regina e primogenit abſens. Mier. col. 6. in eadem curia cap. 23. rub. vt officiales pro eorum contractib. Marq. in
23 hoc vſat. col. 5. verſ. ſed quæro, an officiales. † Et qualiter domeſtici regij conueniantur quandoq. corã ordinarijs officialib. regijs vel cancellario. Vide. Mier. vbi ſup. col. fin. qui allegat librũ ordinationũ domus regię, quẽ antea citaui. hæ emendę aliter in Gallia vſurpantur, vt alibi dixi in tit. de act. ex barone in titu. de in-
24 iur. in poſteriore cõment. † poſſunt hęc verba alium ſenſum habere, vt intelligamus principem debere facere emendas damnificatis in iuuamine, quod eius vaſalli et ſubditi illi faciunt et in hoſte. in vſat. qui fallerit hoſtes. verſ. ſimiliter et milites. et ibi. ex-

picat

plicat hanc quęſtionem Guiller. verſ. ſed nunquid dominus rex indicendo, baronib. ſeu militib. exercitum ſeu hoſtem, tenetur prouidere eis in expen. & eſmendas facere? pleniſsime Calic. col. 5. verſ. quęro ſecundo ibi. primo caſu adhuc ſubdiſtingue. & ibi, aut queris in alijs caſib. quam vſatici Princeps namq. in illis verbis. dum tamen dominus Rex det eis ſolidatas & faciat eis conductum ſeu expen. ac etiam faciat eis eſmendas & citat iura. Socar. in cap. Si aliquis vult ire ad partes Sarracenorū. nu. 69. verſ. quęro an alius & nu. 112. & 104. ibi. nota tamen, quod quando & nu. 120. 122. quę ſunt notanda. Calic. in directorio pacis & treugę dub. 23. in 2. 3. 4. columna. Mier. coll. 11. cap. 4. confirmants. colu. 5. ibi. conuocar lo Principat. Quę omnia ſunt obſeruanda in hoc tempore, & eſt prudenter de his reſpondendum, ne incidas in laqueum & iure repręhendaris.

Ibi. & tenerent iuſtitiam, † & iudicarent per directum. Hæc
25 verba ſimul & vna periodo legenda eſſe declarauit Petrus in cūria Ceruarię. cap. Primerament. eſt hodie volum. 3. dub. 10. titu. 5. de quo Mier. vbi ſup. cap. confirmants. & eſt ſenſus planius, vt in Cathalonia dominus Rex Iudicet per directum, ideſt, per dret. eſt autē iudicare per directum, cauſa cognita & iuribus patriæ ſeruatis, ſtatuere, decernere, iudicare. Mier. in d. cap. confirmants. col. 2. verſ. nota nō debere procedi ad executionē, ante cauſę cognitionem. & verſ. ſequitur in textu. En las paraulas. & in d. conſt. Petri 3. primerament. & in alijs conſtitut. in eadem conſtitut. Petri. 3. citatis. quę ſunt in tit. de pœnis corporalib. & pecuniar. cap. 2. 3. & in tit. de offic. vicarij etc. cap. Aqueſta es la forma. & cap. Statuim e ordenam. Quod eſt. 9. Mier. colu. 3. in curia Montiſonij Alfon. ſecun. cap. 3. & coll. 2. in. 1. cur. Barc. Pet. 2. cap. hæc eſt forma colu. 1. verſ. hodie etiam iurant. & nu. 2. citat iura, quib. cautum eſt vt in hac prouintia iudicetur et ius ſuum cuiq. reddatur ſeruatis conſtitut. et alijs iurib. patriæ. Mier. col. 8. in curia R. martini cap. 2. item ſenior. et declarat vſat. alium namq. in his verbis (et tenerent iuſtitiam et iudicarent per directum) ideſt.
26 † In audientia Regia Cathaloniæ eſt

iudicandum ſecundum iura patriæ & non ſecundum conſcientiam. Calic. in Marg. dub.8. verſ. 92. 182. 200. & in ornatum plura Mier. in d. cap. confirmants. col. 2. & 3. addit ibid. colu. 3.verſ. hæc eſt Gothica. Quod Princeps debet ſeruare ſuas leges, ita quod in quantum eſt adſtrictus per vſaticos & conſtitutiones Cathaloniæ, non poteſt contra illas veniendo, vti abſolu-
27 ta poteſtate, † præſertim, quoad iuſtitiã miniſtrandã. ſubnectit plura de iuſtitia naturali & ciuili,& quæ ad vtramq. pertineant. & in eadem colla. cap. 3. item cõmemorants. col. 12. verſ. vnde pro euidencia. & alium ſenſum, ad hæc verba tenerent iuſtitiã etc.ponit idem Mieres in d. cap. 4. confirmans.colu. 4. ibi. & dic tenuiſſent iuſtitiam. Sed & Guillerm. in vſ. quoniã per iniquum.multa tradit de iuſtitia & de officio boni & iuſti Principis,& Mier. in dicto cap. 3. ibi. adſtringuntur etiam. colu. 12. Marq. ibid. col. 2. verſi. nota quarto.& col.5. verſ. nota octauo. & not. ſeq. quo loci plura tradit, quæ curiales & domeſtici Regij memoriç figere debent.Poſſunt etiam hçc verba(tenerent iuſtitiam,referri ad impoſitionem pœnarum corporalium, cum prius dixiſſet de emendis ideſt pœnis pecuniarijs. et hoc poteſt probari tex. in vſ. ex magnatib. vſ. quia iuſtitiam. verſ. mulierib. ſunt iſti vſ. in titu. de iure fiſci.lib.x. conſtitut. Sed et Mier. vt dixi in d. cap. confirmants. colum. 3. verſ. et dic tenuiſſent iuſtitiam. aliter hæc verba interpretatur. Et vt vno verbo dicatur,tenere iuſtitiam et iudicare per directum, eſt iudicare cauſa cognita,partib. auditis,cum ordine et forma per conſtitutiones et alia iura patriç et ſtilos recepta,et ſeruata forma appellationũ, ſupplicationum, in Cathalonia et non extra et cum magiſtratib. per conſtit. creatis et non cum nouis,nec in tribunalib. nouiter creatis.vt omnes conſtitutiones diſponunt, et potiſsimum citatç per Mier. in d. conſt.hçc eſt forma. per totum.Et in curia R. Martini.cap.2. coll.8. in curia R. Eleono. cap.8. coll. 7. Ferdin.1. cap. 5.6. 10.35. et fin. coll. 9. Reg. Mariæ. cap. 14. vbi omnino hæc tractantur. coll. 10. et cap. 28. 29. quç omnia videat ſtudioſus: ſed non moror amplius in his ſequitur in tex.

Manu-

Manutenerent oppreſſum. Mier. in dict. cap. confirmants, colum. 3. verſ. & faciunt hæc verba. ibi. quia dominus Rex tenetur. Intelligit hæc verba interminis legis Romanæ, et legis Gothicę, quam citat. qua cautum eſt, ne domini extraiudicium ſuos ſeruos occidant: et quod nemini eſt permiſſum, ſine iuſta cauſa, ſæuire in alium, etiā ſeruum ſuum. P. fin. de his qui ſunt ſui vel alien. iur. inſt. l. 1. D. eo. quinimo nec dominis licet vaſallos ſuos ruſticos pagenſes, & homines proprios male tracta re. idem Mier. in ead. cur. Bar. Alfon. 4. cap. 3. item commemo rants. col. 11. verſ. ſequitur in tex. de pendre a lurs mans de aquells aytals. ibi. nota valde iſtam literam, et totam preſentem conſtitutionem. et ibi. vnde pro euidentia debes ſcire. qui pluri-
28 bus rationib. confirmat † Regij officij eſſe tueri, defendere oppreſſos et ab iniurijs eos vindicare, et ita in iuramento Principis, quod initio regiminis præſtat hæc contineri. et quas leges debet Rex edere in ſuo Regno, et ſeruari facere ibidem. verſic. ad-
29 ſtringuntur etiam. et Rurſus; † quod domino non liceat malę tractare vaſallum ſuum etiam ruſticum. ibid. colu. 14. verſi. vnde conclude. Et remiſsiue ad comme. Petri Alberti in cap. Si aliquis habet hominem. et ibi male ergo dicunt. et colum. penul. verſi. hoc vnum etiam nota. et declarat verba conſtitu. pacium et treug. quæ incipit anno domini M. CCII. P. Aqui mateix encara. eſt Petri. 1. Ceruariæ. hodie in titul. de pace et treuga. cap. 5. concludens dominos, res vaſallorum ſuorum, ſeu ruſticorum male tractantes, non teneri domino Regi, reficere et emendare damnum, ſed ipſiſmet vaſallis et ruſticis, qui ad id habent actionem; contra dominos. Mier. ibid. et in dict. verſ. vnde concludo. et facit rub. C. in quib. cauſ. coloni cenſiti dominos accuſ. poſſ. l. 1. 2. Platea ibid. qui declarat quo iure ſuccurratur ruſticis et colonis et iſtis hominibus obnoxiatis, liberis tamen in ſtatu, ſi grauentur a dominis. Et in rub. eo. nam habent condictionem ex lege. d. l. 1. ibid. hoc facere in poſterum prohibeatur, prius reddito, quod ſuperexactione perpetrata; noſcitur extorſiſſe. vel

condictione ex l. cum ſatis. P. caueant. de agricol. & cenſ. cod. lib. 11. Cod. vel ex alijs ll. ruſticos & colonos iuuantib. ad uerſus iniuriam & auaritiam dominorum, quas citat glo. prohibentur. verſ. & facit ad hanc legem. in d. l. 1. in quibus cauſ. coloni cenſit. poſſunt etiam implorare iudicis officium, vt hæ violentiæ corrigantur. glo. per iudicem. ibi. vel dic, quod non iure actionis, ſed per officium iudicis, hæc implorabit colonus. in d. P. caueant. faciunt notata per Socarr. in cap. item ſi vaſallus. num. 24. 25. honeſtius puto & reuerentię debitę dominis magis conſentaneum, vt damna, intereſſe, quod paſsi ſunt coloni, pagenſes, cenſiti, agricolę ex ſuperexactione dominorũ, conſequantur propoſita condictione, ex dictis legib. argum. l. ceſſat. de obligat. & act. D. Bar. in l. 1. num. 3. de priuat. delict. D. not. in l. 1. ex delict. defunct. C. nam cum iſti domini extorquendo non debita a colonis, delinquant. d. P. caueant. & in d. rub. inquib. cauſis coloni cenſiti etc. ibi accuſare. Bar. in d. l. cum ſatis. num. 3. 4. 5. & pro omni delicto ſiue publico, ſiue priuato, poſsit agi ciuiliter & criminaliter. Ang. in P. non autem omnes. numer. 3. de perpet. & temp. act. inſtit. conſultius erit quod condictionem proponant iſti coloni, potius quam criminaliter agant. præſertim cum iſti homines etiam in hac prouintia quandam ſpeciem ſeruitutis debeant dominis ſuis, nec eos libere in iudicium vocare poterant tempore redemptionum. Mier. in d. cap. item commemorants. colum. 14. verſ. vnde concIude. ibi. item non poteſt vaſallus. & Socar. in d. cap. ſi aliquis habet hominem num. 27. & plenius declarat Auendan. de exeq. mandat. reg. lib. 1. cap. 11. vbi ius commune explicat & ius regni Caſtellæ in hoc art. quoad vaſallos. & ſi de delicto conqueri volunt contra dominos, implorabunt iudicis officium, nullo delicti nomine expreſſo. Bar. in d. l. cum ſatis. nu. 3. 4. 5. Platea ibid. verſ. nota ergo quod non licet domino. ibi. & hoc ob reuerentiã domini, & ibi. & ſic ſunt caſus. & de cõditione iſtorũ colonorũ & agricolarũ platea in d. l. cum ſatis. P. 1. Mier. d. cap. commemorants. conſequenter autẽ per hanc cõdict. nõ ſolũ ſatisfa-

ſatisfactionem ſuper exactionis præteritæ,ſed etiam cautionem; ne in futurum grauentur.l. 1. vbi Platea.verſ. Item nota hic. in quib. cauſis coloni. poſt Bar. quia ius competit de præſenti pro futuro.Sic in l. egi. ſi ſeruit. vindic.D. & ibi glo.fin.adducit plura exempla ſimilium caſuum.& in l. non poteſt.l. non quemadmodum.de iud.D.& licet regulariter iſti coloni contra dominos ſuos agere non poſsint vt ſup. dixi. Tamē ex cauſa ſuperexactionis poſſunt.l. 2. D. in quib.cauſis coloni cenſiti dominos accuſ. poſſ. Platea ibi. verſ. vltimo nota.ſed an petet veniā his caſib? Platea.ibi. verſ. ſic etiam forte iſto caſu. Idem in l.1.in verſ. nota, quod coloni adſcriptitij, non ſunt ſerui.& ibi ſecus autem in vaſallo.de Colon.thracenſib.C. Sed & vaſallus ſi opprimatur a domino, habet remedium vſat. ſimiliter etſi ſenior. quod ciuiliter per condict. ex dicto vſat. & per officium Iudicis criminaliter inſtituere poteſt. cum pro omni delicto & violentia domini,in vaſallum poſsit agi ciuiliter & criminaliter,vt dixi.vaſallus autem ratione feudi,non eſt ita adſtrictus domino , ſicut homo proprius colonus,ruſticus ſuo domino.d.cap.cōmemorants vbi. Mier.& Platea in.l.1. verſ.ſecus autem in vaſallo.& ibi.& poteſt eſſe ratio. His autē caſib. ſiue homo proprius agat,ſiue vaſallus, cōtra dominū vel ſeniorē, aget coram iudice ordinario pro domino rege,ideſt,coram vicario regio. Socarr. in d. cap.ſi aliquis habet hominem.nu.27.Mier.qui plura ſcribit.in d. cap. 3.Comi memorants.formam libelli ponit Specul.tit.de cenſib.P.1. verſ. ſæpe quoq. & citat illum remiſsiue Platea in d.P.Caueant autē. d.l. cum ſatis.libellum autem format in officio Iudicis,quod putat loco actionis deficientis dari colono vel vaſallo.quem in hoc ſequutus eſt Bar. in d. l. cum ſatis. num. 3.4. pro qua opinione glo.per iudicem.in d.P.Caueant.plura deducit.& facit l.2.verſ. fin.ibi. exceptis ſuperexactionib. in verb. interpellandi. & ibi. glo. præbuerunt.C. In quib. cauſis coloni. quaſi verbum illud, interpellare,minus ſit, quam iure & actione agere:tamen , cum facultas comparendi corā iudice detur in his caſib.hominib.proprijs & vaſallis,minus offendit reuerentiam debitā dominis,pro

poſitio grauaminis per actionem, quam per implorationem officij iudicis.quamobrem videtur conuenientius dari condictionem ex legib. iam allegatis, quæ nullomodo ſugillat dominos. d. l. ceſſat. etſi criminaliter intendatur, officium iudicis implorabitur.Specul. vero ponit d. libellum in d.P.1. verſ.ſæpe quoq. domino a vaſallo. & ibi.eodem etiam modo concipiunt adſcrip
30 titij & alij coloni. † Quę autem iura domini,in vaſallos habeāt, ſecundum iura huius patrię,& quæ in homines proprios, & in quibus caſib. propria auctoritate capere eos poſsint & ponere in tinea vel ferris, & de diuerſis conſuetudinib.in hac re vſu recep tis, explicāt Socarr. in cap. ſi aliquis habet hominem.nu.7.cum plurib. ſequentib. antiq. gloſſ. in vſ. qui ſolidus. vſ. placitare. in vſ. ſimiliter & ſi ſenior. Miet. in d. cap.3.cōmemorants.col. 16. verſ. ſed quæro, an licitum ſit domino auctoritate propria. cum duab.col.ſeq. quæ obſeruabis. Igitur Mier. in d.conſtitut. confirmants.col.4. hoc modo, quem declaraui, intellexit, verba hu-
31 ius vſatici. alium namq. ibi. manutenerent oppreſſum. † Sed Marq. in eod. vſ. aliū namq. col.6.in verb. oppreſſum generaliter,& abſolute hunc vſ. intelligit in quacūq.manutētione & defenſione, ſiue iudiciali, ſiue extraiudiciali: & in quocumq. oppreſſo, ſiue ſit laicusſiue clericus:& in quocūq. opprimente,ſiue ſit eccleſiaſticus,ſiue laicus· quia hic vſat. pro oppreſsis eſt fauorabilis,& pro opprimentib. odioſus.& ideo, ſecundum eum, indefinita debet æquipollere vniuerſali. quæ omnia ſuo loco plenius diſcutienda ſunt. illud autem eſt obſeruandum inprimis,
32 † manum hoc loco pro poteſtate accipi, regia ſcilicet, ſicut in l. 2. in principio. de origine iur. D. hinc manutenere principem ſuum ſubditum, eſt ſub poteſtate ſua defendere & protegere.& hinc manutenentia Regia in hac prouintia ſæpe recepta.de qua in tit.de manutenentias. lib. 1. Conſtitut. in noua compilat. de qua manu regia Bar.in l.rerum quidam.nu.3.rerum amot.D.& plenius in l. frater a frat.nu.11.Ang. nu.18. de condict. indeb.D. Gregor. lib. 47. cap. 14. num. 8. in ſintagmat. & hinc quoq. manumittere & emancipare.Briſſo. de verb.ſignific. verb. ma-

nus

nus & verb. emancipatio. & de manutentia Guido Pap. quęſt.
33 552. num. 7. † Et in quo differat manutenentia a Saluaguardia, quę etiam recepta eſt in hac prouintia tit. de Guiatges e Saluaguardas reals y penons. lib. 1. conſtit. Idem Pap. q. 551. & noſtri deiſtis guidaticis & ſecuritatib. in vſat. quoniam per iniquum principem, & vſ. ſimili. modo & Mier. col. 4. in curia Barc. 2. Iacobi. 2. cap. 18. item cum quilibet. vbi ponitur regula prohibitoria cum limitat. quæ quotidie in luitionum proceſsib. leguntur, in fauorem ſindicorum inſtãtium luitionem. de eadem Saluaguardia Mier. in curia montiſalbi. Iacobi. 2. cap. 3. collat. 4. et in eadem coll. in 3. curia Barcinon. Iacobi. ſecundi cap. 18. Calic. in Margarita dub. 8. verſ. 88. Boer. deciſ. 297. Auendan. de exequen. manda. reg. lib. 1. cap. 11. numer. 3. Rebuff. et Ioan. de Platea. in l. ab his. de nauicular. et naucler. lib. 11.
34 Codi. et in l. nullam eod. † Vtraq. tamen et manutenentia, et Saluaguardia pendet ex ſuprema Principis poteſtate, et eſt de iurib. altis ſiue regalijs Principis non recognoſcentis ſuperiorẽ. Docto. in locis citatis et Mier. vbi ſupra d. cap. 18. item cum quilibet. Calic. d. dubio 8. verſ. 87. et 88. quin et iure communi hæc eſt regalia Principum. can. regum 23. quæſt. 5. not. in l. illicitas. P. ne potentiores. de offic. pręſid. D. in l. denuntiamus. C. de his, qui ad eccleſ. confugiunt. etc. et l. 1. de his, qui ad ſtatuas confugiunt. Cod. Mier. in d. cap. 3. commemorants. col. 16. verſ. ſed quęro anſit licitum. coll. 11. tranſeamus ad alia: nam de his inferius plenius agemus.

Ibi. et occurrerent oppreſſo. in ſermone vulgari (e mantenguesſen al oppremut, e acorreguesſen al aſetiat) vult ergo text:
35 innuere et ſignificare † regis officium, ſeu Principis non recognoſcẽtis ſuperiorẽ in ſua prouintia, et diſtrictu, in occurrẽdo eis, qui opprimũtur. quod et iure cõmuni Roman. ciuili et canonico receptũ eſſe initio tradidi. et not. in rub. quando Imperator inter pupillos, vel viduas, vel miſerabiles perſonas cognoſcat. etc. cap. licet ex ſuſcepto. de foro compet. & ibi. Pano. & hinc, in hac prouintia cauſæ recurſus & recognoſcendi. tit. de apellat. mullit. e

recorſos. etc. cap.12. cum ſeq. & hunc ſenſum ſequitur Calic. in Margarita. dub.8. verſ.68. quia ex hac regalia Princeps euocat ad ſe cauſas vi oppreſſorum. item cauſas afflictionis factę per dominos vaſallis. verſ. 69. cauſas potentiorum. verſ. 64. & ſeq. & ſuorum officialium, qui plerunq. faciunt concuſsionem. tit. de concuſsion. D. Calic. vbi ſup. verſ. 66. & ubicumq. oppreſ-
36 ſio timetur,† vel ratione perhorreſcentiæ officialis, vel potentiæ collitigantis, vel alia ex cauſa Princeps ad ſe & ſuum tribunal huiuſmodi negotia, cauſas, & lites euocat, cum in his omnibus caſib. & horum ſimilib. oppreſsio interuenire videatur, ſed præuia, ſicut pleriſq. placet, ſummariſsima informatione huiuſmodi qualitatis. exempla ſunt apud Panor. in d. cap. licet ex ſuſcepto. col.2. verſ. ſextus caſus. & in alijs caſib. ſequent. reperiuntur alia exempla. glo. ſecularia in can. omnis oppreſſus. 2. q. 6. not. in glo. vacãte. in d. cap. licet ex ſuſcepto. & in glo. diſtulerit. in c. ex tranſmiſſa de foro compet. ex. in his caſib. princeps ex regalia & ſuo ſpeciali iure đ cauſis cognoſcit. not. in d. l.1. quando Imperator inter pupillos. & Couar. in pract. cap. 9. Rebuff. in ordinat. tit. de euocat. cauſar. Ripa in cap. cum M. Ferrarienſ. n. 196 de conſtit. ex. & alij per Couar. citati. & de perhorreſcentia & nõ tuto acceſſu, Mier. in d. cap. ne ex beneficio. col. 18. verſ. & nota, quod hæc exceptio. vide in Clem. Paſtoralis. P. nos circa eã. verſ. Notorium quippe. vbi glo. notorio. de re iudic. Cle. cauſam. verſ. verum, ſi propter appellati. de elect. Bar. in l. quæſitum. de re iud. D. Affli. deci. 289. nu. 9. 24. Vant. de null. cap. de citatione. nu. 61. & de alia ſpecie perhorreſcentiæ. cap. clarificant. & cap. 16. eod. tit. & cap. 19. de iuriſdict. om. iudic. Amat in repertorio verbo, perhorreſcentia. Calic. de pace & treuga. dub. 16. fol. 43. colum. 3. verſ. de primo. Hũc pertinent conſtit. Ferdinandi. 1. & Alfonſi. 4. in tit. de euocat. de cauſ. lib. 3. Conſtit. & cap. clarificant. Eſt Ferdinandi. 2. in tit. de iuriſdict. om. iud. eod. lib. &
37 cap. 1. de cauſa recognoſcendi. eſt Ferdin. 2. in lib. 9. conſtit. † Idẽ eſt ergo in cauſis pupillorum, viduarum, pauperum, miſerabiliũ perſonarum, religioſorum, ſecundum iura noſtræ prouinciæ. tit.
de

de euocat.de cauſ.lib.3. cõſt.in 1.vol.& eod.lib.3.in 2. vol.Mier.
38 col.9.in curia Barc.Ferdin. 1.cap.35.ne ex beneficio.† Et qui ſint pauperes, ibid.col. 3. 4.5. qui miſerabiles? col. 4. ibi ſequitur in tex. perſonis miſerabilib.cum duab. ſeq.col.& inter has connumerantur peregrini,aduenę,etiamſi mercatores diuites,ibid.col. 5. verſ. & quæ ſint perſonæ miſerabiles.& verſ. ſed dic,quod pupilli & viduę. addit Mier.alias perſonas miſerabiles col. 13.verſ. ſequitur in tex.recipiendis.ibi.ſed nunquid ruſticus.&col.15.ibi. item omnes perſonæ,quib.datur curator.& Afflict.deciſ.257.& hæc qualitas miſerabilitatis latius patet, quã paupertatis. Mier. in d.col.15.vbi de locis pijs,de hoſpitalib.de conuentib.collegijs, ciuitatib. Calic. in Marg.dub.8. verſ.67. Mier.vbi ſup. col. 17. verſ.dic ergo,quod omnes humiliores.adde prag. regis Martini editam anno.1397. ibid.col. 18.verſ.Ideo Sereniſsimus.propter perhoreſcentiam. de qua prag .Calic. in d. dubio. 16. Mier. vbi ſupra.nu.77.96.verſ. item nota & alia prag. Alfon. nu.105. & verſ. Sed conſulo, præſertim ſi cauſa eſt ardua ſub num. 16. quod nota pro eo quod ſup.dixi de ſummaria informatione hu
39 ius qualitatis,ob quam princeps trahit ad ſe cauſam. † Et hodie in qualitate paupertatis, vbi ſcilicet illa nõ eſt notoria,vt paupertas religionis, hoſpitalis. extat conſtitutio Ferdin.2.in tit.de euocat. cauſ. cap.6.& tit. de pobres pledeiants.cap.2.3. & eſt obſeruandũ,quod arbitrium circa probationem paupertatis& admiſſionem ex differentia ſtatus perſonarum & onerum eis incumbentium, reſpectu patrimonij,de quo Mier.ibi.col.7.verſ.ſuper his dicit Bart. ibi. arbitrabitur autem hoc Iudex. hodie eſt ſublatum per Ferdin.2.in tit.de pobr. pledeians. cap. 3. adde aliam qualitatem & ſpeciem oppreſsionis, de qua idem Mier.d.col.7. verſ. nota, quod vbi inferior,Iudex,propter potentiam litigatoris. quo pertinet,quod de perhorreſcẽtia ſup. diximus ex cõſtit. clarificant.de iuriſd. om. iud.& not. Mier. vbi ſup. col, 18. ſub. nu.74.verſ. Ideo præmitto, et ibi. Ideo ſereniſsimus dominus Rex Martinus. et licet informatio huius qualitatis ex qua timetur oppreſsio, non conſueuerit recipi, niſi ſuper paupertate,de

te, de qua in Conſtitut. Ferdin. ſecund. titul. de pobres pledeians. cap. 2. et Mier. in d. cap. ne ex beneficio. col. 12. ſub num. 41. verſ. ſequitur in tex. ibi probare oportet. vſq. ad colum. 14. nume. 50. ibi. et nota ſumme. et ibi. quia de pupillis et viduis, dummodo ſint diuites exiguntur ſalaria etc. et ibi nulla recepta informatione pupillaritatis etc. Tamen aliquando qualitas miſerabilitatis eſt aliqualiter iuſtificanda, vt in exemplis prædictis poteſt apparere. Mier. vbi ſup. nu. 42. 50. et col. 16. nu. 67. et col. 20. nu. 83. verſ. vlterius nota. et col. 8. veſ. aduerte tñ et ſis cautus maxime in caſu perhorreſcentię. Amat vbi ſupra Mier. vbi ſupra numer. 77. 78. 105. ibi. Nos Alfonſus et nu. eod. in fine. ibi. pro aliquali declaratione. et vide practicam. num. 108. verſ. et ideo eſt. plura de his qualitatib. Mier. col. 10. in curia Marię. cap. Volents. colum. 5. verſ. regulariter ergo. et cap. occurrents. colum. 3. verſi. nota ergo, quod remedium. et colum. 4. verſ. ſequitur in tex. de vidues pubils. et coll. 11. in curia Alfonſi 4. cap. 2. les cauſes. vbi plura ex ſupradictis ab eodem Miere reperiuntur. adde notab. regaliam, ex qua princeps inſtaurat cauſas per ſententiā difinitas et aliâs, ſi tamen pars eſt oppreſſa. Mier. in dict. cap. 2. Les cauſes. col. 8. verſ. vidi tamen ſeruari. et cap. 4. confirmants. colu. 4. verſ. ſed nunquid Princeps. Calic. in d. dubio. 8. verſi. quarto quia Princeps. et verſi. 101. idem in Curiali. cap. 7. numer. 84. verſ. 101. Et hę euocationes etiam in cauſis criminalibus poſſunt admitti, ſed non eodem modo, nec ex ijſdem qualitatib. Mier. in d. cap. ne ex beneficio. colum. 7. verſ. ſequitur in tex. cauſas. et colum. 16. verſ. et intellige hanc conſtitutionem. et colum. 20. verſicul. vlterius nota. de quo ipſe Mier. latius in ſumma de Afflictionib. & oppreſsionib. quā hactenus non videram, nec eſt impreſſa. & idem in d. cap. 2. les cauſes. collat. 11. colum. 3.
40 verſ. ſequitur expoſitio literæ ſuper tex. les cauſes. † Adeo vero hæc regalia infixa eſt coronæ Principis, vt non poſsit Princeps eam a ſe abdicare, niſi renunciet ſedi regiæ. Mier. ex Innoc. in d. cap. 2. col. 10. verſ. ſed nunquid ex priuilegio. & idem in cap.

in cap. ne ex beneficio. colum.11. verſ.& nota.& nu.109. quod Mier.declarat procedere per reſcriptum vel priuilegium, ſed bene poteſt eam a ſe abdicare in caſu particulari non in vniuerſum, per conſtitutionem generalem, cum coadunantia in curia generali, editam.exempla duo profert idem Mier. in d. cap. 2. les cauſes. colu. 14. verſ. ſed nunquid ex priuilegio. et dicit ita fuiſſe in regia Aud. determinatum, cum caſus occurriſſet. ſed et videmus priuilegia conceſſa ciuitati Barc. & generali Cathaloniç, & Collegio monetariorum, in quib. hæ qualitates abdicantur a Principe. in illis caſib. particularib. Sed hęc priuilegia ex curijs generalib. in quib. confirmantur,accipiunt hanc vim & poteſtatem. cap. 10. deſijants. 13. Mes auant. & cap. fin. de obſeruat. conſtitut. in noua compilatione,& de hoc inferius dicetur. † Sed nec primogenito hæ regaliç competunt, nec eius
41 vices gerenti & procuratori generali, ſiue gubernatori, paucis admodum exceptis caſib. Mier. in d. cap. ne ex beneficio. col. 20. 21. ibi.& nota quia dicit tex.ibi.ad noſtrum Conſiſtorium. ſub. nu.85.& plurib.ſeq. vbi multa de poteſtate gubernatoris.& col.27. verſ. item nota verbum fuerimus.& verſ. item hodie p d.cap. les cauſes de pubils. apertius Mier. coll. 6. in curia Ceruariç Pet.3.cap. præterea.ſub rub.de offic. gubernat.colum. 1.2. verſ. vel dic breuius. & verſ. vnde nota hic.& verſ. ſed in Ca-
42 thalonia.ibi.†Sed tamen gubernator hoc non poteſt.& hic olim dicebatur procurator.ibid. col. 4. verſ. in tex.ibi vel procuratores.Immo & vicariusCathaloniç.Cali.in prærogatiua milit.col. 7.nu.26.verſ.quęro,quid ſi ciuitas.ibi contrariũ dico.in illis verbis.directa Arnaldo deFoſsib.vicario Cathaloniç.loco cuius officij vicariatus ſucceſsit gubernator,ſolo noĩe mutato.faciũt notata per Marq.in vſ.mulierib.col.penul.verſ. quęro, an remiſsiones.& verſ. eſt ne verũ hoc. ſcripſit late de gubernatoris officio &vicesgerentis illius & illius iuriſd.& imperio in cauſis vicariç, in qua reſidet & cauſis aliarum vicariarũ primæ & ſecundç inſtantiç poſt Mier.in d.cap.pręterea,quia per reſeruationes. & d. cap. ne ex beneficio. & cap. Les cauſes. & coll. 10. in curia

Regînç

Reginę Marię. cap. Volents les Conſtitucions. col. 3. verſ. Sed quid ſi dominus Rex.et col.4.5. et cap. occorrents. col. 4. verſ. ſequitur in tex.ibi benedicit del ſenyor Rey. Quia alius etiam primogenitus non habet hanc pręrogatiuam euocandi cauſas, etiam miſerabilium extra vicariam vel baiuliam.et ponit varia exempla ex Calic. in Marg. dubio 8. verſ. 64.cum aliquot ſeq. vſq.ad verſ.70.Ferrerius cumulauit in obſeruātijs.prima parte. cap.2.10.16.et plurib.alijs.et per conſtitut.Philippi Regis in curia Montiſoni. 1585. cap. 19. eſt vlt. in tit.de execut.ſentent.nō eſt extenſa iuriſd. gubernatoris,ſed eſt ſtatuta executio ſententiarum per eum latarum, procedendo vice regia. et Ideo remanet ordinarius, ſicut antea: tametſi concurrit cum ordinarijs. Mier. coll. 6. in curia Ceruariæ. cap. præterea, quia reſeruationes in plurib. locis. Ratio autem huius aſſertionis, quod hę regaliæ non competant primogenito,in eo fundatur, quod dicit Marq. in vſ. Princeps namq. col.11. His verbis. quæro xi. nun quid ſufficiat mittere primogenitum,cum dicatur princeps? dico,quod non. † Quia in Cathalonia non habemus principem, niſi Regē;nec vſ.auct.et rogatu. ſimili modo. nec alij vſatici loquentes de regalijs principis, locum ſibi vindicant in perſona primogeniti ex conſuetudine generali.hęc ille. faciunt notata p Socarr.in cap. ſi aliquis dominus vult ire ad partes Sarracenorum.nu.125. verſ. facit ſatis bene lex princeps.D. de leg. ibi.ergo habet intelligi,de eo, qui non recognoſcit ſuperiorem.et plura in reſolutionib. Iacobi Calicij, ad conſultationem factā per honorandos conſiliarios Barcinonę.quas reſolutiones ſcripſit Socarratius ibid. nu. 104. verſ. et pro complemento materię dicti vſatici princeps namq.etc. et idem Socarrat. nu.9. citat vſat. in quib.nomen principis memoratur. Mier.in cap.pręterea ordinamus.n.2.3.in curia Ceruar. Pet.3.coll.6 et in curia Barc.Alfon. 4.cap.4. confirmans.col.5.verſ.ſequitnr in tex.Cōuocar lo principat. Calic. in Marg.dub.8. verſ.95. et duob.ſeq. ac rurſus.99.

34 (margin, beside "co,quod non.")

44 † Sane primogenitus in regno, cum ſit generalis gubernator ex propria ſua pręrogatiua et ipſo iure quaſi gubernator natus, vt in ſimi-

in ſimili dicitur de legatis. in cap. 1. vbi glo. legati. de offic. legat. in ſex. cap. 1. ex. eo. cap. 1. de appell. ex. cap. com ſegons. 7. in tit. de offic: de Gouernador etc. lib. 1. conſtit. Mier. colum. 10. in curia Barc. Reg. Eleon. cap. tollents lo abus. verſ. fin. ibi. e a ſo mateix volem eſſer obſeruat. plura in ornatum per Ferreriũ d. 1. par. cap. 1. 2. 4. 9. 10. & plurib. alijs. omnes regalias, quæ com petunt gubernatori, hic primogenitus poterit exercere. Ferrer. vbi ſupra cap. 10. & ſequentibus. debet tamen iurare. ibid. cap. 6. Et licet iudex eccleſiaſtic⁹ de cauſis miſerabilium perſonarum & oppreſſorum cognoſcere poſsit. cap. licet ex ſuſcepto. cap. ex tranſmiſſa. de foro compet. ex. Panor in d. cap. licet ex ſuſcep-
45 to. verſ. ſextus caſus. & in alijs ſeq. † Tamen, in hac prouintia. extant literę regię, quib. cautum eſt, ne quis propter miſerabilitatem vel oppreſsionem, curiã adeat eccleſiaſticam; adeo proprium ſibi putat eſſe rex ſuccurrere oppreſsis. Mier. in d. cap. ne ex beneficio. col. 8. verſ. ſequitur in tex. ad noſtrũ conſiſtorium. ibi. ſed contra videtur. & col. 10. verſ. veruntamen in Cathalonia. niſi ſit præuenta iuriſd. & alias in iure fundata. nam tũc rex non euocat has cauſas, vt in charta regia Alfon. 4. ibi inſerta continetur. & de iuſtitia huius chartæ. ibid. col. 10. verſ. & nota, quod hæc litera fuit de iuſtitia. Sed ſola præuentione, ſine alia qualitate conferẽte iuriſdict. iudici eccleſiaſtico ob ſolam oppreſsionẽ vel miſerabilitatem, rex non permitteret cauſas huiuſmodi in curia eccleſiaſtica tractari, niſi data negligentia officialis regij, in reddendo iure. Mier. in d. col. 8. verſ. Aut quęris quantum ad cauſarum ſuarum cognitionẽ & deciſionẽ. ibi. aut agitur petitorio. & ibi. & in defectu ſeu negligentia iudicis ſecularis. extat conſti. in vltimis curijs edita cap. 47. ſub tit. de inuocat. brachij ſecularis. & ſic recipitur glo. in cap. ſi clericus laicũ. in verb. conſuetudine. glo. vacante. verſ. alius eſt, cum iudex. in cap. licet ex ſuſcepto. de foro compet. ex. facit glo. fin. in cap. ſi duob. P. fin. de appellat. ex. Vantius de nullitat. cap. 9. nu. 59. not. in cap. fin. de foro cõpet. in ſex. vbi gemini. late & prob. nu. 4. Ripa in rub. de iud. nu. 27. 28. 29. & hæc diſcretio & di-
ſtinctio

ſtinctio fori ſecularis & eccleſt. eſt obſeruanda; nec vna curia de bet aliam turbare, ſed adiuuare. cap. fin. & ibi not. de except. in
46 ſex. † Non ſolum autem dominus rex defendit oppreſſos & euocat eorum cauſas ad ſuum tribunal, ad partis oppreſſæ vel miſerabilis inſtãtiam & petionem, Sed & ex officio. Mier. in d. cap. ne ex beneficio. col. 11. verſ. ſequitur in tex. ad inſtãtiam. & verſ. & nota, quia benedicit ad inſtantiam. quia ex officio Princeps debet iuuare oppreſſos & miſerabiles. in vſ. alium nãq. & in can. regum 23. queſt. 5. in can. cũ deuotiſsimam. 12. q. 2. ibi. veſtra regia dignitate. Sed cum ad inſtantiam partis euocatio fit, aliqua præcedere debent, & de illis in ſcriptis conſtare iudici, de quib. ibid. Mier. col. 16. verſ. nota ergo, quod ad hoc. ibi. item nota, quod ad hoc, vt huiuſmodi valeat euocatio & citatio. & colu. 12. verſ. hodie data eſt forma. vtilitas euocationis cauſarum oppreſſorum, ſi ſint pauperes etiam in alijs commodis conſiſtit, de quib. Mier. ibid. col. 10. verſ. primum, quia ibi non oportet timere. Inſtantiam autem intellige miſerabilis & oppreſsi, non eius aduerſarij. Mier. vbi ſup. colu. 11. verſ. nec fiet etiam euocatio cauſæ miſerabilis, ad inſtantiam eius aduer-
47 ſarij. † Non tantum autem iudicialiter & in figura iudicij Princeps in hac prouincia, oppreſſos defendit, & illis adeſt, cum adiutorio competenti, cauſas eorum ad ſuum tribunal euocando; ſed etiam extraiudicialiter & in forma defenſionis naturalis, vim, quæ oppreſsis infertur, propulſando. Hinc videmus dominum Regem & eius officiales, vt vicarios & alios reſpectiue occurrere cum hoſte, exercitu vel ſono emiſſo obſeſsis, ad effectum liberã di eos ab obſidione. quod tempore Regis Petri 2. dum eius pater viueret in obſidione Guillermi de Caſtro nouo, & in alijs pluribus obſidionib. Io. 2. Alfon. 4. ſæpe accidiſſe legimus, & aliorum regũ, quæ in indicib. rerum geſtarum ab Aragoniæ Regib. Sorita longa ſerie ſcripſit, & Mier. coll. 11. in curia R. Alfon. 4. cap. 4. confirmants. col. 5. ibi. Conuocar lo Principat. cũ ſequẽtib. & Ferd. 1. in curia Barc. cap. 17. & ſequentib. quæ ſunt in tit. de pac. & treuga cap. 23. & ſeq. Mier. col. 9. in eadem curia.

cap.25. & ſequentib. & cap.30. Mier. coll. 4. in 1. cur. Bar. Iacobi.2.cap.20.21.22.ſunt hæc iura in tit. de ſono emiſſo, ſacram. & hoſte. quæ eſſent repetenda ab ſcriptis Mier. ad tract. Calicij de pace & treuga, & de ſono, ab eo editos aute gubernationem Ferdinandi primi. Mier. in pręfatione ad d. cap.25. curię Ferd. 1. Idem de cōmentario ad ſacramentale gerundæ meminit col. 7. in curia R.Eleeo. cap.6.in fine.& in curia Ferd. 1.coll.9.cap. 9.& colla.11. in curia Alfon.4.cap.3.de hominib. proprijs col.2. ibi. & facit quod dominus non poteſt. ſcripſitidem Mier. plura in commentarijs ad vſ. Princeps namq.& vſat.aliū namq. quæ
48 non ſunt impreſſa.† Hinc habuerunt originem priuilegia, quæ appellantur, de la ma armada, de la bandera de vehinatge. quæ in villa Perpinani,ciuitate Barcin. Ilerdæ, Gerundæ in vſu ſunt, & in vicaria Gerundæ & Biſulduni magis frequentantur. de quib. In cap. 18. iatſia. titu. de iuriſd. omni. iud.in cap. com memorants. Alfon. 4. in curia Bar.eſt in titu. de hominib. pro prijs. cap. 5. Mier. collat. 11. in eadem curia cap. 3. & in priuilegio conceſſo Brachio militari per Ferdinandum 2.Barc.8.Oct. 1481. eſt ſub tit. de iuriſdict. omn. iud. cap. 17. e perquant. in 2. volu. nouę compilationis. eſt cap. 5. priuilegij regij, de quo
49 in eodem vol. titul. de priuilegijs militarib. cap. 2. † Pertinet enim ad Principem, vt perſonam communem tenere omnes ſub ditos in pace. Calic. in dubio. 8. in Marg. verſ. 94. Socarrat. in cap. ſi allodiarius. nu.9. & in cap. ſi aliquis habet hominē. nu. 24. huc pertinent quæ ſcribit. Mier.in d. cap. item commemorants.colu.11.ibi.nota valde iſtam literam & totā præſentem cōſtitutionē.& col.16.ibi. ſed quæro,an licitū ſit.& col. 18. ibi.vbicumq.enim appareret.Quinimo per viam diffidamēti ſeu acuidamenti dominus Rex procedit contra offendentes & opprimentes, ſuis caſib. ex regia pręrogatiua et iure ſpeciali. Calic.in Margarita dubio 8. verſ. 90. Idem de pace et treuga cap. 23. per totum.Mier. in locis ſuperius citatis, quæ erunt valde obſeruanda. Quam obrem vulgaris verſio vſaticorum, in prima compilatione tempore Ferdin. prim.facta, in anno 1413. habet

e acorre-

e acorregueſſen al aſetiat. Quod verbum (aſetiat) in noſtra vulgari lingua, ſignificat hominem obſeſſum, vi detētu in aliquo caſtro, vel loco, vnde libere non poteſt exire. Marq. hic in verb.
50 & occurrent obſeſſo. †. Igitur ſecundum hunc ſenſum verba illa manutenerent oppreſſum, referuntur ad defenſionē iudicialē: illa autem verba, & occurrerent oppreſſo, vel obſeſſo, referuntur ad defenſionem extraiudicialem. Alius poteſt eſſe ſenſus, vt inter hos caſus nulla ponatur differentia ex parte principis, cum vtrumq. remedium, in vtroq. caſu ex eadem ſuprema Principis deſcendat poteſtate & regalia, ſiue manuteneat & defendat oppreſſos in bonis, iurib. & reb. poſſeſsis, ne in illis inquietentur: ſiue occurrat oppreſsis, in bonis, iurib. & rebus, quę vel poſſident & pulſantur, vel petunt & vindicant, vt cauſę iſtorum ad tribunal Principis euocentur & in eo tractentur & definiantur. perſonarum quoq. defenſio ad Principem pertinet contra violētiam & oppreſsionem.

Et quando vellent edere, facerent cornare, vt nobiles & ig-
51 nobiles venirent prandere. † Cornare in hoc vſatico, eſt ad ſonū cornu, abſentes vocare, & hoc modo abſentes interpellare. eſt autem ſignum paſtorale, ad quod pecus ſe congregat, vt ad paſtum ducatur, & in crepuſculo, ſi quod in ſyluis ſubſtiterit, hoc ſigno dato, ad ſonum cornu veluti buccinę, ſepta repetere cōſueſcit. Sic in campo Vrgelli cornu vſus receptus eſt in omnib. ferme oppidis & in alijs partib. huius prouinciæ. Hinc res traducta ad exercitus & copias militares, ad cuſtodias caſtrorū, & excubias. veget. de re militari lib. 2. cap. 22. hinc cornicines, quos ille a tubicinib. diſtinguit. vtriq. cornu vel tuba canūt. poſſunt & cornuari dici. l. fin. de iure immunit. D. ibi cornuarij tubarij. aliter cornicularij dicuntur in rub. de cohortalib. & principib. & cornicularijs & primipilarijs, lib. 12. Cod. & in l. 1. 3. de apparitorib. præfect. pretor. eod. Cuiac. in ſ. 2. de proxim. ſacro. Scrinior. eod. lib. 12. C. Antiquiſsima illa ætas, hoc ſigno vtebatur ad vocandum abſentes ad prandinm, ad cœnam. Hodie in illius locum ſucceſsit campana, quæ pro ſimilib. actib. pulſatur in palacijs

lacijs prælatorum eccleſiæ, in quib. ordinate viuitur; in collegijs, in conuentib. & in omnib. ferme congregationib. Sed & campana oportunum eſt inſtrumentum ad citationis declarationem. Maranta de citat. nu. 111. cum ſeq. ſed & per tubam, quæ pro cornu eſt citatio fit per præconem. Maranta ibid. numer. 97. ex
52 alijs.† Quinimo in caſtris limitaneis & in finib. regni ſitis aduerſus hoſtes et in eorum fronte, hodie cornu vtuntur milites excubantes, vt in Caſtro Carolano & Turriceritana, Caſtro ceritano, & in alijs Caſtris limitaneis de podiouale doſio de pulchro viſu, ac reliquis huiuſmodi. reperitur etiam vſus ſoni per cornu, in forma antiqua ſacramentalis Bernardi de fonollario gerentis vices gubernatoris Cathaloniæ, de anno 1306. cap. item declaramus, quod ad ſonum. & inter iura caſtri terminati in Cathalonia, commemoratur cornu. Socarratius in cap. ſi vero aliqui allodiarij. nu. 49. Iudaic. in vſ. hoc quod iuris eſt in principio. Mier. colla. 2. in curia Barc. Petri 2. cap. 43. item quod vicarij. num. 40. ibi de conſuetudine vero & vſantia: & in Caſtro de hoſtalrico eſt miſerabilis & triſtis vſus cornu. nam per ſonum cornu, emiſſum tota nocte, nunciatur executio altæ iuſtitię. ſequenti die in ea villa, quę eſt caput vicecomitatus Cabrię, facienda, & ſunt ſeptem cornuarij, qui faciunt ſonum horrendum, & habent ea de cauſa plures immunitates ab an-
53 garijs & alijs onerib.† Sane vero hodie forma & œconomia, domus Regię, domeſticorum, & totius familię Comitis Barc. ab iſta laudabili parſimonia longe abeſt, et ad egregiam magnificentiam peruenit, tot regnis ſimul vnitis, tot prouincijs in vno Rege Catholico & maximo conſtitutis. apparent autem ſimplicitatis & parſimonię antiquę veſtigia, in libris Cænarum in regio archiuo reconditis, et in libro ordinationum domus Regiæ de quo Mier. colla. 6. in curia. Montiſoni Petri 3. cap. 23. in fine. et de quo iam ſuperius aliquid dixi, ſiue ille liber, quem in manu prothonotarij legi, ſit idem, cum libro de quo Mier. loquitur, ſiue alius liber, & magna pars ordinationum domus Regis Aragonum.

54 †Vt nobiles & ignobiles venirent prandere. Succeſſu temporis hæc forma mutata fuit, & ſub comitib. vel præpoſitis, omnes iſti, qui in aula viuunt diſtribuuntur, & recipiunt ſuas annonas & portiones, vel in pecunia, vel in ſpecieb. nobiliores reditus habent pro dignitate perſonę, & oneris, atq. officij qualitate ſufficientes; vt eſt videre in libris ſuperius citatis. in militia ſeruantur, quę antea de annona militari, de veſte militari, de erogatione militaris annonæ, ex trib. lib. poſteriorib. Cod. Iuſtiniani citauimus: ex Coteræo etiam & alijs authorib. de re militari & iure militum. quamobrem hæc ſilentio prætereo.

55 Et ibi † diſtribuerent pallias, quas haberent in magnatib. & in eorum familia. in lingua materna legitur, e aqui partiſſen los veſtiments, que haurien entre los magnats, e entre lur companía. ex quib. apparet verbum, pallias, referri ad veſtimenta. qui ſenſus etiam in antiquis libris manuſcriptis legitur ſub his verbis in quadam marginali expoſitione. (alias palias, ideſt veſtes vel pannos l. 4. de veſtib. holober. & auratis. lib. 11. C. ibi, nec pallia tunicasq.) ſed hoc ſenſu retento, legendum eſt in tex. pallia, non pallias, quod eſt veriſimilius, vt ſit corruptio & deprauatio antiqui ſcriptoris. in eiſdem exemplarib. manu ſcriptis, ponitur alia expoſitio, vt dicamus palias, ideſt, tributa, quæ Sarraceni pręſtabant. & dicunt, quod ſunt ſcripturæ in archiuo regio prædicta ſic nominantes. Vnde Guiller. dicit pallias, ideſt, tributa. iſte namq. Comes, quaſi omnes reges Hiſpaniæ ſubiugabat & faciebant ſibi tributa, & illa vocabantur pallię. eundem ſenſum ſequitur Marq. col. 9. quæ ipſe Comes inter familiam diuidebat & diſtribuebat. & quamquam ſenſus iſti horum verborum nullam habeant certitudinem: tamen probabiliter credi poteſt, immo & neceſſario affirmari, Comitem Barcinonæ, Principem magnanimum & valde prudentem habuiſſe in ſua aula eam œconomiam & diſpoſitionem, vt domeſticis & ſeruientibus neceſſaria prouideret in alimentis & cibarijs ac veſtibus & alijs ornamentis, pro qualitate & dignitate ſingulorum. Hæc enim prudentem quemq. patrem fam. decent. Sed & alijs magnatib.

natibus ſuæ prouinciæ Comes diſtribuebat tributa, vt eorum auxilio hoſtes ſubiugaret, vt ſubſequitur in text. vnde exiſtimo legendum (parias) ſicut habet alia litera in manu ſcriptis. & Socarr. in cap. ſi aliquis dominus vult ire. nume. 111. ibi. nec obſtant allegata. nam tributa quę per reges Sarracenos præſtabantur regib. Chriſtianis, pariæ dicuntur Stephanus de Garibay in compendio Hiſtoriali chronicorum Hiſpanię. lib. 17. cap. x. in vita Henrici quarti. & lib. 18. cap. 25. in vita Ferdin. 5. & eſt vulgate dictum parias pro tributis nominare. Sed hęc, quę aliam formam hodie habere certum eſt, & aliter ſcimus diſtribui in aula regia, dimittamus, & ad alia, quę ad rem faciunt tranſeamus.

56 Et ibi mandarent hoſtes. † Solus ergo princeps poteſt hoſtes mandare vt in hoc tex. & in conſtit. Fiderici. cap. Imperialem. de prohibita feudi alienat. per fideri. P. firmiter etiam ſtatuimus. Caualcatas autem mandare poteſt alius dominus ſuis vaſallis, quia habet firmam in illis, & poteſt eas petere & poteſtatem caſtri, licet Dominus maior, vel Princeps non petat. hoſtes autem ſolus dominus non poteſt mandare, ſed tunc demum, cum princeps mandat. Guiller. hoc loco: & in vſ. qui fallerit. ibi. ſed nunquid aliquis baro, nobilis vel miles. Calic. ibi. colum. 4. verſ. quæro primo. poſt Iacobum Valleſica. vnde apparet differentia inter hoſtem & Caualcatam, quoad mandantem, ideſt habentem poteſtatem mandandi hoſtem vel Caualcatã. rurſus hoc intereſt inter hęc duo. † Quia hoſtis eſt congregatio gentiũ, non pro vno facto, nec pro vna certa die, ſed lõgiore tempore & via; Caualcata eſt vnius diei vel vnius certi termini. Guiller. in dict. vſat. qui fallerit. Iudai. in vſat. filius militis. P. miles vero. Calic. aliter in vſat. qui fallierit. col. 4. verſ. quęro primo, quę differẽtia eſt. ibi breuiter diſcedẽdo a verbis prædicti Iacobi de Monte Iudaico. Hoſtis dicitur adiutorium, quod faciunt vel facere debent vaſalli & ſubditi Cathaloniæ, eorũ dominis, cum Rege in hoſte pergentib. ſeu euntib. ipſo domino Rege hoſtem generaliter indicente. cap. 1. P. Similiter in pe-

57

tendis hoſtenditijs. de capitulis Conradi in feud. & hic obiter moneo libros feudorum, qui pro iure cōmuni feudorum paſsim a noſtris citantur, nō eſſe partem iuris ciuilis, neq. de corpore iuris ciuilis, non magis, quam leges Longobardas aut conſuetudines aurelianenſes aut Pariſienſes; ſed continent conſuetudines locales certorum municipiorum morib. introductas Molin. ad Pariſienſ. conſuetud. tit. 1. in princ. nu. 24. quod eſt obſeruandum. & ita intelligit Calic. hunc vſat. in his verbis mandarent
58 hoſtes. † Et qualiter vaſalli, domino ſuperiori in his obedire debeant, & quas pœnas incurrant inobedientes. Socarrat. in cap. item eſt conſuetudo Cathaloniæ, quod ſi in aliquo. Caſtro. nu. 3. 11. & melius in cap. ſi aliquis dominus vult ire. nu. 69. & plurib. ſequentib. extat conſtitutio Petri. 2. In curia Bar. cap. 31. ſi barons. eſt in tit. de iure fiſci. ſub nu. 1. Mier. col. 2. in eadem curia cap. item ſi barones vel milites. exempla ponit Calic. his verbis. videmus plures conuinentias in Cathalonia inter dominos & vaſallos, per quas caſtellani & ſubcaſtellani & alij vaſalli, ſunt obligati, ad faciendum eorum dominis, quando dominus rex indicit & mandat hoſtem, vnum hominem equitantem armatum, vel vnam beſtiam hoſtis, vel ſimilia ſeruitia. † Caualcata
59 eſt, non indicta generaliter hoſte per dominum Regem, vel quādo alij domini inferiores a domino Rege ac Principe Cathaloniæ, puta barones, magnates, milites vel officiales domini Regis, non indicta hoſte generaliter per ipſum dominum regem, neq; ſub nomine hoſtis, ſed aliâs per viam iuuaminis eis fiendi, in aliqua eorum guerra, vel in aliqua executione iuſtitię, petunt iuuamen ab ipſis vaſallis & ſubditis, indicendo illis, quod volunt ire contra talem hominem, vel tale caſtrum per viam guerrę, vel executionis iuſtitiæ, & facere caualcatam in eum ſecretè vel publice quia cum dominus rex non indicit hanc congregationem vaſallorum generaliter, ſed particulariter ad vnum caſum et locum vel alij domini inferiores, qui non poſſunt generaliter indicere, eam indicant; merito non hoſtis, ſed Caualcata nominabitur. d. cap. qui fallerit hoſtes vel caualcatas ſeniori ſuo,

vſ. chriſtani. ibi. caualcatam vel ardimentum. vſ. cōmunia & conuinentiæ. in verb. caualcatas. Hæc Calic. in d. vſat. qui fallerit.col.4. verſ. Caualcata dicitur. qui allegat plura iura ad hāc rem facientia. Idem ſcribit Marq. ibid. col.1. 2. Socarrat. in cap. ſi aliquis dominus.nu.130. & duob. ſequentib. & ibidem quid
60 ſit † exercitus eſt enim collectio & congregatio totius militiæ. Mier.col.4.in.1. curia Bar. Iacobi.2. cap.20. verſ. vlterius ſciaſ. Socar.in d.nu,132. ibi.nā exercitus eſt collectio. glo.exercitui.in l.2. P. exercituin de his, qui not. infam. D. præter hæc habe-
61 mus pacem.† Eſt autem pax, congregatio vicariæ pro expellendo eiectos a pace & treuga & publicatos,&damnificando illos in perſonis & bonis,& accipiendo de bonis illorum, pro ſatisfacien do quærelatori in dāno & recuperando duplo vna cū alijs pœnis eiectorum & expenſ. nam hæc collectio hominum,qui ſunt ſub pace, exceptis ijs,qui habent excuſationē,dicitur pax. Vnde dici mus,quod vicarius debet congregare pacem ſuę vicarię & inſur gere cū tota pace cōtra eiectū contumacem & publicatū. de qua collectione Cali. abunde de pace & treuga cap.23. in princip. & per totū &de reformatione & limitatione dict.pacis in curia Mō tiſoni Ferd. 2. cap. 32. prouenit. eſt in tit.de pace & treuga.cap. 35. Mier.de hac pacis conuocatione & de cæteris conuocationib. in cap. 4. confirmants. col. 6. verſ. & iuxta hoc quæro. ibi. ſed quando fit. in curia Bar. Alfonſ. 4. collat.11.& verſ. ex iſto tex. poteſt colligi, quod dominus rex. plenius idem Mier.in ſumma ſoni emiſsi.quam citat ibid.& coll.4.in.1.curiaBar.Iacobi.2.cap.
62 20.21. & collat.9. in curia Bar.Ferdinandi.1.cap. 9.† Habemus inſuper aliam collectionem gentium, quæ fit in hac prouincia, propter ſonum emiſſum, dequa collect. Calic. in tractatu de ſo no emiſſo. cap. 2. 3. eſt autem ſonus emiſſus vociferatio facta in loco perpetrati delicti & tempore quo perpetratum eſt, vel incontinenti,de maleficio,de quo malefactor debet corporaliter puniri, vel quod eſt perpetratum in camino, vel extra caminum, ſed malefactor non poteſt facere emendam.Calic. ibid.cap.5. ad hanc vocem & Collectionem gentium,quę fit pro reportādo &

continuando ſono & executione illius pertinent, quę Calic. in eo tractatu ſcripſit, & poſt eum Mier. in ſumma ſoni emiſſi & ſuper priuilegio Sacramentalis conceſſo ciuitati Gerundæ. de quo idem Mier. in d. cap. 9. Curiæ Barcino. Ferdin pri. collat. 9. quæ duo opuſcula non ſunt impreſſa, nec ea vidi. & licet hæ collectiones varijs nominib. appellentur & in diuerſis iurib. patriæ fundentur, de quib. Mier. in dict. cap. confirmants. colum. 6. verſi. & iuxta hoc quęro. Soccarrat. in dict. cap. ſi aliquis dominus. num. 132. Guiller. in dict. vſat. qui fallerit in princip. & Calic. queſt. 1. tamen duę primę conuocationes hoſtis & caualcatę, ſunt præcipuę. Nam hoſtis, in fœminino genere, ad ſolum Principem pertinet, vt ſit ipſe caput hoſtis. Caualcatam habent etiam plures domini caſtrorum in ſuis hominibus. Socarr. dict. num. 32. 33. & refellit o-
63 pinionem Mier. †. Princeps autem plurib. modis poteſt congregare exercitum qui compręhendit in ſe omnes prędictas ſpecies conuocationum ſicut genus, ſpecies. Mier. in dict. cap. con firmants. colum. 5. verſ. ex iſto tex. poteſt colligi, quod dominus Rex. Calic. de ſono emiſſo cap. 6. verſ. quæro an proceſ-
64 ſus ſoni emiſsi. † Sed cum hoſtem congregat expen. miniſtrat gentib. exceptis caſib. de quib. Mier. in d. cap. Item ſi barones 34. in curia Barcino. Pet. 2. collat. 2. ſaluis conuentionib. & pactionibus quæ ſunt cum aliquib. vaſallis. ſcribit Marq. hoc loco colu. 13. verſ. quęro vij. ſecundum ipſum Iacobum de faro. & allegat iura quę hæc probant. Socarr. in cap. ſi aliquis do minus vult ire. num. 122. ſunt tamen caſus, in quibus dominus Rex in iſtis conuocationib. non prouidet nec miniſtrat expen. neq. facit eſmendas. Calic. in d. vſ. qui fallerit. coll. 5. verſ. quęro ſecundo per totam quęſtionem. & ſubdit in fine & iſto modo intelligo iſtam materiam, quam nunquam intellexi, donec nunc licet alias laborauerim. & ex ijs, quæ Calic. in d. q. 2. per totam diſtinguit & colum. 13. verſ. quæro iuxta finem huius vſatici. & Socarr. in d. cap. ſi aliquis dominus. nu. 111. 112. 116. & ſeq. Calic. dę pace & treuga q. 23. Mier. in d. cap. item ſi barones. 39

nes.& cap.20.21. in .1.curia Bar. Iacobi. 2. collat. 4.& in d.cap. 4. confirmants. In curia Barc. Alfon. 4. coll. 11.Marq. hic.col. antepenul. penul. & vlt. in quæſt.7.8. 9.10.Habemus quando & in quib. caſib. hoſtis vel Caualcata,ſiue regia ſiue baronis fieri poſsit.rurſus, quando hoſtis vel regia Caualcata fit, an poſsit fieri, vt exeant gentes extra principatum Cathalonię, nec ne. Tum, in hoſte & regia Caualcata, ceſſantibus ſpecialib. pactis & conueniẽtijs inter barones vaſallos domini regis, in ipſis infeudationib. appoſitis & in alijs gratijs regijs, baronib. factis, an Rex teneatur miniſtrare expen. & quando? & an perdæ, damna paſſa per ipſos barones & alias gentes de hoſte, ſint illis per dominum Regem emendanda? Quarto, an diſpoſita in hoſte, & Caualcata regia, quo ad feudatarios regis, vel homines villa rum regiarũ ſint etiam accipienda in cæteris gentib. vaſallis baronum & eccleſiarum? Quinto, qualiter baroni vel regi ſuis caſib. fallimentum hoſtis vel caualcatæ ſit emendandum per vaſallos? & qualiter perdę quas fecerunt ob fallimentum ſeruitij, vel damna vel miſsiones? & qua actione? Calic.in d. vſ. qui fallerit colum. 12. verſic. quæro iuxta tex. huius vſatici vltra alios. & magis in ſpecie. ibi. quia dic, quod in caſu huius vſatici,dãnum & perda ſeu intereſſe, ex quo deſcendit, ex contractu feudali. & colum. 9. verſ. iuxta iſtum tex. quomodo vaſallus. & colum. 10. verſic. quæro iuxta iſtum tex. an hæc tria. Et an ciuitas Barcinonæ in hoſte Regia & Caualcata & alijs conuocationibus tam pro caſu & facto in Cathalonia occurrente, quã extra, iure ſpeciali vtatur & maiore gaudeat prærogatiua & immunitate, quam reliquę ciuitates regales? Socarrat. vbi ſup.
65 num. 106. 107. † Poſtremo in conuocatione hoſtis in vim vſat. Princeps namq. qui concordat cum regalia, de qua in vſ. alium namq. in verſ. & mandarent hoſtes. quę conuocatio hodie eſt declarata per plures conſtitut. de quib. Marq. in hoc vſ.alium namq. colum. penul. verſ. vltimo eſt notandum. & Mier.in d. cap. 4. confirmants. & in cap. præterea ordinamus. In curia Ceruarię Pet. 3. collat. 6. Amat. in repertorio verb. Princep.

2. an ſit neceſſaria pręſentia Principis Cathalonię ideſt. regis?an verbo. primogenitus eam facere poſsit?maxime rege abſente a principatu, vel impedito? ijdem doct. vbi ſup. & Socarr. num. 69. & ſequent. & nume. 85. num.103. verſ. nota tamen. & ibi. & pro complemento materiæ. Calic. in curiali.cap.7. verſ. 95. & ad declarationum huius vſat. in verſ. & mandarent hoſtes. eſt videndus Socarr. vbi ſup. num. 107. & num.111.vbi verbum palias. ſcribit parias. quod & in gloſ. interlineali. In manu ſcriptis legitur. ex his ſufficienter ſunt declarata verba hæc (& man-
66 darēt hoſtes)quæ ad proxime dicta relata,† demonſtrant magna tib.euntib. in rege in hoſtē extra prouinciā, expenſas eſſe miniſtrandas pro illis & eorum familia,ideſt,eorum gentib.& vaſallis. Socarrat. vbi ſup. num. 111. ibi. & iſte intellectus, & ibi. & iſtud eſt tenendum.& num. 112. & ſequentib. duob. qui ponit varios intell. horum verborum.Sed ex prædictis ſufficiēter ſunt declarata.

67 Et facerent nouellos milites.† Satis notum eſt ex libris rerum geſtarum Comitis Barci. qui iura Principis habebat, non recognoſcentis ſuperiorem, & poſtea Regum Arag. & Comitū Bar. conſueuiſſe Comites,et reges prędictos in bello creare milites & barones,armare milites.Quia hic actus proprius ad bellū etguerrā pertinet,quā ad rempub. in pace et quiete conſtitutam.Sed et tēpore pacis et in Aula Regia et in curijs generalib. creātur milites per dominum Regem, et vbicumq. illi placet. Quia hęc res,
68 † voluntariæ iuriſdictionis eſt, non contentioſæ, et vbiq. locorum poteſt expediri. l. 2. de offic. proc.et leg.D.Caſt.in.l. actus C. de ferijs. Guiller. in vſ. baiulus interfectus. col.fin. ibi. ſed an Comes. Couar. lib.3. reſolut. cap. 20. Cuiac.nouell.93. in fine. Vantius de nullit. cap.9.de nullit. ex defectu iuriſd. ac vnde et quib. mod. proueniat, tam in iud. ordin. quam delegato. Bar. in l. 1.num. 80. de dignitatib. lib.12. C. Platea ibid.col. 3. not.in l. bene Azenone. de quadriena. pręſcrip.C.in l.1.de iuriſd.om. iud.D. vbi Iaſ. num. 19. in rub. quis dicatur Dux Marchio. in feud. boſſ. de indic. et conſiderat. ante tortur. num.105. et ſequen-

quentib. et tit. de regalijs. tit. de Principe et eius priuilegis. eſt
69 autem † creatio militum de ſupremis regalijs domini regis, et quæ ſolis principib. competit, qui iura regia tenent Bar. in l. 1. nu.78. et duob. ſeq. de dignit. Lucas de Penna. in l.1. de equeſtri dignit. eod. lib. 12. Calic. in curiali cap. 7. num. 83. verſ. 93. Mier. colu.6. in curia Montiſonij, Pet. 3. cap. 32. quia vt ex perientia nos docuit, vbi plura de priuilegijs militarib. remiſsiue; et quid actum contra eos, in anno 1462. in ciuitate Barcinonæ. et coll. 4. in 1. curia Barc. Iacobi. 2. cap. 25. 26. et Calic. in tracta. de prærogatiua militari. num. 29. et plurib. ſeq. plura etiã de foro militum et de eorum prærogatiuis, præſertim ſecundũ iura noſtrę prouincię Calic. in prerogatiua milit. num. 2. 28. 33. 38. et in toto illo tractatu. Idem in viridario milit. cap. 1. primo quęritur. et cap. 4. ſecundo loco quęritur. et q. 8. num. 7. 8. belluga in ſpeculo. rub. 20. de militarib. grauamin. num. 7. 8. 9. vbi ponitur. ſatis notorium et miſerabile ac triſte militum priuilegium, ſed tamen eſt priuilegium, vt in caſu, quo pro delicto commiſſo ruſticus et plebeius venit ſuſpendendus, miles de
70 capitetur. † Sane militia, quędam eſt palatina, et aulica, quę ſonat in dignitatem ſimplicem ſecundum communem vſum loquendi, et intelligendi. in rub. de priuilegijs eorum qui in ſacro palatio milit. lib. 12. Co. et de protect. et domeſt. eo. proprius hos vocamus equites, qui ſecundum ordinem faciunt populi Rom. Pyrrhus in rub. de equeſtri dignit. Tiraq. de nobilitate. cap. 9. nu.13. nam communiter in toto orbe iſti reputantur habere dignitatem in genere. nec eſt recepta glo. 1. in fine. in l. 1. de equeſt. dignit. lib. 12. C. not. Doct. in l. centurio. de vulg. D. poſt Plateam in dict. l. 1. de ęqueſt. dignit. ibi. et dic, quod militia. Boſſ. vbi ſup. num. 108. Idem Platea. in d. rub. in 1. conti-
71 nuatione. † Et de hac militia. loquimur in hoc vſat. aliu namq. et iurib. ſup. alleg. et quoties de prerogatiua militari, Brachio et ſtamento militari, et priuilegijs militaribus loquimur, et de foro militum. Mier. collat. 2. in curia Bar. Pet. 2. cap. 45. item quod ſi aliquis. et quod non poſſunt renunciare ſuo foro. quia

ordini

ordini eſt conceſſum priuilegium. ibi. num. 18. idem in eadem Curia cap. 49. item quod animalia. & cap. 45. item quod ſi aliquis conqueratur. Alia priuilegia iſtorum militum, qui conſtituunt & faciunt Brachium militare, ſcribit Mier. coll. 4 in curia. 1. Barcin. Iacobi ſecund. cap. 27. de guerra militum. per totum. & colum. 5. verſicul. ſed quęro. & colum. 7. verſ. de priuilegijs vero. & verſicul. habent etiam de iure Cathaloniæ. & iiſdem priuilegijs gaudent milites noſtri temporis, qui ſunt de Brachio Militari. Mier. ibid. colum. penul. verſicu. Sed an hoc priuilegium. & collat. 5. in cúria Montiſoni. Alfon. 3. cap. 26. item ordinamus, quod nullus condemnetur. Calic. latius in viridario militię. Socarra. in cap. ſi aliquis habet hominem. P. item vaſallus debet.

72 Alia † militia eſt armata, quam exercent milites in bello, nullam dignitatem habentes, & Ideo torquentur. Platea in dict. l. 1. de equeſtri dignit. & l. 1. negot. ne milit. lib. 12. Cod. Boſſ. vbi ſup. num. 108. 109. tametſi ſuis quoq. priuilegijs, in plurib. iuris art. gaudeant. titul. de teſtam. milit. inſtit. & l. ſcriniarios. C. eo. vbi omnes not. Rip. in dict. l. centurio. numer. 9. 10. & ſequent. Coteræus de iure milit. lib. 2. cap. 13. 15. 16. & ſequen. & habent ſuum. forum. l. Magiſterię. Cod. de iuriſd. om. iud. & foro competent. l. 1. & per totum. C. de offic. magiſtri militum. & lib. 12. C. titul. de priuileg. ſchol. tit. de Comitib. rei milit. tit. qui militare poſſ. vel non poſſunt. etc. Negotiator. ne milit. de re militari. De veteran. cum plurib. alijs eo. & D. de re militari. De capti. & poſtliminio reuerſ. & redemp. ab hoſtib. de Caſtren. peculio. de priuilegijs veteran. ac rurſus de bonor. poſſeſſ. ex teſtam. milit. D. iſti vero milites antequam ad militam recipiantur, probandi ſunt. l. 1. qui milit. poſſ. vel non poſſunt. etc. & ibi Lucas de Penna. in verb. probandi. & in l. 1 negot. ne milit. eo. creatio, vero, horum militum, electio, approbatio, ad Principem pertinet. Lucas in dict. l. 1. qui milit. poſſ. in verſ. in omni autem mili-

tia. ibi. nam approbationem facit ſolus Princeps. l. neminem de re milit. C. et hinc literę probatoriæ, de quibus ibid. et in l. fin. C. de offic. magis. offic. lib. 1. C. et in l. penul. et fin. de diuerſ. offic. lib. 12. C. plura et magiſtraliter. gloſ. 1. in l. milites omnes. ex quib. cauſ. maiores. D. Coteræus de iure milit. lib. 1. et veget. de re milit. ad quem Lucas in dict. l. 1. qui milit. poſſ. remittit lectorem. atq. hęc iure communi Romano in militia deſiderantur. iure vero Cathalonico alia inſuper requiruntur. Calic. in vſat. aguait. numer. 9. verſ. opponitur tertio. ibi. ſed de iure vſat. hęc non requiruntur. et ibi. vel verius dic. et numer. 14. verſic. nono, quæro cum alijs. q. ſequentib. Iud. et Guillerm. in vſat. Tutores. Guiller. et Calic. in vſ. baiulus interfectus. vbi plura de dignitate et nobilitate iſtorum. Sed hi loci magis de militib. conſtituentib. Brachium militare Cathalanorum intelliguntur, quam de alijs militib. qui non habent dignitatem, ſed militiam tantum armatam ſequuntur.
73 † Et inter priuilegia militum Brachij militaris huius prouintię, et alia priuilegia, quę militib. qui belli cauſa tantum priuilegium obtinent, differentiam ſcripſit Belluga. rub. 20. de
74 militarib. grauaminib. numer. 17. et trib. ſequentib. † Plane in militia armata, ſiue pedeſtris ſit, ſiue equeſtris. Lucas in dict. l. 1. qui militari poſſ. in verb. militię. Coteræus lib. 1. cap. 15. 16. magnę etiam dignitates reperiuntur, vt in notitia rei militaris cernere poſſumus. hinc Imperator, dictator, magiſter militum, tribunus, primipilus, pręfecti militum. Coteręus lib. 2. cap. 5. 6. et lib. 1. cap. 17. et de officio Imperatoris belli, coteręus, lib. ſingulari. de officio Imperatoris Gregor. lib. 19. per totum. Itaq. cum duo ſint pręcipua vitę noſtrę tempora, belli et pacis. in 1. Conſtit. inſtitut. ibi. vt vtrumq. tempus. pro vtroq. quoq. tempore regendo et gubernando, diſtributa ſunt officia in Regno, diſtributę dignitates. Quod ex lib. 1. Cod. et ex lib. 12. colligitur euidenter. et ex lib. 1. noſtrarum conſtitutionum, in quibus hæc quoq. notitia officiorum militarium, non eſt pretermiſſa. ſed et ex libro Andreę Alciati iuriscõſulti clariſsimi,

de magiſtratib. ciuilibuſq. & militaribus officijs, & ex feneſtell. de magiſtratibus Romanis, ex l. 2. de origine iuris D. & ex vniuerſi iuris œconomia facile diſtinguntur militaria munera & officia à ciuilib. & politicis. planius & dilucidius omnia proſequitur Petrus Gregorius Toloſanus in ſytagmat. lib. 47. cap. 12. de iudicum & magiſtratuum diſtinct. cum plurib. capiti. ſequentib. & cap. 17. 18. 30. & quamquam in iſtis magiſtratib. & officijs militar. & ciuilib. ac politicis, non eadem ſit noſtra hac ętate forma. non eadem diſpoſitio, quæ fuit antiquis temporib. Romę & in Prouintijs; ſed multa ſint immutata in officio, gradu, dignitate: tamen quæ hodie retinemus vel in eorum locum ſubrogata, vel alia ratione inſtituta & ordinata, rationem quandam ad illam antiquitatem referunt, vel ab illa lumen aliquod accipiunt, vt intelligantur, & exerceantur. Qua de re plura apud Petrum Gregorium in ſintagmat. poſt Budeum in adnotationib. ad titu. de Senatorib. & ad alios Titulos I. lib. Pandectarum Alciatum vbi ſup. Plateam in l. fin. de decurionib. lib. x. C. repetentes in l. 1. de offi. eius cui mand. eſt iuriſd. D. ſuper glo. tribunntur. & alios quos hoc loco ſat erit inſinuaſſe. Redeo ad militiam armatam,
75 † quę inſtituta eſt ad propulſandum iniuriam, & ad vindictam inferendam. Lucas in dict. l. 1. colu. 1. qui militare poſſ. &c.
76 † Eſt & militia ſpiritualis, de qua in can. ſi officia. 59. diſtinction. in can. repræhenſibilis. 23. quæſt. 8. in qua graduum, & dignitatum atq. officiorum ſumma diſtinctio reperitur et in ſingulis gradib. maioritas & obedientia ſpectatur. Videre eſt in tit. de maiorit. & obedient. ex. in. c. 1. cap. ſtatuimus. cap. cũ inferior. & in extrauaganti vnam ſanctam. eod. cap. antiqua. de priuileg. ex. et ex ordine tit. lib. 1. decretalium, et in canon. cleros. 21. diſtinct. et ex alijs pluribus locis iuris canonici quilibet mediocriter eruditus colliget ſine labore huius ſpiritualis militiæ ordinem & diſpoſitionem, a ſummo Pontifice incipiens, et per gradus prælatorum reſpectu iuriſdictionis vel ordinis, ad infimum vel prelatum, vel ordinatum deſcendens. d.

canon.

canon.cleros. verſ. generaliter autem clerici. et verſ. ordo vero epiſcoporum. not. in cap. decernimus. vbi glo. fin. de Iudic. in cap. cum ab eccleſiarum prælatis. cap. irrefragabili. de offic. ordin. ex. glo. prçlatis. in pragmatic. titu.de elect. in princip. et glo. prælaturam. tit. de pacific. poſſeſſ. et glo. pertinet.in tit. de concubinarijs. In eadem prag.pleniſsime Ioannes vgoſeleſtia denſ. de officio quatuor prçlatorũ. et ſelua in tract.de beneficio. pulchre et ordinate Gregor. in ſintagm. lib. 15. et 16.† Sicut au-
77 tem ab vno fonte et primo principio emanarunt omnes ſeculares militiæ et dignitates. Bar. in l. 1. de dignitat. lib. 12. C.num. 78. Platea. ibid.col.3. verſ. ſequitur in definitione per Principatum tenentem: Sic et ab altero primo principio et fonte omnes eccleſiaſticæ dignitates et ſpirituales militię. duo enim ſunt luminaria magna, quorũ vnũ prçeſt diei, et alterũ nocti; vnũ prin
78 cipi ſeculari, alterum eccleſiaſtico reſpondet.† et quomodo ordo dignitatum ſecularium incipiendo ab imperatore,correſpondet ordini dignitatum eccleſiaſticarum,incipiendo a Romano Pontifice, et ſic ex vtraq. claſſe deſcendendo, declarat Gregor. lib. 47. cap.12. nu. 11. et ſeq. ſpec.. de iuriſd. om. iud. verſ. iudicum igitur ordinariorum. et verſ. ſecundum canones etiam ſub. nu.8. Lancelotus, Conradus in templo om.iud.in procem. et lib.1. de ſecularib. et lib.2. de eccleſiaſticis. cap. ſolitę. de maior. et obedient. ex. in can. cum ad verum.96. diſtinct. Nauar. in cap. nouit. not.3. nu.82. de iudic. Bal.in cap. 1. quis dicatur Dux Marchio. plura in ornatum Vantius. de nullit. cap. 9. de nullit. ex defect. iuriſdict. & vnde etc. num. 10. & licet ſeculares quoq. dignitates dependentiam habeant & principium ab eccleſia. d.cap. nouit.& ibi. not. tamẽ Deus Opt. Maximus hos duos Principatus Romani Pontificis & Imperatoris, Principis Eccleſiaſtici & ſecularis voluit eſſe diſcretos nam cum ad verum ventum eſt, vltra ſibi nec Imperator iura Pontificatus arripuit; nec Pontifex nomen Imperatorium vſurpauit. Quoniam idem mediator Dei & hominum homo, Chriſtus Ieſus, actib. proprijs & dignitatib. diſtinctis,officia poteſtatis vtriuſq. diſcreuit. &c.

&c. d. can. cum ad verum can. in ſcripturis. can. duo ſunt quippe. ead. diſtinct. Platea in d. verſ. ſequitur in definitione, per Principatum obtinenté. Redeo ad ſecularem militiam & ad milites, quos dixi Comitem Bar. in bello creare conſueuiſſe, & merito. quia iura principis non recognoſcentis ſuperiorem in hac prouincia obtinuit. Platea in d. verſ. ſequitur in definitio-
79 ne, per principatum obtinentem. † Et licet in alijs prouincijs creatio militum ad Duces, Marchiones & populum pertineat quandoq. Platea vbi ſup. tamen Duces illi, Marchiones, Comites, populi & dominationes, vel non recognoſcunt ſuperiorem & habent iura principis in ſuis ducatu, Marchionatu, Comitatu, populo, vel hoc faciunt ex conſuetudine legitima, vel priuilegio conceſſo ab eo, qui obtinet principatum. Sic Duces Burgundiæ, Sabaudiæ, Mediolani, Florentiæ, Ferraræ; ſic Comes Flandriæ Archidux Auſtrię, & alij potentatus in Germania; Comes Barcinonę, ciuitas Venetiarum, Genuenſium, creant milites & nobiles faciunt. quia non recognoſcunt ſuperiorem.
80 † Sic ciuitas Barc. creat ciues honoratos, qui in omnibus fere æquiparantur militib. a Rege creatis, ex priuilegio vel antiquiſsima conſuetudine priuilegio regio approbata & confirmata Guiller. in vſ. Baiulus interfectus. in fine. Alioquin creatio militum per Duces, comites inferiores & qui principatū non obtinent, fieri non poteſt, vt miles quis ſit, & dignitatem obtineat militarem. Platea vbi ſup. verſ. qualiter autē probetur quem eſſe nobilem. Bar. ibi. num. 78. 97. & ſequentib. quia is ſolus poteſt dare dignitatem, qui tenet principatum & qui legem condere poteſt Bar. in d. num. 78. 98. & ſeq. Tiraq. de nobilitate. cap. 6. num. 6. & num. 21. tradit plura, de nobilitate Senatorum Regij concilij ſiue parlamenti, quę ſunt obſeruanda. idem & cap. 9. 10 de ordine & pręrogatiua horum magiſtratuum, tam militię, quę ſonat in dignitatem & ſic palatinę, quam armatę militię; tractari hoc loco poterat, & argumētum id poſtulare videbatur; ſed commodiore loco deinceps dicam, cum de ordine magiſtratuum huius Prouintię tractabo. Iuſtinianus ſane ęquiparauit dignita-

gnita-

gnitatem Pręfecti Pręrorio, ſiue vbi, et magiſtri militum, in rub. de pręfectis pręrorio, ſiue vrbi, et pręfectis militum in dignitatib. exæquandis. lib. 12. C. tit. 4. Tranſeamus ad reliqua.

SVMMARIA.

1 *Gubernationis prima ratio deſcendit a manu Regia.*

2 *Magiſtratibus paucioribus opus eſt dum princeps in prouincia reſidet.*

3 *Domini ſiue ſeniores vaſallorum propriorũ, & emphiteotarum et ſimilium, cognoſcunt de cauſis feudum vel emphiteoſim tantum reſpicientibus, non de alijs communib. cauſis & quæ ſint hæ cauſæ.*

4 *Ordinarius Iudex quis dicatur.*

5 *Dominus vel ſenior in vaſallũ vel emphiteotã nullũ habet imperium merũ vel mixtũ, niſi alia ratione ſit ordinarius territorij. cũ ſequẽ.*

6 *Poteſtatis nomine in ſingulari venit ſolus Comes Barcinonæ, in plurali omnes Comites Cathaloniæ.*

7 *Poteſtas, ſumitur quandoque pro magiſtratu, & in ſexu virili.*

Poteſtates

8 *Poteſtates, non dicuntur inferiores Comitibus.*

9 *Magnatum appellatione, qui contineantur. ſuntq. magnates maiores & minores & in quibus diſcernantur hi adinuicem.*

10 *Firmare ius quid ſit.*

11 *Dominus non habens imperium, quando in criminalibus cognoſcat de emphiteotis & vaſſallis.*

12 *Baiuliarium creatio eſt antiqua in* Cathalonia *& baiuli aliqui ſunt temporales, alij naturales et alij amouibiles.*

13 *De mero Imperio et de prætenſione baronum circa illud, aliqua remiſsiue.*

14 *Baiulos antiquiores eſſe vicarijs, in Cathalonia et eſt primum tempus inſtitutionis magiſtratuum inferiorum.*

15 *Baiuli naturales adhuc extant et qui dicatur.*

16 *Vicarios poſt baiulos creatos ſuiſſe. et quare Inſtituti fuerunt.*

17 *In pacis defentione, qui olim aſsiſtebant.*

18 *Pacis et treugæ querela hodie coram principe ſeu eius locumtenente poſſunt proponi et quo-*

quomodo.

19 *Regalia non continẽtur ſub Conſtitutionibus de cauſis vicariarum & baiuliarum non extrahendis a vicaria aut baiulia.*

20 *Vicariæ quando fuerunt diſtinctae, & cauſas baiuliae intra baiuliam & vicariæ intra vicariam tractandas eſſe. quod & ad cauſas criminales fuit extenſum.*

21 *Cauſae officialium regiorum, et patrimoniales non continentur ſub conſtitutionibus, quod cauſæ vicariæ tractentur intra viriam.*

22 *Cauſae baiuliae et vicariæ proprie quae dicantur.*

23 *Regaliae quae dicantur. ibidem.*

24 *Cauſae quantumcunq. per regaliam euocatæ ad regiam Audientiam, non trahuntur extra prouinciam.*

25 *Remiſsio cauſarum criminalium extra prouinciam an fieri poſsit?*

26 *Vicarius olim de eodem Epiſcopatu conſtituebatur: hodie vero eſt diſpoſitum, quod non ſit de eadem vicaria: creantur tamen*

E vica-

vicarij ſub nomine regentium. ſed an recte?

27 *Gubernatoris officium, qui olim procurator generalis dicebatur, fuit poſt vicarios inſtitutum.*

28 *Gubernator generali, ex vſu et lege Cathaloniae, eſt primogenitus regis.*

29 *Gubernator generalis, qui non erat primogenitus regis olim fuit conſtitutus, qui et dicebatur vicarius Cathaloniæ.*

30 *Gubernatoris vicesgerens, æquiparatur præſidi prouinciarum, et primogenitus praefecto praetorio.*

31 *Gubernatoris poteſtas maxima eſt, abſente rege et eius Locumtente.*

32 *Principis nomine, non habemus in Cathalonia magiſtratum, ſed ſub nomine primogeniti.*

33 *Gubernator ſeu eius vicegerens iurare debet, antequam exerceat officium.*

34 *Iurare debent rex et gubernator antequam adminiſtrent: fuerunt tamen quandoq. ante*

iura

iuramentum regis adminiſſi magiſtratus ab eo creati.

35 *Neceſsitas facit licitum quod eſt illicitum in lege.*

36 *Perſonalis actus regis, quando in eius primogenito admittatur, & in eius conſorte vel fratre.*

37 *Locumtenentis poteſtas expirat per mortem regis. quia non ordinariam, ſed delegatam habet iuriſdictionem.*

38 *Officia regia quando per mortem concedentis expirent.*

39 *Cancellarij & vicecancellarij origo, & ſunt veluti regis Aſſeſſores: et an debeant eſſe de regno. et an poſsint creari plures, et de illorum officio et cognitione.*

40 *Cancellario ſubſunt domiſtici regis, capellani et dd. regij concilij.*

41 *Contentionum cauſae pertinent ad Cancellarium, tamquam tertium approbatum.*

42 *Occupationis temporalitatū declaratio adquē pertineat?*

43 *Cancellaria duplex; magna et parua. et qua*

in vtraq. expediantur.

44 *Literae Iuſtitiae, tangentes intereſſe partis in iudicium, deducibile expeditae citra firmam cancellarij ſunt nullae. et quid de litteris gratiæ?*

45 *Officia doctorum regij concilij et aliorum plurimorum per mortem principis non expirare, et de dictorum officiorum creatione et inſtitutione. cum ſeq.*

46 *Iudices olim per regem nominabantur in ſingulis cauſis, nec erat regium concilium formatum, præter Cancellarium, Vicecancellarium, Regentem, fiſciq. aduocatum.*

47 *Officia DD. regij conſilij ſunt certa, et non ad nutum principis amouibilia.*

48 *Comiſsio cauſarum quæ fit per cancellarium, et regaliarum per locum tenentem, non eſt delegatio, ſed diſtributio cauſarum.*

49 *Officiales per principem prouiſi cum clauſula, durante noſtra mera ac libera voluntate, non expirant morte concedentis, ſi modo ſint officia per conſtitutiones creata.*

50 *Cancellaria dormit ac eius officiales abſente rege,*

ge, primogenito & Locumtenente.

51 *Gubernator ſeu eius vicesgerens abſente rege & Locumtenente, cum ſuo Aſſeſſore & doctoribus regij conſilij tractat negotia ſuæ prouinciæ.*

52 *Magiſter rationalis in Cathalonia tertiũ obtinet gradum magiſtratuum, & quæ illius officio incumbant.*

53 *Baiulus generalis ac procurator regius Roſſilionis et Ceritaniæ, veniunt poſt magiſtrũ rationalem. et eſt antiquiſsimus magiſtratus: et quæ eius officio incumbant et de quibus cognoſcant.*

54 *Theſaurarius eſt ordinarius magiſtratus poſt baiulum generalem.*

55 *Conſeruator generalis, eſt magiſtratus magne auctoritatis poſt theſaurarium.*

56 *Vicarij et baiuli in ſuis vicarijs et baiulijs ſunt preſidentes, remiſsiue.*

57 *Almiratus maris olim erat de magiſtratibus.*

58 *Locumtenentem generalem propter abſentiã regis opportuit in magiſtratum deputari ad exercendas regalias, et de eius poteſtate.*

ſtate.

59 *Locumtenentē generalem aliqui præfecto prætorio compararunt.*

60 *Magiſtratuum ordines ex temporū ſucceſsione varietatem receperunt, et de illorum ordine.*

61 *Locumtenens generalis eſt alter nos, & idem tribunal vtriuſq. omniq. poteſt. rege abſente præter inſeparabilia a perſona regia cuius poteſtas ceſſat preſente rege: licet ceterorum officialium Iuriſdict. nō ceſſet.*

62 *Capitaneus generalis quare in cathalonia ſit deputatus, qui & magiſtro militum comparatur: & de quibus cognoſcat.*

63 *Appellari, an poſsit a Capitaneo generali ad Locumtenentem Regis et num. ſequentibus.*

64 *Locumtenens generalis principem repreſentat; eſt caput prouintiæ; cui ſubſunt omnes magiſtratus, duces et barones; prelati et milites religionum, preſidetq. tanquam rex; et an ſit ſupra capitaneum, generalem.*

Con-

65 *Conſuetudo vſus et conſtitutio in çathalonia quantum ad legis eſſentiã æquiparantur.*

66 *Officia regia magiſtratuum nulla poſſunt eſſe, que non ſint ſubdita iuribus patriæ.*

67 *Recurſus et appellationis regalia communicatur locumtenenti; et ſic abſente rege ad eum confugere poſſunt: oppreſſi, et magiſtratius inter ſe de ſuperioritate contendentes, et alij.*

68 *Qui mittuntur ad gubernandas prouincias, debent cognoſcere mores prouincialium. et qualiter debent ſe habere cum prouintialib. et cum miniſtris ſui gubernij. ex Cicerone et Xenophonte.*

DE FORMA ET NOTITIA MAgiſtratuum ſummorum prouincie Cathaloniç et de eorum ſuprema poteſtate.

CAP. 4.

POST hæc de regalijs et ſpecialib. prerogatiujs comitis barcinone, quæ in hoc vſatico proponuntur, erat dicendum, ſed quia ordo magiſtratuum demonſtrat Regaliarum dignitatem et excellentiam, bene erit prius dicere de magiſtratibus quibus hæc prouincia regitur & iu-

ſtitia in ea adminiſtratur. Non dubium eſt olim cum hi noſtri vſatici conſtituebantur et publicabantur per Berengarium Comitem et Adalmuſam illius conſortem, longe aliter magiſtratus in hac prouincia diſpoſitos fuiſſe, & ſub alijs appellationib. deſignatos. noua enim forma adminiſtrationis naſcente, &
1 prouincia ſeſe nouis quotidie victorijs dilatante, † à manu regia, quæ fuit prima ratio gubernationis.l.2. in principio. ibi. omniaq. manu regia gubernabantur de origine iur. D. de qua ſup. dixi, receſſum fuit, & magiſtratus pro temporis occaſione
2 creati.† Itaq. cum Princeps in ciuitate reſideret vel in prouincia, paucioríb. magiſtratib. opus erat.l. 2. P. poſt originem iuris. verſ. quod ad magiſtratus attinet. de origin. Iur. D.† Quam
3 obrem per Comites, vicecomites, comitores, valuaſores, iuſtitia adminiſtrabatur in ciuilib. cauſis,& per ſeniores in cauſis vaſallorum & ſuorum ruſticorum. in vſ. omnes homines debent firmare. vbi Calic. col.4. verſ. quęro primò, an de omnibus cauſis. Idem in vſat. placitare col. 3. verſ. quęro an de omnibus cauſis. Socarra. in cap. ſi aliquis habet hominē. num.7. verſ. & pro elucidatione. & nu.16. ibi. tu ſuper hoc latius diſtingue. & quod de vaſallis fuit ſtatutum reſpectu feudorum, hoc idem in emphytheotis, reſpectu emphytheoticorum prædiorum, & in agricolis, cenſitis ac cæteris huiuſmodi ſimiliter. Calic. in vſat. placitare. colu.4. verſ. quid de emphytheota. ibi. & Ideo, ſi quęris Socarrat. vbi ſup. num.7. 14. ſolis militib. in curia Comitis Barcin. litigantib. Marq. in d. vſat. placitare. col.6. verſ. quęro nūquid miles ſiue paganus. ibi. in contrarium videtur Mier. colla. 11. in curia Alfon. 4. cap. 3. item cōmemorants. col. 3. verſ. ſi aliquis manſus. & col. 7. 8. & 10. ibi vnde conclude. Sane ſeniores de cauſis vaſallorum & emphytheotarum, agricolarum, cenſitorum, hominum propriorū cognoſcunt, quæ feudū vel emphytheoſim reſpiciunt, non de alijs cauſis quæ ſuſcitantur inter dominum & vaſallū & emphytheotam, extra cauſam feudi vel rei emphytheoticarię, & ex alia cauſa; vel quia eſt lis inter vaſallum vel emphytheotam, & alios extraneos. Socarra. in dict.

num.

num.14. & num.16. ibi. tu ſuper hoc latius diſtingue. quędam igitur ſunt cauſę, quæ dicuntur in hoc iure noſtro Cathalonico communes,quę coram ordinarijs locorum tractantur; quędam, quæ dicuntur cauſę vaſſallagij vel iuris emphytheutici ſiue cauſæ de vaſallagio & iure dominationis, vſ· de omnib. cauſis nāq. communib.vbi Cali. col.8. verſ. quæro primo quę dicantur cauſæ communes. Marq. ibid. col. antepenul. verſ. quęro quomo-
4 do hæ cauſæ cōmunes.† ordinarius iudex eſt,qui habet iuriſdictionem in territorio,ſuo iure,vt baro, vt comes, vt vicecomes, vt alij, quib. de iure vſaticorum iuriſdictio cōpetebat. vſ.ex magnatibus. vſatic. omnes homines firmare debebent. vſat. placitare.Marq. ibi. col. 6. verſ. quęro nunquid miles. ibi.ſed quis ergo erit iudex ordinarius. in cauſis criminalibus cognoſcebat
5 etiam ordinarius generaliter inter omnes. † Quia ſenior in vaſallum vel emphytheotam nullum habet merum imperium nec mixtum, niſi alia ratione ordinarius ſit territorij. Calic. in d. vſ. placitare.colum.4.verſ. & ideo ſi quęris. Socarr. vbi ſup. nu.7.8.12.Mier. in d. cap.item commemorants.& coll.3. in curia Alfon.2. cap. item ordinamus.& colla.2.in curia Bar.Pet.2. cap.25.item in terris. & colla.4. in 1.curia Bar.Iacobi.2.cap. itē quod aliquis homo, qui teneat, manſum. plenius autem in d. cap.item quod interris.col.3.4. Itaq. cognitio cauſarum criminalium,tunc poteſtatum erat.d. vſ. ex magnatib. in principio, & P.quia iuſtitiam.ibi ſolū modo poteſtatib. Iudai.vterq.Valleſ.
6 in vſat. quia iuſtitiam.& citantur per Guiller.alij vſatici. † Appellatio vero poteſtatis vel comitis in ſingulari numero, ſolum principem Cathalonię reſpicit & comitem Barc.in plurali omnes comites cathalonię comprehendit. Guillerm. qui hęc pluribus. exemplis declarat in vſ. cū dominus Raimundus, col. 5. ibi & nota, quod cū hoc nomine comes.et ibi. et idem videtur dicendum. Calic. col. 3. ibi. oppone de medio. et ibi, ſed quero an alij comites. Guiller. in vſ. poteſtatem. Socarr. in cap. ſi
7 dominus petierit. nu. 13. † ſumitur autem poteſtas pro magiſtratu hoc loco, et in ſexu virili. Socarrat vbi ſup. Inferiores

comi

Comitib. non cognoſcebant de criminib. vſ. ex magnatib. niſi ex priuilegio & gratia Principis, ideſt poteſtatis, vel ex antiquiſsima conſuetudine. nam in hac prouincia per illum vſat. ex magnatibus, dominus Comes Barc. habet fundatam intentionē ad vindicandum merum Imperium in omnibus locis Cathaloniæ, tuendum & habendum. Idem ius eſt omnibus comitib. Cathaloniæ, intra limites ſuorū comitatuū: pone exemplum in Comite Vrgellen. Pallarienſ. Ampuritanenſ. contra omnes intra fi-
8 nes Comitatus habitantes vel ibi delinquentes.† Hi autem ſunt poteſtates tantum, inferiores non item, ſed nobiles, magnates. Iud. in d. vſ. ex magnatib. verſ. ſecundo etiam nota. Calic. in vſ. magnates. nu. 1. verb. magnates. Idem in vſ. omnes homines. col. 6. verſ. quæro ſecundum vſaticos, Comites Cathaloniæ. & col.
9 7. verſ. quęro qui dicantur comitores.† Et qui appellatione magnatum contineantur. idem Calic. in cap. hæc ſunt vſualia. nu. 7. verſ. quæro appellatione magnatum, quę perſonæ de iure vſaticorum contineantur. ſunt autem magnates maiores, & magnates minores. vſ. item ſtatuerunt, quod ſi aliquis filius magnatum terræ, tam maiorum, quàm minorū. eſt in tit. quando pater pro filio teneatur. lib. 4. conſtitut. plurimū autē valet diſtinctio hęc in multis juris artic. et in firmis iudiciorum. Calic. in d. nu. 7. et in d. vſ. omnes homines. col. 6. 7. vbi de firma, quam faciunt vaſalli ſeniorib. ſecundum differentiam perſonarum et feudorum: tametſi hodie aliter firmant vaſalli ſeniorib. ſuis nulla facta diſtinctione perſonarum aut feudorū. Calic. in d. col. 7. verſ. quæro iſtud firmamentū. ibi. ſolum igitur. & col. penult. ibi poſtremo ſubijciā formam. vſq. ad finē lecturę. Mier. coll. 4. in cu-
10 ria 2. Bar. Iacobi. 2. cap. 21. item. quod omnis firma.† eſt autē firmare ius, aſſecurare iudicium. vt alibi dixi, & explicant Mier. & Calic. vbi ſup. Socarrat. latius in cap. ſi dominus petierit nu. 44. & ſeq. igitur magnates & nobiles non habebāt cognitionē cauſarum criminalium, ſed ſolæ poteſtates. d. vſ. ex magnatib. firmamenta autem habebant, ideſt cognitionē cauſarum ciuiliū, quæ ſub verbo firmamentorum continetur. Socar. in cap. ſi minor Caſtellanus. nu. 10. & cap. item ſi certæ ſint conuentiones. nu. 5.

alia

alia quoq. priuilegia cōcedit vſ. ex magnatib. poteſtatib. & cōmi tib. quæ aufert inferiorib. Iud. ibi. verſ. item tertio nota.† Quod
11 de cauſarū criminaliū cognitione dicitur, habet quādam declara tionē, quo ad vaſallos, & emphy. quoniā, de horu delictis cogno ſcunt quandoq. domini & ſeniores, etſi nō habeant alioquin me rum Imperiō. Cali. in d. vſ. placitare. col. 4. verſ. & ideo ſi quęris. ibi. aut quæris de cauſis criminalib. & ibi aut quęris de cauſis cri minalib. tendentib. ad eſmendas. Latius Socarr. in d. c. ſi aliquis habet hominē. n. 7. 16. & alijs. habebāt autē ſeniores ſuos baiulos, habebāt & poteſtates, per quos iura reddebātur in cauſis ſiue ci uilib. ſiue criminalib. quæ ad dominos Principales baiulorū per tinebāt.† Antiquiſsima enim eſt baiulorū creatio, in hac prouin
12 cia. vſ. in baiulia. vſ. de baiulijs. vbi. Iud. & Guiller. & hi aut perpe tui ſunt & naturales, aut temporales & amouibiles. idem Guil ler. & Calic. in d. vſ. de baiulijs. & in vſ. baiulus interfectus. An ton. Amat in verbo baiulus. & verbo. baiulia. Calic. de pace & treuga. q. 8. in Princip. & col. 5. verſ. quid nos dicemus. ibi. aut quæris ſecundū tenorem conſtitutionis diuinarum. col. 7. verſ. cum igitur habito reſpectu. Militarib. perſonis & cauſis earum ſoli poteſtati reſeruatis. ideſt principi prouinciæ, qui erat Comes Bar. Calic. in prærogatiua militari. nu. 29. ibi. contrarium tamen dico. & ibi. de iuriſdictione vicariorum regiorum. & nu. 31. ibi. ego dico ita eſſe de iure Cathaloniæ. & citantur inter alia iura antiqua. vſat. ex magnatib. ibi. & ſi milites vel alios homines ibi prędiderit, ſolutos illos ei reddat. & vſ. ſimiliter etſi ſenior. Cali. in Marg. dub. 8. verſ. 93. 113.† Mier. in. 2. coll. in cur. Bar. Pet. 2. c.
13 46. de foro milit. diſputat Marq. in vſ. ex magnatib. col. 5. verſ. nota per illi9 diſtrictū. & col. 6. 7. ibi. vnde eſt ſciēdū & col. 8. ibi. & ita fuit ad literā declaratum. plura de mero imperio, & de ba ronum prętenſionib. ex poſſeſſ. antiqua, vel propter interuer ſam poſſeſſ. vel præſumptam conceſsionem. not. in vſa. poteſta tem. & in vſ. hoc quod iuris eſt ſanctorum. vbi Marquill. fol. 305. verſic. pone poteſtas agit. ibi & ſic non videtur tueri ex poſſeſſ. ſola. & colum. ſequent. ibi. pro ſolutione namq. horum. quam

diſtin-

diſtinctionem nota.& col.ſeq.ſed pone, quod ille,qui eſt in poſſeſſ. Mier.coll.4.in 2.curia Bar. Iacobi 2. cap.9.de mero & mixto Imperio& iuriſd.col.7.ibi.item quæro vtrum merum imperium.& col.8. & quid de iure Cathalonico? col.10. verſ.ſed adde quæ dixi de præſcrip. xxx. annor. ibi. Quia in Cathalonia. & melius col.8. verſ. ſed de iure vſatic.Barchinonenſium.idem
14 coll.2. in curia Bar. Pet. 2. cap.4.5. † Atq.hoc eſt primum tempus inſtitutionis magiſtratum. ex quo apparet baiulos antiquiores eſſe vicarijs & prius inſtitutos,quam ipſos vicarios. quod ex Calic. in d.q.8. & ex tenore conſtitutionum pacis & treugæ antiquiorũ colligitur.nam in antiquiſsimis conſtit. baiuli fit men-
15 tio, nõ vicarij.† Hi baiuli hodie adhuc extant in aliquib. partib. veteris Cathaloniæ vt in vicecomitatu Caprariẹ,comitatu Ampuriarum,in auſonia & in alijs partib.& dicuntur baiuli naturales, habentq. baiulias infeudatas:de quib. in prædictis vſat. in baiulia. de baiulijs diſpoſitum reperitur .& plura Amat in verbo baiuli non poſſunt concedere. & in alijs ſequentib. poſthæc
16 † creati ſunt vicarij.nam aucta prouincia ex vnione regni Aragoniæ cum hoc Principatu;vix potuit ad principẽ recurri in cauſis militum,& aliorum generoſorum,vix pax & treuga defendi, & quies in regno conſeruari.Quamobrem vicarij fuerunt inſtituti,ad quos cognitio quærelarũ pacis & treugæ pertinebat.arg. l.2.P. augeſcente. vſq. ad P. poſt originem , de origine iur. De horum vicariorum in primis fit mentio in antiquiſsimis conſtitut. pacium & treugarum. videre eſt in conſtit. Alfonſi primi. cap. Alfonſus. P. Item. Los anants.ibi. e de noſtres veguers. & P. qualqueſie. ibi. enſemps ab lo veguer. & in alijs conſtitutionib.aliorum regum ſequentium. & conſtit. de las diuinals.eiuſdem Alfonſi.P. e ſi alguna fermanſa. ibi. e laltra meytat lo biſbe e jo, qui ha fet aqueſta iuſtitia ab lo dit bisbe ſere. & huc pertinet vſat. ſtatuerunt etiam. tit. de pace & treuga cum alijs ſequen. vſat.nam quilibet comes in ſuo Comitatu aſsiſtebat Epiſcopo,pro pace domini pro parte vero Principis , ſolus Comes Barc.qui erat & eſt Princeps in prouincia.Calic. de pace & treu

ga.

17 gua.q.8.col.5. verſi.breuiter diſtinguamus tempora & concordabitur ſcriptura. cum ſeq. col. † Nam antea Comites aſſiſtebant Epiſcopis pro defenſione pacis domini, & vindicta violationis.vſat. cunctis pateat,ibi. e vltra aço pac al dit comte. & in vſat. aqueſta es la treua e pau confirmada.P.ſi algu empero.ibi. e aquell comte,qui haura aiudat al dit bisbe a fer la iuſtitia.† Vn
18 de hodie quoq. receptum eſt, vt hę quęrelę, tametſi cõmuniter coram vicarijs proponantur, poſſunt tamen proponi coram domino rege, ideſt comite,vel eius Locũtenente. Calic. de treuga & pace.q.8.col.penul. verſic.quæro vlterius, an iſte proceſſus.ibi.ſed quicquid dicant dicti iurisperiti. Mier. coll.9.in curia Barc. Ferdin.1.cap.30. ſicut aduerſus. colu.8. verſ. ſequitur. P. caueat autem vicarius.cum duab. ſeq. col.poteſt autem cognoſcere Rex etiam extra ſuam vicariam.Cali.vbi ſup.verſ.ſed quid quid.quod non modo de quærelis,quę proponutur pro delictis cõmunibus,quorũ cognitio & punitio poteſt ad ordinarios pertinere,ſiue barones,ſiue regios officiales,ſi cum qualitate ad regiam euocentur aud. intelligitur;ſed & multo magis,de quęrelis quę in caſib. regaliarum offeruntur;ſiue ciuiliter ad pœnã pecuniariam vſaticorum , ſiue criminaliter de ijs agatur & extra ſimplicem quęrelęm pacis & treugæ. Mier. in d. cap. ſicut aduerſus. col.8. verſi. ſequitur.P.caueat autem vicarius.& colu.9. verſi.in curia regia non curatur de pręuentione.& ibi.ex prçmiſſis habes clarum.& ſeq. col. rurſus col. 11. verſ. ſequitur ad tex. criminaliter procedat. Idem & in ſono emiſſo,qui ad vicarios pertinet,receptum eſſe ſcribit Calic.de ſono emiſſo. q.6. vt & domino regi hic proceſſus iure ſuo tribuatur,propter vniuerſalem iuriſd. & imperium generale in tota prouincia. Mier.in d.P. ſequitur P. Caueat autem vicarius.per totam columnã, et
19 extra vicariam poteſt trahi, † quia regalię non continentur ſub conſ. de cauſis baiuliarum et vicariarũ,non extrahendis.Calic.
20 in d. q.8.col.2. verſ. quid dicendum.Mier.vbi ſup. † Hę vicarię fuerunt diſtinctę tempore Petri.2. et data forma iuramento per vicarium prçſtando.Iacob.1.in curia Bar. cap.8.et intit. de offic. vicarij

vicarij in cap 1. et 8. Mier. col 2. in curia. Bar. R. Petri 2. cap. 55. item, quod vicariæ ſint diſtinctę. et ſecundũ diſtinctionẽ vicariarum, fuerunt diſtinctę cauſæ, vt cauſæ vnius vicarię tractentur in eadem vicaria. Mier. in eadem curia Barc. Petri. 2. cap. 15. item. quod cauſe vicariæ. quæ regula fuit extenſa ad cauſas baiuliarum, vt hæ intra baiuliam tractentur. cap. x. in tit de iuriſdict. om. Iud. Mier. coll. 4. in. 3. curia Bar. Iacobi, 2. cap. xi. de foro compet. quod poſtea fuit amplius extenſum ad cauſas criminales. Maria in curia Barc. cap. volents las conſtitutions. eſt ſub tit. de iuriſdict. omnium iud. Mier. coll. 10. cap. 3. volents. ſub ijs regulis non continentur cauſæ regaliarum. quia hæ ſub verbis generalib. conſtitutionum non comprehenduntur. Mier. in d. cap. 15. item quod vicarię ſint diſtinctę. et latius in d. cap. volents. col. 3. et. 4. ſiue ſint ciuiles, ſiue criminales.
21 ſed neq. † Cauſę officialium regiorum, aut cauſę patrimoniales ſub his conſtitutionib. continentur. Mier. in dict. cap. volents. col. 5. verſ. item fallit in cauſis officialium. et verſ. item fallit in cauſis patrimonialib. idem. Mier. coll. 11. cap. 2. les cauſes. fol. 4. col 3. verſ ſecundo quero, quis poſsit. et coll. 6. in curia montiſon. petri. 3. cap. 23. vbi officiales pro eorum contractib. conueniantur. et ſuperius obſeruaui ex marq. in hoc vſ. a-
22 lium namq. col. 5. verſ. ſed quæro, an officiales. † Quę autem
23 proprie dicantur cauſę baiuliæ, quę vicarię. † & quę dicantur regalię. Mier. in d. cap. volents. col. 4. verſ. vnde pro huiuſmodi declaratione, & col. 5. verſ. regulariter ergo. et in d. cap. les cauſes et cap. ne ex beneficio. In curia Barc. Ferdin. 1. coll. 9. eſt cap. 35. in quib. locis hæc late tractantur. † Sed et hæ cauſæ, ſiue
24 ciuiles ſiue criminales, quæ ad regiam euocantur aud. ex regalia, et ex trahuntur a vicarijs et baiulijs, non poſſunt extra prouinciam extrahi, ſed in ea ſunt terminandæ ſic enim ſtatutum eſt. cap. totas las cauſas. tit. de iuriſd. omnium iud. cap. los officials. cap. clarificant. Mier. coll. 2. curia Barc. Petri. 2. cap. 14. item quod omnes cauſæ. et cap. ſeq. item, quod cauſę vica-
25 rię. Idem. in d. cap. volents. et cap. Les cauſes. † Nec prouinciales

prouinciales conſentiunt cauſas etiam criminales remitti. de qua re Mier.in d.cap.volents. col. 6. verſ. ſed quęro an ad petitionem delati. et verſ. ſuper quo dic, quod dominus rex. quo loci tractat de alia remiſsione intra prouinciam, quæ ſine offenſiones fit. rurſus in col. 6. verſ. quinto et vltimo. de remiſsione extra prouinciam. de qua plenius per eundem. in d. cap. les cauſes.fol. 2. col.3. verſ. ſequitur in tex. e que no pugen eſſer treras. ibi. eſt et alia ratio. et fol. 3. col. 2. verſ. ſed quid de cauſis ſupplicationum , et quid obſeruatum tempore regis Alfonſi. 4. exiſtentis in regno neapolitano?.ibid. fol.2. col. 4.
16 redeo ad vicarios.† Fuerat olim,ante diſtinctionē vicariarum ſtatatum ., Vt vicarius conſtitueretur de eodem epiſcopatu. Iacob. 1. in Curia Barc. cap.7. eſt in tit de offi. vicari. in.3. volu. cōſ. ſed eſt hæc lex abrogata per diſtinctionē vicariarum aliter ordinatam , quam per diœceſes et epiſcopatus. Mier. col.1. in curia Barc. Iacobi. 1. cap. 7. de vicario. et coll. 5. In curia Alfon. 2.cap. 13. item ſtatuimus, vt omnis ſuſpitionis cauſa. quinimo hodie ſtatutum eſt, vt vicarij, non ſint In eadem vicaria domiciliati, neq. orti. d. cap. per tal quę tota ſuſpita.eſt.7. ſub tit. de perſon.prohib.regere officia. ſed et hodie domicilitati et nati in vicaria, creantur vicarij in eadem vicaria, ſub nomine regentium vicariam. ſed hoc fieri infraudem conſtitutionis, ſcribit. Mier. et de ea re conquęritur. coll. 5. in curia Montisalbi Alfon. 3. cap. 13. de vicario. col. 1. verſ. ſed an domiciliatus vel oriundus. ſubvicarij et ſubbaiuli, ad eadem tempora referuntur.
17 tur. † Surgente prouincia et rebus melius ſe habentib Reges Aragonię et comites Barcinonę,expeditionibus bellicis ſæpe occupati, & negotiorum multitudine in tanta prouincia impliciti, alium nobilem magiſtratum crearunt & inſtituerunt, quē in initio procuratorem generalem appellarunt, ſuccedentibus temporib.nomen procuratoris,tranſiuit in nomen gubernatoris.Mier.coll.6. In curia Ceruariæ. rub. de offic. gubern. colu. 1. ſub num.15. de quo plura iura loquuntur in tit.de officio gubern. & vicesgerētiū & Aſſeſſor.Mier.col.4. in curia Gerundæ

Iacobi

Iacobi.2. cap.20.Idem in curia Bar. Reginæ Eleeon.cap.3. coll. 7.vbi legitur pragmatica Iacobi.2.creationis officij vicesgerentis gubernatoris,data Cæſarauguſtę calen.Iun.1304.Ferrer. vbi
28 ſup. cap.10. cuius & primogeniti idem eſt tribunal. † Hic Gubernator ex lege & vſu Cathalonię primogenitus eſt,& naſci dicitur,nō creari.c.itē ſeñor com ſegons conſtitutions eſt.7.in tit. de offic. gubernator. In noua compilat.& eſt gubernator generalis omnium regnorum & terraru domini regis Aragonię. d. cap.item ſenior.Ferrerius in recollectione. cap. 1. † Hic guber-
29 nator generalis fuit olim etiam non primogenitus neq. Infans domini regis, ſed erat gubernator generalis Cathalonię, non omnium regnorum Coronæ. vt fuit Geraldus de Ceruillione tempore R. Martini, quo rege defuncto, pro dirigenda ſucceſſione regni conuocauit parlamentum Dertuſ. Calic.in Curia li.cap. 4 in fine.Mier. in d.cap.preterea,quia per reſeruationes. In princip. Ferrer. vbi ſupra. cap. 4. et hic magiſtratus antea dicebatur vicarius Cathalonię.Calic. in prærogat.milit.nu.
30 29. † et tam hic, quam vicesgerentes primogeniti, æqui parantur pręſidi prouinciarum;primogenitus vel infans Pręfecto Prętorio. et ideo ab huius ſententia ſupplicatur,à ſententijs vicesgerentium appellatur. Mier.in d. cap. prætereа nu. 10. Fer-
31 rer.in d.cap. 4.5.† abſente domino rege et illius locumtenente, vicesgerentis gubernatoris maxima eſt poteſtas in prouincia. Mier.et Ferrer.vbi ſup.† ſane in hac prouincia nō habemus ma
32 giſtratum, ſub nomine principis, ſed ſub nomine primogeniti in adminiſtratione iuſtitię, licet sereniſsimus primogenitus domini regis princeps Gerundæ, et Dux Montiſalbi in tituletur. Marq. in vſ. Princeps namq. verſ.quęro vndecimo.Mier. in curia Barc. Alfon. 4.cap.confirmants.in verſ.ſequitur in tex.con uocar lo principat de Cathalunya et cap 2. les cauſes. col. 7. verſ.ſequitur in tex.que no puguen eſſer tretas.ibi.eſt et alia ratio. coll.11.et ideo exercitiū omnium regaliarum non pertinet ad primogenitū.Mier in curia Barc. Alfon.4.cap. 2. fol.2. col. 8. ibi ſequitur in tex.en la audientia del Gouernador.Ferre.cap.

4.16.

33 4.16. Marq.in d.verſ.quæro xi.† Hi magiſtratus, ſiue ſit primo genitus,ſiue Infans,ſiue particularis gubernator Cathaloniç, vel vicesgerens gubernatoris, tunc ineunt officium gubernationis, cum iuſiurandum prçſtant: nam ante præſtationem iuriſiurandi non exercent officium, nec adminiſtrationem habent. c. 1. de offic. gubern. in no. compilat. Mier. in curia Gerundæ Iacobi 2. cap. 20. collat.4. & in curia Barcin. R. Martin. cap. 13.
34 collat. 8. Ferrer. vbi ſup. cap.6.† Sed neq. dominus Rex ab huiuſmodi iuriſiurandi religione voluit excuſari, quinimo initio ſui regiminis iuſiurandũ prçſtat.cap. item que los noſtres ſucceidos.tit.de iureiurando,voluntario,neceſſario,& fidelitatis. Mie. in 2. curia Barc.Iacobi 2. cap.29. collat.4. & hoc eſt valde rationabile iuxta not.in cap. ego N.de iureiur. ex.& propter correlationem domini & vaſallorum.in cap.1. qualiter domino vaſall. iurare debet fidelit.& cap.1. P. dominus quoq. de forma fidelit. & in vſ.cũctũ malũ.vſ. qui viderit.verſ. ſed ſi ſenior.& de forma huius iuramẽti infra dicetur.cap.10. Acciderunt tamen aliqui caſus, in quib. propter neceſſariam abſentiam domini Regis, qui nondum iuſiurandũ præſtiterat in hac prouincia iuxta.d. cõſtit. Iacobi 2. neq. in hac ciuitate ſecundũ priuilegium Pet. 3. eidem conceſſum,magiſtratus creati a domino rege, qui non dũ iurauerat,fuerunt admiſsi in hac ciuitate & in alijs ciuitatib. & villis
35 Cathaloniç & Comitatuũ Roſsil. et Cerit.quia,† quod eſt illicitũ in lege,neceſsitas facit licitum.l. impoſsibilium de regul.iur. D. vbi Dec.cap. nemo poteſt ad impoſsibile.de reg. iur. in ſex. vbi glo. fin.immo neceſsitas,quç ex impoſsibilitate proficiſcitur excuſat a periurio,& cẽſetur iuſiurandum remiſſum. Din.ibid. plura not. Innoc. et Felin.in cap.1.de conſtit.ex.quod in his terminis.ſcripſit Mier. coll. 10.cap.5. ab aqueſta.nu. 8. 9. et vi. ibi de curia,et parlamento,et conuocatione, expiratione, prorogatione. et in duob. proœm. illius curiæ. et cap. item que on lo dit ſeñor.nu.5. et cap.fin.ead. colla.quç ſunt notanda.ſic accidit tẽpore R.Pet.3.vt refert Carbonellꝰ.ſic in an.1558.ſcribit Ferrer. vbi ſup.cap.9.ſic et in anno currenti 1598. de menſe Septembri,

ſequuta morte Philippi regis & domini noſtri recolendę memoriæ. fuit enim admiſſus in Locũtenẽtẽ gñalem domini regis Philippi, ſucceſſoris in regnis, illuſtriſsimus dñs Laurẽtius de Figue
36 roa, cuius poteſtas expirauerat ꝑ mortẽ regis ſimilis. † caſus vrgẽtis neceſsitatis & ineuitabilis periculi, in quo receditur a perſona li actu regio & regia præſentia, & admittitur primogenitus, ponitur per Mier. in c. 4. cõfirmamus, coll. 11. in cur. Bar. Alfon. 4. verſ. ſeq. in tex. conuocar lo Principat de Cathalunya. idẽ Mier. in c. 5. ab aqſta n. 8. 9. in cur. Mariæ. coll. 10. Marq. in vſ. princeps nãq. col. 5. verſ. nota 18. Socarrat. in c. ſi aliquis dominus vult ire ad partes Sarracenorum. n. 69. 86. 87. nam ex illo tẽpore, prior, opinio, de qua apud Marq. recepta eſt in cõuocatione parlamẽti, facta per gubernatorẽ generalẽ, ſequuta morte R. Marti. Ferre. vbi ſup. cap. 12. & ſequen. & Mier. in d. c. 5. ab aqueſta. nu. 4. 5. & ibi quid curia, quid parlamẽtũ, & in quo differant. Similis cauſa diſpenſandi & relaxãdi, legis & conſtitutionis diſpoſitionẽ, fuit recepta in celebratione curiarũ R. Mariæ, quas ipſa nomine regis viri ſui conuocauit & ad eius cõuocationẽ curia cõgregata, ipſius perſonã & conuocationẽ habilitauit, propter abſentia regis Alfonſi. Cali. in extrauag. curiar. cap. 4. n. 4. & ſeq. aliud exẽplũ eſt apud eũdẽ in R. Eleo. ſic prædicta declarauit. Mier. coll. 10. in curia R. Mariæ. in primo prohemio. ibi. ſequitur in tex. habẽs a nobis plenariã poteſtatẽ. quę ſunt obſeruanda pro expeditione caſuum emergẽtiũ, in quib. explicandis de iure huius patrię requiritur perſonalis intereſſentia & præſentia regis. idẽ Mier. in curia Bar. R. Eleon. in procemio, verſ. vlterius nota, quod propter cauſam neceſſatiã. coll. 7. Socar. vbi ſup. n. 73. & plurib. ſeq. vſq. ad nu. 85. & ſeq. † Expirare vero poteſtatẽ Locũte. gñalis per
37 mortẽ dñi regis, & illiꝰ iuriſd. eſſe delegatã nõ ordinaria, receptũ eſt. Ferrer. vbi ſup. c. 9. & merito. quia licet poteſtas Locũtenẽtis gñalis & poteſtas gubernatoris gñalis vel vicesgerẽtis, ab eodẽ rege deſcẽdat: tñ hęc Locũten. poteſtas, exit & manat a rege ꝑ modũ mãdati, aliorũ, ſcilicet, gubernatoris gñalis regnorũ, vicesgerẽtis illius, fluit & manat ꝑ modũ legis & cõſtitutionis. rurſus, illa

per

per modũ prouiſionis perſonæ;hæc p modũ ꝓuiſionis officij cre ati & erecti lege & cõſtitutione:in illa, nõ vacat officiũ, quia in notitia magiſtratuũ huius prouinciæ non reperitur creatũ & fun datũ Locumtenentis officiũ;ſed primum officiũ & ſummus ma giſtratus poſt regẽ ſiue principẽ prouinciæ,qui omniũ magiſtra tuũ eſt principiũ,fons & origo.cap.1. quis dicat Dux, Marchio, Comes vel valuaſſor.in feud.eſt gubernator gñalis. ſecundus vi- cesgerẽs gubernatoris gñalis.ergo in his vacat officiũ per mortẽ prouiſi de eo,vel aliã vacationẽ.quia in notitia noſtrę prouinciæ & diſpoſitione officiorũ, hi magiſtratus erecti,inſtituti, fundati reperiuntur.ſic ſuccedẽtib. tẽporib.varij magiſtratus erecti,inſti tuti,& diſpoſiti fuerunt in vtraq. Roma.quos oẽs iuriſdict. ordi nariã habuiſſe diſpoſitio titulorũ lib. 1.pãdect.& lib.1.C. demõ ſtrat. not. in cõtinuatione rub.D.de offi.eius,cui mãd. eſt iuris. & hęc ſcripſerũt doct.in l.more maiorũ.l.& quia de iuriſd. om. iud.D. Ferrer.inſinuauit vbi ſup.c.9.in fine. Maran. in diuiſ.iu- diciorũ.aliud ordinar.aut delegatũ.plenius in d. rub.de offi.eius etc.D.Bar. magiſtraliter in d.l.more.n.8. Cyn.nu. 78. & quid quid in mãdato nõ cõtinetur, non poteſt per Locũtenentem ex erceri,etiã ſi dominus rex hoc poſſet exequi.quia Locumtenẽtis poteſtas & iurisd.radicatur & fundata eſt in cõmittente & con- cedente & in eo reſidet,in Locũtenente exercitium,ſicut in pro

38 curatore exercitiũ actionum domini.† exemplis res clarior effi- cietur.Cancellarius,vicecancellarius,regens cancellariã,Docto- res regij concilij, ſunt magiſtratus ordinarij in hac prouincia. quia horũ officiũ eſt creatũ, inſtitutũ & erectũ per legẽ patriæ. tit.de offi.de Canceller,vicecãcell.etc.c.itẽ ſeñor,cõ ſegons la or dinatio. vbi curia erigit & inſtituit officiũ regent. Cancell. & illius officij prouiſionẽ dño regi tribuit.quod etiam in vacatione officij Cancellarij & vicecancellarij aperte declaratur in conſtit. Reginæ Marię. cap. primerament. Mier. colum.10.in eadem curia.cap.3.& collat.8. in curia R.Marc.cap.3.† Cancellarij autẽ

39 origo et creatio,et vicecancellarij iã ex antiquiorib. ſeculis fuit. P.3.in curia Ceruar. cap. part aço.Mier.coll.6.in cur.Ceruarię.

cap. vlterius. conſtat enim hęc officia per ordinationes domus
Regię fuiſſe inſtituta pro regimine et adminiſtratione iuſtitię.d.
cap.item ſenior,cō per ordinatio de voſtra caſa.et ex conſtitutio.
Pet.3.et R.Marię apparet,quod Cancellarius,et vicecancellarius
poſſunt eſſe de regnis Coronæ Aragonū in cōſtitutione expreſ-
ſis. ſed intelligo in Cancellario totius Coronæ et vicecancellario,
nō in Cancellario Cathaloniæ tantum,qualem hodie habemus.
nā hic debet eſſe Cathalanus.poſſunt autē plures eſſe ſimul Can
cellarij,vicecancellarij,& regen. regiā cancellariā habitu ſcilicet,
honore et titulo dignitatis,ſed nō actu.Mie.ī d.c.3.primeramēt.
in cur.R.Ma.coll.10.n.fi.et col.2. verſ.ſed nūquid in eod.loco et
tēpore.quia iſti ſunt quaſi aſſeſſores domini regis et primogeniti
ipſius. Mier. ibid. et hoc declarant conſtitutiones prædictę R.
Martini,ſeu capitula ſub titulo de offic.Cancellarij. Sane origi-
nē Cancellarij et vicecancellarij tribuerim ordinationib. domus
Regię,ex quib.ad conſtitutiones poſtea editas,ventum eſt,ſicuti
colligitur ex ſerie dictarum conſtitutionū Pet. 3. cap. part aço.
et Martini in cap.itē ſeñor, com per ordinations de voſtra caſa.
Mier.in curia Montiſoni Pet.3. cap.23.coll.6. nu.25. quia dome
ſtici Regis et Palatini ex ordinatione domus Regię ad iuriſdict.
pertinent Cancellarij,non ad iuriſd. officialium regiorum ordi-
nariorū,caſib.aliquot exceptis,de quib. apud Mier.eo loci. Prę-
40 lati † inſuper exiſtētes in domo regia,clerici, capellani, doctores
regij concilij ſubijciuntur eidem Cancellario, niſi canonica lex
obſiſtat.Mier.d. nu.25.de his officijs domus regię plura in tit.de
offici de camerlenc, maiordom e altres oficis de la caſa del rey.
et tit.de officio theſaurarij.tit de offi.baiuli gñalis tit.de offi.cō-
ſeruatoris.in.2.vol.cōſtit.in no.cōpil.et tit.de offici de camerlēc.
cū tit.plurib.ſeq.lib.1.conſt.1.vol.et licet ab initio creationis horū
officiorū Cancellarius et vicecācellarius paucioribus negotijs occu
parētur;quia princeps ipſe per ſe omnia ferme expediebat Cāce
llario veluti adſidente ; tū poſtea ſancitum fuit negotia iuſtitiæ
cum ſubſcriptione Cancellarij expediri, non aliter. cap. prime-
41 rament.in cur. Bar.R. Mart. Sed et deinde † cauſæ cōtentionū
iuriſdi-

iuriſdictionis inter curiam Eccleſiaſticam & curiam ſecularem ad Cancellarium pertinent, vt tertium a partib. approbatum. in pragm. Alfon. 4. cap. viſis & cum diligentia recenſitis. Ferdinandi 2. cap. primerament. cap. mes ſupplica. & Reginæ Germanę. cap. fuit per Inclitum. quæ iura ſunt in tit. de content. iu-
42 riſdict. & occupat. temporalitatũ. in 2. vol. conſtitut. † & occupationes temporalitatum, ideſt, iurisdictionum, quas prçlati obtinent in caſib. iure permiſsis, ad declarationem pertinent Cancellarij, vicecancellarij, & ſuo caſu regentis Cancellariam. in cap. quia olim. cap. viſis & cum diligentia recenſitis. eod. tit. certum eſt autem in hac prouintia officium Cancellarij, ad imitationẽ Curiæ regis Francorum inſtitutum, ſicut alia pleraq; tempore Regis Petri tertij fuiſſe inſtituta nouiter, vel reformata. teſtantur Annales, et nos ſuperius retigimus. plene de Cancellario Bud. ad pandect. in l. fin. de ſenatorib. Montanus de auctorit. magni concilij. n. 8. q. 23. Couarr. in pract. cap. 4. Prob. In cap. is cui Eccleſiæ de ſententententiа excom. in. ſex. Petrus Gregorius in ſyntagm. lib. 47. cap. 29. Mier. vbi ſup. Amat in reportorio. verb. Cancęllarius. Rebuf. in ordination. Galliæ tit. de reſcript. In prçfaionib. q. 4. nu. 19. Gregor. lib. 47.
43 cap. 29. † Et quod eſt duplex Cancellaria, magna, et parua nu. 23. parua Cancellaria concedit et firmat literas intra ſuam prouinciam tantum, magna in negotiis totius Coronę regiæ ibid. nu. 25. et cum in capitulis Curiæ R. Martini ſcilicet in cap. Pri-
44 merament. † Proponatur forma generalis. in expediendis litteris iuſtitię tangẽtibus intereſſe partis deducibile in ius, forma huiuſmodi non ſeruata, literæ ſunt nullæ. Panor. in cap. cum ordinẽ. nu. 2. de reſcript. et ibi. plene per Felin. Mier. in d. cap. item ſenyor, com per la ordinatio. verſ. ſed caueant. Idem in cap. primeramẽt ſenyor. verſ. nota ꝙ licet dñs rex. et col. 6. verſ. ex his nota. & verſ. ſed an valerent literę per manũ domini regis ſignatę. vbi eſt caſus, in quo ſecunda iuſsio eſt expectanda. et qualiter intereſſe partis intelligatur. ibi. Mier. col. 3. 4. et verſ. ſequitur in tex. interes de part. et verſ. item nota, quod attẽditur in-

 tereſſe.

tereſſe. quod et iure Romano obſeruatũ fuit. In nouella vt diuinę iuſsiones ſubſcript. habeant glorioſsimi quęſtoris. Mier. vbi ſup. tamen literæ gratiæ et prouiſiones officiorum, quas facit dominus rex, cũ ſola regis ſubſcriptione valent. Mier. in d. cap. primerament ſeñor com per la occupatio. col. 1. verſ. ſed literę de gratia, vt de officijs. etc. et col. 3. verſ. ſequitur in tex. o proceis conexenſa. Et ideo in domo deputationis, in anno. 1578. die 8. Auguſti. cũ dubitaretur de validitate literarum regiarum mandati et prouiſionis locumtenentis generalis in perſonã Ferdinandi de Toleto prioris Caſtellæ ordinis, S. Ioannis. Hieroſolimitani. In quib. nulla erat ſubſcriptio vicecancellarij. (nã eo tempore, iam non erat Cancellarius totius coronæ) ſed duorum tantum regentium., fuit determinatum prouiſionem validam eſſe et recipiendam. quia prouiſiones officiorum ſunt gratioſę et non continentur ſub dicta conſtitutione. R. Martini. faciunt notata per ripam in Rub. extra de reſcript. nu. 14. et dec. nu. 2. qua ratione ſcripſit. Idem Mier. in d. cap. primerament ſeñor. col. 5. verſ. ſed numquid princeps poterit. quod princeps poteſt dare iudices delegatos, ſeu relatores et committere cauſas ſiue firma cancellarij aut vicancellarij. quia hæc iudicis adſignatio non tangit Intereſſe partis, cui ſaluum eſt ius recuſandi iudicem datum et adſignatũ, ſi eſt ſibi ſuſpectus. Et quia impetratio iudicis eſt actus extraiudicialis. cap. ex parte decaui. de reſcript.

45 † Dixi officia Doctorum Regij Concilij eſſe ordinaria, et per legem inſtituta et creata, et propterea per mortem principis ea concedentis certis perſonis non expirare, ſicut nec gubernatoris generalis officia, vicesgerentis gubernatoris, cancellarij, vicecancellarij, regentis regiam cancellariam. quod ex tempore Ferdinandi. 2. Inlelligo. nam hic in curijs anni 1493. hęc officia erexit, inſtituit, creauit. in cap. 1. primerament. eſt. ſub tit. de Aud. e conſell real. et per alias conſtitutiones in alijs curijs ſequentib. celebratas, de quib. In noua compilatione. tit. de elect. numero, examine Doct. Regiæ aud. cap. 1. 2. et ſeq. et facit cap. 2. eo. ibi. o altrament lo loc de algu o alguns dells

per

per qual ſeuol cauſa o manera, vacara. vnde colligitur loca et officia Octo per d. conſtitutionem incipientem primerament. erecta et inſtituta et formata fuiſſe. accedit conſtitutio Reginæ germane in anno 1512. cap. 1. primerament. eo tit. per quam fuerunt addita quatuor alia loca, et diſtincta in duas claſſes. in cap. 7. Statuim mes auant y ordenam. huc pertinet cap. 8. iatſie. eo. ibi. que las perſonas admetedores en algun lloc dels doze del Real Conſell. Rurſus cap. 12. com per la bona adminiſtratio. eod. ibi. ab approbatio dela preſent cort, erigim, ſtatuim y ordenam, y cream vn nou cõſell real. et cap. 15. per maior expeditio. eod. ibi ſtatuim y ordenam, que ſie leuat lo conſell criminal y que ſe eregeſca vna tercera ſala dela audiencia y conſell real. et ibi. y que per las cauſas criminals ſe creen tres Iutges de Cort per nos nomenados. et ibi. tot lo demunt dit per altras conſtitutions. ex quib. iurib. apparet varie in his diſpoſitam fuiſſe in diſtinctione concilij ciuilis et criminales. In his quoq. curijs quę hoc anno. 1599. meſe Iulio fuerunt celebratæ multa in his ſunt in mutata, quæ confirmant hanc ſententiã, quam trado de of-
46 ficijs doctorum regiæ audientiæ. † Sed tamen ex omnib. colligitur officia hęc ordinaria eſſe et lege inſtituta et formata. Olim non item. nam præter Cancellarium, Vicecancellar. Regentem Cancellariam, fiſci. aduocatum, qui erant lege inſtituti, vt ex antiquis conſtitutionib. apparet, quæ ſunt ſub. d. tit. de aud. e cõſell Reall. in antiqua compilat. et in tit. de offici de aduocats del Fiſch. etc. cap. per repos dela coſa publica. Mier. coll. 10. in curia Barc. Reg. Mariæ cap. 27. qui interueniebant in Regio concilio pro decidẽdis cauſis ciuilib. vel criminalib. etſi in certo numero fuiſſent inſtituti, vt in cap. ſi per nos o noſtros ſucceſſors o loctinent. tit. de audientia. in antiqua cõpilat. tñ erant nutuales et nominabãtur ad ſingulas cauſas, nec erãt diſtincti ad certa loca et officia creata, erecta et inſtituta. et Ideo dubitat Mie. in d c. primeramẽt. In cur. Bar. R. Mar. an potuiſſet eo tẽpore dñs rex dare Iudices delegatos vel relatores in ſingulis cauſis, ſine firma et ſubſcriptione vicecãcell. in col. 5. verſ. ſed nũquit princeps.

ſic legim⁹ plures audiētias hoc modo celebratas fuiſſe ex doctorib. per Principem nominatis pro decidenda aliqua lite vna cum Cancellario, vel viceecancellario & ſuo caſu Regente Cancellar. Marq. in vſ. Princeps namq. col. 4. verſ. nota. 17. & in vſ. auctoritate & rogatu. 2. col. 19. verſ. nota 2. & col. 21. ibi & ita fuit determinatum. Idem & alij practici in plurib. locis referunt ſi-
47 milia concilia regia. † Hodie vero doctores regiæ aud. non ſunt nutuales, vel ad nutum domini regis dādi pro cauſis decidendis & tractandis in regia Aud. ſed ſunt delecti, certi, ſpeciales, cum examine & approbatione ſecundum leges patriç, conſtituti, qui ſoli poſſunt in audientiæ & concilij celebratione interuenire. tit. de electione, numero, examine &c. doctorum regiç aud.
48 in noua compilat. † Cōmiſsio vero cauſarum, quæ fit per Cancellarium, Viceecancell. regentem Cancell. & in quibuſdam caſibus regaliarum per Locumtenentem generalem, non eſt delegatio, ſed diſtributio quædam cauſarum. Iaſ. in l. more maiorum. nu. 52. de iuriſdict. om. Iud. D. & ideo Doct. regij concilij, cum ſint conſiliarij domini regis & ſupremi conſilij, iuriſdi-
49 ctionem habent ordinariam. Corſet. de poteſt. regia. q. 93. † Et licet in prouiſionib. & electionib. quæ ex aliquib. annis retrolapſis fiunt per dominum regem de locis vacantib. in regia aud. ponatur clauſula (durante noſtra mera ac libera voluntate) non tamen hoc facit, quod per mortem Principis expirare & finiri videatur officium in perſona illius, cui ſub illa forma cōmiſſum eſt, & qui ſub ea clauſula eſt electus, prouiſus & nominatus, quaſi ceſſet voluntas nominantis; aut quod cenſeatur extincta nominatio aut reuocata; ſed legis miniſterio ſuſtinetur electio. Bart. in d. l. more maiorum. nu. 17. quod ſimili non ineleganti ab eodem comprobatur. nam ſi quis alicui cauſam delegauerit, donec eam duxerit reuocandam, per mortem delegantis non videtur comiſsio reuocata. cap. ſi delegatus. de offic. deleg. in ſex. vbi glo. morte. quç tamen in fine dubia remanet, & ideo facultatem remouendi ab officio retentam per principem, illa clauſula operabitur, non delegationem, aut prouiſionem tempora-
lem,

lem,vt in dictis locis plene ab omnibus legiſtis & canoniſtis obſeruatur. & ſi loqui permittitur, hæc facultas remouendi electū ab officio ex cauſis a iure expreſsis, tacite in eſt in nominatione & prouiſione.l.cum prętor.verſ.lege.de iudic.l.caſsius.de ſenatorib.D. & ibi. not. & in regula:infamibus.de reg. iuris in ſex. in l.2. de dignitat. C. Bart. in l. 2. nu.5. in fine & nu.6. ad leg. iul. repetund. D. not. in l. 1. vt omnes iudic. tam ciuiles,quam crimin.C. in rub.de pœna iud.qui male iud.C.in cap. 1. de ſen tent. & re iud. in ſex. & modo , quo hodie exprimit, debet ad cauſas legitimas referri, & non ad nutualem & voluntariā prin cipis voluntatem , nulla legitima cauſa ſubſiſtente : quia hoc in conſtitutione,quę dat principi electionem& nominationem,nō continetur.operatur autem tantum, quamdam in nominato & prouiſo perpetuam admonitionem, & ſtimulum ad bene & fideliter ſe habendum in exercitio officij. not.in l.3. deleg. 1. D. ſed hęc viderint conciliarij collaterales domini regis. videatur omnino.Bened.in cap. Rainutius verbo.duas habens.nu. 37.& ſequentib. de teſtam.ex.Calic.in extrauagatorio curiarum. cap. 7.nu.106. verſ. quæro an ex. ſed intelligitur loqui ſecundā for mam prouiſionum ſui temporis,quæ hodie eſt alterata. In eadē conditione ſunt cętera officia ordinaria, tam deſeruientiū in regia audien. & in illius miniſterijs; quam aliorum, qui extra regiam aud. vel in ſtationib. regunt adminiſtrationem, in quibus hęc eadem clauſula (durante noſtra mera ac libera voluntate)ap poni hodie ſolet , ſi modo ſint officia per conſtitutiones & alia iura patrię inſtituta, creata, formata. vt Alguzirij ordinarij.tit. de offici de Alguazirs. lib. 1. conſtitut. In noua compilat. vt Ba iulus generalis, regij patrimonij procurator, magiſter rationalis,locatenētes in officijsmagiſtri rationalis et baiuli generalis ac regij procuratoris.vt Theſaurarius vt prothonotarius,ſcribę mā dati,et alij minores officiales. de quib. ſpeciales tit.extant in noſtris conſtitutionib. nam morte principis non expirat iſtorum prouiſio , nec indigent noua prouiſione. et hoc iure vtimur , et fuit obſeruatum hoc anno 1598. ſequuta morte domini regis Philip-

50 Philippi. Sane abſente domino rege à prouincia, † primogenito aut regis Locumtenente, dormit Cancellaria regia & illius officiales omnes, qui regem, primogenitũ vel regis Locũtenentẽ ſequuntur.cap.1.2.3. in curia Bar. R. Martini. Mier. coll. 8. cap. 1.2.& coll..10. in curia. R. Mariæ.cap.7.num.3.4.& coll.11.cap 2. les cauſes.in curia Barc. Alfon.4. & coll.9.in curia Ferdinan
51 di.cap. 35.ne ex beneficio.† Et in audientia gubernatoris generalis vel vicesgerentis illius,cum doctorib.regij concilij,qui eum ſequũtur,tractantur pręſidente adſeſſore,vel antiquiore in quali bet aula.literæ quoq. expediuntur & omnia mãdata in ſcribania maiore gubernationis Cathaloniæ,nõ in regia cãcellaria. cap. 1. de aud.del gouernador vice Regia.in noua cõpilat.eſt cõſtitutio Ferd.2.in curia Bar.ann.1493. cap.7.Mier.in d. cap. les cauſes. Alfonſi 4. col.9. verſ. ſequitur in tex. lo ordinari.cumduab.ſequentib.col.& in d. cap. ne ex beneficio.nu. 84. ibi ſequitur in tex. ad noſtram. cum duab. col.ſequentib. idem coll.6. in cap. prӕterea.rub. de offic. gubernatoris. in curia Ceruarię Petri. 3. col.2. verſ.ſed in Cathalonia dominus Rex per ſuam ſpecialem regaliam. & col. 3. ibi. ſed alij gubernatores.& ibi.ſed hodie primogenitus,qui eſt omnium regnorum generalis gubernator.& col.8.verſ.conſueuit etiã.ibi. credo quod gubernator. facit cap. 5. in curia R. Marię. Ferrer. vbi ſup. cap.17. & plenius cap.4. per totum.licet autẽ dormiant & ceſſent prędicti miniſtri& magiſtratus,non tamen finitur eorũ officiũ, neq.expirat.& hoc iure vtimur.redeamus ad notitiã magiſtratuũ huius prouincię.diximus primũ magiſtratũ ordinariũ eſſe gubernatorẽ, qui ſi eſt primogenit⁹ vel infans, eſt gubernator omniũ regnorũ,non aliter.Inde vicesgerentes ſiue ſpeciales gubernatores prouinciarũ, qui pręſidib. ęquiparant.illi autẽ Pręfectis Prӕtorio,vt antea dixi. ex Mier. in d. c. prӕterea. n.5.10.& Ferre.in d. c.4. ſecundi gradus ſunt vicesgerentes gñalis gubuern.ſiue ſpeciales guberna-
52 natores. de quibus dixi †. Tertiũ gradũ obtinet magiſter rationalis,cui incubunt ex illius inſtitutione &creatione cõtenta in cõnſtitutione Ferdi.2.ſub tit.de offici de meſtre rational. rationes

omnes.

omnes fiſcales apud eũ exiguntur,& omnes officiales regij com puta illi reddere tenentur. vt Baiulus generalis, regij patrimonij procurator, theſaurarius, & alij inferiores officiales. & hic ex ordinarione domus regiæ originem habet & inſtitutionem. Mier.coll.6.in cur. Montiſonij Petri 3.cap.22. in fine.qui citat librum ordinationũ domus regię ſub titulo de officio Cancellarij. ibi.Los ſeruãs empero al meſtre rational đ noſtra cort per raho de ſon offici,ſots meſos tant ſolament foragitats. ſub hoc ordine ſunt Locũtenens in officio magiſtri rationalis, & qui adiutores dicuntur.de his magiſtratib.Camill.ad Bellu.in tit.de orrdine & forma ſtãdi & ſedendi .& in plurib.addit.poſt eundẽ Bellugam, qui hos magiſtratus enumerat.Gregor. de regno Frãciæ & alijs

53 prouincijs lib.47.† ſequitur baiulus gñalis in Cathalonia & pro curator regij patrimonij,in Comitatib: Roſsilionis & Ceritanię. de quorũ officio extant pragmaticę in tit.de officio baiuli generalis etc.in 2. vol.conſtitu.quę ſunt Alfon.4.plura in conſti.poſitis ſub.eodẽ tit.in 1. vol. conſtit. Mier. coll.10. in curia Mariæ. cap.23.ab ſerie.Hic eſt antiquiſsimus magiſtratus pro recuperãdis & colligendis reditib. regijs inſtitutus & ordinatus. de quo Guill.in vſ.baiulus interfectus. in prin.& Cali.col.2.verſ.quæro an baiulus domini Regis.& huius poteſtas ab initio erat coarctata ad colligendũ reditus regios, poſtea fuit ampliata ad cognitionẽ cauſarũ regij patrimonij.Mier.in d.cap.ab ſerie. ſub eodem ordine ſunt Locũtenens in officio Baiuli generalis, vel procuratoris regij patrimonij, & illorum miniſtri.vt in eadem rub. obſeruatur. & hi omnes quos dixi habent ſuũ tribunal, & cognoſcũt de cauſis ad eorũ iuriſd.pertinẽtib. habet autẽ hic magi-

54 ſtratus ſuos adſeſſores,ſcribas, curiã. † Alius ordinarius magiſtratus ſub ſequitur,ſcilicet theſaurarius generalis.de quo in pragmatica R. Alfon.4. ſub tit.de offic.de Theſorer.in 2. vol.con-

55 ſtit.extãt conſtitut. ſub eodem tit.in 1.vol. † Sequitur alius magiſtratus magnæ auctoritatis,qui cõſeruator gñalis nũcupatur.

56 ſub tit.de offici de conſeruador general.vol.2.cõſtit.† Sũt & vicarij ac baiuli in vicarijs& baiulijs diſtinctis pſidẽtes,qui ordinariã

in

in eiſdem exercent iuriſd. pro domino rege, de quib. iam pridẽ
57 diximus. † Et Almiratus maris de quo et eius iuriſdictione in pragm. Iacobi. 2. data Barc. 4. non. Octo. 1313. alij quoq. fuerũt olim magiſtratus, qui hodie receſſerũt ab vſu, vt ex plurib. pragmaticis, et alijs noſtris iurib. antiquatis poteſt colligi. Bellugavbi
58 ſup. et additur ad eum. † Cæterum, quia propter abſentiam domini regis fuit neceſſarium aliquem magiſtratum deputari, qui pro eo et illius nomine regalias exerceret et vniuerſalem in prouincia haberet iuriſdict. qui per conſtitutiones et iura patrię nõ fuit deſtinatus, hunc Locumtenentem generalem appellarunt. hic repreſentat perſonam domini regis, et alter nos nucupatur, habet ampliſsimam poteſtatem et auctoritatem. ad eum eſt prouocatio et recurſus, qui eſt ſumma regalia cap. 1. quę ſint regalię. in feud. et in vſ. alium namq. Barones, abſente domino rege et Locumtenente generali, abſolutam habent quodãmodo iuriſdictionẽ in ſuis baronijs et diſtrictib. quia regaliarum exercitium remanet ſuſpenſum, et ideo fuit neceſſarium vt generalis Locumtenens regiæ maieſtatis vniuerſali ipſius prouinciæ adminiſtrationi præficeretur. ab eo ſupplicatur ad eundem, idemq. regis tribunal repręſentatur, quod in domino rege præſente, et per eum regis abſentia ſuppletur, et pro pręſentia reputatur in pace et bello. itaq. caput eſt omnium magiſtratuum, cæteri au-
59 tem magiſtratus membra. † hunc plerique Pręfecto Prętorio compararunt, ad exemplum illorum, qui per Imperatores mittebantur ad regendas prouincias in tit. de offic. Præfecti Prætorio Aphricę. de officio Pręfecti Prætorio orientis. et in alijs tit. ſed vix poſſunt omnia, quæ in iure Romano tractantur de Pręfecto Prætorio, Locumtenentib. regis, noſtri temporis accomo
60 dari, etſi veriſsimũ ſit plura reperiri vtriq. cõmunia. † Sane hęc, quę ad magiſtratus pertinent magnam ex temporum ſucceſsione varietatem receperunt. l. 2. P. poſt originem, verſ. quod ad magiſtratus attinet. de origin. iur. D. et apud Rom. dum regibus populus regebatur tribunus celerum ſecundum locum a regib. obtinebat, et militib. pręerat. exactis regib. conſules ſunt conſtituti

ſtituti, et populo aucto dictator ſummus magiſtratus creatus, cui adiunctus alius magiſtratus, magiſter equitum, et cum Imperator in vrbe ſuperuenit, Prefectus Prætorio, qui ſecundum locum habuit poſt Principem et Imperatorem, creatus eſt. l. 1. de officio Præfecti Prætorio. D. recte itaq. ait Pomponius in l. 2. P. poſt deinde. verſ. hunc magiſtratum. de origine Iur. D. quod erat regib. tribunus celerũ, hoc dictatorib. tribunus equitũ quod officiũ fere tale erat, quale hodie Præfectus Prætorio facit d. l. 1. verſ. ad vicem. ait lex. ad vicem magiſtri equitum Præfectos Prætorio antiquitus conſtitutos eſſe, a quibuſdam ſcriptorib. traditum eſt. & ibi. regimentis reipublicę ad Imperatores perpetuo tranſlatis, ad ſimilitudinem magiſtrorum equitum, Prefecti Prætorio a principib. electi ſunt, data eis pleniopleniore licentia ad diſciplinæ publicæ emendationem. de hac mutatione magiſtratuum, ſecundum varia tempora. Gregor.

61 lib. 47. cap. 12. nu. 11. vſq. ad finem illius cap. † Apud nos locumtenens generalis alter nos eſt, et non ſecundum locum poſt Principem obtinet, ſed eundem locum; nec ab eo ad regem eſt appellatio aut recurſus. idem eſt enim tribunal, idem regium conciliũ: tantaq. eſt apud eũ poteſtas, vt, rege abſente, omnia poſſit, quæ ipſe rex poſſet, ſi præſens eſſet, ijs dumtaxat exceptis, quę per iura patrię et mores maiorum non poſſunt ſeparari a perſona regia. ſic enim ſe res habet, vt princeps ipſe in mandato, quod facit, totum ſeſe, in ipſum ſuum locumtenentem generalem profundere et omnem ſuam poteſtatem in eum transferre videatur. hic ergo per ſimilitudinem cum Præfecto Prætorio comparantur. d. l. 1. ibi, regimentis Reipublicę ad imperatores perpetuo tranſlatis, ad ſimilitudinem. etc. et vere magis Prefecto Prætorio poteſt comparari, quam alijs magiſtratib. Romani Imperij. rege pręſente, ceſſat omnino huius poteſtas; ordinariorum poteſtas, etiam gubernatoris generalis nõ ceſſat.

62 † Cum autem hæc Prouincia habeat regna vicina externa, partim Francorum, partim Turcarum, et propterea ſint conſtituta præſidia in limitib. Prouincię aduerſus hoſtes, ſintq. multi milites

lites ſtationarij in prçſidijs, propterea dominus rex generalem capitaneum in prouincia deputauit, ad quem militaria omnia auxilia & miniſteria pertinẽt. quem magiſtratum, magiſtro militum compararunt. l. 1. C. de offic. magiſtri militum. † Vnde a
63 multis queſitum eſt, an ab eo ad locumtenentem generalem ſit prouocatio? & noſtris temporib. hæc controuerſia valde agitata eſt, cum Idem magiſtratus commiſſus ſit locumtenenti generali. Olim ab hoc magiſtro militum vel Capitaneo generali, ad locumtenentem generalem prouocatio ſine controuerſia admittebatur. Ferrer. in obſeruat. 3. par. cap. 115. & duob. ſeq. quinimo & in prima inſtantia ſæpenumero locumtenentes generales de delictis cognouiſſe militarium perſonarum, ideſt ſtipendiatorum & ſolidatorum, in numeris militiæ deſcriptorum & ſub vexillis conſtitutorum, exempla illa demonſtrant, quæ ille in d. cap. 116. ſcripſit & alia viciniora plçriquç affirmant Perpiniani accidiſſe tempore Locumtenẽtiæ Archiepiſcopi Cçſarauguſtæ, & Marchionis de Lombai. hoc autem rationib. plurib. confirmatur. in primis certum eſt, quod in hac prouincia vnum debet eſſe caput, in quo regia poteſtas repræſentatur, nõ plura capita. † Hoc autem eſt locumtenens generalis, qui locum prin
64 cipis repreſentat, illius locum obtinet, ſedet in eodem tribunali. habet idem regium concilium, eandem Cancellariam, illi pariter omnes magiſtratus totius Prouincię & omnes Prouinciales magnates, duces, barones, ciuitates, vniuerſitates, prælati, omnes milites religionum, obediunt & obtemperant pariter ac domino regi. & ideo primum locum, in perſonam domini regis in Prouincia obtinet, ad quem omnes appellationes & recurſus deferuntur iure principali ac regio. quam obrem non prçſidet vt Præfectus Prçtorio, locumtenens ipſe, ſed vt Princeps & illius nomine & in eius perſonam. In notitia Romana à magiſtro militum, non erat prouocatio, ad Prçfectum Prçtorio. quia viri illuſtres comites, & magiſtri equitum et peditum in prouinciales, nullam penitus habent poteſtatẽ, nec ampliſsima præfectura, in militares viros l. 1. 2. de officio magiſtri militũ. C. l. 1. dç offic.

offic.Præfecti Prętorio.D.quia iſtorũ vterq.habebat primũlocũ poſt principem, vel dictatorem. Locũtenens generalis, non ſecundum locum obtinet, ſed eundem. & idem tribunal. nec eſt appellatio ab eo, ad regem:nec ab eo ad regẽ eſt aliquis gradus medius cognitionis. ſic enim noſtris legib. ſtatutum eſt. & de iure vicegerentes principũ eãdem poteſtatẽ habẽt quã ipſi principes.boſſ.de princ.et eius priuileg. nu. 87.Rurſus legibus Romanis,a magiſtro militũ ad regem fuit prouocatio. cum autem locumtenens generalis in perſonam domini regis,primũ locum in prouincia obtineat, ad eum appellatio erit a magiſtro militũ, ſicut foret ad regẽ, ſi in Prouincia eſſet. quia extra prouinciam appellatio non recipitur.Alfonſ.4. in curia Barc. cap. les cauſes. Mier. coll. 11. cap.2. les cauſes. col. 7. ibi. ſequitur in tex. q̃ no puguen eſſer tretas de aquell. Ergo in Prouincia debet eſſe aliquis, ad quem recurratur, ſicut ad regem, recurſus eſt. quę eſt regalia ſuprema in Prouincia.vſ. aliumnamq. cognoſcit autem locumtenẽs gñalis de iſtis cauſis appellationũ a magiſtro militũ ſeu capitaneo generali interpoſitarum, cum regio conſilio. & hoc fuit obſeruatum tempore fiderici de Portugalia archiep. Cęſarauguſt.& Marchionis de Lombay.& minime ſunt mutanda,
65 L. minime De legib. D.† pręſertim, cum in Cathalonia, Conſtitutio & vſus ſeu conſuetudo, quantum ad legis eſſentiam equiparentur.cap. deſijants.cap. mes auant. tit. de obſer. leys y conſtitut.ſunt Ferdin. 2. in curijs Bar. 1. & 2. not. in fortiorib.
66 terminis Ferrer. ita obſeruatũ in curia gubernatoris cap 83.† Poſtremo in hac prouincia, quę proprijs legib. & morib. regitur, nullus poteſt eſſe magiſtratus,qui legib.patrijs non ſit ſubditus, regalijs ſuppoſitus,& illi præcipuæ & maximę regalię, per quã
67 ſubuenitur oppreſſo. d. vſ. alium namq. † hęc autem regalia cũ alijs, Locumtenenti generali cõmunicatur. igitur ad eum erit appellatio et recurſus a quocñq. magiſtratu in prouincia exiſtẽte.alioquin,ad quem eſſet recurſus? quia extra prouinciam non datur.poſtremo,nihil magis conuenit fidei publicę, quæ reſidet in Principe, nihil magis ad Regis honorem pertinet & rectam

reipu-

reipub. adminiſtrationem,quam vt ſit in prouincia aliquis, ad quem, Principe abſente, confugere poſsint omnes maiores & minores. Accedit alia ratio, quia per locumtenentē generalem occuritur ſcandalis, abſurditatib. turbationib. quæ ex conflictu magiſtratuum interſe de ſuperioritate contendentium orirentur. cap.paſtoralis. de reſcrip.ex.que omnia cōfunderentur, niſi eſſet hic ſupremus magiſtratus, qui in perſonam regis omnia componit, omnia conciliat, & inter omnes omnino in prouincia habitantes, et ad eam declinantes, vel per eam quomodolibet tranſeūtes,pacem facit, ſecuritatem pleniſsimam pro mittit, & ſeruat.omitto, quod magiſter militum procedit cum conſilio voluntario,et per eum pro arbitrio adſumpto,vnius aſſeſſoris vel duorum, auctoritate publica minime approbatorū; locumtenens generalis in omnib. cauſis ciuilib. & criminalib. diiudicandis et terminandis, ſuum habet regium concilium, ex multis viris doctiſsimis & magnæ fidei & auctoritatis formatum, cum approbatione regij ſupremi concilij,& nominatione regia, cum examine & longa vitæ,ac mortū inquiſitione in con cilium cooptatis & in ſenatu regio receptis. Atque hi ſunt magiſtratus huius Prouinciȩ & hæc iuſtitiȩ adminiſtrandȩ forma. nam cætera minutiora, quȩ in noſtris legib. de iure reddendo, de iudicijs habendis & exercendis, continentur, non eſt opus re cēſere properantem ad grauiora, & hanc magiſtratuum notitiā breuiter percurrentem. prelatorum quoq. Eccleſiaſticorum formam iudiciorum, integram & inuiolatam religionem præte reo. Nobilium,magnatum, militum,richorum hominū,qui om nes ſub nomine baronis,etiam ſi ſint prȩlati eccleſiarū & Eccleſiaſticȩ perſonæ,continentur, omnes curiȩ ſuam habent formā iudiciorum,a quib.non ſolum appellatio ſecunda ad regem per miſſa eſt ex regis prȩrogatiua & regalia. vſ. alium namq. ſed & in plurib. caſib. regaliarum in prima inſtantia cognitio cauſæ re gis eſt, non baronis.d. vſ. al um namq.vt iam iam incipiam de-
68 clarare, hoc enim inſtituti eſt noſtri.† Enimuero ignoratio notitiȩ magiſtratuū,et ipſius formȩ iudiciorum & ordinū,magnas

parit

parit in tota prouincia difficultates, magna incommoda. nam qui ad prouinciam mittuntur, nullam habent prouincialiũ notitiam, mores hominum ignorant, leges prouinciæ, ſtatuta, ritus;& dum aliarum prouinciarum iura, quæ nonnulli perceptā habent & cognita, quæq. putant æqua, iuſta, occurrētib. caſib. in hac prouincia ſtudent aptare, accomodare & applicare, duorum alterum efficiunt, aut cauſam contentionis miniſtrant ipſis prouincialib. vt de violatione ſuarum legum quęrimoniā faciāt; vnde ſępenumero multi & magni labores in adminiſtratione iuſtitię ſuſcitantur, aut grauiſsimæ iniuriæ prouincialib. inferuntur, qui plerunq. malunt omnia ſufferre, & perpeti, quam de afflictionib. expoſtulationē facere. vtrumq. magnum quidē malum, ſed poſterius maximum, dum prouinciales iniuſte afflictātur, & miſere præmunt atq. crucianrur. Huic tam magno malo, vnum tantum videbatur remedium conueniens & opportunũ; ſi mittantur, qui hęc bene nouerint & prouinciæ leges, mores prouincialium, ritus iudiciorum cognouerint; aut qui hęc intelligere & cognita habere cupiāt & obſeruare. Sic enim diuinus ille Plato dicere ſolebat, beatas tunc fore reſpub. ſi aut philoſophi reges eſſent, aut qui eas regerent, philoſopharentur, hanc coniunctionem videlicet poteſtatis, ac ſapientiæ ſaluti cenſuit ciuitatib. eſſe poſſe. Vnus mihi liber Ciceronis, vna epiſtola ad Quintum fratrem, qui in Aſiam prouinciam ſibi à ſenatu decretam mittebatur, inſtar eſt omnium librorũ, qui de hac re ſcripti circunferuntur, & exemplum omnium inſtructionum, quæ in Regia domo appoſite ordinantur & ijs, qui in prouincias mittantur cum magna religione obſeruandę cōmendantur. in ea etenim epiſtola Cicero, Quintum fratrem ſic admonet, ſic hortatur ad prouinciam regendam, vt nullum prętermiſiſſe officiũ videatur diligentis & moderati imperij. quæ maxime colenda & obſeruanda ſunt ijs, quib. Imperium ita datum eſt in prouincijs, vt illud redderent, & ab ijs legib. datum eſt, ad quas reuertendum eſt. ſtatus prouinciæ cōmiſſę cum primis ſpectandus eſt, ſi pax in ea reperiatur, & tranquillitas, vt cuſtodiatur. Nam

dormientem gubernatorem ſumma pax obruere, vigilantem etiam delectare poteſt. ſi bellum aliquod magnum & periculoſum immineat, omnia præcauenda ſunt. euitandū, ne vel hoſtium inſidiæ, prælij dimicatio incauta; defectio ſociorum, inopia ſtipendij aut rei frumentariç, ſeditio exercitus, prouinciam infeſtent. hæc enim per ſæpe ſapientiſsimis viris acciderunt. ex quo genere hominum prouincia conſtet, intelligat præſes, quib. vicinis & ſocijs adiuuetur; qua neceſsitudine cum ea, exteræ vicinę prouinciæ coniunctę: vt quantum in illis fiduciæ ſit ponendum intelligatur. reſiſtendum eſt pecuniæ, voluptati, & omniū rerum cupiditati, vt improbum quēq. negotiatorem, aut paulo cupidiorem publicanum comprimere præſes prouinciæ poſsit. nec ſatis eſſe ipſum præſidem hasce habere virtutes, ſed eſſe circunſpiciendum diligenter, vt in hac cuſtodia, prouincię omnes miniſtri Imperij, ſiue à principe tanquam comites, & adiutores negotiorum dati, in quib. non oportet omnes ſordes ſcrutari, aut vnumquēq. eorum excutere: ſed quantum ſit in vnoquoq. fides, tantum vnicuiq. cōmittere: ſiue ex domeſticis coniunctionib. ad miniſterium vocati, vel ex neceſſarijs apparitionib. quos præſes ſecum eſſe voluit. in quib. ipſum non ſolum facta, ſed etiam dicta pręſtare oportet. Hos itaq. tales eum eligere oportet, quos poſsit recte facientes, diligere, minus conſulentes exiſtimationi Imperij, facillime coercere. aures pręſidis ſint ad audiendum paratę, in quas ficte & ſimulate nihil inſuſurretur. ſit anulus, non vt vas aliquod, ſed tanquam ipſe tu: non vt miniſter alienæ voluntatis, ſed teſtis voluntatis pręſidis. Accenſus, hoc eſt ſecretarius, quem ſibi miniſtrum optarit, ſit eo numero, quo maiores noſtri eum eſſe voluerūt, & cui non multo ſecus, ac ſeruis imperetur. Lictores & apparitores, præferant dignitatis inſignia, non poteſtatis. toti deniq. prouincię ſit cognitum pręſidi ſalutem omnium ſubditorum, liberos, famam, fortunas eſſe chariſsimas. ſit hæc opinio, nō modo ijs, qui acceperint aliquid, ſed ijs etiā, qui dederint, præſidem, ſi id cognouerit, futurum inimicum. ſit perſpectum omnibus nihil per eos, qui iactant ſe

apud

apud prçſidem multum poſſe, ab ipſo ſolere impetrari. in ſuos vel domeſticos, vel comites & adiutores, ne ſit aut nimiũ durus aut ſuſpitioſus. Sed ſi quis ex ijs nunquam in ſuſpitionem auaritæ venerit, illi negotia cõmittat rectiſsime. ſi quis vero ſit, de quo aliquid ſenſerit, illi nihil eſt credendum, nulla pars exiſtimationis cõmittenda. ſi quis in prouincia, qui ante fuerit ignotus, in familiaritatem præſidis penitus intrauerit, illi quantum credendum ſit, videndum prudenter. Laborandum ſummopere, vt prouinciales alienum hominem ament ex animo; ac non ſui commodi cauſa ſimulent. multis ſimulationum inuolucris tegitur, & quaſi velis quibuſdam obtenditur vniuſcuiuſq. natura: frons, oculi, vultus perſępe mentiuntur: Oratio vero ſæpiſsime. ſit prçſidi nota tota prouincia, ſicut vnicuiq. ſua domus nota eſſe debet. publicani & vectigalium redemptores, ſiue prouinciolesſint, ſiue exteri, ſic tractandi, vt ne illis aduerſetur prçſes, neq. in omnib. reb. obſequatur, ne dum nimium illis indulget, funditus eos perire patiatur, quorum non modo ſaluti, ſed etiam cõmodis conſulere debet. ſuadendum prouincialib. vt ſuſtineant publicanos, cum vectigalia regia, ad bella externa ſuſtinenda & ad domeſticas diſcordias ſedandas, & pacẽ in prouincia retinendam, maxime ſint neceſſaria. Sed illud in hoc genere hominum ſummopere curandum, ne iniquis, acerbis & grauib. vectigalib. prouincia, contra ipſius inſtituta vexetur & oneretur. ſumptus hi & tributa ciuitatum, ab omnibus, qui earum fines incolunt, ſi ęqualiter ſuſtinentur, facilime tollerantur. ſunt hęc prçſidi prçcauenda diligenter, vt cum non ſolum ciuib. prçſit, ſed & ſocijs, omniũ quib. prçſit cõmodis vtilitatiq. ſeruiat. Itaq. ſummã debebit adhibere diligẽtiã, ne æs alienum in ciuitatib. ſibi cõmiſsis contrahatur, vetere ſiquod erat magnũ et graue, liberentur: nullas in oppidis ſeditiones, nullas diſcordias durare permittat: prouideat, vt ciuitates optimatũ conſilijs adminiſtrentur. cædes reprimat, pacẽ in tota prouincia cõſtituat: & nõ ſolũ illa itinerũatq. agrorum; ſed etiam multo plura & maiora oppidorum, & templorum latrocinia depellat: in I

iure dicendo adſit ſumma ſeueritas, quę non varietur gratia, ſed conſeruetur æquabilis. Sed parui refert, ſi ab ipſo Prȩſide ius dicatur ȩqualiter & diligenter; niſi idem ab ijs fiat, quib. ille muneris aliquam partē conceſſerit. Et cum negotiorum magna varietas in prouincia adminiſtranda ſit, ea tota iuriſdictione ſuſtinetur. In qua ſcientię prȩſertim prouincialis ratio, & legum ac iurium ipſius patriæ cognitio, & praxis expedita eſt. itaq. conſtā tia dumtaxat eſt adhibenda in iure reddendo, & grauitas, quę reſiſtit non ſolum gratię, verum etiam ſuſpitioni. Adiungenda etiam eſt facilitas in audiendo, lenitas in decernendo, in ſatisfaciendo ac diſputando diligentia. ſit facillimus aditus ad prȩſidē; pateant aures omnium querelis, nullius inopia ac ſolitudo excluſa ſit, non modo illo populari acceſſu ac tribunali; ſed ne domo quidem aut cubiculo. Deniq. in toto imperio nihil acerbum, nihil crudele ſit; ſed omnia plena clementię, manſuetudinis, humanitatis. nam ſi hęc in ea prouincia iucunda ſunt, in qua rex ipſe adiri poteſt, & in qua ob eam rem tot ſunt magiſtratus, tot auxilia, tanta ſenatus regij authoritas; certe in ea prouincia, in qua tanta multitudo ciuiū, tanta ſociorū, tot vrbes, tot ciuitates vnius hominis nutū intuētur: vbi nullū auxiliū eſt, nulla cōquæſtio, nulla concio, nullus ad quem recurratur, erunt quā gratiſſima. Hæc & multa alia Quinto Ciceroni in Aſia Prętori obſeruanda inſinuauit Marcus frater, quę prȩſcripta eſſe ijs, qui mittuntur ad prouincias regendas ex Cyro Xenophontis, cum Africano exiſtimauit. Sed hoc viderint, qui in aula ſunt, & quibus hæc res curę eſſe ſolet, & debet: nos vero ad alia tranſeamus.

SVMMARIA.

1 *Regalia in numero plurali in antiquis monumentis legimus, et vulgo regalia in numero ſingulari appellatur.*

Regalia

2 *Regalia quæ ſint.*

3 *Regalia iura quare dicantur.*

4 *Regalia iura competunt cuilibet non recognoſcenti ſuperiorem.*

5 *Papa & Imperator ſunt duo primi fontes omnium dignitatum.*

6 *Comites & duces non recognoſcentes ſuperiorem creant dignitates ſua dignitate inferiores.*

7 *Regalia, alia ſunt fiſcalia, alia patrimonialia, ſicuti & bona principis.*

8 *Regalia fiſcalia, quæ dicantur, quæue patrimonialia?*

9 *Patrimonialia ante incorporationem libere alienari poſſunt.*

10 *Fiſcalia Iura non alienantur.*

11 *Regalia diuiduntur in maiora & minora; licet aliqui tertium addant genus: & quæ ſeparari præſcribiq. non poſſunt.*

12 *Regalia iura in Cathalonia aliter diuidi.*

13 *Regalia iura, quo ad inſtitutum vſatici noſtri, alia ſunt ſecularia, alia eccleſiaſtica.*

14 *Regalia ſecularia quæ competunt comiti Bar*

 cinone

cinone quam plurima ſunt, remiſsiue.

15 *Baiulus generalis cognoſcit de rebus patrimony, regioq; patrimonio.*

QVID SIT REGALIA REGIA, ET de regaliarum Diuiſione.

CAP. 5.

1 QVAE ſint regalia, † ſeu regaliæ, declaratur exemplis in cap.1.quę ſint regalia.in feud.& licet in vtroq. genere fœminino & neutro, nomen hoc pluralis numeri reperiatur; tamen Budęus ad. l.1.de offic.Præfect.Prętor. D. ſcribit regalia, plurali numero, in antiquis monumentis vbiq. reperiri & vocitari, quam regaliā numero ſingulari vulgo nunc appellamus, verbo ab errore vſurpato. ergo regalia dicenda ſunt, cum ius illud vtendi fruendi, ſignificare volumus; quod rex habet in bonis & patrimonijs ſui regni, ſecularib.aut eccleſiaſticis. vt ſacramentum fidelitatis, quod prelati eccleſiaſtici pręſtant, vt alia pleraq.quę Carolus de Graſſalijs duob.libris complexus eſt,
2 qui & in eodē numero plurali, regalia vocauit † ſunt autem regalia, vt plenius hoc verbū explicetur, iura alta & ſuprema Principis in ſuo regno, quę etiā iura ſpecialia quis dixerit, vel prerogatiuas, vel priuilegia Principis, vel ſuperioritates. Calic. noſter, eximius practicus ſub nomine Margaritę hæc iura cumulauit.
3 de Graſſalijs, iura alta nuncupauit. † Hæc iura regalia dicuntur, quia ad ſolum regem pertinent in ſuo regno, & ad Imperatorem in ſuo Imperio. Boſſ. in titul. de regalijs num.2.3. ex alijs. quos citat. ex eo quod quis creatur rex, habet omnia regalia regi congruentia. vt accidit in omnibus regnis Hiſpaniç. Nam ante erant Comites, & poſtea fuerunt creati Reges.

quinimo

4 quinimo Comes Barcinonæ † Et quilibet alius, ſiue Comes, ſiue Dux, non recognoſcens ſuperiorem habet regalias. Bald. de Afflict. & alij in d. cap. 1. quæ ſint regaliæ. Boſſ. vbi ſup. nu. 7.8. ſiue de iure non recognoſcant ſuperiorem, ſiue de facto: etiam ſi ſint creati Reges, aut Duces, à Papa, vel Imperato-
5 re, † qui ſunt duo primi & maximi fontes omnium dignitatū. in cap. 1. quis dicatur Dux, Comes, Marchio. in feud. in cap. ſolitę. de maior. & obed. in cap. per venerabilem. qui filij ſint legit. extra. in clemen. paſtoralis. De ſententia et re iud. Boſſ. vbi. ſup. num. 13. Igneus in l. neceſſarios. P. non alias. parte. 2. nu. 160. et parte. 4. in princ. ad Syllania. D. Claud. Seyſell. Sabaudien. in ſpeculo feud. rub. qui feud. dare poſſ. in principio. Eguin. baro de benefic. lib. 1. cap. 3. et plurib. ſeq. Luneburgē-
6 ſis in conſuetudin. feudor. cap. 5. † Ex quo fit vt iſti vel Comites vel duces, poſsint creare dignitates ſua dignitate inferiores, ſi nō recognoſcunt ſuperiorem, vel ſi hoc illis in creatione et erectione Comitatus, aut Ducatus conceſſum ſit per ſuperiorē. Seyſell. vbi ſup. in ampliationibus, et limitationibus, vel niſi veniat in conſequentiam dignitatis conceſſę, & erectę. Seyſell. verſ. quod dupliciter limitandum eſt. Ferrar. Montan. in vſus feudorum lib. 5. cap. 7. Ioannes Borcholtene Luneburgenſis in
7 cap. 1. quæ ſint regaliæ. in feud. nume. 7. † Hęc regalia Rebuffus alia dicit Fiſcalia, alia patrimonialia. quia & bona principis quędam ſunt fiſcalia, quædam patrimonialia. In ordinati. galliæ in. tit. vt benefic. anteq. vacent non conferantur. arti. 1. gloſ. fin. verſicul. item aduertendum eſt. Quod & nos alias diximus ex Peregrino de iure fiſci. & hi ex Luca de Pen.
8 in l. quicumq. de omni agro. de ſer lib. 11. Cod. † Fiſcalia ſunt, quę populus regi pręſtat, ad ſuſtinenda onera Reipub. hæc nulli ſunt per Principem concedenda. periret enim paulatim Regnum ſiue Imperium, ſi iſta concederentur. cap. intellecto. de iureiur. ex. can. monemus. 12. q. 2. ibi. ne Eccleſia Dei ad nihilū redigatur. patrimonialia ſunt, quę ad vſum principis ſunt deputata, & quę patrimonio principis incorporantur, ſeruatis

ſeruandis,ex cauſis ſcilicet & delictis,ex quib.confiſcatio fit & ſe
quitur incorporatio. rub.de bonis vacantib. & de incorporatio-
9 ne.l.ſi quando aut alicuius.l.fin.eo. l.2.de fund. patri.lib.11.† &
hęc ante incorporationem libere alienari poſſunt,poſt non poſ-
ſunt ſine magna cauſa,& iuſſu principis.l. idem Iulianus.P. fin.
verſ. ſed & ea prędia.de leg.1.D. ſicut nec alia bona patrimonia
10 lia.† Fiſcalia vero iura,vt dictum eſt, non conceduntur,nec alie-
nantur.nam ideo ſtatutum eſt ius fiſcale, & vt bona fiſco appli-
centur, vt principes habeant neruos ad tuendum remp. & eam
defendant ab inimicis : deinde vt negotia regni adminiſtrentur
cum pecunijs fiſcalib. tum, vt populus ſubleuetur onerib. ſed
& vectigalia publica ſunt ad id quoq. inuenta, vt viæ publicę,
pontes, muri, et loca publica reficiantur,et conſeruentur. Re-
11 buf. vbi ſup.art.2.glo. 5. Alij hæc iura. † et regalia diuidunt in
maiora et minora.Luneburgenſis in d.cap.1. quæ ſint regalia.n.
3. ex alijs quos citat.Igneus vbi ſup. par.1.nu.378.et parte.2.nu.
161.Ferrar. Montan.lib.5.cap.7. verſ. regalia ad huc bifariam ſe
habent. Claud.in d. rub. qui feudum dare poſſunt. circa prin-
cipium.verſ. prædicta tamen. Sed Igneus addit tertium genus;
Sic enim loquitur.Regaliorum tria ſunt genera ; quædam ſunt,
quę principi ita inhęrent,vt neq. cedere,neq. a ſe abdicare, neq.
eis vti,niſi per ſe ipſum poteſt.cap. cum non liceat.vbi glo. non
obſtante.cap. cum nobis.vbi glo.centum annorum : & ibi. Fe-
lin. de præſcriptio. quædam ſunt iura principis, quæ per a-
liū explicari poſſunt;cæterum, qui ea explicant debent eſſe de
maiorib.magiſtratib.quia per eos tantum explicari poſſunt; &
hæc omnia iura pręſcribi non poſſunt. alia ſunt in quib. cadit ti
tulus,& conſequenter habilitas poſſeſſoris & pręſcriptio. quędā
et tertio,quę Princeps ſalua ſua maieſtate concedere poteſt. Alij
hæc aliter diuidunt, vt ex ijſdem locis deprehendi poteſt.quib.
addo,quę ſcripſit Ign. vbi ſup. parte 3. in principio. & parte 4.
etiam in princ.Zaſ.de feud.par.5.qui feudum dare poſſ. vel acci
12 pere.Bellapertica in rub.qui feud. dare poteſt.Boſſ.vbi ſup.†ſed
& noſtri Cathalani hæc regalia aliter diuiſerunt.Calic. in Mar-

garita

garita ſeparat iura fiſcalia.3.6.7 dubio.& iura propria Principis. 8.dub.Marq. in hoc vſ. alium namq. not.3.4.& in vſ.hoc quod iuris.col.33.fol.309. diuidit Regalia Comitis Barc.in ea, quæ illi competunt iure cõmuni;&ea,quę competunt iure huius patrię.

13 † Quæ vero inſtituto noſtro accommodatiſsima videtur, ea eſt, quã & Carolus de graſſalijs eſt ſequutus, vt alia ſint regalia ſecularia,alia eccleſiaſtica.habet enim Comes Barcinonæ,de quo loquimur, ſiue Rex Aragonum in hac prouincia quædam regalia ſecularia,quædã Eccleſiaſtica.vtraq. illi cõpetunt vt Principi habenti ſupremã poteſtatẽ in ſua prouincia,& in ea non recognoſcenti ſuperiorem. de regalijs ſecularib. ſeu quæ cõpetunt in ſeculares,ſiue,barones & richos homines,ciuitates,vniuerſitates & bona ſecularia,non inſtitui aliquid dicere contentus remiſsione, quam inferius faciam:de regalijs autẽ eccleſiaſticis, ſeu quæ regi competunt in perſonas eccleſiaſticas,& bona earũ & eccleſiarum dicam aliqua ſub pia & chriſtiana correctione. quia nihil intendo decidere,aut determinare; ſed tantum referre et citare authores;et quid ſeruetur in regia Aud. recenſere, vt exteris gentib.quarũ occaſione hic noſter labor ſuſceptus eſt, et hoc ſtudium inſtitutum, ſit nota huius prouĩcię Catholicę et religioſæ et in ſanctam Sedem Apoſtolicam, Romanãq. Eccleſiã omniũ eccleſiarum et vniuerſorum Chriſti fidelium magiſtrã, obedientiſsimę,iudiciorum ratio,forma;notus ritus,et procedendi modus.Hanc regaliorum diuiſionẽ ſtatuerũt omnes interpretes in cap.1.de his qui feud.dare poſsunt.et cap.1. Epiſcopum vel Abbatem. in vſib. feud. Rebuf. in. 1. diuiſione feudi, qua dicitur aliud Eccleſiaſticum,aliud ſeculare.Claud.Montan. Zaſ. Luneburgenſis,& alij vbi ſuperius. Cuiac.ad Gerardum Nigrũ ſuper eiſdẽ capitib. Canoniſtę.in cap.cęterũ.de Iud. in cap.verũ.de foro cõpet.in c.1.2.de feud.

14 † Regalia autẽ ſecularia, quę regi Aragonũ, & Comiti Barc.competunt in hac prouincia Cathalonię, quã plurima ſunt,& quã notiſsima:ſiue fiſcalia iura ſpectes, ſiue patrimonialia bona. Calic. vbi ſup.dub.3.6.7.& rurſus dubio.8. in prærogatiua milit. in extrauagatorio curiarum in tract. de

moneta

moneta. Marq. in d. vſat. hoc quod iuris eſt ſanctorũ. Antonius Amat in repertorio. ver. rex, regina Regia maieſtas. per totũ. qui refert notabiles caſus, qui ſuo tempore In hac ciuitate contigerunt in hac materia, & multas contentiones deputatorum, quas vtile eſt ſcirę et memoria repetere, vt ſi denuo ſimiles caſus occurrant, cautius in illis procedatur. quia huiuſmodi contentiones ſolent excitare magna incõmoda; & pleruq. Calcitramus contra ſtimulum. cum rege vero agendũ reuerenter, prudenter & rariſsime. fęlix, quē faciunt aliena pericula cautum. Idem Amat in verbo deputati. & in verbo princeps verb. priuilegium. Idem poſt verbum, rex, facit breuem ſummam poteſtatu, quas dominus rex dedit & attribuit: ſuo baiulo generali Pe-
15 tro Cacoſta. † Quod cognoſceret de reb. patrimonij regis, de reb. feudalib. & emphytheoticarijs, quarum rex eſt dominus directus: de omnibus reb. fiſcalib. & fiſco regio pertinentib. & citat amat eo loci pragmaticas regias. Petri tertij in anno. 1348. ſuper his editas, & ſuper conſeruanda pecunia depoſita pro luitione facienda, quæ omnia obſeruabis. vnde intelligere etiam poteris veriſsimũ eſſe id, quod nos ante dixeramus, regi Petro tertio tribuendã eſſe aconomiã ſplendidam & magnificam domus regię. nam hic quoq. ſuum baiulum generalem magnis dotib. in iuriſdict. illuſtrauit. eadem regalia ſecularia tractant antiqui gloſatores. & Marqui. in proprijs locis, videlicet in vſat. in quib. hæc iura fundantur. vt in vſ. ſimili modo. vſ. auctoritate. & rogatu. ij. vſ. camini & ſtatę. vſ. princeps namq. vſ. alium namq. & in alijs quam plurimis. Mier. in conſtitutionib. quæ de ijs diſponunt formiter, aut informiter. & in tract. de afflict. & oppræſsionib. qui in manib. habetur nondum impræſſus. Calic. de pace & treuga. de ſono emiſſo. Socarrat. in varijs locis, prout caſus illi occurrũt. exemplũ in cap. ſi aliquis dominus. nu. 61. in fine. & tractat in eodem capite plura iura alta principis Cathalonię. cætera colliget qui hęc videre volet in proprijs ſedib. cuiuſq. prærogatiuę. In Eccleſiaſticis regalib. iurib. plura occurrunt tractanda, ſi ea plenius attingere propoſuiſſem ſed ero contentus

aliqua.

aliqua breui & ſuccincta explicatione, quam ad hunc vſ. alium namq. applicare volui, vt redderem rationem exteris gentib. de modis, procędendi in regia aud. Cathaloniæ, circa res Eccleſiaſticas et bona eccleſiarum. ſed anteq. hunc laborem ſuſcipiam, quędam omnib. regalib. iuribus cõmunia explicanda prius videntur. nam ſemper generalia pręmittenda ſunt, vt quæ deinceps ſequuntur, faciliorem lui prębeant intelligentiam.

SVMMARIA.

1 *Regalia Iura tribus modis adquiri, per erectionem dignitatis regalis, per conceſsionem et per præſcriptionem et longeuã poſſeſsionem.*

2 *Qualiter regalia Iura acquirantur per erectionem dignitatis.*

3 *Comes Barcinonæ poteſt dignitates omnes ſua inferiores creare.*

4 *Comites Cathaloniæ ab antiquo, a quibus creati fuerunt; et quæ illis competant: et quæ ſint regales dignitates. n. ſeq.*

5 *Dignitates regales dicuntur illæ, quæ non recognoſcũt ſuperiorẽ, licet ſint comites ſeu duces. differũt enim ſolo nomine a regia dignitate.*

6 *Comites Cathaloniæ olim pretendebant non obedire comiti Barc. nec venire ad eum vocati.*

regalia

7 *Regalia ſuperiora in erectione dignitatis non veniunt, niſi ſpecialiter ſint conceſſa.*

8 *Regalium iurium conceſſio non comprehendit, niſi ſolita concedi.*

9 *Regalia iura ſolita concedi in triplici ſunt differentia.*

10 *Quædam ſunt competentia in ſignum ſupremæ poteſtatis.*

11 *Expreſſio in conceſſione regalium quibus modis fiat.*

12 *Regalia maiora concedi poſſunt, ſi ex conceſſione magna diminutio dominij concedentis non ſequatur.*

13 *Regalia ſuprema nullo modo conceduntur, nec conſuetudine, vel præſcriptione adquiruntur.*

14 *Regalium conceſſio per viam legis & conſtitutionis poteſt fieri, etiam in ſupremis.*

15 *Regalium poſſeſſio qualiter probetur.*

16 *Locumtenentis regis mandatum non extenditur ad omnia, quæ poteſt rex, quantumcũq. ſit generale.*

17 *Curias generales ſolus rex celebrat: & quando infans, vel regina.*

Parla-

18 *Parlamentum generale a ſolo rege conuocatur.*

19 *Regaliarum exercitium, vſat. auctoritate & rogatu & ſimilium in locumtenentem generalem tranſſertur.*

20 *Princeps plures caſus poteſt expedire, quos inferior non poteſt, remiſsiue.*

21 *Præſcriptione non adquiruntur, quæ ſeparari non poßunt a principe.*

22 *Principi reſeruata expreſſe, raro conceduntur.*

23 *Princeps ſeu rex de quibus rebus patrimonialibus poſsit diſponere.*

33 *Matrimonium morale, et policiticum dicitur contractum inter principem et rempub. ſui regni.*

34 *Regaliarum conceſsio non extenditur ad vnita, et incorporata coronæ.*

35 *Regalia qualiter preſcriptione adquirantur.*

36 *Præſcriptionis immemorialis magna eſt vis.*

37 *Regalia plura ſunt, quæ inmemoriali præſcriptione non adquiruntur.*

38 *Principis conceſsio nullum ius tribuit circa annexa coronae et adhaerentia omnino.*

39 *Principi eſt a populo data ſuprema poteſtas ipſeq.*

ipſeq. ſolus habet neruum iuriſdictionis & imperij.

31 *Principes eſſe miniſtros dei, & de illorũ cura.*

32 *Reſpublica, fiſcus & princeps, pro vno ponitur.*

33 *Preſcribi non poſſunt quæ nec poſſideri.*

34 *Preſcriptione non adquiruntur, quæ magnam coronae regiæ inducerent diminutionem.*

35 *Preſcribi an poſſit Imperium merum, & quæ vſaticorum iure præſcribantur.*

36 *Vſaticus, hoc quod iuris eſt ſanctorum, de qua preſcriptione intelligatur.*

37 *Fiſci bona nondum vnita, nec incorporata, ſed delata, preſcribuntur ſuo tempore.*

38 *Preſcribi poſſunt res patrimoniales quas rex habet vt priuatus, & quæ ſint huiuſmodi.*

39 *Poſſeſſio octuaginta Annorum eſt recepta in cathalonia, ad res patrimoniales adquirendum, preſcriptione.*

40 *Poſſeſſio immemorialis et lxxx. annorum non admittit probationem, niſi ad docẽdum tantum tempus, non fuiſſe elapſum.*

41 *Regalia iura poſſunt in curijs de conſenſu bra-chio*

chiorum inſtitui, vel erecta extingui: et de his inſtituendis et extinguendis, remiſſiue, cum ſeq.

42 *De tallijs et collectis aliqua obſeruāda, remiſſiue*

43 *Veſtigal nouum in curijs imponi poſſe et impoſitum extingui, et ibi de pluribus iuribus ſimilis ſpeciei.*

44 *Regalia iura plura ex principum conceſsione obtinet ciuitas Barcinona, et que ſint.*

45 *Rex, an poſsit filium ſuum regem creare. et de aliquibus regibus, qui regno renuntiarunt.*

DE REGALIVM CONCESSIONE, præſcriptione, etc.

CAP. 6.

EX omnib. quæ multa ſunt & late diſputata per ſcribentes iuris communis Rom. ciuilis, & Pontificij in proprijs ſedibus & per interpretes iurium municipalium, quę iura communia, ſunt in ea Prouincia, in qua ſunt conſtituta, de regalium iurium adquiſitione; hęc tantum in ſumma proponenda exiſtimaui, ne alioquin in immenſum, currente tota, opus incœptum creſceret, & contra inſtituti rationem in aliam et ab argumento propoſito alienam, tranſiret queſtionē.

1 † Regalia iura, tribus potiſsimum modis adquiri notiſsimum eſt, ex traditis per ſcribentes in l. imperium. de iuriſd. omnium Iud. D. in l. ſeruitutes. La gran de ſeruitutibus. tit. gene-

generali. D. in cap. 1. de his, qui feud. dare poſsunt. cap. 1. epiſcopũ vel abbatem. etc. in feud. in cap. 1. quis dicatur dux, Marchio, comes. etc. in cap. cum non liceat. cap. ad audientiam. cap. cũ nobis. cap. auditis. de preſcriptionib. ext. & in particula rib. tractaib. de pręſcriptonib. Primus modus eſt per erectionẽ et creationem dignitatis regalis factam ab eo, qui ius habet huiuſmodi dignitates erigendi & creandi. Secundus modus eſt per ſpecialem regaliũ iurium cõceſsionem. Tertius modus eſt per præſcriptionem & longam poſſeſsionem tanti temporis, quantũ in ea re deſideratur.

1 Igitur per creationem † regiæ dignitatis & erectionem tranſeunt ipſo iure in eam dignitatem & in perſonam, quæ in ea ſuccedit, iura regalia competentia de iure vel, conſuetudine regi, & hic rex poteſt regalia hæc exercere. Idem in creatione comitis, ducis, Marchionis, reſpectu eorum regalium, quæ vnicuiq. tribuuntur. Boſſ. in titu. de regalijs. num. 3. 4. 5. Bal. in cap. 1. quę ſint, regalia. in fine. Reges autem creat vel Papa vel Imperator: nam hi duo tantum ſunt primi duo fontes omnium dignitatum vt antea dixi. Boſſ. vbi ſup. nu. 11. Claudius in Rub. qui feudum dare poſſunt. verſ. primo ergo circa principẽ. et hi reges taliter ab ipſis Papa vel Imperatore vel vtroq. creati, ſæpe in ſuis regnis non recognoſcunt Imperatorem, nec Papam in temporalibus, ſaltem de facto. Boſſ. vbi ſup. nu. 13. ex Corſeto de poteſtate regia. q. 49. eodem modo ſe habet comes, dux, Marchio, creatus ab eo, qui ducem, comitem, marchionẽ creare poteſt. nempe Imperatore, Papa, rege, & quolibet monarcha, qui in ſuo diſtrictu non recognoſcit ſuperiorem. Claud. vbi ſup. verſ. ſecundo amplia. hęc aliter antiquiſsimis temporib. expediebantur. Cuiac. ad titu. de his, qui feud. dare poſſ. Montan. de feudis lib. 2. cap. 1. per totum. & lib. 5. cap. 7. nam ex hoc ipſo, quod quis eſt creatus dux, vel talia caſtra, oppida, erecta ſunt in ducatum, (in comite, & marchione ſit eadem inductio) tranſeunt regalia in ducem, duci competentia, & inducatum ſimiliter. Claud. vbi ſup. verſ. ſecundo amplia. & verſ.

idem

Idem etiam dicendũ eſt. Bal in d. cap.1. verſ.vltimo nota,quod
3 ſi Papa.Boſſ.vbi ſup.n.5. † & conſequenter Comes Bar. omnes dignitates inferiores ſua potuit creare, vt vicecomites, valuaſores,nobiles, milites, & omnes magiſtratus pro adminiſtratione iuſtitiæ neceſſarios:habuit etiam omnia regalia,fiſcalia,& patrimonialia,quę monarchę & principi non recognoſcenti ſuperiorẽ competunt & iure tribuntur. Boſſ. vbi ſup. nu.5. Claud. vbi ſup. verſ. quod dupliciter limitandum eſt.quia in dignitate Comitis Barc. non recognoſcentis ſuperiorẽ & ſic, Monarchæ in ſua prouincia, hęc omnia regalia iura includuntur,& continentur, quæ competunt regi in ſuo regno.† Sed quia abſurdũ vide-
4 retur ſub comite eſſe in eodẽ comitatu Duces, Marchiones, & ſic dignitates ſuperiores ipſa ſua naturali,& communi appellatione,propterea Comes barcinonæ nõ creabat Duces, Marchio
5 nes,neq. alios Comites.quia ſoli illi † Comites, Duces Marchiones dicuntur habere regiam,vel regalẽ dignitatẽ, qui in ſuis comitatib. ducatib. Marchionatib. exercent iura regalia,& tenent locum regis,nec differunt a rege,niſi ſolo nomine: qui vero duces,comites,Marchiones tenent feuda ſub dominio alterius, vel regis,vel Comitis iura regia tenentis,& ſubſunt illi, in cuius dominio feuda tenent & alias illum in ſuperiorem recognoſcunt, ij non dicuntur habere regiã dignitatem,& ſub titulo & nomine Duces, nec inſignib, ducalib. vtuntur Paris de Puteo de integrat.feudor.cap.1.nu.3.4.5.ſic in Sicilia,ſic in Flandria,ſic in hac prouincia cernere licet, & licet tempore Comitum Bar.fuerintComites vrgelli,Ceritaniæ,Roſſilionis,tamen hi creati fuerunt & huiuſmodi dignitates erectę per regem Francię,ſub quo idem Comes Barc. militabat & erat illius vaſallus. quod ius durauit vſq. ad tempora Vuifredi ſecundi ante annum Dcccc. tẽpore Caroli Calui regis Francorum nepotisCaroli magni,vt eſt in genealogia Comitu Barc.& Marq.ſcribit in vſ.cum dominus Raimundus.fol.12. colu.2. & fol. 4. in fine & fol.13. col. 1. Guillermus in eodem vſ. cum dominus. num:19.ibi. & hic Carolus ante mortem ſuam. ſcribit etiam Soccarrat. in cap. habito de

homagio.nu.23.Et ex illa antiqua erectione, & creatione comitum,quos Carolus magnus inſtituit in Cathalonia, peruenit iure antiquiſsimo ad Comites merum Imperium,& quod ſint poteſtates: inferiores autem, vel magnates, vel barones,Marq. vbi ſup.fol.11.col.2.Calic.ibid.col.3.verſ. ſed quęro an alij Comites & not.in vſ.ex magnatib. Socar.in cap.barones,nu.21.qui ad barones extendit merũ imperiũ,ſi ab antiquo eo ſint vſi quia Petr. 2.per ſuã conſtit. hoc illis reſtituit.quod ibi Latius explicatur. Idẽ Socar.in cap. ſi aliquis habet hominem.nu. 51. qui vero barones dici debeant in hac prouincia ſcribit Socar.in d.cap.barones.nu. 1.aliter iure feudorum communi.Boſſ.in tit.de principe.num.1. & ſeq.† prætendebant etiam ſuo tẽpore alij Comites,non obedire Comiti Barcinonę,& contra eum guerreiare, & nõ venire ad curias Comitis Barcinonę.Sed hæc omnia ceſſarunt, cũ Comes Barc.fuit vaſſallagio liberatus,& factus princeps non recognoſcens ſuperiorem,& hodie ex longiſsimis retro temporib.in deſuetudinem abierunt Calic.in vſ.hæc ſunt vſualia.verſ.& hic quęro,an vſatici. Alij Comites,& Duces,creant & erigunt dignitates inferiores in vim priuilegij a Papa,vel Imperatore illis cõceſſi in creatione,& erectione Claud.vbi ſupra.verſ. idem etiam dicendum eſt de alijs principibus.ſane Duces,Comites,ſi non recognoſcunt ſuperiorem in ſuo Ducatu Comitatu, & iura Regia exercent,ij,licet titulũ ſuę dignitatis ex erectione Papæ,vel Imperatoris habeant, tamen ij omnia iura regalia exercebunt:alij.Duces,Comites,intra fines & Imperium alterius conſtituti,cum ſuperiorẽ recognoſcant,nec ſinit primi & ſuprẹmi in ſuo Ducatu & Comitatu,ij ea regalia iura obtinent,quę in ęrectione,creatione Ducatus,Comitatus,ſunt exprẹſſa:† ſuperiora regalia,nõ habẽt, niſi ſpecialiter conceſſa ſint, aut veniant in conſequentiam conceſſorum. Boſſ.de regalijs,col.1.2.Claud.in rub.qui fęudum dare poſſ.verſ. ſecundo amplia,& verſ.quod dupliciter limitandum eſt. Montan.in fęuda.lib.2.cap.1.verſic. ſed et quęlibet. & verſ.quod autem ciuitates.&lib.5.cap.7. Quod in Hiſpania,Italia, Gallia cernimus , quę ſunt multis Ducib. & Comitib.illuſtratę

ſtratę. In ſecundo modo adquiſitionis iurium regalium, hæc regula obſeruatur,
8 † vt per conceſsionem iurium regalium factam ab Imperatore, Papa, aut alio monarcha in ſua dominatione, & ſi generalis conceſsio ſit, ea tantum regalia iura, cenſentur, data & conceſſa, quæ ſolita ſunt concedi. Boſſ. in titul. de regalijs, num. 23. 24. Claudius vbi ſupra, verſic. vnde verum eſt, &
9 verſic. quod dupliciter limitandum eſt. Montan. vbi ſupra. † Sunt autem regalia iura, quoad pręſentem articulum, in quo de conceſsione illorũ agitur, in triplici differentia. quędam inferio-
10 ra, & minora, quædam ſuperiora & maiora: & horum, † quædam ſunt pręcipua in ſignum ſupremæ poteſtatis competentia, alia quę etiam non ſupræmis principib. competunt. Luneburgenſis in cap. 1. num. 3. 4. quæ ſ[illegible]t regalia. Claud. vbi ſupra. per generalem igitur conceſsionem iurium regalium a ſupremo principe factam, inferiori, & qui ea exercere habeat intra fines dominij ſupremi & concedentis, non transferuntur, niſi minora. Luneburgenſis vbi ſupra. numer. 9. alia maiora non trans-
11 feruntur, niſi exprimantur. † quibus autem modis expreſsio fiat & quibus modis tranſlata eſſe cenſeantur, & per quæ verba. Claud. vbi ſupra. verſicul. quod dupliciter limitandum eſt. cum pluribus ſequentibus verſicul. ex Felin. & alijs. Boſſ. de regalijs. numer. 23. & ſequent. quem nota. Luneburgenſis vbi ſup. numer. 9. & ſequentib. & quibus clauſulis vtendum, & conceſſa intelligantur. ibidem. & Boſſ. nu-
12 mer. 23. cum ſequentib. Claud. vbi ſup. verſ. † Item quod dixi de regalibus dignitatibus. maiora autem hæc, ita demum concedi poſſunt, ſi ex huiuſmodi conceſsione, magna deminutio dominij ipſius concedentis non ſequatur: quia ſi hinc ſequatur talis deminutio, non valebit conceſsio, nec princeps concedens videtur fuiſſe intentionis, ea concedere. Boſſ. numer. 32. & ſequentibus & numer. 36. idem in titul. de Principe & priuileg. eius numero. 382. Montan. de feudis lib. 2.
13 capite. 1. † ſuprema regalia, nullo modo conceduntur quia ſunt reſeruata in recognitionem ſuperioritatis, & ſupræmę

H 2 poteſta-

poteſtatis,quam non conuenit decolorari & in ſuis præeminentijs & prærogatiuis preiudicari.cap.intellecto.ext.de iureiuran. Bal. in prælud. ad feuda. verſ. expedita definitione. ibi. circa quod quero. & ibi. in contrarium videtur. Igneus in d. P. non alias. parte. 2.nu. 161. & ſeq. Claud. vbi ſup. verſ. primo ergo limita. Montan. in feuda lib.5. cap.7. verſi. regalia adhuc bifariamſe habent. Sane, ſicuti hæc ſuprema regalia concedi nequeunt per Principem;quia ſunt reſeruata in ſupremæ poteſtatis recognitionem,vt dictum eſt,ſic nec per conſuetudinem,aut præſcriptioné adquiri; quia hæc eſt tacita conceſsio., quę prohibita eſt in ijs, ſicut expreſſa. Montan. d. cap.7.verſ. igitur regalia ad Principem Romanū.ibi.idem reſpondemus de quibuſdā rebuspub. Venetis puta,vt poſt modum declarabitur.Sane princeps in populum petentem & ad vtilitatem populi poteſt in caſib. ſpecialib. aliquam ex ijs prærogatiuis ſuprẹmis a ſe abdicare & in populi magiſtratum aliquem conferre. ſic accidit de recurſib. & de ſecundis appellationib. in hac prouincia, quoad cognitionem iurium generalitatis Cathaloniæ;vt ex ijs, quæ in

14 locis prædictis tractantur, colligi poteſt. Accedit ijs,† quod hæc conceſsio facta à rege generali Cathalonię & ſic toti vniuerſitati Cathalonię,eſt facta per regē cū curia generali,&hoc modo per viam conſtitutionis & legis poſſunt aliqua regalia,etiam maiora transferri & concedi. Ign. in d.P. non alias. parte.1. nu.376. quia hinc reſultat capacitas & habilitatio recipientis.ibi. nu.388. 395. & pluribus ſeq. & inferius dicetur.Sed & hoc obſeruandū, cum de probanda conceſsione regaliorum agitur,ea res ſumitur ex tenore priuilegij & conceſsionis, vel erectione dignitatis. Boſſ. de Principe & de priuilegijs eius.nu.292. & ſeq. Quod eſt valde notandum.nā eſt caſus,in quo deſideratur ſcriptura Boſſ. ibid.et Iſer.in conſtit. regni Sicilię.in c. 1. in Verb. inſtrumenta. de probat ꝑ inſtrumēta etc.& in tit.de probat. Sed an ſufficiat, inſtrumentum referens ſi non reperitur relatum? in Boſſ. ibid.

15 num.360.† Sed et poſſeſsio vſus regaliorum, ſicut et iuriſdictionis probatur teſtibus,et alijs inſtrumentis in caſibus exercitij

receptis

receptis. Boſſ. ibid. nu.266. & plurib. ſeq. quæ ſunt obſeruanda; quia vtilia & quotidiana, præſertim in hac prouincia, in qua barones exercent quædam regalia, quorum neq. priuilegium neq. titulum habent. Boſſ. ibid. nu.246. hæc, quæ de conceſsione regaliũ dicta ſunt ad eum effectum, vt intelligamus, quibus regalib. iurib. vti poſsit vaſallus, cui caſtrum donatum eſt cum iurib. regalib. vel is, quem Princeps in ſuo dominio comitẽ fe-
16 cit, vel alias cui de iurib. iſtis, priuilegium datum eſt: † hæc eadem in principe creante Locutenentẽ ſuum cũ poteſtate vel plena, vel ſimplici obſeruanda erunt. Belluga in rub. de poteſt. Locumt. generalis. nam verba & clauſulę cõmiſsionis & mandati ſpectantur, puta damus vobis vices noſtras, ponimus & deputamus te in locum noſtrum, vel facimus te Locumtenentem noſtrum generalem, & alter nos. Boſſ. vbi ſup. nu. 87. & plurib. ſequentib. quę etiam ſunt valde obſeruanda in hac prouincia, propter generalia verba mandati regij, quod habent Locumtenentes generales, qui veniunt ad gubernandã prouinciam nomine domini regis. nam ſi verba ſpectes, omnia poſſunt, quę ipſe rex, ſi præſens eſſet: tamen populus proteſtatur in ingreſſu regiminis & ante pręſtationẽ iuramenti, de obſeruantia conſtitutionum generalium Cathaloniæ, vſaticorum Barcinonæ, priuilegiorum quorumcunq. vſuum, conſuetudinum, & aliorum iurium patrię, & non conſentit in ijs, quæ fiunt in contrarium, vel derogationem; licet verba priuilegij ſint apta plura alia compręhẽdere. Mier. collat. 10. in curia Reg. mariæ. in procem. nume.
17 11.12. & hæ proteſtationes ſaluant noſtra iura. † quinimo ea, quę non poteſt rex per alium expedire, vt celebratio curiarũ generalium, vel parlamentũ generale, vel petitio donatiui gratioſi, pręſtatio iuramenti in ingreſſu regiminis, & antequã illi iuramentũ fidelitatis pręſtetur, & ijs ſimilia, non fiuut per Locumtenentes generales, & ſi verba mandati & regij priuilegij illis dati hęc cõpręhendant. eſt enim ipſiſsima perſona regis in his actib. neceſ-
18 ſaria. † Sed nec parlamentum fit niſi a ſolo rege, qui conuocat brachia ad illius celebrationem. & quando conuocetur curia &

pro quib. negotijs: quãdo parlamentũ, & in quo differunt. Mier. coll. 10. rub. de execut. prouiſionũ. n. 5. 6. & ibi remiſsiue. latius c. 5. de prorogat. curiæ n. 4. 5. & c. 6. vbi ſit curia celebranda dixi ſuperius. nec legimus celebratas curias p Locumten. gñalẽ, niſi eſſet conſors aut infans vt Ioan. 2. maria Alfonſi conſors. Eleon. Pet. cõſors. aut primog. vt Philipp. Caroli. 5. filius. & in his caſib. quia populus ad citationem cõparuit & curiã habilitauit. Mier. coll. 7. in curia Eleo. in procem. & coll. 10. in curia mariæ. in. 1. cap. quod eſt primum procem. col. 4. hęc enim & alia plura ſunt de maximis regalib. & reſeruatis Principi Cathalonię, & quę non poſſunt cõmitti ſaluis iurib. patrię, nec demãdati. exercitium † tamen regaliarum, auct. & rogatu, ſimili modo, cami
19 ni, moneta, in Locumtenent. generalem, qui eſt alternos, tranſfertur propter regis abſentiam. & hos proceſſus facit prorex in nomine regis. Mier. coll. 10. in curia R. Marię. tit. de cõmiſſarijs inhiben. nu. 8. ibi. hęc intellige vera. Sed quę ſunt ſigna & demonſtrationes regalium ſoli principi reſeruatorum, & quæ alij in eodem Principatu & dominio exercere non poſſunt, ſine ſpeciali gratia Principis, & quando nec cõcedi poſſunt? Sane plura ſunt, & aliter in principibus eccleſiaſticis, vt Papa & alijs prę latis maiorib. eccleſię Catholicę, aliter in ſecularib. vt Imperatore & alijs Monarchis dignoſcuntur. & vt omittam ea, quę iure cõmuni ſtatuta ſunt de quib. abunde Boſſ. tit. de principe. nu. 381. ex Felin. in cap. cum non liceat. de pręſcript. ex. & cap. quę in eccleſiarum de conſt. glo. in cap. quo ad translationem. de officio legati. ex. nam ex ijs, quę traduntur per Felin. & glo. colligantur caſus in quib. † poteſt Princeps quod non poteſt inferior
20 principe. & Dec. in d. cap. quæ in eccleſiarum. de conſtitut. nu. 13. & plurib. ſeq. nempe circa limitationem vel declarationem iuris diuini, iuris naturalis, & reuocationem, vel diſpenſationem iuris poſitiui. de quib. etiam in l. fin. vbi glo. generali iuri. ſi contra ius vel vtilitatem pub. C. & ibi omnes. Couar. in cap. 6. lib. 3. reſolut. & in rub. de teſt. parte. 2. Rębuf. in ordin. Galliæ. tit. de reſcrip. in pręfationib. q. 9. per totum. omitto faſtidioſam iſtam & ſuper-

& ſuperuacaneam cumulationem & congeriem remiſsionũ. ſed non ſilebo Lucam de Penna in l. contra publicam vtilitatem. de re milit. lib. 12. C. qui pulchra ſcripſit & valde notanda. redeo ad Dec. in d. cap. quæ in eccleſiarum. de conſtit. nu. 13. & ſequentib. vnde hęc facile intelligentur. quę poſſunt etiam Comiti Bar. & regi Aragonũ applicari: tamen in hac prouincia habemus regulam receptiſsimã reſeruatorũ ſupremo principi, quę nulli cõpetunt, nec poſſunt plerunq. ſeparari a perſona principis, nec cõcedi, nec per alios exerceri; niſi in perſona & nomine ipſius ſupremi principis & ex illius ſpecialiſsimo mandato. quinimo nec primogenitus aut conſors poteſt illis vti, ſine prędicto mandato: † & ideo nec præſcriptione adquiruntur cc. annorũ hoc eſt
21 nulla temporis præſcriptione adquiruntur. In vſat. hoc quod iuris eſt ſanctorũ. in vſ. ex magnatib. in vſ. auctoritate & rogatu. ij. vſ. ſimili modo. vſ. Camini & ſtatæ. vſ. Princeps namq. in hoc. nobiliſsimo vſat. alium namq. Ergo ea, quę competunt Comiti Barc. vt poteſtati primę & ſupremæ & ſingulariter pronũtiatę, ex eo quod eſt poteſtas & ſuperior omnib. poteſtatib. magnatib. baronib. & alijs in hoc comitatu degentib. & quomodolibet tractantib. & competunt iure poteſtatis ideſt, ex eo ſolum quod eſt poteſtas, † hęc ſunt reſeruata principi Cathalonię nec facile conceduntur expreſſe. Iudaic. in d. vſ. hoc quod iuris eſt. plenius
22 Guiller. verſ. & nota, quod regaliæ principis. idẽ Iud ind. vſat. ex magnatib. glo. & alij. in vſ. poteſtatem & poſtea latius dicetur ſane ex ijs, quę ſunt principi reſeruata & cõpetũt iure poteſtatis, et ex eo ſolũ, ꝙ eſt poteſtas, aliqua videmus eſſe conceſsibilia per priuilegiũ & gratiã principis ſpecialẽ, quę tamen prę ſcribi nullo tẽpore poſſunt. Guill. in d. vſ. hoc. ꝙ iuris eſt. vt in mero imperio, vt in plurib. alijs regalib. quib. alij comites Cathalonię & barones vtuntur in hac prouincia. quę omnia in ſequenti & tertio capite huius inueſtigationis plenius repetentur. Interea non omittã, ꝙ Lucas de Pen. ſcribit in hac materia poſt Iſern. & alios in d. c. 1. quę ſint regalia. in feud. is inquam in l. quicumq. de om. agro deſert. lib. 11. Cod. & in dict. l. contra Publicam vtilitatem.

de re milit. & in plurib. locis, de quib. apud eum in alphabeto.
23 verſ. princeps. & verbo rex bonus & malus. † Facit enim duo genera rerum, publicarum & priuatarum. in publicis ſunt fiſcalia, de quib. rex nõ poteſt diſponere, niſi ad vſum, ad quem ſunt deſtinata: patrimonialia autem regis bona, quæ poſt ſuam ſucceſsionẽ. ideſt, poſtquam ipſe venit ad regnũ, ex pecunijs pro ceſsis ex reditib. regijs, emit & comparauit, vel illi legata ſunt aut donata, aut quæ ex fructib. iuriſdictionis ad eum peruenerunt, vt ob confiſcationem ex cauſis & delictis, ex quib. confiſcatio fit, hæc inquam bona poteſt princeps alienare, donare, ſicut ſi res eſſent priuatæ. non enim ſunt fiſcalia, non etiam patrimonij Cæſaris, nec publico ærario incorporata. Lucas in d. l. qui-
24 cumq. col. 2. † hoc amplius, Sicut inter virum et vxorem contrahitur matri. carnale & œconomium: ſic inter principem & rempub. ſui regni matrimonium morale & politicum. non ergo poteſt alienate dotem vxoris ſuę. l. 1. de fun. dot. D. ſed quia rex habet aliquid diuinitatis. epiſtola interclaras. de ſumma Trinit. & fide catholica. C. Lucas in l. 2. de ſilentiar. lib. 12. C. & ad eum ſolum pertinent reſeruata, & eorum diſpoſitio, optandum, vt pondus regiæ dignitatis ad gloriã dei & vtilitatem reipub. portet. Lucas in d. l. cõtra publicam. col. 4. prędicta autem bonorũ patrimonialium diſtinctio in principe factaconuenit ijs, quæ Iudaic. & Guiller. tractant in d. vſ. hoc quod iuris eſt. de
25 quo poſtea dicetur. † In ſumma in conceſsione regalium facta per principem non continentur, quę ſunt eius coronæ annexa, vnita et incorporata. Lucas in d. l. contra publicã. col. 5. verſ. ſed pone rex. Ign. in d. parte. 2. nu. 158. 161.
26 Sequitur adquiſitio regalium per præſcrip. † In qua regula recepta eſt, vt regalia pręſcribantur, & pręſcriptione adquirantur, poſſeſsione & vſu tanti temporis, cuius in contrarium non extat hominum memoria. Boſſ. tit. de regalijs. nu. 21. ex varijs auctorib. ab eo citatis & ex communiter traditis per Doct. præſertim repetẽtes in l. imperium de iuriſd. omni. iud. D. in cap. cũ non liceat. c. cum nobis. de præſcrip. ex. Ign. in d. P. non alias.

parte.

parte. 1. nu. 378. & ſeq. & parte 2. nu. 161. & plurib. ſeq. & parte 3. in principio. & parte. 4. in princip. in quib. locis hæc
27 pleniſsime tractantur. Luneburgen. in d. cap.1. nu.15. †. Quia huius præſcriptionis immemorialis magna eſt vis, magna auctoritas. Montan. de feud. lib. 2. cap. 4. circa finem. plenius Luneburgen. in d. nu. 15. cum trib. ſeq. ſane ſi hæc regalia iura alij priuato ex priuilegio competunt xxx. vel xxxx. ann. tempore pręſcribuntur. illa enim immemorialis pręſcriptio contra imperatorē & principem non recognoſcētem ſuperiorem deſideratur, non contra inferiores huiuſmodi regalia poſidentes vel qua
28 ſi .Luneburgen. vbi ſup. nu. 19. † Sed et ab illa regula pręſcriptionis immemorialis plura regalia excipiuntur, quę nullo tempore præſcribuntur: quia nec conceſsibilia ſunt, cum regi, ita hęreant, vt ab eius perſona ſeparari non poſsint Ign. vbi ſup. parte. 2. nu. 156, ex Iſer. in d. cap. 1. quæ ſint regalia. quę regalia inpreſcriptibilia dicuntur. Bal. in l. 1. C. de iure aureor. an null. Felin. plene in d. cap. cum nobis. c. cum non liceat. de præſcript. ex. & eſt ratio, quia in his conſiſtit ſtatus & decor regius & in eorum alienatione, aut cōmunicatione grauiter ipſa maieſtas lederetur, quam princeps tacite, vel expreſſe diminuere nō poteſt. d. cap. Intellecto. Deinde, quia hæc conceduntur iure vel morib. regi, non ſolum in ſignum ſingularis pręrogatiuæ, quam princeps obtinet ſupra & vltra omnes ſubditos, ſed etiam in ſignum ſupremæ poteſtatis, quam iure ſuæ coronę & regiæ dignitatis in ſubditos habet. l. comperit. de præſcrip. xxx. an. C. l. fin. de fund. limitroph. lib. 11. C. et ibi Platea & Lucas. & ideo hęc ab alio in toto principatu, quam a principe proprio, abſq. honoris & ſtatus regij deminutione & decoloratione exerceri non poſſunt, ne videatur princeps alium ſibi æqualem facere. quod lex Regia pati non poteſt: quia vnus princeps, non plures, Ari-
29 ſtoteles lib. 12. metaphyſic. cap. fin. in fine. † Hęc coronæ ad hęrent, non poſſunt a principe ſeparari, & principis conceſsio nihil iuris tribuit contra prędicta aut circa ea. d. cap. intellecto. etiam proprio motu principis facta. Ign. vbi ſup. parte 2. nu. 156.

161.

30 161. & hæc aut vere regalia. † vt eſt ſuprema poteſtas a populo in principem data atq. tranſlata.l. ij. P. nouiſsime. de origine Iur. D. l. 1. P. cum enim antiqua lege. C. de veteri Iure enuclean. obſtat enim lex regia. P. ſed quod prin. d. iure naturali. Inſtit. l. 1. in prin. de conſt. prin. D. vt pote ait lex. cum lex, quæ de eius imperio lata eſt, populus ei, & in eum omne ſuu imperiu & poteſtatẽ conceſsit: ſic quod apud populum, nihil imperij aut iuriſdict. permanſerit, ſed omne ipſius imperium translatum fuerit. l. 1. ibi regimentis reipub. ad Imperatores perpetuo translatis. de offic. prefect. prætor. D. vnde in principe ſolo vis & neruus iurſdictionis & imperij reſidere cæpit: & ſicut radij ſolis non poſſunt a ſole ſeparari, ſic nec juriſdictio à repub. cui adhęret in principis perſona. qui duo diſſociari nequẽt. quia in perſona prin-
31 cipis reipub. imago repræſentatur. vnde ſapiẽter, dictũ eſt. † Principes eſſe miniſtros Dei, ad curam & ſalutem populi miſſos, vt bona, quæ Deus largitur, partim diſtribuant, partim ſeruent. in epiſtola inter claras. de ſumma Trinit. C. ibi per me reges regnãt. ſpecul. in prœm. ſui ſpeculi. Maran. in prœm. & in 3. parte operis. vnde iſta regalia ſunt iura publica, & apud ipſam rempub. & ſicut radij ſolis, non poſſunt ſeparari à ſole, ſic nec iuriſdictio, nec ſupræma regalia a repub. vnde orta ſunt, & cuius cauſa vigorem ſuum obtinent. Vnde quęrenti cuius eſt ciuitas Barci-
32 cinonę, reſponderi poteſt Barcinonenſium. † Nam reſpub. fiſcus & princeps, pro vno ponuntur. Bal. in cap. 1. col. 1. de feudo. Marchię, ducat. & comit. Reſpub. eſt ſicut viuacitas ſenſuum, fiſcus eſt ſtomachus Reipub. ſaccus & firmitudo, princeps horum diſpenſator. Bal ibid. & ideo hęc regalia, cum nulli pri-
33 uato conuenire poſſint, † Recte dicimus ea non poſſe pręſcribi, quia nec poſsideri. l. ſine poſſeſsione. de vſucap. D. Reg. ſine poſſeſſ. de reg. iur. in ſex. ſunt ergo incapaces horum iurium priua-
34 ti, & omnes, excepto principe ſolo & vnico ipſius regni. † Excipiuntur pariter ea regalia, quę tranſlata in aliquem a principe inducerent magnam ſtatus reip. & regni deminutionem. quia hæc pariter pręſcriptione non adquiruntur. boſſ. de regalijs. nu,

32.

52. et ſeq. et tit. de principe.nu. 382. et ſeq . quia quę non ſunt conceſsibilia, non ſunt pręſcriptibilia in hac materia , licet aliqua ſint conceſsibilia, quę non ſunt pręſcriptibilia. Guiller.in d. vſ.hoc quod iuris eſt.in principio vbi ponit exempla. et alia ponuntur in cap.ij. de præben.in ſex. vbi.Monachus & alij.aliqua etiam in cap. decernimus.vbi ripa de iudic ex. circa hunc art. præſcrip. regalium. Igneus vbi ſup.et Couar. melius. quam cęteri in cap. poſſeſſor, parte.2. P.2.nu.7.8. per totum de regul. iur. in ſex. et alij Doct. citati plura cumulant , quę ſilentio pręter eo, quia non eſt pręſentis ſpeculationis. † Sed ſi iura noſtra
55 ſpectemus,breuis erit definitio hęc. regalia,quę competunt principi vt poteſtati et ex eo quod eſt poteſtas, nulla temporis pręſcriptione adquiruntur, ſicut nec ea, quę eccleſię ex eo,quod eſt eccleſia, et ea quę competunt caſtro terminato , ex eo quod eſt caſtrum.d. vſ. hoc quod iuris eſt ſanctorum. quia lex noſtra hęc fecit inpreſcriptibilia;licęt principi huius prouincię aliqua exhis liceat concedere, vt merum impęriū,vt alia pleraq.Guiller.ibid. intelligitur autē vſat.quo ad priuatos,vel non habentes eccleſias vel caſtrum vicinum.nam hi nullo modo poſſunt prædicta preſcribere : ſed ſi quis habeat parrochiam,poteſt. xxxx. anno. ſpatio querere decimas prędia les,intra fines alterius parro. cap. de quarta depræſcrip.ex.ſi quis habet caſtrū terminatū,poteſt pręſcribere iura caſtri invicini caſtri ambitu etquidē xxx.ānis.vſ.omnes cauſę.tit. de pręſcrip. qui vſ. in volumine antiquorū gloſſat. nō reperitur.quia eū pro lege reputarūt lata per Iacob.1.Marq. in d. vſ. omnes cauſę.not.2.3.ſic et habēs territorium pręſcribit imperiū in ſuo territorio,aduerſus principē , in pętitorio.quo ad mixtū imperiū,in poſſeſſorio tantum, quoad merū imperium. Iud.et Guiller.ibid. ſed immemoriali tēpore vt ijdem ſcribunt. hic in verſ. quid demixto imperio· ille in verſic. vlterius quęro. aut ſaltē lxxx. annorū ſpatio,quod tēpus fuit poſt aliquos gloſſ. ſtatutum per Ferd.2. aliter tamen ſcribit Mier. coll. 4. in 3. cur. Bar.cap.9.col.4.verſ.itē quęro ſed ego intelligo Mier.interminis vſ.quia iuſtitia ſcilcet incomitib.quoad poteſtatem vel ijs,quibus eſt a prin-

eſt a Principe conceſſum. vt Guiller. & Iud. declarant vbi. ſup. melius & plenius. idem Mier. ibid. col. 7. verſ. item quero. & col. 8. verſ. item quero. ibi. ſed de iure vſaticorum. Calic. in Margarita dubio 8. verſ. 159. quem vide. Princeps contra Principē
36 iure communi vtitur. † vſat. hoc quod iuris eſt. loquitur de eo qui vult vti præſcriptione aduerſus ſuum Principē in ipſius principatu, & de laico, vel etiam clerico non habente parrochiā, volente quærere iura eccleſiæ: vel de affocato & habitatore intra fines caſtri terminati, volente vti poſſeſſ. etiam CC. annorum ad uerſus iura dicti caſtri. hi vero non poſſunt preſcri bere etiam CC. ānorū ſpatio. Marq. ibid. col. 1. verſ. ex quib. nota. & verſ. iuxta quod quæro. & verſ. ſed quid de religioſis. & col. 2. verſ. & ſic nota & verſ. in hoc enim. idem Marq. col. 4. verſ. nota. 2. & col. 6. verſ. nota tertio. & col. 9. verſ. quæro an iſta iura. & verſ. pone dominus per totam. q. & col. 11. verſ. ſed vtrum in caſu preſenti. ibi. nec obſtat ſalua pace. & ibi. ſentio tamen. & huius prerogatiue, quod non admittatur præſcriptio etiam cc. anni. in regalib. principis & competentib. poteſtati ex eo, quod eſt poteſtas & quæ ſpectant ad regiā dignitatē & imperiū, nec in alijs caſib. d. vſ. hoc quod iuris eſt. ponit alia ratio p antiquos DD. huius patriæ ibi. col. 11. verſ. & adde, q̧ poſſet eſſe alia ratio. videlicet ne pereat dignitas eccleſie, poteſtatis vel caſtri. & quia regalia debita Principi ſupremo non poſſunt ad aliū pertinere, nec iura eccleſie competere non habenti eccleſiam, nec iura caſtri exiſtenti intra caſtrum, nec habenti caſtrum, ſed exiſtenti ſub caſtro. Aliud autem eſt preſcribere caſtrum contra poteſtatem, poſt contradictam poteſtatem petitam, aliud habitātes ſub caſtro terminato preſcribere iura caſtri contra caſtrum. Marq. in d. verſ. nec obſtat ſalua pace. hec autem regula iure vſaticorum & legum huius patrie defenditur, non iure cōmuni. vt ex precedenti reſolutione apparet, & docet Marq. in d. vſ. hoc quod iuris. col. 14. verſ. pone poteſtas agit pro mero Imperio. ibi. ſed certe dico ad huc. & ibi. pro ſolutione namq. horum. Socarrar. in cap. vaſallus ſiue caſtellanus. nu. 1. 34. in eadem regula ponit Marq.

37 Marq. col.16. verſ. † & ideo dicuntur iura fiſcalia bona fiſci que non poſſunt eſſe in cõmercio priuatorum. in reb. patrimonij. Principis, nondum vnitis neq; incorporatis, ſed delatis tantu, alia tempora in pręſcribendo ſeruantur.l.1.2.3.C. de quadrien. preſcrip.l. 1, vbi. glo. longi temporis.C. ne rei dominicæ vel tẽplorum vindicatio temporis præſcript. ſubmoueat. Platea in l. 1.verſ.tertio quęro.de bonis vacantib. C. & l. iuſtas.verſ.quæro quanto tempore. de iure fiſc.C. not. in l. fin. C. de ſacroſanct. Eccleſ.in P.res fiſci.de vſucap.inſtit.l. intra quatuor.l.in omnib. de diuerſ. & temporalib. pręſcrip. D. Couar. in cap. poſſeſſor. parte.2. P. 2. nu.7.de regul. iur. in ſex. cuius diſtinctio & reſo

38 lutio eſt menti tenenda. † Sed in hac prouintia crederem res patrimoniales,puta quas,vt priuatus habet ipſe princeps,vel ex ẽptione,donatione,legato, inſtitutione,quæ nondũ ſunt incorporata rationib.dominicis,& ſic act.reales& perſonales ſiue ciuiles, ſiue criminales.l.fin.C.de bon.vacantib. & incorporatione pręſcribi.contra principem et illius fiſcum (quia etiam hæ res per fiſcum petuntur, exiguntur,defenduntur) et eadem ſunt priuilegia fiſci,principis,et auguſtæ.boſſ. de fiſco et priuileg.eius nu. 4.) ordinaria pręſcriptione,quæ in hac hac patria eſt.xxx.annorum.d.vſ. omnes cauſę.qui continet declarationem quæſtionũ propoſitarum in glo.poſita in vſ. poteſtatem. verſ. niſi poſt con tradictionẽ.& in vſ. de baiulis.in glo.penul. ibi.niſi in quibuſdam caſibus.in vſ. hoc quod iuris.in verbo caſtrorum.ibi. ſciendum tamen eſt.& ibi ſiue ſit criminalis,ſiue ciuilis actio. Marq. in d.vſ.omnes cauſę.in verſ.nota 2.poſt.Iud.et Guiller in vſ.hoc quod iuris eſt. ſequitur idem Marq.in vſ.hoc quod iuris.col.14. verſ. ego autem aut ſaltem admittetur. pręſcriptio contra principem et fiſcum in in his reb. xxxx. annor. ne ſit melioris conditionis,quam eccleſia.cap.ſanctorum.cap.ad aures.cap.il'ud de præſcrip.ex.not.in d. l. fin.C.de ſacros.eccleſ. maxime , vbi pro reb. iſtis conpeteret fiſco hypothecaria. quia huius act. idem termin. eſt in reb. priuatorum.Marq.in d.vſ.omnes cauſæ. col. 3.verſ.nota.7. ibi. vide.Bart. in l.1.de an.except.& ibi. hypothe

Marq caria

caria vero. xl. annis. & ibi. vbi vide fallentias per Cyn. quoad actio. quę xxx. ann. tollitur. & ſupra vſ. xxxxij. poteſtatem, etc. Idem Marq. col.5. verſ. nota. x. ibi hic autem caſus videtur ab hoc vſ. exceptus & ita tene, quidquid alij ſentiant. Hanc de finitionem probat eleganter. Couar. in. d. P. 2. nu. 9. verſ. tertio in his reb. & verſ. 4. ex pręmiſsis. & in verſ. vltima ſpecies ibi tametſi guido papę. & plurib. exornat Ign. vbi ſup. par. 2. nu. 198. In reb. patrimonialib. iam vnitis & incorporatis patrimonio cęſaris, quæ ſunt eius conditionis & naturæ de qua ſup. diximus. & Guill. dicit. in d. vſ. hoc ꝙ iuris. verſ. & nota ibi, vbi autē eccleſię & Iud. verſ. ſed ſi eccleſia habeat. etc. & Marq. col. 11. verſ. ſic. ſed quid ſi eccleſia, caſtrum vel princeps. etc.
39 † Vt alienari poſsint. et libere vendi, poſsideri et præſcribi, recepta eſt poſſeſſ. lxxx. ann. c. 5. de pręſcript. in conſtit. 1 vol. quę eſt cōſtit. Ferdi. 2. de qua & duab. ſeq. in eod. tit. ego alibi plura dixi. ex ijs apparet quę regalia poſsint pręſcript. adquiri et quæ nō poſsint.
40 † Sane contra immemorialē poſſeſſ. in caſib. in quib. ea habet locum vt diximus, vel lxxx. ann. in ſuis caſib. non admittitur probatio, niſi ad docendum tantum tempus non eſſe elapſum. quia illa poſſeſſ. in pręd ictis caſib. pro titulo eſt. vt in ijſdem locis obſeruatur. Boſſ. in tit. de regalijs. nu. 21. 22. qui dicit ſe poſſe in ea re allegare ad duas horas, auctoritates Doctorum.
41 † Addam his colophonem. vbicumq; in hac prouincia, princeps in curia generali de conſenſu vel aſſenſu brachiorum, aliqua regalia iura inſtituit, vel erecta extinguit & ſupprimit, vel alicui ea concedit in particulari aliquo caſu aut loco, huiuſmodi conceſsio, erectio, inſtitutio, extinctio rata eſt. ſic enim omnia regalia orta ſunt, & augmentum receperunt & pleraq. ſicut finita, extincta. l. 1. 2. ff. fin. C. vectigalia noua inſtitui non poſſ. l. 1. C. de cōmerc. & mercatorib. de his omnib. erigendis, extinguendis & remittendis, & alicui donādis, ponit exempla Cuiac, in cap. 1. quę ſint regalia. Petrus Iacobi in rub. de cauſis, ex quib. vaſallus, quantum eſt de iure ſcripto debet amittere feudū. col. antepenul. verſ. & ſic apparet, quod Imperator. ibi ſic & rex Franciæ & Aragonum. et col.

42 penu.verſ.recte dixi pro defẽſione.†et ibi.et detallijs et collectis. qui ſcribit obſeruanda in hac materia. notat etiam Boer. deciſ. 26. glo.volumus in verſ. quia non omnia regalia glo. criminalib.dẽ pace conſtantiæ.glo. in ciuitate glo.conceſſerimus. glo.nobis intrãtib. in P.nobis autẽ intrãtib. eo. Boſſ.tit.de prin.n.246. Couar. in d.c. poſſeſſor.par.2. P.2.n.7. 8.qui omnino uideat in verſ. quarta ſpecies ea cõpræhendit.et omniſsis ijs,quę iura cõmuni tractantur vbi ſup.et in.l.vniuerſi.l.vectigalia quecumq.l. fi.C.de vectigalib.et cõmiſſ.canoniſt.in c. nõ minus.c.aduerſus. de immunit.ecleſ.ex.et c.1.c.clericus in ſex.eod.Bar in l.1.de mulierib.et in quo loco munera. etç. lib. 10. Auen:lib.2.de exequẽ.
43 man. regijs. cap. 4. 14. † in noſtra prouincia extat tit. in noua compilat.de vectigalib.leudis pedagijs.etc.et tit.de cõmercijs,et ſecuritatib. in quib. apparet regalia, quę olim fuerunt impoſita, fuiſſe reuocata et extincta. et hodie in curijs generalibus noua imponi poſſe. huc pertinent tit: de coronatge e maridatge tit. de bouatge y remiſsio de aq̃l tit. de remiſsio de monedatge, de penas de albergas, de quiſtias e leixas pias. tit. de remiſſ. de quint.tit.de rem.de bans lib.10.conſt. in no. compil. Nã rex cũ curia,in qua vniuerſitas totius regni repræſentatur,habilitat non habiles et facit capaces,non capaces ad hęc regalia etiam magna obtinenda.Ign. in d. par.1.n. 388. et ſequen.ſed et ciuitatib.quędam permittuntur minora regalia,pro ſubuẽtione neceſsitatu in eis occurrentium.Cali.in margá.dub.8.verſ.59.lx.cap. itẽ ſeñor molt alt.tit.de reuocatio del deſtreynimẽt de Tortoſa. et quoad iura gñalis cathalo. in c.itẽ ſeñor molt excelẽt.eod in ãtiqua cõpilatione.Mie.coll.6.in curia Perpin. pe.3.c. cũ ſecundũ rub. de inhibit.victualium. idẽ coll.2.in curia Pet.2.c.10.de gabella ſalis et aliarum rerũ ſublata.ſed in quo ergo ſuſtinetur gabella de la treta Comitis Ampu.pro qua,contra figuerienſes nuper facta fuit ſententia guardiola referẽte? Mie.ibi.et coll.4.in 2.cur.Bar. Ia. 2.c.xi.n.16.de bouatiço plu. Mier.coll. 4. in cur. Iler.Iacobi. 2. cap. x. et in cap.16.et quatenus hujuſmodi conſtitutiones tollere poſsint hęc iura particularibus conceſſa. Idem Mier. in d.

44 cap. xi. nu. 18. † accedit, quod ciuitas Barc. creat tabelliones; creat ciues, qui honorati dicuntur. habet armamentum, cudit monetã argenti, et aliam minutam, et aliaplura iura regalia ex conceſsione principum. Perpinianum etiam creat Burgẽſes, tabelliones, ſicut & villa Podijceritani. Sed in his obſeruabitur tenor conceſſionis & priuilegii, aut vſus tanti temporis, cuius non eſt memoria in contrarium. Boſſ. de principe. nu. 292. & de confirmatione horum priuilegioru ibid. num. 348. & 360. & dixi ſupra. hæc autem inter iura regalia cõnumerantur in d. cap. 1. quæ ſint regalia. & declarat exempla Cuiac. Igitur, vt ad rem redeamus, regalia, quæ ſuprema ſunt; non poſſunt a perſona regia ſeparari, niſi renuntiet rex ſuo regno: quod feciſſe vidimus Carolum Quintum recolendæ memoriæ, & Iacobus frater Alfonſi Tertij, renuntiauit primogenituræ, & Iacobus Primus, vt eſt in genealogia Comitum Barcinonæ. quia illa ſunt inſeparabilia a regia perſona, nec alicui poſſunt concedi: committi tamen poſſunt omnia fermè, & exercentur nomine committentis
45 & in eius perſona. † vnde fuit dubitatum, an rex filium ſuum regem creare poſsit: & obtinuit, non poſſe, vt rex ſit viuo patre ne regnum diuidatur: tametſi nomiuetenus, & quoad titulum honoris, nihil obſtet, cur non poſsit. Bal. in præludijs fęudorum 1. diuiſ. verſ. An rex. Claud. in eod. tit. verſ. & iſtud facit ad quæſtionem, vbi ponit alia exempla Imperatorum & regum qui renuntiarunt regno & Imperio. Quę vero tractanda occurrunt in hoc. vſ. alium năque iura regalia, ea vel maxime ſunt huius qualitatis, vt poteſtati conueniant, & competant ex eo, quod eſt poteſtas, & ideo non ſunt conceſsibilia nec trasferri in alium poſſunt, committi tamen locuntenenti, vt dixi, poterũt & committũtur. Sed de his dicamus, quę ad Eccleſias & eccleſiaſticas perſonas, ac bona earum pertinent.

SVMMARIA.

1 *Amortiſat Comes Barcinone bona quæ per-*

ueniunt

ueniunt in manum mortuam, et quid ſit amortiſatio.

2 Principis bona abſq. ipſius iuſſu non poſſunt in eccleſiam tranſire.

3 Eccleſijs bona ſua relinquere licitum eſt cuiq. ſaluis iuribus regijs.

4 Amortiſatio in Cathalonia ex quibus legib. fundetur, et de iuribus de ea loquentibus.

5 Baiuli generalis poteſtas eſt ampliſsima, quæ reformata fuit tempore R. Mariæ.

6 Amortiſatio in Cathalonia ex moribus et legibus Gallorum originem traxit: quod ius eſt in Gallia receptiſsimum. et remiſsiue de materia amortiſationis.

7 Manus mortua quæ dicatur, et quare ſic appelletur.

8 Amortiſare quæ cogatur eccleſia, et quid ſit amortiſare.

9 Amortiſandi ius ſoli Principi competit in ſua prouincia.

10 Empara realis apponitur per baiulum generalē, tam in emphiteoticalibus, quā feudalibus, ſi non obtemperant amortiſationi petitæ.

I Empara

11 *Empara an per firmam iuris ſuſpendatur.*

12 *Amortiſandi ius, an omnibus dominis directis, vltra principem competat: nec non compellendi manum mortuam transferre rem in manum habilem.*

13 *Amortiſatio requirit mandatum ſpeciale.*

14 *Amortiſationes in cathalonia facile concedũtur: requiriturq. in eis conſenſus inferioris domini.*

15 *Amortiſatione facta per dominum ſuperiorem, petunt domini inferiores indemnitatem iurium ſuorum. & quid ſit hæc indemnitas.*

16 *Amortiſare non cogitur princeps & quid in inferioribus.*

17 *Præſcribi licet poſſit iuri cogendi euacuare in manum capacem: ius tamen petendi indemnitatem non præſcribitur.*

18 *Preſciptione immemoriali opus eſt contra principem, ad præſcribendum ius expellẽdi manum mortuam: faciet tamen indemnitatem principi.*

19 *Præſcriptione immemoriali, quando præſcribantur,*

bantur, quæ competunt, principi ratione vniuerſalis dominij.

20 *Amortiſatio generalis ſemel fuit facta per regem alfonſum quartum.*

21 *Amortiſatio regis, an præiudicet dominis inferioribus.*

22 *Amortiſatio qualiter fiat & in quibus ſit neceſſaria. n. ſeq.*

23 *Princeps, rem feudalem ad ſe reuerſam tenetur in manum aliam habilem transferre, ne inferiores domini ſuis iuribus fraudentur.*

24 *Amortiſatio quãdo in bonis liberis ſit neceſſaria; & n. ſeq.*

25 *Feudalia non transferuntur in eccleſiam ſine voluntate domini directi.*

26 *Eccleſiam compellere ad trãsferendum feudũ in manum habilem, an ſit contra ipſius libertatem, & de intellectu. c. 1. de imm. eccle. in 6. cum nu. ſeq.*

27 *Statutum quando dicatur eſſe contra libertatem eccleſiæ.*

28 *Eccleſiã in legatis ſatis eſt conſequi æſtimationẽ feudi legati, per trãslationẽ in manũ habilẽ.*

29 *Amortiſatio cedit in compenſationem onerum et munerum rei per manum mortuam acquiſita.*

30 *Eccleſia quibus caſibus non teneatur euacuare in manum habilem, nec amortiſare res per eam acquiſitas.*

31 *Bona omnia regni a principio ſunt de realenco.*

32 *Per amortiſationem conſulitur tam dominis directis, quam eccleſiæ.*

33 *Eccleſia quando propter onera cogatur ponere rem extra manum ſuam.*

34 *Eccleſia licet per multum tempus tenuerit bona de realenco, tenentur tamen finantiam ſolue re, non autem euacuare.*

35 *Praſcribi poteſt habilitas poſſidendi, non ius ſuperioritatis.*

36 *Præſcriptio in rebus amortiſandis, a quo tempore currat.*

37 *Statutum laicorum ſuper rebus prophanis non valet, ſi principaliter fiat in præiudicium eccleſiarum. cum nu. ſeq.*

38 *Attendēdū eſt quod principaliter agitur, et non quod venit in conſequentiam remotam.*

Intellectūs

39 *Intellectus conſtitutionis: com fero contraure ſpoſalles. tit. de ſponſ. & matrimo.*

40 *Contra ingredientes religionem ſine conſenſu parentum quare ſuſtineatur pragmatica reg. Iaco. primi.*

41 *Eccleſiæ non competit, ſed principi ſeculari, diſponere de bonis temporalibus abſolute.*

42 *Eccleſiæ non expedit caſtra habere in limitibus regnorum.*

43 *Amortiſatio qualiter in comitatibus Roſſilionis et Ceritaniæ tractetur, et qualiter in cathaloniæ.*

44 *Feudi dominus an teneatur acceptare perſonas, licet capaces, deterioris tamen conditionis, remiſsiue.*

45 *Feudum poteſt in perſonas habiles libere transferri.*

46 *Amortiſare libera et franca: non eſt neceſſe in cathalonia.*

47 *Amortiſare non compellitur Rex: ceteri vero inferiores cogi poſſunt ex cauſa.*

48 *Amortiſatio tacita inducitur per ſubſcriptionem factam, adquiſitioni facte per*

 eccleſiam.

eccleſiam.

49 *Amortiſatio, an requirat ſcripturam, et quæ in ea ſint neceſſaria; et an per preſentiam ſeu tacitum conſenſum inducatur, ſiue per poßeſsionem, et de formulis amortiſationũ.*

50 *Præſcri bi an poßsit ius ſuperioritatis.*

51 *Ampliſsima amortiſatio quæ ſit.*

52 *Omnia ſunt de regis dominio quoad ſupremam poteſtatem et n. ſeq.*

53 *Appellatio vltima, recurſus & alia ſemper ſunt regi reſeruata.*

54 *Homagium non preſtat rex eccleſiæ ſi ob culpã vaſſalli illius peruenit feudum ad regem.*

DE REGALIBVS ET IVRIBVS ALtis, quæ conpetunt Regi Arag. et comiti Barc. in cathalonia, in perſonis eccleſiaſticis, eccleſijs, & bonis earum. et primum de iure amortiſationis.

CAP. 7.

DIXI. antea Comitem Barc. habere quedam regalia, quę ſecularia nuncapauimus, & quędam eccleſiaſtica. et de ſecularib. nihil attinet dicere, quia abunde ſunt a noſtris practicis explicata in locis communibus, quos veluti digito

gito conmonſtrauimus; de eccleſiaſticis dicamus. Ea vero, quæ
1 ſequuntur ſunt pręcipua. † Rex Aragonum & comes Barc. in hac ſua prouincia, amortiſat bona, quę in manum mortuam, ideſt in eccleſiam perueniunt, & quę propterea iuxta Canonicas ſanctiones alienari non poſſunt, & facit vt eccleſia poſſit in perpetuum ea obtinere. Eſt enim amortiſatio in manum mortuam tranſlatio, iuſſu principis & auctoritate facta. Petrus Belluga. in ſpeculo princip. rub. de Amortiſationib. p. veniamus. nu. 1. nam ſicuti iure. D. & C. quæ publica erant & iuris publici eſſe dicebantur, non poterant fieri ſacra ſine principis iu-
2 ſſu. l. ſacra. de rerum diuiſ. D. ſic † Bona, quæ ab initio fuerunt principis, non poſſunt tranſire in eccleſiā ſine auctoritate principis. l. ſi quis ſub hoc pacto. de contrahē. empt. D. Bellug.
3 vbi ſupra, nu. 3. † et licet vnuſqiſq. bona ſua & prędia venerabi lib. locis, eccleſijs, Monaſterijs, beneficijs eccleſiaſticis donare poſsit. l. 1. de ſacroſanct. eccleſ. C. in vſat. manam, quæ ſi algu. de ſacros. eccleſ. et in conſtit. Iacobi. 1. en nom de la S. Trinit. eod. tit. tamen iura regia debent eſſe ſalua, nec poſſunt ſine principis licentia, ea bona pleno iure in eccleſiam tranſire. d. cap. en nom de la Sancta Trinitat. ibi ſaluat noſtre dret e ſenyoria general. & in noua compilatione. tit. de. ſacros. eccleſ. cap. 2.
4 ſtatuim. Hęc † amortiſatio in hac patria fundatur in d. conſtitu. in nomine S. Trinitatis. & in conſtitutione Petri. 3. in curia ceruarię cap. 3. item neſuper laudimio. P. aiuſtant, quæ al vaſſal ſia le gut de ſon feu. ſub tit. de iure emphyt. Mier. coll. 6. in d. curia Rub. de feu. & foriſcapijs nu. 23. ibi. in textu ibi. intra annum. et. nu. 24. ibi ex his etiam inſero. & alijs iurib. citatis per Calic. in marg. dubio. 8. verſ. 57. hanc amortiſationem tribus pragmaticis dominus rex Iacobus multum roborauit, quas pragmaticas refert. Socarr. in c. eodē modo. n. 72. 73. & rex petrus dicta cōſtitutione nec mirum. nā et hic Pet. aulam ſuam decorauit multis officijs vt diximus ante, et patrimonium ſuum ſtabiliuit iuriſdictionē bainli generalis augendo ęditis tribus pragmaticis, datis eodem die Barcino. 4. Idus Iulij. 1347

5 & directis Petro çacoſta baiulo generali. in prima † datur poteſtas baiulo generali ampliſsima ſuper reb. patrimonialibus habendis, defendendis, conſeruandis: in altera ſuper rebus fiſcalibus & fiſco regio pertinentibus defendendis & petendis: in tertia, ſuper omnibus rebus feudalibus, & emphytheoticarijs petendis, defendendis & habendis. Amat in reportorio. verb. rex ſi uis videre poteſtates. etc. hac poteſtate abvtebantur baiuli generales & regij patrimonij procuratores atq. eorum miniſtri verba pragmaticarum in prauum ſenſum retorquentes, & ideo emanauit conſtitutio reginę Mariæ conſortis Alfonſi quarti in curia Barc. cap. 23. ab ſerie y tenor. de qua multa ſcripſit Mier. collat. 10. cap. 24. rub. de offic. & iuriſd. baiuli generalis. per quam curia baiuli generalis & regij procuratoris fuit reformata & ad debitum modum, qui per regem Petrum tertium fuerat ei pręſcriptus, reuocata. & originem exceſſuum ſcribit Mier. ibid. colum. 1. ad amortiſationes redeundo, apparet primam pragmaticam fuiſſe factam per Iacobum 1. Regem Aragonum & dominum Montiſpeſulani, cuius data eſt in Montepeſſulano anno domini. 1226. perquam prohibebatur omnis alienatio rerum immobilium in perſonas eccleſiaſticas, vel in eccleſias. altera eſt Iacobi. 2. data Perpiniani anno 1288. & fit inhibitio tabellionibus recipientibus inſtrumenta ſuper iſtis alienationib. niſi fiant cum licentia regis. Tertia eſt eiuſdem Iacobi 2. data
6 Perpiniani anno. 1305. † quod argumento eſſe poteſt amortiſationem in hac prouincia, & in comitatib. Roſsilionis & Cerita. & in regnis Valentię & maioricarum, fuiſſe inductam ex morib. & legib. Gallorum. nam hic Iacobus primus regna Valentię & maioricarum coronæ regiæ adiunxit, pulſis inde Sarracenis, vt eſt in monumentis antiquorum & in genealogia regum Aragoniæ. de regno Valentię Belluga ſcripſit vbi ſupra numer. 5. verſ. & hæc amortiſatio, ideſt, in manum mortuam translatio, ab ipſa lege Frācorum introducta eſt. hoc etiam confirmant ordinanes Iacobi Regis maioricarum. 1. filij Iacobi. 1. de quibus in recollectis priuilegiorum villę Perpiniani rub. de amortiſations.

in Gallia

in Gallia vero hoc ius receptiſsimum eſt, & vnum de maximis iuribus & regalibus, ſiue iuribus altis regis Franciç. Benedict. in cap. Rainutius. in verb. & vxorem nomine. num. 594. 954. de teſtam. ext. Chaſſan. in Burgundos. rub. 9. de mainsmortes P. 1. 2. & pluribus ſequentibus. tractat enim materiam manus mortuç diligentiſsime & in alijs ſignificationibus huius verbi, quæ proprius accedunt ad homines proprios huius prouinciç & pagenſes antiquorum temporum; quam ad hanc, de qua hic agimus, manum mortuam. de noſtra amortiſatione plura Carolus Molin. in conſuetud. Pariſien. titu. 1. P. 41. num. 55. 68. Petrus Gregorius in ſyntagmate lib. 15. cap. 38. num. 7. & lib. 6. cap. 5. nu. 6. & lib. 20. cap. 11. n. 4. & Gulielm. Bened. hoc ius ducit ab ordinatione Philippi Regis Franciæ vbi ſup. num. 595. melius & altius amortiſationis originē explicauit Ægidius magiſter de amortiſationib. cap. 1. num. 34. & cap. 2. & credo hūc Philippum eſſe ſancti Ludouici filium. ſed erat iam amortiſatio in Gallia ante Philippum, hic vero quaſdam ſuper ea fecit ordinationes, vt eſt videre apud Ægidiū. melius hæc ſcribit Molin. vbi ſup. tit. 2. P. 51. glo. 2. num. 5. 6. Carol. de Graſſalijs plenius hoc ius amortiſationis attingit in lib. 2. regalium Franciç. cap.
7 fin. Guido Pap. quęſt. 351. & ibi additur: [dicitur autem manus mortua, quia communitas, eccleſia, capitulum, collegium, vniuerſitas, confratria numquam moriuntur, nec mutant dominum, & res ad eorum manum & dominium peruenientes vix vnquam dominos mutant: quia homines, qui in dictis corporibus ſunt per ſubrogationem perpetuo ijdem ſupereſſe dicuntur. l. proponebatur. de Iudic. l. cum debere columnam. de ſeruitutibus vrbanor. prędior. Pet. Gregorius in dict. cap. 11. numer. 4. qui citat Ægidium magiſtri de amortiſationibus. Ranchin. ad Guidonem vbi ſupra ex Maſuerio in practica. tit. de loc. & iure emphyt. nume. 7. verſ. & dicunt aliqui. & num. 10. verſ. item ſi res, quædam ſit in emphytheoſim. nunquam enim, aut vix, hæ res eſſent reuerſuræ ad dominum. cap. 1. de alienat. feud. P. inde poteſt. ibi ideo ſcilicet hæc enim corpora

ſemper

ſemper in eodem ſtatu permanent, & veluti homines mortui exiſtimantur, expertes omnis mutationis & viciſsitudinis huius ſeculi. Gregor. vbi ſup. lib. 15. cap. 38. numer. 5. & ſicut ſemel mortuus amplius non moritur nec mutatur, ſic & manus mortua. & bona, quæ ad eam perueniunt, non abſcedunt ab ea.
8 Molin. vbi ſup. nu. 54. † ergo bona immobilia feudalia, emphytheoticaria & alia de realenco, & immobiliū ſimilia, vt cenſualia, reditus perpetui, non poſſunt in eccleſiam transferri ſine amortiſatione, vt apud eam perpetuo ſint, ſed cogitur eccleſia & alia quæuis ſimilis manus mortua, intra annum ea ponere & transferre in perſonam capacem, aut amortiſare & ius amortiſationis principi ſoluere. quod ius Galli vocant morticinium, vnde finantia conſequitur, & diſpenſatio, ſiue amortiſamentum. Gregor. dict. cap. 38. numer. 5. 6. & lib. 6. capt. 5. numer. 7. Benedict. in dict. numer. 594. in fine. Molin. vbi ſup.
9 numer. 67. in fine. † Hoc ius amortiſandi ſoli Principi competere ſcribit Gregorius in. dict. cap. 5. numer. 5. 6. ſub li. 6. & ſumma ratione. quonia ſicut omnis aqua à mari oritur, & in mare redit: ſic feuda omnia à Principe ſunt, & ad Principem redeunt: & ideo domini inferiores, & ſeniores ius morticinij conſequi non poſſunt, nec amortiſare. Quam obrem iubere eccleſiæ, vt rem immobilem ponat in perſonam capacem intra annum, ſo-
10 lus princeps poteſt, † & ſi non paretur, infra annum ab interpellatione, fit manus iniectio per regem, hoc eſt apponitur empara realis in feudo & fructus facit ſuos, donec ſit paritum præcepto expedito per baiulum generalem & regium procuratorem reſpectiue & in eorum conſiſtorio. Molin. vbi ſupra. numer. 60. Gregor. lib. 6. cap. 5. numer. 7. Socarra. in dict. cap. eodem. numer. 24. 28. nam in hoc caſu ampara realis poteſt apponi tam ſuper rebus emphytheoticarijs, quam ſuper feudalibus. dict. numer. 28. & obſeruabis reſolutionem quā ſcripſit eo loci Socarrat. poſt longam diſputationem ex num. 24. vſq. ad nume. 34. nec præterea Calic. & Guillermum, qui hæc tractant in vſat. Magnates. hic, in verſicul. ſed quid ſi

domi-

dominus fecit amparam realem. & ibi. item, quia per amparam realem. ille. columna 11. ibi. quçro in quibus, ſeu in quot caſibus, & columna 13. verſi.quæro an in re emphytheoticaria, dominus. poſsit facere amparam realem.& colum.17. ibi. quçro factis appræhenſione poteſtatis caſtri vel emparamento feudi. & colum. 18. ibi. & hæc ſunt notabilia. idem Calic. in vſ. ſi quis contradixerit. colum. fin. verſ. quçro iuxta. niſi eccle-
11 ſia † vel alia manus mortua, cui factum eſt prçceptum de transferendo in perſonam habilem & capacem, firmet ius domino ſeu ipſi baiulo generali, iuxta formam hodie receptam, quam ponit Calic. ibidem colum. 15. verſ.quçro in caſu huius vſatici. cum duabus quæſt. ſequentibus & ibi, quid dicendum. Iudaic. in vſ. omnes homines.col.2. ibi per centum vncias.iſta forma firmarũ,non vtimur; ſed non habita diſtinctione.& Calic. colu.7. verſ. quæro iſtud firmamentum directi, quod vſalli debent facere ſuis ſeniorib.quomodo fiet?& ibi ſolum igitur vaſalli hodie, etc. Nam facta firma res amparata reſtituitur eccleſię vel alij,cui fuit amparata.Calic.in d.vſ.magnates.col.15.verſ. quçro,apręhẽſa poteſtate cũ plurib.q.ſeq.ſed fructus interim percepti non reſtituẽtur. ibi.in verſ.quæro factis appræhẽſione.etc. ibi.ſed Iaco. de Mõte Iud. hic eligit vltimã opin. et ibi. ecce determinationẽ Iaco. de Monte Iud.aliã praxim iniectionis manus in res immobiles tranſlatas,in eccleſias abſq.licẽtia principis poſuit Bellu. in verſ. reſtat videre.nu.10.et plurib. ſequen.notat.Mol.in d.n.60.
12 † Sed idẽ Molineus ibid.putat hoc ius cogendi et cõpellendi eccleſiã vel ſimile corpus ad vacuandũ manus ſuas,& trãsferẽdũ in manum habilẽ,non ſolũ regi cõpetere,ſed etiam alijs dominis inferiorib. ſecularib. et citat ad eam rẽ plures regni Francię in diuerſis prouincijs conſuetudines. ego crederem ex ijs,quę ſcribit Belluga,vbi ſup.verſ. reſtat videre n.1.2.opinionẽ Greg.et Ægidij vbi ſup.cap.1.nu.1. et cap.2. in hac prouincia eſſe receptã,vt ſolus princeps poſsit habilitare eccleſiã et alias huius generis manus mortuas,ad obtinendum feud. et alia immobilia, quæ ſua natura ſunt de realenco, & nullus alius præter principem. quia hæc

hęc eſt regalia maxima, quæ nulli alij competit, niſi ex priui-legio ſpeciali principis concedatur alicui magnati, quale priui-uilegium reges Francię conceſſerunt pluribus, principib. etiam eccleſiaſticis. Egidius vbi ſup. cap. 1. nu. 1. cap. 2 qui hoc probat eſſe conceſſum parib. Franciæ: aut ex commiſsione regis & mandato facultas amortiſandi alicui competat, vt baiulo generali, regio procuratori, vt proregi, vt pręfecto, vt gubernatori, ſecundum diuerſas conſuetudines prouinciarum, et pragmaticas ſeu regias prouiſiones. Pechius de amortiſat. cap.
13 23. et † eſt neceſſarium ad faciendum amortiſationem, et ad inueſtiendum, manum mortuam, mandatum ſpeciale, non autem ſingulare aut indiuiduum. Molin. vbi ſup. nu. 76. et qua
14 liter hęc diſtinguantur. ibid. † Conſueuit autem princeps in hac patria huiuſmodi amortiſationes facile concedere, nec eas conſueuit denegare, niſi ex magna cauſa; & ideo non reputatur impoſsibilis hęc impetratio. Pechius vbi ſup. nu. 2. ſed & conſenſus inferioris domini rei immobilis, quę petitur amortiſari neceſſarius eſt in hac principis licentia, ne illi fiat pręiudicium. Pechius ibid. nu. 2. tamen domini allodiorum inferiores, aut feudorum domini immediati, qui amortiſare non poſſunt, nec
15 manum mortuam capacem facere. † Poſſunt indemnitatem ſuam petere, et manum mortuam ad indemnitatem cogere. Eſt autem indemnitas, illa penſatio, quę fit & pręſtatur domino rei amortiſatę, pro intereſſe ipſius domini immediati. quia perdit laudemia, quę ex alienationib. conſequeretur, ſi res eſſet penes viuentem & morientem, quæ non habet re amortiſata & in manu mortua exiſtente. ergo hæc indemnitas et penſatio eſt loco iuriu vtilium, quę dominus veriſimiliter percepturus erat re ipſa manente in priuatorũ manu, quę ſæpe mutatur varijs modis. l. Senatus. P. mortis cauſa. de donat. cauſa mort. D. quib. iurib. nõ poteſt dominus ſperare ſe gauiſiu ũ re penes manũ mortuã manente. hęc recompenſatio, quę fit per manum vicariã vel penſationẽ annuã pręſtandam, puta decimoquoq. anno, aut decimoquinto, aut trigeſimo, iuxta conuẽtiones vel cõſuetudinẽ dioceſis.

dioceſis, vocatur indemnitas, quando autem fit in vna ſumma ſe mel ſoluenda pro tota indemnitate, ſiue compenſatione, vocatur vltima finantia. Benedict. vbi ſup. nu. 594. in fine. Molin. vbi
16 ſup. nu. 68. † quam obrem ſolus princeps habet ius cogendi et compellendi eccleſiam et manum mortuam euacuare ſuā manum, & ſubſtituere in ſuum locum perſonam capacem et habilē viuētem, morietem et confiſcantem. quia princeps non cogitur amortiſare: cū amortiſatio ſit gratia et indulgentia principis. ipſe quoq. princeps ſolus poteſt manuam mortuam capacem facere et bona immobilia derealēco, quæ ad manu mortuā tranſlata ſunt, amortiſare: inferiores principe, quicunq. ſunt domini, aut feudorum aut prędiorum emphiteoticariorum, quę in manum mortuam tranſlata ſunt, poſſunt cogere manum mortuam ad vacuandum et ponendum in manu habili intra annum ſeu ad amortiſandum & ad pręſtandum indemnitatem, quę & ipſa quædam amortiſatio dicitur, habilitare autem ipſam manum mortuam & bona ipſa immobilia feuda, et prędia cenſuaria amortiſare, vt penes eccleſiam et manum mortuam eſſe poſsint
17 aliter quam per indēnitatem vel finantiam, non poſſunt.† Et licet iuri cogendi euacuare et transferre in manum capacem ſit pręſcriptum xxx. annis aut xxxx. iuri tamen petendi indemnitatem non erit pręſcriptum. Molin. vbi ſup. nu. 60. 61. itaq. domini inferiores principe, lapſo termino legitimo ſecundum diuerſas prouinciarum conſuetudines, ad præſcriptionē ſtatuto, licet non poſsint expellere eccleſiam a feudo vel prædio cenſuario, tamen poterunt compellere & cogere eccleſiam & aliā manum mortuam, ad præſtandum indemnitatem, d. nu. 61. quinimo domini inferiores amortiſare aliter non poſſunt, ſed ſufficit illis dari in feudo & in cenſuario prędio hominem viuentem, morietem & confiſcantem; & ſi huic iuri per manum mortuam ſit pręſcriptū, ſola indēnitate debent eſſe cōtenti. Ægid. vbi ſup. cap. 5. nu. 2. 3. & cap. 6. num. 2. 3. quæ ſunt notanda. immo ſufficit manum mortuam dare hominem viuentē & morientē, aut ſoluere indemnitatem. Ægid. in d. cap. 6. num. 3. & hoc caſu homa-

homagium per procuratorem præſtatur. quia homo viuens & moriens pro manu mortua illud præſtat. ibid. numer. 4. & in tractatu. de hominijs etc. & licet indemnitatem domino feudi pręſtiterint, hominium tamen præſtare debebunt. Ægid.
18 vbi ſup. cap. 8. nume. 1. † contra principem in iure amortiſandi & expellendi eccleſiam, immemoriali præſcriptione opus eſt. Pechius vbi ſup. cap. 35. numer. 5. ſed eccleſia nihilominus indemnitatem faciet principi, aut iura ſoluet principi aut cum eo
19 componet, aut dabit hominem viuentem, morientem & confiſcantem. † Nam licet quę competunt principi in ſignum vniuerſalis dominij, & ſupremæ poteſtatis nullo tempore præſcribantur. l. male agitur. de pręſcript. xxx. vel xxxx. annorum. tamen, quę ex ſpeciali priuilegio & pręrogatiua, ratione ſupremę poteſtatis principi conceduntur, immemoriali pręſcriptioni ſubiacent. cap. ſuper quibusdam. P. preterea de verbor. ſignificat. ext. Pechius vbi ſup. numer. 3. Ægidius vbi ſupra. cap. 5. num. 4. nam indemnitas & ius ipſius amortiſationis competens principi ſupręmo & ius ſuperioritatis pręſcriptioni minime obnoxiū eſt. d. n. 4. Molin. nu. 91. Itaq. hoc ius amortiſationis nō præſcribitur, ius cogendi euacuare pręſcribitur. competit enim ſoli regi amortiſationis ius, ratione ſuperioritatis, quam ſibi vindicat in omnib. temporalib. & quia ad principem pertinet ſolū reipublicę poſſe pręiudicare & iuri publico in aliquo derogare. quod per hanc amortiſationem fit. Nam bona dum à laicis & priuatis poſsidentur, ſubſunt multis onerib. & publicis muneribus, translata in manum mortuam, ſunt exempta & immunia. Deinde iuriſdictio temporalis ſecularis etiam lęditur, dum bona immobilia in Eccleſiam transferuntur. & ideo temporaliter hæc bona non poſſunt in eccleſiam ſine licentia regis transferri, nec amortiſatio cuiuſcunq. domini inferioris poteſt pręiudicare ſupremo principi, quin eius procurator vel baiulus generalis (in hac prouincia) poſsit cogere eccleſiam ad ponendum intra an-
20 num, in manum idoneam, publicis muneribus & oneribus ſubeundis. Molin, num. 86. † Sed neq. amortiſatio regis pręiudi-
cata

eat dominis inferioribus quantum ad eorum intereſſe & indemnitatem, quantumcumq. ſit plena. Molin. numer. 97. niſi ex cauſa rex iuri inferioris domini derogauerit. ibid. nume. 98.
21 † fit autem hæc amortiſatio à rege plerumq. generalis, accepta grandi pecunia a tota vna prouincia. Ægid. vbi ſup. cap. 11. numer. 1. 2. Similem compoſitionem & amortiſationem fecit Alfonſus 4. in anno. 1451. eſt in titul. de ſacroſanct. Eccleſijs. cap. 2. volum. 2. conſtitut. differt ergo plurimum amortiſatio dominorum inferiorum ab ea, quę fit à rege. quia amortiſatio inferiorum, concernit tantum eorum intereſſe priuatum: & non verſatur, niſi in reb. feudalib. cenſuarijs, emphytheoticarijs, aut in hominib. conditionatę ſeruitutis, quos hęc patria proprios homines vocat. nam in his rebus domini habent intereſſe, ne
22 transferantur in manum mortuam. Quinimo † & ipſe princeps vel baro directus dominus, res quæ ad ſuum fiſcum peruenerint, tenetur vacuare in manus capaces & habiles, ne inferiores domini fraudentur ſuis iurib. Carol. Molin. in conſ. pariſienſ. titu. 2. P. 51. glo. 2. P. 5. & ideo vbi ceſſat intereſſe dominorum directorum, non eſt neceſſaria, nec habet locum aliqua amortiſatio eorum reſpectu, vt in cenſualib. & reditibus perpetuis etiam non redimibilib. conſtitutis ſuper prędijs feudalib. vel cenſuarijs; nec poteſt eccleſia, quæ hæc adquiſiuit, compelli ea ponere in manum habilem aut euacuare; nec ad recognoſcēdum inde dominum directum. quia eius non intereſt late Molin. P. 18. nu. 8. 9. 10. & P. 50. nu. 4. quæ ſunt obſeruanda dominis directis, ne per cenſualia aut alia onera impoſita ſuper feu-
23 dalib. & emphytheoticarijs ipſorum iurib. præiudicetur. † At reſpectu regis amortiſatio, etiam vbi rex non eſt dominus feudi aut prædij cenſuarij, eſt neceſſaria, etiam in bonis alaudialibus & liberis ipſorum prouincialium, Francis inquam & liberis ab omni onere reali & dominicali. Maſuer. tit. de præſcription. verſicul. item ſi eccleſia. Benedictus. vbi ſupra. numero. 565. quia hæc amortiſatio regis in his requiritur propter bonum publicum, & commune intereſſe Reipublicę,

quod

quod æqualiter ſe habet ad omnia immobilia laicorum, ſiue feu
24 dalia & cenſuaria, ſiue alaudialia, libera & franca.† Et ideo quoad feudalia & cenſuaria rex & inferior dominus directus pari v-
25 tuntur priuilegio:† quià illa non poſſunt in eccleſiam transferri ſine eorum voluntate, etiam ſi vaſallus expreſſe ea donaret eccleſię pro anima ſua. cap. 1. ℟. donare, qualiter feud. olim aliena ri pot. Specul. de feudis. ℟. 2. quoniam ſuper homagijs. q. 30. & 40. Idem in emphyteoticarijs. ſpecul. de locato. ℟. nunc aliqua. verſ. 116. & alias perſonas ibi enumerat, in quas feudũ vel emphytheoſis transferri non poteſt. & ibid. verſ. 117. quæ notabis. facit tex. in hac materia expreſſius in l. fin. verſ. his tamen perſonis. vbi glo. veteri. & Iaſ. num. 90. & plurib. ſeq. C. de iure emphyt. Molin. vbi ſup. num. 57. quia intereſt ipſorum, ne huiuſmodi bona tranſeant in manum mortuam propter laudemia, & alia iura dominorum, quib. vaſalli non poſſunt pręiudicare, nec emphytheotę: & ideo hæc non poſſunt tranſire, niſi in homines ſimilis conditionis & idoneos ad ſeruitia & iura dominicalia. et propterea diſpoſitionẽ cap. 1. de immu. Eccleſ. in ſex. limitauit Monach. ibid. in feudalib. et cenſuarijs: ſed quoad bona libera ſiue regis, ſiue alterius domini, eſt neceſſaria amortiſatio propter intereſſe publicum. pone quod prędiũ hypothecatũ pro reditu vel cẽſu non redimibili vendito eccleſiæ, eſt in dominio regis; quoad intereſſe priuatum regis, non eſt petenda et habenda amortiſatio ab eo, vt diximus, cum ſit de bonis liberis regis, ſed eſt neceſſaria amortiſatio propter intereſſe reipub. quę reipublica in rege reprę ſentatur. et amortiſatione non obtenta, regius procurator poterit compellere intra annum à die interpellationis eccleſiam, vel ſimilem manum mortuam ad ponendum extra manus huiuſmodi reditum ab ea adquiſitum, ſiue ſuper alaudialib. ſiue ſuper feudalib. ſubditorum regis, et lapſo anno, ſi non fuerit paritum, procurator regius nomine regis ſuos faciet fructus et pẽſitationes dicti reditus, et apponet in
26 eo amparam realem, vt ſup. dixi, et collectorẽ fructuũ. † Quid ergo dicemus ad tex. in cap. 1. de immu. eccleſ. in ſex. vbi ſum-

mus

mus Pontifex, hęc iura & regias pragmaticas videtur damnare & improbare, quaſi ſint contra libertatem eccleſiaſticam. ibi. vel extra manum ſuam ponant huiuſmodi adquiſita· & ibi. nec etiam liceat. Sane varie reſponſum eſt ad eam decretalem per do ctores in varijs locis, Bened. in dict. verb. vxorem nomine adelaſiam. nu. 563. & 594. ſatis faciens quærelis Petri Iacobi. in tit de cauſis ex quib. vas. feudum amittere debet, In arbore ſucceſsionis regni Franciç. contra Regem Franciç imponentem, collectas ſuper bonis eccleſiarum & compellentem eccleſiam vacuare manum, dicit non fuiſſe intentionis regum Galliç grauare eccleſias, aut libertates earum minuere, ſed prouidere ne regiæ coronç et illius iurib. prçiudicetur. eandem facit reſponſionem Carolus de graſſalijs lib. 2. regalium Franciæ. cap. fin. verſ. & ex his patet reſponſio. & Pechius vbi. ſup. cap. 6. verſ. Aud acter tamen. refert alias plures ſolutiones ad. d. cap. 1. Molin. in d. P. 41. nu. 95. aliter reſpondet. putat enim d. cap. et cap. clericis. de imm. eccleſ. in ſex. continere diſpoſitiones Pontificias, quç habent legis vigorē in illis tantum terris & prouincijs, in quib. Papa eſt princeps & dominus etiam in temporalib. & quod in regno Franciç propterea non fuerunt receptę: quia in eo regno princeps in temporalib. non agnoſcit alium dominum ſuperiorem. cap. per venerabilem. qui filij ſint legit. ext. & ſubijcit valere pragmaticam & ſtatutum principis prohibens alienationem rerū immobilium ſiue alaudialium et francarum, ſiue feudalium & cenſuariarum fieri in eccleſiam, nec eſſe tale ſtatutum contra libertatem eccleſiæ. Dec. poſt alios in auct. caſſa & irrita. C. de ſacro ſanctis eccleſis. citant alios Molin. & Pechius vbi ſupra.

27 † Tunc enim dicitur aliquid ſtatui & ordinari contra libertatem eccleſię, quando ab eccleſia aufertur aliquid, quod ei competit & illi adquiſitum eſt iure communi. Dec. in d. auct. caſſa. nu. 17. non autem quando ex iuſta cauſa prohiberetur de nouo aliena adquirere. vnde putant valere ſtatutum prohibens rem alienari in non ſubditos, & comprehendere eccleſiā, quę eſt apud non ſubditos. hęc enim ſtatuta reſpiciunt bonum & intereſſe

K reipub.

reipub. quod & publicũ eſt. ſcio aduerſus prędicta ſcripſiſſe magnam et iuculentam diſputationem, Hieronium Albanũ Cardinalẽ illuſtiſsimũ, ad Iulium tertium Põtificẽ maximum. Cæterũm ego ſequorque inuenio cõmuniter recepta et in iudicijs obſeruata. in quoru confirmationem pleriq. addunt aliã rationem
28 † quia ſatis eſt, quod eccleſia conſequatur æſtimationẽ per trãſlationẽ in manu habilem. vt in legato eccleſiæ facto ſcripſit ſpecu-
29 lat. tit. de emphyt. P. nunc aliqua. verſ. 116. & 117. accedit, † quia finantia & ſuo caſu indemnitas, quæ preſtatur pro amortiſatione, cõpenſatio eſt onerũ et munerũ, quę res immobilis, quę tranſit in eccleſiam ſuſtinuiſſet, ſi non veniſſet in manũ mortuã. Molin. vbi ſup. nu. 68. Rurſus patere legẽ, quam tuleris. cap. cũ omnes. de conſtitut ex. & Rub. quod quiſq. iur. D. atqui in nouellis diſpotum eſt, quod eccleſia poteſt recuperare intra bienniũ, rem ſuam emphytheoticariam, quæ peruenit ad domum imperialem vel aliquam curiã. in P. 1. verſ. ſi vero contigerit. de alienat. & emphyth. in nouell. ergo patiatur ſimilem euacuationem
30 Graſſal. vbi ſup. † Accedit ijs, quod benedictus ſcribit in d. nu. 595. receptum eſſe in gallia in duob. caſib. vt eccleſiæ et perſonę eccleſiaſticę ac ipſa beneficia, non teneantur de bonis immobilib. adquiſitis facere euacuationem & tranſlationem, aut ſoluere finãtiam regi. primus caſus eſt, quando ſunt quęſita pro fundatione eccleſiarum parochialium intra villas vel extra, vel earum neceſſaria ampliatione. quo pertinet l. placet vbi glo. dedicata. C. de ſacro. S. eccleſ. ſecundus caſus eſt in reb. temporalib. alaudialibus, quęſitis ante prędictas ordinationes, quibus amortiſationes ſunt inductę. Pechius vbi ſup. cap. 35. nu. 2. qui alios caſus excipit. Pechius vbi ſup. cap. 6. quæſtionem latiſsime tractat, & a querela atq. expoſtulatione Petri Iacobi exorſus, ad decreta vſq. Concilij Tridentini. ſeſſ. 25. de regularib. cap. 3. peruenit, quaſi eo quoq. decreto hęc amortiſatio, tanquam inimica eccleſijs & earum libertati videatur damnata: ſed poſt longam & elegantem diſputationem, ipſe quoq. Petrus Pechius ſolutis contrarijs, ſequtus eſt opinionem communẽ, quæ amortiſationis leges defen-
dit,

dit,victus vti ego video argumentis & rationib. Petri Belluga.is enim ind.P.veniamus plures.ad eam rem contulit rationes.& in
31 verſ. nunc videamus. nu.15. & ſeq,plurib.†. Primum,quod om nia bona regni a principio ſunt de realenco et ſunt regis, & ipſe potuit legem in eis ponere,ne ſine licentia ſua tranſirent in eccleſiam vel aliam manum mortuã.ſicuti ſi poſuiſſet prohibitionẽ & omnimodã alienationẽ, rem ipsã afficiendo.l.ea lege.C. de cõdict.ob cauſam.l. si ita quis. P. ea lege. de verbor.oblig. D. l. si quis ſub hoc pacto.de contrah. emp. D. et in caſu cõtrafactionis potuit sibi reſeruare manus iniectionem. ut in.d. iurib.& sic afficiendo bona onere regali, quasi ipſe ſolus poſsit ea alienare in ecclesiã vel manum mortuam, vel alienãti aſſenſum ſuũ dare,& nullus alias pleno iure poſsit ea in ecclesiam transferre, ipſa bona affeciſſe videtur.Deinde princeps non facit legẽ omnino prohibitiuã, ſed sibi reſeruat, quod bona libera & alaudialia,feudalia & cenſuaria poſsint transire in ecclesiã cum ſua licentia. vult enim examinare & scire quę bona veniunt in ecclesiã.ipſe enim
32 eſt vetus patronus earum, defenſor.& propugnator.† Tum,per amortiſationẽ regiã conſulitur regi & reipublicæ & dominis inferiorib..ne propter priuilegiũ ecclesię, dequo in l.1.C. de ſacro. S. eccleſ. & in vſ. præcipimus. 2. detrimẽtũ patiantur in iurib. ſuis ordinaris;cõſulitur etiã eccleſ.ne priuetur lucro eidelato ex teſtamẽto,si sit legatũ,vel ex donatione vel alio titulo,quia poteſt in fra annũ ponere huiusmodi rẽ in manũ habilẽ,& cõſequi illius æſtimationẽ.& hoc modo regis aut domini cõditio nõ fiet dete
33 rior:aut poteſt amortiſare & cũ rege cõponere.† licet enim propter onera,quę reb.ipſis ab origine nõ insũt, aut quæ vniformem nõ habẽt pręſtationẽ,vt puta propter collect. vel alia onera noua & extroardinaria,ecclesia nõ cogat ponere extra manũ ſuã,res ipſas
34 per eã quęsitas.c.1.circa finẽ de Immu.eccleſ.in ſex.† cogit tamẽ ecclesia & cogi poteſt extra manũ ponere & vacuare aut amortiſare, propter onera ordinaria non fraudanda, quę rebus naturaliter inſunt ab origine ex forma primę conceſsionis, & quę vniformẽ ſemper habuerunt & habent pręſtationem. extant con-

 ſtitutiones

ſtitutiones.1.2. in tit. de Epiſcop. & cleric. in noua compilat. Iacob.2. in pragm. data Bar. 15. Calen ſept.1327. & cap. 1. 2.3. de ſacro S.eccleſ.vol. 2.;poteſt etiam conſuetudo & lex principis res omnes conditionare & qualificare. & ideo de omnibu. reb. immobilibus nouiter adquiſitis tenetur eccleſia manus ſuas euacuare infra annum, vel cum rege componere. & licet eccleſia huiuſmodi bona tenuerit per. xl. annos & vltra, tamen tenetur finantiam ſoluere de. xxxx. in. xxxx. annis & donec amortiſatio facta fuerit, aut obtenta vltima financia. bened. vbi ſup. nu. 567. 569. Molin. d.nu. 63. Ægidius, tamen. vbi ſup. cap. 5. nu.3.4.5. putat poſt lapſum xxx. aut. xxxx. annorũ ſecundum varias conſuetudines locorum minum mortuam nõ poſſe compelli euacuare: ſed dumtaxat finantiam ſoluere (vti eam appellat benedictus) de. xxxx. in. xxxx. annis. † Atq. ita
35 inquit Ægidius, pręſcribitur. poſſeſſ. & habilitas poſsidendi, ſed non ius ſuperioritatis & obſequij, quod pręſcribi non poteſt. idẽ Ægid. cap. 6.† Sed a quo tempore curret hoc tempus pręſcriptionis? a die ſcilicet denegatę, finantię, cũ peteretur a rege ſeu
36 eius officiali. L. hæc autem iura. de ſeruit. Vrbano. prędio. D. additur ad benedict. ſub. nu. 567. quinimo cum tolleratur eccleſia poſsidere per. xxxx. annos, inducitur tacita compoſitio. Be-
37 ned. in d. nu.569. & plura ibid. nu.521. & 546. † Addunt alij, quod ſtatutum laicorum ſuper reb. prophanis & temporalibus factum exiſtentib. in poſſe ſubditorum, ipſis ſtatuentib. non valet ſi principaliter fiat in pręiudicium eccleſiarum: non ſi in conſequentiam. L. ſi quis nec cauſam. de. reb. credit. D. vbi Dec. nu. 3. & in cap. quę in eccleſiarum. cap. eccleſia S. Marię de cõſtitut. ex. Dec. cõſ.293. in fine. de graſſalijs. vbi ſup. & hoc modo laici per ſuas diſpoſitiones & principes per ſuas leges et pragmaticas poſſunt talem legẽ reb. ſuis imponere. Felin. in d. c. eccleſia S. Marię. nu.79. vbi ponit ſingulares rationes & deciſiones hanc reſolutionẽ confirmantes. & nu. 56. cum plurib. ſequẽtib. & plenius nu.76. & ſeq. videãt. Dec. ibid. nu.52.53. Quãobrẽ cũ hę leges, ordinationes, conſuetudines Gallorũ & pragmaticæ
regum

regum Aragoniç, quoad nos, ſint principaliter factę & ſtatutę ac receptæ pro conſeruatione patrimoniorum & bonorum temporalium, quę poſsidentur & ſunt in dominio ſubditorum ipſorũ regum & ſubditorum ipſis, licet in conſequentiam ſint hæ leges pragmaticę, ordinationes in aliquale detrimentum eccleſiarum
38 tamen hoc † quod eſt in conſequentiam remotam non attenditur, ſed quod principaliter agitur l. 1. de auct. tutor. et curator. D. ibi. per conſequentias contingit, vt debitum ſubeat. in ornatum ſcribit plura. Couarr. in rub. de teſtam. parte. 3. de teſtam. ex. dec. in l. ſenium in fine. C. qui teſtam. facere. poſſunt. & de validitate iſtarum pragmaticarum, & horum ſtatutorum per principes laicos factorum, plura allegando ſcripſit boſſ. tit de
39 principe & priuileg. eius. nu. 339. † hac ratione ſuſtinetur in hac prouincia conſtit. Ferdin. 1. con fer y contraure. tit. de ſpõſalib. et matri. quę alioquin non poſſet ſuſtineri, quaſi infrigidans & retardans homines a contractu matri. contra cap. 1. et cap. gemma. de ſpoſalib. et matri. ext. Couarr. in epitome. parte. 2. c. 3. P. 7. nu. 5. & ſequentib. & 8. nu. 3. de ſponſalib et in cap. 3. n. 11. de teſtam. Luſitanus in l. titio certum. P. titio centum. et l. cum tale. P. ſi arbitratu. de conditionib. & demonſtrat. D. Nauar. in manuali. cap. 22. num. 69. & cap. 25. num. 144. Mier. qui conſtitutionẽ prædictam ſic intellexit. coll. 9. in curia Barc. Ferdin. 1. cap. 12. comfer y contraure. num. 13. verſ. hic autem contractus. col. 4. & verſ. immo volunt dicere quidam. & ibi ſequitur in tex. prohibim y reprobam. rex enim diſponit ſuper reb.
40 ſuis, non ſuper ſpiritualitate. & ſubijcit ſimilia. † Sic & priuilegiũ regis Iacobi. 1. contra ingredientes religionem ſine conſenſu parentum, in quorum ſunt poteſtate, vel proximiorum, parentib, defunctis. eſt ſub tit. dels qui entrã en religio. lib. 1. in 2. volu. conſtit. & cap. 1. & 2. deſponſalib. lib. 5. conſtit. vol. 1. ſic illud priuilegium intellexit Guillermus in vſat. ex heredare. ibi. vel dic & melius & ponit rationem Iudaic. ibid. quia hæ pænę non apponuntur ad matrimonium, nec ad religionem, neq. ad perſonas contrahentiũ aut ingredientiũ, inualidando matri. aut in-

ingreſſum religionis, ſed apponuntur ad bona temporalia et ſe-
41 cularia. † de quib. bonis iudicare, ſtatuere et diſponere legem condendo & alias diſpoſitiones, non pertinet ad eccleſiam, ſed ad principem ſecularem. cap. per venerabilem. qui filij ſint legiti. ex. ſequitur Marq. ibid col. 5. verſ. ſed quęro ſecundum eũdem Iacobum. et verſ. quęro ſecundum valleſic. Feli. vbi ſup. n. 58.59. qui hæc cõfirmat plurib. rationib, valde obſeruandis. Quã obrem Philippus prob. in cap. fin. de reſcript. in ſex. nu. 12. 13. ſcribit huiuſmodi ſtatuta ſeculariũ principũ præiudicare eccleſijs in quęrendis, non in quęſitis ante ſtatuta, vti ſup. diximus. eſſe autem concipienda verba ſtatutorũ, vt pœnę reſpiciant perſonas, & bona ſubditorum, ipſis ſtatuentib. & concedentib. priuilegia. Dec. in d. cap. eccleſia. S. Marię n. 56. & de his priuilegijs & ſtatutis aliqua ſcripſit Bellu. de amortiſat. P. veniamus. nu. 31. cũ plurib. ſeq. quia bona temporalia ſubditorũ & propria principis antequam veniant ad eccleſiam, poſſunt affici aliqua qualitate & conditione. Bellu. vbi ſup. hoc eſt enim afficere rem & inijcere onus & vinculũ rebus & patrimonijs, antequã ſint de dominio & patrimonio eccleſię. quod princeps per legem, teſtator & cõtrahentes facere poſſunt, nec dicuntur aliquid facere contra libertatem eccleſię. exempla habes apud Felin. vbi ſup. nu. 76. cum plurib. ſequentib. Dec. ibid. num. 52. & ſeq. ſi autẽ bona iã erant de patrimonio eccleſię, non continentur ſtatuto. Felin. ibi. nu. 7. 8. Dec. nu. 18. Accedit his, quod hęc amortiſatio reſeruata ſoli principi non eſt impoſsibilis, ſed princeps ſolet ſe liberalẽ in ea
42 re prębere nec recuſat licentiam & amortiſationẽ, † niſi ex cauſa, vt in amortiſandis caſtris & oppidis ſitis in limitib. regnorum ad fauces inimicorum, quia eccleſiæ & manus mortuę, non ſunt ſufficientes ad defenſionẽ horũ caſtrorum, quæ propterea non expedit in eccleſiam tranſire vt apud eam perpetuo maneant. arg. l. quicumq. vbi notat, in ſimili Platea. de fund. limitrophis. C. lib. 11. bene faciunt quę ſcribit Marq. in vſ. Caſtrum. q. 1. ex quib. intelligitur ad caſtrum ſtabiliendum & muniendum & cuſtodiendum plura eſſe neceſſaria, quę eccleſiæ in hac prouincia

non

non poſſent prouidere. idem Marq.in vſ. rochas. verſ.nota ecceleſias vel monaſteria. Iudaic. in vſ.ex magnatib.in fine. Guill. in vſ.ſi quis contradixerit.col.2. Marq.col.5.verſ.quęro.pulchra ſcripſit ad hanc rem pertinentia Pechius vbi ſup. cap. 24.num. 2. enimuero in hac prouincia cathaloniæ benignius amortiſatio
43 nes tractantur,† quam in comitatib.Roſsilionis et Ceritanię. in illis ſummo iure amortiſationes fiunt,et manus mortuę per procuratorem regij patrimonij amortiſare cōpellūtur, et iura amortiſationis pendere. quod conuentio facta inter eccleſias et eccleſiaſticas perſonas regnorum Valentię,maioricarum et comitatū prædictorum ex vna; et regem Alfonſ. 4.die 6.Ianua.1451.c. 2. in caſtro de torra de octaui regni Neapolit. plenius demōſtrat. in Carhalonia vero receptum eſt, eoq. iure vtimur, vt feudalia et cenſuaria,quæ ad eccleſiā perueniūt vel manum mortuam, transferenda ſint intra annum in manū habilem et idoneam,aut cōponendum eſt cum baiulo generali,de cenſu deinceps per manum mortuam ſoluendo,vel ſeruitio feudi præſtando.iuxta cōſtitut. itē ne ſuper laudemio. tit. de iure emphyt. in P. aiuſtants verſ.hon empero.Mier.coll.6. in curia Ceruarię Petri 3. rub.de feudis et foriſcapijs.ſuper verbo. in capacem.et ſuper verbo intra annum.et ibi enumerat Mie. perſonas incapaces.et annectit
44 alias perſonas,quę non dicūtur incapaces, † ſed deterioris conditionis,quas dominus feudi vel emphytheotici prędij non tenetur acceptare.Mier.ibid.in verb. incapacem. Socarra. in cap. ſi aliquis habet hominem.P. item vaſallus.remiſsiue ad Specu. tit.de feud.P.quoniā.verſ.17.et ideo in inſtrumētis ſtabilimentorum ponuntur verba illa ſimilis cōditionis, et in infeudationib. ſimilia aut ęquipollētia.quia licet feuda et cenſuaria ſint redacta ad formā patrimonialiū.d.cap.item ne ſuper laudemio.per quā. conſtit.derogatū eſt vſ. ſi quis ſuum feudū.Mier.ibid.n.21.verſ. et nota,quod per hanc conſtitutionē.Calic.in d. vſ.ſi quis ſuum feudum.2.3. oppoſit.verſ.ſed de iure conſtitutionum.notat.Socar. in cap. ſi dominus alicuius caſtri. num.2. et ſeq. et qui ſint
45 incapaces.nu. 24.† tamen poteſtas et facultas ea transferendi,

eſt reſtricta ipſis vaſallis ad habiles perſonas, & ad perſonas non deterioris conditionis.d. cap. ſi aliquis habet hominem. P. item ſi vaſallus.Mier. & Socar.vbi ſup.Guiller.in d.vſ.ſi quis ſuu feudum . verſ. ſed quęro.quę dicātur perſonę inhabiles. Igitur manus mortua euacuabit feudum vel prædium cenſuarium& emptor ſoluet tertium pro laudemio,vt ijdem affirmauit. aut fiet amortiſatio, facta compoſitione cum baiulo generali,vt dictum
46 eſt. † Alaudialia & libera ac franca non amortizantur. quia in Cathalonia,quilibet poteſt relinquere ſuum allodium eccleſiæ, vel manui mortuæ. vſat. pręcipimus,vt ſi aliquis allodium.Calic. in Marg.dub. 8. verſ. 57. Marq. & alij in d. vſ. pręcipimus. ſed nota, quod tunc iam excipiebantur baiuliæ nobilium quia hęc feuda ſunt nobiliū.vſ. de baiulis. ibi.baiulias vero non concedant.vbi glo. ordin.& in vſat. in baiulia. Iudaic.ibid. feudalia ſane & cenſuaria per inferiores dominos amortiſari ſolent ad indemnitatem,non ad finātiam vltimā:& remanet ſeruitiū,& cenſus augetur. & eccleſię ſolent date hominē pro ſeruitio ſed nec rex denegat has amortiſationes in feudis aut prædijs cenſuarijs
47 domini regis,niſi ex cauſis, quales ſuperius iudicaui. † Sed ſi nolit amortiſare dominus rex , non compellitur:cæteri ex cauſa poſſunt cōpelli. et cauſas habes apud Pechium.cap.24.35.n.2. per totum Mol.vbi ſup.nu.97.98. ipſe quoq. rex ex ijs cauſis,ſi nollet amortiſare ſaltem ad indemnitatem, non eſſet tutus in cōſcientia,vt ibid.traditur.ſed et ſi dominus feudi,etiam ſi ſit prin
48 ceps,aut prædij cenſuarij † ſubſcribat adquiſitioni factæ per eccleſiam,amortiſaſſe videtur.Molin. vbi ſup.nu.62.et alijs quoq. modis inducitur amortiſatio,,et perdit dominus ius expellendi et cogendi euacuare manū,ſed non perdit ius indemnitatis.Mo
49 lin.ibid.num.60. 61. 69.† Sed an ſcriptura ſit in amortiſatione neceſſaria,an vero fiat verbo?Pech.vbi ſup.cap.26.Bellu.in verſ. reſtat videre.per totum formulas amortiſationū,quę ad indemnitatem fiunt in prędijs cenſuarijs& feudalibus rebus,ponit Solſon. in ſtilo capibreuiandi rubri. forma inſtrumenti abſolutionis, definitionis. etc.num.2.3. et Rub. ſequentib. et rub. forma
amor-

amortiſationis factæ per Epiſcopum. &c. & P. plures aliæ formæ.& an ſufficiat tacitus principis conſenſus ? an pręſentia ? an longa poſſeſsio ipſius manus mortuæ ? an ſubſequens principis confirmatio legati,venditionis factæ infauorem manus mortuę? hæc omnia explicat Pechius.cap.27.28.29.quæ ſunt obſeruanda. plane ſi princeps ędificat eccleſiam & dotat, ſiue de feudalibus,cenſuarijs : ſiue de ſuis alaudialib. ſatis videtur amortiſaſſe. quia hic expręſſus conſenſus eſt. qua ratione omnes eccleſię Cathaloniæ cathedrales, abbatiales & alię maiores, poſsident ſuas dotes conſiſtentes in bonis, quę ſuo tempore erant feudalia, cenſuaria,alaudialia.atq. ita ſuper his nihil eſt amplius ab illis eccleſijs requirendum . Sed an compellendæ oſtendere ſuos titulos & exhibere?Pechius vbi ſup. cap. 34. in feudalib. & cenſuarijs compellitur,& capibreuare. fortaſsis ad indemnitatem poſſunt, ad amortiſandum non poſſunt lapſis quadraginta annis, quibus in hac patria ad exemplum hypothecarię de qua alibi dixi,pręſcribitur contra regem , per.eccleſiam & aliam manum mortuam , iuri expellendi & euacuandi , non autem iuri petendi obſequium, ſeruitium & indemnitatem. Molin. vbi ſup. num.60.61.91. Pech. cap.35. num.3. Ægid. cap.5, num. 3. 4.

50 † Nec etiam iuri ſuperioritatis, cui nullo tempore pręſcribitur in hac prouincia. vſat. hoc quod iuris eſt ſanct. ſolum ergo remanet ius regi in temporalib. etiam alaudialib. poſſeſsis per eccleſias,nec tempore vllo illud tollitur.quia hoc competit iure poteſtatis,& ex eo, quod eſt poteſtas.ergo omni temporę poterit compellere amortiſare,aut componere, immo & ex cauſa iuſta euacuare,non alias,obſtante præſcriptione, quæ regulariter in iure expellendi pręiudicat.videatur tenor concordiæ Regijs Alfon.4 ſuperius calendata.quę eſt in titu.de Sacroſ. eccleſ. vol.2. in noua compilat. nec refert quod hoc ius ſit conceſsibile,ac proinde videatur pręſcriptibile ex iuris communis regulis.quia hęc regula iure Cathalonico non eſt recepta. Guiller.in d. vſ. hoc ꝙ iuris eſt ſanctorũ.Hanc cauſam galli popularem faciunt,& cuilibet datur ius defendendi non amortiſata.Pechius.cap.34. nu. 3.

in hac

in hac prouincia adſunt publici denuntiatores, de familia baiuli generalis vel regij procuratoris. cæteri nõ prohibentur, quia
51 in his ius publicũ idest fiſci verſatur †. Ampliſsima autẽ amortiſatio ea dicitur, quando dominus rex, qui eſt immediatus & ſolus dominus directus, permittit & conſentit rem à manu mortua poſsideri, per ſeipſam ſine vicaria manu, videlicet hominis viuentis & morientis, & ſine aliqua alia indemnitatis exactione. Cæterum etſi hæc pleniſsime amortiſata ſint, tamen res apud eccleſiã remanet feudalis vel cenſuaria, ſicut prius fuerat cum ſolo onere fidelitatis in feudo, & ſolutionis cenſus in cẽſuario prædio, & ſine alio onere. hoc modo ſcribit Molin. vbi ſup. nu. 99. temporalia eccleſiarum cathedralium in gallia eſſe amortiſata, in quib. pręter fidelitatem & quædam alia regalia, nullum ius ſibi rex reſeruauit. quod & in hac prouincia & comitatib. Roſsilionis & Ceritanię receptum eſſe diximus. fidelitas autem & ſuprçmum directum dominiũ nõ remitimur in hac patria. quia coronæ regiæ detraheretur, quod regi non permittitur. etiamſi res ante adquiſitionẽ factã per manũ mortuam, eſſet alaudialis. quia in omnibus rebus totius prouincię, prima earum natura eſt
52 ſpectanda. ea vero eſt, † quod omnia ſint de dominio regis, quoad ſupremam poteſtatem. Molin. vbi ſup. nu. 99. & ex noſtris. Guille. & alij in vſ. ſtratæ. vbi Iacob. Valleſic. in fine. Guiller. in
53 vſ. ſi quis contradixerit. col. 2. in principio. † Qua ratione vltima appellatio, recurſus & alia ſemper ſunt regi reſeruata. in vſ. aliũ namq. de quo ſup. dixi. Bellug. vbi ſup. P. veniamus. num. 5. & 35. 36. & ſeq. non dico de allodio regis. d. vſ. ſtratæ. ſed de ſupræma iuriſdict. poteſtate, protectione regis. vt ibi not. & in vſ. cũ dominus. ibi & ſola vero poteſtas regia erit in omnibus libera.
54 ex quib. efficitur, † quod ſi feudum eccleſiæ reuertatur ad regẽ ob culpam vaſalli eccleſiæ, vel alias, rex non pręſtabit homagiũ eccleſiæ propter illud feudum, quod erit eccleſiæ. Ægid. in tractatu de feud. hominijs & vaſall. cap. 1. ex Specul. de feud. P. quoniam. q. 24. quod in campo Tarracone ex tempore Ferdi. 2. factitatũ eſt, in feudis quæ ſunt eccleſię Tarracon. & peruenerũt
ad

ad manum regiam vel ex conuentione cum Archiepiſco, vel ex alijs cauſis.nã pro abſurdo reputatũ fuit quod rex pro illis præſtaret homagiũ & fidelitatẽ Archie. cum res dicatur ex cauſa prædicta redire ad ſuã naturã. quia eccleſia à rege & Comite Barc. omnia tẽporalia habuit, vt ſup. eſt demonſtratũ. nec practicatur hodie doctrina Cali.in vſ. omnes homines debent firmare. q.13. verſ. ſed pone, dominus noſter rex eſt vaſallus eccleſiæ vicenſis. nã licet Comes Barc.poſt adquiſitionẽ prouinciç & àSarracenis recuperatã terrã, eam in partibus donauerit, vel populis ad emprivium & vſum cõmunẽ vſ. ſtratç.Iaco. Valleſ.qui loquitur de iſta donatione vniuerſali & generaliter facta cũctis populis; vel militib. infeudũ vel alijs in emphy. & ad cenſum, vel eccleſijs cathedralib. vel alijs maiorib.& minorib.ſecularib.et regularib.ad liberũ allodium vt in earũ fundationib.et donationib.apparet, et nihil ſibi reſeruauerit, ſeruitiũ nullũ infeudo, nullum cenſum in prçdio: tñ fidelitatem ſemper cenſetur reſeruaſſe, & ſupræmũ dominiũ nõ potuit a ſe, ratione ſuprçmç poteſtatis et ſuperioritatis ſeparare. Mier. coll. 2.in cur.Barc.P.2.c.48 .itẽ ſtatuimus et volumus ac etiã approbamus. qua ratione omnes omnino prçlati maiores & minores, prçſtant fidelitatis ſacramentũ domino regi in hac prouincia, et quotquot ſunt in hac prouincia regi ſubſunt in temporalibus, quoad ſuprçmã poteſtatẽ.d.vſ. cum dominus.et d. vſ.alium nãq. vt ex ijs, quç ad textum in literali expoſitione tradita ſunt, colligi poteſt.hactenus de amortiſatione.

SVMMARIA.

1 *Barones ſequntur regem, ad bellum.*

2 *Eccleſia et prælati iuuare debent regẽ in bello, ſi habent feudum pro eo.*

3 *Ab hoſte & caualcata in vim vſat. princeps nãq. cõuocata non excuſantur priuilegiati nec tale priuilegium ſubſiſtit.*

Feuda-

4 *Feudatarij licet nullum præſtent ſeruitium, re gem iuuant in bello et. n. ſeq.*

5 *Vaſſallus quilibet tenetur dominum iuuare.*

6 *In hoſtis cõuocatione qualiter pcedat̃ remiſſiue.*

7 *Baro nullus excuſatur in tribus caſibus; a iuua mine regi preſtando.*

8 *Pena non venientis ad conuocationẽ hoſtis quæ ſit, remiſſiue. et de forma conuocationis.*

9 *Eccleſiaſtici vocati ad bellum venire debent- et qualiter ſi non obtemperant procedatur contra illos.*

10 *Eccleſiaſtici, et prelati bellum priuatum in Ca thalonia non agnoſcunt.*

11 *Eccleſiaſtici debent mittere perſonam armige- ram, ad conuocationem ſoni emiſſi, et pacis et treuga et vſatici, princeps namq.*

12 *Regaliæ conuocationis vſatici princeps namq. ſoni emiſſi et pacis et treugæ ſunt exceptæ ab omni priuilegio et exemptione.*

13 *Feudatary omnes in caſibus inopinatis et ne- ceſſitatis ſuperuenientis poſſunt cõuocari.*

14 *Expenſæ vaſallis euntib. ad conuocationem belli, an per regem miniſtrẽtur.*

DE IVVAMINE ET AVXILIO PRE ſtando Comiti Barc. per prælatos eccleſiarum, ſecularium et regularium, ratione feudorum, quæ ab eo tenent.

CAP. 8.

1 BArones † in hac prouincia dominum regem ſequuntur ad bellum contra inimicos regis et huius prouinciæ pro perantem. cap. ſi aliquis dominus vult ire ad partes ſarracenorum. et cap. Barones. in conſuetudinib. feudalib. et ibi. not. Socar. in vſ. princeps namq. et omnes homines de terra ipſius, citati & commoniti ſiue per literas, ſiue per nuncium iux ta conſuetudinem monendi terram, qui non venerint in auxilium regis, perdere debent honorem, & cuncta quæ pro ipſo rege tenent d. vſ. princeps namq. in quo vſ. proponitur nobile ius regale principis huius patrię, in quo regi magnum exhibetur fulcimentum honoris, commodi, tuitionis. Iudaic. ibid. in vim huius vſat. fit conuocatio gentium huius terrę, ad quam omnes qui arma ferre poſſunt et bello intereſſe per ætatem et ſtatum, venire debent, et barones ſeculares, qui feudum tenent pro rege, et homines horum baronum. d. cap. Barones. in principio.

2 † Prælati quoq. eccleſiárum, qui feuda obtinent a rege (obtinēt autem omnes eccleſię Cathedrales, Abbatiales. et aliæ quęcumquæ habentes vaſſallos) iuuare regem tenentur contribuendo

3 in expenſis. Socar. in d. cap. ſi aliquis dominus. nu. 94. 95. † nec ſub priuilegio exemptionis hoſtis et caualcate, quod hoſpitalarij et templarij et alij pleriq. habent, hæc onera, quæ defenſionem et tuitionem totius reipub. concernunt, continentur. Socar. d. nu. 94. verſ. et pro hac parte. & verſ. ego vero. quinimo tradit Socar. tale priuilegium concedi non poſſe, et ſi concedatur defacto, iure non ſubſiſtere. ibid. verſ. ſed his non obſtantib.

& nu. 95. ibi. ſecundo caſu ſubdiſtingue. not in cap. non minus. de immunit. eccleſ. ex. ibi. niſi Epiſcopus & Clerus. not. Bart. in l. ad inſtructionem. de ſacro. S. eccleſ. C. Calder. decenſib. con.
4 1. 2. † Et quia tenentur prælati, qui ſunt barones ad hæc onera propter feuda, quæ a rege, tenent, licet nullum ſeruitium aliud præſtent pro feudis, non eſt dubitandum hoc onere prælatos ad ſtringi iuxta conuentiones in infeudationib. appoſitas, & aliàs iuxta feudi naturam. Socarratius in d. cap. ſi aliquis dominus. n. 115. & plenius. nu. 104. & eſt ratio. quia iſti prælati, vt antea dixi præſtant regi fidelitatem, nec poſsũt accipere poſſeſſ. ſuarum eccleſiarũ & homagia vaſſallorum, ſine executoria regia. Gregor.
5 in ſyntag. lib. 15. cap. 38. nu. 9. & ſeq. qui alios citat. † quilibet autẽ vaſallus facit domino fidelitatẽ & iurat eũ iuuare, ſi periclitetur ipſe vel terra ſua. c. 1. de noua form. fidelit. in feud. & cũ prælati hoc iuramẽtũ fidelitatis præſtiterint, debent ipsũ ſeruare. Socarr.
6 d. nu. 104. qui rẽ explanat. † et docet qualiter domin^9 rex ad hãc cõuocationẽ procedere debeat. ibi: nota tamẽ, quod quando rex mãdat. & ponint praxim vſ. princeps nãq. ibi. & pro complemẽto, materię. d. vſat. princeps nãq. & nu. 107. 110. & ſeq. & quid ſi in cõuinctijs feudi, nullũ ſit exprœſſum ſeruitiũ. nu. 116. verſ. ſed vidi declaratũ in quadã ſentẽtia. notat pleniſsime. Calic. in vſ. qui ſolidus eſt: Socarr. vbi. ſup. nu. 119. Mier. col. 2. in curia Barc. Petri. 2. cap. 51. item, quod ſi aliquis baro. & cap. 52. item volumus, quod declaretur. idem Socar. in cap. ſi caſtellanus ſiue vaſſallus dixerit. nu. 2. 30. 32. vnde habes an & quę præſumantur eſſe allodia, in hac prouincia. Mier. vbi. ſup. cap. 48. item
7 ſtatuimus & volumus. † Nam in tribus caſib. nullus baro videtur excuſari a iuuamine regi præſtando. In caſu videlicet vſ. princeps nãq. pacis & treugæ. & ſoni emiſsi. Mier. coll. 2. in curia. Barc. Petri. 2. cap. 24. item ſi barones. verſ. exceptis caſibus. Marq. in vſat. aliũ nãq. col. antep. verſ. quęro. 8. ſecũdum. & col. penul. verſ. vltimo eſt notandum. vbi notat quę in his obſeruauit ſuo tẽpore. & Mier. ſcribit in curia Barc. Alfon. 4. coll. 11. cap. 4. cõfirmants. col. 7. verſ. ſed pone, quod dominus rex. et col. 6. 7.
ibi

ibi. et nota.quod omnes etiam de baronijs.cum col. ſequent.et de pœna amiſsionis feudi, quod per regem occupabitur & ponetur in eo ampara realis contra non venientes ſeu mittentes iuxta morem & conſuetudinem prouinciç, ad conuocationem. not. plene in vſat. qui fallerit hoſtes vel caualcatas.vbi Calic.quem Socar. ibi nu.119. verſ.ſed quo ad hoc mordere videtur. cũ per. vſ.princeps nãq. punitur ille, qui fallit hoſtes per amiſsionẽ eius,quod tenet pro domino rege,in perpetuũ ſeruata,in procedẽdo cõtra fallentẽ forma cõſtitutionis, confirmãts.tit.de iure fiſci.quç.eſt Alf.4.declaratiua & limitatiua vſ. princeps nãq.& vſ.alium nãq.de qua Mier.plene coll.11.in curia Barc.Alfon.4.c.4.cõfirmãts.in vſ.qui fallerit hoſtes vel caualcatas.aliter punitur fallens hoſtẽ.Sed eo loci agitur de hoſte fallita. ſeniori ſuo nõ principi quãobrẽ Socarr.tandẽ ſequitur eũdẽ caliciũ propter eius auctoritatẽ. in verſ. cogita, quia forte,melius eſſet dictũ. ſub.nu.120.itaq.vſ.qui fallerit.loquitur in feudatario nõ regio.vſ.princeps nãq.in illo vaſallo,qui tenet feudũ pro do-
9 mino rege.† igitur prælati eccleſiarũ & aliç perſonç eccleſiaſticç quç feuda tenẽt pro domino rege,vocati & admoniti per litteras vel nuciũ vel alios modos,quib.gẽtes prouinciç moueri ſolẽt & hoſtes cõuocari,pro prçſtãdo iuuamine domino regi dãdo perſonam armigera & habilẽ atq.acceptabilẽ cũ ſuis vaſſalis,ſi cõtumaces fuerint,poterit cõtra eas procedi ſeruata forma d.vſ.prinprinceps namq. & aliorum vſaticorum eidem applicabilium, et adhibita moderatione conſtitutionis cõfirmãts. Alf. 4. & fiet ſi ita iuſtum eſſe videbitur, appræhenſio feudi per amparam realem, & deputationem perſonæ pro colligendis,fructibus. & deueniri poteſt ad declarationem priuationis feudi & ad alias emendas habendas ex fructibus temporalitatum, quas prçlatus cõtumax tenet pro domino rege. ſed durabit priuatio durãte vila prçlati cõtumacis.Carol.de graſſalijs lib.2.c.16.quia nõ poteſt vltra prælat⁹ nocuiſſe eccleſiç ſuç.ſed et onera eccleſiç,adq. prçlat⁹ ex fructib.feudi reſpõdere tenebatur nõ erũt defraudãda, niſi per iudicẽ eccleſiaſticũ cõpelleretẽ cõtu.aliũde illa ſupportare

huc

huc pertinent quæ not. Calic in Margarita, dubio. 8. verſ. 39. 40. Idem in viridario militię cap. 1. per totum & cap. 2. nu. 7. ibi ad quartum punctum. et nu. 8. nam in hac re primum, recurrendum eſt ad vſaticos, deinde ad commemorationes et declarationes Petri Alberti, tum ad conſtitutiones, quarto ad pragma
10 ticas ſanctiones. de quib. ibid. Calic. eodem ordine. † Licet enim iure huius patrię bellum priuatum prælati non agnoſcant, ſed ſint conſtituti ſub perpetua pace domini regis, et mouentes bellum ſeu guerram contra eos et bona eorum, per dominum regem & eius officiales certis remedijs cohiberi poſſunt. Calic. in viridario militię P. ſecundo loco quęritur. nu. 11. ibi quæro vtrũ prędictis. et nu. 12. ibi hoc etiam probatur. tamen ad bellum publicum & guerram, quam princeps cathalonię mouet, vel quã aliquis contra regem mouet, compelluntur venire vel mittere armigerum habilem & acceptabilem. Marq, in d. vſat. princeps namq. col. 9. verſ. quęro ſexto poſt iudaic. prout legitur in libro de Papiblo relato per Mar. ibid. nec incurrunt irregularitatẽ ſi in bello homicidia ſequantur. not. in cap. ad audientiam. de homicid. ext. in cap. clerici arma portantes. de vita & honeſtate cleric. ex. in cap. fi. ne cleric. vel monachi. in ſex. vbi glo. non liceat. Marq. vbi ſup. et de graſſalijs in d. cap. 15. lib. 2. regalium Frãcię. de iuſtitia enim belli vel iniuſtitia, nõ poſſunt vaſalli diſputare, ſed ea cognitio regis eſt, mouentis vel defendentis guer-
11 ram. † Non ſolũ autẽ pręlati in hac prouincia feuda regia tenentes ad conuocationem vſat. princeps namq. venire tenentur, ſed et ad conuocationem pacis et treugæ & ſoni emiſsi tenẽtur mittere perſonam armigeram habilem & acceptabilem, cum vaſallis pręlatorum. Calic. de pace & treugæ dubio. 23. verſ. quęro an vicarius poſsit et debeat congregare. ibi. & licet dominus rex & verſ. quęro an vicarius. et ibi tamen hodie. & tract. de ſono emiſſo. q. 8. verſ. quęro quid ſi vicarius cum exercitu. quia hæ
12 tres † Regaliæ ſunt exceptæ ab omni priuilegio et exemptione Mier. coll. 2. in curia Barc. Pet. 2. cap. 24. item ſi barones. verſ. exceptis. et ideo homines eccleſiarum & pręlatorum ad has cõ-

uocationes

uocationes vocantur,nec ſunt exépti in vim conſtitutionum Iacobi 2. in. 1. curia Barc. cap.18. nos o noſtres officials. Pet. 2. in curia Barc.cap. 8. eſt ſub tit. de ſacro S. eccleſ. & ibi ſunt plura alia capita ex curijs Iacobi. 1. in curia Ilerdę,Tarraconę.Barc. de quib. Mier.coll.4. in curia Barc. Iacobi.2.cap.20.21. & coll. 1. in curia Barc. Iacobi.1.cap. 9.& redditur ea ratio, quæ cõmuniter allegari ſolet,quod hæ regalię ſemper cenſentur exceptę. Mier.in d.cap.9.& coll.4.in 1.curiaBarc. Iacobi.2.c.20.& latius in ſumma ſoni emiſsi,quã idẽ Mier.citat.q.19. quã hactenus nõ potui videre.hoc amplius in iſtis cõuocationib. dominus rex ab antiquo habet intentionẽ fundatam. Mier.d.c. 20. Cali. in d. c. 23. verſ. quæro an vicarius poſsit & debeat congregare homines eccleſiæ.verſ. tamen hodie.& de ſono emiſſo.q 8.verſ.quęro vlterius,quid ſi vicarius cum exercitu ſuę vicarię.ibi. quid dicendum.

13 dum. † Hoc amplius poteſt dominus rex omnes ſuos feudatarios,in quib. etiam prælati feuda eccleſiarum obtinentes continentur, conuocare in caſib. inopinatis & neceſsitatis ſuperuenientis. d. vſ. alium namque.in fine. nullis exemptionib.conſtitutionib. & priuilegijs. obſtantib. quia hæc omnia ſunt de regalibus iurib. quæ nullo modo poſſunt ſeparari a corona regia, & reſpiciunt publicam vtilitatem. Quod in ſimilib. iurib. reſponſum eſſe ſæpe legimus. Mieres. coll. 11. in curia. Barci. Alfonſi. 4.

14 cap. 4. confirmants. col. 6. verſ. & nota. † Quod omnes etiam de baronijs. ibi. quia talia ſunt de regalijs. an ſuo victu ire teneãtur ad has conuocationes homines eccleſiarum, an vero expenſę ſint illis miniſtrandę? declarat Mier. Calic. Marq. Socarr. & alij in locis ſuperius citatis. Carol.carcaſſon., vbi ſuperius lib. 2. cap.15.

SVMMARIA.

1 *Rex ratione ſupremae iuriſdictionis habet dominium in omnibus temporalitatibus, ac*

 homnibus

hominibus ſua terræ.

2 *Iuſiurandum fidelitatis ratione ſupremæ iuriſdictionis ſoli regi preſtatur. et in præſtito inferiori a principe per feudatarium cenſetur ſemper perſona principis excepta.*

3 *Iuramentum fidelitatis, qui preſtare teneantur.*

4 *Fidelitas præſtatur prelati nomine, et non nomine eccleſie.*

5 *Iuramentum ſimpliciter præſtitum, cenſetur praſtitum ex omni cauſa ex qua erat præſtandum.*

6 *Iuſiurandum fidelitatis præſtare plus eſt quā preſtare homagium: et quid in his ſeruetur et de formula.*

7 *Iurare debet rex in cathalonia, antequam ſubditi fidelitatem iurent.*

8 *Eccleſiaſtici ex cauſa feudi preſtant fidelitatem regi et conueniuntur, vt cæteri barones coram baiulo generali.*

9 *Emphitheota et vaſallus recognoſcere tenētur cenſuaria predia, et renouare feuda.*

10 *Capibreuiatio de iure communi appellatur recognitio*

cognitio et renouatio.

11 *Capibreuiationem nullus cenſuarius poteſt recuſare, vaſallus aut emphytheota.*

12 *Capibreuiare, quomodo quis compellatur.*

13 *Capibreuiatio ſeu renouatio in cenſualib' quomodo et corã quo petatur, et in alijs reditibus perpetuis cum numeris ſequentibus.*

14 *Redits annui in tritico, vino et oleo, qua forma ſint liciti, remiſſiue.*

15 *Iura dominicalia in cathalonia varijs nucupari nominibus, et qua ſint hec iura.*

16 *Pecunia etiam ſolent conſtitui pro iuribus dominicalibus, et alia preſtationes.*

17 *Uſus mali in cathalonia redempti et ibi remiſſiue de inteſtia, exorchia, cucurgia et alys et de horum recognitione.*

18 *Homines de redimenſa, proprij et cenſiti et alij qua tenentur confiteri, et recognoſcere, et de iuribus dominorum, remiſſiue.*

19 *Cenſualia mortua, an inter immobilia computentur.*

20 *Eccleſiarum patrimonia a manu laici adquiſita, ſunt capibreuianda, et preſtant*

L 2 *iura.*

iura dominicalia, quæ præſtant laici, & cætera onera realia.

21 *Titulus realis quis dicatur.*

22 *Capibreuiando eſt ſemper recurrendum ad originalem inueſtituram poſt infeudationē & ad primum ſtabilimentum.*

23 *Inueſtituras quandoque fieri propter nouas ſucceſsiones.*

24 *Capibreuationis practica quæ ſit & de recuſantibus capibreuiare, et alijs notandis.*

25 *Empara reali vtuntur domini contra renitentes capibreuiare. quod eſt remedium vtile. et qualiter empara hæc de iure communi appelletur.*

26 *Emparādi ius extenditur ad eccleſiaſtica bona.*

27 *Eccleſiaſticus vel prælatus ob culpā priuatur feudo, et qualiter contra eos procedatur.*

28 *Clerici quo ad perſonas in iuriſdictione contentioſa, ſuppoſiti ſunt non regibus ſed eccleſiæ. et quid in foro, ditione, ac poteſtate oeconomica et politica?*

29 *Propinquis licere emendare propinquos.*

30 *Eccleſiaſtici ſunt in pluribus ſubditi Regi*

remiſsiue.

remiſsiue: non tamen eſt omnibus regijs officialibus commiſſa cognitio.

31 *Punitus leuiter poteſt grauiori pœna puniri.*

32 *Eccleſiaſtici ſeu prælati culpa non aufertur feudum eccleſiæ, ſed de vita culpabilis. & quando nullo tempore ad eccleſiam reuertatur remiſsiue.*

DE ALIIS IVRIBVS ALTIS REGIS Aragonum & comitis Barc. in perſonis eccleſiaſticis & bonis earum ratione feudorum, quæ tenent pro rege.

CAP. 9.

NON ſolum dominus rex habet iuuamen in perſonis ec-
cleſiaſticis & bonis eccleſiarum pro defenſione terrę &
1 prouincię, vt diximus; † ſed & alia pleraque iura in eiſdem competunt regi ratione & ex cauſa feudorum, quę a rege tenent, & aliarum temporalitatum ac ſupremæ iuriſdictionis, quam rex habet in omnib. hominib. ſuę terrę. cap. Barones. Socar. ibid. nu. 2. 3. Socar. in cap. ſi aliquis dominus. & cap. Barones. & Puteus ad Iſerniã tit. 43. quę ſit prima cauſa beneficij amittendi. verſ. an ſi rex habet guerram. in fine. Iſernia ibid. P. ſed nec eſt alia. n. 41. idem Puteus tit. 46. hic finitur lex Cõradi &c. Iſernia ibid. nu. 8. et de iuuamine, in d. P. ſed nec eſt alia. &
2 in d. cap. 1. hic finitur lex. † Nam ſoli regi prę̨ſtatur iuſiurandum fidelitatis ratione ſupremæ iuriſdictionis, quã habent in to

to ſuo regno, ab omnib. regni hominibus & ab eo ſacramento, quod preſtatur inferiori principis ratione feudi, quod pro eo tenetur, ſemper excipitur perſona ipſius principis. cap. 1. P. illud. de prohibit. feudi alienat. per Federic. in cap. 1. P. fin. vbi glo. fin. hic finit. lex conradi, deinde conſuetudines regni incip. Socar. in cap. 1. nu. 7. 66. & ſequentib. & nu. 76. & hanc fidelitatem iureiurando ſpōdēt omnes homines à vicecomitib. vſq. ad inferiores milites, eorum honorē. ideſt. feudum habentes. vſ. omnes homines a vicecomitib. Socar. in d. cap. 1. ſi dominus petierit. nu. 68.
3 Calic. in Margar. dubio. 8. verſ. 152. † Hoc autem fidelitatis ſacramentum in hac patria compelluntur pręſtare omnes homines tenentes feuda etiam Comites, & rex maioricarum. Ibidem. Socarrat. numer. 68. ibi quęro, an dictus vſat. quin & pro
4 feudo eccleſię pręſtatur hæc † Fidelitas Regi & Comiti Barcinone. non quidem nomine eccleſię, ſed nomine ipſius pręlati. Socarrat. numer. 73. ex Baldo & ſpeculator. ibi. citatis. Guillermus. in d. vſat. omnes homines. verſic. alij habent. quod in omnibus religioſis & clericis feudatarijs domini regis eſt receptum. Socar. nu. 68. in fine. facit cap. intellecto. de iureiur. ext. quinimo ſubditi ratione iuriſdictionis debēt hoc ius iurandum præſtare illi, qui habet in eos iuriſdictionem. Bald. de pace conſtātię. in verbo vaſſalli noſtri. ſed qui tenēt feuda, iurāt, vt vaſalli, cæteri, vt ſubditi. Bal. ibi. in verſ. ſed an qui iurāt tanquā
5 vaſalli. † Sane qui ſimpliciter hoc iuramētū præſtat, cenſetur ex omni cauſa illud pręſtitiſſe, ex qua illud pręſtare tenebatur, Bal. in d. glo. vaſalli noſtri. & hoc iuramētum pręſtant etiam ſubditi ratione ſimplicis iuriſdictionis. Socar. in d. c. 1. nu. 69. & ratione domicilij, quod quis habet in caſtro, in quo alius habet iuriſdictionem. Socarrat. ibidem. plus autem eſt † iuſiurandum fide-
6 litatis præſtare quam homagium. Socarrat. numer. 76. & in capite. duplex eſt homagium. numer. 24. 25. & in capite. nullus poteſt eſſe. numer. 17. Guiller. & Marquilles. in dict. vſat. omnes homines à vicecomitibus. vnde habes eos, qui tenentur ad pręſtationē homagij, & qui ad iuramentum fidelitatis. & quid

quid in his ſeruetur in Cathalonia, quæ omnia obſeruabis, & alia plura, quæ ſcribit Marq. ibid. col. 4. q. 2. & plurib. q. ſequentib. & ponit formulam iuramenti homagij & fidelitatis, & qualiter vniuerſitates iurent regi fidelitatem per ſuos ſindicos. queſt.
7 7, 17. 18. † Sane antequam ſubditi & in hac patria habitantes fidelitatem iurent regi domino noſtro, ipſe dominus debet ex conſtitutione cum eo pactionata, iurare libertates & cōſtitutiones Cathaloniæ & alia que continentur in. cap. noſtres ſucceidors. titul. de iureiurando. Mieres. collat. quarta. in curia. ſecunda. Barcino. Iacobi. ſecun.. cap. 29. item quod noſtri ſucceſ-
8 ſores. † Igitur ratione & ex cauſa feudi prǽlati prǽſtant fidelitatē regi, vt cæteri barones, prǽſtant etiā homagiū prǽlati domino regi, pro quo tenent feuda, iuriſdictionem & alia temporalia. ſpecul. de feud. P. quoniam ſuper homagijs. verſ. ſciendum eſt igitur ſub. nu. 1. & nu. 64. verſ. forma autem iuramenti. et hoc anno fuit practicatum. 22. Maij. quo dominus rex Philippus in aula regia iusiurandum prǽſtitit cathalanis iuxta conſtit. huius prouinciǽ, & ab eis ſacramentum fidelitatis recepit. faciunt quæ not. Selua, de benefi. parte. 2. q. 23. & conueniuntur coram baiulo generali, qui ex ſui officij prǽrogatiua eſt iudex feudorum regiorum, vt antea dixi, & corā eo debent firmare ius domino regi et procuratori fiſcali; recognoſcere feuda, quæ habent et capibreuiare, & iura prǽſtare & ſoluere ſecundum conuentiones feudi & pacta infeudationum. cap. verum. ibi. alioquin beneplacito imperial. & cap. ex tranſmiſſa. ibi. per dominum feudi cauſam iubeas terminari. de foro. compet. ext. c. Cæterum. ibi, quamdiu parati fuerint. et ibi glo. quandiu. de iudic. ext. not. in capit. domino defuncto. cap. domino vaſalli. vbi. Socarrat. numer. 3. 16. idem in. capite. duplex eſt homagium. numer. 9. 16. 17. vnde habes, in quibus caſibus prǽſtandum ſit homagium. huc pertinet tex. in capite ſi aliquis habet hominem. in comme. Petri Alberti. not. in vſat. ſi quis ſuum feudum. Calic. in vſat. qui ſolidus eſt. in verſ. ſolidus dicitur. et col. 5. verſ. quǽro iuxta textum et in diſcurſu lecturæ illius

vſat. Molin. vbi ſup. P. 2. glo. 3. 4. Aufrer. de poteſtat. ſecularium. etc. regula. 2. num. 2. † nam emphytheota & vaſallus re-
9 cognoſcere tenentur cēſuaria prędia, & renouare feuda. in auct. ſi quas ruinas. C. de ſacroſ. eccleſ. Iaſ. in l. fin. C. de iure emphyth. qui plures quæſtiones huc pertinentes explicat. Guido Pap. deciſ. 417. ibi. veritas tamen eſt. & quęſt. 42. cap. ſi aliquis vaſallus. vbi Socar. numer. 10. in cap. domino defuncto.
10 Socarr. numer. 18. 19. † Et in quibus caſibus fiat recognitio & renouatio. & quod in hac patria nuncupatur capibreuiatio. ibid. numer. 19. Solſo. in ſtilo capibreuiandi. in principio. & latius in explicatione formę recognitionis factæ per emphytheotam. Marq. in vſ. de baiulijs. col. 3. verſ. quæro. 3. ibi. ex his igitur duab. q. ſupra proxime ſcriptis. & citat quandam pragmaticam huc pertinentem. Petri 3. de anno. 1357. & de effectib. & vtilitatib. huius recognitionis & renouationis poſt doct. in l. 3. C. de iure emphy. vbi Iaſ. num. 35. cum plurib. ſeq. & in l. ſi aliquam rem. vbi Ripa n. 38. & ſequentib. de adquir. poſſeſſ. D. Socarr. in d. cap. domino defuncto. nu. 18. 19. Molineus vbi ſup.
11 P. 7. num. 27. & plurib. ſequen. † & quod nullus vaſallus, aut emphytheota, aut cenſuarius, vel cenſualiſta poſsit denegare recognitionem & renouationem petitam à ſeniore, domino prædij, creditore iuxta generalitatem terminorum quæſtionis propoſitę per Marq. in d. vſ. de baiulijs. col. 4. verſ. quæro 3. in fine. Solſ. in præfatione ad ſtilum capibreuiandi. nu. 10. verſ. & quia in conſtit. Mier. coll. 4. in 1. curia Bar. Iacobi. 2. cap. 30. Item
12 quod aliquis homo non compellatur. † fit autē compulſio hæc via ordinaria, quę magis ſecura videtur, aut per Iudicis adſignationem. Mier. ibid. verſ. ſed hodie. Solſ. vbi ſup. hic autem in prędijs regijs & feudis non aſsignatur, ſed baiulus generalis eſt Iudex per dominum regem ad eam rem conſtitutus. vt ſup. dixi. Idem obſeruatur in cenſualib. Solſon. vbi ſup. ſub Rub. forma recognitionis factę per emphytheotam. verſ. & quia prędicta. ibi. & caſus illius legis plures apochis. et ſub rubric. forma
13 antipochæ factę per emphy. verſ. et ſic ex prędictis habes. † Petetur

tetur autem incenſualib. et alijs penſitationib. renouatio coram ordinario tantum, non coram iudice adſignato, vt in feudis, et emphytheoſi. Solſ. ibid.num.2. Idem obſeruatur in reditib.per petuis,ſiue redimibilib. ſiue non redimibilib. nam et hi capibre uiantur et recognoſcuntur. Solſona vbi ſup. in d. verſ. et ſic ex prædictis habes. Iaſ. in d.l. fin. nu.33.Hic tranſeo plura, quæ de iſtis cenſib. qui pro emphyteoticis prędijs pręſtantur ex pactione inita inter dominum directū prædijs et ipſum emphytheotā ac dominum vtilem, tractat Molineus vbi ſup.in.2. parte commentariorum ad conſuetud. Pariſien. in præfatione. Eadem renouatio et recognitio,vt dictū eſt,fieri poteſt et peti in reditib.et præſtationib. tributis, et alijs reſponſionib. ſiue perpetuis et nō redimibilibus,ſiue luibilib. et redimibilib. quia eadem eſt ratio, quæ inſeruitijs feudorum vel cenſib. prædiorū, Solſo. in d.verſ. et ſic ex prædictis habes. Sed hæc compulſio fiet per ordinariū et via ordinaria, non per Iudicem adſignatum,niſi ſint de regio patrimonio; quo caſu hæc per baiulum generalem vel regium procuratorem expediuntur,vt ſup. dixi,in vim pragmaticarum Petri 3.de quib. dixi.Molineus vbi ſup.tit.2.P.51. 52.et 53.& plurib.PP.ſequen.plura ſcripſit de hac renouatione.et Chaſſ.in burgun. rub. 11. de cenſibus. P. ſexto.verſ. ſed quęro, an dominus cenſus poſsit cogere tenementariū. multa ſileo hoc loco de reditib. iſtis et alijs pręſtationib. quæ ſub diuerſis nominib. nuncupantur propter varias diuerſarum prouinciarum conſuetudines,de quib. Molin.in d.2. parte ſeu tit.in prefatione nu.5.7. et ſequentib. quę pertinent ad declarationem plurium tit. poſteriorum trium librorum Codicis,de annon. et tribut.de agricol.& cēſit.de capitat.ciuiū cenſib.eximēda& alibi ſine cenſu vel reliquis fundum comparari non poſſe. C. ſi propter public.pen ſitationes vendit.fuerit celebrat. C. et rurſus idem Molin. ibid. P.51.52. et in tota illa ſecunda parte commentariorum. Chaſſ. in burgundos.rub. 9. de manibus mortuis numer.1. & ſequen. ſed de annuis redditibus ſiue perpetuis cum facultate luēdi et re dimendi, ſiue non redimibilibus;et ſiue conſiſtentibus in pecu-

nia

nia numerata in ſingulis annis ſoluenda per venditorem ipſi emptori reditus annui. Bellug. in rub. de materia cenſualium. in conſti. Alfonſi 4. & in Tarracon. tit. de empt. & vendit. ſiue in fructib. vt vino, tritico, oleo alijs ve fructib. vt accidit in vintenis dozenis, trentenis huius prouinciæ. ideſt, cum ſoluitur. xx. pars
14 fructuũ ſingulis annis, vel duodecima, vel xxx. † & in qua forma & ratione ſint liciti & permiſsi per extrauagantes conſtitutiones Martini quinti & Calixti tertij in tit. de empt. & vendit. in communibus. ſcripſit Couarru. poſt Molineum de contracti. quęſt. 62. 68. Tiraq. de retractu lib. 1. p. 1. gloſ. 6. & alios, quos ipſe citat. lib. 3. reſolut. cap. 7. & cap. 8. nume. 7. cap. 9. numer. 4. 5. idem Molin. ad Pariſien. titul. 2. P. 58. nume. 5. & pluribus ſequentib. & quomodo inter immobilia computentur & cenſeantur. ibid. P. 57. numer. 14. 18. & alijs ſequentib. et quot
15 ſint horum reddituum genera. ibi. num. 10. † Apud nos, iſta iura dominicalia et alia quę ſuperius dixi ex noſtris practicis, renouari et capibreuiari ſolita eſſe, varijs etiã nuncupantur nominib. Ludimia, foriſcapia, firma, fatica triginta dierũ, cenſus annuus, Sacramẽtũ, homagiũ. Rurſus in caſtro, guayta, ſonus, cornu, bada. adde queſtiam, agrarium, partes expletorum, his adde cœnam, albergam, firmamẽtũ, locediũ, furnaticum, multuram, batutas, Iouas, traginũ, pernã ſuis, pullos, capones, gallinas, aut paria illarum, vel partẽ, vel mediã, palleas, lectos, vinum certa menſura, auenã, hordeũ, et id genus ſexcenta alia onera, quę apud noſtros
16 reperiuntur vſu recepta. † Sed et pecuniæ variæ ſummæ ſolent conſtitui pro iuribus iſtis, vt ſolidi, et denarij tot annuatim ſoluẽdi pro cenſu. quin et aquę tantũ, quantũ capit ſciphus vel poculũ potatorium. in ſententia arbitrali de qua ſtatim dicetur lata in anno 1486. c. 10. et in alijs capitib. dictæ ſententię hæc iura realia
17 et perſonalia deſcribuntur, et † olim in vſu erant vel abuſu alia iura: inteſtia, cugucia, exorchia, artia, firma ſponſaliorũ, redimẽtia perſonalis. quę per ſententiã arbitralem regis Ferdinandi ſecundi latam inter ſeniores et dominos pageſiũ de redimentia, et ipſos pageſes in anno 1486. ſunt reformata & ad certum annuum.

nuum cenſum reducta, in pecunia ſoluendum. Solſon. qui hęc bene declarat in rub. forma recognit.factæ per hominem proprium. P. vel aliter in 3. perſona. verſ.ſecundo quęro. hæc omnia iura et horum ſimilia, item cenſualia, violaria, præſtationes annuę,ſiue cōſiſtāt,in ſpeciebus ſiue in pęcunia aut perſonalibus obſequijs & ſeruitijs: reditus annui perpetui ſiue redimibiles, ſiue non redimibiles capibreuiantur & recognoſcuntur per homines propriosvel debitores,&ad prædicta obligatos indicta ſen tentia arbitrali.cap.1.& ſequentib. & capite.7.10.ibi pus no ſien capbreuats. eſt ſub titul. de homens propris. libr. 4. in 2. volum. conſtitut. Solſona vbi ſupra. in Rub. forma recognitionis factę per hominem proprium. P. vel aliter in tertia perſona. verſicul. ſecundo quęro quoloci explicat iſtos ſex malos vſus, et vnde originem habuerint, qualiter per Ludouicum Regem Gallorum confirmati. citatq. Thomam Mierem, Marquill. & alios de his vſib. tractantes. Socarra.plenius in cap.ſi aliquis habet hominem. P. item ſi aliquis, qui numquam habuit vxorem numer.1.3. 21. 63. & ibi. eſt † Origo pagenſium de redimentia, quos lex ciuilis romanorum vocat adſcriptitios. Solſona vbi ſupra verſicul.ſecundo quęro.Marq.in vſat. placitum iudicatum.verſ. quero.6. qui dicantur cenſiti cum.3. quęſtionib. ſeq. antiqui practici et Marquilles. in vſ.de inteſtatis ab hoc ſeculo deceſsis. Marq.in d. vſat. placitum iudicatum. verſ. quęro decimo.ibi.et ad materiam harum conſtitutionum.citat iura huius patriæ,in quib.varię diſponitur de iſtis hominib. proprijs, et iurib. quę habent ſeniores in illis et bonis eorum, quæ tenentur confiteri et recognoſcere ipſis dominis & ſeniorib. vt ſup. dixi. quorum iurium multa ſunt reformata per Alfon. 4. in conſtit. item commemorants.tit.de homens. propis.In quo antiqua iura collocantur de hominib.proprijs, colonis, agricolis,adſcriptitijs Mier. coll.11. in curia Barc. Alfon.4.cap.3.item commemoràts. et plura etiam ſunt reformata in d.ſententia arbitrali quę habuit occaſionem a ſententia ſeu prouiſione. Alf.4.de quo.Socar.in d. P. item ſi aliquis nu. 79. Marquil. refert aliqua correcta iam

18

ante

ante.d.conſtit.cõmemorants.in vſ. de reb. & facultatib.in vſ.ſi-
19 militer de reb.† et quod cenſuaria mortua inter immobilia cõpu
tẽtur.Socar.in d.P.itẽ ſi aliquis,qui numquã habuit vxorẽ.n.pe
20 nul.& vlt.† Hęc autem iura dominicalia,quæ ſup. commemora-
ui, & quę dixi capibreuianda eſſe,pręſtantur etiam per clericos
& eccleſiaſticas perſonas, quę ſcilicet ratione rerum ab antiquo
impoſita ſunt. Nam cum illo onere tranſeunt in eccleſiam,ſi-
cut in bonis de realenco ſup. diximus. patrimonialia enim bona
eccleſiarum ſuſtinent onera realia antiqua, & vſatici Cathalo-
nię hoc modo compræhendunt ecclesias & clericos. Socar.in d.
P. item ſi aliquis, qui nunquam habuit vxorem.nu. 27.& plu-
rib.ſequentib. & nu.35.37.ibi.niſi in caſib.exprẽſsis.& 38.ibi.cre
do quod ſic.quo pertinent tradita per Felin. poſt Panor. et anti-
quiores in c. eccleſia S. Marię.n.7.& ſeq.in fine.& nu.9.76.de
conſtitut.ext.Dec.ibid. nu. 27. & nu. 50. & ſequentib. Redea-
mus, vnde digreſsi ſumus, eccleſiaſticę perſonę tenentur recog-
noſcere domino regi iura domicalia pro reb. quas poſsident ſub
allodio, ipſi regi & alijs ſeniorib. vt diximus, et capibreuiare &
oſtendere titulos,quos habent, vſq. ad titulum realem. Solſon.
vbi ſup.Rub.forma recognitionis factæ per emphy.P.eſt pręte-
rea ſciendũ ibi. & intelligo eſſe titulum realem illum,quem do-
minus directus facit vaſallo ſeu emphytheotæ, de proprietate
21 emphytheotica, feudali, liuellaria.† primus enim titulus adqui-
ſitionis rei dicitur realis, cæteri ſunt renouationes, recognitio-
nes. ſub primo continentur infeudationęs cum inueſtitura,ſta-
bilimenta, cõceſsiones in emphytheoſim.ſub ſecundo nouę lau-
dationes, ſiue renouationes,pręcarię. Solſona in d.P. eſt præte-
rea ſciendum. ex.Bart.in l. ſi finita. P. fin. de damn. infect. D.
Bald. & Dec. in auct. ſi quas ruinas. de ſacro.S. eccleſ. C.Iaſ.in
l.1.in prin.C.de iure emphy.ſunt etiam tituli reales inſtrumenta
emptionum,donationum, inſolutum dationum, permutationũ
cum ſubſcriptione & firma domini directi, pro qua debetur lau-
22 demium.Solſon. vbi ſup.verſ. aut ſunt illi tituli.† Et eſt obſer-
uandum, quod ſemper eſt recurrendum ad originalem inueſti-
turam.

turam vel primum ſtabilimentum. Molin. in 2. parte. P. 52. glo. 2. nu. 4. 5. & P. 35. nu. 10. quia ſimplex recognitio nihil diſponit, ſed probat; ſicut confeſſio facta inter eoſdem. d nu. 10. fallit vt in d. glo. 2. nu. 5. & in hac recognitione & capibreuatione domini recognoſcunt, an ſua iura ſint ſalua, ſi laudemia, ſi arrera-
23 gia ſoluta; ſi quid deperditum, ſi quid vſurpatum. fiunt † etiam inueſtiturę propter nouas ſucceſsiones in cap. domino defuncto. cap. vaſallus ſi deceſſerit. cap. eodem modo. in conſtitut. Petri 3. item ne ſuper laudemio. In curia ceruariæ. Calic. in vſa. ſi a vicecomitib. vbi explicat iſtā renouationem & nouam inueſtituram. Socarr. in cap. vaſallus ſiue caſtellanus. cap. itē ſi certe ſint conuentiones. cap. ſi vero nullum. & in cap. domino defuncto. item depenſionib. cognoſcitur & de omnib. cauſis quæ inter dominū & vaſallum vertuntur occaſione feudi vel emphyt. Solſo. vbi ſup. rub. forma commiſsionis. verſ. modo quia iam eſt probatum. latius practici in vſ. placitare. & vſ. omnes homines firma
24 re debent. † Praxim autem harum renouationum cæteris diligentius tradidit Paris de puteo in illo tractatu, quem ſcripſit de redintegratione feudorum. in princip. vbi eſt forma citationis ad recognoſcendum & redintegrandū, vt ipſe loquitur, & ſubijcitur libellus, & plura quę ad hanc rem pertinent. nos in hac prouincia non per bannum, aut edictum, ſed per litteras citationem facimus, continentes nomen ſenioris & illius cōmiſarij, ſeu iudicis adſignati (exceptis capbreuationibus regijs, quas vt diximus, facimus coram baiulo generali in Cathalonia, & comitatib. Roſsilionis & Ceritanię coram procuratore regij patrimonij & feudorum) citati, poſſeſſoris feudi vel rei emphytheticarię, ſcribæ cauſæ, & locum iudicij, vt praxis docet, de qua in d. ſententia arbitrali. cap. 7. Mier. in d. conſtitut. item commemorants. verſ. item quęro an dominus poſsit cogere vaſallum. & paſsim in lectura d. conſtitutio. plenius Socar. in c. domino defuncto. n. 19. ex Specul. vbi ſup. tit. de locat. P. poſtquā tam plenę. in pri. & P. nunc aliqua. verſ. 155. idē. Socar. vbi ſup. n. 59. vbi tradit remedia, quib. compelluntur vaſalli & homines proprij ad faciendū præ-

dictam

dictam recognitionem. Paris. vbi ſup. cap. 86. nu. 10. & melius c. 27. n. 12. & ſeq. & ibi de cõpulſione contra vaſallos vel emphytheotas recuſantes exhibere titulos & infra. n. 6. vſq. ad n. 14. Iac. in explicatione inueſtituræ feudi in verb. dictiquę vaſalli promiſerunt recognoſcere dictũ feudũ, ſpecifice, particulariter & diſtincte, quotieſcũq. fuerint requiſiti. n. 8. 9. vbi ſub quib. pœnis hæc
25 cõpulſio fieri poſsit, explicatur. † Noſtri ampara reali vtũtur in omnib. caſib. in quib. poteſt accommodari. Quia illius vtilitas eſt euidens in adquiſitione fructuũ, vt ſuperius eſt demõſtratũ. eam Molin. & alij practici gallię iniectionem manus appellãt. Molin. vbi ſup. P. 41. n. 60. P. 1. glo. 5. n. 1. & glo. 8. 9. & hęc ampara in citatorio apud nos vaſallo notificat: quod etiã apud gallos receptũ eſt. Sol. vbi ſu. rub. forma pręcepti. Pute⁹ in praxi redintegrationis feudor. Calic. in vſ. caſlani. in fine. & in vſ. omnes homines firmare debẽt. verſ. poſtremo ſubijciam⁹ formã. ibi. hęc forma requiſitionis. Marq. in vſ. ſi quis ſuũ feudũ in verſ. quęro iuxta premiſſi. Mo. vbi. ſu. P. 1. glo. 4. n. 1. 2. 3. & P. 4. & P. 52. glo. 2. vbi multa de reſolutione hui⁹ ampare, ſiue vt illi vocãt arreſti & præhẽſionis.
26 † Et in his regulis iniectionis ſiue amparę realis & acceſſoriorũ ad eã, propter collectionẽ fructuũ per illũ, quẽ baiul⁹ generalis deſignauerit, firmãiuris præſtãdã per pręlatũ nomine eccleſię, & alia cætera, cõprehenduntur etiã pręlati & alię eccleſiaſticæ perſonę feuda regia aut dominicaturas tenẽtes, Immo & tenẽtes feuda vel dominicaturas ſeniorũ inferiorũ. Pechius de amortiſationib. cap. 33. Belluga de amortizat. P. nunc videam⁹ in quib. caſib. nu. 16. 31. quia in ijs bonis clerici ſub iudice laicô conueniuntur. ibid. Nam eccleſię patiũtur cõuentionales pœnas in feudis & dominicalibus. Moline. P. 30. numero. 72. 73. ſed ad vitam pręlati culpabilis tantum, poſtea reuertetur feudum vel prędium emphyteuticum ad eccleſiã. ibid. n. 75. 76. tranſeamus ad alia iura al
27 ta domini regis in bonis eccleſiarũ. † Eſt aliud nobile jus regale, quod ijs, quę hactenus tradita ſunt, valde conjunctũ videtur. nã vaſallũ prelatum vel clericũ ex culpa vel delicto in feudo commiſſo dominus priuat feudo, ſi culpa ſit talis propter quã feudũ amittere.

amittere debeat vaſall⁹. Guido Pap.q.139.poſsũt autẽ prælati & eccleſiaſticę perſonę cõmittere felonia,in fidelitatẽ,crimẽ lęſę ma ieſtatis,&poterit procedi cõtra huiuſmodi clericos &pręlatos,du pliciter. ſcilicet in boniſq.in feudũ a rege habẽt,vt dixim⁹, & iuris ordine ſeruato,& in figura iudicij cõtẽtioſi. quia in ijs, rex iu dex eſt cõpetẽs.c.verũ.de foro cõpet.deinde in perſonis, propter delicti grauitatẽ,nõ per iuriſdictionẽ cõtẽtioſam ad punitionẽ perſonarũ,ſed ad declarationẽ amiſsionis feudi aut dominicaturę et ad politicã coercitionẽ ꝑ bãnũ,exiliũ.Ca.de graſ.lib.2. rega liũ Frãcię.c.16.verſ.eſt tamẽ,notãdũ.Bellu.ꝺ occupatione tẽpora

28 litatu.n.7.& 8.† nã ſuppoſiti ſũt clerici et eccleſiatici quoad per ſonas in iuriſdictione cõtẽſioſa,nõ regib.ſed eccleſię.c.2.de fo ro cõpet.ex.nouel.ſtatuim⁹.ꝺ Epiſ.& cleric.C.Dec.in c.eccleſ.S. M.n.39.et ſeq.ꝺ cõſt.ex.ſed inforo et ditione acpoteſtate œconomi ca & politica , vnũquodq. mẽbrũ mixti corporis ſubeſt cap.etiã ſeculari.nã paterfamilias expellit domo clericũ,quẽ habet in ſua familia,tãquã mẽbrũ diſſolutũ, inobediẽs,reprobũ:ſic et rex poteſt quãcũq.perſonã eccleſiaſticã , propter lęſã maieſtatem , vel alias iuſtas cauſas regno ſuo expellere, et tanquam membrũ putridum a corpore regni ſui eijcere. nam rex caput eſt mixticũ regni ſui. carnes enim putridę reſecandę ſunt, et ouis cabioſa ab alijs ſegreganda , ne tota domus , maſſa , pecus et corpora ardeant , corrumpantur , intereant. Can. reſecandę.Can. ecce. 24.q.3.cõpetit ergo regi et cuicũq.capiti politico ditio etpoteſtas ad has corruptiones et membra putrida, expellendum , non ta-

29 men cum contentioſa poteſtate et iuriſdictione . † ſic dicimus propinquis licere emendare propinquos l. 1.de emẽdatione pro pinq.C. domino, ſeruos.l.1. de emendat.ſeruor.C.patri, filios.l. ſi filius.ibi. caſtigare iure patriæ poteſtatis non prohiberis.l.con gruentius.C.de pact.poteſt.Bar.in l.1.n.13.iaſ.n. 9. Fulgo.n. 4. de iuriſd.om.iud.D.et harũ punitionũ extraiudicaliũ cauſa licet habere carceres. glo. fin.verſ.itẽ nec eſt prohibitũ. C.ꝺ de priuat.

30 carcerib. quẽ appellare licet carcerẽ œconomicũ , politicũ.† pl⁹ autẽ auct.regi etpoteſtati ſeculari , cõtra eccleſ. perſonas tribuit

Igneus.

Igneus.in l. neceſſarios.P. non alias.parte 2.nu.116.123. ad Syllen. D.ſed ego hanc poteſtatem regiam in prelatos & perſonas eccleſiaſticas referre malo ad ditionē ſupremā regis,in adminiſtratione politica & œconomica fundatam,non in iuriſdictione contentioſa,aut in aliqua cognitione iudiciali, quam Rex exercere poſsit in eccleſiaſticas perſonas.Bernard. Laurent.de caſib. in quib.iudex. ſecularis inijcit manus in perſonas clericorum abſq. in curſu excōmunicationis.nu.1.2. Aufrer.de poteſt. iud. ſecul. in cleric. regul. 2.Carol. de Graſſalijs lib.2. Regal. Francię.cap.16.in fine.ſic intelligo ea,quę ſcribit Marq.in hoc vſ.aliū namq. verſ. ſed quid ad dominū Regem de prelatis & alijs eccleſiaſticis perſonis ſuos ſubditos vel alios iniuſte opprimentibus?& verſ.quęro etiam quid ſi prælatus vel alius eccleſiaſticus in ſua malitia & pertinacia ſic perſiſtat? Sed hęc poſtea latius. Plane eccleſiaſtica perſona per regem & eius Locumtenentem, ſupremas regalias exercentem(nam hoc non eſt omnibus regijs officialib. in hac prouincia conceſſum) ſic correpta extra figuram iudicij & iuriſdictionis contentioſę dimittenda eſt, & ad iudicem eccleſiaſticum remittenda; vt debite puniatur pro delicti admiſsi qualitate.quia punitio ditionis politicę non ſufficeret ad pœnam ordinariam delicti.ſic & alibi pœna impoſita in foro
31 pœnitentiæ non extinguit pœnāfori contentioſi:& † punitus leuiter et leui pœna poteſt puniri grauiori pœna.cap. at ſi clerici. de iudic.cap. de his.de accuſat.ex.l. placet. C. de Sacroſ. eccleſ. Sed redeo ad pœnas conuentionales,quas ratione feudi vel emphytheoſ. prælati incurrunt non ſeruantes leges feudorum, et
32 infeudationis,ac ſtabilimenti,vt ſup. dixi.† in his autem id obſeruabimus,vt prælati dum viuunt,eccleſijs præiudicent,non vlterius.nam ſæpe conſtitutum eſt,feudum amitti & redire ad dominū ſiue patronum ad vitam dūtaxat prælati culpabilis,et poſt eius mortem, reuerti ad ſucceſſorē & eccleſiā. Bald. Pau. Caſt. et alij in l.Iubemus nullam.C.de Sacroſ.eccleſijs.Nunius Auēd. de exeq. mand.regijs.lib.2.cap.4. Boer. deciſ.246. Iaſ. et cęteri in l.placet.C.dę Sacroſ. eccleſ. tradunt communes interprætes.

in cap.

in cap.1.P.fin. de capit.cõrradi in feud.per illum tex.Iſern.ibid. nu.19. 20.21.Afflict.nu.1.2.3.13. Poſt baldum,qui notat ſingularem & ſpecialem deciſionem.quam extendit in feudis,quæ eccleſia habet ab alio, quam à rege. videnda quæ ibi tradunt doct.Quandoq. tamen ſic amittitur, vt nullo tempore ad eccleſiam reuertatur.Din. in cap. delictum perſonæ. de regu. Iur. in ſex.Molin. qui hęc pleniſsime tractat vbi ſup.P.xxx. nu. 71.75. 76.Ripa.in l.fin.q.52.C.de reuocand.donat.Oldrad.conſ. 278. in quantum.glo.in cap. 1.verb.rigor.dedol. & contum. mortuo itaq.vel mutato pręlato, qui feloniam commiſit,vel qui feudum in cõmiſſum incidere paſſus eſt,finitur commiſſum ſeu quaſi cõ miſſum feudi. quia non eſt factum niſi ad vitam vel ius prælati ingrati.Molin.vbi ſup.nu.81.182.et hæc plene examinat ante. Molin. Afflict. in d. P. fin. & Iſernia plures deciſiones in hac re tractantes.

SVMMARIA.

1 *Temporalium bonorum occaſione,tenentur eccleſiaſtici ſe preſentare regi & praſtare fidelitatem, antequam a vaßallis ſuæ prelaturæ accipiant homagium, aut fidelitatis ſacramentum.*

2 *Rex in ſuo regno habet quoad omnes perſonas de regno intentionem fundatam quo ad accipiendam fidelitatem.*

3 *Iuramentum fidelitatis ſub qua forma praſtetur. a prelatis et alijs.*

M *Eccleſiaſtici*

4 *Eccleſiaſtici in cathalonia, antequam poſſeſſionem temporalitatum ſuarum prælaturarum accipiant, literas excutoriales regias poſtulare debent, et obtinere.*

5 *Clerici aliquo reſpectu ſunt ſubditi ſuo regi & naturali domino, & debent illum reuerenter ſalutare.*

6 *Eccleſiaſtici & prælati vocati pro negotijs regni, ad regem venire debent.*

7 *Epiſcopi in cathalonia omnes vocantur conciliarij regij.*

8 *Cathaloniæ corpus conſtituitur ex capite ſcilicet principe et tribus brachijs ſiue ſtamentis.*

9 *Curiarum conuocatio eſt regalia regis, ad quas vocantur prælati.*

10 *Conſtitutiones factæ in curijs generalibus, comprehendunt homines eccleſiarū et prælatorum.*

11 *Vaſalli prælatorum contribuunt in donatiuis et ſeruitijs quæ fiūt per curias generales, in maridagijs et coronagijs.*

12 *Laici non conueniuntur pro cenſibus debitis eccleſiæ,*

cleſia, niſi coram iudice ſeculari.

13 *Appellatur a ſententijs latis ſuper temporalibus per iudices prælatorum ad regem. vbi aliqua de appellationib' comitatus Roſsilionis et Caritanie.*

14 *Cauſa in prima inſtantia cum qualitate omnes euocantur ad regiam audientiam.*

15 *Appellatio prima a iudicibus prælatorum nõ admittitur in audientia, ſi adeſt iudex appellationum, ſecus in ſecunda.*

16 *Appellationis iudicem aſsignat dominus emphiteotae in prima appellatione. et numeris ſequẽ. a cuius ſenteтia vterque appellat.*

17 *Iuridictionem quam habet dominus in vaſallos, ſeparatam eſſe a mero et mixto imperio.*

18 *Appellatio in ſecunda et tertia inſtantia in cauſis communibus vaſallorum, ipſorum Baronum, eſt regis, niſi aliud titulo vel conſuetudine, contineatur.*

19 *Cauſae communes quomodo iudicari et dirimi debeant, et quae ſint.*

20 *Appellatio prima a barone ad regem non admittitur in communibus cauſis, niſi*

cum qualitate, quod ſeruatur in vaſſallis prælatorum.

21 *Appellationis remedium eſt etiam de iure vſaticorum introductum.*

22 *Iudicem aſsignat dominus in cauſa propria inter illum, et vaßallos & in hoc æquiparatur imperatori et regi.*

DE REGALIBVS DOMINI REGIS in bonis eccleſiarum & perſonarum eccleſiaſticarum, ratione temporalitatum quas tenent et poſsident in regno.

CAP. X.

NON ſolum autem in caſib. prædictis dominus rex Aragonum & Comes Barc. ſeſe intromittit de bonis eccleſiarum ac ceteris bonis eccleſiaſticis ſed ex alijs etiã plurib. cauſis, quarum aliqua exempla ſequuntur.† Ecce quod
1 prę lati in hoc regno & plures perſonę eccleſiaſticæ poſsident bona temporalia etiã Alaudialia, franca et libera, quæ ſunt dotes ipſarum eccleſiarum & beneficiorum. horum bonorum occaſione prælati omnes huiuſmodi bona poſsidentes in regno, tenentur pręſtare fidelitatem domino regi, qui poteſt habere ipſum prælatum ſeu beneficiatum ſuſpectum. præſertim, ſi eſt prouiſus abſq. præſentatione regis, aut ſi ſuſpitio noua ſuperuenit poſt præſentationem. cap. paſtoralis. ibi. niſi forte aliqua de nouo. de except. ex. & ideo ante omnia debet ſe pręſentare regi ſeu eius locumtenenti

locumtenenti in regno aut preſidi rege et locumtenente abſentib. & præſtare iuramentum fidelitatis, antequam ipſe a vaſallis ſuę eccleſię, dignitatis, prelaturę, officij eccleſiaſtici ſeu beneficij accipiat homagium & ſacramentũ. Calic. in Marg. dubio. 8. verſ. 175. qui ponit exempla ſuſpitionum. ex Inn. in cap. ſuper his. de accuſat. & monet conſiliarios domini regis, vt in ea re caute & fideliter procedant, ne in grauem errorem incidant, ſuſpitiones falſo ipſis prelatis imponentes, & eorum honorem ſuggillantes. plenius hæc tractat. Ign. in d. P. non alias. parte. 2. nu. 124. nam in iſtis temporalib. etiam alaudialib. quia de feudalib. de quib. in
2 ſuperiore cap. dictũ eſt, nullum eſt dubium, † dominus rex, qui in ſuo regno non recognoſcit ſuperiorem, & quilibet alius princeps ſupremus in ſua prouincia habet intentionem fundatã in iure. Panor. in cap. veniens. in principio. de accuſationib. ex. c. ſolite. ibi. preterea noſſe debueras. de maior. & obedient. ext. cap. 1. P. fin. de capitulis Conradi in feud. glo. eccleſia. in Can. tributum. 23. q. 8. Iſern. in d. cap. 1. de capitul. Conradi nu. 17. nam eccleſia ſubeſt domino temporali ratione feudi & tẽporalitatũ. cũ rex habeat vniuerſale dominiũ in omnib. temporalib. ſui regni. d. cap. ſolite. & in cap. barones. vt ſunt comites. in cõmemor.
3 Alberti. † ſub qua forma prælati hoc fidelitatis ſacramentũ præſtent regi; & an eadem ſit forma in eccleſiaſticis perſonis & in laicis, praxis docet. attendenda eſt enim in his conſuetudo locorum. Iſern. in cap. 1. de noua forma fidelit. nu. 5. 6. 7. Socar. in c. licet de iure romano. Iacobin. in verſic. quiquidem inueſtiti preſtiterunt. etc. in principio. Molin. vbi. ſup. P. 3. glo. 2. 3. Carol. Carcaſſon. lib. 2. cap. 11. in eccleſiaſticis ponitur forma in cap. vt circa. in glo. corporali. de electione in ſex. Pan. in cap. laudabilẽ. de frigidis & malefic. ext. glo. propoſitis in nouell. ſed iudex. de epiſc. et cleric. C. not. in cap. fin. de iuram. calum. ex. in laicis formam ponit tex. in d. cap. licet de iure romano. ſpecul. de feud. P. quoniam. verſ. porro. & verſ. 27. & in regio archiuo extant quam plura huiuſmodi fidelitatis ſacramenta. ſed & Marq. ponit formam in laicis in vſ. omnes homines a vicecomitibus. col.

pen.& vlt.ibi. quęro 17.quid de ciuitatib.& ibi.quæro quę ſit for ma huius iuramenti fidelitatis?&verſ.nos tales ſindici.aliam formam ponit carcaſonen.in d. cap. 11. quoad laicos. & hoc anno. 1599. 22. Maij. vidimus barones eccleſiaſticos homagium & ſacramentum fidelitatis domino regi præſtitiſſe.

4 † Deinde aliud regale in hac prouincia receptum eſt in perſonis eccleſiaſticis.nam de prelatura prouiſus vel de dignitate aut beneficio eccleſiaſtico, quod habet temporalitates,literas regias obtinet antequã poſſeſſ. tẽporalitatum apprehendat,ſine quib.literis regijs, nõ recipitur in tẽporalitatib.nec iuratur illi fidelitas,propter ſuperioritatẽ,quã dominus rex habet vniuerſaliter in vniuerſis temporalitatib.regni.in concordia R. Eleco. cum Bertran.cardin.P.ſuper eo vero ꝙ conquæruntur de tẽporalitatibus occupandis.etc.ibi.tunc non debent mirari prælati, ſi pro exercitio ſuę ſuperioritatis. & in c. barones.in commemo.Pet.Alber.de his literis extant in hac prouincia plures conſtitut. in tit.quælos ſtranges no pugen obtenir beneficis ni officis eccleſiaſticis en Cathalunya. in his enim de literis huiuſmodi executorialib.a regia cancellaria expediẽdis. agitur, & in quib.caſib. non ſint concedendę. et fuerat iã ante cõſtitutionẽ. Alfon.4.quæ eſt.1.in d.tit.prouiſum plurib. pragmaticis.facit pragmatica Caroli.5.data Bar.16. Ianu.1520. in qua fit mentio alterius pragmaticæ Ferdinandi.2.extat alia pragmatica Ioannis.1. ſub data Valentiæ.15.Decemb.1392. hæc regalia fundatur in ſupradicta ſuperioritate,quam rex habet ſuper omnes perſonas cuiscumq.ſtatus ſint ſui regni. nã licet pręlatus in alijs quam feudalib.non ſit ſubiectus regi,eſt tamen reuerentię debitor.& ideo

5 † clerici aliquo reſpectu ſunt ſubditi regi ſuo et naturali domino & debẽt illũ ſalutare,colere, venerari & illũ interpellare & alloqui genu flexo.lucas de penna in l.eucctiones. de curſu publico.lib. 12.C.vnde dicitur in glo.fi.in l. 1. de ſilentiarijs. quod nullus debet flectere genu, niſi corã Papa , imperatore & rege.platea ibid.& in l.1. de domeſt.& protectorib. C. vnde rex in ſuo regno precedit omnes prelatos ſui regni, quãtęcũq. fuerint præeminentię, in eccleſijs tñ ſuis loco excelſiore ſedent,põtificalia

lia & ſacerdotalia munera exercentes. et in nicęna ſinodo conſtā-tinus imperator non eſt auſus tenere primum locum inter prælatos eccleſię, ſed vltimū occupauit. tranſeo plura, quę ex varijs auctorib. Collegit Carcaſſo. lib. 2. c. 12. ad quem lectorē mitto.. Aliud ius regale habet rex in hoc regno in perſonis eccleſiaſticis.

6 † quoniā oēs pręlati & perſonæ eccleſiaſticę cuiuſcūq. ſint prę eminentię, debēt prę ſtare obedientiam regi, & vocati ad eum venire pro negotijs regni. quinimo Epiſco. vocatus a metropolitano & a rege, prius debet ad regē venire. Can. ſi Epiſcopus. 18. diſtinct. & ibi not. glo. 1. facit tex in cap. paſtoralis. P. cum autem a rege. de offic. delegat. ex. vbi glo. a rege. immo prelatus tenens feudū a rege, prius debet venire ad regem, quam ad Papam. glo. orationib. in Can. reprehenſibilis. 23. quæſt. 8. & ſub pœna occupationis temporalitatum pręcipit prelatis ſui regni dominus rex,

7 vt faciant reſidentiam in ſuis eccleſijs, & recedant a curia. † cum autem in regno epiſcopi omnes ſint de regio concilio, & conſiliarij domini regis dicantur, vocantur a regę pro occurrentib. neceſsitatib. & negotijs regni. Calic. in Marg. dubio. 8. verſ. 174. quod etiam in gallia receptum eſſe ſcribit Carcaſſon. lib. 2. c. 13. faciunt etiam tam in gallia quam in hac prouincia vnum brachium ex tribus, quib. tota vniuerſitas huius prouinciæ cōprehē-

8 ditur & continetur. † Conſtituitur enim corp⁹ mixticū Cathalonie ex capite, ideſt principe, & trib. brachijs ſiue ſtamētis, eccleſiaſtico, militari & regali. Cali. in extrauag. curiar. c. 4. n. 2. 3. & c.

9 6. n. 4. & ſeq. † Et ideo ad curias generalęs ſunt vocādi, & vocati cōparere debent. quia hoc eſt magnū ius & regale regis, & perſonaliſsimū, cōuocatio ſcilicet & celebratio curiarū generaliū. Calic. in Marg. dub. 8. verſ. 155. & verſ. 173. & 177. & in. d. c. 6. quandoq. tamē celebrationē fecit regina vt locūtenēs generalis ex habilitatione facta in curia, & ſic ex conuenientia & concordia facta inter regem et brachia. Calic. in d. verſ. 177. et d. cap. 4. &

10 alibi dixi. † Hinc deſcendit. quod cōſtitutiones factæ in curijs generalib. cōprehendunt homines eccleſiarū et prælatorū. quia fiūt cū voto, cōſenſu et interuentione ipſorū pręlatorū. Mic. in. 2. cur.

Barc. Iacobi. 1. cap. 30. coll. 4. eſt in tit. de celebrat. curiar. in 3. vol. eodem pertinet cap. 50. ſobre lo capitol. in curia Ilerdę Iacobi. 2. eſt ſub tit. de celebrat. curiar. vol. 1. Mier. coll. 4. in curia Ilerdę Iacobi. 2. cap. 10. rex etenim vnionem & fraternitatem trium brachiorum & ſtamentorum in generalium curiarum celebratione deſiderat, & non vult brachia vniuerſitatis huius prouinciæ eſſe diuiſa. d. cap. 31. & d. cap. 10. ſobre lo capitol. quo pertinent cap. nos o ſucceſſors noſtres. & duo ſeq. in tit. de bouatico, & illius remiſsione. Mier. collat. 4. in curia 2. Barc. Iacobi. 2.
11 cap. 28. 36. & in curia Ilerdæ. cap. 10. 11. Hinc † quoq. eſt, quod homines & vaſalli eccleſiarum contribuũt in ſeruitijs & donatiuis, quæ fiunt domino regi per curias generales. item in maridagijs & coronagijs. extat concordia Alfõſi. 4. cum brachio eccleſiaſtico ſub data 20. oct. 1419. cap. 2. 3. confirmata per Ferdin. 2. in priuilegio conceſſo ſtamento eccleſiaſtico. 9. oct. 1481. & 2. ſept. 1510. cap. 10. quæ ſunt in tit. de coronaticis & maridaticis lib. 10. tit. 2. in 2. vol. conſtit. & eſt facta remiſsio aliquorum iurium fiſcalium ijsdem vaſallis eccleſię per Alfon. 4. in tit. de remiſsio de alguns drets fiſcals. in eodem vol. 2. ſed qua forma hæc iura exigantur. tit. de coronatge y maridatge. cap. 3. eſt lib. 10. tit.
12 3. vol. 1. Aliud † ius regale competit regi in prælatis & eccleſiaſticis perſonis ratione temporalitatum : quia de cenſibus debitis per perſonas laicas eccleſijs, beneficijs eccleſiaſticis & alijs venerabilib. domib. cognoſcitur in tribunali regio, & mandatur laicis, ne ſuper his compareant in foro eccleſiaſtico pulſati per clericos & perſonas eccleſ. cenſus petentes. Pet. 3. in priuilegio cõceſſo ciuitati Barc. in quo alia pragmatica citatur. eſt ſub data 15. mart 1363. & 28. ſept. 1367. in tit. de iuriſdict. omnium iud. & foro competent. volu. 2. & fuerunt hæ pragmaticæ confirmatę per Regem Martinum cum pragmatica data Valentię 20. Martij 1407. eſt ſub eod. titu. cap. 10. & per Ferdin. primum cum cum alia pragm. data. 6. Ianuar. 1413. Barc. extat autem ſuper his declaratio, in qua diſtinguuntur caſus, in quibus de hac re poteſt cognoſcere iudex eccleſiaſticus, ab alijs, qui pertinent ad
cogni-

cognitionem iudicis ſecularis, ſub eodem tit. de iuriſdict. om. iudic. & de foro compet. cap. 13. ſuper facto. & hæc eſt valde cõformis iuri canonico & decretis patrum. cap. ſi clericus laicum. de foro compet. & ibi not. ſuper glo. fin. & quod ibi. in verſ. ſed, Papa ſiue ſint negligentes, ſiue non. dicitur, non facile admittitur per dominum regem in pręiudicium ſuę iuriſdict. quam enixe tuetur & defendit. vt in pragmat Petri 3. directa officiali epiſcopi vicenſ. ſub titu. de iuriſdict. om. iud. cap. 3. volum. 2. Aliud prętere a ius altum & regale competit regi & domino noſtro ratione temporalitatum in prælatis & perſonis eccleſiaſticis & bonis eccleſiarũ & aliorum beneficiorum eccleſiaſticorũ,

13 in hac prouincia. † quia à ſententijs iudicum ipſorum prę latorum, vel latis per eoſdem prælatos ſuper rebus temporalibus & prophanis inter ſuos vaſallos, appellatur ad dominum regem & eius tribunal, & non ad Archiepiſcopum, aut alium immediatũ ſuperiorem, ſicut eſt diſpoſitũ iure communi. in cap. Romana. P. debet autem. de foro compet. in ſex. Sic a ſententijs iudicum menſę epiſcopalis, abbatialis, prioralis, capitularis, conuentualis, lata inter laicos vaſallos dictorum prælatorum ratione ſuarũ eccleſiarum appellatur ad regem: quia appellatio eſt regis, ratione ſuperioritatis, quam habet in omnibus temporalitatibus ſui regni, etiam ſi per eccleſiam in alaudio & franco & libero do

14 minio teneantur. † quinimo & in ipſa inſtantia prima cum qualitate paupertatis, aut ſimilium, ad regium tribunal cauſæ euocantur, & in eo tractãtur. ſic a ſententijs vicarij generalis Vrgelli, qui eſt iudex ordinarius ciuitatis Vrgelli in cauſis ciuilib. appellatur ad vicesgerentem gubernatoris in comitatu Roſsilionis & Ceritanię, qui eſt immediatus ſuperior ordinariorum illius prouincię, vel appellatur ad regiam audien. & locumtenentem generalem. ſic enim in comitatu Ceritanię, ſub quo continetur tota vicaria ampla Ceritanię (et ſic vicecomitatus Caſtri boni, et baroniæ interclusæ, et baronia Orcaldi) receptũ eſt, vt a ſententijs ordinariorũ appelletur indifferenter, vel ad gubernatorẽ comitatuũ, vel ad Locumtenentẽ generalẽ. quãquam aliquãdo a ſenten

tijs

tijs procuratoris vicecomitatus caſtriboni, quĕhodie gubernato
rē appellāt,ad vicariū podijceritani,et ceritanię appelletur & ad
eius tribunal,ſed raro.in comitatu Roſsilionis nō licet appellare
ad regiā aud. ſine qualitate.quia gubernator habet tribunal pri-
mariū et ſecūdarū appellationū.et licet etiā habeat tribunal prima
rū et ſecūdarū appellationū comitat⁹ Ceritanię,quia iudex prima
rū appellationū cauſarū comitat⁹ Roſsilionis, eſt iudex ſecudarū
appellationū comitat⁹ Ceritanię;et qui eſt iudex primarū appel-
lationum cauſarum comitatus Ceritanię,idē eſt iudex ſecundarū
appellationum comitatus Roſsilionis;tñ in cauſis comitatus Ce-
ritaniæ etiā primarū appellationū,ſic vſurpatum eſt longo tēpo
re,vt in regia aud.admittātur,cum magno ſane damno audiētię
gubernatoris illorum comitatuū & villæ Perpiniani,quę nō.vi-
tur pręuidiſſe damnū,quod latet in viſcerib.ſuis & indies popu-
lus ille quinquaginta ab hinc annis celebris,frequēs,potēs & ani.
moſus,minuitur & ad ruinā tendit.Certiſsimū eſt enim & om-
nibus notiſsimum ciuitates magnificas & vrbes ampliſsimas &
florētiſsimas,cōſeruari & augeri tribunalib.iuſtitię in illis conſti
15 tutis et generalib.ſtudijs.† redeo ad rem. a ſententijs etiam offi-
cialis eccleſiaſtici Archiepiſcopi Tarraconen. qui eſt iudex cau-
ſarū ciuilium ciuitatis Tarraconę & ſuo caſu hominū cāpi Tar-
raconę qui ſunt eccleſiæ Tarraco.ad regiā appellaretur aud. vel
gubernatoris cathaloniæ ſuo caſu.quia cognoſcit inter laicos,ſed
quia vel ex priuilegio,vel antiqua conſuetudine Archiepiſcopus
creat iudicem cauſarū appellationum cāpi Tarraconę,appellatio
prima non admittitur in Regia aud. ſine qualitate, ſecūda vbiq;
admittitur.quia regalia regis eſt. ſimilē iudicē appellationum in
metropoli Toloſana obſeruauit Carol.carcaſſo.lib.2.c.14.verſ.&
hæc vera ſunt,niſi prælatus ex priuilegio.not. plene interpraetes
in c.ſi duob.P.ſi. de appell.ext.& licet in cauſis feud. & emphy.
16 dñs ad quē appellat,† debeat adſignare iudicē in prima appella-
tione, qui inter ipſum dñm et emphy. iudicet.not.in vſ. placitū
iudicatū.vbi Cali.verſ.quęro,an a ſentētia inter.quia primū me-
lioramētū eſt domini et ſenioris.vt ibi tradit.et in vſ.ſimiliter et

ſi ſe-

ſi ſenior.vbi Marq.in verſ. ſed ecce ꝙ dominus dat iudicē.& in ſecūda appellatione Comes Barc. aſſignat iudicē.glo.vl.in verſ. ſed puto.in d.vſ.ſimiliter & ſi ſenior. quam dicit Solſona receptam eſſe in regia aud.in tract. de ſtilo capibreuiandi.ſub rub.forma amortizationis factæ per Epiſcopum. P. Et quia aliquando cōtingit.verſ.ego tñ video.diſputat plene Socarr.de veritate opinionis d.glo. quā Iudaic.& Marq. impugnant eo loci,in cap.cōſuetudo eſt cathaloniæ, quod ſi aliquis dominus.nu.29.ſed glo.
17 opinione retenta,quia ita in regia aud.recepta eſt;† tamen in cōmunib.cauſis,quæ inter vaſallos alicuius domini tractantur coram eodē domino habente iuriſdictionē in Caſtro vel oppido ex priuilegio, emptione,donatione aut alio titulo,iuſtæ adquiſitionis(ſeparata eſt enim iuriſdictio,quā ſenior habet ratione feudi,vel emphytheoſis & iuriū dominicaliū,& valde diuerſa a mero imperio vel mixto vel ſimplici iuriſd. nec dominus feudi,ratione feudi habet imperium merū,mixtū aut ſimplicē iuriſdict. in alijs cauſis nō feudalib.in vaſallos ſuos. Socar.in cap.ſi aliquis habet hominē.nu.4.& plenius nu.7. & ſeq.Cali.in vſ.placitare. verſ.quęro,an de omnibus cauſis ex quacūq. & ibi. & ideo , ſi quęris.Iudai.in vſ.omnes homines firmare debēt.verb.ſeniorib.
18 ibi.ego diſtingo inter vaſallos,† prima inſtantia pertinet ad iuriſdict. baronis & domini Caſtri,ſecunda & tertia regis eſt, niſi aliud in priuilegio & titulo adquiſitionis contineatur,aut conſuedine legitima ſit quęſitū.tenor enim priuilegij,tituli,ſicut & infeudationis in his omnibus cū primis ſpectatur.Socar. in c.conſuetudo eſt cathaloniæ.nu.32.verſ. & ita ſeruatur,niſi dominus. nec videtᷣ data poteſtas domino caſtri dādi iudicē in cauſa appellationis in cauſis cōmu.quæ inter vaſallos ſuſcitātur extra cōtro uerſias feudales,vel emphy.quas cauſas cōmunes auctores in locis proxime citatis appellare ſolēt,ꝑ tex.in vſ.de alijs nāq. cōmu. cauſis.vbi Guill.col.1.& Cali.in 1.oppoſit.Marq. in verſ. quęro,
19 † quomodo hę cauſę cōmunes,ſiue lites dirimi debeāt.& præſertim cū hæ cauſę ſīn ius municipale examinari & dirimi debeāt, & eo deficiente ſecundum ius canonicum & ciuile. Marq. in d.

verſ.

verſ. quæro, quomodo hæ cauſæ communes. & ſecundum ius vſaticorum vnica tantum erat appellatio. Calic. in d. vſ. de omnib. namq. alijs cõmunib. cauſis in 8. oppoſitione. verſ. ſolutio de iure vſaticorum . quæ omnia hodie aliter obſeruari, idem Calic. ſubiungit. & cauſas communes melius explicat Iudaicus in vſ. omnes homines firmare debent. ibi. ſi vero quæſtio ciuilis, quę ſperatur moueri inter dominum & vaſallum, non eſt de feudo. etc. & Calic. in vſat. de omnibus. verſ. quęro primo, quę dicantur cauſę communes. Sed vt paucis abſoluam, ex modo & ſtilo in adſignando iudicem in cauſis feudalib. & emphyteoticarijs, tam in ſecunda, quam in prima inſtantia, ſecundũ opinionem glo. fin. in d. vſ. ſimiliter etſi ſenior. ſumptus eſt modus & ſtilus nominandi iudicem in 2. inſtantia in cauſis communib. à dominis Caſtrorum & habentibus iuriſdictionem in cauſis etiam communibus & vſurpatus. Mier. coll. 6. in curia Montiſ. cap. 8. pars appellata. nu. 9. & quod in cauſis feudalib. obſeruatur, quo ad aſsignationẽ iudicis, hoc idẽ in cauſis com-
20 munibus ſiue ordinarijs. & † ideo ſecunda appellatio tantum recipitur in regia audien. prima non admittitur ſine qualitate. ſic intelligit Mier. d. glo. fin. vſat. ſimiliter et ſi ſenior. & aliam glo. in vſat. de omnibus namq. alijs communibus cauſis. in verbo. meliorata. in princip. in cap. 8. rub. a quo tempore appellatio proſequi debeat. num. 9. coll. 6. in curia Montiſ. Petri. 3. & ante eum Guiller. in dict. vſat. de omnibus namq. alijs communibus cauſis. circa finem. ibi. & hoc verum intelligo, niſi dominus habeat iuriſdict. ordinariã in perſonã vaſalli. quia tunc ſi dominus eſt iudex ordinarius vaſalli, & ad dominum vaſalli debet appellari. Socar. in d. cap. conſuetudo eſt Cathalonię. nu. 22. verſ. & hoc verum intellige. non enim feudum ſolum ſubdit perſonam vaſalli iuriſdictioni domini, aut eius bona, niſi alias dominus in vaſallum habeat iuriſdict. ordinariam. &c. citatq. Socarr. ad hanc rem plura conferentia prædictis. Quamobrem a ſententijs officialium, quos habent prælati in cauſis cõmunib. quę corã illis, vt iudicibus, tractãtur inter eorũ vaſallos adinuicẽ,

vel inter vaſallum & procuratorem mēſæ ipſius prælati, in 1. appellatione adſignabitur Iudex per ipſum prælatum, ſicut in alijs baronib. receptum eſt, qui habent iuriſdictionem in ſuis territorijs, in cauſis cōmunib. & vt alio properemus, varia eſt obſerua tio in hac materia appellationum ſecundum diuerſas diœceſes & vicarias. notat aliqua Mier. in d. cap. 8. coll. 6. in curia Montiſō. Pet. 3. itaq. ſiquis nō vult eſſe illuſ, teneat quod tenet vſus, & ſtil⁹ in curia, in qua ipſe patrocinat vel fungitur munere iudicā-
21 tis vt in ſimili dicit Marq. in vſat. ſtatuimus. prope finem. † Sane appellationis remedium non ſolum iure communi introductum eſt ciuili & canonico, ſed & iure vſaticorum fuerat receptū. in. d. vſ. de omnib. namq. alijs communib. cauſis, & in vſ. ſi quādo cuiuſq. appellatio. & in hac materia Barones in hac prouincia & habentes iuriſdict. & imperiū vel etiam iuriſd. ſiue mero imperio in cauſis ſcilicet communibus etiam inter ipſos barones ſiue dominos ex vna, & eorum vaſallos parte ex altera, dant iudicem qui de cauſa cognoſcit, & ab eius iudicis ſententia, tam ipſe baro, quam vaſallus, vel etiam vterq. appellare poteſt. & rurſus in. 2. inſtantia baro adſignabit iudicem, ſola tertia inſtantia principi & Comiti Barci. reſeruata. Socar. in d. cap. conſuetudo eſt Cathaloniç, quod ſi aliquis dominus. nu. 21. cum plurib. ſeq. poſt ſcripta aliorum antiquiorum interpratū huius patriæ. in vſ. platum iudicatum. in. 1. & 2. queſtione. & in verſ. ſic quæro, ad quē appellabitur. verſ. ſed his non obſtantib. vbi ponitur clara & certa reſolutio quæſtionis & veritas practicç. Iudaic. in vſ. omnes homines debēt firmare in verb. ſenioribus. & Calic. q. 1. 2. Marq. in. d. vſ. de omnib. namq. commu. cauſis verſ. nota quinto. quod dominus qui dat iudicem. & verſ. & ſic habes quod dominus adſignat iudicem vaſallo. & verſ. iuxta quod quęro & verſ. quęro. ij. Guiller. ibid. verſ. quid ſi rex. et de locali Barc. ibid. et apud Socar. vbi. ſup. qui ſubijcit notabile verbum et in hac prouincia obſeruandū, quod Calic. Iudaic. & Guiller. vbi ſuperius iam inſinua-
22 uerant, † quod de iure vſaticōrum Cathaloniæ, quo vtimur in concuſſe, domini in adſignando iudicem in cauſa propria eorū & ſuorum

& ſuorũ vaſallorum, ſunt Imperatori ęquiparati, qui de ſua cauſa cognoſcit, dando iudicem. l. & hoc tyberius. de hæredib. inſtituend. D. cum alijs allegatis per Socarr. ibid. nu. 24. & Cyn. in l. 1. C. nequis in ſua cauſa iudic. vel ius ſibi dic. Et ideo ait Socarr. cui ego ſubſcribo, iura loquẽtia de appellationib. & alijs Solemnitatib. in cauſa propria Imperatoris, cum ſuis ſubditis, ſeruandis & adhibendis, vindicabunt ſibi locum in cauſa propria domini & vaſalli ducenda & tractanda ſub iudice adſignato per ipſum. Socar. ibid. num. 25. verſ. præterea de iure vſaticorum. & licet opinio Calicij videatur ſubtilitate iuris inſpecta verior, tamen Socarrat. nume. 27. verſ. tu vero conciliando. et nume. 32 verſ. quæ iſtarum opinionum. ab ea recedit. quod autem praxis recepit iam ſuperius explicatum eſt, & explicant Sol ſona & alij vbi ſup. Socarr. in d. cap. conſuetudo eſt. nu. 29. in principio. qui n. 30. ponit longã diſtinctionẽ. & nu. 31. quę diſtinctio ſũmã habet æquitatem & rationem. ibi. nu. 32. verſ. & hęc procedunt iſto caſu. quę omnia ſunt in praxi ſubtiliter obſeruãda, ne caſus diuerſos eadem lege tractemus. Quib. adde notabilem declarationem menti tenẽdã. in d. nu. 32. verſ. & ita ſeruatur, niſi ſuperior ipſius feudi. tranſeo ad alia.

SVMMARIA.

1 *Gladij duo ſunt: vnus ſpiritualis, alter temporalis.*

2 *Temporalium rerum duæ ſunt poteſtates, ſecularis et pontificia.*

3 *Epiſcopi in tota ſua dioceſi habent iuriſdictionem ordinariam; territorium vero non ha-*

habent.

4 *Territorium in Cathalonia habent Epiſcopi a Comite Barcinone, cum numeris ſequentibus.*

5 *Epiſcopus in ſua dioceſi habet imperium in Clericos et in ſpiritualibus omnimodam iuriſdictionem, ſecus in temporalibus etiam eccleſiaſticis.*

6 *Capere an poſsit epiſcopus Clericos in vico et domo laicorum.*

7 *Territorium concedere Epiſcopo, non eſt concedere, ſed priuilegiare eorum iuriſdictionem.*

8 *Delicti commiſsi in eccleſia per laicum cognitio, an ad iudicem ſecularem, pertineat; ſicuti ſi deliquiſſet extra eccleſiam?*

9 *Immunitas ſemper ſalua eſt eccleſia.*

10 *Captus per officialem Epiſcopi ſine territorio, eſt male captus: nec poteſt captos transferre ſine territorio.*

11 *Temporalitatem reſpicientia non ſunt de iuriſdictione eccleſiaſtica.*

Actor

12 *Actor ſequi debet forum rei.*

13 *Laicus pulſatus coram iudice eccleſiaſtico poteſt etiam pro re eccleſiaſtica, firmare ius coram ſuo iudice, nec tenetur fori declinatoriam coram eccleſiaſtico allegare.*

14 *Firma iuris pro fori declinatione, qualiter fiat & quomodo in iudicio recipiatur. cum numeris ſequentibus.*

15 *Firma iuris cum pignoribus, quibus caſibus fiat.*

16 *Firma iuris olim erat omnium iudiciorũ principium, quæ ſucedit loco cautionis iudicio ſiſti et fuit iure communi recepta.*

17 *Iudex ex officio poteſt compellere litigantes ad legitimandũ perſonas ſuas ne iudicium reddatur eluſorium, et ad firmandũ de directo.*

18 *Firma iuris quibus caſibus neceſſaria ſit.*

19 *Aduocatorum ignorantia omnia iudiciaria conturbat et confundit.*

20 *Contentio iudicis ſecularis cum eccleſiaſtico, qualiter per firmam iuris, formetur in ordinarijs, et contentione formata, poteſt ſubcumbens condemnari in expenſis & ad quẽ*

pertineat

pertineat expenſarum taxatio et executio.

21 *Contentio non firmatur cum delegatis,ſed citantur ad bancum regium.et quid huiuſmodi delegatis reſcribatur.*

22 *Firma iuris pro declinatione fori ecclleſiaſtici, admittitur per vicarios, baiulos habentes tribunal diſtinctũ: per alcaldos,in logia maris, in officio magiſtri rationalis & baiuli generalis.*

23 *Delegatum apoſtolicum ſeu conſeruatores ſolus rex eiusue locumtenens ſeu gubernator, citant in banco regio.*

24 *Contẽtio cum iudice eccleſiaſtico firmatur per vicarium regium, pro vaſſallis baronum et ipſis baron. et tam baro quam vaſſallus firmant de iure.*

25 *Militum priuilegia quo ad forum,remiſsiue.*

26 *Firma iuris contra delegatum apoſtolicum fit in regia audiencia & non alibi.*

27 *Contentionem ſi recuſat firmare iudex eccleſiaſticus, proceditur contra eum poſt ſecundas literas ad occupationem temporalitatũ fiſco adherente parti.*

28 *Occupatio temporalitatum qualiter & vbi fiat: quæ per vicarios, vel alios inferiores non poteſt fieri.*

29 *Gubernator vice regia magnam ex regia audientia accipit auctoritatem. quia in omnibus ſeruatur forma, quæ in audientia Locumtenentis.*

30 *Occupatio temporalitatum an fieri poſsit per gubernatorem Roſsilionis & Ceritaniæ.*

31 *Gubernator Roſsilionis & Ceritaniæ abſente rege et Locumtenente, a prouincia; eſt in ſuo diſtrictu ſupremus, et releuat oppreſſos.*

32 *Contentionis cauſa ſi eccleſiaſticus non reſpõdet in forma contentionis euocatur ad audienciam eo prætextu quia ordinarius non eſt potens ad compellendum firmare.*

33 *Baiulus generalis, quo caſu procedat ad occupationem temporalitatum.*

34 *Gubernator rege et Locumtenente abſente, procedit contra delegatos et conſeruatores Apoſtolicos, quia illi incumbit oppreſſos defendere.*

35 *Sequeſtri regij in rebus eccleſiaſticis omnia*

conſer-

conſeruant; nec per hoc læditur iuriſdictio eccleſiaſtica.

36 Regis officiũ eſt bona eccleſiaſtica defendere.

37 Audientia Regia qualiter procedat contra delegatum nolentem reuocare, procedimenta contra laicum facta et de forma procedendi contra delegatum.

38 Sede vacante iuriſdictio ſpiritualis per capitulum regitur et adminiſtratur.

39 Literæ quæ in regia audientia expediuntur cõtra delegatos Apoſtolicos præcedente declaratione contra eos, an per regentem ſint firmandæ. et olim qualiter et per quos firmabantur.

40 Executio declarationis factæ, contra delegatum Apoſtolicum, cui Committatur? et de modo procedendi?

41 Exceſſus via aperitur paruipendendo iura imperij et negligenter ommittendo quæ male vſurpãtur.

42 Fiſci inſtantia aliquando proceditur contra delegatos apoſtolicos. et infra poſt n. ſequentem.

43 *Multarum impoſitio eſt de regalibus regis: et ideo illis non vtuntur iudices eccleſiaſtici contra laicos, niſi in certis caſibus.*

44 *Cauſa miſerabilitatis aut paupertatis nemo trahitur in cathalonia ad forum eccleſticũ.*

45 *Cauſas ad forum eccleſiaſticum trahi, extra caſus ad eum pertinentes, non patitur rex.*

46 *Miſerabilis plura reportat commoda, in conſiſtorio principis.*

47 *Cauſas laicorum ad curiam romanam trahi prohibet rex.*

48 *Iudex iura ſua tueri debet: & non mittere falcem, in meſſem alienam.*

49 *Oppreſſum defendere etiam abſque partis petitione, eſt debitum regale: nec poteſt auxilium hoc denegari tam laicis quam clericis.*

50 *Recurſum non poteſt rex a ſe in totum abdicare. cum numeris ſequentibus vſque ad finem.*

51 *Clerici intelliguntur ſub generalitate vſaticorum; & ſubſunt regi in multis.*

52 *Statutum laicorum, quando liget clericos.*

Clericus

53 *Clericus oppreſſus per iudicem eccleſiaſticū, iuuatur beneficio principis. et quomodo de his oppreſſionibus cognoſcatur, cum nu. ſeq.*

54 *Appellationi interpoſitæ per oppreſſum iudex qui non defert, vim facit et opprimit.*

55 *Cognitio contentioſa & iudicialis in eccleſiaſticos & eorum bona, non pertinet ad regem; ſecus in extraordinaria et extraiudiciali cognitione.*

56 *Rex ſuo caſu procedit ad punitionē eorum, qui bonis eccleſiarum abutūtur.*

57 *Oppreſſo nō impartitur auxilium, niſi conſtito de violentia et oppreſſione.*

58 *Iudicare de bono et æquo permiſſum eſt vbi nō eſt in occurrenti caſu, cautum a lege.*

DE ALIIS REGALIBVS DOMINI Regis, in perſonis eccleſiaſticis, reſpectu iuriſdictionis eccleſiaſticæ, ſeu illius exercitij. CAP. 11.

SEquūtur alia regalia domini regis et comitis Barc. quę habet in rebus eccleſiaſticis ratione iuriſdict. eccleſiaſticę
1 ſeu exercitij illius. vt ecce. notum eſt † duos eſſe gladios ſpiritualem et temporalem. cap. ſolitę. de maiorit. et obedientia
2 ext. can. cum ad verum. 96. diſtinct. † Rurſus et temporalium

rerũ duæ ſunt poteſtates. ſecularis, & põtificia. d. c. ſolitę. & d. c. p venerabilẽ. not. in c. nouit. de iud. & in cle. paſtoralis. de re iud. põtificia enim poteſtas nõ ſolũ circa ſpiritualia verſat̃, ſed etiã & circa tẽporalia. d. c. p venerabilẽ. & in c. 1. de his, qui feudũ dare poſſunt. lib. 1. in feud. c. 1. qui ſucceſſores feud. dare teneãtur. c. 1. qui ſucceſſores tęneãtur. eod. lib. Luneburgẽſis poſt alios vbi ſup. in cõſuetud. feudales c. 5. ſpecul. de iuriſd. omni. iud. verſ. iudicũ igitur. & verſ. ſecundũ canones etiã. Greg. lib. 15. 16. LãcelotusCõradus in tẽplo om. iud. lib. 1. c. 1. 2. & ſeq. & lib. 2. c. 1. & in prœ. ipſi⁹ libri. Nã principũ chriſtianorũ, qui tẽpⱺralia poſsident, duo tantũ ſunt genera, Clerici alij, & laici reliqui. Can. duo ſunt genera chriſtianorũ. 12. q. 1. igit̃ in laicos iuriſdictiõni põtificiæ ſubditos, regia poteſtas nullã exercet poteſtatẽ, cũ pontifex princeps eſt in ſuo teritorio. d. c. per venerabilẽ, & de his, nihil attinet dicere ſed pręlati eccleſiarũ in regnis aliorũ principũ eccleſias obtinentes, & quoad laicos ſuę iuriſd. ſubiectos, in certis caſib. regiã recognoſcunt poteſtatẽ, vt iã antea docuim⁹, & quoad clericos, qui eorũ omnimodę ſunt iuriſdictionis, principis indigẽt beneficio.. nã
3 etſi iure canonico definitũ ſit. † quod epiſcopi in tota ſua diocesi habeãt iuriſdictionẽ ordinariã, ita vt in quolibet loco pro tribunali ſedere poſsint, ac ſubditos, eorũ excesſib. id exigẽtib. capi facere & carceri deputare. c. cum epiſcopus. de offic. ordin. in ſex. in c. 1. ex. eod. tamẽ extra ſepta eccleſię & palatij epiſcopalis, non habent territorium, nec poſſunt capere aliquem & captum ducere, niſi habeant territoriũ a principe, cuius eſt territorium concedere pro exercitio contentioſæ iuriſdictionis. † et hoc habent
4 prælati in hac prouincia a comite Barc. et rege Aragonũ. in vſ. Laudauerunt etiã & auctorizauerunt. qui vſ. in hoc ſenſu accipi debet, & nõ in alio ſenſu, de quo dubitat iudaic. vſat. deniq. ſæpe dicti principes. in conſtit. Ia. 1. Tarraco. en nõ de la ſancta e indiuidua Trinit. P, item ſtatuim. verſ. ſobre la qual coſa al dit Biſbe poteſtat per auctoritat real atorgam. eſt in tit. de hæret. in antiqua cõpilat. Mier. qui hoc plenius explicat in cap. 9. item ordinamus, nu. 33. 34. in 3. curia Barc. Iacobi, 2. collat. 4. territoriũ olim

olim impetrabatur ab epiſcopis et concedebatur illis per regem. & dicit Mier. vbi ſup. quod ipſe vidit binas licentias a domina regina. (Maria ſcilicet conſorte regis Alfon. 4.) conceſſas Epiſcopo Gerunden. † Nam licet epiſcopi in ſuis diœceſibus habeant
5 ſuo modo merum imperium, ad coercendum clericos, et poſsint ad perpetuum carcerem damnare. cap. quamuis. de pœn. in ſex. quæ pena ſuccedit in locum penę capitalis. not. in l. 3. ad leg. iuliam peculat. D. et in auct. clericus. de Epiſcop. & cleric. C. & in ſpiritualib. habeant omnimodam iuriſdict. quo ad iura epiſcopalia: non tamen quo ad temporalia etiam eccleſiaſtica. Mier. vbi ſup. ex Innoc. & imola. ibi citatis. plus dicit Mier. ſe credere, †
6 quod Epiſcopus non poſsit ingredi in domos ſeculariũ cauſa capiendi clericos: nec poſſe Epiſcopum capere clericos per vicos aut plateas ciuitatis et locorum domini regis, ſine licẽtia curię ſecularis. quia licet vici & plateę, & domus ſecularium ſint in diœceſi, nõ tamẽ ſunt de diœceſi. loca regia ſunt in diœceſi, nõ de diœceſi. at Epiſcopus habet iuriſd. in locis de diœceſi. quod intelligit Mier. in contentioſa iuriſdictione non in voluntaria. dubitat autẽ Mie. in reſolutione ibi in fine, & ſubijcit ſua ſcripta eccleſ. determinationi. videri poteſt Aufreri⁹ in cle. 1. de offi. ordin. reg. 4. n. 21. verſ. decimo octauo. & citat ibi doctores grauiſsimos pro hac reſolutione. hodie hæc diſputatio ceſſat. quia Fer. 2. priuilegium cõceſsit prælatis & ſtamẽto eccleſiaſtico ꝙ cõtinet plura capita, & inter alia territoriũ. extat in tit. de Epiſ. et cleric. cap. 6. ſub data. 29. Aprilis 1496. in quo confirmatur pragmatica Regis. Petri. 3. in eodem priuilegio relata. conceſsio tamen eſt reſtricta ad caſus ibi expreſſos, & ſine familia armata. & ideo eſt tutius petere aſsiſtentiam curię ſecularis & poteſtatis. & quando eſt contentio inter curiam eccleſiaſticã & ſecularem ſuper captura ipſius incarcerati, vtrum ſit caſus ſecularis iuriſdiction. vel eccleſiaſticæ, ſeruatur forma concordiæ Reginæ Eleeonoræ & Cardinalis Conuenarum, & ſuo. caſu res deciditur per Cancellarium, iuxta formam dictæ concordiæ & aliorum iurium huius patriæ, quæ ſunt in eod. vol. 2. lib. 3. tit. 2. de content. iuriſdict.

7 et occupatio tēporalitat.† Hoc autē non eſt concedere iuriſdict. epiſcopis, quam a lege canonica habent, ſed priuilegiare eorum iuriſdictionem, et dare territorium pro exercitio illius, quod ad regem pertinet. Molin. in pariſien. P. 41. nu. 65. 66. qui † etiam
8 ſcribit quod ad dominum iuſtitiarium, ideſt habentē omnē iuriſdict. & imperiū in oppido pertinet cognitio & punitio delinquentis in eccleſia, ſicut delinquentis extra eccleſiam, & non ad prælatum eccleſię. Aufrer. d. nu. 21. 22. aut niſi alias habeat prælatus iuriſdict. temporalem, vt habent ſummus pōtifex in terris eccleſiæ, & multi prelati, qui ſunt domini tēporalitatū & principes vel barones, & ſic habent territorium. & de his intelligit Mol. tex. in d. c. cū epiſcopus. alioquin Papa intemporalib. nō ſolet concedere iuriſdict. perſonis eccleſiaſticis, in pręiudiciū do-
9 minorum. ibid. nu. 66.† ſaluat tamen priuilegia eccleſiijs & immunitatē confugientib. ad eas. Molin. n. 67. et extant conſtitu. noſtræ prouincię in tit. de ſacro. S. eccleſ. vol. 1. & 2. in quib. immunitates eccleſiarum ſunt reſeruatæ in caſib. per iura canonica ſtatutis. & hoc iure vtimur. Ferr. in obſeruationib. cap. 243. ergo
10 rex † Eſt dominus territorij, non Epiſcopus, vt prelatus, etſi officialis Epiſcopi abſq. coceſsione territorij aliquem capit, extra territorium capit & male capit. l. fin. de iuriſd. om. iud. D. c. 1. P. contrahentes & ibi. not. de foro compet. in ſex. c. vt animarum. verſ. fin. vbi glo. territoriū. de conſtitut. in ſex. et ſicut non poterāt prælati capere ſine conceſsione territorij, ſic nec captos trāſ-
11 ferre, aut tranſmittere, nec alia facere,† quę reſpiciunt temporalitatem, vt bona annotare, inuentaria facere & ſimilia horu. Carolus carcaſſon. vbi ſup. c. 10. per totum. Aufrer. vbi ſup. regula. 2. nu. 12. quæ obſeruabis. quia ſic fuit declaratum in cauſa contentionis curie eccleſiaſticę archiep. Tarraco. & curię ſecularis, ciuitatis Tarraco. ſuper executione ſententię per iudicē eccleſiaſticū latę ex prorogatione laicorū, & ſuper inuentario faciēdo de bonis cōdēnati, & ſubhaſtione eorū, & fuit declaratū hęc quę realē reſpiciū: executionē non pertinere ad iuriſd. eccleſiaſticā. extat in regeſtris cācellarij definitio. et plura in huius rei cōfirmationem

tionē ſcribit Carol. Carcaſ. vbi ſup. quę ſunt obſeruāda. ad l. publicati. C. de teſtā. & ad l. 2. C. queādmod. teſtā. aper. Aufre. vbi ſup. reg. 2. n. 9. & aliquot ſeq. qui hæc late ſcribit. Coua. in c. ſi hęredes. n. 3. de teſt. ex. Trāſeamus ad alia. eſt nobile ius altu dñi regis in hac prouincia, quo mediāte poteſt licite ſe intromittere de prælatorū ꝓcedimentis iuriſdict. cōtentioſę. qñ laici conuenti in curia eccleſiaſtica ꝑtendunt declinare forū contenduntq. ſe cōueniri debere corā iudice ſuo ſeculari, nec debere trahi ad fo. eccleſ. etiā ſi de re eccleſię contentio ſit, ex regula vtriuſq. iuris, q̄ habet

12 † actorē forū rei ſequi oportere. c. ſi cleric⁹ laicū. de fo. cōpe. ex. ibi ſi clericus laicū de reb. ſuis vel eccleſiæ, impetierit; & laic⁹ res ipſas non eccleſiæ eſſe, aut clerici, ſed ſuas ꝓprias aſſeuerat. not.

13 Auf. in reg. 4. n. 9. † tunc igit' laicus pulſatus, anteq. iuriſdict. iudicis eccleſiaſtici proroget & corā eo iudiciū fundet (nō enim habet neceſſe cōparere ad allegādū exceptionē fori declinatoriā. l. ſiquis ex alien. de iud. D. l. 2. ſi quis in ius vocat⁹ nō ierit. D. cū ibi

14 not.) † poteſt cōparere corā ſuo iudice ſeculari & ibi firmare ius cōquerenti de ſe; ei ſcilicet, a quo pulſat⁹ fuit corā iudice eccleſiaſtico; cautionē offerendo de ſtando iuri & rei iudicatę p dictū ſuū iudicē competentē, in & ſup bonis ſuis, prodecē ſolidis cū legitimo augmento, petendo cautionē recipi & literatorie intimari parti & iudici, ad effectū vt partē cōquerentē remittat ad iudicē ſecularē, a quo recipiet iuſtitię cōplementū. hęc iuris firma olim tempore viatic. cum pignorib. fiebat. hodie ex conſtit. Iaco. 2. in 2. cur. Barc. c. 20. itē tota ferma. eſt ſub tit. de iud. & firmis iur. li. 3. cōſtit. ſufficit cauere cū fideiuſſorib. Mie. coll. 4. in d. cur. 2. Iac. 2. c. 21. de iurisfirmis. n. 1 & per d. conſtit. eſt limitatus vſ. de omnib. alijs nāq. cōmunib. cauſis. immo hodie & ſine fideiuſſorib. cū hypotheca & obligat. bonorū firmātis recipitur. l. ſancimus. C.

15 de verbo. ſignifi. † Modus firmandi cum pigno. tenentib. reſtat hodie in firma querelati pro pace & treuga, cum declarationem. cap. 41. de pace & treuga. volum. 1. & in querela batallię Mier. ibi. qui adducit aliquot alios caſus non cōprehenſos. in d. conſt. Iaco. 2. Cali. in d. vſ. omnes homines firmare debent. verſ. poſtremo ſubijcimus formulā. vſq. ad finē lecturę illius vſatici.

Olim

16 † Olim omnia iudicia incipiebant à firma iuris,tam ex parte acto ris, quã rei.d.vſ. omnes homines firmare debẽt.prag. Ia.2. data oſcę.19.calend.Sept.1307.verſ.ſtatuim⁹.ibi.ſic tamẽ, quod ante omnia firma iuris fiat per partes.eſt ſub tit.de ordin.iudic. curię vica.Barc.c.2.P.ſtatuimus.et P. itẽ ordinamus et ſtatuim⁹,quod quærelator.ibi.firma iuris vtriq.facta. li.3.vol.2.et eſt localis Ba. Calic.in vſ.de omnibus.in.3.et 4.oppoſi. verſ. ſed de iure vſaticorũ.ibi et eſt caſus.et iſta firma iuris ſuccedit loco cautionis iudicio ſiſti et iudicatũ ſolui.Calic.poſt iudaic.in vſ. omnes homines.verſ.hæc forma requiſitionis.et verſ.hæc firma directi ſeu iuris probatur.ibi.quãquã hęc firma iuris ſecundũ Ia.de mõte Iudaico.quo in loco explicãtur hęc omnia quę de firma directi id eſt iuris, tractantur et ſunt recepta iure cõmuni. in auct. offeratur.delit.conteſt.C.in auct.generaliter.de epiſcop.et cleric.C.in l.1.2.qui ſatisdare cogan. D. in.tit.de ſatiſdando.C.in tit. de ſatiſdat.inſti.et tit.ſi quis caut. iudicij ſiſten.cauſ.non obtẽp.D. et iure vſaticorũ.d.vſ.oẽs homines.et vſ.placitare.vſ.placitũ mãdeẽ vſa.placitũ iudicatũ. vſ.de omnib. alijs cauſis nãq.c õmunib.vſ.
17 batallia.pertinet † autẽ ad officiũ iudicis curare ne iudiciũ ſuũ ſit eluſoriũ,et ideopoſſunt iudices ex offi.cõpellere litigãtes ad legi timãdũ perſonas ſuas, et firmãdũ de directo pro aſſecurãdo iudicio,promittẽdo iudicio ſiſtere et iudicatũ ſoluere,cũ clauſalis ne-
18 ceſſaris. ſic † in logia maris vbi etiã fideiuſſores exigũtur ꝙ iure noſtro nõ eſt prouiſũ,niſi in caſib.exceptis et ſpecialiter prouiſis,vt in bataia,in quęrela pacis,vel vbi eſt ita receptũ.dominis ſuis vaſalli firmãt ius.vſ. omnes homines. quilibet litigator ſuo collitiganti.vſ.de omnib.nãq.alijs cõmunib⁹ cauſis. in cõmãdis repetendis,cõmẽdatarius firmat ius cũ fideiuſſorib. quia hoc eſt in priuilegio expreſſum.plus dicit Mier. in tract. caſuũ in quib. quis tenetur firmare de iure,quod ipſe conſuleret iudici, ne admittat actorẽ ſine firma iuris,maxime ſuſpectũ ęt ſi hoc petatur a reo et eſt de ſtilo vel cõſuetudine curię reum autẽ poteſt cogere remedijs plurib.vt p captionẽ pignorũ et alia remedia. l.1.ſi quis ius dic.nõ obtẽp.D incipiẽdo a leuiorib.dequib.Cal.in Ma.
rub.

rub.prętoris remedia.ſub dub. 6.addit etiã,quod iſta firma conſenſu partiũ tacito omittitur ſicut iuramẽtum calũnie.l.2. P.ſed quia veremur.vbi gl.remitti.de iureiur.prop.calũ.dand.C.& ſic videm⁹ parũ practicari iſtas iuris firmas in cauſis cõmun. & ita hodie hæc firma iuris raro ſeruatur in cauſis cõmunib. quia excepta curia vicarij Barc.cauſę introducunt,non per quęrelá, ſed p ſimplicẽ petitionẽ cũ ſupplicatione. quinimo in cur.vica.actor ſolus in quęrela firmat ius reo:nõ e contra.& ita ex multis tẽpo-
19 rib.receptũ eſt,†fortaſsis ignoratione aduocatorũ,quiſine aliqua notitia iuris municipalis,localiũ pragmaticarũ, obſeruationũ & ſtili curię,calamũ arripiunt & libellos formãt,oĩa turbãtes & ſurſum deorsũ miſcentes,iura cõmunia in ordinatẽ,cũ iurib.municipalib.cõfundentes;qui ſi ſe cõponerẽt ad praxim ſeniorũ & in praxi peritorũ,quaſi p manus ſtili curiarũ & formulæ agendi retinerentur.De his cõquerebatur ſua ętate Thomas Mier.in cap. 9. a remoure. curiæ Barc.R.Mar.coll.10.verſ.ex quo etiã videt ꝙ actio iniuriarũ.ibi.& quia à multis parũ curat de iſtis iurib. patrię. & ibi.ſed tñ prius debemus curare de domo ꝓpria, quã de aliena.quia & practicãdo,legẽdo,ſtudendo,ſcribẽdo & alias multũ video errari in iudicijs,quia plus & pluries video iudicari per iura cõmunia,quã p iura patrię,q̃ licet ſint iurata,& ea habeam⁹ ſub pręcepto;tñ quotidie violãtur & parui pendunt.etc.hæc ille. qui ſi hodie reſurgeret,quales inueniret doctores,& quã peritos et in praxi iuriũ patriæ verſatos?ſed hoc ipſi viderint. redeamus ad rẽ.conſtitu.Iaco.2. firmas iuris,quæ in ſua regia curia fierent duob.caſib.exceptis admitti voluit, ſine pignor. & ad illos duos caſus,Mier.adiunxit alios notabiles caſus eo loci.ſubiũgit etiã in alijs curijs firmãdũ de iure ſm̃ morẽ & ſtilum antiquũ. quod dictũ Mier. erit obſeruãdum. ibi. & nota quod dicit in poſſe nr̃o. & qualiter hęc firma tollat.ibi.verſ.quot modis tollat ſatisdatio.
20 † facta igit iuris firma p laicũ,qui a iudice eccleſiaſtico vocat ad iudiciũ,corã iudice ſeculari cõpetenti & ea admiſſa;reſcribitur p iudicẽ ſecularẽ regium tamen, iudici eccleſiaſtico & notificatur illi cõparatio laici,& firma iuris, ad effectum vt actorem remi-

tat ad

tat ad iudicem ſecularem. Et ſi quidem iudex eccleſiaſticus eſt de ordinarijs huius prouinciæ, reſcribitur in forma contentionis,& cum electione arbitri, in caſu hæſitationis; & ſeruantur, concordię & alia iura quæ ſunt in tit. de contentione iuriſdict. & occupatione temporalit. lib.3.volu.2.ſtatur autem declarationi arbitrorum vel cancellarij aut ſuo caſu tertij,qui etiam poteſt condemnare in expen. alteram ex partib. ratione retardatæ exceptionis. arg. tex. in cap. 1. verſ. ſed ſi poſt rem. de except. in. ſex.& taxatio pertinet ad iudicem in cuius fauorem facta eſt cōdemnatio,etiam ſecularem: executio contra clericum in bonis mobilibus per Iudic.eccleſiaſticum fit ad requiſitionē Iudicis ſecularis:in immobilib. per iudic.ſecularē,cum aſſiſtētia iudicis eccleſiaſtici. fuit ita declaratum per Sorribes in cauſa contentionis firmatæ inter curiam vic.generalis ſed. vac. Elnæ,& curiam guber.1.Iulij.1553.& in art.condem.expenſarum ratione retardatę except. Aufrer.cle.1.regul.2.nu.33.de offic.ordin.quilibet iudex eſt competens. Cyn.in auct. habita. nu.12. C. ne filius pro

21 patre. † Quod ſi iudex eccleſiaſticus eſt delegatus Rom. Pontificis aut ſubdelegatus, quia hi in concordia cardinalis Cōuenarum & Reginæ Eleconorę non comprehenduntur,reſcribitur illi quatenus reuocet procedimenta per eum facta, contra talem laicum, qui firmauit ius in curia regia,intra talem terminum, aut intra eundem terminum compareat in regia audien-

22 tia, banchum regium informaturus.† Priore caſu, quilibet vicarius & baiulus regius habens tribunal diſtinctū, poteſt admittere firmam iuris laici diſtrictualis ipſius vicarij aut baiuli: immo & vidi firmas iuris factas in curia alcaldorum ſiccę, in logia maris,in curia magiſtri rationalis,baiuli generalis, reſpectu eorum,qui ſunt de eorū foro,& firmatur cū illis contentio: poſte-

23 riore caſu ſolus † rex,& eo abſente,locūtenēs gn̄alis, & abſente rege & locūtenēte gn̄ali, gubernator etiā reſcribit delegato apoſtolico,ne propter abſentiā regis et locūtē.gn̄alis cōtingat iuriſ. regiā turbari & in aliquo violari.ſicut in ſimili ſcribit.Mier.coll. 10.in curia Barc.R.Mariæ. c.item per tolre vexations. verſic.&

hęc.

hæc ſunt de reſeruatis principi. ibi. immo regalias dictorum vſaticorum. idem Mier. coll.6. in curia ceruariæ Petri.3. cap. præterea, quia per reſeruationes. Rub. de offic. gubernator. cathalo-
24 niæ. nu.5. verſ. nota quod oppreſſus. & ibi. ſed in cathalonia.† Rurſus priore caſu, vicarius reſcribit pro vaſallis baronũ & pro ipſis baronib. firmantib. ius in poſſe vicarij procedimentis & declarationib. cenſuraiũ factis p iudices eccleſiaſticos ordinarios huius prouinciæ. quia ad eũ pertinet defenſio iuriſd. ipſius baronis, quæ a rege profluit & emanat. Bal. & alij in cap.1. quis dicatur dux vel Marchio. in feud. Calic. in prærogatiua militari nu. 26. verſ. quæro, quid ſi ciuitas nu. 29. & ibi. citantur conſtitutiones ſub tit. de iuriſd. omni. iud. pro hac prærogatiua fori militũ. de quib. Mier. coll.2. in curia Barc. Pet.2. cap.45. de priuilegio fori militum. in verſ. et pro aliquali. & coll. 4. in curia. Barc. Ia-
25 cob. 2. cap.17. item ſi forſan. † in quib. locis Mier. plene tractat de foro militum, baronum, generoſorũ, in ciuilib. & criminalib. & quod in citatorio detur terminus. 26. dierũ, vel trestermini ſcilicet. x. dierum in primo & octo dierum in reliquis duob. videatur. Cali. in vſ. placitum mandetur. & in vſ. placitare. adde omnino ea, quæ notat. Mier. in c. 27. item ordinamus & ſtatuimus, ꝙ ſi aliquis homo. verſ. nota vltimo. in cur. Monuſ. Alf.3. coll.3. & Cali. in d.nu.29. cum alijs ſequentib. idem in Marg. dubio.8. verſ.114. bene ſcripſit Mier. & ordinate in cap. item, quod nullus miles. rub. de foro militum. in curia. Bar. Petri.2. cap.56. verſ. & ex hoc dicimus, quod in cathalonia. coll.2, adde Ferrer. vbi. ſup. cap.45. qui notat obſeruantiã in foro militum. Firmat autem ius & de iure vaſallus baronis ſimul cum barone in poſſe vicarij, quã-
26 do iudex eccleſiaſticus procedit contra baronis vaſallum. † Poſteriore caſu, ſiue vaſallus pulſetur ſiue baro per iudicem delegatum, ſolus rex reſcribit & in eius audientia eſt firmandum de directo, ideſt de iure per illum, cõtra quem proceditur, & poteſt
27 cum vaſallo ſuo dominus reſpectu iuriſdict. firmare. †. Tum in priore caſu recuſante iudice eccleſiaſtico firmare contentionem, poteſt procedi ad occupationem temporalitatum, poſt ſecundas literas

literas fiſco regio adhærente parti firmanti. ſed hæc compulſio,
28 & † declaratio occupationis, quæ poſtea fit, in regia aud. tantum fit præcedente concluſione & eſt ſeruāda forma pragmaticę regis Martini & aliorū iuriū, quæ ſunt in tit. de contentione iuriſdict. & occupat. temporalit. lib. 3. vol. 2. & vol. 1. eod. titu. cap. 1. nam vicarij nō poſſunt facere huiuſmodi declarationē, ſed ſolus rex vel eius Locumt. iuxta formā dictę pragmaticæ. iſtis abſentib. et gubernatore generali, vices gerens illius procedendo vice regia ideſt cum regia aud. idem poteſt facere. quia tunc aſſeſſor intrat in locum regentis regiam Cancellariam, & facta prius cōcluſione in regia aud. poteſt facere huiuſmodi declarationem.
29 † Magnā etenim accipit auctoritatem gubernator et regia aud. vt in tit. de offic. gubernatoris vice regia. li. 1. cōſtit. vol. 1. & Ferr. in obſeruationib. parte. 1. c. 16. 17. qui citat Mier. in plurib. locis, quos vide pro confirmatione hui⁹ aſſertionis. Idē Ferr. c. 4. 12. 16. quia vicesgerētis gubernatoris magna eſt poteſtas, domino rege eius locūtenēte, et primogenito abſentib. quinimo, in tractandis cauſis, votādis, finiendis et hodie exequendis eadē forma ſeruatur in aud. gubernatoris procedētis vice regia, quę in regia aud. locumten. gñalis. c. fin. in tit. de executione ſententiarū: in noua cōpilat. eſt c. 19. curiar. anni. 1585. olim quid ſeruaretur. Ferr. cap. 23. 29. et d. c. 17. 86. Mier. coll. 11. c. 2. in curia Barc. Alfon. 4. verſ. ſed quid ſi antequā gubernator. ibi. et per hoc reſtringitur. et ibi. ex quo nota. et col. ſeq. et verſ. nota ex his, quod gubernator. ibi et poteſt eſſe ratio. inſertū eſt priuilegiū creationis huius officij per Ferr. c. 10. ex Mier. in c. vlterius ſtatuimus. in curia. R. Eleono. coll. 7. in gubernatore † comitatū Roſsilionis et Ce-
30 ritanię. eſt plus dubij. ſed ex tenore. c. 1. tit. de cōtent. iuriſd. et occupatione tēporalit. lib. 3. conſut. vol. 1. apparet hāc occupationē fieri poſſe per vicesgerētē gubern. dictorum comitatum. et ſi nō vis eſſe illuſus, tene quod ibi tenet vſus. Mier. in d. c. 56. item, quod nullus miles, circa finē. ibi ſed vt dixi minime ſunt mutanda. etc. nec eris illuſus, ſi ſeruas, quod ſeruat vſus. Ego crederem quod gubernator comitatuū Roſsilionis et Ceritanię poſsit pro-

cedere

cedere ad declarationẽ occupationis tẽporalitatũ ſuo caſu, hoc eſt Rege, locumtenente generali & primogenito abſentib. a prouincia iſta, quę, quoad iſta, vna eſt. tunc enim ceſſat cancellaria et dormit officium cancellarij. exceptis declarationib. cõtentionum iuriſdict. eccleſiaſticæ et ſecularis, ceſſat vicancell. et regẽs

31 cancell. et ideo iuſtum † eſt gubernatorem comitatuum poſſe compellere pręlatos ad firmandum contentionem, et illis recuſantib. procedere ad declarationem occupationis temporalitatum. quia non eſſet alius, qui defenderet iuriſd. regiam, et releuaret oppreſos in illis partib. per cenſuras & procedimenta iudicum eccleſiaſticorum. & debet eſſe in omni prouincia primus aliquis pręſes ad quem fit recurſus. can. in apib. 7. q. 1. is vero eſt tunc in ea prouincia ſupremus. cap. les cauſes. verſ. eles dels Comtats de Roſſello. tit. de la audien. e conſell real del gouernador. Mier. collat. 11. cap. 2. Ferre. vbi ſup. cap. 37. 42. vbi hæc declarantur in praxi obſeruata. & cap. 68. faciunt notata

32 per eum in q. diſputata cap. 68. quæ obſeruabis. † a curia vicarij cauſa contentionis iuriſdict. cum curiæ iudicis eccleſiaſtici, qui non vult reſpondere in forma contentionis, euocatur dicta cauſa, ſub eo prętextu, quia vicarius vel alius ordinarius, qui prouocat ad contentionem firmandam, non eſt potens ad compellendum iudicem eccleſiaſticum, ad firmandum contentio-

33 nem. addit † Mier. in d. cap. les cauſes. verſ. & nota. quod niſi hic expreſſe dixiſſet & c. Baiulum generalem & procuratorem regium reſpectu ſuæ prouincię quemlibet poſſe procedere contra prælatos non firmantes contentionem, ad occupationem temporaliatum. quod admitterem rege, Locumtenente, & primogenito abſentibus. quia baiulus generalis in his, quæ ad eius pertinent officium, non recognoſcit vicesgerentes gubernatoris. Mie. ibi. verſ. ſed pone, quod cauſa patrimonialis. Ferr. c. 77. 78. vbi habes exẽplaria ad rẽ pertinẽtia. poſteriore autẽ caſu, ſi cõtra iudicem delegatũ eſt procedendũ, in regia aud. firmandum eſt. quia hęc regalia eſt de ſuprẽmis, & quę non poteſt ſeparari a regia corona, niſi rex renunciet ſedi regię vt vtar verbis Mier. in

d. cap.

d. cap. les cauſes. verſ. ſed nunquid ex priuilegio. notatur in vſ. ſimiliter & ſi ſenior. & in vſ. alium namq. Calic. in marg. dubio.8. verſ.68.69.& ibi citantur iura. Mier. in tract.de Afflictionib.verſ. eſt alia afflictio.& verſ.modo videndum, qualiter.
34 hac tamen poteſtate & regalia † vtitur vicesgerens gubernatoris,abſentib. rege,Locumtenente & primogenito, quia ad eum tunc pertinet oppreſsis ſubuenire,& eos defendere,& iuriſdict. regiam tueri. Ferr. cap. 80. vbi referuntur exépla & facit, quia alias poſſet in prouincia ſcandalum ſuſcitari.idem Ferrerius.cap. 68. qui citat iura. faciunt notata per eũdem cap.10.& magis faciunt ſcripta in. q. diſputata cap.86.& in terminis oppreſsionis ſcribit vtilia Ferr. in 2.parte cap.47. nam quando nec rex iurauerat,nec erat in prouincia locumtenens, quo fuiſſet recurſum? ſic ergo tunc fuit practicatum in anno 1558. & huc pertinent quæ ſcribit Mier. in cap. pręterea.coll.6. in curia Ceruar. Petri. 3. & cap. vlterius in curia R.Eleeo.colla.7.& in d. cap. les cauſes.& habent manifeſtam rationem, quia debet eſſe in prouincia, qui iura principis tueatur,& contra oppreſsiones, auxilium ſuum impartiatur,ad eum recurrentib. quod vt dixi, fit per firmam iuris,vel partis oppreſſę,vel fiſci procuratoris,vt accidit in anno 1590. de menſe Auguſto,abſentib.rege & Locumt.generali a prouincia,cum ſequeſtri quidam auctoritate Apoſtolica prouiſi,vellent accipere adminiſtrationem temporalitatum Abbatiarum S. Benedict. & S. Auguſtini, tunc vacantium ; & exigere rationes a ſequeſtris per dominum regem in illis creatis &conſtitutis.nam procurator fiſcalis firmauit de iura eiſdem ſequeſtris in aud.generalis gubernatorisCathaloniæ.quia per huiuſmodi adſignationem & deputationem ſequeſtrorũ videbatur fieri præiudicium regalib. iurib. domini regis, circa deputationes ſequeſtrorum in adminiſtratione temporalitatum& redituũ Abbatiarum conſiſtorialium vacantium,quæ ad eius præſentationem pertinent. facit cap. generali. P. qui autem ab ipſarũ eccleſiarum. de elect. in ſex. † quia ſequeſtri regij fideliter omnia
35 cuſtodiunt & conſeruant, & de illis reddunt legale computum.

nec

nec eſt hoc caſu vſurpatio aliqua, & ideo non habet locum tex. in cap. ſi quis clericorum. ſeſſ. 22. in concilio Tridentino. in quo
36 non fuit derogatum iurib.† regum & principum in bonis eccleſiaſticis tuendis & defendendis, aut aliter adminiſtrandis. cap. 9. ſicut legitima. verſ. & exceptis ijs, quæ ad Imperatorem. decreto de reform. ſeſſ. 25. quia iura Imperij in ſuis dominijs habent. latius de hoc iure domini regis Couar. in cap. poſſeſſor. parte. 2. P. 10. numer. 5. de regu. iuris in ſex. Rebuf. in praxi beneficiaria. in rub. de reforma ſignat. ſimplicis prouiſionis. in verbo nec non ius patronatus. idem Couar. in pract. cap. 35. 36. Abulens. de concilijs vniuerſalibus parte. 2. cap. 25. ſed de his poſtea fortaſsis plenius. Abbatias conſiſtoriales ex taxatione valoris earum diiudicamus. & ita in hac prouincia ſæpe iudicatum fuit. Ferrerius in obſeruationibus. parte. 3. cap. 1. 2. igitur contra delegatum procedentem contra laicos, qui ſunt de foro & iuriſd. originaliter domini regis, firmatur de iure, vt dictum eſt, in regia aud. vel in aud. gubernatoris vice regia procedentis, vel via
37 ordinaria in Comitatibus Roſsilio. & Cerita.† ſed iudice delegato nolente reuocare procedimenta per eum facta contra liacos, vel comparere in audientia ad informandum banchum regium, quid amplius ſtatuetur? Sane ſi ſint tales iudices delegati & commiſſarij, qui in prouincia habeant temporalitates; ad declarationem occupationis earum, & tandem ad realem occupationem proceditur vt aliquando ſcribit Ferrer. obſeruatum. par. 1. cap. 80. qui loquitur in terminis fortiorib. in quibus non eſſet ſatis tutum obſeruare praxim ab eo traditum, quatenus loquitur de gubernatore procedente via ordinaria: quia tutior via eſt ſemper eligenda. proxime accedit ad pragmaticã. R. Martin & alia iura ſup. citata, vt fugiamus querimonias, quas faciunt eccleſiaſtici in curijs, de quibus quarimonijs in cap. 1. de content. iuriſd. & occupat. temporalit. lib. 3. conſtit. vol. 1. per quod ſunt confirmatæ pragmaticę loquentes de occupatione temporalitatum. & ex tenore d. capituli apparet ſufficere quod occupationis declaratio & executio fiat de voto vnius aulę regię aud. & his proxi-

O mis

mis diebus contra ſubcollectores cameræ apoſtolicæ adminiſtrā tes temporalitates menſę Epiſcopalis barch. ſede vacāte per mor
58 tem bonæ memoriæ Io. Dimæ Lloris vltimi Epiſcopi Barc. † iuriſdictio enim ſpiritualis per capitulū regitur, cap. illa. ne ſede vacante. ex. in cap. 1. eod. in ſex. cap. 1. de inſtitut. eo. vol. & quia dicti commiſſarij camerę Apoſtolicę, recuſaruntfirmare contētionem, cum curia regia, occaſione procedimētorū per eos factorum, contra homines Villæ Franchæ penit. & quoſdam regioſofficiales, fuit proceſſum ad declarationem occupationis tēporalitatum, quas tenent in prouincia, cum ſuccedant in vices Epiſcopi, quoad temporalitates. Quod ſi commiſſarij & delegati Apoſtolici ſint tales, qui nullas habent temporalitates, vt cō muniter accidit; tunc fiſco regio adhærente parti, quę ius firmauit & quærimoniam facit, cōminatio fit banni, & aliarum pœnarum pro tuitione regię iuriſdict. & commiſſario perſeuerante in contumacia reuocandi aut comparendi, fit adſignatio pro declaratione incurſionis pœnarum ad diem certam, cum ſequentium continuatione, fiſco etiam ad hęrente parti, & in illa die, præcedente concluſione in regia aud. fit declaratio pœnarū cōminatarum, cum ſententia regia nomine Locumt. generalis, & declaratur delegatum incurriſſe in pœnam banni & alias in literis monitorialib. pcedentib. cōminatas, cū mōtiuis in plurib. exēplarib, expreſsis, & ſignāter, quia turbat regiā iuriſdict. & procedit in caſu ad ſuā iuriſd. nō pertinente, & quia, monitus per literas regias, nec reuocauit procedimēta, nec comparuit in regia aud. banchū regiū informatur9 & de ſuis procedimentis rationē redditurus, p ea reuerētia, quā oēs delegati & cōmiſſarij apoſtolici debent, pſertim moniti, ſupremo principi ſeculari, in ſuis dominijs, imperij iura obtinenti. etc. varietas caſuū occurrētiū, variā formā declarationis expoſcit. l. nā vt ait pędius. ibi. cętera, q̄ tēdūt
59 ad eādē vtilitatē. de legib. D. † Sed fuit dubitatū. q. a cauſa firmæ iuris cōmittit vni ex doctorib. alicuius aulę, & eo referente proceſſus fit ex informatione ſup pcedimētis p iudicē delegatū factis & ex literis monitorialib. primis & ſecūdis, & deinceps expe diuntur

diunt̃ literę cũ adſignatione termini ad declarationẽ incurſionis pœnarũ, an huiuſmodi declaratio fiat cũ firma relatoris, an cũ firma regẽtus regiã cancell. vicec. aut cancell. iuxta prag. R. Mart. in tit. de cõtent. iuriſd. & occup. tẽporalit. lib. 3. vol. 2. & c. viſis & cũ diligẽtia recenſitis, nu. 4. eo. quia videbat̃ prouiſionẽ qua cõtinetur locũ eſſe declarationi pœnarũ faciẽdã p relatorẽ in modũ puiſionis; declarationẽ autẽ per regentẽ cancell. vicec. aut cãcell. in forma ſẽtẽtię, ſicut in adſignatione curatorũ ad lites fieri ſolet vtroq. tñ modo vſitatũ reperit̃. quia cũ fiat in forma ſẽtẽtiæ nõ nomine Locũt. gñalis & cũ adſignatione ad dictã declarationẽ facta, ſufficit firma relatoris. prĉſertim cũ literę executoriales, q̃ ex huiuſmodi ſentẽtia pcedũt, expediunt̃ cũ firma etiã cãcellarij, aut vicec. aut regẽtis cãcell. Olim tẽpore R. Mart. & vſq. ad curias anni 1493. cum doctores regij conſilij eſſent tẽporales & nutuales, & ſoli Cancellarius, vicecancellarius & regens cancellariã & fiſci aduoc. eſſent ppetui & deſignati, erat neceſſariũ huiuſmodi declarationes fieri per dictos Canc, vicec. aut regentem Cancell. nomine domini regis, aut locũt. generalis, aut primogeniti. quia de ijs tantum prouinciales habebant confidentiam, cum eſſent notabiles perſonę, et delectę ad officia, perpetuo ideſt ad vitam eorum, regenda. vt apparet in capitulis curię regis Mart. in tit. de officio Cancellar. vicec. et reg. cancellar. lib. 1. vol. 1. ſed poſt erectionem concilij formati ex certo numero perſonarum non nutualium, ſed ad ſingula loca conſilij et regiæ audientię deſignatarũ et deputatarũ cũ examine et ſolemnitate in electione, et in vim conſtitutionis pactionatę in cur. gñali, relatoris auctoritas fuit aucta et amplicata, & illi⁹ firma in cauſa illi cõmiſſa in declarationibus et ſentẽtijs ſufficit precedẽte concl. in regia aud. facta, ſi cauſa id poſtulat̃. vel ſine cõcluſionẽ. quia ſententia ſemp dictatur ſub nomine regis vel locũt. et executoriales literę poſt cõmiſſã executionẽ, firmã habẽt Cãcell. vicec. aut regẽtis cãcell. & ideo q fierẽt declarationes cũ firma relatoris, nõ venit in contentionẽ, ſed quia fiebant ſine voto regię aud. c. 1. de conten. iuriſd. et occupat. tẽpor. lib. 3. vol. 1. q de creatione curatorũ opponitur, diuer-

ſam habet rationem.quia illa prouiſio non fit cum concluſione,
immo ſolus relator, qui recipit informationem ex commiſsione
ſibi facta,poteſt facere prouiſionē,quod nominat in curatorē eſt
idoneus,& quod portetur proceſſus Cācell.aut reg.Cancell.pro
huiuſmodi adſignatione facienda. & eſt hæc via poſterior, bre-
40 uior et magis expedita.L. fin.C.de adopt.† poſt declarationem
huiuſmodi,literę executoriales cum declaratione prouiſę expe-
diuntur directę alicui officiali, cum literis ſubſidiarijs ad officia-
les eccleſiaſticos iuxta ſtilū ordinariū,& fiunt præconizationes,
& bannimenti publicationes.ſed ante omnia,poſt declarationem
factam&notificatam iudici delegato,vt poſsit reſipiſcere & ad ſe
redire & melius ſentire, adhuc generalis locumt. vel guber-
nator ſuo caſu, charitatiue monere delegatum ſolet cum cartha
priuata,& non expedita per cancellariā, vt ab huiuſmodi oppre
ſione ceſſet,et conſulat ſibi in reuocando procedimenta per eum
facta,aut in comparendo de ſuis procedimentis rationē redditu-
rus.Belluga rub. de occupat. temporalitatum. nu. 7. verſ. ma-
xime, quia princeps.et Marq. in vſ.alium namq.verſ. quęro etiā
quid ſi prælatus.ibi.conſultius tamen faciet.putat hanc admoni-
tionem initio faciendam , ſtatim vbi quærimonia ab oppreſſo
facta eſt.Sed literę monitoriales primę & ſecundę hanc vim ob-
tinent, nec hæc monitio poſt declarationem factam eſſet neceſ-
ſaria,niſi ad maiorem contumaciam prælati et iudicis eccleſiaſti-
ci delegati, cui iudices ſeculares ex debito officij lubenter defe-
runt , et coacti pro defenſione regię iuriſdictionis & pręeminen
tię,ad grauiora hæc & acriora iuris remedia deueniunt, quaſi in
uiti & nolentes. nolentibus igitur iudicibus eccleſiaſticis dele-
gatis , acquieſcere literis regis aut eius officialium , ad quos
hæc cauſa pertinere poteſt , vt dixi , ſic erit contra eos proce-
dendum , ne alias regalię domini regis & comitis Barcino-
41 ne depereant et in contemptionem veniant, † & via exceſſus
alijs aperiatur, in cōmittendo ſimilia & principem iura impe-
rij obtinentem paruipendendo.l.2.in fine. Cod. de indicta vi-
duita. tollen. ibi. cum ſatus in humanum eſſe videatur.

et

& glo.fin. ibi.et nota non dari viam malignandi. vnde Gregorius ad Epiſcopum Syracuſanum. ait, ſi negligenter ea,quę male vſurpantur, omittimus, exceſſus viam alijs aperimus. Can. peruenit.2. diſtinct.93. facit tex. in Can. paratus debet eſſe. verſ. nã cui licentia iniquitatis eripitur, vtilius vincitur. 23.q.1. Quoniam ſecundum Auguſt. eo loci, nihil eſt infelicius fœlicitate peccantium, qua pœnalis nutritur impunitas, & mala voluntas velut interior hoſtis roboratur. glo. in contemptum. in cle. grauis. P. ne igitur. de ſentent. excommuni. huc pertinent quę ſcribit Rebuf. in ordinat. gallię tit de appellat. tamq. ab abuſu. glo.1. vbi optima praxis ponitur, in hac materia ſeruanda, contra iudices eccleſiaſticos vſurpantes iuriſd. regiam in caſu non ſuo procedentes, & iuriſd. abutentes, ad quem locum recurri poteſt, vt contra abuſus iſtorum iudicum officiales regij ſeſe opponant. non igitur mirari debent iudices eccleſiaſtici etiam delegati, ſi contra violentias eorum, quas plerumq. faciunt in prouincijs in quib. rex habet imperij iura, & non recognoſcit in illis ſuperiorem, dominus rex inſurgat, modis omnib. huiuſmodi violentias propulſando, præmiſſa cum primis monitione charitatiua, & parti inſtanti coram iudice delegato, cautione præſtita coram domino rege vel eius officialib. ad quos ſpectat, & firma iuris in forma debita facta. Nam ſiue ad partis priuatæ ſupplicationem, cum firma iuris, ſiue ad fiſci regij inſtantiã cum ſimili firma, reſcribatur per iudicem ſecularem, qui reſcribere poteſt, vt præmiſimus, iudici delegato, ſemper debet eſſe prius firmatum directum in poſſe iudicis ſecularis, tam parti priuatę ad cuius inſtantiam iudex delegatus procedit, vel fiſco eius curiæ, quam ipſi iudici delegato, & iuris firma in forma debita ſecundũ leges huius patrię facta, & admiſſa per iudicem ſecularem, ſi & inquantum, conſtito de procedimentis per delegatum factis, reſcribitur iudici eccleſiaſtico monitorie et charitatiue, monendo eum & rogando, vt ceſſet ab oppreſsione & procedimentis, & ea reuocet, aut compareat in regia. aud. banchum regium informaturus.
42 † dixi ad fiſci regij inſtantiã plerumq. reſcribi. vt puta iudicib. de-

legatis procedentib. contra laicos, cũ multarum, impoſitionib. vel in caſib. regaliarum, vt contra regios officiales officia ſua exequentes. nam in his caſib. fiſci procurator comparet & firma iuris facta, petit reſcribi ad effectum reuocationis aut cõparitionis. iudex enim delegatus non poteſt imponere cõtra laicos multas, niſi pro refectione expenſarum in ſua curia ea de cauſa
43 factarum.† quia multę de regalib. ſunt. cap. 1. ibi multarum pœnarumq. compendia. quę ſint regalia. in feud. Iſern. ibid. not. et afflictis. nu. 1. 7. & in verſ. pœnarum. in prouincijs, in quib. reges habent iura imperij, iudices delegati contra laicos procedentes, non vtuntur multis aut pœnis tit. ſi quis ius dic. non obtemper. D. niſi in locum expen. vt dixi, aut in cauſis, quę poſſunt in foro eccleſiaſtico tractari in c. 2. & cap. fin. vbi glo. iuramen. de foro compet. in ſex. cap. cum ſit generale. ex. eo. cap. fin. de except. in ſex. cap. decernimus. de ſentent. excomunic. in ſex. ſed cenſuris eccleſiaſticis. In terris eccleſię libere vtuntur. quia hęc regalia in eiſdem terris, eccleſię ſunt. Bal. in d. cap. 1. in fine. quę in . regalia. ſic intelligo tex. in cap. quamuis excommunicationis gladius. verſ. in cauſis vero iudicialib. ſeſſ. 24. de reformat. in concil. Trident. & in cap. 2. verſ. per tant ſtatuim y ordená. de inuocat. brachij ſecular. lib. 7. vol. 1. conſtit. loquntur hęc iura de cauſis ad forum eccleſiaſticum pertinentib. etiam contra laicos. Aufrer. vbi ſup. reg. 2. & plenius poſt reg. 4. in verſ. nunc ſequũtur caſus. ſub rub. de poteſtate eccleſiæ ſuper laicis & rebus eorum. Maranta de ordin. iudic. diſtinct. 11. & erit obſeruanda diſtinctio ſuo caſu, de qua in capite. Romana. P. contrahentes. in fine. de foro compet. in ſex. obſeruandus tex. cõſtitutionis ibi. en cauſas de ſon for: & in d. cap. quamuis. ibi. in cauſis ciuilib. ad forum eccleſiaſticum quomodolibet pertinentib. & in his ipſis pœne huiuſmodi contumacię & multæ applicantur locis pijs, in dicto decreto expreſsis, non fiſco curię eccleſiaſticę ergo ſi iudex eccleſiaſticus delegatus (quia cum ordinarijs iam extat firmata concordia, quæ obſeruatur.) procedit in temporalibus & in aliquo eius procedimenta nocent fiſcali patrimonio,

patrimonio, quod conſiſtit in prouentibus pœnalibus & multis & alijs emolumentis, quæ theſaurarius regius colligit vt in Margarita fiſci. dubio. 6. 7. 8. vel nocent patrimonio regio & Cæſaris, quod conſiſtit in reditibus ſuæ coronæ, vt lezdis, cenſitibus, tributis, cœnis, albergijs, decimis, & alijs reditibus regijs qui regularem habent præſtationem in ciuitatibus, villis & caſtris, & quæ veniunt ad manum baiuli generalis vel procuratoris regij patrimonij. Mier. in dict. conſtitutione. les cauſes. coll. 11. Alfonſi 4. verſic. quæro hic, quę dicatur cauſa patrimonialis domini regis. latius idem Mieres colla. 9. in curia Barcino. Ferdinandi. 1. capit. 29. quia quandoq. contingit. verſic. ſecunda regula eſt, quod procuratores fiſcales. vel nocent iuriſdictioni regię & ſunt vſurpatiua illius. vt quia procedit cõtra regios officiales, his caſibus et ſimilibus procurator fiſci comparere ſolet in regia audien. & firmare ius dicto iudici delegato & eius procedimẽtis quocumque nomine factis, & reſcribitur iudici delegato, vt ſup. obſeruauimus. ſi contra laicum proceditur, priuatam perſonam; & is ipſe comparet, vt dictum eſt. & pariter firmat, & pariter quoq. reſcribitur eidẽ iudici, & contra eum proceditut modo, quo ſupra diximus. & hic eſt modus optimus occurrendi violentijs, quę plerunq. ex procedimẽtis iudicum delegatorum inferuntur laicis perſonis miſerabilib. formidoloſis, timidis & timẽtib. vt iuſtũ eſt, cenſuras eccleſ. & eſt remediũ valde neceſſariũ. ne alioquin cauſę trahãtur ſub coloratis prętextib. ad forũ eccle-
44 ſiaſticũ. ꝙ rex non poteſt tollerare, † etiã ex cauſa miſerabilitatis, paupertatis viduitatis, pietatis. & ſic plures ex caſib. notatis. ꝑ Aufrer. in d. tit. de poteſtate eccleſię, ſuper laicis & reb. eorũ. in qua ponũtur. 149. caſus. inquib. iudex eccleſiaſtic᷒ cognoſcit de laicis & reb. eorũ. vt in c. licet ex ſuſcepto & c. ſeq. de foro cõpet. ex. nõ ſunt recepti in hac prouĩcia. in qua nõ poteſt dici quod nõ audiãt miſerabiles, aut ꝙ iuſtitia nõ reddat petẽtib. nã adhoc eſt inſtituta regia aud. pro pauperib. cõtra potẽtes, magnates, diuites, ꝓ viduis, orphanis, pupillis, religioſis, foraſterijs. inſtituta iudicia, sũmaria, verbalia, ſine ſcriptis & alia pleraq. adexpeditionẽ iuſtitię

neceſſaria: aduocati pauperum, procuratores. nec iudices vel relatores exigunt aut recipiunt ſalaria a pauperibus. † Quamobrem dominus rex non patitur cauſas ad forum eccleſiaſticũ trahi, extra caſus ad eum pertinentes omni iure. Mier. in c. 35. ne ex beneficio conceſſo: curię Barc. Ferdin. 1. collat. 9. in verſi. & qualiter cognoſcet papa vel Imperator. & verſ. ſequitur in tex. ad noſtrum cõſiſtorium. & ibi. & in defectu ſeu negligẽtia. & ibi. dicit tamen idem Innocentius. latius autem in verſ. veruntamen in cathalonia dominus rex. & ſub ſequitur quædam
46 cartha regia Alfon. 4. ſub data Barc. 14. Octob. 1424. † & plura cõmoda tradit quæ miſerabilis perſona conſequitur in conſiſtorio principis. idem Mier. in cap. 2. les cauſes. curiæ Barc. Alfon. 4. coll. 11. verſ. ſed an perſonę miſerabiles pro ſuis cauſis poſsint habere recurſum ad iudicem eccleſiaſticum? ibi. attamen curia regia non patitur per laicum vel alios contra laicum. etc. & ita
47 ſeruatur in hac patria. hinc † quoq. videmus quod prohibet dominus rex cauſas laicorum ad curiam Romanã trahi. quia prouinciales vexarentur laborib. & expen. extra ſuan prouinciam litigantes. officiales quoq. curię Romanę omnes cauſas traherent ad ſuum forum. de quib. ſcribit plura ad hoc propoſitum Igneus in l. neceſſarios. P. non alias. parte 2. numer. 118. ad Sylla. D. & Neuizanis dicit quod curia Romana non vult ouem ſine lana. in lib. 4. P. ad partialitatem redeundo. verſ. & paſquillus quotidie noua carmina cridat. ibi. alij dicũt, quod curia Romana. quos authores in hoc tãtum referro. citat IgneusCynum. & Lucam de Penna. extat autem pragmatica R. Martini ſub. die. 9. Iulij 1398. qua iſtam cauſarum euocationem ad curiam Rom. profactis laicalib. aut ab eis dependentib. fieri prohibet,
48 ſub grauileb. pœnis. † & eſt iuſtum, vt ſua quiſq. iura tueatur, & vnus iudex non mittat falcem in meſſem alienam. can. cum ad verum. 96. diſt. cap. nouit de iudic. ex. cap. per venerabilem. qui filij ſint legit. ex. quamobrem receptum eſt, vt ſi quis laicus citetur ad curiam Roma. vel ſi inde aliquę literę manãt pro ſimilib. factis, citat⁹ firmat ius ſuo aduerſatio in regia aud. tãquã oppreſ-

oppreſſus, & inde emanant literę ſtillatę. huc pertinet pragma. Petri.3.de anno 1359. ſita in tit. de Epiſcop.& clericis. cap.3. & hinc videmus, quod iudex ſecularis inhibet iudici delegato Apoſtolico, per clericum impetrato, ne procedat contra laicum ſuum ſubditum. Specul.de compet.Iudi.aditione.P.1.verſ. ſed pone clericus trahit laicum.ſub nu.29.& pondera dicta ſpec. quia eſt caſus frequens. oportet tamen ſecularem iudicem, qui inhibet, non eſſe repertum in fatica iuſtitiæ.Specul.ibid. per iura, quę allegat. plura ſcripſit idem Mier.in tract. ſiue ſummula de affliction.& oppreſsionibus.verſ. modo videdum eſt.& verſ.

49 † & generaliter dominus rex debet & tenetur defendere quamcumq.perſonam iniuſte oppreſſam in principatu Cathalonię.vſ. alium namq. hoc autem remedium domius rex, ſeu eius Locũten.& is adquem pertinet, etiam ex officio abſq. partis petitione impartitur ex debito regalis officij.Mier. in d. capit. ne ex beneficio.verſ.ſequitur in tex. ad inſtãciã. & ibi & nota, quia bene dicit ad inſtantiam. Contra ſiquidẽ violentiam, vim & oppreſſionem ſiue iudicialiter, ſiue extraiudicialiter factã, dominus rex defenſionem præſtat oppreſsis, & hoc eſt tam innatum regi, vt ab eius corona ſeparari non poſsit, nec poſsit rex hoc auxilium denegare. Mier. in d. cap. ne ex beneficio.verſ.& nota.quia be-

50 ne dicit ad inſtantiã.& ibi.† nota quod hic dominus rex reſtringit iſtam regaliam recurrendi ad ipſum. ſed nunquid poſsit in totum illam ſibi auferre.etc. & verſ. ſed nunquid princeps poterit concedere alicui vniuerſati. idem in dict. cap. les cauſes. verſ. ſed nunquid ex priuilegio poteſt concedere.& in d. ſumma ſiue tractatu de oppreſsionib. verſ. Attamen ex cauſa paupertatis.etc. ibi. ſed ſcio Antonium de Butrio.& verſ. quoniam vt ſuperius dictum eſt. & ibi ſed vt ſuperius dictum eſt. Competit autem hoc ſaluberrimum remedium defenſionis aduerſus oppreſsionem & violentiam etiam, iudicialem & iudicialiter factam, non ſolum laicis ſed & clericis & omnib. perſonis oppræſsis & afflictis. Marq. in vſat. alium namq.verb.oppręſſum. quia vſat. loquitur generaliter & indefinite. & eſt fauorabilis

oppræſsis

oppreſsis & odioſus opprimentib. ſiue opprimens ſit eccleſiaſticus ſiue ſecularis & laicus idẽ Marq. in vſ. auctoritate & rogatu. 2. verſ. ſed quęro, an ſub his verbis, omnes homines. hic expręſsis,
51 clerici intelligantur. † Quia clerici intelliguntur ſub generalitate vſaticorum & gaudent vſat. fauoralib. tum quia ſubſunt regi in multis, quia ſunt populati in ſua terra: tum quia hoc congruit legi canonicę. in cap. dilecti. ex. de foro comp. quia clericus excipiens eo loci, potuiſſet ſe iuuare priuilegio anglicis conceſſo, niſi ſe ſoluturum certo loo promiſiſſet. cum ergo hic vſ. alium nāq. cum ſimilib. plurib. loquatur ſimpliciter & indefinite, poterit
52 clericus hoc remedio vti. † et quod dicitur ſtatuta laicorum, non ligare clericos. in cap. eccleſia S. Marię de conſtitut. ex. non procedit cum clerici volunt ſe iuuare ipſis laicorum ſtatutis. ex quibus infert Marq. ibid. clericos ligari vſat. cathalonie, quoad tem-
53 poralia. quia eos proſe receperunt. hæc ille. ſane † clericus, qui ſe opprimi prætendit per iudicem eccleſiaſticum etiam ſi beneficio principis iuuari poſsit, vt dictum eſt, tamen non adibit iudicialiter principem, vel illius locumten. aut alios, a quib. hoc remediumpeti poteſt, neq. firmabit de iure coram eo, quia non poteſt in eum conſentire, neq. ad eum prouocare obſtantib. decretis canonicis. in cap. ſignificaſti. vbi. glo. fin. de foro compet. ex. not. in cap. quod clericis. eo. qui textus magis congruit huic quæſtioni, que reſpicit temporalitates ipſorum clericorum, in quib. potiſſimum ſeculares iudices poſſunt iuuare ipſos clericos oppreſſos a iudicib. etiam eccleſiaſticis, & ab alijs quibuſcumq. perſonis, ex regia prærogatiua. facit conſtitutio apoſtolica, quæ in bulla cæne domini continęntur. et 11. q. 1. in ſumma, et per totum. cæterum iudex ſecularis, ad quem hoc ius regale, de quo loquitur pertinet, ex officio poterit monere iudicem eccleſiaſticum ne affligat talem clericum; vel quia ſcandalum generatur in populo, vel quia turbatur publica Pax. vel ſuſcitantur rixæ, quę monitio, extra iudicialis defenſio eſt principi iura imperij obtinenti reſeruata. Couar. in d. cap. 35. nu. 3. practicar. quę ſic in regno Neapolitanq obſeruari ſcribit. Afflictis. Deciſ. 24. ſic in regno caſtellæ. ibidē.

Couar.

Couarruuias. numero. 3. ſic in regno Franciȩ. Igneus in. d. P. non alias. parte. 2. numero. 116. et Carol. de graſſal. lib. 2. cap. 7. itaque dominus rex aut regius ſenatus non ſe intromittit de ijs, oppreſsionibus cognitionaliter et in modum ordinarie iuriſdict. neque vt definiat cauſam, quȩ ad ſuum tribunal forte non pertinet, ſed per modum extraordinarie defenſionis, vt vim repellat, propulſet, oppræſſum ſubleuet, & iudicem eccleſiaſticum quodam modo reducat ad viam iuſtitiæ

54 et tramites legitimos & deferat † appellationi interpoſitȩ per grauatum, cui non vult deferre in caſu appellabili. vim enim facit. Azeuedus ad 4. nouȩ compilationis legum caſtelle Tomo 2. titul. 1. l. 15. numero. 12. Couarruuias in prac. capite. 35. numer. 3. verſ. at ſi laicus. quod in omni prouincia, Chriſtianis legibus ſtabilita obſeruari plurib. demonſtrauit Couar. vbi. ſup. verſ. quinto iuſtitia huius praxis. poſt afflict. in d. deciſ. 24. Aufrer. in d. cle. 2. reg. 2. fall. xxx. Azpilcuet. in capit. cum cõtingat, de reſcrip. remed. 1. neq. hic recenſeo iuſtiſsimas rarationes, quibus hæc praxis iuſtificatur, quas ſcribit exacte Couarruuias eo loci. Quam obrem argumenta Petri Bennij. Illuſtris Doctoris, ad hanc prouinciã tranſmiſsi ſuperiore anno per Illuſtriſ. Nuntium. Santiſ. D.. Papæ, in curia domini regis reſidentem, pro componendis litib. quȩ in hac ciuitate fuerant exſuſcitate, occaſione comendarum ſeu prȩceptoriarum et Caſtellaniȩ Ampoſte, ordinis ſiue militiȩ hoſpitalis Sancti Ioannis Hieroſolimitani inter comendatores cathalanos ex vna, & commendatores eiuſdem ordinis Aragonenſes & valentinos ex altera parte, non offendunt hanc praxim in his regnis totius Hiſpaniȩ ex antiquiſsimis temporibus receptam. procedunt enim in ordinaria cognitione rerum eccleſiaſticarum et negotiorum vel ſpiritualium vel temporalium, perſonas eccleſiaſticas, vel bona earum, aut eccleſiarum

55 reſpicientium. † Quæ cognitio contentioſa & iudicialis ad regem non pertinet. d. capite. nouit. d. Canone. cum ad verum. capite decernimus. capite. atſi clerici. capite clerici. de iudic. capi. 2.

cap.

cap. ſi quis contra clericum. cap. quod clericis. de foro compet. ex. non in cognitione extraordinaria & extra iudiciali, et quę magis ad repellendum vim, oppreſsionem, et vexationem pertinet, quam ad definitionem aut cauſarum cognitionem et deciſionē: hanc autem curam et ſolicitudinem principes ſeculi imperij iura in ſuis dominijs habentes perpetuis temporib. ſibi reſeruarunt, aduerſus quaſcunq. perſonas, etiam eccleſiaſticas, etiam iudicialiter procedentes, etiam contra ſuos ſubditos, etiam in cauſis ad eorum forum pertinētib. Can. petimus Can. iſtud. 11. q. 1. Can. quidam monachi. 16. q. 1. nam quos eccleſię monita nō emendāt, diſciplina principum ſecularium protinus excludit. et inuiti clerici deijciuntur, qui commonitioni non parent, et qui a proprio prælato violentiam patitur, a rectore prouincię vel defenſore ciuitatis ſubleuatur. Lu. de penna in l. ſi coloni. q. fi. de agricol. et cēſit. lib. 11. C. quinimo, ſi oppreſsis quis debitum neget fauorem; Chriſtum quodam modo negare videtur. in Can. omnis 7. q. 1. ibi. qui autem negant. Accedat tex. in Can. filijs vel nepo-
56 tib. 16. q. 1. nam † rex ibi poteſt adiri ad punitionem eorum, qui bonis eccleſiarum abutuntur, epiſcoporum vel archiepiſcoporum in his negligentia et incuria intellecta. quinimo principes ſeculi intra eccleſiam comprimendi ſuperborum ceruices, habent poteſtatē, vt quod per iudices eccleſiaſticos effici non poteſt, hoc per diſciplinam reipub. vtilem exequtioni demandetur. Can. principes ſeculi. 23. q. 5. igitur vbi non adeſt prę ſto ſuperior, qui liberet oppreſſos a iudicib. eccleſiaſticis et potiſsimum delegatis exiſtentib. in prouincijs remotis a ſede et curia romana, poterit princeps ſecularis auxilium ſuū miſeris & afflictis miniſtrare, et ſeſe opponere oppreſsioni et violentię, interim et donec a ſummo Pontifice præſtetur iure debitum auxilium, nec eſt locus concedendus abuſibus et exceſsib. iudicum ſua plerumq. commoda quærentium. neq. vero hæc ſecularis poteſtatis cautio et prouiſio, contra violentiam et oppreſsionem iudicum eccleſiaſticorum delegatorum (nam in ordinarijs, concordia ſuperius citata, abunde prouidit,) iuriſdictionem impedit eccleſiaſticam, non

vſurpat

vſurpat, nihil de cauſa definit, non cognoſcit, ſed pro quiete ſubditorũ, pro tranquillo ſtatu prouinciæ, pro æquitate retinenda, pro iniurijs & oppreſsionibus reprimendis, interponitur, & cũ ſumma reuerentia eccleſiæ debita, cũ maturitate, & monitione præmiſſa, & magis monendo, quam corrigendo, exercetur. Couar. in d. cap. 35. num. 3. per totum. Carolus Carcaſſonen. & alij vbi ſup. Belluga de occupat. temporalit. n. 7. verſ. maxime, quia princeps. quinimo recognito proceſſu facto per iudicem eccleſiaſticum delegatum contra laicum; & intellecto, quod iudex eccleſiaſticus in ſuo caſu procedit, pars querelans & de oppreſſione recurrens, remittitur ad iudicem eccleſiaſticum cum eodem proceſſu. & hæc reuiſio fit ſummatim & ſine proceſſu aliquo, ſine tela iudicij, velo leuato; iudice & querelante auditis, dato in regio concilio, in conſeſſu, loco honorifico ipſi iudici delegato adſignato, & nullum a partibus recipitur ſalarium. Sola regia maieſtas & regia præeminentia atq. ſuprema poteſtas in his ſpectatur, & vt ab iniuria & oppreſsione potentiorum, propter iuriſdictionem, quam exercent delegatam, miſelli & debiles defendantur, contenditur. hoc vero nihil eſt in repub. excellentius, nihil vtilius, nihil magis neceſſarium. Itaq recte Mier. in d. ſummula de oppreſſ. & afflict. confirmat hoc regale & ius altum regium, tam proprium eſſe principi habenti in ſuo dominio imperij iura, vt ab eo non poſsit ſeparari, ſalua in principe regia poteſtate, & quod non poteſt hoc ius a ſe abdicare, niſi regię ſedi renunciet. in hoc deniq. iure alto & regali fideliter ac diligenter obeundo & exequendo facit rex officiũ charitatis; implet, quod iurauit. iurauit autem protegere ac defendere populum ſuum ab iniurijs, & iuſtitiam miniſtrare. Afflict. d. deciſ. 24. nu. 5. pręclare in hanc excellentiam principis prorumpit Robertus rex Sicilię in conſtit. incipiente. ad regale faſtigium. & pro defenſione huius remedij neceſſarij in repub. contra aliter ſentientes, videnda optima additio ad finem glo. ibi. hoc ſtatutum multi prælati. quo loci demonſtratur hoc auxilium extra ordinarium cõpetere principi imperij iura obtinenti, in ſuo dominio, & iure

concedi.

concedi.praxim autem, explicat et ponit tex, in hoc remedio ob ſeruandā de qua afflict. in deciſ.24.& n.6. citat alias conſt. Roberti, pro hac defenſione editas. altera eſt.omnis inuaſio & prędatio;altera vero,finis præcepti charitas.videantur Iſer. & alij in gloſſ. ad d.conſtit.ad regale faſtigium.quæ vero in hac re obſeruatur praxis in hac prouincia,& in hac regia aud.ſuperius a nobis explicata eſt, & non differt ab ea,quam ſcribit.Coua.in d.n. 3.verſ.cæterū in hac regia.& verſ. at ſi laicus.Afflict.& Iſer. vbi ſup.ſtilo huius curię ſemper in procedendo retento. Sed hic ego cū primis in principe,qui hoc remedium extraordinariū impertitur quoties videtur eſſe vtile ac neceſſariū, conuenientiam & æqualitatem deſidero; vt hoc quod ſibi lege defertur et tribuitur, totum ad æquitatis normam & iuſtam rerum æquabilitatem moderetur & corrigat, nę inde iniuriarum naſcatur occaſio vnde iura naſci debent. l. meminerint. C. vnde vi itaque.
57 † antequam princeps ad pręſtandum auxilium defenſionis oppreſſo procedat, conſtare ei debet de violentia, et per euidentiam rei nota illi debebit eſſe oppreſsio: nec faciles, quęrelis & expoſtulationibus clamantium aures præbebit. Afflict. in dict. deciſ.24. numer.6. ibi.ſed quando rex. quod etiam tenor conſtitutionis regis Roberti,ad regale.ibi non exigens cognitionalia. & ibi ſed facta tibi de iniurijs. aperte inſinuat,& praxis noſtrę prouincię obſeruat quam diligentiſsime. Hæc eſt enim illa epijchia & conuenientia, quam in principe lucere oportet,omnia ad rationis et naturalis æquitatis normam moderante.hec inquam eſt illa regula leſbia, et norma plumbea. quę ad lapidis formam transformari poteſt, et ſubinde immutari.et qua vtendum eſt in ſuprẹmo dominio, et ſuprẹmis tribunalibus quę pręſcripto iuris vſquequaque non ſunt adſtricta, ſed pro occurrentibus caſibus diſceptationem cauſarum habent, et po-
58 teſtatem decernendi in † ijs, de quibus lege caueri non potuit,ſatis exacte; et propterea ex bono et ęquo nōnumquā iudicare legib.aut morib.permiſsū eſt Bu.ad l. 1.de iuſtit. et iure. D. Coraſ. de redigendo iure ciuili in artē parte.1.cap. 15.

Summaria

SVMMARIA.

1 Comminationes ad vrgendum & non ad definiendum ponuntur: et ideo ſtatim poene comminata non decernuntur contra inobedientes.

2 Poenæ ſolitæ comminari eccleſiaſticis non obtẽperantibus literis regiis, quæ ſint, cum numeris ſequentibus.

3 Occupatio temporalitatum eſt iuſtum remedium et fere in omnibus regnis receptum, et de modo procedendi.

4 Occupatio temporalitatum, non tangit perſonas eccleſiaſticas nec eorum bona libera et franca: ſed quæ poſſident regi ſub iecta. et quid ſeruetur in cathalonia vbi eſt limitata forma.

5 Concordia reginæ Eleonoris, et forma data contra ordinarios, an ſeruetur contra delegatos renitentes comparere in banco regio?

6 Delegatus non debet eſſe deterioris conditionis quam ordinarius. quia in cauſa commiſſa maiore fulget prærogatiua.

poenas

7 *Pœnas alias, vltra occupationem temporalitatum, poteſt rex decernere contumatia prælatorum creſcente.*

8 *Contentione declarata, ſi eccleſiaſticus recuſat parere declarationi, qualiter procedatur?*

9 *Banni comminatio ſolita eſt apponni in literis monitorijs contra eccleſiaſticos, et potiſsimũ delegatos.*

10 *Bannum quid ſit, & quæ dmpna contineat, remiſsiue.*

11 *Delegatus monitus renitens comparere in bancho regio, poteſt publicari pro extraneo et eſt grauiſsima pæna.*

12 *Extranei non poßunt habere beneficia in Cathalonia.*

13 *Iuſtitiam miniſtrans acceptus eſt deo.*

14 *Beneficia conferre extraneis, magna infert eccleſijs incommoda.*

15 *Extranei, neque penſiones neq. præceptorias, neq. beneficia comendata poſſunt obtinere.*

16 *Conſtitutio omnis recipit interpretationẽ paſſiue a iure communi. & ius commune in cathalonia intelligitur ciuile & romanum.*

Pri-

17 *Priuationis gratiarum regiarum comminatio, ſolita eſt apponi in literis monitorijs contra eccleſiaſticos.*

18 *Iuriſdictionem ac regalia iura turbās non eſt dignus beneficijs principis.*

19 *Eccleſiaſtici et prælati multa de iure Cathaloniæ habent ſpecialia priuilegia, remiſsiue.*

20 *Forum qui ſequitur, ſequi debet iura fori.*

21 *Indignationis et iræ regiæ pœna ponitur in literis monitorialibus. et quæſit huiusmodi poena, et de ſimilibus clauſulis.*

22 *Diffidationis et acuidamenti poena ſolet poni in huiuſmodi literis monitorialibus, et quo caſu? et ibi remiſsiue aliqua de poena diffidationis.*

23 *Iudex Eccleſiaſticus non poteſt procedere per cenſuras, nec alia eccleſiaſtica iuris remedia in Cathalonia, contra officiales regios, officiando committentes exceſsus contra eccleſiaſticos et bona eorum.*

24 *Officialem regium incidiſſe in poenas conſtitutionũ Tarraconæ pro rebus priuatis, an poſſit declarari per iudicẽ eccleſiaſticum?*

ac requiſiti reſpondere recuſant in ſua pertinacia & contumacia perſeuerantes. Marq. in vſ. alium namq. verſ. quęro, etiam quid ſi prçlatus, vel alius eccleſiaſticus. quod etiam alij notant ſuperius citati Couar. Afflict. & Carolus Carcaſſon. † pœnarũ au-
2 tem ad hanc rem pertinentium, & quib. ſuprema tribunalia vti conſueuerunt, non vna tantum ſpecies eſt. Nam aliquando temporalitatum occupatio apponitur in cõminationalib. literis, aliquando bãnum, aliquando aliæ pœnę, pro qualitate etiam contumacię ipſorum iudicũ eccleſiaſticorum grauiores. de his pœnis nunc agendum. & quidem de occupatione temporalitatum, quæ prima pœna occurrit, in his apponenda, & contumacia exigente declaranda, ſatis ſuperius tractauimus, ac de banno: nunc de alijs erat agendum. cõmodius tamen erit & eas, quas tetigi-
3 mus paulûlum repetere, & explicare. † Temporalitatum, quas poſsident iudices eccleſiaſtici in regno, iuſta eſt occupatio, ſi iudices ipſi regis monitiones repetitas contemnant, & proceſſus rationem eidem reddere cõtumaciter recuſant. & ideo hæc pœna in omnibus regnis fere recepta eſt. Couar. in d. cap. 35. verſ. aduerſus vero clericos & eccleſiaſticos iudices. Carolus Carcaſſ. in d. cap. 7. verſ. facit optime l. conſulta diualia. lib. 2. regalium. Bellu. in rub. 18. de occupat. temporalit. & nu. 7. ibi· aduerte, cũ iudices eccleſiaſtici. & verſ. maxime, quia princeps. extant apud nos varia iura. in tit. de content. iuriſd. & occupat. tẽporalitatum
4 lib. 3. vol. 2. & vol. 1. eod. lib. 3. † Hæc autem pœna non tangit perſonas eccleſiaſticas, nec earum bona libera & frãca, ſed quę poſſident in regno regi ſubiecta. Bellu. vbi ſup. nu. 7. ibi. ideſt, occupat bona, quę ſunt ſub ſua iuriſd. & ſibi ſubiecta. Carol. in d. cap. 7. verſ. facit optime. quinimo in hac prouincia occupatio tantum fieri poteſt iuriſdictionum, quas prçlati in regno tenent, et nõ alijs bonis tẽporalib. quas et quę prçlatus aut perſona eccleſiaſtica poſsidet; non in decimis, primitijs vel bonis alijs ſpiritualibus quibuſcunque. Martin. Rex. in pragmatica data Barcinon. 28. Mart. 1409. confirmata cum pragmatica Ferdin. 1. data Barcinon. 20. Iun. 1413. immo per Alfonũ quartum

cum prag. data in monaſterio. S. Cucuphat. Vallen.11. decembris 1418. P. item ſeñor, ſupplica lo dit bras. fuit occupatio ſuo caſu facienda ſeruata ſcilicet forma in procedendo & declarando data & præſcripta per Regẽ Mart.& Ferdi.1. reſtricta,ad iuriſdictiones temporales tantum prælatorum & aliarum perſonarum eccleſiaſticarum. ibi ſe hage fer tant ſolament de les iuriſdictions dels prælats. & ibi. ne de altres bens temporals,ſino tant ſolament de les dites iuriſdictions. ſunt hęc iura in d. tit.de content. iuriſd. & occupat.temporalit.lib. 3. vol. 2. Quamobrẽ cum prȩlati & eccleſiaſticæ perſonę poſsideant bona ſpiritualia & temporalia. cap. eccleſia Sanctę Marię. de conſtit. ext. & ibi Felin.nu.7.8.& Dec.nu. 18. & quędam, ratione beneficiorum, alia,vt priuatæ perſonę.tex.in cap.1.P. fin. de reſtitut.ſpoliator. in ſex.& ibi.glo.notat.hæc occupatio ad temporalia tantũ extenditur:& rurſus in iuriſdictionib.temporalib.tantum,non in alijs bonis aut ſpiritualib.aut temporalib. vel in iuriſdictionib. ſpiri-
5 tualib.& hoc iure vtimur.† Sed vtrum idem obſeruetur quoties procedendum eſt contra delegatos recuſantes comparere in bancho regio?quia de illis concordia non loquitur,nec ſunt in ea compræhenſi.pone eos habere in regno reditus, bona tẽporalia; iuriſdict.temporales nulles habere. fiet igitur huiuſmodi bonorum temporalium occupatio?minime: † nõ enim debet eſſe de-
9 terioris conditionis delegatus Papę aut conſeruator,qui & delegatus eſt cap.1. & cap. fin.de offic. deleg. in ſex. quam ipſe iudex eccleſiaſticus ordinarius.cum maiore præfulgeat prȩrogatiua in cauſa ſaltem commiſſa. cap. ſane, quia nos. cap. paſtoralis. P. quia vero.de offic. deleg. ext. & quia in odioſis contra iudices eccleſiaſticos eſt facienda interpręatio benignior. cap. in pœnis,de regul.iur.in ſex.itaq. ſi iudices delegati, vt ſunt conſeruatores,quos habet hęc prouincia,quãplures,ratione ſuarũ dignitatũ & beneficiorũ,habent iuriſd.tẽporales, poterit ſuo caſu per occupationẽ tẽporalitatum procedi cõtra eos,vti factum eſſe iã antea obſeruauimus;ad aliorum bonorum eccleſiaſticorum etiã tẽporaliũ occupationẽ nõ procedetur,ſed erit recurrẽdũ ad alias

pœnas

pœnas vſu in ſimilib. receptas. neq. ego exiſtimo vnã ſolam pœnam occupationis temporalitatum, ſub quib. temporales tantum iuriſdict. contineri diximus, datam eſſe et permiſſam regi pro defenſione ſuarum iuriſdictionum & regaliarum procedenti contra prælatos eccleſiaſticos etiam ordinarios ſuę prouinciæ,
7 ciæ, † ſed et alias pœnas poſſe regem contra prælatos ſuę prouinciæ contemnentes mandata regia & nolentes comparere coram ſua maieſtate & ſuo regio bãcho, decernere, contumacia prælatorum creſcente. idq. pragmatica regis Petri 3. data dertuſæ 10. mart. 1371. aperte declarat. in ea præcipitur baiulo generali cathaloniæ, quod remedijs bene viſis, procedat contra perſonas eccleſiaſticas facientes prœiudicium regalijs & iurib. regijs. & tempore eiuſdem regis Petri factitarum legimus in vita Petri Claſquetini Archiepiſcopi Tarracon. quę cauſa fuit initę & factæ Barc. poſt modum concordię, inter Bertrandum Cardenalem conuenarum & reginam Eleeonoram conſortem d. regis Petri in anno. 1372. menſe Iunio. cap. ſobre lo proces de pau y treua. in fi. & cap. ſobre aço, ques cõplanyen, quę per ficta ſuſpita. neq. per concordiam ſunt ſublatę iſtę pœnę, ſed data forma occupationi temporalitatum & alijs grauaminib. pretenſis per prælatos eccleſiarum. Et ideo ſi non ſufficit occupatio temporalitatum ad vrgendum iudicem eccleſiaſticum ordinarium, vt firmet contentionem, ſi hæſitet de competentia iuriſdict. in caſu occurrenti ſuperquo reſcriptum fuit eidem, rex vtetur acrioribus remedijs.
8 dijs. † idem faciet & ſi poſt declarationem arbitrorum, vel ſuo caſu regij cancellarij, aut tertij, ipſe iudex recuſet parere declarationi. alioquin quomodo iuriſdictio regia reintegraretur? ſed in ordinarijs hęc inconuenientiam nunquam occurrunt, in delegatis et potiſimum in conſeruatorib. plerumq. recuſant enim frequenter reuocare procedimenta in caſu non ſuo facta vel cõparere in regia aud. banchum regium informaturi. et ideo eo caſu dominus rex neceſſe habet vti remedijs ſibi iure permiſsis, protuitione & defenſione ſuę iuriſd. et præeminentię. Altera igi
9 tur † pœna, quæ in literis monitorialibus regijs ponitur, direc-

ctis iudicibus eccleſiaſticis & potiſsimum delegatis, eſt bannum.
Couarru. in d. cap. 35. verſ. aduerſus vero clericos & eccleſiaſti-
cos iudices. hæc pœna in conſt. Ioann. 1. fuit etiam contra per-
ſonas eccleſiaſticas recepta. cap. 1. in fine. de concept. beatæ Ma
10 rię virginis.† Eſt autem bannum, eiectio à bono publico, & quę-
dam à cõmunione aliorum ſeparatio, ad inſtar excõmunicatio-
nis, quæ eijcit excõmunicatum a communione eccleſię. Bald.
in l. 1. C. de hæred. inſtit. Boſſ. tit. de bannitis nu. 1. qui citat
alios. hęc pœna multa continet damna, quę poſſunt euenire ban
nitis etiam clericis. Amat in reportorio. verb. bannum primo
& not. in vſat. omnia malefacta. vbi Iudaic. in fine & declarat
Latius, Marq. in fine. bonis enim bannitorum poteſt impune
damnum inferri, nec emendatur: ſicut nec damnum datum bo-
nis eiectorum a pace & treuga. quo pertinet cap. ſobre lo pro-
ces de pau y treua. in fine. in concordia Reginæ Eleeonoræ &
Cardin. Conuen. eſt hodie cap. 2. titul. de pau y treua. libr. 10.
volum. 2. plura de bannitis, quæ poſſunt huc in ſuis caſibus tra-
hi, ſcripſit Mier. collat. 4. in curia Gerundę. Iacobi. 2. cap. 27.
de bannitis pro pace & treuga citatis. Amat vbi ſupra cum ſe-
quentibus. tranſeo Nellum, Boſsium & cæteros in proprijs tra-
ctatibus. & quod in Cathalonia banniti non poſſunt impune of-
fendi, ſed tantum capi & duci ad iudicem. Calic. in Margarita
dubio. 7. rub. de pœna diffidationis. in fine. in eiectis à pace &
treuga aliud obſeruatur. quia poſſunt offendi, ex veriore ſen-
tentia. Calic. ibid. & Latius Mier. collat. 5. in curia Montiſalbi
Alfon. 3. cap. 22. item ad tollendum. verſicul. breuiter ſecun-
11 dum.† Tertia pœna, quæ in literis monitorialibus apponi po-
teſt, & eſt valde ad caſum contumacię & pertinaciæ iudicum
delegatorum accommodata, ſi inſiſtunt in contumacia, non
comparendo in bancho regio: quia poſſunt declarari extranei,
& pro extraneis publicari. Couarru. vbi ſup. hæc pœna eſt gra-
12 uiſsima.† quia extranei non poſſunt obtinere beneficia neq. of-
ficia in regno. toto titul. que los ſtrangers no puguen tenir be-
neficis ni officis eccleſiaſtics en Cathalunya. libro primo. vo-

lum.

lum. 1. vbi ponitur conſtitutio Alfonſi 4. in curia Sancti Cucuphatis prohibitiua, & ſequuntur aliæ conſtitutiones ſequentium principum eodem ſpectantes. habet autem conſtitutio Alfonſi quarti, magnā rationē propter cauſas in ea expreſſas vrgentiſsimas. Nam etſi in eccleſia Dei non ſit diſcretio Iudæi
13 & Græci, & in omni genere, † qui facit iuſtitiam, acceptus eſt Deo. cap. eam te. de reſcriptio. capit. ad decorem. de inſtitut. capit. venerabilis. de præbend. extr. notat. Couar. in cap. 35. numer. 6. in pract. Felin. Deci. & Blaſius in dict. cap. eam te.
14 tamen omnibus eſt ſatis notum, † magna incommoda eccleſijs & beneficijs eccleſiaſticis inferri, quod exteri ea obtineant, & poſsideant in Regno. nam beneficia conferuntur incognitis & non probatis & ijs, qui non reſident in eis. ſicque vultus ſibi commiſsi gregis non agnoſcitur. linguam populi commiſsi non intelligit prælatus: cura animarum negligitur. quia prælati tanquam receſſuri quærunt ſolummodo lucra temporalia, vt mercenarij: ſubtrahitur hoſpitalitas: iura eccleſiarum depereunt: ruunt ædificia: populi deuotio attenuatur. in. proœmio pragmaticę ſanct. P. exinde ſubſecutæ ſunt morum corruptiones. verſiculo. nam eccleſiarum & beneficiorum eccleſiaſticorum. & ibi gloſ. exterorum. cum alijs gloſſ. ſequentibus. Idem obſeruari in pluribus alijs regnis ſcri-
15 bit Gregor. lib. 17. capit. 6. numer. 41. 42. † Comprehendit autem hęc conſtitutio beneficia omnia etiam commendata, etiam penſiones; etiam pręceptorias ſiue commandas. vt apparet in alijs conſtitutionibus poſitis in eodem titul. que los ſtrangers, etc. cap. 2. 3. 4. & licet non eſſet expreſſo iure diſpoſitum, tamen ex vi interpretationis huius conſtitutionis, omnia beneficia maiora & minora, & quę appellatione beneficij continentur, ſub hac prohibitione contine-
16 rentur. † Quia omnis conſtitutio, & omne ſtatutum recipit interpretationem extenſiuam paſsiue a iure communi. Bart. in l. omnes populi. numer. 60. de iuſtit. & iure D. ius cōmune in hac patria intelligimus Romanum ciuile & Pontificium. tit.

de legit.e diuiſio de aquella,in antiqua compilat. ſunt hæc iura hodie lib.6.tit.1. in 3.vol.ergo leges ciuiles & pontificię, quę loquuntur in terminis huius conſtit. Alfon. 4. & ſequentium ſub eodem tit.trahuntur ad hanc prohibitionem. & vt res magis timeretur,ſpecialis prouiſio facta fuit de aliis beneficijs.& licet cauſæ expreſſę in conſtitut. ſint impulſiuæ, ibi. ſe ha ſeguit grans danys, ſcandols e inconueniens. & quę ſupra retulimus ſunt pariter cauſæ impulſiuę:tamen in his non fundatur diſpoſitio prohibitiua.ſimile eſt in cap.1.de immunit. Eccleſ.in clem. in cap.4. de clerico ægrot.vel debilit. in cap. veſtra. de cohabit. cleric. & mulier. in cap. fin. de vita & honeſt.cleric.ext.& in ſimilib. Bar. in l. 2.P.fin. de donat.D.l.1. P.ſexum de poſtulando D. vbi glo. cauſam. & Maſſagalleſ. de exercitat. iuriſperit. lib. 1. nu.12.& ſeq. Imol. in d.P. fin. quin etiã adde eas cauſas, quæ in procemijs conſtitutionũ & ſtatutorum ponuntur,finales eſſe. Azeuedus in cõmentar. ad 4. lib. nouę compilationis. tomo 2. tit. de la iuriſdiction real. l.11. nu.7. Rebuf.de ſententijs proui-
17 ſionalib. art. 1.glo.1.per totum. † Alia pœna ſequitur, quæ etiã in generalib. verbis monitoriarum literarum continetur, priuatio priuilegiorum & gratiarum regiarum,quib'. clerici gaudent
18 in hoc regno. † nam qui principem contumaciter offendit,eius mandata contemnit, iuriſdictionem & prærogatiuas ac regalia turbat,non eſt dignus beneficijs principis.l. non dubium. C. de legib.l. auxilium.in fine.de minor.D.cap. quia fruſtra. de vſur. ex.cap.fi.de immunit.eccleſ.c.in audientia.de ſentẽtia excõmu. cap.fin.de vita & honeſt.cleric.ext. glo.1. in dict. cap.quia fru-
19 ſtra.† plura autem priuilegia a rege Aragonum & Comite Bar. habent Epiſcopi & clerici & perſonę eccleſiaſticæ,quę hodie extant in tit. de Epiſcopis& cleric.perſonis religioſ.reb.& priuilegijs eorũ. lib. 1. tit. 4. vol. 1. & lib.1. tit. 2. vol. 2. & in plurib. alijs locis iuris huius patrię. pręter alia plura particularia priuilegia eccleſiarum particularium, & ſignanter in conſtit. Iacobi. 1. Ilerdæ facta, quæ plura continet priuilegia.eſt in tit. de ſacroſ. eccleſ. cap. 4. in noua compilatione. & hęc eſt iuſtiſsima ſenten
tia,

tia, quam clerici non debent iniquo animo ferre: quia clerici quicunq. ſint, qui volunt vti legib. & ſtatutis laicorum contra laicos, debent & contra ſe huiuſmodi leges & ſtatuta ſeruare.
20 hinc dicimus, quod † qui ſequitur forum, debet ſequi iura fori. Prob. in cap. 1. num. 6. 7. de prę̨ſcript. in ſex. ſi clerici principis ſecularis iura turbant & impediunt iuriſdict. non debent legibus & priuilegijs principis ſecularis iuuari. & hac pœna ſępe in hac prouincia vſus eſt princips contra prę̨latos & eccleſiaſticas perſonas huius regni. in cap. 32. item com los prę̨lats. in 2. curia Barc. Iacobi 2. eſt ſub tit. de las coſas prohibidas als clergues. cap. 3. & in cap. 33. curię anni 1510. eſt ſub titul. de offic.
21 de Deput. cap. 2. lib. 1. volum. 1. Eſt etiam alia † pœna frequenter in his caſibus recepta, ira ſcilicet vel indignatio principis. Eſt autem pœna indignationis & iræ, vt qui in eam incurrerit, amittat gratiam principis, efficiatur ingratus & indignus gratia, amore, fauore principis, non ſit illi princeps gratioſus & beneuolus. Bal. in auct. ſtatuimus. verſ. Petrus dicit. de epiſcop. & cleric. C. Caſtrenſ. ibid. numer. 4. Bald. in cap. 1. verſ. item ſi delator. vbi glo. perdit. quę fuerit prima cauſa beneficij amittendi. in feud. & addit. ad Bald. Afflict. ibid. nu. 19. & ſeq. & ſubijcit. numer. 20. 21. de clauſula. iram & iracundiam noſtram non euitabit. & de clauſula. ſi quis auſu temerario. etc. & de clauſula in literis apoſtolicis communiter inſerta. indignationem beatorum apoſtolorum Petri et Pauli ſe nouerit incurſurum. etc. eandem pœnam indignationis explicat. Bart. in extrauagato. qui ſint rebelles. in verbo. indignationem. ait Bart. huius verbi effectum nullum inuenies, niſi quatenus verbum ſonat. quia imperator indignatus ex hoc facto, non exhibebit ſe gratioſum. plura de indignatione domini. Zaſ. in feud. parte 10. de feudi amiſsion. ſeu refutatione. numer. 41. 42. Socarr. in cap. felonia domini feudi commiſſa. numer. 10. ibi. vel fe-
22 lonia. ideſt, ira domini. † poſtrema, pœna, vt cæteras omittam, quas congerere poſſem, eſt, eaque grauiſsima, diffidatio, acuidamentum, quando iudex eccleſiaſticus in tanta pertinacia eſ-
ſet,

ſet, quod nunquam eueniat, vt nulla comminatione poſſet induci ad meliorem mentem, & turbaret prouinciam ſuis procedimentis, decernendo & relaxando cenſuras eccleſiaſticas, tunc princeps poteſt procedere ad comminationem pœne diffidationis & acuidamenti. quod tempore regis Petri. 2. & 3. & Ioannis primi ſucceſsiſse legimus. reges tamen temperaſſe in dignationem & iram ſuam & comminando proceſsiſſe, non declarando nec exequendo. de hac pœna Mier. collat. 4. in curia Gerundæ. Iacobi. 2. capit. 27. item ſtatuimus & etiam ordinamus. verſic. quęro hic an bannitus. idem Mieres et plenius colla. 5. in curia Montiſalbi Alfon. 3. capit. 22. item ad tollendum. verſic. breuiter ſecundum. Calic. in Margarita dub. 7. tit. de pœna diffidationis. ibi octauus caſus eſt. & ibi. iſta pœna cum verſ. denegatur tutela. Idem Calic. dubio. 8. verſic. 90. Harum ſane pœnarum, quędam ſunt grauiores, quæ alias ſub ſe comprehendunt, vt ex earum explicatione quilibet poterit colligere. ſileo acerbiora & duriora quibus reges Francię vtuntur in his caſibus. Igneus in d. P. non alias parte. 2. numer. 123. & pluribus Carcaſſon. vbi ſupra lib. 2. capit. 9. quia noſtri reges Aragonum non conſueuerunt vti ſimilibus remedijs aduerſus
23 pręlatos & iudices eccleſiaſticos ſuorum regnorum. † Enimuero, in hac prouincia receptum eſt iudiceş eccleſiaſticos ordinarios non poſſe procedere, per cenſuras aut ſimilia iuris remedia, contra officiales regios, officiando committentes exceſſus in perſonis aut rebus eccleſiaſticis, & officium ſuum exercentes et in exercitio ſuorum officiorum, quia huiuſmodi exceſſuum punitio in forma prędicta factorum, reſeruatur in concordia reginæ Elęonoræ, domino regi. capit. 1. primerament ſobre lo capitol de ſomatent. quod eſt in tit. de ſono emiſſo. libr. 9. tit. 14. vol. 2. Calic. qui explicat art. in tract. de ſono emiſſo. dubio ſeptimo verſ. concordato inſuper. & dub. 8. q. antepe. quæro, quid ſi vicarius regius cum exercitu. et ibi. & probatur etiam. Mier. coll. 5. in curia Montiſalbi Alfonſi. 3. cap. 17. item ſtatuimus & ordinamus, quod ſi aliquis officialis noſter. neq.
hoç

hoc caſu expectabitur tempus tabulæ, licet officialis ſit de ijs, qui aſſecurant iudicium tabulę. dict. capit. 17. item ſtatuimus. Calic. & Mier. vbi ſup. idem Calic. in curiali dubio. 7. verſ. 56. quia magiſtratus delinquentes. & hoc iure vtimur inconcuſſe.
24 Calic. in d. q. antepenul. qui aſſerit † ita obſeruatum & ponit caſum qui ſuo tempore contigit in perſona ſubuicarij modiliani, contra quem Archiepiſ. Tarracon. proceſſerat in vim conſtit. ſacrorum conciliorum prouincię Tarracon. et firmauit ius in regia aud. & fuit abſolutus. ponit etiam aliud exemplum. Calic. eo loci. Mier. latius hęc explicat coll. 9. in curia Barcinonę Ferdin. 1. cap. 25. numer. 17. et in cap. 4. volents les conſtitutions. nu. 24. verſic. ſed numquid contra officiales regios. & nume. ſequentibus coll. 10. in curia Reginę Marię. argumentando a proceſſu quęrelæ pacis & treugę, ad proceſſum quęrele in vim ſacrorum canonū conſtitutionū prouinciæ Tarraco. nam vt ibi diſtinguitur procedat officialis, vt officialis & officiū ſuum officians et exercens, an vt priuata perſona. Mie. in d. cap. 25. numer. 24. et ſeq. Calic. in d. dubio. 8. q. antepenul. ſic et in caſu quęrelę in vim ſacrorum canonum, contra inuaſores rerum eccleſiaſticarum. licet Marq. in vſat. camini & ſtatę. verſic nota quod iſte vſat. videatur tenere contrarium, cuius opinio non eſt recepta, niſi cum prędicta diſtinctione, an ſcilicet procedat exercendo ſuum officium, an vero vt priuata perſona et extra caſum exercitij ſui officij, et hoc ſecundo caſu proceſſus riguroſus quęrelę ſacrorum canonū habeat locū contra talē regiū officialē. ſed et plerūq. declaratū fuit prędictā quęrelā dari poſſe, cōtra regium officialē in officio ſuo exceſſū cōmitētē, cōtra perſonas eccleſiaſticas, via tamen ordinaria, et parte citata, et alijs modis, quibus dictus proceſſus fieri conſueuit in curia eccleſiaſtica, de quib. in capit. dubitatur. cū ſeq. in Rub. quatuor modi procedēdi contra inuaſores etc. poſt tit. de ſentent. excō. in conſtitut. Tarra. modo non procedatur via executoria et a notorio et officiali quærelato nō citato neq. audito, & iuxta rigorem dictarum conſtitutionum. de qua declaratione cancella

rij brachium eccleſiaſticum in curijs celebratis nuper in hac ciuitate quærimoniã fecit, quaſi videatur denegatum cãcellario dare formã ordinarijs eccleſiaſticis in procedẽdi ſuis caſib. cui tantũ videtur tributa iuriſd. declarandi. cuius ſit iuriſ. in caſu contentionis firmatę. ſed non obtinuit, quia ad cancellarium quoq. pertinet declarare, ad quam curiam pertinet cognitio, vel ſimpliciter, vel certo modo. et ita etiam intelligo Marq. in vſ. laudauerunt. verſ. quæro decimo, an contra iſtos raptores. tunc autem videtur
25 procedere. † officialis vt priuatus, cum ſe immiſcet ijs, quę nõ ſunt ſui officij vel procedit extra formam, modum, et figuram iudicis. vel percutiendo cum armis. Calic. in d. q. antepen. verſ. vidi etiam alios. ibi. vbi dicit, quod quando iudex. Mier. in d. cap. 25. nu. 19. ibi. niſi delinquat tanquam priuatus. Ranchin. ad Guidon. Pap. q. 73. faciunt not. per Dec. in cap. cum non ab homine nu. 10. ext. de iudic. Salic. in l. ſi quis in tantam. q. 15. & in l. 1. q. 1. C. vnde. vi. hęc autẽ in ordinarijs iudicib. eccleſiaſticis et prælatis huius prouincię recepta ſunt: cœterum in iudicib. eccleſiaſticis delegatis, quos concordia non comprehendit, ad remediũ firmę iuris in regia aud. officiales regij recurrunt vt compellãtur
26 huiusmodi delegati comparere in bancho regio, & ſi † cõſtiterit delegatos procedere in ſuo caſu neceſſe habent officiales eorum
26 parere mandatis, & ſententijs. † Et ideo plerumq. faciunt publicam pœnitentiam in aliqua eccleſia, vt abſoluantur a cenſuris pręcedente ſatisfactione. cap. ex parte in Chriſto dilectę. in fine. de ſententia excõmu. Panor. in cap. fin. de ſepultu. ext. facit, quod not. Carolus carcaſſon. vbi ſup. cap. 9. lib. 2. verſ. ex quib. patet quod priuilegium, de quo hic agitur. nam in ſummo Pontifice & eius delegatis reuerenter omnia ſunt accipienda, & magna illa priuilegiorum regis Franciæ ſeries ceſſare dicitur, et aliorũ quorumcumq. principum ſecularium: cum ſummus † Pontifex Rom. tribunal teneat Ieſu Chriſti. Carcaſſon. vbi ſupra in fine. et Papę auctoritas ſemper eſt excepta. Felin. in cap. conſtitutus. nu. 9. 18. de reſcript. ext.

Summaria.

SVMMARIA.

1 *Romanus pontifex pleniſsimam habet in beneficialibus poteſtatem; eaque poteſt creare, & creata extinguere, ſupprimere, reuocare.*

2 *Papa diſpenſat ſupra concilium generale, mutat ſubſtantialia actus, & alia ſimilia.*

3 *Laicis plura ſunt conceſſa ex indulgentia pōtificis in eccleſijs.*

4 *Rex Aragonum, ut comes Barcinone, habet prabendam canonicalem in eccleſia Barcinona, et comes Impuriarum in eccleſia Gerunda. qua tranſit in eum abſq collatione, et inſtitutione canonica, & de poſſeſsione adepta per regem Philip. 2. cum ſequen.*

5 *Laicus eſt rex, & ſecularis: et ideo eidem non confertur beneficium eccleſiaſticum. obtinet tamen prabendam.*

6 *Laicum ex priuilegio apoſtolico poſſe obtinere beneficium eccleſiaſticum.*

7 *Canonia ſpiritualis ſigna qua ſint.*

8 *Poſſeſsionem immemorialem priuilegij ſuffi-*

cit

cit probare in his, quæ priuilegio concedi neceſſe eſt.

9 *Præſcriptionē allegare in incapacibus, non eſt tutum: ſed priuilegium et probare poſſeſſionem.*

10 *Decimarum poſſeſſio qualiter fundetur.*

11 *Rex Franciæ in pluribus cathedralibus obtinet canonicatum.*

12 *Scientia & tollerantia temporis immemorialis operatur idem, quod priuilegium.*

13 *Beneficia eccleſiaſtica, quæ ſunt de regio patrimonio, plura prouidet rex in cathalonia, & comitatibus Roſſilionis et Ceritaniæ.*

14 *Beneficia regalia quædam ſunt patronata, quædam collatiua.*

15 *Praeſentandi ius in prælaturis tam maioribus, quam minoribus competit regi in Cathalonia, uſq. ad beneficia regalia ſimplicia.*

16 *Beneficia collatiua quæ dicantur, et qualiter conferantur.*

17 *Beneficia plura conferunt laici.*

18 *Beneficiorum regalium cauſa, ſuper dotibus et reditibus aliquando tractatur in conſiſtorio*

ſiſtorio regio.

19 *Sequeſtrorum nominatio in beneficijs regalib. et abbatijs vacantib. regi competit.*

20 *Patrono incumbit cuſtodire eccleſiam, et conſeruare dotes et reditus illius.*

21 *Poſſeſsione adquiruntur aliqua, quæ præſcriptione adquiri non poſſunt, et quæ ſit diuerſitatis ratio.*

12 *Præſcriptibile quid dicatur.*

23 *Beneficiorum regalium eccleſiaſticorum cognitio ſuper temporalitatibus, et cuſtodia iurium eorum, in pluribus principibus iura imperij habentibus, recepta eſt.*

24 *Cognitio cauſarum ſuper iuribus beneficiorũ regalium cui pertineat, remiſsiue.*

25 *Sequeſtratio quare ponatur in rebus eccleſiaſticis per regem.*

26 *Sequeſtrandi legitima debet eſſe cauſa.*

27 *Sequeſtri aſsignatio fit per dominum regem ex officio nobili.*

28 *Eccleſiarum reparatio pertinet ad regem in cathalonia. cum ſeq.*

29 *Redituum eccleſiaſticorum pars vna fabricae*

eccleſiæ

eccleſiæ eſt deſtinata.

30 *Rex non debet de facili compellere clericos vel prælatos, ſed intercedere cum ſuperiore, vt cogat clericos ad contributionem, vel reparationem.*

31 *Iudex ſecularis poteſt ſuplere negligentiam prælati eccleſiaſtici.*

32 *Eccleſiaſticorum, et aliorum ordinum religioſorum reformatio pertinet ad regem, et ita de facto practicatur in cathalonia.*

33 *Clerici contribuunt in reparatione publicorum operum.*

34 *Eccleſiaſticorum, et prælatorum abuſibus occurrit rex, tam circa imponendas penſiones, quam circa alia inſolita.*

35 *Penſiones in beneficijs ſine conſenſu regis patroni non imponuntur.*

36 *Penſio intollerabilis quæ dicatur.*

37 *Congruæ portionis defenſio ad patronũ ſpectat.*

38 *Eccleſiaſticorum, et prælatorum abuſus circa illorum iuriſdictiones repellitur per regem, et qualiter procedatur. n. ſeq.*

39 *Poteſtatis defectu non datur maior nullitas:*

et

& poteſt de facto reſiſti.

40 *Eccleſiaſtici etiam poſſunt recurrere ad regium conciliū contra iudices eccleſiaſticos incō-petentes. et quomodo procedatur.*

41 *Secularibus magiſtratibus incumbit, ne in de-fenſione iuriſdictionis ſint tardi formidine cēſurarum.*

42 *Veritas eſt omnino ſequenda: et in quolibet mandato ſuperioris veritas tacita pro ex-preſſa habetur.*

43 *Iniuſta iubenti non eſt obediendum.*

44 *Obediendum non eſt delegatis procedentibus in cauſis non ſuis.*

45 *Officialis ſecularis puniri poteſt per ſuperiorē, ſi nō ſe opponit abuſib. iudicū eccleſiaſticorū.*

46 *Iuriſdictiones eccleſiaſticas & ſeculares di-ſtinctas eſſe oportere.*

47 *Seculares magiſtratus expectare debēt remediū oportunum contra cenſuras eccleſiaſticas, & interim patienter ſuſtinere.*

48 *Eccleſiaſtici iudices, qui regiam vſurpant iu-riſdictionem, in aliquibus prouincijs iuriſ-dictioni regiæ ſubijciuntur, & multantur.*

49 *Regis officium eſt curare vt diuina honorifice et diligenter peragantur et augeatur cultus dicimus.*

50 *Electio et prouiſio prælatorum eſt prima regis cura, ne diuina minuantur officia.*

51 *Extraneorum electio in beneficijs eccleſiaſticis, plura adfert incommoda et quæ ſint.*

52 *Indigenæ Idonei, ſunt cæteris præferendi.*

53 *Extranei in cathalonia, non admittuntur per regem ad beneficia: et de quibus beneficijs intelligatur. cum. n. ſeq.*

54 *Cathalani originarij, qui dicantur; et de verbo nadiu, en cathalunya.*

55 *Equalitas legum et ſurorum eſt ſeruanda.*

56 *Extraneis ſuccurritur per literas naturalitatis, ad obtinenda beneficia in cathalonia.*

57 *Naturalitatis literæ concedi ſolent in curijs generalibus; et raro.*

58 *Extraneis obtinere beneficia in regno eſt in pluribus prouincijs prohibitum: et ex quibus in Cathalonia fundata ſit hæc prohibitio. cum numeris ſequentibus.*

59 *Poſseſsio et vſus antiquiſsimus inducunt*

pri-

priuilegiorum apoſtolicorũ probationem.

60 *Argumentum ab abſurdo et inconuenienti, fortiſsimum eſt.*

61 *Beneficiari ſeu promoueri debẽt idonei. vtileq. eſſet vt quiſque in patria ſua beneficiaretur.*

62 *Argumentum de officio, ad beneficium validum eſt in jure.*

DE REGALIBVS DOMINI REGIS ratione beneficiorũ eccleſiaſticorum, & eccleſiarũ quæ ſunt in regno, et bonorum ac patrimonij earum.

CAP. 13.

1 ROmanus † Pontifex habet pleniſsimam poteſtatem in beneficialib. cap. propoſuit de conceſsione præbendę. ex. Felin. in cap. quę in eccleſiarum. nu. 44. de conſtit. ex. poteſt beneficia eccleſiaſtica creare et creata extinguere & ſupprimere. cap. cum acceſsiſſent. cap. cum M. Ferrarienſis. de
2 conſtitut. ex. † diſpenſat ſupra concilium generale. Pan. in ca. tuę. de præbend. mutat ſubſtantialia actus. glo. 3. in fine. in cap. 1. de capellis Mona. in ſex. cõfert beneficia vacatura. c. nulla. de cõceſſ. præbend. regularia facit ſecularia et econtra. cap. cum ſingula. P. prohibemus de præben. in ſex. cap. regularia. ſeſſ. 14. c. 21. ſeſſ. 25. de regularibus in concil. Tridenti. diſponit in pluralitate, diuiſione. in capite maioribus. eod. retractat et annullat iam perfecta. gloſa. in factis, in Clementina prima de immu. eccleſ. ex. Dec. in capit. fin. nu. 7. 15. de conſtit. & nemo

alius de his poteſt ſtatuere, ſicut ipſe. poſſunt etiam inferiores pręlati diſponere de beneficijs in multis caſib. et ad eos pertinet ordinaria diſpoſitio. in cap.cum vos.cap. quoniam in pleriſque. cap. conquærente. ibi inſtitutionem et deſtitutionem.de offic. ordin. ext.et principes ſeculares et laici quicumq. abſtinere debent ab ijs., quę ad prouiſionem pertinēt eccleſiarum et beneficiorum eccleſiaſticorum.cap.decernimus. de iudic. ext.Can.cū ad verum.*96*. diſtinct. et ad diſciplinam eccleſiaſticam. cap.nouit. de iudic.cap. ſolite.de maiorit. et obedientia. cap .maſſana.de elect.ext.

3 †Cæterum, plura per ſummos Pontifices ſunt ex indulgentia conceſſa laicis in eiſdem eccleſijs et beneficijs. not. in d. cap. decernimus. d. cap. maſſana.et in cap. quoniam in quibuſdam.de iure patron.in cap.quanto.de iudic.ext.quę in principibus in ſuis dominijs imperij iura obtinentibus hucvſq. eccleſia catholica conſeruauit.c. ſicut legitima patronorum iura & verſ. reliqui patronatus. ibi.exceptis patronatibus.ſeſsion. 25. in decreto de reformat.iu concil.Triden. de his igitur iurib.quę regi Aragonum et comiti Barc. in beneficialib. competunt & alijs acceſſorijs ad ea, &quæ nulli alij ſimiliter in regno cōpetūt ac proinde iura alta & regalia cenſent̃,pauca dicamᵛ,ſic exorſi.

4 In primis dominus † rex Aragonum & comes Barc.& vt comes habet præbendam canonicalem in eccleſia Barc.recipit portiones canonicales ſuę præbendę debitas,aut pro domino rege is cui poteſtas datur.comes Ampuriarū, qui & magnus princeps in hac prouincia ſemper habitus fuit, & aliquando faſces comiti Barcinone noluit ſubmittere. Guillermus in vſat. antequam vſatici.habet etiam prębendam canonicalem in eccleſia Gerundæ. ſed et in alijs eccleſijs & domibus pijs comes Barcino. habet præbendas,et ſolet de illis facere gratiam perſonis ſibi beneuiſis, q̃ eas recipere cōſueuerūt,ſtatis anni tēporib.ſed hi canonicatus ratione regię dignitatis abſq. collatione aut inſtitutione canonica in comites præfatos trāſeunt,quia rex ipſe,licet videatur perſonam gerere non mere laici, propter coronam regiam , vt de rege Francorum,Hieruſalem,Sicilię & alijs ſcribit Monachus

in cap.2. de preben.in ſex.Prob.ibi nu.3. Corſe. de poteſtate re-
5 gia.q. 40.Garol.Carcaſſon.lib.2. regalium.cap.2.† tamen lai-
cus.eſt et ſecularis, & ideo non poteſt eidem conferri beneficiũ
eccleſiaſticum cap.2. de inſtit. ex.Dec. ibi.nu. 5. 6. tamen præ-
bendã habere poteſt.glo.receperunt.verſ.vnde & laicus. in cap.
cum M. Ferrarienſis. de conſtit.ripa. ibid.n.170.Pan.& Dec.in
in cap. maiorib. de præben. quamobrem canonia, in quantum
eſt ſpiritualis, non poteſt laico conferri, ſed inquantum eſt tem-
poralis, ſeu continet temporalitatem. Panor.in d.cap. 2. & Rip.
6 in d.nu.170. & ſeq.† niſi quis dixerit quod etiam ego credo,
laicum,maxime principem iura imperij obtinentem ex priuile-
gio apoſtolico poſſe obtinere beneficium eccleſiaſticum & cano
niam etiam ſpiritualem.Ripa in cap.decernimus. de iudic. verſ.
decimo nono dubitatur.nam Papa poteſt laicum priuilegiare, vt
poſsit obtinere beneficia eccleſiaſtica. Panor. in cap. quanto. de
iudic. ex.verſ. nota ergo ibi. nam et ius conferendi conceditur
quandoq. principib. glo. laico. glo. præter romanum. verſ.et eſt
argumentum. in canon.bene quidem 96.diſtinct. not.in d. cap.
decernimus. hoc autem ita fuiſſe conſtitutum per ſummos Pon
tifices,tempore comitum Barc. qui fundarunt & dotarunt ecclẽ
ſias Barcin. Gerunden. et alias huius prouinciæ eccleſias, veriſi-
mile facit immemorialis multarum ſeculorum traditio et re-
cepta et inuiolabiter obſeruata practica recipiendi dominum re-
gem in primo ingreſſu,ad oſculum pacis,quaſi in fratrem et cõ-
canonicum. & quia eccleſia Barcinon. eſt numerata,habet enim
xxxx. canonicos, & vnus de numero eſt dominus rex Arago-
num et Comes Barcinone.adſignatur eidem ſtallus ſiue exedra
in choro,ſeu in periſtillis,& datur locus in capitulo vt habeat in
negotijs ius ſuffragij cum alijs capitularibus.quod vidi hodie ob
ſeruari.22. Maij.1599. quo die Philippus 2. rex Aragonum &
Comes Barcinone poſt præſtitum iuſiurandum in aula regia,&
receptum a trib. ſtamentis ibi congregatis,iuxta cap.2.nos.tit.1.
de iureiurando. etc. lib. 4. in noua compilat. ingreſſus eſt ec-
cleſiam Barcino. et accepit poſſeſſ.ſui canonicatus. & fuerunt

in eo ſeruata ea,quę ſeruātur in quolibet alio, qui recipitur in ca
7 nonicum et in fratrem. † hęc autem ſigna ſint, canoniæ ſpiritualis.ca. dilectus filius.glo.clericus.c. dilecto filio.ibi eum cum canonicis alijs,ad oſculū recepiſti.& glo.recepiſti de præbē.ex.c. pro illorum.ibi de quadrageſimo canonicorum numero. eo. & in d.cap. cum M. ferrarienſis· ibi. xiiij. præbendarum numero in ferrarienſi eccleſia inſtituto. & ibi.vltra numerū conſtitutum. hæc autē habēti canoniā ſpritualē& receptoincanonicū & in fratrē & facienti numerū in eccleſia numerata iure cōpetunt.Prob. ad monachum in cap. ſi eum, ſuper cuius.nu.12. de præben. in ſex. ex dominico conſ.79. nu.3. & conſ. 84. nu. 6. Gregor. in
8 ſyntag. lib.15. cap. 23. nu.12.† itaq.ex priuilegio apoſtolico hoc fuiſſe conſtitutum credibile eſt. ſufficit autem in his allegare priuilegiū et immemorialē poſſeſſ.probare, nec requiritur alia priuilegij probatio. Bart.in l. cum de inrem verſo.de vſur. D. not. in l. ſi certis annis.C. de pact. nec eſt tutum allegare pręſcriptio
9 nem.† Quia præſcriptio,etiam immemorialis temporis non poteſt habilitare laicum ad poſſeſsionem rerum ſpiritualium, vt decimarum beneficiorum eccleſiaſticorum,iuris eligendi,iuris conferendi. cap. cauſam quæ.cap. accedentes.vbi Felin. col. 3. verſ. fallit ſecundo.de præſcript.ex. not.in cap.ſacro ſancta.cap. maſſana. de elect. ex. cap. dilectus.in 3. de pręband.ex. ſuper glo. 1. at priuilegiū Papę poteſt vt ſuperius eſt dictum. & ideo in his debet quis allegare priuilegium apoſtolicum, et ad illud probā
10 dum deducere poſſeſſ. temporis immemorialis. † ſic in decimis, allegare oportet inueſtituram factam ab eccleſia, ante concilium lateranenſe,quo tempore laicus poterat poſsidere decimas. cap. cum apoſtolica. de his, quę fiunt a prælat.ſine conſenſu capit.ex. et ad illam probandam deducere poſſeſſ. temporis immemorialis et famę,quod fuerit ante concilium lateran. infeudatus.ſic concluditur in d.c.cauſamq.Rip.in d.c.decernimus.n.
11 75. † Idē priuilegiū obtinendi canonicatus in eccleſijs Cathedra lib.habet rex Franciæ,qui in plurib. eccleſijs ſui regni obtinet canonicatum.Carol.de graſſalijs,qui hæc explicat & eccleſias deſig

nat in d. lib. 2. c. 2. melius explicat glo. regaliæ. verſ. & circa hoc vltimum prouidit Gregor. x. etc. in P. item, quod dicta quinta pars. tit. de annat. in pragmat. ſanct. adde quę late tractat ſelua de benefic. parte. 2. q. fin. prob. in c. 2. nu. 3. poſt monachum. de prę ben. in ſex. d. glo. regalię. ibi. aut vt alii volunt. & ibi. & reges anglię et vngariæ. poteſt etiam hoc ius competere regi Aragonum et comiti Barc. ex compoſitione facta in fundatione conſtructione et dotatione eccleſię, quæ compoſitio fuit approbata per Papam. probatur hęc approbatio ex poſſeſſ. tanti temporis & ſcientia & tollerãtia Papæ et ſuorum legatorum, vt Ioannis Cardinalis ſabinen. in anno. 1219. cuius extant multa decreta in eccleſia Barci. in quib. dominus rex canonicus proponitur et primus in
12 nu. cõſtituto. xxxx. canonicorũ, collocatur. † hęc ſciẽtia & tollerãtia tantorũ tẽporũ operatur idẽ, quod priuilegium. d. glo. regalię in fine. Auf. in cle. 1 de offic. vicarij regula. 2. Fall. 25. per totũ.

13 Deinde dominus † rex aragonũ et comes Barc. habet prouiſionẽ multorum beneficiorum eccleſiaſticorũ, quę ſunt de regio patrimonio, tã in principatu cathaloniæ, quã in comitatib. Roſſilionis et Ceritanię: & tã ex fundatione, & dotatione regũ prædeceſſorum & comitũ, Barc. quã ex ſucceſſione & incorporatione comitatũ, vicecomitatũ & baroniarũ huius prouincię, facta cum regio patrimonio & regia corona. exempla ſunt notiſſima in comitatib. Vrgelli, Roſsilionis, Ceritanię. in baronijs de Montegrino, de Moncada, et alijs pluribus caſtris et villis, quæ ſucceſſu
14 temporum peruenerunt ad regiam coronam. Horum. † beneficiorũ, quę nuncupantur beneficia regalia, quędam ſunt patronata, quędã collatiua. Ideſt, † quędã ſunt in quib. domin⁹ rex Ara-
15 gonum et comes Barc. habet ius prẽſentandi. de quo extat decretũ concilij Trident. ſup. citatum. & Gregor. lib. 17. c. 6. nu. 40. et cap. 12. nu. 37. & ſeq. Carol. lib. 2. cap. 3. verſ. cuius iuris. Igne⁹, vbi ſup. parte. 2. nu. 128. facit. Can. cum longe. 63, diſtinc. Boſſ. de principe. nu. 224. ſiue ſint prælaturæ, & maiores eccleſię, vt metropolitana & Archiepiſ. Tarra. Cathedrales Epiſcopa. Barci. Ilerden. Vrgell. Dertuſenſ. Vicenſ. Gerund. Helnẽ. Solſonenſ. &

& abbatię,prioratus;ſiue minora beneficia,vſq. ad ſimplicia beneficia,quæ ſunt quam plurima,in regeſtris regij patrimonij comitatuum Roſsilionis & Ceritaniæ & baiulię generalis Catha-
16 lonię deſcripta: † quædam vero, quæ ad collationem quandam, & nominationem ipſius regis & Comitis Barcinonæ pertinent, & liberam prouiſionem ac diſpoſitionem;neq.vlla in illis requiritur epiſcopi aut alterius ordinarij,in cuius diſtrictu ſunt fundata,inſtitutio, prouiſio,ſed ipſius regis nominatio & electio , vim habet collationis.plura de hac nominatione Rebuf. in tract. nominati.queſ.1. in fine. & q.2.& Gregorius lib.17. cap.12. num. 38.39.In his vero beneficia etiam manualia continentur,quæ ſola clauis eccleſię vel capellę traditione aut alterius ſigni, conferuntur,& repetitione eiuſdem ſigni reuocantur. glo. perpetuis. in P. & idem ordo.de collat. in pragmat. ſanct. & beneficiati ab illis remouentur.huc pertinent,quæ ſcribit Rebuf.in ordinatio. Gallię.tit. de materijs poſſeſſor. in pręfation. num. 115. cum ſequentib.& Carol. de Graſſalij.lib.2. cap. 1. verſ. in ſuper.ibi recipiebant enim. Gregor. lib.15. cap. 36. & hęc habent vt plurimum annexum officium. quod cernimus in capellis regijs.cap. cum capella.de priuileg.ext. & facit cap. porro.cap. recepimus. eo. legimus prouiſiones aliquas per regem factas de beneficijs regalib. eccleſiaſticis; & literas prouiſionum & nominationum regiarum expeditas, in fauorem nominatorum & beneficiatorum,directas epiſcopis & alijs prælatis, in quorum eccleſijs vel diœceſib. huiuſmodi regalia beneficia erant fundata, vt eoſdem pro beneficiatis reputarent & haberent.alijs literis directis redituarijs, præcipiebatur, vt de reditibus reſponderent eiſdem beneficiatis.& in his practici antiqui quib. eſt credendum.Bar. in l. de quibus.nu.21. delegib. D. affirmant in petitorio & poſſeſſ. cognitionem in his beneficijs ad regem pertinere.ſic reſponderunt ſenatores regij cōmuni voto Imperatori Carolo quinto exiſtenti in terris ſui Imperij, in anno 1551. orta in ſenatu controuerſia ſuper commandis ſeu pręceptorijs Sancti Ioannis Ieroſolimit. & quod ad ea beneficia regia nuncupata, rex ſolet conce-

concedere expectatiuas. Hoc ius ex priuilegio pontificio, quod ex immemoriali poſſeſſ. & vſu probatur, competit Comiti Barcinonæ vt ſuperius demonſtraui, & repeto glo. in verbo regaliç in P. item quod dicta quinta pars. de annat. in pragmat. ſanct. Carol. de Graſſallijs lib. 2. regalium. cap. 1. verſ. quod quidem ius, et verſ. vel ſecundum alios. notat in cap. generali. de elect. in ſex. cap. dilectus in. 3. deprçhendis. ex. Rebuf. in praxi beneficiorum. lib. 1. cap. 15. de collat. num. 9. interdum, inquit, collatio beneficij eccleſiaſtici fit a laicis ex priuilegio. facit glo. 1. ibi. tamen inuenitur. in can. imperium diſtinct. 10. et cap. cum inter. de conſuetud. ex. Latius not. Gregorius in noſtris termi-
17 nis lib. 17. cap. 7. numer. 18. ibi † conferunt etiam laici beneficia ex priuilegio: immo et mulier. & ſubijcit exempla in pluribus principib. laicis vtriuſq. ſexus. ſed et abbatiſſæ conferunt beneficia ſecularia in monaſterio Sancti Petri puellarum Barcin. et aliæ abbatiſſç et prioriſſç in hac corona Aragonum. vnde hçc priuilegia manarint, inſinuat idem Gregorius, vbi ſupra. quod etiam regib. Aragonum et Comitib. Barcinonæ conuenit, qui regna ſua vindicarunt a Mauris et Sarracenis, et regnorum eccleſias fundarunt, conſtruxerunt, dotarunt: et decimas, quas retinere poterant ex indultis apoſtolicis, eiſdem eccleſijs conceſſerunt vt eſt omnibus notum. plura in confirmationem huius regaliæ, ſcribit ſelua de beneficio parte. 2. quçſt. 23. verſ. limita primo. et verſ. limita. 2. per plures column. Corſetus de poteſtate regia. q. 11. quç omnia hic ſunt obſeruãda. his cõſequẽs
18 eſt † aliud ius regale regis Aragonũ et comitis Barc. quod ſæpius vidi practicari, vt de reditib. et dotib. beneficiorum eccleſiaſticorum regalium cognoſcatur in regio conſiſtorio, non in curia ordinariorũ eccleſiaſticorũ, etiam inter eccleſiaſticos facta iuris firma in regio tribunali per procuratorem regij patrimonij. quia temporalitatum iſtis beneficijs cõpetẽtiũ defenſio ipſius regis eſt not. in d. c. generali ibi. ſed in bono ſtatu conſeruent. Monach. nu. 8. 9. qui hçc bene explicat Aufr. ſçpe citatus. regu. 2. fall. 25.
19 Grego. lib. 17. cap. 8. et ita in hac prouincia obſeruatur. † hinc ſe-

queſtro-

queſtrorum pro beneficijs regalibus etiam patronatis & Abba-
tijs vacantibus nominatio, deputatio ipſius regis eſt, & tem-
poralitatum defenſio, in regio tribunali tractatur. quia cu-
ſtodia eorum ad regem pertinet ex Apoſtolicis priuilegis, an-
tiquiſsimis, quę ex ſolo vſu & immemoriali poſſeſſ. omnibus
nota remanent probata. Probus ad monachum in capit. 2. num.
8. 9. de pręben. in ſex. et in dict. capit. generali. numer. 8. ibi.
20 dicas. † ad hoc, quod habeat aliquis in eccleſia iuſpatron. cu-
ſtodiam vel guardiam, etc. valet conſuetudo. etc. & numer. 9.
ibi. et iſti habent cuſtodiam bonorum. Idem monach. in dict.
capit. 2. de pręben. numer. 3. 4. 5. et rationē differentię inter
21 priuilegium et præſcriptionem, † & quamobrem iura ſpiri-
tualia, vt conferendi beneficia eccleſiaſtica, poſsidendi decimas
& ſimilia, ſunt quęſibilia per laicum priuilegio apoſtolico &
non pręſcriptione, ſcribit idem monach. dict. numer. 5. verſ.
ſed contra. & Probus. numer. 8. ibi ratio autem diuerſitatis. &
ideo cum pręſcriptio non ſufficat, quę ſola etiam immemoria-
lis laicum non poteſt reddere capacem & habilem ad poſsi-
dendum iure ſuo ſpiritualia. capit. cauſam quę de pręſcript:
ex. capit. ſacroſanct. capit. maſſana. de electio. nec ſufficiet
etiam ſola tollerantia Papę. monachus in dict. numer. 5. ibi &
iura pręallegata loquntnr. conſuetudo ergo æquiparatur pri-
uilegio, data capacitate perſonę & habilitate: alioquin plus opera
tur priuilegiū. glo. priuilegio. in P. ſtatuit. de cauſis. in pragma-
tica Sanct. Aufrer. in Clemen. prima regula 2. fallen. 25.
22 verſic. ſed iſta æquiparatio. de offic. ordin. † Ex his poteſt de-
declarari l. cum de inrem verſo. de vſur. D. cum alijs ſimilibus.
vt illa regula procedat quando aliquid eſt poſſedibile per aliquē
ſecundum ius, vel pręter ius, vel contra ius, tamen cadit in
eum. at ius conferendi non cadit in laicum et ideo pręſcriptione
quęri non poteſt, quia nec poſsideri. capit. ſine poſſeſsione.
de regu. iuris in ſex. et ſi dicatur, eſt poſſedibile ex conceſ-
ſione papę, ergo pręſcriptibile. reſpondetur, eſſe poſſedibi-
le ex conceſsione papę pręcedente, poſſeſsionem, ſed non eſt.

poſſe-

poſſedibile vt ex ſola poſſeſsione quęratur ius ipſi poſſeſſori in futurum. latius probus. ibidem nu. 9. verſ. ergo preſcriptione. ex Felin. & alijs. quæ in hac materia ſunt valde obſeruanda. Sane ſola tollerantia Papę in regib. et principib. quandoq. plurimum in his reb. operatur. prob. in d. cap. 2. nu. 10. quod notabis ad cap. ſicut legitima. verſ. et exceptis alijs. ſeſſ. 25. de reform. in concil. Trident. quem locum ornabis rationib. traditis per Carol. Carcaſſo. lib. 2. cap. 3. verſ. cuius iuris et regalis prę-
23 rogatiuę. † ad ius regale redeundo, quod conſiſtit in cognitione ſuper temporalitatib. beneficiorum regalium eccleſiaſticorum, et cuſtodia iurium eorũ, et in defenſione, ac in deputatione ſequeſtrorum ſuo caſu, quod ſup. in comite Barcinonę obſeruatum eſt, idem in plurib. alijs principib. iura imperij in ſuis dominijs obtinentib. receptum eſt. Prob. poſt monach. in d. cap. 2. et d. cap. generali. Gregorius in d. cap. 7. num. 19. et ſeq. qui citat alios. et num. 22. meminit horum iurium regaliumquę cõpetunt regi Aragonum ex conceſsione Vrbani 2. et cap. 8. ex Ruſeo. ſed quod de vſu immemoriali et conſuetudine ſcribit. n. 24. id ego ſecundum ſuperius dicta recipio, ſi prętendatur priuilegium apoſtolicum, et ad illud probandum ſola immemorialis poſſeſsio allegetur. quod declarat Aufrer. vbi ſup. limit. 25. in 2. regula. Carol. dict. lib. 2. cap. 1. verſ. in ſuper non eſt omittendum. vbi refert contentionem Bonificij 8. ſummi Pontificis, cũ Philippo Francorum Rege, ſuper hac prerogatiua regia quę in collatione beneficiorum conſiſtit, et pro regalia regia citat plures doctores in verſicul. vel ſecundum alios et capit. 3. verſicul. cuius iuris et regalię. et ibi. quæ maxime procedunt.
24 † Sed et de cognitione et examine cauſarum, quæ ſuper iuribus, et reditibus horum beneficiorum regalium ſuſcitantur, et apud quæ tribunalia agitentur, idem Gregorius ſcribit capit. 8. Aufrer. in clement. 1. de offic. ordin. regul. 2. limitatio. 25. verſicul. reſpectu vero collationis beneficio-
25 rum. † extat in noſtris conſtitutionibus et alia prærogatiua Regia circa ſequæſtros. de qua titulo de ſequæſtres y amparas

amparas.cap. 3. 5.6. lib.4. conſtitut. Ponuntur autem vt beneficiorum reditus conſeruentur, eccleſiæ iura defendantur, ędificia falciantur & reparentur, & fructus beneficiorum colligantur & cuſtodiantur futuro ſucceſſori, debitis onerib. inde ſupportatis, & vt occuratur dilapidationi fructunm & ruinis ædificiorum, vſurpationibus iurium & redituum. not. in d. cap. generali. quo pertinet tex. in cap. 2. de ſequeſtra poſſeſſ. & fruct. ex. Grego. lib. 23. cap. 3. nu. 21. & plurib. ſeq. et cap. 4. num. vlt.
26 ſubeſſe † autem debet legitima cauſa harum ſequeſtrationū. quia non temere neq. ex leui cauſ. ad ſequeſtrationem perueniri debet. Gregor. d. cap. 3. nu. 23. 24. finis enim ſequeſtrationis regiæ; qua ſuperioribus annis rex Philippus memorię recolēdæ vſus eſt in vacatione abbatiarū ordinis S. Auguſtini et S. Benedicti in hac prouincia, fuit cuſtodia & iuriū conſeruatio, ædificiorū reparatio; vitę monachalis et diſciplinę regularis reformatio, vt experimēto compertum eſt. quo pertinet communis ſequeſtrationis cauſa et ratio. Gregor. d. nu. 23. in d. cap. 3. et eodem pertinet deciſio. d. cap. generali. et cap. 2. de ſequeſt. poſſeſſ. & fructuum
27 ex. † fit autem hæc ſequeſtri regij aſſignatio per dominum regem ex officio nobili, pro vtilitate, vt dictum eſt, eccleſiarum vacantium. Panor. in d. cap. 2, col. 3. venio ad ſecundum. Ex his deſcendit et aliud ius regale domini regis et comitis Barc. in eccleſijs, beneficijs et bonis eccleſiaſticis. † quiā reparatio eccleſiarum ſui regni, ad eum pertinet, vt per eos, quibus hæc res curæ eſſe debet, cum diligentia expediatur. & nulli magis reparationis eccleſiarum et templorum cura conuenit, quam regi Aragonum & comiti Barcinonę chriſtianiſſimo et eccleſię catholicæ romanę, quæ aliarum eccleſiarum mater eſt et magiſtra. cap. antiqua. de priuileg. ex. deuotiſſimo et obedientiſſimo. quinimo poteſt ex regia prerogatiua, clericos et alias eccleſiaſticas perſo-
28
29 nas † reditus eccleſiaſticos percipientes, quorum pars fabricæ eccleſiarum eſt deſtinata. in Can. quatuor. 12. q. 2. certo modo compellere citra perſonarum ipſarum diſtrictionem. et ita accipio ſcripta Auſterij vbi ſup. regula. 2. fallentia. 26. cuius dicta

apud

apud nos temperari ſolent, & modeſte cum eccleſiaſticis per-
ſonis hęc, quę ad compulſionem illis faciendam pro reparatio-
ne eccleſiarum pertinent, tractantur. reparatio tamen fit & per
regium conſilium aut per perſonas ſpecialiter per regem deſig-
natas prouiſio expeditur, eccleſijs vacantibus & fructibus ſub ſe-
30 queſtro poſitis.† Nam ſi eccleſiæ ſuos habent prælatos, interceſ-
ſio magis fit ex parte regia cum ſuperiore, quam compulſio. &
hic eſt vnus ex caſib. in quib. iudex ſecularis habet poteſtatem
in clericos, ſeu in bona ipſorum. Laurentius pręſidens Toloſan.
in tract. contin. caſus, in quib. iudex ſecularis poteſt manus ſine
metu excom. in perſonas clericorũ imponere. n. 13. ibi ſextus ca
ſus. & ibi. et poteſt. eſſe huius ratio, quia quando aliqua. facit tex.
in Can. filijs vel nepotib. 16. q. 7. ibi. aut honeſta conuentio-
ne conpeſcant; aut Epiſcopo vel iudici corrigenda denuncient. &
31 ibi. regis hæc aurib. intimare non differant. & glo. regis. † decla
rat negligentiam Epiſcopi vel alterius prælati eccleſiaſtici ſup-
pleri poſſe per iudicem ſecularem, per iura, quæ ibi citantur. &
declarat Couar. in pract. cap. 35. nu. 3. verſ. ſecundo probatur.
& canoniſtę in cap. ex transmiſſa. de foro compet. Laurentius
vbi ſup. & Carol. lib. 2. cap. 6. Accedit huc tex. in Can. boni
principis eſt. 96. diſtinct. Can. ſicut excellentiam. 23. q. 4. bo-
ni principis eſt eccleſias contritas atq. conſciſas reſtaurare. & hęc
cura reparationis eccleſiarum putatur eſſe mixti fori. arg. l. hæ-
reditas. de petit. hæred. D. l. ſi in aliquam. §. ædes ſacras. de
offic. proconſ. et leg. D. cap. 1. ne ſede vacante. ext. ibi. rex quoq.
32 cum regni magnatib. depoſceret illud idem.† vnde colligitur,
quod circa eccleſiarum ſtatutum & reformationem rex cum
magnatib. regni multum poteſt. quod in reformatione fratrum
Franciſcanorum clauſtralium, mercenariorum, & aliorum ordi-
num, ac etiam monachorum nigrorum & diui Auguſtini vi-
dimus his proximis annis in hac prouincia. & refert Carolus va
rias ordinationes regum Francię in hac materia in d. cap. 6. Boe.
de ſtatu & vita Eremitarum. nu. 9. in fine. ibi. & ego a domino
rege. affirmat ſibi comiſsionem factam a rege Francię pro re-
formandis

formandis quibuſdam monaſterijs .refert plura in hac materia. Carol. de graſſalijs. lib. 2.cap. 7.in fine.in hac prouincia ſolicitudo ſumma regis eſt, auctoritas ſummi Pontificis, vt in pluri-
33 bus reformationib. vidimus. † ad rem hanc facit quod in reparatione non ſolum eccleſiarum,ſed etiam plurium aliorum publicorum operum contribuunt clerici. Iaſ. late hæc tractans in l. placet. C. de ſacro S. eccleſ. Carol. in d. cap. 6.verſ. cogi etiã poſſunt clerici.et not. in cap. non minus. cap. aduerſus.de immunit. eccleſ.ex. cap. 1. cap. clericis. in ſex. eo. extat de hac re apud nos concordia inter regem Alfonſ.4. et ſtamentum eccleſiaſticum in cap. 1. cum alijs.in eod. tit. de Sacroſ.eccleſ.lib.1. in 2. vol. conſtitut.& cum certum ſit ius patronatus domini regis in huiuſmodi eccleſijs etiam cathedralibus ex ſupradictis & diſpoſitione concilij Tridentini,nullius poteſt magis intereſſe conſeruationẽ eccleſiarum,reparationem, defenſionem, & bonũ earum & iurium illarum,ſtatum adiuuari quã ipſius regis. quia de honore regis agitur,de vtilitate,& de onere illi incũbente.Nicolaus de iure patro.lib.2.q.1. & alijs ſeq. & q.6.verſ.tertio conſequitur.quib.addi debẽt quæ ſcribit Rochus de curte.de iure patron.ſuper definitione in verbo.oneroſum.n.1.2.Melius Hieroni Gigas.de penſion.q.6.& q.23. in.1. parte.cui adhęreo in iſtis patronatib.regijs, & beneficijs de patrimonio vel patronatu regio.

Aliud ius regale competit regi circa prædicta, in quo cura re-
34 gis maxime ſpectatur.† nã ex ſua prerogatiua rex occurrit abuſib. prælatorũ & onerib.ſi q̃ ab eis imponantur, inſolita. Rebuf. in tract.de appellat.ab abuſu.in 1.gloſ. quia rex nõ patietur dignitates eccleſiaſticas & beneficia ſui regni onerari penſionib.aut alijs onerib. extraordinarijs,etiam in fauorem aliarum eccleſia-
35 rum vel perſonarum eccleſiaſticarum. † Leduntur enim minuũtur & grauantur,iura eccleſiarũ & beneficiorũ,quorumcũq.cum onera & pẽſiones ſuper illis imponuntur, q̃ propterea ſine regis patroni conſenſu nõ imponuntur.can.illud.vbi. glo. 1.x.q.3. ne earum prælati intollerabilia ſuſtineant onera.Rebuf. de reſerua. nu.14.& ſequen.in praxi benefic.Coua.in pract.cap.36. nu. 10.

verſ.

36 verſ. ſecundo eſt obſeruandũ. & verſ. quinto illud eſt. † Congruæ in ſuper portionis defenſio ad patronũ pertinet. Rebuf. de congrua portione. q. 5. & q. 2. 4. Carol. Carcaſſo. lib. 2. cap. 7. verſic.
37 hinc eſt. huc pertinent † quæ de congruitate penſionis ſcripſit poſt alios Felin. in cap. ad audientiam ij. de reſcript. ex. Nicolaus vbi ſup. lib. 1. nu. 61. cum plurib. ſeq. vſq. ad nu. 94. & quæ dicatur intollerabilis penſio. ibid. nu. 71. Gigas. q. 35. 37. Prob. in cap. præſenti. nu. 2. & ſequentib. de offi. legat. in ſex. qui citat gl. in pragm. ſanct. tit. de elect. verb. cauſa. tit. de reſeruat. verb. ex-
38 ceptis. & tit. de collatio. verb. romanus Pontifex. † In alio quoq. abuſus prælatorum ſpectatur & per regẽ repellitur, quando prælati notorie abutuntur ſua iuriſdictione, mittentes falcẽ, in meſſem alienã, & cognoſcere volentes de cauſis ad iuriſd. ſecularem
39 pertinentib. quia † non poteſt eſſe maior abuſus, vel nullitas, quã defectus poteſtatis. Panor. in c. cum olim. coll. fin. ibi. item admittet exceptio nullitatis. de cauſa poſſeſſ. & propriet. ex. etſi cõtra talia procedimenta, quę de factio ſunt, priuatis reſiſtere licet l. prohibitum. vbi. Io. de Platea. verſ. tertio, nota hic. de iure fiſci. lib. 10. C. multo magis licebit magiſtratibus regiam iuriſdict. defendentib. ordine iudiciario procedentib. l. non eſt ſingulis permittendũ, de regulis iur. D. & contra iſtos prælatos ſiue ordinarios, ſiue delegatos, magiſtratus ſeculares procedere ſolent ex officio, ad ſolius fiſci ſuggeſtionem, inhibendo cum pœnis ſtillatis ipſis iudicib. eccleſiaſticis, ne in cauſa procedant, & parti præcipiendo, ne cauſam proſequatur coram iudice eccleſiaſtico, ſub pœna in literis cõtenta. quandoq. ad partis inſtantiam, quæ in regio tribunali ius firmabit. Rebuf. de appellat. tanquam ab abuſu interpoſitis. gloſ. 1. num. 6. & ſequent. & de hoc iure alto dixi ſuperius, plura, quibus ſunt hæc paucula adiungenda. Benignius ſane apud nos cum iſtis iudicibus maxime delegatis, (quia cum ordinarijs prælatis præſcripta eſt forma, & inita concordia, quæ obſeruatur.) agitur in caſibus contentionis, quam apud Gallos, vt ſuperius abunde demonſtraui, huc pertinent quæ ſcribit Carol. Carcaſſonen. lib. 2. cap. 7. Igneus. in l. neceſſa-

rios

40 rios. P. non alias. parte. 2. nu. 128. ad ſillenian. D. † hoc remedium etiam clericis contra iudices eccleſiaſticos incompetentes pleriq. competere affirmant, vt ad regium concilium et parlamentum recurrere poſsint. Rebuf. vbi ſup. nu. 5. 6. et rurſ. in alia glo. 1. nu 4. ſed extraiudicialiter procedendo fortaſsis hoc admittetur, non ſi in figura iudici. Rebuf. d. nu. 4. 5. & ſuperius tetigi.
41 hinc ſane † magiſtratus ſeculares ſummũ imperium in prouincia habentes monere licet, ne in defenſione iuriſdictionis regię ſint tardi aut negligentes vel formidine cenſurarum eccleſiaſticarum deficientes in officio ſuo, ſicut de miſeris prælatis ſcribit Accurſ. in l. puniri. C. ſi contra ius vel vtilitatem pub. imperator Conſtantinus puniri iubet iudices qui vetuerunt pręcum ar-
42 gui falſitatem. † et Alex. Papa. 3. patienter ſe ſuſtinere aſſerit, ſi iudex delegatus, cui apoſtolica ſcripta diriguntur. non fecerit, quod praua inſinuatione fuerat Romano Pontifici ſuggeſtum. in cap. ſi quando. vbi Felin nu. 2. de reſcript. ext. non ergo timeant, ait Acurs. miſeri prælati ſi veritatem ſequantur, cum per hoc placeant deo et papę. l. fin. C. de appellat. ibi. ſed ad veritatis indaginem ferre ſententiam, ne tanti iudices quaſi vinculis prępediti non poſsint legum veritati et iudiciali vigori per omnia ſatisfacere. vt enim in ſermone, ait ille, quędam excipiuntur aliâs; l. ſi cui. de ſeruit. tit. gener. D. ſic. et in mandatis ſuperiorum & quorumcumq. iudicum, veritas tacita pro expreſſa habetur, vt ſecundum eam procedatur. l. 2. C. ſi contra ius vel vtilit. pub. ibi. et ſecundum hoc de cauſa conuenit ferre ſententiam. idem accurſ. in glo. nuntians. in P. deinde. in nouella de
43 mandat. princip. ſi ergo † principi ſeculari, aut eccleſiaſtico iniuſta iubenti non eſt obediendum, l. ſi vindicari. C. de pœn. cap. cum teneamur. vbi Pan. not. 1. et Dec. nu. 3. de prębend. in cap. paſtoralis. P. quia vero. vbi glo. & ſi citat. de offi. deleg. ext. Innoc. in cap. inquiſitionis. in fine. de ſententia excomm. ex. qui hoc affirmat in Papa. Marant. diſput. 1. nu. 19. et ſequentibus.
44 † multo magis poterit quis non obedire iudicib eccleſiaſticis delegatis, procedentib. in cauſis non ſuis, & conſequenter abutentibus

tibus ſua iuriſd. & non vtentib. ea. Innoc. in d. cap. inquiſitionis. in fine. Puteus de Sindic. verbo. officiales qui eliguntur. verſic. officialis non debet. Rebuf. in ordinat. tit. de reſcript. art. 8. glo. 1. quinimo ſi inde ſcandala ſequantur, ſi iuriſdictio regis lędatur,
45 ſi quę mala in prouincia contingant † ob negligentiam magiſtratuum ſecularium nolentium opponere ſe ſe vel ex officio, vel ad partis inſtantiam procedimentis pręlatorum & iudicum eccleſiaſticorum factis in caſib. ad iuriſdict. ſecularem pertinentibus, poſſunt per ſuperiorem puniri, ſicuti è contra pręmio affici, ſi certi de veritate facti & de abuſu iudicum eccleſiaſticorum: in qua re animaduertere debebunt diligenter, ne affectione aut odio decipiantur, viriliter reſtiterint, contra huiusmodi procedimenta, ſeruata ſemper reuerentia iudicibus eccleſiaſticis debita & cum modeſtia ſermonis & lenitate oppoſitionis; vt ſit defenſio tantum regiæ iuriſdictionis, non violatio eccleſiaſticę poteſtatis; ſit propulſatio, non iniurię illatio; ſit propugnatio, nō vindicta; ſit denique oppoſitio contra abuſum, non abuſus. melius eſt autem ſuſtinere rigorem cenſurarum eccleſiaſticarum, cum rubore & humilitate, quam permittere, vt ſcandala in pro-
46 uincia ſequantur, pax & quies ſubditorum turbetur, & † iuriſdictiones eccleſiaſtica & ſecularis confundantur, quas diſtinctas eſſe oportere decreta ſanctorum patrum teſtantur. in nouella. quomodo oporteat Epiſcopos & clericos. etc. in principio. in cap. nouit. de iudic. extra. can. cum ad verum. 96. diſtinct. Laurentius vbi ſup. numer. 1. plenius Aufrer. vbi ſup.
47 in præfat. & † ſperare debent magiſtratus ſeculares, qui pro defenſione iuriſd. regiæ cenſuras eccleſiaſticas patienter ſuſtinebunt, remedium opportunum à Summo Pontifice de abuſibus & exceſsibus certiorato. Couar. late in pract. cap. 35. numer. 3. & a rege, pro quo contendunt & diſpendia varia patiuntur, bonam gratiam & retributionem. vtrumque vero de exceſsibus & abuſu quam cito certiorem fieri oportet. Couar. vbi ſupra. & Rebuffus in dict. articu. 8. glo. vnica. quia ad eos tantum ſpectat hęc vindicare & punire. Rebuffus &

48 Couarruuias ibidem. † Sane in aliquibus prouincijs iudices eccleſiaſtici, qui regiam iuriſd. vſurpant & de cauſis ad ſuum forum non pertinentibus cognoſcunt, iuriſdictioni regiæ ſubijciuntur, et multas ſuſtinent, quas ſeculares iudices pro defenſione iuriſdict. ſuæ imponere ſolent. in lege prima ſi quis iuſdicenti non obtemperauerit. D. Aufrer. vbi ſupra regula prima nu. 23. ſed hæc qua ratione apud nos tractentur, iudicum eccleſiaſticorum contumacia creſcente & pertinacia durante, ſuperius tradidimus.

Aliud quoque ius regale competit regi Aragonum & comiti Barcinonę circa beneficia eccleſiaſtica, eccleſias & prçlaturas
49 ſui regni. Nam, cum defenſio harum omnium rerum † ad regem præcipue ſpectet, & is debeat inuigilare vt in ſuo regno diuina honorifice & diligenter peragantur, & vt augeatur potius, quam minuatur cultus diuinus. gloſa. cultus. in procemio pragmat. ſanctio. quam firmat l. denuntiamus. Cod. de his, qui ad eccleſ. confugiunt. ibi. in quibus cum pace & quiete vota competit celebrari. & in nouella, quomodo oporteat Epiſcop. & cæteros clericos ad ordinationes perduci & de expen. eccleſiarum. ibi. nos igitur maximam habemus ſolicitudinem circa vera dei dogmata, & circa ſacerdotum honeſtatem, quam illis obtinentibus credimus. quia per eam maxima nobis dona dabuntur à Deo, & ea, quę ſunt firma habebimus. etc. idem Iuſtini. in nou. de eccleſiaſticis titulis & priuilegijs alijſq. capitibus in princip. et de non alienandis
50 aut permutandis rebus eccleſiaſt. † prima vero cura & præcipua vt cultus diuinus non dimittatur nec minuatur, conſiſtit in electionibus et prouiſionibus prælatorum, & miniſtrorum ipſarum eccleſiarum, per quos ſacra fiunt, & diuina miniſtrantur. capit. decernimus de Iudic. extra. capite. ſtatuimus. de maiori. et obedienti. extra. Rubri. ne prçlati vices ſuas vel eccleſias ſub annuo cenſu conced. extra. Can. tabernaculum. & verſicul. qualiter autem. ibi multo magis nos, quibus veritas patefacta, et gratia per Ieſum Chriſtum data

eſt

eſt. de conſecrat. diſtin. prima & Cano. nemo eccleſiam.ea. diſtinct. ſelua de benefic. parte prima queſt. 5. requiſito primo.6.7.
51 † quia vero ſi alienigenę & exteri pręficiantur in eccleſijs & eiſdem de pręlaturis & alijs beneficijs, prouideatur, quod Innocen. 3. faciendum ſcripſit in capit. ad decorem de inſtitut. ext. Panor. in capit. penulti. de præben ex. magna ta men et multa incommoda conſequuntur. Nam frequenter beneficia conferuntur non cognitis nequę probatis. capit. bonę. 2. P. quia vero. de poſtulat. prælat. ex. gloſa. nec cognitis. P. cui rei. de collat. in pragmatica ſanct. facultates & pecuniæ regnorum & prouinciarum mirum in modũ exhauriuntur, datur occaſio vagandi. capit. 1. de conſuetud. ex. capit. ex tuæ. vbi innoc. de cleric. non reſidentibus. ex. gloſa. materia. in P. iuuenibus. de collat. in pragatica ſanct. plebei, quibus ipſi pręſunt, linguam prælati plerumque non intelligunt. capit. quoniam in pleriſque de offic. ordin. ex. capit. cum olim. de cleric. coniuga. ex. et animarum cura neglecta, velut mercenarij temporalia Lucra quęrunt. gloſa. quærunt. in procemi. prag. ſubtrahitur hoſpitalitas, quæ expectat ad officium pietatis & ad eam beneficiat. tenentur ex debito neceſsitatis. Can. florentinum.85. diſtinct. Cano. quieſcamus. 42. diſtinct. glo. hoſpitalitas. in dict. procemio. depereunt iura & reditus eccleſiarnm negligentia obtinentium beneficia, qui vt plurimum omnia eccleſiarum iura ignorant. gloſa. depereunt. vbi. ſupra ruunt ædificia. in extrauag. execrabilis. Ioann. 22. de præben. P. vnde inter cætera. & ibi. ruinis patent ædificia nobilia, quę magnificentia extruxerat deceſſorum. populi deuotio attenuatur. gloſa attenuatur. vbi ſupra. & quod magis eſt dolendum clerici indigenę & prouinciales ſcientijs & virtutibus effulgętes, qui ad chriſtianæ plebis ædificationem ſalutarem vacare poſſent, & qui pro regijs & eccleſiarũ ipſius regni publicis conſilijs forent opportuni, humanarum & diuinarum ſcientiarũ ſtudia deſerunt propter promotionis con

52 gruæ ſpem eis ablatam, qui erant ſi † ſint idonei cæteris præfe-
rendi. can. nullus inuitis. 61. diſtinct. l. in eccleſijs de epiſcop. & cleric. C. & in can. hortamur. 71. diſtinct. gloſ. exterorum. in dict. prohem. glo. conſilijs. & glo. ſpem. vbi ſup. † propte-
53 rea Rex Aragoniç & Comes Barcinon. iam ab antiquis temporibus conſueuit alienigenas, ad eccleſias & beneficia non admittere, niſi ſint naturalitatis iura conſecuti. Alfon. 4. in curia Sancti Cucuphat. cap. 1. quod poſtea extenſum eſt ad commendas & præceptorias & alia beneficia. extant conſtitut. in tit. que los eſtrangers no puguen obtenir beneficis, ni officis eccleſiaſtichs en Cathalunya lib. 1. conſtitut. Quæ conſtitutio compre-
54 hendit omnes extraneos, qui non ſunt † Cathalani vere & originarij, ſecundum diſpoſitionem noſtrarum conſtitutionum. d. cap. 1. ibi. que algu, que no ſia nadiu de noſtres regnes e terres. hoc autem verbum, nadiu, declaratur in capite. Per proueir. 30. in curia Barcin. Reginæ Mariæ. ibi. declarat e ampliat. & in curia Barcin. 2. Ferdinandi 2. cap. 19. quæ iura ſunt in tit. que tots los officials de Cathaluya, e en Mallorques, ſien Cathalans. Mier. collat. 10. cap. 11. ſub rub. quod in cauſis Cathalanorum ſcriptores ſint Cathalani. idem Mier. in capit. vlterius confirmãt. in curia Ceruar. Pet. 3. collat. 6. ſed non excludit dominus Rex ab eccleſiaſticis beneficijs huius patriæ, eos, qui ſunt nati in regnis, in quibus recipiuntur indiginæ & prouinciales noſtri. cap. 66. per quant. per conſtitutions. in curia 2. Barcinon. Ferdinan. 2. ſub titul. que tots los officials en Cathalunya, etc. & in cap. 24. per quant en Arago, Valencia, y Caſtella in 1. curia Montiſon. Philippi Principis & Locumtenentis Caroli Quinti. & hoc habet ſummã ratio-
55 nem, † vt æqualitas legum & furorum ſeruetur. rub. D. quod quiſq. iuris. etc. & in cap. cum omnes de conſtit. vbi. Felinus. num. 3. 4. & per dictam rationem dict. cap. per quant en Arago. ſunt reſtricta admodum verba illa (en alguna part dels dits noſtres regnes e terres) poſita in conſtitutione Alfonſi
56 quarti. † huic prohibitioni per Principem, & curiam factæ

quo

quo potuit modo, & ſalua obedientia romanę eccleſię & illius paſtoris vniuerſalis, ſuccuritur per literas naturalitatis, quas exteri impetrant; vt earum auctoritate naturales reputentur, & pro natis in prouincia habeantur. Rebuf. de literis naturalitatis. glo. 2. nu. 2. 3. 4. idem in tract. de pacificis poſſeſſor. in 4. limitat. nu. 217. Benedictus in cap. rainuntius. verb. vxorem nomine
57 Adelaſiam. nu. 1044. ex. de teſtam. † hę literę ſolent apud nos concedi in curijs generalib. & conceduntur perraro. ſed & dignitates aliquę maiores huius prouincię exceptę ſunt in conſtitu
58 tione. cap. 9. 10. in d. tit. que los ſtranges etc. † hanc exterorũ ab obtinendis beneficijs in hac patria contradictionem, plura quoq. alia regna ſequuntur atq. tuentur. Francia. Benedict. in d. nu. 1044. Hiſpania. Couar. in pract. cap. 35. nu. 5. Carol. de graſſal. lib. 2. cap. 8. verſ. ad prędicta facit regula cancellarię. Britannia, Hungaria, et alię quoq. reſpublicę, Gregorius in ſintag. lib. 17. cap. 6. nu. 41. 42. Selua de beneficio. parte 3. q. 26. et parte 2. q. fin. Ioannes Feraldus de priuileg, & iurib. regni Francorum in nouo iure alto. Carol. vbi ſup. Huius ſiue prohibitionis ſiue contradictionis ratio in Francia et Hiſpania fundata eſt in priuilegijs ſummorum Pontificum, qui hanc gratiam regibus Franciæ et Hiſpaniæ fecerunt ob inſignes eorum victorias, quas contra inimicos eccleſię catholicę romanæ cõſequuti ſunt. propter innumeras eccleſias maiores & minores, quas in ſuis regnis conſtruxerunt & ędificarunt; propter grandes & ampliſsimas dotes, quibus eccleſias ſuorum regnorum dotarunt & ſingularia priuilegia, donaria, munera, quę eccleſijs conceſſerunt & donarunt. Couar. Feraldus. Carolus de graſſalijs, Selua & alij vbi ſup. & de cathalonia ſatis poteſt dici conſtare: quoniam omnia priuilegia, quę ob inſignẽ deuotionem in fidem catholicam & eccleſiam romanam conſecutus eſt a ſummis Pontificibus Carolus Magnus rex Francię & imperator romanus, comiti Barcinonæ ſuo fideliſsimo ſocio, & tunc vaſallo communicauit. quã obrem Feraldus vbi ſupra in verſ. & ſi aliquis velit dicere, fatetur regem Hiſpanię hæc priuilegia habere ex dicta communica

tione. poſtea tempore regum Aragoniȩ & comitum Barcinonȩ
plura alia priuilegia romani Pontifices Vrbanus 2. ſixtus, et alij
qui in ea etaate in ſede beati Petri ſederunt & eccleſiam catho-
licam gubernarunt, regibus Aragonum conceſſerunt. Benedic-
tus vbi ſup. numer. 1045. Altera vero ratio, quæ hanc prohibi-
tionē ſuſtinet, quam reges Hiſpaniȩ & Aragoniȩ tantopere de
59 fendunt, fundatur † in poſſeſsione & vſu antiquiſsimo, cu-
ius ſola probatio priuilegiorum apoſtolicorum allegatorum pro
bationem inducit, vt ſuperius fuit demonſtratum. Couar. in d.
cap. 35. numer, 4.5. nam conſtat Carolum ſeptimum regem Frã
ciȩ feciſſe conſtitutionem in anno. 1431. vt refert Benedictus vbi
ſup. Alfonſ. 4. conſtitutionem fecit in curijs generalibus catha-
lanorum, celebratis in monaſterio S. Cucuphatis Vallen. in an-
no. 1418. et Io. primus in anno. 1392. cum regia pragmat. prohi-
buerat omnibus officialibus regijs coronæ Aragonum direc-
ta. reges caſtellȩ plures pragmaticas fecerunt, poſt ordinationes
illius regni, quas refert Couar. ibid. nu. 5. alij principes et reges
in ſuis dominijs, iura imperij obtinentes ſimiles cõſtitutiones fe-
cerunt, vt ex locis ſuperiꝰ citatis colligitur. ex quibus efficitur
hanc contradictionem exteris & alienigenis factam prȩtenden-
tibus obtinere beneficia in extraneis regnis fuiſſe & eſſe imme
morialem & ab antiquiſsimis temporibus, ad hæc vſquæ. tem-
pora obſeruatam, romano Pontifice ſciente & non reprobante.
& conſequenter ſanctam & iuſtam eſſe & per principes chri-
ſtianos poſſe iure defendi & obſeruari. quo pertinet l. in eccleſijs.
C. de Epiſcop. & clerici. Tertia ratio ſumitur ab abſurdo &
inconuenienti, quod non vnum tantum ſed plura ſequi videmus
ex receptione alienigenarum, ad obtinenda benficia in regno. &
inconuenientia atq. incommoda plura ſuperius non vno in loco
retulimꝰ, et poſſunt maiora conſiderari in eiſdem locis, quas ci
60 tauimus. † hoc autem argumentum fortiſsimum eſt in iure
noſtro. Euerard. in loco topico 8. ab abſurdo. Prob. in capit. quia
ſæpe. numer. 3. de prȩbend. in ſex. et in capit. in fidei numer. 5.
de hȩretic. eod. Idem Prob. in capit. generali. numer. 18. de

elect. eo. libr. vbi plura citat in ſimilibus caſibus. & numer. 19. 20. quę hanc contradictionem mirabiliter confirmant, & demonſtrant æquiſsimam eſſe conſtitutionem Alfonſi. 4. & antiquiſsimam huius prouinciæ obſeruationem, in non admittendo ad beneficia eccleſiaſtica exteros & alienigenas.

61 † Quarta ratio ſumitur ex auctoritate multorum decretorum & ſacrorum canonum, quibus cautum eſt indigenas promouendos eſſe ad eccleſias & beneficia eccleſiaſtica, ſi ſint idonei ætate, moribus. & ſcientia. Couar. in d. capit. 35. numer. 5. verſ. ſed & iuri, quo vtimur. Benedictus in dict. numer. 1045. & ſeq. glo. exterorum in proœmio pragma. ſanct. notat Panor. in cap. ad decorẽ de inſtitut. ex. optimum inquit, eſſet valde vtile & fructuoſum, vt quiſquę in patria ſua beneficiaretur, vt ſic vnus non occuparet beneficia vel ſtipendia alterius, nec daretur materia de pauperandi beneficia: & quia inducuntur facilius ad reſidendum tales indigenæ, quàm extranei. hęc Panor. vir apud me magnę auctoritatis. plura adducit glo. exterorum. quę non refero. benefaciunt. quę notat ſelua de benefic. parte. 2. q. vlt. numer. 57. 62. & ſeq. et parte. 3. q. 26. numer. 2. 3. 4. in quibus locis traduntur notabiles rationes in confirmationem prędictę conſtitutionis. quibus adde Rochum & Lambertinũ citatos per Couarruuias vbi ſuperius. qui etiam ſcribunt multa in fauorem prouincialium & originariorum. addenda his quoq. tradita per Benedictum in dict. verbo. & vxorem. numer. 1050. & pluribus ſeq. quę faciunt etiam ad declarationem illius verbi. (officis) poſiti in rub. que los ſtrangeirs no puguen tenir officis
62 ni beneficis etc. pręmiſſo † argumento valido de beneficio ad officium. Bart. in l. ſecunda P. data numer. 8. de opt. leg. D. Rebuf. in ordinat. gallię. tit. ne benefic. cadau. cuſtod. arti. 1. glo. 1. ſed hęc ſufficiant.

SVMMARIA.

1 *Iudicialis cognitio verſatur partim in ciuili-*

bus, partim in criminalib. & in cauſis mixtam naturam habentibus.

2 *Pacis & treugæ cauſa dicitur mixta.*

3 *Exempti eccleſiaſtici qui non habent iudicē competentem in prouincia in cauſis ciuilib. non ſpiritualibus, ſubſunt nedum regi, verum & vicarijs regis et n. 9.*

4 *Eccleſiaſticis libertatibus præferuntur conſtitunes pacis et treugæ & vſatici Barcinonæ, & in quibus.*

5 *Immunitas eccleſiaſtica conſiſtit tam in perſonis, quam bonis eccleſiarum.*

6 *Regalia iura, quæ rex exercet in eccleſiaſticos, non violant libertatem nec immunitatem eccleſiæ et non poſſunt a regis corona ſeparari. cum ſeq.*

7 *Hoſtem & Caualcatā ſequi debent homines de baronijs. quamquam in baronem tranſtulerit rex hoſtes et caualcatas.*

8 *Regalia iura non transferuntur per verba generalia.*

9 *Cauſas exemptorum dirimi per vicarios qualiter practicetur, et intelligatur.*

Iudex

10 *Iudex ſecularis in pluribus caſibus abſq. metu cenſurarum cognoſcit de cauſis clericorum, remiſsiue. et ſunt hi de iure communi, non tamen conſiſtunt in regalibus principis Cathaloniæ.*

11 *Cauſa ſpiritualis inter clericos dirimitur per iudicem eccleſiaſticum. fallit ſi parantur arma contra poſſeſſorem: quia de his ſe intromittit iudex ſecularis.*

12 *Iudex ſecularis, vt tollatur via facti, ſe intromittit de omnibus cauſis; et ceſſant iuris regulæ in contrarium.*

13 *Lex ciuilis ferri poteſt ad iuuandam legem canonicam.*

14 *Cadauera beneficiatorum non debere cuſtodiri: remiſsiue.*

15 *Cenſualium cauſa, tam in penſionibus, quam in proprietate, tractantur in iudicio ſeculari contra eccleſiaſticos: cum eccleſiarum et dignitatum bona ſunt obnoxia et hipothecata curiæ ſeculari.*

16 *Cenſualium incarricationes per prælatos poſſe fieri ſuper bonis eccleſiarum cum pontifi-*

cis

ficis auctoritate.

17 *Romanus pontifex poteſt nedum temporalia eccleſiæ alienare verum et ſacra prophanare.*

18 *Iudici ſeculari poſſunt per papam ſubijci bona eccleſiarum, maxime temporalia.*

19 *Eccleſiaſticus vendens cenſuale ſuper bonis eccleſiæ, an ea ſubmittat diſtrictui ſecularis iudicis?*

20 *Cauſa patrimonialis inter fiſcum et clericum, tractatur in regia audientia.*

21 *Sub pace et treuga ſunt conſtituti omnes in Cathalonia. et vnde iſta pacis ſecuritas habuerit originem. vbi multa notanda.*

22 *Pacem et treugam firmarunt prælati et eccleſiaſtici in cathalonia et ſubſunt conſtitutionibus pacis et treugæ.*

23 *In pacis et treugae proceſſu, hodie non interueniunt Epiſcopi.*

24 *Pacis et treugæ proceſſus, coram ſolo vicario et ſubvicario expeditur.*

25 *Epiſcopi et prælati faciunt ſuos proceſſus iure communi, et non in vim conſtitutionum.*

num, pacium et treugarum.

26 *Clericus, ſi vult poteſt coram iudice ſeculari iniuriantes perſeqni, vel coram Epiſcopo.*

27 *Clericus agere debet contra iniuriantes, cum certa moderatione.*

28 *Clericus violator pacis et treugæ, poteſt quærelari coram vicario regio, et qualiter procedatur in ſimili caſu; tam in monitione, comparitione, forideclinatione, publicatione contumaciæ: et de remiſsione Epiſcopo facienda, quam in reliquis.*

29 *Firma iuris in proceſſu pacis et treugæ fit hodie ſeruata forma conſtitutionis Ferdinandi.2.cap 41.*

30 *Clericus ſimpliciter tonſuratus in quærela pacis et treugæ, remanet ſub iurisdictione iudicis ſecularis, quo ad emendam. et ibi de emenda.cum numeris ſequentibus.*

31 *Firma et contumaciæ purgatio eſt omnino facienda in proceſſu pacis et treugæ, per clericum coniugatum cum vnica et virgine.*

Pacis

32 *Pacis et treugæ querela ciuile iudicium eſt.*
33 *Clerici coniugati poſſunt capi et detineri per iudicem ſecularem in proceſſu pacis et treugæ.*
34 *Exempti comparere debent in proceſſu pacis et treugæ coram vicario.*
35 *Querela contra clericos nihil criminalitatis obtinere debet: et in his cautum oportet eſſe aduocatum.*
36 *Iudex ſecularis contra exemptos et clericos coniugatos, etiam in proceſſu pacis et treugæ, nõ procedit criminaliter.*
37 *Clericus cõiugatus, vt gaudeat priuilegio, quæ ſeruare habeat, remiſſiue.*
38 *Clerici cõiugati leuius, quam alij amittũt priuilegium, et horũ habitus ſeu veſtes nõ ſunt a iure determinatæ.*
39 *Presbiter et Clerici licet teneantur ſeruare pacem et treugam domini. non per hoc efficiuntur omnino de foro iudicis ſecularis.*
40 *Iudex ſecularis quid facere debeat ſi in proceſſu pacis et treugæ inuenerit presbyteros, ſeu clericos culpabiles.*
41 *Criminalis proceſſus contra clericos quomodo*

excedit

excedit limites proceſſus pacis & treugæ.

42 *Eccleſiaſtici in proceßu ſoni emiſsi et illius pro ſecutione exceſſus cõmittentes capiũtur per officiales regios.*

43 *Clerici capti in crimine ſeu maleficio per iudicem laicum, per quod tempus poſsint per eundem detineri, exacta depoſitione.*

44 *Soni emiſsi regalia eſt potentiſsima.*

45 *Eccleſias & domos illarum intrant officiales regij in proceſſu ſoni emiſsi, et extrahunt malefactores impune.*

46 *Soni emiſsi declaratio ſeu proceſſus, quibus caſibus poſsit initiari & continuari.*

47 *Cognitio delicti per clericum coniugatum commiſsi an pertineat ad regem?*

48 *Extracto ab eccleſia remanet ſemper ſalua immunitas eccleſiaſtica, et declaranda ſecundum canonicas ſanctiones.*

49 *Contentione firmata inter curiam eccleſiaſticam & ſecularem ſuper immunitate per delinquentem allegata, et in eius fauorem declarata, eſt relaxandus captus, nec amplius quæritur de delicto.*

delin-

50 *Delinquens, gaudens immunitate, ſi eſt extractus ab eccleſia cum ſono emiſſo, poteſt pro damnis retineri.*

51 *Sonus emiſſus differt a ſacramentali origine, forma, ſolemnitate et effectu et quomodo?*

52 *Sonus emiſſus fuit iure diuino figuratus, et formatus iure humano poſitiuo, tam communi quam huius patriæ.*

53 *Soni ſacramentalis origo vnde ſumatur? & qua occaſione.*

54 *Sacramentale fuit firmatum per Epiſcopum Barcinonæ et alios eccleſiaſticos, cum ſaluitate, quod non intendebant firmare ad vindictam ſanguinis. et ibi aliqua de iſto proceſſu.*

55 *Sacramentalis forma quæ ſit et in quo differat a ſoni emiſſi forma: et quæ de cauſa declaretur.*

56 *Sonus emiſſus requirit ſũmariã informationẽ, vbi aliqua notanda circa declarationem.*

57 *Soni emiſſi proceſſus ſolum tendit ad capturam.*

58 *Soni emiſſi proceſſus eſt limitatus ad caſus conſtitutione comprehenſos: ſacramentalis vero, ha-*

ro, habet locum in alijs et quare?

59 *Præſidis officio congruit rempublicam malefa-ctoribus purgare.*

60 *Soni emiſsi proceſſus fit per vicarium, baiulũ, regem ſeu eius Locumtenentem: et aliquando per barones, intra ſuum diſtrictum.*

61 *Sacramentalis proceſſus fit per certas perſonas, quæ officiales regij proprie, non dicuntur.*

62 *Capturandi poteſtas datur de iure, aliquando non magiſtratibus.*

63 *Regaliæ proceſſus procedit contra perſonas eccleſiaſticas; et quomodo procedatur in regalijs.*

64 *Regalia formata et euocata per ſolam appoſitionem manus principis, habet officialis in mandatis facultatem quoſcumq. culpabiles capiendi.*

65 *Clerici et reliqui reperti culpabiles in proceſſu regaliæ, poſſunt capi per regium officialem cum aſsiſtencia eccleſiaſtici vel commiſsione: et qualiter in his procedatur, et quæ ſint obſeruanda. cum nu. ſequen.*

66 *Capi poteſt clericus in crimine fraganti, per officialem regium. et ſi iniurietur eidem officiali:*

ciali, et duci ad iudicem eccleſiaſticum. nec modica detentio 24. horarum eſt contra libertatem eccleſiæ. n. ſeq.

67 *Officialis excedens in clericos, punitur per ſuũ ſuperiorem.*

68 *Depoſitio clerici detenti pro regalia, quomodo & quando ſit exigenda.*

69 *Clericus exhibens clericale priuilegium an et quomodo ſit per iudicem ſecularem relaxandus, et ad quem pertineat cognitio huiuſmodi priuilegijs. et ibi remiſsiue de pragmaticis contra clericos et de reb. illis prohibitis.*

70 *Clerici coniugati capti per iudicem ſecularem quare tradantur iudici eccleſiaſtico.*

71 *Clerici coniugati in ciuilibus tractantur vt laici: nec ſunt comprehenſi in concordia.*

72 *Clerici culpabiles in regalia vſatici ſimili modo. capi poſſunt.*

73 *Emparamentum idem eſt, quod ſecuritas data a principe ſeu guidaticum. eſt que vulgare verbum: et de ſignificatione ipſius.*

74 *Eccleſiaſtici in emparamento, ſaluaguardia, giudatico et pace data a principe, ſubſunt ipſi*

ipſi principi.

75 *Fides eſt ſeruanda hoſti illam ſeruanti, quæ in principe debet elucere.*

76 *Eccleſiaſtici inreſpicientibus publicum & politicū ſtatū, non habent aliū ſuperiorē præter principē, cui ſubſunt in regalijs obſeruādis.*

77 *Guidatus clericus a rege an poſſit ab Epiſcopo capi et detineri.*

78 *Guidatica regia ab eccleſia ſeruanda.*

79 *Uſaticorum regalias ſeruant clerici. quia gaudent, ad ſuum commodum illorū ſecuritate.*

80 *Eccleſia tenetur ſeruare conſuetudinem regionis, in qua ſita eſt.*

81 *Clerici ſimplices et coniugati, ciuiliter et criminaliter poſſunt diſtringi, adſeruandam ſecuritatem datam per principem.*

82 *Clerici ſimplices ſe immiſcentes delictis enormibus; amittunt clericale beneficium.*

83 *Clerici quicumq; in cathalonia et omnes eccleſiaſtici admittuntur, allegantes fori exceptionem. et ſecularis iudex tenetur firmare ſuper ea re contentionem. qua firmata eſt ſuperſedendum in executione ſententie.*

84 *Præſbiteri & ceteri in ordinibus conſtituti, capi poßunt pro regalia vſatici ſimili modo.*

85 *Iudex laicus nõ poteſt criminaliter punire nec diſtringere præſbiteros, licet gallia contrarium ſeruet.*

86 *Contentione firmata in qualibet parte iudicij, eſt ſuperſedendum in cauſa.*

87 *Diſtrictus præſbiterorum, clericorum & aliorum, quoad perſonam, eſt ipſorũ Epiſcoporũ.*

88 *Contentione pendẽte de clericali priuilegio, captus eſt ſeruãdus in cuſtodia iudicis ſecularis, et idẽ ecõuerſo ſi eſt in poſſe iudicis eccleſiaſtici.*

89 *Bona clericorum poſſunt diſtringi in vim proceſſus regaliæ vſa. ſimili modo.*

90 *In proceſsibus regaliæ contra eccleſiaſticos, ne dum per occupationem temporalitatum verum et per alia iuris remedia proceditur.*

91 *Iudicium quo agitur ad emendam eſt mere ciuile. & ſi agatur condictione vſatici ſimili modo. ad emendam contra clericum coniugatũ, totus proceſſus pertinet ad regem.*

92 *Clericus coniugatus in iudicio condictionis furtiuæ tenetur reſpondere coram iudice ſeculari.*

lari. et quid in alijs caſibus. n. ſeq.

93 *Priuilegium conceſſum profeſsioni vel officio, tãdiu durat, quantum profeſsio vel officium.*

94 *Iudex ſecularis in vim proceſſus regaliarum, ſi procedat contra clericum ad pœnam corporalem vel pecuniarum fiſco aplicandũ: tunc non diſtringit rex clericum nec religiosum.*

95 *Regalia vſatici auct. et rogatu. y. comprehendit clericos. in qua ſit proceſſus ciuilis & criminalis, et qualiter in vtroq. procedatur.*

96 *Regẽ via facti & per acuydamẽtũ legim? aliquando proceſsiſſe contra clericos non tamen iudicialiter.* (maleſactor.

97 *Remedia plura cõpetũt, regi, contra clericos*

98 *Acnydamenti poena, quid oporetur.*

99 *In regalia formata in vim vſatici. camini. proceditur, contra clericos.*

100 *Oppreſsionis regalia, etiam comprehendit eccleſiaſticos culpabiles.*

101 *Plura ſunt negotia quam vocabula.*

102 *Opprimi quis poteſt iudicialiter et extraiudicialiter et. vtroq. caſu datur recurs? ad principẽ.*

103 *Superioribus iniuſte procedentibus non eſt reſiſtendum*

ſtendum: ſed datur recurſus ad principem.

104 *Opprimi quando dicatur reptatus a reptatore et acuydatus ab acuydante.*

105 *Procedendi formula in oppreſsione per dominum facta vaſallo, remiſsiue.*

106 *Recurritur ad principem, nedum ob oppreſsionem, verum propter impotentiam, aut negligentiam ordinariorũ. et eſt magna regalia principis.*

107 *Regaliæ non continentur ſub conſtitutionibus.*

108 *Cauſam afflictionis et oppreſsionis ſufficit exprimi, licet ea non probetur.*

109 *Raptores rerum eccleſiae dicuntur ſacrilegi, et de iſtis cognoſcit judex eccleſiaſticus.*

110 *Cauſa, oppreſsionis pretextu euocata, qualiter tractetur et in quo differat a cauſa paupertatis, et an in vtraq. qualitas ſit probãda?*

111 *Cauſas pauperum et oppreſſorum, non patitur rex ad eccleſiaſticum judicem trahi.*

112 *Oppreſsionũ cauſæ quæ ſint remiſsiue et n. ſequẽ.*

113 *Oppreſſũ iniuſte tenetur releuare rex ex debito regalis officij quia ad hoc ſunt reges miſsi et cõſtituti.*

recurſus

114 *Recurſus non poteſt a rege ſeparari ; licet in ali quibus caſibus a ſe hanc poteſtatem abdicauerit. & an poſsit ex priuilegio, et an tali caſu per abuſum ſeu ſcandalum poſsit recurri?*

115 *Recurſus habet locum tam in ciuilibus quam criminalibus, et in quacumq. parte prouinciæ euocatur cauſa recurſus.*

116 *Recurſus quid ſit.*

117 *Opprimentes reprimere debet rex: & poteſt multum in cauſis oppreſsionum et afflictionum.*

118 *Recurſus tam in terris baronum, quam regis, eſt remedium extraordinarium; quod poteſt allegare alius pro alio ſine mandato, poſtea grauato ratum habente habet effectum.*

119 *Imperium merum licet baronibus ſit conceſſũ, ſub tali conceſsione non ueniunt regaliæ, et per euocationem ex cauſa alicuius qualitatis recuperat in tali cauſa rex imperium, et illius exercitium.*

120 *Proceſſus regaliarum poteſt fieri per regios officiales in terris baronum, etiam eccleſiaſticorum.*

121 *Euocata oppreſsionis cauſa, an barones ſint ci*

tandi. et an habeat de compoſitione partem remiſsiue.

122 *Recurſus datur ad proximum ſuperiorem in aliquibus.*

123 *Eccleſiaſtici inſtante fiſco ſuper rebus & iuribus patrimonialibus, conueniuntur coram rege ſeu baiulo generali: et quæ ſint res patrimoniales.*

124 *Baiulus generalis et non theſaurarius habet cu rum dominicaturarum et iurium regiorum.*

125 *Patrimonium duplex habet rex: vnum fiſcale, alterum ceſaris, et quid contineant ambo, et per quos gubernatur vnumquodq;*

126 *Fiſcus vtitur iure priuati, niſi in caſibus priuilegiatis.*

127 *Intellectus ad conſtitutionem Pet. 2. in curia Barcinonæ, c. 8.*

128 *Clericorum diſtrictus in vniuerſum et generaliter, pertinet ad epiſcopos etiam ex diſpoſitio ne vſaticorum Barcinone.*

129 *Clericos coniugatos qui tabulam aſſecurarunt punit princeps.*

130 *Clericos non admitti ad officia publica, et qualiter*

liter contra eos procedatur ratione admini-ſtrationis publicorum officiorum ; et de cautione.

131 *Clericos notarios, recipientes acta publica cõtra formam conſtitutionis, punit rex.*

132 *Punit etiam clericos venientes contra deueta et prohibitiones, et per quos fiat diſtrictio. cũ ſequen.*

133 *Clerici comprahenduntur ſub deuetis et prohibitionib maxime negociatores.*

134 *Licentiam extrahendi ſolus princeps concedit.*

135 *Prohibitiones ſic ſunt facienda, ne ſint contra liberum commercium.*

136 *Caſus priuilegiati, quibus rex cognoſcit de clericis, plures ſunt remiſsiue.*

137 *Clericale priuilegiũ licet ſit de iure diuino poteſt papa in certis caſibus tollere et limitare.*

138 *Papa quandoq. ipſo iure exuit clericos clericali priuilegio.*

139 *Armorum prohibita delatione per principem, eſt eius cõtra clericos cognitio et de quibus armis prohibitio intelligatur.*

140 *Clerici iniuriantes ſeculares Iudices, et turbantes*

turbantes eorum iuriſdictiouem, poſſunt per iudicem ſecularem detineri, et per quod ſpatium.

141 *Idem in clerico violante ſaluaguardiam regiã. et eſt magna regalia.*

142 *Saluaguardia appellatur velum regium. & ſolus princeps illam concedit, et a quo, et per quem debeat impetrari.*

143 *Manutenentias ſi non ſeruant eccleſiaſtici, proceditur contra eos per regẽ. qua, et per principẽ, qui cõceſsit, reuocari debẽt cauſa cognita.*

144 *Iudex ſecularis procedit contra clericos et religioſos, ſi arma parantur vel ſeditiones.*

145 *Iudicem ſecularem poſſe punire clericos, qualiter ſit in hac prouincia accipiendũ: et an ſit cõmunicatum inferioribus ſecularib. in fine.*

146 *Periculoſa eſt contra clericos in gallia procedendi forma.*

147 *Guidati clerici per regem, ſi capiuntur per iudices eccleſiaſticos, manu regia a carceribus extrahuntur.*

148 *Remiſsiones & abolitiones, quas facit rex proficiunt clericis & in quibus cauſis ſit hoc in-*

intelli-

telligendum, et an remiſsio impediat poſtea eccleſiaſticum.

149 *Diſtrictio perſonæ aut pœnæ in clericis pertinet ad judicem eccleſiaſticum.*

150 *Iudicium vnum non impedit aliud.*

151 *Imperator Carolus, vt omnis ſcrupulus procecedendi con. clericos tolleretur, obtinuit breue apoſtolicum ſeu commiſsionẽ directã Epiſ. Gerũdenſi, nomine dignitatis, qui cognoſcit de criminibus præſbiterorum atrocibus, ſuis tamen caſibus procedit iudex ſecularis.*

DE IVRISDICTIONE, QVAM HAbet rex Aragonum et comes Barcinonæ ex regia prærogatiua, in cauſis eccleſiaſticis contra ipſos clericos in ciuilibus et criminalib. et ſub qua moderatione, ſecũdũ iura noſtræ prouinciæ.

CAP. 14.

POST hæc iura alta et regalia domini regis, quę multa et magna ſunt, dicamus pauca de iuriſdict. quam rex exercet et ipſius officiales in perſonis clericorum et bonis eorum: nam et hæc ad ſuprẽmã pertinẽt principis prærogatiuam et pręeminentiam; et ſub qua forma et moderatione hæc iuriſdictio exerceatur, explicemus. in primis nouiſſe oportet, quod

1 quod omnibus ſatis cognitum eſſe ſcio, † cognitionem iudicialem verſari, partim in cauſis ciuilibus, partim in criminalib. rub. ex. de iudic. ubi omnes notant Maranta. de ordine iudic. diſtin. iudic. 1. Iulius clar. in praxi. q. 1. ſub his continentur cauſę mixtam naturam habentes, vt in regula generali traditur, quod ſub ſimplicibus continetur caſus mixtus. in P. omniũ. de actio. inſt.
2 in l. 2. de verbor. obligat. D. ſunt † autem in hac prouincia quędam cauſæ huiuſmodi mixtę, vt querela pacis & treugę, vt ſuo loco demonſtraui, & ſcribit Calic. de pace & treuga. q. 9. verſic. quid nos dicemus: et praxis hoc docet. in cauſis igitur ciuilibus.
3 † contra clericos, etiam religioſos inſtitutis, dominus rex conſueuit cognoſcere, vbi clerici ſunt exempti nec habent in prouincia iudicem competentem. et hoc iure non tantum rex ſeu eius locumtenens ac regia aud. vti conſueuerunt, ſed etiam vicarij regis, in ſuis vicarijs. quia hęc prerogatiua fuit communicata vicarijs. Mier. col. 2. in curia Barc. Petri. 2. ca. 11. ibi nota, quod dominus rex & eius vicarij, cognoſcere conſueuerunt de longiſsimo vſu de cauſis religioſorum exemptorum, non ſpiritualibus nec criminalibus ſed tantum ciuilib. ex contractu vel quaſi. ex
4 quo idem Mier. ſubijcit hęc verba: † (Videtur ergo hic. quod conſtitutiones pacis et treugę, & vſaticus Barc. præferantur liber tatib. eccleſiaſticis, quod videmus ſeruari in regalijs ſoni emiſsi, & de ſimili modo & alijs) idem affirmat. Mier. coll. 3. in curia Montiſon. Alfon. 3. cap. 31. item ordinamus & ſtatuimus. verſ. & quod in hac conſtitutione dicitur. idem in curia ilerd. Iacobi.
5 2. cap. 19. item prelati. collat. 4. & licet † immunitas et libertas eccleſiaſtica conſiſtat tam in perſonis, eccleſiaſticis, quam in bonis earum ac ipſarum eccleſiarum. in nouella, caſſa & irrita. de ſacro S. eccleſ. C. in cap. nouerit. vbi. glo. 2. de ſentent. excom. ex. Felin. in c. eccleſia ſanctę Marię. nu. 7. 8. 9. de conſtitut. ex. Mier. in d. cap. item prelati. Panor. in d. capit. eccleſia S. Marię col. pen. de conſtit. qui ponit regulam generalem in competen-
6 tia fori, vt qui ſit iudex perſonarũ, ſit quoq. bonorũ. † tamẽ hęc iura ſuprema et alta regia, quę reges et principes exercent, in

certis

certis caſib. contra clericos, non infringunt neq. violant libertates eccleſiaſticas, aut iura eccleſiarum. quia vſus horum iurium fit ſine iniuria perſonarum eccleſiaſticarum aut eccleſiarum & pro conſeruanda quiete & pace ſubditorum et totius regni vtilitate; et conſequenter hęc, quæ pro ſua ſupręma iuriſdict. & regalia principes faciunt exigentibus caſibus contra clericos & perſonas eccleſiaſticas, concernunt bonum publicum & vniuerſalē prouincię vtilitatem. quę iura alta & regalia non poſſunt a regia corona ſeparari, quando prę ſertim bona ſunt de realenco, vel poſsidentur per laicum. Dec. in cap. eccleſia. S. Marię. numer. 46.50. Micr. coll. 11. in curia. Barc. Alfon. 4. cap. 4. confirmants. in verſic. et nota, quod omnes etiam de baronijs
7 ſic ſcribit. nota, quod † omnes etiam de baronijs tenentur venire ad hoſtes domini regis, quantumcumquę dominus rex vendiderit, aut alias tranſtulerit hoſtes & Caualcatas in baronem. quia talia ſunt de regalijs, quę ſeparari non poſſunt
8 à corona; nec † tranſeunt per verba generalia, quia concernunt publicam vtilitatem. & idem dicas de alijs pręcipuis regalijs coronę affixis, vt de vſati. quoniam per iniquum. ſimili modo. Camini. Moneta. auctoritate & rogatu. & de cauſis miſerabilium & oppreſſorum, & huiuſmodi. & citat Innocenc. Ioan. And. & alios, Idem in dict. capit. 31. item ordinamus. verſic. et quod in hac conſtitutione dicitur, quod non fiat violentia in pręd ctis. fallit in caſu ſoni emiſſi, vbi denegaretur ſcrutinium. quia ſemper intelligitur excepta regalia ſoni emiſsi, etcætera. faciunt notata per Calic. in Margarita. dubio tercio. verſic. 52. Hanc quoquę ſententiam firmauit Calic. in dict. Margarita dubio 6. verſ. 152.
9 ibi. & poſſet hodie illud procedere, quia dominus † rex per ſe & ſuos vicarios cognoſcit ex longiſsimo vſu de cauſis monachorū et exēptorū. et interpretatū eſt, de cauſis exēptorum non eccleſiaſticis nec criminalibus ſed tantum ciuilib. ex contractu vel quaſi: hæc ille. duos caſus, qui olim contigerunt, refert Michael Ferrerius in obſeruantijs, parte 1. cap. 63. & c. 71. qui multū confir-

confirmant hanc prerogatiuã. alter caſus accidit in an. 1495. die martij 26. alter in anno 1498. die 26. Iunij. ſunt autem caſus inter perſonas eccleſiaſticas inuicem contendentes valde notabiles & inſignes. ſed idem Ferrerius in addit. ad d. cap. 63. dicit fuiſſe in regia aud. de hac re dubitatum in anno 1582. propter decreta concilij Tridentini. can. ſi quem clericorum. ſeſſ. 22. & can. in exemptorum cauſis. ſeſſ. 7. & in bulla cœnæ domini. rub. contra los officiales y perlados, qui euocan cauſas. itaq. hodie hæc regalia regia parum practicatur. ſed ſi caſus occurreret inter religioſos contendentes de re prophana, & non declinantes forũ, vt in 1. caſu dicti Ferrerij contigit: vel cum aliquis conuenitur in iudicio rei vindicationis, & non opponit exceptionem, exiſtimarem licite poſſe in cauſa procedi. faciunt quę late ſcribit de exemptis Calic. de pace. & treuga. dub. 7. verſ. vlterius etiam quęſiuit. & dub. 24. verſ. ſed quęro an ſint tria tempora in hac materia pac. & treug. quoad religioſos exemptos. & verſ. nec obſtat dicta concordia. Tutius tamen creditum eſt in cauſa abbatis Arularum ſiue de arles contra monachos ipſius conuentus; & in cauſa conuentus de Mercede villę Apiarię, contra Abbatiſſam de Petris albis, me referente, ſuperſedere in cognitione cauſę. Sa-
10 ne † plures ſunt caſus in quibus iudex ſecularis abſq. metu cenſurarum poteſt cognoſcere de cauſis clericorum, vt ſuperius retulimus, ſi clerici ſint vaſalli, ſi emphytheotæ, ſi poſſeſſores bonorum ſub certa ſeruitute, onere, penſitatione. Aufrer. vbi ſup. reg. 2. Maranta de ordine iudic. diſtinct. 11. nu. 34. late in tractatu Bernardi Laurentij præſidentis Toloſæ. notatur in cap. eccleſia Sanctæ Marię. de conſtitut. in cap. dicerminus. cap. cęterũ. de iudic. cap. ex tranſmiſſa cap. verum. de foro compet. extra. ſed hos caſus, qui iure communi cenſentur, & in regalibus principis non conſiſtunt, prætereo. alius caſus eſt, qui iudicio ſeculari tractatur ſuper cenſibus debitis per laicos ipſis eccleſijs, non obſtante qualitate eccleſię. cap. 13. de iuris. om. iudic. volu. 2. conſtit. in noua compilat. ille caſus frequens eſt in hac prouincia & de regali iu-
11 re procedens, † quod ſi tractatur de poſſeſſ. cauſæ ſpiritualis inter

ter clericos, ea eſt per iudicem eccleſiaſticum cognoſcenda et ter minanda, niſi parentur arma, ad vim inferendam contra poſſeſſorem beneficij. quia tunc iudex etiam ſecularis de cauſa cognoſcet. glo. reb. ſpiritualibus in verſ. & nota, quod. in cap. literas.
12 de iuramento calumn. ex. quia † vt tollatur via facti & ne ſequantur perturbationes in populo iudex ſecularis ſeſe intromittit in omnibus cauſis, & ceſſant tunc omnes regulæ iuris. Boſſ. tit. de principe & priuilegijs eius. nu. 211. et ſeq. Felin. in capit. 2. nu. 2. & ſequent. de præſcription. ex. & ad hanc viam facti tollendam per iudicem ſecularem ſunt editæ conſtitutiones noſtræ in curijs anni. 1542. et 1564. quæ ſunt in tit. de violentia & reſtit. ſpoliat. lib. 8. conſtitut. nam † lex ciuilis poteſt ferri ad iu
13 uandam legem canonicam. Bart. in l. omnes populi. nu. 22. de Iuſt. et iure. D. Cyn. et alij. in l. fin. ſi contra ius vel vtilit. public. C. Iure autem canonico in his fuit debite prouiſum. in extrauag. execrabilis. verſ. porro, quia quorundam. de præben. in Cano. ſi quem clericorum. ſeſſ. 22. in concil. Triden. Can. prædia. 12. q. 2. cap. conqueſtus. de foro compet. ex. extant conſtitut. prouinciales in tit. de immunit. eccleſ. in tit. de ſentent. excommunic. in tit. de raptorib. cap. 2. in conſtitut. Tarracon. Panor. in cap.
14 cum iam dudum. col. 1. de præben. ex. † quid autem de occultātib. cadauera ipſorum beneficiatorum defunctorum, ne habeatur noticia mortis illius? Rebuf. in ordinat. galliæ. tit. ne beneficiator. cadau. cuſtodiantur. art. 1. glo. 1. 2. Alius quoq. caſus non minus frequens olim in hac prouincia in tribunalib. regijs et ſecularib. tractabatur inter clericos et contra clericos, cuius adhuc hodie reſtant veſtigia multa, in cenſualium mortuorum exe-
15 cutione. quia † Penſiones cenſualium venditorum per eccleſias præcedente tractatu, & cum facultate romani Pontificis, particularib. perſonis huius prouinciæ & vniuerſitatib. collegijs, corporib. pro quorum ſecuritate in penſionib. & ſuo caſu in proprietate et prætio, bona ipſarum eccleſiarum, dignitatum eccleſiaſticarum ſunt hypotecata & obligata, petuntur coram iudice ſeculari & in regia aud. in vim clauſularum, quæ in contractib.

cenſualium

cenſualiũ apponuntur, iuxta conſtitut. Alfonſ. 4. de executio de cenſals & violaris. etc. lib. 7. conſtitut. renuntiationis proprij fori, & ſubmiſsionis alterius fori eccleſiaſtici vel ſecularis. & fit executio, contra bona ipſarum eccleſiarum et dignitatum hypothecata & fructus ipſorum beneficiorum, commendarum, prioratuum. & hoc iure vtimur. & nuper nobilis Alexander de Alentorn certo nominẽ agebat in regia aud. ad recuperationem pẽſionum ſibi debitarum per Camerariũ Ceſarauguſtę, & alios beneficiatos. & præceptorię S. Ioannis Hieroſolimitan. ſolent ſimilia cẽſualia cũ neceſsitas occurrit, vẽdere & ſuper bonis & reditib. ſuarum commendarum incarricare. neq. hoc eſt inconueniẽns nec poteſt dici hic caſus ad regaliam regis pertinere. iure enim communi defenditur. l. eſt receptum. de iuriſd. omni. iudic. D. Aufrer. vbi ſup. regula 2. fallentia 20. quamquam propter potentiam iuriſd. eccleſiaſticę, communiter horum cenſualium penſiones petuntur in regia aud. vt executio contra bona
16 eccleſiaſtica efficatius expediatur. poſſe † autem huiuſmodi cõuentiones & venditiones cenſualium fieri, cum romani Pontificis auctoritate, pluſquam notorium eſt. cap. decernimus. vbi omnes not. de iudic. ex. in regula. ſemel deo dicatum, non eſt ad vſus humanos vlterius transferendum, vbi. glo. 1. ibi. et habet lo
17 cum hæc regula. de regul. iur. in ſex. ipſe enim † ſolus poteſt nõ modo temporalia eccleſiarum bona & prophana; ſed & ſacra prophanare, alienare, hypothecare, obligare. not. in capit. nulli. cap. ſi quis preſbiterorum. ex. de reb. eccleſ. non alien. capit. 1. in ſex. eo. in Canon. ſine exeptione. 12. q. 2. Can. cuncta per mũ
18 dum. 9. q. 3. et quod † papa poſsit ſubijcere bona eccleſiarum maxime temporalia & prophana, & fructus beneficiorum, reditus et iura cognitioni & examini iudicis ſecularis, eſt communiter receptum in d. l. eſt receptum. Dec. ibi poſt alios numer. 2.
19 vſq. ad numer. 6. per totum. qui rem bene explicat. ſed an † hęc ſubmiſsio quam facit vendens cenſuale de bonis ſuę eccleſię cum ſummittit bona examini, diſtrictui et executioni ſecularis iudicis ſit propria prorogatio? Marauta de ordine iudic. diſtinct. 6.

numer.

numer.14.Iaſ.in d. l. eſt receptum. nu.5.6. poſt alios ibid. plura ſcribit de ſubmiſsione iſta, etiam Rom.Pontificis, Iacobatius de Concil.generalib. lib.6. art.14. de ſubmiſsione Papæ. verſ. etſi dicatur.ibi.poteſt reſponderi illud verum eſſe in nuda diſpoſitio ne, ſecus vbi tranſit in conuentionem. faciunt quę traduntur in cap.1.de probat. ex. & quæ latius Iacobatius explicat vbi ſupra.

20 Alius caſus eſt. † in quo rex cognoſcit de cauſa ciuili etiam inter ſuum fiſcum ex vna, agentem vel defendentem, & clericum agentem vel defendentem parte ex altera.quia eſt quæſtio de bonis aut iurib. patrimonij regij & ſic de regalijs ipſius regis, vel de controuerſijs earum occaſione.& de his in regio tribunali tantum cognoſcitur.Calic. in Margarita dub.8.verſ. 172. Mie. coll. 11.cap.les cauſes.verſ. ſecundo quęro quis poſsit. ſeruata ſuis caſibus conſtitutione reginę Marię in curia Barc. cap. 26. com per repos. Mier. coll.10.cap.27. de iure fiſci.et hic caſus poteſt exēplificari in infinitis prope cauſis, iuxta pragma. poſitam per Mier. coll.9. in curia Ferd.1.cap. 29. verſ. caueant autem. et ibi ſecunda regula eſt.et ibi. pro regalijs autē et alijs iuribus. vſq.ad verſ.iſta exceptio, quæ eſt clauſula in fine.ibi.et ita dominus rex ſeu eius fiſcales.ſane ſi dubitetur, an cauſa debeat tractari in regio conſiſtorio, an vero in curia eccleſiaſtica, ſeruanda eſt forma concordię ſæpe allegatę, et declarationi arbitrorum vel ſuo caſu cancellarij aut tertij ſtabitur. et nota, quod legi literas apoſtolicas directas reginæ Eleonorę, et Cardinali cōuennarum ſuper dicta concordia ineunda datas auinione. 5. calen Decemb.anno 1. pontificatus.Gregor.11.In criminalibus vero rex Aragonū et comes Barc. habet etiam iuriſdictionem in aliquibus caſibus contra clericos et bona eorum : eamq.exercet ſub certa moderatione. vt ecce

21 † omnes in hac prouincia viuimus ſub treuga et pace, iuxta conſtitutiones treugarum et pacium, quę ſunt in tit. de pace et treuga.lib.x. conſtit. quę ſecuritas et pax habent originem ex illo antiquiſsimo vſat. ſtatuerunt etiam vt omnes homines,tam nobiles,quam ignobiles(quamuis graues ſint inimici)omni tempore ſint ſecuri.etc. et alijs vſat.pacē et ſecuritatē dantib.

dantib. qui ſunt in eodem tit. de pace et treuga. Hanc pacē principes Cathaloniæ Raimundus ſcilicet Berengarij et Almaduſſa eius conſors, cum eorum magnatibus ſtatuerunt, vt poteſtates ideſt comites et magnates, vt qui poſt eos ſequuntur, omni tempore confirmarent et tenerent pacem & treugam domini, & facerent eam confirmari et teneri â magnatibus terræ ipſorum ſeu militib. nec non ab omnib. hominib. in eorum patria degentib. vſat. item ſtatuerunt præfati principes. Latius Ca-lic. de pace & treuga. q. 5. verſ. iſti igitur ſunt caſus, in quib. certę perſonę. etc. & ibi. ex his igitur poteſt colligi doctrina, quod magnates, barones, milites: ciues & homines villarum et caſtrorū prælati, clerici; & religioſi, ruſtici, & homines de pede; Iudæi et ſarraceni etc. ſunt in pace & treuga conſtituti. etc. et ſi quis hāc pacē violauerit, redirigere debet, iuxta diſpoſitionem dictarum conſtitutionum, quę vſaticos antiquiores declararunt, ampliarunt, limitarunt. d. vſat. item ſtatuerunt præfati principes. ibi. etſi aliquis in aliquo pacem et treugam fregerit. et in vſ. omnia malefacta. ibi. omni tempore in duplo ſint emendata. & vſat. treuga data. ibid. in ſimplum. in conſtitutione delas diuinals. etc. Alfonſi. 1. in anno. 1173. & alia eiuſdem in anno. 1192. Petri primi in anno. 1198. eiuſd. in anno .1200. & 1202. 1207. Iacobi primi. Petri. 2. Iacobi 2. Petri. 3. Ferdinandi. 1. & ſequētium principum vſq. ad noſtra tempora. † prælati quoq. ecclesiarum pacem hanc firmarunt in principatu Cathaloniæ et in comitatibus Roſsilionis & Ceritaniæ, et alijs. et eam ſeruare debent. in conſtit. las diuinals. Alfon. 1. cap. en lany dela Incarnacio de Ieſuchriſt. 1073. cap. la treua de noſtre Senyor. & in capit. aqueſta es la treua e pau confirmada. et ideo Iacob. prim. in curia Tarraconę. cap. 23, rogat Epiſcopos, vt in ſuis dioceſibus & in ſingulis parochijs, diſtringant per cenſuras eccleſiaſticas ſuos homines ad firmandam et ſeruandam pacem. cap. pregam los Biſbes. de pace & treuga. ex quo capite & d. vſat. item ſtatuerunt præfati principes. ibi redirigere, debet ad iudiciū Epiſcoporū ſuorum. et in vſat. deniq. ſępedicti principes apud Barchinonem

nem commorantes. ibi. & ſi vllo modo fracta fuerit, ſit redirecta et emendata, quemadmodum ſcriptum habebatur illo tempore in vnaquaq. ſede, vel in vnoquoq. Epiſcopatu illorum terrę. vſat. laudauerunt etiam. Olim receptum fuiſſe legimus proceſſum pacis fractę contra illius violatores per Epiſcopos in ſuis diœceſibus & parrochijs fieri conſueuiſſe. Iudaic. in d. vſ. item ſtatuerunt præfati principes. quinimo iudicium pacis violatæ directe pertinet ad iudicium eccleſiæ. Guiller. ibid. ex Innocen. in
23 cap. nouit. verb. iuramenti. ext. de iudic. ſub nu. 7. tamen † hodie in hoc proceſſu Epiſcopi non interueniunt. Calic. vbi ſup. dub. 8. verſ. & credo, quod dicitur in illa conſtitut. de Epiſcopo & baiulo ſit, correctum. nec hodie in ipſo proceſſu interuenit Epiſcopus, niſi iuxta concordias initas in aliquibus partibus inter dominum regem & Epiſcopum. Mier. coll. 9. in curia Barc.
24 Ferd. 1. cap. quia pleriq. num. 22. verſ. credo tamen, quod Epiſcopus ſaltem in diœceſ. Gerundę. et ideo † ipſe proceſſus expeditur ſolum coram vicario & ſubuicario, non coram Epiſcopo. Calic. vbi ſup. & in dubio 4. in verſ. vlterius quęro. plures enim vſatici in hac materia & plures conſtitutiones ſunt amiſſæ non vtendo. Calic. in d. dubio. 8. verſ. & credo, quod illud, quod
25 dicitur in fine. ſane † Epiſcopi & pręlati ſuos proceſſus facere poſſunt iure communi, & non in vim conſtitutionũ paciũ & treugarum, & ſeruata forma conſtitutitutionum ſacrorum conciliorum Tarraconen. in caſibus ad eorum iuriſdict. pertinentibus. Iudaic. in d. vſat. item ſtatuerunt prædicti principes. Mier. vbi
26 ſup. verſ. credo tamen. ex quo & illud ſequitur † quod ſcribit Guiller. in d. vſat laudauerunt etiam. quod eſt in optione clerici malefactores, ſuos & iniuriantes, perſequi coram Epiſcopo vel coram iudice ſeculari. arg. cap. cum ſit generale. de foro com-
27 pet. ex. † ſed ſi corã iudice ſeculari iudiciũ inſtituatur & quęrela proponatur, adhibebitur moderatio de qua in cap. pręlatis. de homicid. in ſex. Couar. in Clemen. 1. ęo. parte. 2. P. 4. 5. not. in capit. ex literis. de exceſsibus. prælator. ex. ergo cum vſ. per conſtitut. & conſtitutiones priores per poſteriores receperint interpretationem

prętationem. Calic. vbi ſup. in. 4. dubio.& propter temporum varietatem, varie ſit vſurpatum. idem. Calic. dub.8. verſ.quid nos dicemus? breuiter diſtingamus.& in alijs locis ſæpe ab eo re
28 petitur. † ſi contra clericum pacis violatorem procedatur, poterit, dominus rex & eius vicarius hunc proceſſum facere. Calic. in. 7. dub. ſed pone præsbiter, vel clericus in ordinibus conſtitutus, vel beneficiatus: vel clericus ſimpliciter tonſuratus. etc. fit autem hoc modo. quia ſiue pro pace violata & treuga fracta ciuiliter agatur ad emendam, ſiue criminaliter ad pœnam corporalem delicti commiſsi, vnde pax eſt violata & treuga fracta. Calicius. vbi. ſupra.quæſt. 21. in fine. & quęſt. 22. not. in vſat. ruſticus interfectus. vbi idem Calicius. verſicul. ſed ego hunc paſſum reputo difficillimum.informatio recipitur ſuper ipſo facto: & ſi in informatione deprehendatur præsbiter vel clericus in ordinibus conſtitutus vel beneficiatus vel clericus ſimpliciter tonſuratus, culpabilis, procedetur extraiudicialiter, ad monitionem illi faciendam iuxta conſtitutionem pacium & treugarum, vt reſpondeat quęrelę & illius capitibus quæ formantur ſecundum traditionem Calicij. quęſt. 10. & 11. Monitio autem fit iuxta eundem Calicium. dubio. ſeu quæſt. 13. & clericus extraiudicialiter monitus (idem dico inbeneficiato, preſbitero,) comparere poterit coram vicario vel domino rege, ſi coram eo vel in eius aud. hic proceſſus factus ſit. Calic. dub. 8. verſ. ſed quidquid dicant, aut ſi maluerit coram Epiſcopo iuxta concordiam Reginæ Marię & cardinalis conuenarum. cap. ſobre lo proces de pau y treua. eſt hodie in tit. de pace & treuga. vol. 2. & ponit modum & formam comparitionis. Calic. vbi ſup. dubio. 7. verſ. tamen hodie in Cathalonia. & dub. 17. verſ. ſed pone quærela offertur contra pręſbiterum vel beneficiatum vel clericum ſimpliciter tonſuratum. ponitur etiam forma comparitionis iſtorum clericorum. dub. 24. verſ. ſed. quęro, an ſint tria tempora. ibi. et iſto caſu, ſic ordina comparitionem. quibus adde
29 quæ tradit de firma iuris. Mier. coll. 9. cap. 8. col. 3. adde † etiam hodie pro firma iuris pro quęrelato comparente. cap. 36. de pace&

ce & treuga. quod eſt Ferdin. 2. in curijs anni. 1510. cap. 41. cuius diſpoſitio hodie eſt ſeruanda, & addenda illis conſtitutionibus quas Calic. ſcribit in fine directorij ſui ſequendas eſſe in iudicio pacis & treugę. ibi. ſed quęro, ſecundum quam conſtitut. hodie proceditur in pacibus & treugis. ipſo vero monito & contumace in comparendo vel coram vicario vel coram Epiſcopo, non poteſt vlterius dominus rex contra eum procedere in vim dictiproceſſus, niſi ad declarationemexcluſionis pacis et treugæ. quia monitus extraiudicialiter, non curauit ſeruare formam cōſtitutionis pacium & treugarum, cum comminatione, quod ſi forſan aliqua damna tali clerico velpręſbitero euenerint vel data fuerint, non poſsit petere ea ſibi emendâri iuxta formam & priuilegium pacis. ſaluis dicto clerico libertatibus & iuribus eidem competentibus iure canonico aut ciuili, ſecundum quæ dominus rex aut vicarius teneatur ei reddere ius non obſtante pacis eiectione. dict. capit. ſobre lo proces. ibi. concordat mes auant: & ibi. mas ſolament. non fit autem publicatio, quod ſit eiectus a pace & treuga: ſed declaratio, quod eſt excluſus a protectione pacis & treugæ. capit. 32. iat ſie ibi. ab la preſent diſtrictament inhibim. de pace & treuga. vol. 1. Mieres plenius declarat. collat. nona. in curia Ferdinandi primi. capit. 27. quia plerique rub. de fori declinatoria, ex priuilegio fori clericalis doloſe ſuppreſſa. verſic. ſuper proceſſu. vero. ibi. concordato inſuper. qui putat nullam eſſe declarationem neceſſariam excluſionis: ſed ipſa conſtitutione talem clericum contumacem eſſe excluſum a tuitione conſtitut. pacis & treugę & protectione. ibi. ſed ſolum ſuccedat pro contumacia prouiſio conſtitutionis, videlicet, quod propter hoc, quod monitus formam conſtitutionis non ſeruat, habet ipſum extra pacem. ſcilicet quod damna etc. Idem Mier. late tractat de proceſſu facto contra pręſbiterū vel clericū, qui ſuppręſsit clericatū vel pręſbiteratum. an ſit nullus, eodem comparente & allegante titulum clericalē. & an debeat reſtitui

Epiſcopo, ſi captus detinetur? an debeat prius purgare contumatiam & ſoluere expenſas, ratione retardatæ exceptionis declinatoriæ. cap. 1. verſ. reum in expenſis, quas actor ob hoc etc. de excep. in ſex. Cyn. in auct. habita. C. ne filius pro patre. & plu
30 ra ſcribit eo loci Mier. ad hanc rem facientia: † in clericis autem ſimpliciter tonſuratis coniugatis, res erit magis expedita, quia remanet ſub iuriſd. iudicis ſecularis, quo ad iudicium ciuile, id eſt quo ad emendam damni dati. quia iſti clerici cum vnica & virgine coniugati ſubſunt domino temporali in his, in quib. ipſorum perſona non tangitur, vel in eorum perſona non animaduertitur; ſed in rebus tantum ius dicitur, & ad emendam & ſic ad rei perſecutionem, ſi non ad pœnam pecuniariam, aut corporalem. Calic. in d. dubio. 7. verſ. demum quęſiuit in quinto dubio: emēda tamen non fiet in duplo, ſed in ſimplo. alioquin pœna eſſet, quoad ſimplum. quod in clericum etiam coniugatum non cadit. Calic. ibid. verſ. cum igitur ſit eadem ratio. latius dubio. 24. verſ. ſed quæro, an ſint tria tempora.. ibi. & eadem comparitio,
31 † firma et purgatio contumaciæ eſt per omnia fienda in clerico coniugato cum vnica & virgine. itaq. ciuilitas pura clerici coniugati, pertinet ad iudicem ſecularem, vt ſimplum damni dati; & expēſas ſoluat clericus quærelatus ipſi quęrelatori. ibid Calic in verſ. & ſic quoad ipſos exemptos & clericos. iudicium
32 autem † quęrelæ pacis & treugę ciuile eſt. Pet. 2. in curia Barc. cap. item cum in conſtitutione. Mier. coll. 2. cap. 46. item cum in conſtitut. verſ. nota ergo hic. Calic. in d. dub. 7. verſ. demum quęſiuit in quinto. idem iudicium eſt in exemptis religioſis; quia hi de iuriſd. ſunt in ciuilib. mere ex contractu vel quaſi. Calic. in d. dubio. 24. verſ. ſed quęro, an ſint tria tempora. ibi. quid dicendum & ibi. nec obſtat dicta concordia. idem dubio 7. verſ. vlterius etiam quęſiuit. Mier. in d. cap. quia pleriq. verſ. hodie tamē per hanc concordiā. & ibi. vnde credo quod iudex ſecularis.
33 hoc ampli⁹ putat idē Mier. eo loci, quod † pro cauſa pacis & treugę in hac patria clerici coniugati poſſunt detineri p iudicē capti abſq. metu Can. ſi quis ſuadente. 17. q. 4. c. 1. de cle. cōiug. in ſex.
quia

quia hoc faciunt iudices ſeculares auctoritate Papæ & d. conſtitutionum, & concordiæ, & generalis huius regni conſuetudinis, quam Papa ſit & tolleret ex certa ſcientia, &c. & inuehitur in clericos ſimpliciter tonſuratos ſolutos, ideſt non coniugatos, qui abutuntur priuilegio clericali recipientes & ſuſtentantes violatores pacis & treugæ, & ab ea eiectos. idem Mier. vbi ſupra in verſ. credo tamen, quod Epiſcopus. ibi. ſed tamen in clericis coniugatis, ſicut in laicis mere, in proceſſu pacis & treugæ, habet vicarius regius coercitionem, etiam in perſonam eiecti: detentionem ſcilicet tantum, &c. plura alia ſcribit. ibi Mier. quæ huc pertinent. vnde & monitio iudicialis ad emendam tantum & vt eſt rei perſecutoria, & comparitio in debita forma, & eiectio ſi non comparuerit, habent locum in hoc clerico coniugato. Calic. in tract. qui inſcribitur, an clerici comprehendantur in proceſſu ſuper vſat. ſimili modo. qui non eſt impreſſus. verſ. ſi autem loquimur in clericis coniugatis. ſequitur Mier. vbi ſup. & iſti non continentur in concordia reginę Eleon. & Cardinalis quo ad proceſſum pacis & treugę, cum agitur ciuiliter & ad meram ciuilitatem, non ad aliquam pœnam. plenius idem Mier. coll. 4. in curia Gerundæ Iacobi. 2. cap. 27. de bānitis, pro pace & treuga citatis. verſ. ex tertia parte nota, quod cauſa pacis & treugę. ergo clerici coniugati relicti ſunt in iuriſdictione regia per
34 Legatum Papę. Mier. in d. verſ. ex tertia parte. de † comparitione vero exemptorum, facienda coram vicario. idem Calic. dub. 24. verſ. frater Petrus de vila, prior monaſterij S. Petri Caſtriſenenſis, ordinis Cluniac. dioceſ. Vicenſis. cæterum aduocatū in formando & ordinando clamum pacis & treugæ contra preſbiterum, vel clericos ſimplices, iubet eſſe cautū Calic. in d. dub. 7. verſ. ſed quęro hic vlterius. ibi tamen conſulo cuicumq. fideli
35 chriſtiano. nihil † enim criminalitatis continere debet huiuſmodi querela: nec poteſt peti pœna criminalis vel ciuilis: nec in querela debet fieri mentio de iniuria, nec de crimine; ſed ſimpliciter factum eſt narrandum, ex quo damnum eſt ſequutū, & concludit ad emendā. Calic. in d. dubio 7. verſ. quid tenendum. & ponit

ibi formam concipiendi quęrelam. ibi caueat tamen querelans & eius aduocatus † Ex his apparet querelam contra prędictos offerri non poſſe, ſi agatur criminaliter, ad pœnam corporalem ratione delicti commiſsi, ex quo pax eſt violata & treuga fracta. quia nec cōtra clericos cōiugatos poteſt iudex ſecularis procedere criminaliter. cap. 1. de cleric. coniug. in ſex. ibi. trahi non poſſe criminaliter aut ciuiliter, ad iudicium ſeculare. nec ab ipſis ſecularibus iudicibus etc. plene Couarru. in pract. cap. 31. numer. 1. 4. ſed omnis cognitio pertinet ad Epiſcopos, & ordinarios corū

36

37 prælatos. † Sane clericum coniugatum oportet in habitu & vita ſeruare decretum concilij Tridentini. ſeſſ. 23. decreto de reform. cap. 6. vt huiuſmodi priuilegio clericali gaudere poſsit. & hoc iure vtimur. & recte. quia ſummus Pontifex poteſt huiuſmodi priuilegium limitare, reformare, declarare. Couar. in d.

38 cap. 31. nu. 4. & † Clerici coniugati leuius, quam alij amittunt priuilegium. Monachus in d. cap. 1. num. 1. & eſt obſeruandum quod Probus. ibi. num. 4. ſcribit, ſufficere hunc clericum coniugatum deferre habitum honeſtum. quia veſtes clericales horum coniugatorum non ſunt a iure determinatæ. gloſa fin. verſ. poſſet etiam dici. in Clemen. 1. de elect. glo. honeſto. gloſa. regionum. in pragm. quomodo diuinum offic. ſit celeb. Couarru. cap. 31. nu. 7. verſ. quarto illud eſt. in pract. Solent tamen concilia prouincialia veſtes determinare. ſic valentinum concilium prouinciale poſt publicat. concili j Tridentini, & alia etiam con-

39 cilia prouincialia eas veſtes definierunt. † Igitur licet præſbiteri et omnes clerici teneantur ſeruare pacem & treugam domini, & eam promiſerunt ſeruare: tamen non ex hoc efficiuntur de foro iudicis ſecularis. Calic. in dubio. 7. verſ. minus obſtat ſecunda ratio; & in alio caſu alterius regaliæ plenius dicam. Mierres. in dict. capit. quia ſæpe. verſic. ſed quęro iſto caſu, an ſufficiat, quod talis clericus. ibi. quia dicit tex. concordię, quod iudex

40 ſecularis non ob hoc ſcilicet, quia non comparet etcetera. † cum igitur criminaliter pro delicto commiſſo in pacis & treugæ fractione procedendum eſſet, & in proceſſu facto pro habenda

benda

benda facti notitia reperirentur clerici, præſbiteri, vel alij eccleſiaſtici culpabiles, iudex ſecularis nomina tantum delinquentium ſcribere, et ea denunciare extraiudicialiter eorum prælatis poteſt, non autem de iuſtitia eorum aut culpa ſe intromittere. Calic. vbi. ſupra verſic. vel dic quod tempore ordinationis eorum vſaticorum et illarum legum. ibi. &
41 iſtud videtur licere etiam iudici ſeculari. † ſed hic proceſſus criminalis excedit limites & fines proceſſus pacis & treugæ: nec fit in vim conſtitutionum pacium & treugarum & conditionis, quæ eis dãtur, ideoque eſt extra ciuilitatem, quæ in proceſſu pacis & treugę attenditur; & inſtituitur hic proceſſus vel per accuſationem vel inquiſitionem ex officio nobili iudicis, vel ad partis iniuriatæ & oſtenſæ inſtantiam: & ſic ad vindictam tendit, non ad rei perſecutionem. Calic. in dict. vſat. ruſticus interfectus. verſic. ſed ego hunc paſſum reputo difficillimum. & in alijs locis iam antea citatis. facit. tex. in capit. 18. item ſtablim. e encara ordenam. de pace & treuga. ex curia Iacobi ſecundi Gerundæ capit. 27. Mieres. collat. 4. in curia Gerunde Iacobi ſecundi. capit. 27. de bannitis, pro pace et treuga citatis. verſic. ex tertia parte nota, quod cauſa pacis & treugę. Sed erit cautius agendum cum ex accidenti hæc cauſa pacis & treugæ, ex ciuili deuenit in criminalem, quia clericus coniugatus tornauit pro pignoribus perſonam ſuam, & remanſit captus: & facta declaratione, non habet in bonis & tenetur luere in corpore. quid igitur hoc caſu agendum? Mieres vbi ſupra verſic. & per hoc alias dixi. ibi. & ideo ratio diuerſitatis. & verſic. ſed pone, quod
42 fuit comdemnatus. † Secundus caſus frequens in hac prouincia in quo domnus rex ex ſua prærogatiua cognoſcit de exceſsibus clericorum & aliarum perſonarum eccleſiaſticarum, eſt in proceſſu, qui fit ratione ſoni emiſsi & illius proſecutionis. nã hic quoq. caſus in cõcordia ſepiꝰ memorata cõtinetur. in c. e primerament ſobre lo capitol de ſomatent. hodie eſt in tit.

de ſomatent, y ſacramental.cap. 1. tit.14. lib.9.vol.2. conſtitut. in vimproceſſus facti pro ſono emiſſo declarato in debita forma, proſeqnenda, poteſt dominus rex et ipſius officialis quoſcunq. maleſactores, quos depræhenderit dictum ſonum in ſe-
34 quendo, capere & carceri mancipare † et ſi reperiantur inter maleſactores clerici, poterunt etiam capi & detineri per .24. horas, & poſtea iudici eccl. tradi.cap.5.item ſupplica.& cap. 6.tit. de ſacro. S.eccleſ. vol.2. et cap. encara ſuplica.tit. de captura de clergues y de liberatio.cap.6. eod.vol.& cap.1. tit.de confirmatio. de conſtitut.exacta ab eis depoſitione. in quare obſeruanda priuilegia conceſſa ſtamento ecc. tit. de S. Sanctis eccleſ. capit. 6. vol.2. olim in conceſsis ſtamento eccleſiaſtico per regem Ferdin. 2. ſubdata Montiſon.3. ſept. 1510. & antea ibid.cap. 5.& in eod.tit.vol.1.c.5. 6.† Eſt autem hæc regalia ſoni emiſsi poten
44 tiſsima & efficaciſſ.Cali.de ſono emiſſo in proœ.ibi.circa proceſſum ſoni emiſsi, qui eſt altera ex ſolenniſsimis & vtiliſsimis regalijs ſereniſsimi domini regis. Mier. coll. 3. in curia Montiſalbi Alfon.3. cap. 31.de immunit. eccleſ. verſ. & quod in hac conſtitutione.& huius proceſſus occaſione & pro executione ſoni
45 emiſsi † intrant officiales regij, quib.huncproceſſum conceditur facere et exequi. Calic. vbi ſup. dub.6. verſ. quæro, an proceſſus ſoni emiſsi. etc. eccleſias, hoſpitalia, et quęcunq. templa & loca ſacra impune & abſq. incurſu excommunicationis. Ferrer. parte. 3. cap. 243. verſ.aliqui tamen doctores.& inde extrahūt maleſactores quoſcumq. Mier. iud . cap. 31. & probatur in dict. cap. 5. item ſupplica.tit. de ſacro S. eccleſ.vol. 2. & d. cap.6. en cara ſupplica. de captur. & libertat. clericor. Calic. in tract. de
46 ſono emiſſo.q.7.† & quia hic proceſſus non poteſt itiari, continuari.& finiri niſi contra hominem quemcumq. etiam clericū, tale maleficum perpetrantem, pro quo ipſe maleſactor corporaliter venitpuniendus.autquod maleficiū ſit perpetratū in camino vel extra, de quo maleſactor non poſsit facere emendam. ca. 1.de ſono emiſſo, & ſacrament.vol.1. eſt Iacobi.2. in prima curia Barc. cap. 19. Mier. coll.4.in d. 1. curia Iacobi.2. cap.20. cum

47 duobus ſeq. idcirco † de cognitione delicti per clericum etiam coniugatum commiſsi non ſe intromitit dominus rex, ſed perſo
48 nam remittit iudici eccleſiaſtico. ſed et ſi † ſit extractus malefactor ab eccleſia ſalua illi eſſe debet immunitas eccleſ. & ea erit declaranda ſecundum canonicas ſanctiones. d. cap. 5. item ſuplica humilment. de ſacro S. eccleſ. verſ. mas ſi ſera tret ab ſomatent.
49 e ſi † firmata contentione inter curiam eccleſiaſticā et ſecularem, ſuper immunitate allegata per captum, fuerit declaratum per arbitros vel ſuo caſu per regium Cancellarium, vel tertium, captum debere gaudere immunitate eccleſ. iuxta tex. in cap. inter alia: de immunit. eccleſ. ex. Couar. qui alios citat lib. 2. reſolut. cap. 20. erit carcere liberandus, nec amplius de delicto qęritur. Ferrer. in 3. parte obſeruationum cap. 243. 254. 138.
50 † poteſt tamen pro damnis retineri extractus cum ſono emiſſo cap. 252. & 267. & plura de immunitate eccleſiaſtica declarata in fauorem extractorum ab eccleſijs cum ſono emiſſo, & ſine ſonō emiſſo ſcribit Ferrer. in d. 3. parte. cap. 206. & ſeq. & rurſ. 209. & ſequentib. plurib. & cap. 236. 237. 238. & alijs, quę ſunt in regia aud. recepta. non auditur clericus firmans ius, niſi ſit captus; quia prima captura eſt domini regis ſub forma prędicta. & de regalia iſta ſoni emiſsi pręter Calic. vbi. ſup. ſcripſit ſummam Mier. vt ipſe teſtatur coll. 4. in 1. curia Barc. Iacobi. 2. ca. 20. vbi refert conſtitutionem Iacobi primi; quæ incipit. item ſi malafeita, es feita annul loc. quam gloſſauit Calic. in d. tractatu & poſuit in. 1. quęſt. idem Mier. vbi. ſup. cap. 21. adde, quod ex domibus clericorum etiam ſacerdotum extrahunt laicos malefactores abſq. aliqua aſsiſtentia officialis eccleſiaſtici, niſi per clericū dominum domus reſiſtatur: quia tunc ſeruatur forma prędicta
51 in requirendo eccleſiaſtico officiali. † Differt ſonus emiſſus a ſono ſacramentalis origine, forma vel ſolemnitate, & effectu. nam ſacramentale eſt ſonus, qui emittitur in vim ſocietatis & confederationis initæ & iuratę inter vicinos pro expellendis malefactoribus a ſuo vicinatu & contributione, adſignatis pro executione certis capitaneis, cum ſufficienti delectu armigerorum. colligitur

gitur ex conſtitut. Ferdin. 1. in curia Barcin. cap.29. titul. de ſomatent y de ſacramental e hoſts. in noua compilat. in antiqua eſt ſub titul. de aquells qui acullen o ſoſtenen los criminoſos,&c. cap. nos en ferrando. quam conſtitut. Mier. collat. 9. cap. 9. vocat pragmaticam declaratoriam noui & veteris ſacramentalis,de quo ſcripſit idem Mier. vt ipſe aſſerit ad ſacramé-
52 tale Gerunden. † Sonus emiſſus habuit originem & fuit figuratus iure diuino, formatus iure humano poſitiuo tam communi, quam huius patriæ. Calic. vbi ſup. quæſt. 1. & quo ad noſtrum ius attinet tria tantum præcipua capitula reperiuntur, quę ſunt columnæ in materia proceſſus ſoni emiſsi, quæ per Calic. eo loci referuntur ad literam. ius commune ſatis notum eſt in conſtitutionibus fiderici.de pace tenenda & eius violatoribus.& de pace tenenda inter ſubditos & iuramento firmanda.
53 in feud. Soni † ſacramentalis origo ſumitur ex tempore Bernardi de Fonollario gerentes vices generalis gubernatoris ſiue procuratoris domini Regis Iacobi. 2. de anno circiter 1315. & occaſio faciendi prædictam coadunationem ad expellendũ malefactores, fuit ſumpta ex infinitis prope homicidijs,latrocinijs; quæ fiebant in vijs publicis & locis publicis in rupricato,in valleſio, in modiliano. Amat in reportorio. verbo ſacramentale 2.
54 † firmarunt ſacramentale epiſcopus Barcin. & alię perſonæ eccleſiaſticæ cum proteſtatione, quod non intendebant firmare ad vindictam ſanguinis, vt in firma facta ordinationum dict. ſacramentalis continetur.ſub data 5. Calendas April. ann.1314 & 6. id. Iun. 1315. Rex Petrus tertius in anno 1336. confirmauit dictas ordinationes, & alias de noua conceſit eidem ſacramentali, quæ fuerunt appellatæ temperamentum primæ formæ ſacramentalis. Idem Petrus pro executione dicti ſacramentalis cum additionibus & temperamento per eum factis, fecit quatuor prouiſiones datas Cæſarauguſtę decimo octa.Iunij 1367. poſt modum Rex Ioannes Petri tertij filius ordinationem & adunãtiam ſacramentalis confirmauit, & nouam formam, cum aliquot capitibus de ea formatis tra-
didit

didit in annno 1395. quæ forma, in executione in dubia plurima incidit, ideoque mortuo Ioanne, Martinus frater, qui ei ſucceſsit in regno, nouam formam ſacramentalis, & illius executionem ſub ſequęſtro poſuit, ſexta Septembris. 1397. & anno 1399. declarationem fecit, cui ſe oppoſuerunt Syndici ciuitatis Barcinonę & capituli Eccleſię Barcinonenſis, quamplurima deducentes contra prędictam Regis Martini declarationem. Tandem Ferdinandus primus nepos ex ſorore dictorum Ioannis & Martini ſucceſsit in Regno per electionem perſonarum a tribus regnis Coronę Aragonum, deſtinatarum, & ſedauit omnes controuerſias motas occaſione ſacramentalis, tam noui quam antiqui, edita pragmatica Barcino. 21. Iunij 1413. quę inter conſtitutiones curię eiuſdem Ferdinandi collocatur: eſt hodie in titul. de ſomatent e ſacramental, e hoſts. ſuper qua vel pragmatica vel conſtitutione Mierres. plura dicit ſe ſcripſiſſe in locis prędictis, quę non potui videre. quia non reperi, nec ſunt im-
55 preſſa. † Differt etiam ſonus a ſacramentali forma & ſolemnitate. quia ſacramentalis forma ex antiqua illa Bernardi de Fenollario, ſub Iacobo Rege ſecundo & temperata per Petrum tertium, & noua forma Ioannis primi, compoſita per Ferdinandum primum nullam deſiderat pręcedentem informationem. imo proceſſus ſacramētalis fraganti crimine habet locum, vt malefactor capiantur. d. c. car per forma 29. curię Barc. Ferd. 1. verſ. com ſia proueit per lo capitol del ſacramental nouell. ibi. agen inſeguir e pendre lo crim fragant. non tamen temere nec ex improuiſo, ſed conſulto & mature. verſ. que ſi official algu noſtre, præſent ſera, ibi e que per audacia de peruerſos lo ſacramental inſolitament. & verſ. encas, que ſegons capi-
56 tol del ſacramental. & verſ. mas ſi aqueſta forma. † Soni vero emiſsi proceſſus requirit informationem ſummariam. an ſcilicet caſus ſit ſono emittendo, vt quia ſumus in caſu aliquo ex contetis in conſtitutione Iacobi. 1. confirmata per Iacob. 2. in 1. curia Barc. cap. 20. ibi en los quals caſos, puga eſſer proſeguit lo

malfactor

mal factor.Calic.q.5. Et ſic obſeruatio tenet,quod ſi aliquis venit ad curiam ſeu ad vicarium emittendo ſonũ, curia continuando ſonum primo ſe informat de facto,ſummatim & ſine ſcriptura,an ſcilicet ſit caſus in quo poſsit procedi per viã ſoni emiſſi.Calic.q.5. 8.& aliquando;vt certificetur melius de facto, mittitur nuncius occultus,tanquam ſpeculator aliquis, vt in loco delicti veluti aliud agens informet ſe de delicto,de delinquentibus & de loco in quo ſe receptarunt,& reuerſus,facit relationem,ſuper qua habetur conſilium & collatio peritorum, & in domo cõſilij ciuitatis aut villæ cum probis hominib.conſiliarijs,conſulib. ſeu iuratis,declaratur ſonus & in debita forma continuatur per vicarium. Calic.d.q.8.& donec malefactor eſt captus, non fit a-
57 lius proceſſus. quia † hic proceſſus ſolum tendit ad captionem, & vbi ad capturam proceditur ſufficit proceſſus informatiuus, vt practici in hac materia loquuntur, & ſufficit delictũ eſſe perpetratum. ibi. ſera feita.arg.l.1. P.fin. quod quiſq. iur.D. Rur-
58 ſus † ſonus ſacramentalis differt effectu a ſono emiſſo. quia hic proceſſus ſoni emiſsi eſt limitatus ad caſus comprehenſos in cõſtit. Iacobi.1. gloſſata per Calic.vbi ſup. & Iacobi. 2. in curia 1. Bar.c.20.proceſſus ſacramentalis habet etiã locũ in alijs plurib. caſib.Calic.in d.q.5. verſ.quæro, an pro malefactis in alijs caſib. ibi. ſed iſtum proceſſum præuia citatione. & ibi. niſi in ſacramentali antiquo & nouo. fuit enim inuentum ſacramentale,vt comitatus Barc. & ſignanter vicaria Barc.bagiarum & vici,quę ſunt cõuicinæ, malis hominibus, quib. repleta ſemper fuit, & hodie nunquam in eis deficiunt, purgaretur.& itinera ſecura
59 eſſent, ab inuaſionibus & latrocinijs. hoc autem † congruit officio præſidis.l. 3. de offic. pręſid. D. & l. congruit.eo. ne itinerantes & miſeri opprimantur.l. illicitas.eo. vt malefactores non occultentur.l. fin.C.de his,qui latron.vel alijs criminib.reos occultauer.in hoc debent conuenire etiã pręlati eccleſiarum, cum proteſtatione & citra ſanguinis effuſionem , & ad conſeruandã pacem dumtaxat.& ita in exordijs dictarum ordinationum d. ſacramentalis,& in firmis perſonarum eccleſiaſticarum continetur.

tur. & de hac proteſtatione. Mar. in vſ. laudauerũt. quęſt. x. verſ.
60 & idem alia. Addo † quod proceſſus ſoni emiſsi fit per vicariũ, vel baiulum. adde regem & eius Locumtenentẽ. Calic. vbi ſup. q. 6. verſ. quęro, an proceſſus ſoni emiſsi. & vicarius intra ſuam vicariam, dominus rex etiam extra vicariam. quia cõſtitutio de cauſis tractandis intra baiuliam vel vicariam, non continet hunc proceſſum, qui eſt de pręcipuis regalijs, ſicut nec cauſas patrimoniales. Calic. ibid. verſ. quid dicendum. & verſ. ſicut nec cauſę patrimoniales. addunt practici hunc proceſſum ſoni emiſſi poſſe fieri per comites & alios barones potentes exire cum exercitu: ſed intra ſuum diſtrictum tantum. l. fin. de iuriſd. om. iud. D. quod conſti. Iacobi ſecundi demonſtrare videtur. ibi e ne null
61 altre. † At proceſſus ſacramentalis fit per alios, qui proprie non dicuntur officiales regij: ſed datur poteſtas certis perſonis, quę ſunt de ſacramentali, capiendi delinquentes, & captos ducendi ad ſuos iudices, vt in eiſdem ordinationibus continetur, quæ ſunt omnino ſeruandę ſub pœnis contentis in eiſdem & in d. con-
62 ſtit. Ferdinandi. 1. ſæpius allegata. ſic et iure † datur poteſtas capiendi etiam non magiſtratibus l. 1. 2. quando liceat vnicuiq. ſine iudice ſe vindic. C. plura de ſono emiſſo et de ſacramentali. Amat. in reportorio, quæ non refero. Redeamus ad id, vnde digreſsi ſumus. Tertius igitur caſus, qui plures comprehendere
63 poteſt, in quo dominus † Rex ex ſua prærogatiua procedit cõtra perſonas eccleſiaſticas, eſt in quocumq. proceſſu regaliæ. in cap. encara ſupplica a voſtra excellencia lo ſtament eccleſiaſtic. ibi. o per altres proceſſos de regalia. &c. (fuit antea loquutus de proceſſu regalię ſoni emiſsi.) eſt hodie in tit. de capturas e liberatio de clergues. cap. 6. igitur in omnibus caſibus, & pro omnibus, & quibus cumq. criminib. in quib. locus eſt proceſſui regalię, peracta denuntiatione delicti, & cauſa per ſolam appoſitionem manus ipſius principis, ad regium concilium euocata, poteſt pro executione dicti proceſſus cameralis (ſic enim alibi eũ appellari ſcripſi ex Miere) procedi per regios officiales, quib. hoc committitur, inquiri, fortificari, in perſonam domini regis,

vel

vel ſui Locumtenentis, contra quoscunq. repertos culpabiles in
64 delicto, † et per eoſdem officiales, culpabiles poſſunt capi. hoc enim habet officialis in mandatis. Guiller. de Valleſi. in vſa. ſimil. modo. in formulis ibi traditis, quem ſequitur Marquilles.
65 in verſ. prima formatio, ſiue proceſſus. cum ſeq. formulis. † & ſi in inquiſitione reperiantur culpabiles clerici in ſacris ordinib. conſtituti, religioſi, beneficiati, ij quoq. capiuntur per regium officialem, cum aſsiſtentia officialis eccleſiaſtici, quem regius officialis requirit, vel commiſsione capturę per eum, facta eidē regio officiali, iuxta formam traditam in d. cap. encara ſupplica a V. Excellencia. ibi. plau al ſeñor rey, que en tot cas. vel alias ſine commiſsione, vt in d. cap. plenius continetur. & poſtea proceditur per iudicem ſecularem, cui negotium commiſſum eſt per dominum regem ſeu eius locumtenentem, ad exigendum depoſitionem ab eodem clerico etiam in ſacris conſtituto vt ibi. ſtatuitur. hic autem occurrunt obſeruandæ per iudicem ſecularem ſequentes pragmaticę. in primis d. cap. encara ſupplica. alioquin ſecularis iudex non effugiet excommunicationis incurſum. vt in ſimili tradit Ferrer. in d. 3. parte capit. 243. verſ. aliqui tamen DD. & dum in dict. cap. encara ſupplica. dicitur; quod ſeruata & adhibita requiſitionis forma de qua ibid. & offi-
66 ciali eccleſiaſtico in ſuo munere deficiente, aut † dum clericus reperitur & depręhenditur in crimine fraganti, vel timetur de fuga, quam iā forte parare videtur, poteſt ſecularis iudex procedere ad capturam cum effectu. eſt obſeruandum, quod ſi officiali deferenti baculum & inſignia ſui officij clericus iniurietur, poteſt eum officialis ſecularis capere, quia videtur clericus repertus in crimine fraganti. Imol. & Ang. in l. illud. 1. de appellati. D. & captum ducet ad iudicem eccleſiaſticum. Iaſ. in l. 2. num. 16. de iuriſd. om. iud. D. Panor. in cap. cum non ab homine. col. 2. verſ. pro expeditione. per totam col. de iud. ex. Bar. in. l. 3. num. 2. & ibi Alex. ad Bar. de furt. D. poſt innoc. in cap. vt famæ. de ſentent. excommuni. ex. nu. 3. ibi. quia quamuis. quæ
67 faciunt ad can. ſi quis ſuadente. 17. quæſt. 4. † & ſi officialis ſecula-

cularis in hoc excedit, de exceſſu punietur per ſuum ſuperiorem. vt in 1. capite dictę concordiæ continetur. ibi. nos puniemus eos. illa vero modica detentio xxiiij horarum non videtur eſſe contra libertatem eccleſiaſticam. argumen. l. ſi pro patre. P. ſed vtrum. verſicul. verſum. vbi gloſ. duret verſum. de in rem verſo. D. Prob. in capit. ſtatutum. numer. 26.27. de hęretic. in ſex. alias ad excuſandum factum ab iniuria, maior dilatio conceditur. Dec. in l. quicquid calore iracundię. numer. fin. D. de regul. iur. ex Luca de Penn. in l. omnes omnino curiales. verſicul. ſed pone titius. ibi. ſed quanto tempore. De decurionibus. C. De inde † obſeruandę pragmaticę Ferdinan. ſecund. factæ in anno 1496. cap. item ſeñor, ſia de voſtra merce ordenar. vbi præfigitur terminus iudici ſeculari, intra quem exigat depoſitionem à clerico capto, & per iudicem eccleſiaſticum cuſtodito, qui terminus computatur à die reſtitutionis factę ipſi iudici eccleſiaſtico, per ſecularem poteſtatem. Tum etiam pragmatica Petri tertij data 5. id. Auguſt. 1339. eſt in compilatione antiqua & in nou. titul. de capturas e liberatio de clergues. capit. 1. prodanda copia proceſſus facti per ſecularem iudicē, iudici eccleſ.

68 (margin, beside "to tempore")

69 † alia quoque pragmatica eſt in eodem titul. Ferdinandi primi ſub data Barcinonę. 20. Iun. 1413. qua fuit iniunctum ſecularibus iudicibus detinentibus clericos ſimplices vel coniugatos, qui ſuum priuilegium allegarunt, vt eoſdem clericos exhibeant abſque mora & recognoſcendi copiam liberam faciāt. adde, quod ſi clericus captus exhibeat clericale priuilegium in regia audien. iudex ſecularis, de priuilegio clericali cognoſcet. quia facti quæſtio eſt, non iuris. Aufrer. Regula. 1. fallen. 9. 19. latiſsime Couar. vbi ſupra. cap. 32. numer. 3.4. Alia reperitur in eadem compilatione antiqua, in volumine pragmaticarum Petri tertij. Cęſaraug. vltima die Maij 1357. & in noua compilatione eo. tit. de captu. & liberat. cleric. quam regij officiales præſertim excubiales obſeruare debent, dum arma clericis auferunt. plures alię repetiuntur pragmaticæ

factę

factę contra clericos coniugatos, quę ſunt pariter obſeruandę. hę ſunt in titul. de coſas prohibidas a clergues. & pro habitu & tonſura, eſt obſeruanda prag. Petri 3. ibid. ſub. c. 9. & vlt. et in tit. de iuriſd. om. iud. tit. de contentione iuriſdict. & occupat.
70 temporalitatum. eſt † autem iuſte ac merito declaratum clericos coniugatos, pro debitis ciuilib. & pręſertim mercantilib. captos per iudices ſeculares, tradendos eſſe iudici eccleſiaſtico, ſi clericale priuilegium allegauerint, cuſtodiendos per eum & liberandos ad cognitionem iudicis ſecularis. cap. 11. ſuper altercatione vertente. tit. de iuriſdict. om. iudic. & cap. 12. Franciſcus Torres. eodem. vol. 2. quę omnia & ſimiles caſus in conſtitutionibus Pontificalib. in eo. tit. poſitis. cap. 14. 15. 16. continentur. ſed in debitis mere ciuilib. vix vnquam clericus coniugatus effugit cognitionem et examinationem iudicis ſecularis, qui bona
71 tantum diſtringit, non perſonam quia † clerici coniugati non continentur in concordia. Mier. collat. 1. in curia Gerundæ Iacobi. 2. cap. 27. de bannitis, pro pace & treuga citatis. verſ. ex tertia parte nota. & ideo ex generali obſeruantia in ciuilibus, quatenus non continent perſonę afflictionem, nec diſtrictionem, vt laici tractantur. Mier. vbi ſup. qui plurib. exemplis rem illuſtrat. Belluga in ſpeculo. rub. 14. verſ. nunc videamus. num. 35. & ſequentibus. Couar. in pract. cap. 31. num. 7. verſ. & tamen. & late num. 9. proſequamur nunc reliqua. pone igitur exemplum in
72 proceſſu regaliæ, † in vim vſat. ſimili modo, iuxta formulam aliquam ex traditis per Guillermum aut Marquillem ſuperius citatos, continuat autem Guiller. vſat. Moneta. cum vſat. ſimili modo. Mier. ſequitur Guiller. coll. 10. in curia Bar. Reg. Mariæ. c. 20. de monetarijs. verſ. vlterius nota. Guiller. ergo in verſ. ſed quęritur, quæ eſt practica iſtius vſatici. et ibi. prima forma practicę. ſi in ipſa informatione & proceſſu in vim dicti vſat. facto, qui eſt de pręcipuis regalibus domini regis, reperiantur culpabiles clerici, pręsbiteri, religioſi, poterunt capi in forma ſuperius
73 tradita, & detineri. quia † ſecuritatem datam a lege viua, ideſt principe, ſiue generalem, vt in tempore expeditionis belli; vel celebra

celebrationis curię generalis,vel lætitię alicuius publicę,fieri ſolet,ſiue ſpecialē,etiā inter inimicos & guerrificantes,quā emparamentū etiam appellamus,vel guidaticū,glo.in d.vſ.ſimilimodo.& conſtit.Pet.3.in curia Perpin. cap.33.cō per alguns.eſt hodie in tit.de iure fiſci.& Mier. coll.6.in eadē curia cap. quia per aliquos.ſubrub.de verb.ſignifi.quod verbū,emparamentum,eſt vulgare huius patrię.ſicut in vulgari ſermone dicimus,tal ampara a tal,contra tal.ideſt,talis defendit,manutenet ac protegit talē. ſic ergo rex facit emparam.de aliquo.ideſt recipit illū ſub ſua protectione,ſaluagu.ſpeciali & guidatico.Mier. vbi ſup. hāc igitur emparam.omnes ſeruare tenentur,etiam clerici.Iudaic.in d.vſ.ſimilimodo.verſ.vnū tñ quęro.per tex.in vſ.quoniā per iniquum, verſ.ſi.conſtituerunt etiā ſępe dicti principes & pręceperunt, vt oēs homines in eorū patria degentes, ſeruarēt omni tēpore pacē

74 & treuguā;p mare & p terrā,Sarracenis ,ſicut illorū pręcepta.† & ideo in his,oēs perſonę eccleſiaſticę cuiuscumq. pręeminētiæ ſint ſubſunt dño regi; & eſt hæc illius regalia inter alias. nō ſolū autē clerici per ſe,ſed & per ſuos ſubditos & ſua locatenētes tenent ſeruare treugas,datas per regē alicui principi mūdi,etiā infi

75 deli.quia † hoſti eſt etiā ſeruanda fides,poſt quā fuit promiſſa. ſi hoſtis eā ſeruet.c.peruenit.in 2.de iu.iu.ex.l.qui fidē.ḋ trāſac.D. gl.1.in d.vſ.quoniā per iniquū.& fides eſt, q̄ in principe potiſſimū debet elucere.Guiller.in d.vſ.qm̄ per iniquū.verſ.ſed quæritur,ꝙ ſit officiū principis.& verſ.perfęctā fidē. ſeq.Iudai.Marq.

76 in verſ.quęro,† an clerici p ſe & ſuos ſubditos.quia inquit in lege cōdenda iſti eccleſiaſtici nō habent aliū ſuperiorē,in his,q̄ reſpiciūt publicū & politicū ſtatum.vſ. itē ſtatuerunt ꝙ oēs homines tā nobiles,quā ignobiles.& vſūs armorum belli & pacis autoritas penes principē eſt.Marq.in d.vſ.item ſtatuerunt.Cali. in Marg.dub.8.verſ.39.40. & omnes prelati de iure Cathalonico ſubſunt principi, quoad obſeruantiā regaliarū.Calic.in vſ. cum dominus Raimun.Bereng.q.2.verſ.ſed quęro an alij comites.& ibi. quare dicā,quod epiſcopus.Marq.in d.vſ.ſimili modo. verſ. & ſic nota de iure iſto omnes prælatos.vſq.ad eo ſecuritas & am

77 paramētū principis debet ſeruari,† ꝙ quidā affirmāt epiſcopum nō poſſe capere clericū a rege guidatum. Marq. in d. verſ. & ſic nota.ibi.nota etiā.& in vſ.qm̄ per iniquū.verſ.dicit etiā hic ipſe
78 petr⁹ terreni.† quia guidatica regia ſeruare tenent̄ non ſolū laici ſubditi,ſed etiā eccl.quod ꝓcedit ex gn̄ali iuriſdictione ſuprema quā habet princ. in ſuo dominio.vſ.oēs,homines avicecom.vſq. ad inferiores milites.etiā quo ad homines plato.Guill.ibi.in verſ. & per hunc vſ.Marq.ibi.verſ.& per hunc vſa.& fuit ſæpe ſeruatū clericis datū guidaticū ꝑ regē,ab eorū platis. Marq.in d. verſ. dicit etiā hic.igit̄ clerici hoc proceſſu cōpræhendent̄,qui in vim
79 regaliȩ vſ.ſimili,modo.fit per dn̄m regē.quia† et clerici gaudēt& vtunt̄,ad ſuum cōmodū & ſuam ſecuritatē,pace & treu. tā legis viuæ.d.vſ.ſimilimodo.quā legis mortuæ.d.vſ.auctor.& roga. 2. Guill.ibi.verſ.& nota quod hic vſ.loquit̄ de treuga data per legē mortuā.& ideo clerici beneficio vſ.vtentes,ſeruare debēt eorum
80 diſpoſitionē.† Accedit,quia eccleſia tenet̄ ſeruare cōſuetudinē regionis,in qua ſita eſt.c.cū veniſſent.de eo qui mittit̄ in poſſ.cauſa rei ſeruādæ.maxime ſi nō eſt contraria canonū ſtatutis.can.illud.can.nos conſuetudinē.12.diſt.can.illa autē.vbi gl. ſocietate. ead.diſt.vnde efficit̄ nō eſſe inhibitū clericis ſeruare vſ. & cū eorū beneficio vtant̄,tenētur eos ſeruare. Marq.in d.vſ.ſimilimodo. verſ.vnū tn̄ quȩro.ibi.quid dicendū.vſat.odioſi non ſunt a clericis cuſtodiendi.ibi.Marq.verſ.vſaticos autē odioſos.idē in alijs legib.& conſuetudinib.obſeruādū ſcribit eo loci,ex antiquis petro Terreni & Raimun.Baliſt.huc pertinet tex.in c.perpēdimus.de ſent.excōm c.cū non ab homine.eo.c.1.de apoſtatis.ex.loquēdo
81 de clericis ſimpliciter tōſuratis,vel coniugatis. quia hi † ciuiliter & criminaliter in perſonis & bonis poſſunt diſtringi ad ſeruādā ſecuritatē datā per principē in vim.d.vſ.ſimili modo.glo.fi.in d.
82 c.1.de apoſta.clerici† enim vel ſimplices vel cōiugati,iſtis delictis enormib.ſe immiſcentes,nō gaudent priuilegio clericali.d.gl. fi. Couar.qui hoc latius tractat in pract.c. 32.nu.2. quia iſti clerici ipſo iure & abſq.aliqua declaratione amittūt clericale beneficiū, ſi ſe enorminatib.immiſceāt. Couar.vbi ſup.cap.32.num.2.3.ſed
ȩquius

æquius & iuſtius erit declarationem præcedere præſertim in clericis conſtitutis in ſacris ordinib. ibid. nu. 2. verſ. vnde mihi plus
83 placet poſterior opinio. † In hac prouincia tam ſimplices clerici, quã coniugati, & alij quicũq. eccleſiaſtici, regulares, aut ſeculares admittuntur allegãtes priuilegiũ clericale & fori exceptionẽ. & ſecularis iudex tenet ſuper ea re firmare contentionẽ cũ iudice eccl. quẽ delinquens clericus adiuit. & ſeruat in hac re forma con
84 cor. R. Eleco. & Bertra. Cardi. Conuena. & donec † contentio ſit declarata, eſt ſuperſedẽdũ in executione ſententię etiã ſi eſſet dãnat⁹ in loco ſupplicij. Coua. vbi ſup. c. 33. n. 2. ſed tunc ad expenſas condẽnabit talis clericus vel eccleſiaſtica perſona ratione retardatę exceptionis, vt ſuperius dixi. ſed per quẽ iudicem, ſecularẽ, an eccleſiaſticum? in hac prouincia fiet condemnatio per cancellarium. ſed quid de iure communi? dixi ſup. & tractat. Couar. in d. nu. 2. verſ. clericus vero. Rupella. lib. 4. cap. 6. verſ. quin & pręſenti ſupplicio. & ibi additur. & vidi his proximis annis quendam dominum Chriſtophorum de Barutello, ereptũ quaſi a manibus magiſtri altę iuſtitiæ ſiue carnificis. quia pro executione ſententię cõtra eũ latę, vt decapitaret in platea regis præſẽtis ciuitatis Barc. omnia erãt præparata. is autẽ allegauit ſe eſſe regularẽ profeſſum: et fuit firmata cõtentio inter curiã eccle. Epiſcopi Barc. & regiã aud. quid poſtea acciderit durãte cõtentione, nõ refero. hoc vnum ſcio, ipſum hodie viuere et in gratia et pace do
85 mini regis. trãſeamus ad † pręsbiteros & alios clericos in ordinib. conſtitutos, beneficiatos, regulares, nõ exutos clericali priuilegio, ſi qui forte deprehenſi ſint in proceſſu regalię in vim d. vſ. ſimili modo, facto? hi quidem capi poſſunt ſeruata forma ſupe
86 rius tradita, ſed vltra xxiiij horas non poſſunt detineri. † quia perſonas eorum non poteſt rex diſtringere nec punire criminaliter: c. ſi iudex laicus. de ſent. excõmu. in ſex. quidquid in cõtrariũ gallia ſeruet, quę d. c. ſi iudex laic⁹. nõ recepit nec librũ ſexti decretaliũ. Ign. vbi ſup. par. 2. n. 13. & 116. & par. 1. n. 434. Car. de Graſ. vbi ſup. lib. 2. c. 1. verſ. inſuper nõ eſt omittẽdũ. ibi. propter quã cõtrouerſiã, orta sũt bella. Coua. d. c. 33. n. 1. verſ. apud gallos.

Rupell. lib. 4. inſtit. forenſ. cap. 6. de executione ſententiarum capitalium. ſed rex Franciç de facto plerumq. in his procedit. vt Calic. ſcribit. & videtur Couar. vbi ſup. ſentire. & Petrus Iacobi in tit. de condict. ex morib. ſuper arbore regũ Franciç. verſ. quidam dicunt ea, quę ſequuntur. vel forte gallia ex indultis apoſtolicis, quę multa habet; vt ex libris Caroli de graſſalijs colligitur, & concordatis Rebuf. hoc defendit. ipſi hoc viderint. nos enim quoties in quauis parte iudicij, etiam præſenti ſupplicio, clericalis priuilegij aut religionis opponitur exceptio, ſuperſedemus in cauſa, & firmatur contentio, eaq. pendente iudex ſecularis

87 nihil exequitur. † totus ergo diſtrictus præsbiterorum, religioſorũ, & aliorũ clericorũ etiã ſimpliciũ vel coniugatorũ, quoad eorũ perſonã, eſt ipſorũ Epiſ. vt in c. 1. 2. d. concordię eſt expreſsũ.

88 & facit. d. vſ. laudauerunt etiã. ſane vbi † de clericali priuilegio dubitatur, & an capt⁹ a iudice ſeculari eo gaudere debeat, diſceptatur firmata cõtentione, reus in cuſtodia iudicis ſecularis adſeruat. c. 2. de cõtẽt. iuriſd. & occup. tẽp. vol. 1. nec hoc iuri & rationi aduerſat, ne ſuo caſu iudicis ſecularis ſentẽtia ſit eluſoria. Couar. vbi ſup. c. 33. n. 4. regulariter & ceſſante diſpoſitione iuriũ huius prouin clericus durãte cõtentione ſui priuil. apud iudicẽ eccleſ.

89 detineri deberet, ſub fida cuſtodia. Coua. ibi. n. 3. 4. † quo vero ad bona clericorũ, preſbiterorũ, religioſorũ poteſt iudex ſecularis in vim proceſs⁹ regalię d. vſ. ſimili modo. diſtringere dictos cle. preſbiteros, et religioſos, ad obſeruãtiã emparamẽti et guidatici, & p̄uenire ad occupationẽ bonorũ, ideſt, tẽporalitatũ; intelligẽdo tẽporalitates, vt alibi declaraui, & ſeruãdo formã prag. R. Mart. et aliorũ principũ in eadẽ occupat. q̃ qua extãt integri tit. ſępe citati. vtetur et alijs ciuilib. remedijs, de quib. ante dixi. et facit tex. in c. cũparati. de appellat. ex. ibi ꝙ in legatione regis eſſes. vbi gl. in legarione. ibi. ſi mãdatũ regis præueniat. et Dec. plene notat. n. 8. 9.

90 † in omnib. enim ꝓceſsib. regalię qui contra eccl. pſonas in hac ꝓuincia fieri poſsũt p dominũ regẽ ꝓ ſua ſuprioritate, receptu eſt vt nõ tm̃ p occupationẽ tẽporalitatũ cõtra eos ꝓcedat, ſed etiã p alia remedia legitima, vt regalia iura et iuriſd. regia redintegraret

ſicuti

ſicuti antea expoſuimus, cum de iudicibus apoſtolicis delegatis turbantib. iuriſdictionem regiam & mittentib. falcem in alienā meſſem loquebamur. ſic loquitur concordia. ibi. ſuper eo vero, quod conſtituerunt de temporalitatibus. eſt hodie in tit. de content. iuriſd. & occupat. temporalitat. cap. 1. volu. 2. verba concordiæ ſunt. Empero la on euidētment o notorial, la iuriſdictio reyal per los prælats es empatxada, qui per los proceſſos empatxē e occupen la iuriſdictio tēporal, la dones nos deuen marauellar los prelats, ſi per exercici de la ſua ſuperioritat, la qual vniuerſalment ha ſobre totas las temporalitats de ſon regne, a defenſio de ſon dret notori, aiuſta remeys, ſa enrera per ſos predeceſſors acoſtumats. hoc eſt, dudū a ſuis anteceſſorib. aſſueta. pōderabis verbum, remeis. vt intelligatur plura remedia competere regi, pro defenſione regalium ſuorum, & eſt ſtandum cōcordię auctoritate apoſtolica initę & firmatæ inter regē & eccleſiā. cardinalis etenim Conuenarum habuit mādatum a ſummo Pōtifice pro firmanda dicta concordia & extant litterę Gregorij 11. tunc ſummi Pontificis directę Bertrando Cardi. Conuenarū, & alię literę directæ R. Electo. ſub data. 5. calen. decemb. Pōtificatus anno primo. ex quib. decidit Mier. coll. 4. in cur. gerund. Iacobi. 2. c. 27. de bannitis. verſ. & per hoc alias dixi. ibi. & ideo ratio. ſecularem iudicē eſſe iudicē cōpetentē clerici coniugati in caſu
91 prędicto. † in Clericis coniugatis repertis culpabilib. in proceſſu regaliæ in vim vſ. ſimilimodo. ſi agatur condictione ex vſatico, ad emendam dāpni dati per clericum coniugatum, vel ad obſeruationem guidatici aut treugę, totus hic proceſſus pertinet ad regem, & coram eo tenetur clericus reſpondere: quia illud iudiciū ſic intentatum, eſt mere ciuile. vſ. treuga data. & in conſtitut. nouerint vniuerſi: quę eſt Iacobi primi. & ſic fuit iudicatum inter dominum regē Iacob. pri. & Raymu. vicecomitē Cardonę, in proceſſu, quem tranſcripſit Guiller. in d. vſ. ſimili modo. verſ. prima forma prácticę ſiue proceſſus. Marq. verſ. quęro. 26. ibi. prima formatio, ſiue proceſſus. facit tex. in cap. 1. de cleric. coniug.
92 lib. 6. vbi Io. And. notat. † in iudicio condictionis furtiuæ clericū

coniug.teneri reſpondere coram iudice ſeculari.plenius Couar. in d.cap.31.nu.6.verſ.prima contentio.ibi.& tñ verus ſenſus.& ad rem faciunt q ſcribit Boſſ.tit.de decreto mediolani.vt intelligatur quod ſit ciuile iudiciũ.& eſt ratio, quã ponit Monach.ibi. nu.1.concilians.d.cap.1.cum cap.cõtingit.de ſentent. excõmun. ex.& alijs iurib.ibi allegatis.quod illa loquatur in clericis ſolutis. d.c. 1. de coniugatis, qui leuius amittũt priuilegium clericale. quia ia non tenẽtur viuere clericaliter.cap.Ioãnes.cum duo.ſeq.

93 ex.eo.accedit,quia † priuilegiũ conceſſum ratione profeſsionis, vel officij,tandiu durat,quãdiu,quis tenet profeſsionem vel offi. Bart.in l. maximarũ.de excuſat. muner.lib.10. C. idem in l.qui ſub prętextu.de ſacroſ.eccle.C.Prob.qui plura ſcribit in confirmationẽ.in d.c.1.n.17.de cleric.coniug.hoc idẽ probat tex.in d. concordia.in P.ſup vero proceſſu pacis& treugæ.ibi.quod ex dictis proceſsib. præsbiteri vel clerici ſoluti, poſſent trahi ad iudiciũ vicarij,ſeu alterius iudicis ſecularis.ſed ſolũ moneri,nõ tamẽ iudicialiter,ad obſeruandã formam pacis.eſt hodie.cap.2.de pace & treuga,in 2.vol.conſtit & iuriũ huius patrię.& ideo clerici coniugati cũ vnica & virgine & habitum,& tonſurã deferentes iuxta iura canonica etiam decreta ſacri concilij Tridentini, in pace & treuga & illius proceſſu & alijs, ciuiliter inſtitutis & formatis,ſeu quo ad ciuilitatem tantum, remanent de foro regio, & hoc iure vtimur in Cathalonia.Calic.in tract.de pace & treu. quæſt. 7. & ſuperius latius docui. Mier. collat. 4. in curia Gerund. Iacobi.2. cap. 27. de bannitis, pro pace & treuga citatis.

94 verſ. ex tertia vero parte, &c. per tres columnas. † Quod ſi iudex ſecularis in vim proceſſus vſat. ſimili modo, aut vmiliũ n regaliarum, procedat contra clericum vel aliam perſonam eccleſiaſticam regularem, aut ſecularem criminaliter ad pœnam corporalem inſligendam eius perſonę, vel pecuniariam fiſco applicandam; hoc caſu dominus rex & Comes Barcino.non poteſt diſtringere clericum aut religioſum nec clericum coniugatum.cap.1.de cleric. coniug. in ſex. cap. nullus iudicum.de foro compet. ex. cap. ſi iudex laicus. de ſentent. excommu. in

ſex. Couar. late. vbi ſup. cap. 32. 34. Vant. de nullit. cap. 9. de nullitate ex defect. iuriſdict. ordin. nume. 101. & ſequent. Dec. conſil. 150. nam omnes tales perſonę ſunt exemptę a iuriſd. ſeculari, etiam clerici in minorib. conſtituti. Dec. d. conſ. 150. licet (inquit ille) ex cauſis rationabilib. ſeculares iudices ď cauſis iſtorum quandoq. cognoſcunt. ibid. verſ. licet quandoq. & citat authores. idē cap. 14. qualiter proceſſus, qui dicūtur nulli reparari poſsint. nu. 4. hoc igitur caſu totus diſtrictus eſt epiſcoporum. & clerici per iudices ſeculares capti ſeruata forma ſuperius tradita, ſunt ſuis iudicib. reſtituendi. & hoc in d. concordia cōtinet' in P. & in primis. ibi aliquā iuriſd. non exerceat dictus dominus rex, in quoſcunq. clericos, licet malefactores: imo ſi malefactor in virtute proceſſus prędicti cōprehenſus clericus reperiatur, quod remittendus ſit eccleſiaſtico iudici, iuxta canonicas ſanctiones. & hoc modo eſt intelligendus & declarandus Iudaic. in d. vſat. ſimili modo. in fine. hic modus procedendi criminalis fuit obſeruatus per dominum R. Iacobū. 1. contra Symonē Ricardi ciuem Barc. quē proceſſum ſcripſit in ſuis cōmentarijs Guiller. vbi ſup. ver. alia forma eſt per modum inquiſitionis. ſequitur Marq. ibid.

95 † Alterum exēplū poteſt eſſe in proceſſu regalię in vim vſ. auct. & rogatu. 2. nam & eo proceſſu poſſunt cōpręhendi clerici. quia regalia regis eſt & de pręcipuis. Iudaic. ibid. & in eo fit proceſſus ciuilis et criminalis, vt ſuperius in alio proceſſu regaliæ fuit declaratum. et ſi in eo reperiantur clerici culpabiles, erit procedendum per dominum Regem, et eius officiales ſeruata diſtinctione in præcedenti exemplo explicata, et ſeruata concordia Reginæ Eleconoræ, cum alijs iuribus huius patriæ ſuperius citatis. Marquill. in dict. vſat. auctoritate et rogatu. verſicul. nota quarto, quod nec non ego dictus Guillermus. ibi. et eſt ratio quia iſte proceſſus fit ad inſtantiam partis, et eſt ciuilis in vndecupla quoad partem, et quoad Principem, quantum erit iuramento dictum. Iudaic. in verſ. et forte ex hoc proceſsit ſtilus qui eſt talis, et verſ. ſed quæro, an ſub his verbis. ſed contra clericos coniugatos ſimplum dāni, non vndecuplum

dabitur.quia reliquum pœna eſt.iudaic,ibid. in verſ. nunc pœnas violatoris ponit.cętera ex precedenti exemplo petantur, quę
96 huic exẽplo ſunt accõmoda.† ſane via facti & per acuidamẽtũ ali quando rex Aragonię reperiturproceſsiſſe contra clericos,etiam ſimplices, & in ordinibus conſtitutos, & regulares, iure ſcilicet belli,& tamq. pars, non tamq. iudex qui talem clericum malefactorem acuidauit & diffidauit.nec hoc caſu citatio requiritur; quia non proceditur iure ordinario, nec requiritur aliquis actus iudiciarius. ſicut in ſimili.in cap. 1. de homicid. in ſex. cap. ad apoſtolicę.de re iud. eo.lib. nec obſtat tex. in cap. 1. de cleric.cõ iug. lib. 6. quia loquitur, quando iudicialiter procedit iudex ſecularis. in hac regalia poteſt procedere princeps iure belli, quan do procedit princeps vt pars. & hoc modo procedendi proceſsit plerumq. rex Aragonum.Guiller.in vſ. ſi quis contra alium.qui bene venit ponderandus. ſummaria tamen informatio recipitur per principem ad informandum ſuum animum abſq. partis citatione & auditione. in ſimili notat Innoc.in cap. ex parte.num. 1. ibi.proſequamur hanc materiam.de verbor.ſignific. ex. in ca. venerabili.nu. 4. ibi. & quamtumcumq. de cenſib. ex. hoc mo do fuit proceſſum per regem contra Arnaldum de Bardaxi con mendatorem de aſco, & contra alios quam plures, quorum mẽ tionem facit. Marq. & de doctoribus qui ita conſulerunt. in d. vſ.auctoritate & rogatu.verſ.nota ij.quod hic, ſub dicto verb. ſi quis. ibi.& ita fuit iudicatum. & verſ. ſed iuxta hoc quæro. & verſ. de practica vero numquam, vt ipſe refert. & in d. verſ.ſed
97 quæro, an ſub his verbis. ex quo apparet † plura remedia competere domino regi contra clericos malefactores, & inter alia hoc quod eſt nimis graue per acuydamentum, diffidationem & guerram. Calic. in Marg. dubio 8. verſ.90. & in dubio. 7. rub. de pœna diffidationis, acuidamenti & banni principis: quo caſu princeps vt pars et inimicus perſequitur in perſona & bonis,quẽ cumq. ſiue laicum, ſiue clericum incidentem in vſat.auct. & ro
98 gatu. & guerrificat contra eum. Marq. ibid. & † quid operetur hęc pœna acuidamenti. idem Marq. in verſ. ſed pro deo quid prodeſt.

prodeſt.& ibi. itē hęc pœna acuidamenti.& legimus hac via pro cedendi in vim vſat.auct.& rogatu.2.Olim antiquis temporibus regem Aragonum & comitem Barc. quandoq. vſum contra
99 prælatos ſui regni.poteſt proponi † 3. exemplum in proceſſu regaliæ, qui fit in vim vſat. camini & ſtratę.nam & in hoc proceſſu contra clericos & eccleſiaſticas perſonas,quę culpabiles reperiuntur erit procedendum tam in capiendo perſonas culpabiles, quām alias in reliquo cauſæ diſcurſu & executione, ſecundum prędictam diſtinctionem,ſiue ciuiliter agatur ad emendam,ſiue criminaliter ad pœnam vel corporalem vel pecuniariam fiſco applicandam,ſecundum varias formulas agendi tra-
100 ditas per Guiller.& Marq.in eo.vſ.camini & ſtratæ. † Quartum exemplum eſt in vſat. alium namq. Marq. in verſ. oppreſſum. ſubaudi,ſiue clericum, ſiue laicum,& ibi, ſiue opprimens eccleſiaſticus ſit,ſiue laicus. & ibi. ſed quid ad dominum regem de prẹlatis. ſi ergo oppreſſus recurrat ad principem & conquęratur de opprimente & vexante,vel ex officio princeps oppreſſum ſubleuare intendit, & in proceſſu regaliæ in vim d. vſat. alium namq. facto,reperiuntur culpabiles clerici aut aliæ eccleſiaſticæ perſonæ, erit procedendum ſecundum formam ſuperius traditam.ſed & alia diſtinctio in proceſſu erit adhibenda,an procedat clericus,vt iudex,(vt in delegatis ſæpe contingit) an vt priuatus, vt in alijs diſcolis & parum modeſtatis clericis ſolet euenire. varie ſi quidem remedium vſat. alium namq. poteſt practicari & ciuiliter, & criminaliter, & ad emendam, & ad pœnam,ſecundum varias ſpecies oppreſsionum & afflictionum , vnde reſultant varia delictorum & criminum genera,nec poteſt in his dari
101 certa forma. † cum plura ſint negocia, quam vocabula.l. natura enim. de preſcript. verb. D. & ſcribit in ſimili Marquill. in vſ. moneta.verſ. nota quod diuerſa ſunt pax & treuga. ibi.dicas,
102 quod de his.† opprimunt ſi quidem potentes , & magnates, humiles & inferiores, & vel iudicialiter vel extraiudicium. & vtroq.caſu poteſt eſſe recurſus ad principem.Mieres. collat. 10. in curia Bar.Reg. Marię cap.4. volents las conſtitutions. col. 3. verſ.

verſ.ſed quid ſi dominus rex.nam cauſæ oppreſſorum non ſunt circunſcriptæ regula & finib.ac limitib. vicariarum aut baruliarum. quia ſub regalibus.regijs reſeruantur. opprimit dominus
103 vaſallum, aut iudex ſubditum ſuum. & hi quoq. quia † regulariter ſuperioribus etiam iniuſte procedentibus non eſt reſiſtendum.l. prohibitum. de iure fiſci.lib. x. C. & l. defenſionis facultas.eo. cap.ſignificaſti. de homicid, ex.recurrunt ad principem. Mier.in ead.coll.cap.item per tolre vexations.rub. de commiſſar.in hib.col. 5.verſ. ſequitur in tex. P,e quels puga eſſer reſiſtit. & col. ſeq. recurritur autem, vel per appellat. vel per recurſum,
104 vel ſimplicem quęrelam.vſ. ſimiliter.& ſi ſenior. † opprimitur reptatus a reptatore, & acuidatus a ſuo acuidante & diffidante. ſi,poſt firmam iuris compellitur guerreiare,vel duellumſuſcipere;& ideo dominus rex debet eum recurrentem manutenere & defendere paratum ſtare iuri coram domino rege, in forma expiandi & purgandi bauſiam & reptamentum, ad curię laudamentum.in conſtit. notum ſit cunctis.P.item ſub hac pace conſtituimus,quod ſi aliquis nobilis,militem ſuum reptauerit.de pace & treuga. not. in vſat.bataia. & in vſat. cunctum malum.vbi. Guiller. verſ. ſed quęritur.ibi. imo eo caſu.et verſ.ſed quid ſi aliquis baro.& ibi ſed ſolū acuidatus ex dicta firma iuris.&in ſequētib.col.plura de hac firma iuris facta per acuidatum.col.4.5.& de varijs formulis eiuſdē.Guiller.in d.vſ.bataia.col.2. verſ.ſed an ex quo reptatus cōtumaciter.& col.ſeq. & in vſ. ſi quis in curia. & ibi.Marq.notat curias,in quib.reptatus debet cōparere. quia eas excuſare nonpoteſt.ibi.& nota,quod duæ ſunt curiæ ordinariæ.
105 † formulā procedendi in oppreſsione ſenioris facta contra vaſſallū,ponit Mier.in tract. afflict. & opprefsionū.verſ. modo vidēdū eſt,qualiter liceat afflictis & oppreſsis recurrere ad principē. ponitur autē ſupplicatio recurrentis, & prouiſio facta in perſona regis, cū monitione ad ſeniorē.& eſt obſeruādū,quod recurrēs debet dicere ſe eſſe afflictū & oppreſſum, & narrare modū afflictionis, nā hæc qualitas fundat regaliam & facit cauſam euocabilem ad conſiſtorium principis, licet non probetur. alioquin de

iniuria.

106 iniuria & foriſfactione poſſet conqueri corã vicario, † ſed propter impotentiam officialium ordinariorum, recurritur de afflictione & oppreſsione ad principem iudicem magnatum & potentiorum. & hæc eſt maxima regalia principis, per quam trahit ad ſe cauſas, ex quacumq. parte ſui regni cathaloniç.
107 † quia regaliç non continentur in conſtitutionibus vt ſæpe dixi. Mier in d. cap. volents las conſtitutions. verſ. ſed quid ſi dominus rex. & in dict. capit. item per tolre vexations. verſ. non obſtat hæc conſtitutio. & in hac regalia fundantur cauſæ quamplures, quæ ſub hoc prętextu ad regiam euocantur aud. quia officiales ordinarij non ſunt potentes, aut ſunt negligentes. et vocantur euocatæ cauſæ.
108 † ſufficit autem recurrentem cauſam affllictionis et oppræſsionis exprimere in ſupplicatione, quam offert principi, licet ea non probetur, et licet ab aduerſario negetur. Innoc. in c. cum ſit generale. verſ. oportet tamẽ. quod ſemper de foro cõpet. ex. butrius in c. ſi clericus laicum eo. ait Innoc.
109 † notã raptores rerũ eccleſiæ eſſe ſacrilegos, et id circo pertinet ad iudiciũ eccleſiæ de his cognoſcere. Can. nulli liceat prædia. Cano. de laicis. 12. q. 2. imo etiã ſi ſit dubiũ, puta quia negetur rapina, tamẽ cognoſcet eccleſiã. Can. in canonib. 16. q. 1. quinimo non ſolũ de rapina, ſed dẽ qualibet etiã opprɶſsione, nõ ſolũ clericorũ, ſed etiã pauperum cognoſcet eccleſia. Can. ſi quis de potentib. 24. q. 3.
110 et ibi glo. 1. oportet † tamen, quod recurrens sẽper in petitione mentionem faciat de opprɶſsione, et ſuper illa fundet petitionẽ ſuam: et ſi pars aduerſã neget, nihilominus procedetur in cauſã principali. hęc ille. ſed ſubijcit Mier: vbi ſupra, hęc verba licet à modico tempore citrã viderim in regia audiencia introduci, ꝙ ante citationẽ, exigunt probationẽ oppreſsionis allegatæ et faciunt interloqui, et ex hoc habent xxv. lib. pro ſalario, ſicut etiam fit in qualitate paupertatis. ex conſtit. Reg. Ferdinan: ne ex beneficio. quę loquitur de miſerabilib. perſonis. ſed certę (ait) iuxta notata per Innocen. ſufficit in libello exprimere oppreſsionem, quia ſuper ea fundata eſt iuriſd. domini regis etiam ſi negetur, et ſine interlocutione procedetur ad cognitionem,

oppreſsionis

oppreſsionis allegatæ, de qua ſi legitime conſtiterit, condemnabitur reus, alioquin abſoluetur. cap. fin. de iure iuran. ex. quia dominus rex habet generalem & indubitatam iuriſdict. & ideo ſola cauſa oppreſsionis eſt probanda, vt oppreſſus reſtituatur, & ea non probata, ſequetur abſolutoria, & recurrens punietur ſaltem in expen. in paupertate eſt alia ratio, quia eſt qualitas perſonæ,
111 non rei & ideo eſt probanda. hęc ille † Sane, quod de iudicio eccleſię dicit Mier. tametſi ipſo iure veriſsimum ſit; tamen rex nõ patitur eo prętextu, videlicet oppreſsionis, afflictionis, malæ tractationis cauſas per pauperes, miſerabiles, pupillos, & orphanos ad eccleſiam trahi: quia nõ poteſt conſiderari negligentia in ſuo tribunali; cum ob eas potiſsimũ perſonas regia aud. ſit inſtituta. Mier. qui hoc plurib. confirmat. in d. conſtit. 35. ne ex beneficio. in curia Bar. Ferdin. 1. collat. 9. verſ. ſed dic, quod pupilli & viduę & peregrini. & ibi. ſed conſulo. & verſ. ſed. qualiter cognoſcet Papa vel Imperator de oppreſsione. & verſ. ſi quæris, vtrũ cauſę ſeu ſtatus pupillorum. ibi. & in defectu ſeu negligentia iudicis ſecularis. & verſ. veruntamen in Cathalonia dominus rex non permittit, quod ratione miſerabilitatis vel oppræſsionis habeatur recurſus ad iudicium eccleſię. idem Mier. in d. verſ. ſed conſulo. vult recipi informationem ſuper qualibet miſerabilitate: quod hodie eſt expręſſe prouiſum. ibidem in verſ. & habet probari miſeria & paupertas, ſecundum formam d. conſtit. quoad hoc, vt prętextu paupertatis ſeu miſerabilitatis huiuſmodi,
112 fiat euocatio cauſę ipſius pauperis, ſeu miſerabilis. † plures autem afflictionis & oppręſsionis modos ſcripſit Mier. in d. tract. afflictionum. qui non dat iudicem ſubditis, & non ſuſpectum, opprimit, eos qui ſine iuris ordine procedit opprimit, qui grauiat partẽ coram ſe litigantem opprimit, qui amparam verbalem vel realem iniuſte facit, opprimit. qui facta iuris firmã non tollit nec relaxat amparam, opprimit. qui tertio requiſitus non facit iuſtitiam, qui vaſallum extra ſua ſine conducto prouocat; ſi firmam iuris admittere contradicat & feudum retineat: ſi ſeruitiũ non ſolitum petat & exigat, ſi homagium pręſtari petat, vltra antiquam

tiquam conſuetudinem.c.dilecti filij.de maiori. & obed.cap. ſane.de exceſsib.prælatorum.ex.opprimit & in alijs ſexcentis ſimi
113 lib. caſib.in quibus rex ex debito regalis † officij tenetur & debet releuare quácumq. perſonam iniuſte oppreſſam infra principatum Cathalonia & ſuum dominium.d.vſ.aliumnamq.qualitercumq. oppreſsio ad notitiam principis peruenerit, etiamſi oppręſſus non adierit principem.& ex præcepto diuino regibus eſt iniunctum populum ſibi commiſſum defendere a calumnijs, opprææſsionib.et afflictionib.can.regum.23.q.5. epiſtola.inter claras.de ſumma Trinita. C. et ad hoc ſunt miſsi reges per dominum.Gomeſ. in P. rurſus.de act.nu.22. Vlcurrinus de regimine mundi in 2. q. primæ principalis. Corſetus de poteſt. regia.q.1. et 41. Reſtaurus caſtaldus de Imperatore.q. 4. doct.in l. ex hoc iure.de iuſtit. et iure.D. et in proœm.decret. adde caſum notabilis opprę́ſsionis, quando ſenior cogit vaſallum litigare in ſua curia in caſu non ſuæ iuriſdic.vel quando in ſuo caſu non dat iudicem,vel dat ſuſpectum,vel imperitum,vel ſibi domino familiarem,vel ducit vaſallum per ambages eum detinēdo et procraſtinando, et eum laborib. itinerib. et expenſis grauando. vel ſi iudex datus morā facit in iure reddendo et ipſam cauſam differę̄do.Mier.vbi ſup.verſ.item in caſu a iure nō conceſſo et ſequen.
114 verſic.† et hoc ius regale recurſus non poteſt ſeparari a corona regia, niſi rex renuntiat et ſedi regię:nam hoc priuilegiū et ius altū à Deo datū eſt miſerabilib. perſonis et opprę́ſsis, vt habeāt principem, a quo defendantur.d. can. regū.et in hoc reſidet ſuprema poteſtàs regia.in vſ.cum dominus Raimundus.ibi.et ſola vero poteſtas regia erit in omnib.libera,qualemcumq. in placitis iuſſerit inſerere pœnā. Guiller.ibi.hoc eſt verum,ſi alias. et ibi.ſed an alijs iudicib.ſit licitum.quandoq.tamē et in caſib. particularib.dominus rex hanc poteſtatem a ſe abdicauit per contractum,per priuilegium,et per legē pactionatam,ſed in vniuerſum non poteſt.Mier.in curia Alfon.4.cap.2.les cauſes.verſ.ſed nunquid ex priuilegio poteſt concedere.coll.11. et alibi iā tetigi. ſed et hoc caſu ab abuſu notorio et ſcandaloſo recurſus eſſet ad principem

principem. Rebuf. in tractat. de appellat. tanquam ab abuſu. ſed debet precedere informatio abuſus, parte audita. ante inhibitionem & euocationem. & ſic practicatur. fit enim prouiſio ad dicendum cur ſupplicata fieri non debeant. & priuilegium videtur amittere, qui permiſſa abutitur poteſtate. cap. vt priuilegia. verſ. ne minus ſane intellecta, pertrahantur ad abuſum. & ibi.
115 quia priuilegium videtur amittere. de priuileg. ex. † Hoc autem ſaluberrimum remedium recurſus quod ex d. vſ. alium namq. deſcendit, non ſolum in iudicijs ciuilibus receptum eſt, ſed etiam in criminalibus. nã cauſæ appellatio continet ciuiles & criminales cauſas. rub. ex. de iudic. & ſup. diximus. & multo magis cauſæ criminales propter afflictionem & oppreſsionem euocantur. & in perſonis debiliorib. humiliorib. ſubditis, vaſallis, miſerabilib. pauperib. viduis & ſimilib. oppreſsio preſumitur facilius, quam in alijs: & ideo harum perſonarum cauſæ facilius euocantur. extat. hodie in. 1. vol. conſtitut. tit. de appellat. recurſos, reclama-
116 tions e nullitats de ſententias. cap. 12. 13. 14. † eſt enim recurſus refugium oppreſſorum. Columban. in praxi art. 63. conſolatio deſolatorum, via iudicum errantiũ. facit. l. ſi quis in ea culpa C. de cuſtodia reor. ibi. ut iudicib. immodice ſæuięntib. fræni quędã tẽperies adhibita videatur. Bar. in l. fin. n. 7. de appel. recipiẽd. D. hoc auxilium ſibi princeps reſeruauit, vt vndecũq. & ex quacũq.
117 parte prouincię ſuę cauſas oppreſſorũ ad ſe euocaret, † & opprimentes reprimeret etiã officiales ſuos. Calic. in Marg. dub. 8. verſ. 66. & trib. ſeq. & d. vſ. aliũ nãq. in quib. cauſis afflictionis & oppreſsionis princeps multa poteſt. Rebuf. in proœ. ordinat. gallię.
118 glo. 5. n. 48. 49. † eſt autem hoc remedium in omnib. cauſis ciuilib. & criminalib. tã in terris regijs, quã baronũ extraordinariũ. Mier. vbi. ſup. prope finẽ, qui refert aliquorum iudicũ errores in hac materia. & idem. Mier. coll. 11. in curia Alfon. 4. c. 2. col. 2. verſ. ſed recurſus ex cauſa oppreſsionis eſt remedium extraordinariũ, quod poteſt allegare alius pro alio ſine mandato, ſed habebit effectum grauato ratum habente. glo. fin. in fine. in c. nõ nulli. P. fin. de reſcript. ex. vant. de nullit. c. 10. de nul. ex defec. iuriſ. de-
legatæ.

delegatę. n.87.& vide eūdē in hac materia in caſu cōtingibili.c.
119 9.de nullit.ex defectu iuriſd.ordin.n.74.75.88.89.† Et licet baronib. & comitib. & magnatib. ſecularib.vel eccleſiaſticis princeps conceſſerit merum imperium.vſ.ex magnatib. cap. barones.cap.ſi aliquis dominus. in commem. Alberti, tamen ſub ea conceſsione regaliæ non continentur,vt antea dixi, imo ſemper cenſentur exceptæ, maxime in criminalib. in quib. princeps ex officio nobili teneturprocedere & iuſtitiam facere & terram purgare maleficijs, propter generalem, quam habet iuriſd.quam nō poteſt a ſe ſeparare vt dixi.& licet exercitium meri imperij conſiſtat in animaduerſione contra facinoroſos, affligentes, opprimentes, & hoc baronib. ſit conceſſum: tamen princeps apponendo manum & volendo cognoſcere de huiuſmodi criminib. ex cauſa alicuius qualitatis, quæ reſpiciat regias prerogatiuas & iura alta principis,recuperat princeps exercitium meri imperij â baronibus in illa cauſa, & illorum manus ligat, ne poſsint de illa cauſa cognoſcere, niſi adiuuando regaliam & proceſſum principis.ſic accidit in regalijs,puta ſoni emiſsi, pacis & treugę. vſat. camini & ſtratę.Moneta.auct.& rogatu. ij. ſimili modo. alium
120 namq quinimo † iſtos proceſſus poteſt facere regius officialis, cui hoc committitur,in terris baronum etiam eccleſiaſticorum. in pragma. infantis Iacobi.ceruarię.4.Calen.Aug. 1344. in antiqua compilat. rub.ſegueixenſe diuerſas pragmaticas etc.verſ. los officials reals. & ſic limitatur tit. que los officials no entren en iuris. de altri, ni hi poſen ban. Mier. colla. 2. in curia Barc. P.2.cap. 6. de iuriſd.omni.iud.circa medium. vbi ponit aliam
121 Fallentiam ad dict. tit.que los officials no entren. etc.† ſed an barones ſint citandi in examine cauſarum iſtorum oppreſſorum, quę euocantur ad principem,& an de compoſitione criminum, ſi forte fiat in curia principis, partem habeat baro, an totam. compoſitionęm? & an in omnibus regalijs ſit eadem ratio. Mieres explicat in eodem.tract. circa finem. ibi dubito valde, ne de facto. quod opus compoſuit in gratiam gaſparis Mieres filij ſui in iure canonico ſtudentis,in anno 1460. ſicut alter

Marcus

Marcus Tullius Cicero partitiones oratorias in gratiā Tulli filij ſui. Enimuero aliquado, perraro tamen, quilibet ſuperior in cauſ. oppreſsionis & afflictionis tenet vicem principis. exemplum in colonis, ruſticis, agricolis, qui ſi propter afflictionem & oppreſſionem a ſuis ſenioribus recurrere haberent ad principem, di-
122 ſtraherentur a cultura omnib. mortalibus neceſſaria. † & ideo eſt ſpecialiter ſtatutum in eis, vt recurrant ad proximum ſuperiorē etiam non ordinariam ipſius ſenioris. Platea in l. 1. in fine. in quibus cauſis coloni dominos accuſare poſsint. lib. xi. C. licet glo. poterit. in d. l. 1. reſtringat tex. ad iudicem rei alioquin competentem. ſed eſt aurelianenſis, quæ deſtruit tex. qui alias nullum ſpeciale contineret. ait tex. adeat iudicem, cuius primum poterit habere preſentiam. huc pertinent, quæ traduntur in l. vt vim
123 de iuſtit. & iure. D. in l. non eſt ſingulis. de regul. iur. D. † redeamus ad exempla proceſſuum regaliæ, in quibus poſſunt clerici comprehendi, & poteſt princeps ſub certa forma contra eos procedere. & vt vno exemplo plures caſus comprehendam, ſi ad inſtantiam fiſci procuratoris in curia procuratoris Cęſaris proce-datur ideſt baiuli generalis aut procurat. regij, vel in regia audiētia pro recuperatione, defenſione bonorum & iurium domini regis, & in quibus rex eſt tanquam priuata perſona, vt nundinarum regiarum, mercatuum regiorum, dominicaturarum, molendinorum, paſcuorum, ſaltuum, nemorum, & aliorum, quæ ad patrimonium Cęſaris pertinent, & de quibus curam habet baiulus generalis, aut regius procurator: adde feuda, emphytheoſes, prædia quęcumq. palatia, domos dominicas, greges dominicas,
124 equitia, armenta, & † horum ſimilia, quę curant prędicti Cæſaris procuratores, & nihil ad Theſaurarium attinet. Mieres. coll. 9. in curia Barc. Ferdin. 1. capit. 29. quia quandoq. contingit verſ. ſecunda regula eſt. & verſ. item ſub hac pace ſunt. guidatica noſtra et anteceſſorum noſtrorum, cenſualia, penſiones et omnia regalia noſtra. & verſ. & ita dominus rex & eius fiſcales. idē Mier.. coll. 11. cap. 2. verſ. quęro hic quę dicatur cauſa patrimo-
125 nialis domini regis? ibi. & rex † habet duplex patrimonium, ſci-
licet

licet patrimonium,quod dicitur fiſcus, & aliud,quod dicitur Cę ſaris patrimonium . & ibi. nota ſecundum Baldum. patrimoniū fiſcale regitur per Theſaurarium.& in eo computantur introitus camerę fiſcalis & emolumēta,quę colligit Theſau.extra patrimo nium Cæſaris.bona fiſcalia,quę ex pluribus cauſis ad fiſcum perueniunt l. 1. de iure fiſci.D. pœnarum multarumq. compendia. & horum ſimilia. patrimonium Cæſaris, continet reditus, lezdas, cenſus, tributa, cænas, & alia iura regia, quę habent regularem præſtationē in ciuitatibus, villis & alijs locis regni. in his igitur rebus ſi fiat proceſſus ad fiſci inſtantiam,iuxta formam in pragmatica regis Petri traditam de qua Mier. in d. cap.29. quia quandoq.verſ.ſecunda regula eſt. & refert integram pragmaticā quæ eſt in libro antiquo manu ſcripto pragmaticarum.ſub data in Montealbo 26.nou.1370. contra clericum ſimplicem,vel con iugatum vel alias perſonas eccleſiaſticas,poterit hic proceſſus regalię fieri, quia ex regia prerogatiua ſolus rex de his cognoſcit Calic.in Marg.dub.8.verſ.172.& alibi dixi.iuxta formam & di-
126 ſtinctionem ſuperius traditam. hic † autē proceſſus ciuilis eſt,& in eo fiſcus vtitur iure priuati ; & ſuas actiones proponit, ſicut priuatus,niſi in caſibus in quibus in iure reperitur priuilegiatus. l.1. vbi glo.pertinet C.de petit. heredit. Calic. in Margarita dubio 5. verſ. 53. ibi ſubijciamus regulam generalem. Mieres. in d. verſ. ſecunda regula. & alibi dixi. in his omnibus proceſsibus regaliarum , ſiue agatur ciuiliter contra clericos & alias perſonas eccleſiaſticas:ſiue criminaliter,ſeruada eſt diſtinctio ſuperius tradita ex Calicio & alijs, & ſeruanda concordia reginę Eleeonoræ & Cardinalis conuenarum, cum alijs iuribus huius patrię ſupe-
127 rius citatis.† illa vero conſtitutio Petri ſecundi in curia Barcino nę. capit. 8. promettem. ibi. ſalues les conſtitutions de pau e treua e los vſatges de Barcelona : non eſt ita generaliter intelligenda , ne incidamus in cenſuras eccleſiaſticas , libertatem eccleſiarum & perſonarum eccleſiaſticarum violantes,ſed eſt adhibenda prædicta diſtinctio ex decretis ſacrorum canonum & ex concordia, quæ poſt dictam conſtitut. facta eſt, & alijs iuri-

X bus

bus poſtea editis. ſic Calic.in tracta. cuius titulus eſt, an clerici comprædendantur in proceſſu, ſuper vſatic. ſimili modo.
128 † concludens diſtrictum clericorum modo prædicto ad ſecularem iudicem poſſe pertinere: ſed in vniuerſum ac generaliter ad Epiſcopos pertinere, etiam ex diſpoſitione. vſaticorum Barcinon. in dict. vſatic. laudauerunt etiam & auctorizauerunt. & addit doctrinam Iacobi de Monte Iudaico, traditam in dict. vſat. ſimili modo. in fine. ſuper proceſſu regaliæ proſequendo contra clericos, dediſſe occaſionem pluribus conciliarijs Regum Aragonum, peccandi & excommunicationem incurrendi. punit † clericos coniugatos in ſuo
129 foro princeps, qui tabulam aſſecurarunt. cap. 5. Item que ningun clergue. in curia 1. Barc. Iacobi 2. Mier.coll.4. in eadem curia cap. 6. punit autem ſecundum prædictam diſtinct. quia aliter non poteſt ſicut nec poteſt aliter punire, clericos, qui officia publica exercuerunt & adminiſtrarunt. cap. 14. item que degu clergue. Iacobi 2.in 2. curia Barc. Mier.in eadem curia. cap. 15. qui dicit ſeruari pragm. Regis Petri 3.ibi calendatam.
130 † et non probat Mier. ad officia publica clericos coniugatos admitti quia ſuo caſu, non poteſt eſſe plene cautum prouincialib. ſiue in iudicio tabulæ, ſiue in iudicio extraordinario coram principe. & huc pertinent pragmaticę diuerſorum regum quæ ſunt in titul. de las coſas prohibidas als clergues. 1. volumine conſtitut. & ſignanter capit. 5. 8, & in pluribus pragma. ſummatis, quæ ſunt in antiqua compilatione volumine. 2. ſub rub. ſegueixenſe diuerſas pragmaticas, &c. verſicul. algun clergue. cum pluribus verſicul. ſequentibus vſque ad verſicul. los notaris no prengā &c. quæ declarant, qualiter contra clericos, ratione adminiſtrationis & exercitij publicorum officiorum erit procedendum, & qualiter cautio initio regiminis per eos pręſtanda. capit. 5. eo. & quales fideiuſſores ſint acceptandi pro aſſecurando iudicio tabulę, an ſint idonei clerici coniugati. Mier. in d. cap. 6. in 1. curia Barcin. Iacobi ſecundi. collat. 4. & quot modis eligatur Aſſeſſor, & quando iuriſdict. habeat ordinariam.

riam. idem Mier. ead. collat. in curia Gerundę Iacobi. 2. col. 2. 3. videndus Carcaſſon. lib. 2. capit. 17. verſ. quartus caſus
131 priuilegiatus. punit † rex clericos notarios publicos, recipientes acta publica contra formã & diſpoſitionẽ conſtitutionũ Cathaloniç, & in caſibus in conſtitutione prohibitis. exẽplum in cap. 10. coſa iuſta es. P. contra los notaris. ibi. ſi empero los tals notaris præſentants. tit. que los eſtrangers, no puguen tenir officis ni beneficis etc. Latius in pragmat. Iacobi ſecundi en vincaſtro calen. Iun. 1302. intelligitur prohibitio, de clericis etiam ſolutis, vt in pluribus prag. ſitis ſub d. rub. ſegueixenſe diuerſes pragmaticas, &c. in 2. volum. antiquę compilationis. & Papa tales clericos exuit clericali priuilegio. ibid. verſ. lo Rey en Iaume 2. &c. ſed punit ſecundum modum in ead. conſtitut. tra-
132 ditum. punit † præterea rex clericos venientes contra deueta & prohibitiones, ſed me interueniente, ſecundum prędictam diſtinctionem fuit actum contra Petrum Delpas canonicum Elnenſem depręhenſum incidiſſe in deueto. cap. item quel capitol. tit. de vectigals. &c. eſt cap. 6. in noua compilatione. Mier. collat. 4. in 2. curia Barcin. Iacobi. 2. cap. 11. & in
133 curia Ilerdę. cap. 8. † quia in iſtis deuetis etiam clerici compræhẽduntur: ſed per quos fiet diſtrictio? tenenda eſt proculdubio, Calicij precedens diſtinctio. Panor. in c. non minus. col. 5. 7. & fin. et cap. aduerſus. col. 1. de immu. eccleſ. ex. facit cap. 1. in ſex. eo. alioquin reſpub. lęderetur ſi clerici non cõpręhenderẽtur. Ripa de peſte. cap. de remedijs præſeruat. nu. 182. & ſeq. videatur Guido
134 Pap. q. 78. † Solus autem princeps concedit licentiam extrahẽdi. Cali. in marg. dub. 8. verſ. 176. ſane in hac materia clerici cõiug. arctius comprehenduntur, maxime negotiatores. c. fi. de vita & honeſtatę cleric. ex. vbi Panor. & Dec. in c. eccleſia S. Mariæ de conſtit. nu. 18. 56. 57. in cap. 1. de vectigalib. in 2. vol. cõſtit. vbi ponitur prag. in hac materia, facta prius monitione, quę hodie fit p edictũ pręlati eccleſ. cõtra negotiatores. cap. 6. ſeſſ. 14. in concil. Trid. & cap. 1. ſeſſ. 22. cap. 1. in fi. facit. c. fi. ne clerici vel Monachi. in conſtit. Tarra. olim Synodalis monitio ſufficiebat. Chaſſ.

X 2 in

in Burgundos rub. des iuſtices. P. quinto. nu. 72. Ranchin. ad Guid. in d. deciſ. 78. ego ſane cum Calicio ſequerer precedentem diſtinctionem, quam confirmāt doct. Panor. in dict. cap. aduerſ. col. 1. in fine. & cap. non minus. col. 5. 7. & fin. Dec. in in d. cap. Eccleſia S. Mariæ. nu. 56. 57. diſtrictus enim Epiſcoporum eſt, & ſecundum diſtinctionem Calicij clerici per iudicem ſecularem ſunt diſtringendi, ſeruata concordia cum alijs iuribus huius, prouinciæ. & in hoc reſideo, quidquid in gallia obſerue
135 tur. Aufrer. vbi. ſupra. regula. 2. Fallent. 26. 32. † ſed eſt caute procedendum in faciendis iſtis prohibitionibus & decretis, ne contra fiat libero commercio per conſtitut. conceſſo prouincialib. Socarrat. in cap. ſi vero aliqui allodiarij. numer. 49. & in conſtitut, quę vulgo allegatur reuocatio del deſtrenyement de Tortoſa. eſt hodie. capit. quart. tit. de commercis & ſecurit. de camins. in noua compilat. de qua Mieres. coll. 6. in curia Perpi-
135 niani Petri. 3. cap. 31. de inhibitione victualium. † Omitto plures caſus, in quibus quilibet princeps non recognoſcens ſuperiorem, procedit contra clericos ſuę prouinciæ, vt in caſibus, qui vocantur caſus priuilegiati. Laurent. vbi ſupra. qui ponit huiuſcemodi quamplures caſus. Aufrer vbi ſupra regula 4. in 1. & 2.
137 Fallentia. † quia licet priuilegium clericale ſit de iure diuino. not. in capit. at ſi clerici. de iudic. ex. in capit. perpendimus. de ſentent. excommu. ex. in capit. 2. de maiorit. & obed. ex. tamen Papa illud in certis caſibus & ſic particulariter & non vniuerſaliter tollere poteſt, not. in cap. decernimus. de iud. ex. in Can. ſunt quidam. 25. q. 1. exemplum in Cano. præter. P. verum in glo. ducibus. 32. diſtinct. vbi Papa ducibus committit cauſam clericorum. item in Cano. Mennam. ſecunda queſt. quinta. in
138 Can. nos ſi incompetenter. 2. q. 7. in Can. illud. 10. q. 3. † nam Papa quandoq. clericos exuit clericali priuilegio ipſo iure &, ipſa conſtitutione. vel etiam per delegationem & commiſſionem factam laicis, tribuit laicis iuriſdict. plures caſus refert Aufrer. vbi ſupra in 1. regula. in. 1. Fallen. et in allijs & in 1. Fallentia. 4. regulę. & Fallent. 30. 32. Carol. Carcaſſon. vbi ſup. li. 2. c. 17.

ex

ex alijs,quos non reſcribo. Belluga de propoſitione grauaminũ.
139 P.dubitatur.ecce † in portu & delatione armorum per principẽ prohibita cognitio principis eſt. Aufrer. regul.1. fallent. 13. in fine. Benedict. in dict. cap.Raınuncius. verbo vxorem nomine adelaſiam. num. 436. 438. de teſtam. ext. Couarru. in pract. cap. 33. num.7. & quid de familiaribus inquiſitionis contra prauitatem hęreticam. glo. retardentur. in cap. ſtatutum.1. de hęretic. in ſex. ſed hac prærogatiua qualiter ſeculares iudices, in hac prouincia vtantur contra clericos, & vſq. ad quas metas, ſuperius diximus. quid in Gallia ſeruetur, non eſt curandum. quãdo vero dicatur clericus deprehenſus cum armis, & de quib. armis prohibitio intelligatur, Carcaſſon. in d.cap.17.in 1. caſu
140 priuilegiato. Alter † caſus, et quidem etiam priuilegiatus, apud nos etiam frequens, de quo diximus, ſi iniurientur clerici ſecularibus iudicibus, ſi turbent vel vſurpent eorum iuriſdictionem, ſi reperiantur in crimine & delicto. Aufre. reg. 1. fall. 14. 15. Laurent. vbi. ſup. num. 14. verſ. ſextus caſus. ſed eſt obſeruandum detentionem perſonæ clericorum apud nos eſſe limitatam ad xxiiij. horas, de iure, vero canonico ſtatuitur ſpatium xx. tantum horarum. Laurentius vbi ſup. num.20. ex traditis per doct. in cap. vt famæ.de ſenten. excom. ext. Lucas de Pen. in l.generali.verſ.quid in clericis. de decurionibus.li.10. C. tractat materiam.Panor.in cap.non cum ab homine.verſ.pro expeditione. & ſequentibus col. de iudic. plures caſus huc pertinentes ponit Carol. Carcaſſon.lib. 2. cap. 17. in 1. caſu priui-
141 legia. Tertius † caſus eſt in clerico violante ſaluamguardiam regiam.l.2. vt nemo priuatus, titulos prædijs ſuis, vel alienis im-
142 ponat vel regia vel a ſuſpendat. appellat † ſaluamguardiã, velum regium. Aufre. regul.1.fall.12. dicitur emparamentum. & eſt hęc magna regalia. Calic.in marg.dubio.8.verſ.88.& fundatur in vſ. ſimili modo.& vſ.quoniam per iniquum. & eam clerici ſeruare tenentur, & omnem ſecuritatem a rege datam. Cali. vbi ſup. verſ. 87. & quod ſolus princeps hanc ſaluamguardiã concedit, & quibus ſit concedenda. Calic.d. verſ. 88. qui allegat

iura. Mier. collat. 4. in curia. 2. Barc. Iacobi. 2. cap. 18. de ſalua-guardia principis. & in curia Iacob. 2. Montiſalbi. cap. 3. Carcaſ. lib. 2. cap. 17. verſicul. ſecundus caſus eſt. & hic qui infringit ſaluamguardiam incidit in crimen læſę maieſtatis. doct. vbi ſup. & in d. vſat. ſimilimodo. Iacob. Valleſicca. plura de eadem Aufrer. vbi ſup. & in verſ. de ſalua guardia, a quo & per quem debeat impetrari, & quib. debeat concedi: &c. vbi remiſsiue. Guido Papę. q. 56. & de pœnis violantium & frangentium eam. q. 418. ſane contra clericos exactio pœnæ fiet per iudicem eccleſiaſticum. Aufre. in d. l. imitat. 12. verſ. ſciendum eſt autem. & ex Calicio ſuperius, tradidimus. extat titul. de guiatges y ſalua guar-
143 dias. volum. 1. conſtit. Quartus caſus † eſt frequens in hac prouincia contra clericos non ſeruantes manutentias datas exiſtentibus in poſſeſſ. beneficiorum. quia hęc regalia ex regio velo deſcendit, quod per principem, qui conceſsit reuocari debet cauſa cognita. cap. 1. 2. de manutenentias. 1. volu. conſtitu. Guido Pap. quæſt. 552. num. 7. 8. qui dicit Papam Martinum hanc practicam in poſſeſſ. beneficiorum laudaſſe, vt manuteneatur poſſeſſor, in ea poſſeſsione, in qua exiſtit. & iudex ſecularis procedit contra clericos ſpoliantes poſſeſſorem, & violantes manute-
144 nentiæ prouiſionem. † Quintus caſus ſequitur omnino laudandus, quē ponit Boſſ. tit. de principe & priuileg. eius. n. 211. quādo parantur arma, vel ſeditiones, rixæ, tumultus. quia in his etiā contra clericos & religioſos procedit iudex ſecularis, vt tollatur via facti, vt non ſequatur publicæ perturbationes. Boſſ. vbi ſup. ex alijs, quos citat. ſed & hic moderatio caliciana tenenda eſt & ſeruanda pacata & ſedata rixa, turbatione & tumultu. alios caſus priuilegiatos proſequitur Laurentius vbi ſupra & Carolus de Graſſalij. in dict. cap. 17. quos iam ſuperius tetigimus, & plenius tractantur per Docto. ſuperius citatos. adde caſum frequentem de quo Carcaſſon. cap. 16. ſcilicet ratione fęudi quod clericus tenet pro domino laico. nam & coram eodem de controuerſis feudalib. reſpondere debet. vt ſup. iam eſt ſufficienter
145 explicatum. † Quod autem ait clericos puniri per iudicē ſecula-

rem

rem coercitione politica, non iuriſdict. contentioſa. id minus Probo. quia punitio omnis, perſonę aut bonorum, quo ad pœnam vel corporalem vel pecuniariā fiſco applicandam, ad epiſcopos pertinet, in hac prouincia, vt ex Calicio tradidi. politica enim ratio noſtris regibus contra eccleſiaſticas perſonas non eſt expediens, nec ab eis recepta, niſi ſub moderatione & forma iam antea explicatis. Aliam formam procedendi contra clericos in caſib. in quibus iudex ſecularis poteſt contra eos procedere, ſcribit Belluga in d. P. dubitatur. nu. 18. quam laudo. nam & is in fine, ſe ſubijcit iudicio eccleſię, quo ad punitionem cle-
146 ricorum & magnam detentionem eorum. † Acrior eſt & magis periculoſa ratio procedendi contra clericos & eccleſiaſticas perſonas, quæ in Gallia obſeruatur. Carolus vbi ſuperius. Igneus in. d. l. neceſſarios. P. non alias. parte. 2. num. 116. cum plu-
147 ribus ſequentibus. † Sane ſicut procedere poteſt quandoq. rex contra clericos in caſib. priuilegiatis & abjs prędictis, ſub forma, & moderatione expreſsis; ſic & guidatica regia clericis data, eis proficiunt, & niſi ſeruentur per iudices eccleſiaſticos, manu regia a carceribus eccleſiaſticis, clerici guidati extrahuntur. Marq. qui ponit exempla, in vſ. quoniam per iniquū. verſ. dicit etiam hic Pet. Terreni, & in vſ. ſimili modo. verſ. vnū
148 tamen quęro, iuxta pręmiſſa. † ſic et abolitiones & remiſsiones, quas facit rex poſſunt reſpectiue proficere clericis, & eccleſiaſticis perſonis. Mier. collat. 10. in curia Barcin. Reginę Marię. cap. penul. numer. 4. 5. propter generalem & vniuerſalem iuriſdict. quam in omnibus populatis ſuæ prouinciæ habet dominus Rex. Mier. ibid. Calic. in Margar. dubio. 8. verſ. 34. Au-
149 frer. regula. 4. fallen. 2. Carol. Carcaſſon. vbi ſup. cap. 18. † Quod ego intelligo in his, quorum inſtantia vel proceſſus pertinet ad iudicē ſecularē: licet diſtrictio perſonæ aut pœnę executio pertineret ad iudicem eccleſiaſticum, iuxta diſtinctionem ſuperius traditam. pro qua reſolutione facit glo. etiam ſi reus ſit. in auct. clericus quoque in lite pulſatus. C. de Epiſcop. & cleric. ibi. innuit, quod abſoluere poteſt abſoluendū, ſed non damnare

damnandum. huc pertinet l. fin. C. de generali abolit. l. generalis indulgentia noſtra. l. cum indulgentia noſtra. C. de ſentent. paſſ. & reſtitut. Aufrer. vbi ſup. qui indulgentiam principis reſtringit ad ea, in quibus princeps habet iuriſdi. in clericos, ibi. quo vero ad regem non videtur dubium. plura ſcribit Benedictus in d. cap. Raimuntius: verbo & vxorem nomine Adelaſiam. n. 444. & ſeq. non puto tamen hanc indulgentiam impepedire iudicem eccleſiaſticum in cognitione delicti per clericum commiſſi, quatenus ad eius forum & non ad ſecularem iudicem potuit & debuit pertinere. licet in gallia tentetur aliter. Aufrer.
150 vbi ſup. & Carcaſſon. d. cap. 18. verſ. & quia propter hoc. † vnū etenim iudicium non impedit aliud. not. in capit. cum ſit gene neralе. de foro compet. ex. in capit. 1. de offic. ordin. in cap. tuæ. de procurator. ex. Bald. in l. placet. in fine C. de ſacro Sanctis. eccleſ. Boſſ. tit. de falſ. nu. 105. & pluribus ſequentibus Panor. poſt Innoc. in dict. cap. 1. circa finem de offic. ordin. ex. Sane
151 † in hac prouincia, vt omnis ſcrupulus ex conſcientijs timoratis tolleretur & in tuto foret conſcientia principis & conſiliariorum eius, quoad exceſſus & enormitates clericorum, Carolus quintus memorię indelebilis imperator & rex Hiſpanię dominus noſter impetrauit a ſummo Pontifice in anno. 1525. com miſsionē ſpecialem Epiſcopo Gerunden. directam ſub nomine dignitatis, ad inquirendum & procedendum contra clericos & eccleſiaſticas perſonas ſeculares aut regulares cuiuſcumque ordinis atrocia crimina committentes. qui poſtea de iſtis clericis criminoſis cognouit, ſecundum tenorem d. commiſsionis & breuis apoſtolici, & aliorum reſcriptorum, quæ poſtea fuerunt per eundem Carolum, & eius filium & ſucceſſorem Philippum regem bonę memoriæ, impetrata pro declaratione & expeditione cōmiſsionis prędictę. de quo reſcripto videtur loqui decretumm concilij Triden. ſeſſ. 14. c. 8. quamobrē hodie Calic. ſcrupuloſitas in ꝓcedēdo cōtra clericos enormia delicta cōmittē tes, pacē publicā turbantes, ceſſat omnino, & modus procedendi iudicis ſecularis non eſt tantopere neceſſarius ſuis tamen caſibus
quos

quos ſup. notauimus, obſeruandus, præſertim cũ de iuriũ regaliũ defenſione, vindicatione, conſeruatione tractatur. Illud poſtremo admonuiſſe oportet aliquos ex præmiſsis caſibus, in quibus proceditur per iudices ſeculares contra clericos ſub forma prædicta, communicatos eſſe iudicibus inferioribus ſecularib. & ab eis etiam huiuſmodi proceſſus & procedimenta fieri poſſe, nec dici debere in omnibus caſibus proceſſum cameralem.

SVMMARIA.

1 *Subtile eſſe de actionibus, exceptionibus, et alijs quærere, & de forma, qua res in iudicium deducitur.*

2 *Inter fiſcum & priuatum idem iuris ordo ſeruatur, niſi aliter ſpecialiter ſit diſpoſitum.*

3 *In debitis liquidis contra debitores fiſcales proceditur via executiua.*

4 *Etiam in ſummarijs debet fiſcus offerre libellũ.*

5 *Fidelitatis iura ſunt inter populum & principem communia, ſignanter in cathalonia.*

6 *In cauſis eccleſiaſticis, quæ ex regia præogatiua tractantur in regia audientia, non poteſt iuris ordo obſolute ſeruari: niſi in feudalibus, emphytheoticarijs, et beneficialibus, et cõmunibus: ſecus in his quæ in modum extra iudicia-*

iuditialis defenſionis et non contentioſæ iuriſdictionis aut ordinariæ cognitionis vel extraordinaria via tractatur. de quibus in numeris ſeq. per exempla.

7 *Eccleſiaſticæ perſonæ compelluntur capibreuiare per baiulum generalem, res quas eccleſia tenet pro rege. licet in inſtrumento infeudationis vel dationis in emphyteoſim nihil de renouatione dictum ſit.*

8 *Renouationes, capibreuationes, inueſtituræ nõ ſunt tituli reales, nec inducunt nouã qualitatẽ.*

9 *Feudi renouatio ſeu inueſtitura inducit inter eoſdem renouantes probationẽ, niſi contrarium probetur.*

10 *Titulus ſeudalis ſeu emphiteoticarius et in ſimilib contractib. quis dicatur realis.*

11 *Cenſus preſtatio, preſupponit infeudationem.*

12 *Capibreuiare ſeu feudi recognitionem facere, cogitur vaſſallus vel alius coram ordinario vel iudice per dominũ aſsignato.*

13 *Feudales et emphiteoticariæ cauſæ cõtra eccleſiaſticos ſecundũ ſuã naturã, in curia regia tractãtur, cũ dependẽtibus & emergentibus*

et quo

et quo iure agatur.

14 *Eccleſiaſtici pro bonis patrimonij cæſaris etiam coram iudice ſeculari conueniuntur, et ordo communis in iudicio ſeruatur. quia tunc fiſcus agit iure priuati.*

15 *Patrimoniales cauſæ tractantur in baiulia generali etiam contra eccleſiaſticos.*

16 *Beneficiorum regiorum cauſæ et ſi de dotib. eorum agatur, tam in petitorio quã poſſeſſorio tractãtur in tribunali regio. et concedit rex expectatiuas ſuper dictis beneficijs.*

17 *Eccleſiaſticorum cauſæ pacis et treugæ et ſoni emiſſi, q̃ in regio tribunali tractãtur, cõmuni ordine examinãtur et ſeruatis terminis cõſtitutionũ. ſeruata moderatione ad eas metas, quas iudex ſecularis clericos et bona eorum diſtringere poteſt.*

18 *Eccleſiaſticorum cauſæ ſeu proceſſus contra clericos conuentos pro debitis ciuilib. vel cauſis, qui, per romanum Pontificem ſunt nudati priuilegio clericali, communi iudiciorum ordine pertractantur. et quæ ſint huiuſmodi cauſæ. remiſſiue. n ſeq.*

Clericus

19 *Clericus trahitur ad iudicem ſecularem, per firmam iuris factam eidem clerico per laicũ coram ſuo iudice.*

20 *Ex empti, ex contractu vel quaſi obligati, conueniuntur coram iudice ſeculari.*

21 *Clerico conuento in iudicio tabulæ, ſeruatur communis ipſarum cauſarum ordo.*

22 *Eccleſiaſtica negotia, veniunt ad tribunal regium, ſi laicus intentat remedium. l. ſi contendat D. de fideiu. & vtrum ſit actor vel reus. nu ſeq.*

23 *Firma iuris facta per laicum coram ſuo iudice impetrat citationem contra clericum, & tenetur clreicus, ſecularem iudicem adire.*

24 *A firma iuris, incipit iudicium, et olim omne iudicium per firmam iuris incipiebat.*

25 *Eccleſiaſtici iudices delegati, moleſtantes laicos per firmã iuris citantur in bancho regio.*

26 *Manutenentia, qualiter concedatur, per quã eccleſiaſtica cauſa tractatur in regia aud.*

27 *Manutenentia eſt vtile interdictum vti poſſidetis, quod pro rebus incorporalibus datur, quæ etiam in rebus eccleſiaſticis coram ſeculari*

lari iudice tractatur, non coram inferioribus, ſed in ſupremo parlamento.

28 *Manutenentia conceditur, nedum habenti titulum, verum & commendam.*

29 *Manutenentiæ reuocatio tractatur ſummarie in regia audientia.*

30 *Saluaguardia, emparamentum, guidaticum etiam in rebus eccleſiaſticis conceditur per regiam audientiam ex cauſa.*

31 *Saluãguardiam violans in crimine læſæ maieſtatis incidit.*

32 *Sequeſtratio fructuum ipſorum beneficiorum aliquando petitur ad fiſci inſtantiam iudicis officio nobili: aliquando partis, condictione ex lege.*

33 *Eccleſiaſtica negotia in recurrentibus ab oppreſſione, & afflictione trahuntur ad regiam audientiam, et de conceſſione literarum.*

34 *Rex poſsidens rem, in qua per ſequeſtrationẽ, recurſum, vel alias, ponit manum ſuam ſuperiorem, non poſsidet pro ſe, ſed ius conſeruat partibus.*

35 *Appellari non poteſt à manus regiae appoſitione.*

36 *Manus regia in rebus corporalibus eſt realis appoſitio. in incorporalibus verbalis.*

37 *Eccleſiaſtici et prælati, pro ſuis temporalitatibus obtinent literas executoriales a regio ſenatu.*

38 *Eccleſiaſticorum cauſæ per abuſum temporalitatum, trahuntur ad regium tribunal.*

39 *Nullitas nulla maior, quam cum quid fit extra poteſtatem.*

40 *Eccleſiaſtici pro refectione murorum et adiutorio belli, monentur per regem.*

41 *Contra eccleſiaſticos delinquentes procedit rex cum ſua limitatione & moderatione, remiſsiue.*

42 *Sequeſtrat. pro conſeruatione iurium beneficiorũ expeditur iudicis officio et ab eo depẽdentia cõmuni ordine tractantur.*

43 *Inuocationis brachij ſecularis cauſa tractatur in aud. et an a prouiſione inuocationis appelletur vel ſupplicetur.*

44 *Aſsiſtentia officialis regij, petitur per eccleſiaſticum ſeu executorem literarum apoſtolicarum et n. ſeq.*

inuocatio

45 *Inuocatio brachij ſecularis, in quo ab aſsiſtentia differat?*

46 *Inuocato brachio ſeculari fit executio nomine iudicis brachium impartientis, et quando ab ea ceſſandum.*

47 *Occidere non dicitur qui aſsiſtit delicto.*

48 *Brachia duo eſſe, vnum ſeculare, alterum eccleſiaſticum.*

49 *Inuocato brachio ſeculari intereſt an executio ſit facienda in bonis laicorũ an in rebus eccleſiaſticis. et de modo procedendi.*

50 *Eccleſiaſticis iudicibus familia armata et alia vrgentiora executionis remedia, non ſunt licita: et hinc petunt aſsiſtentiam ſeu brachij ſecularis auxilium.*

51 *In inuocatione brachij ſecularis oportet partẽ citari: non tamen cognoſcit iudex de meritis cauſæ principalis.*

52 *Inuocatio brachij ſecularis eſt remedium extra ordinarium.*

53 *Inuocandum brachium ſeculare per eccleſiasticos, non acceleranter ſed pro remedio iuris vltimo,*

inuocato

54 *Inuocato brachio ſeculari, ſeu petita aſſiſtentia in cauſa ciuili, proceditur diuerſo modo atq criminali et qualiter in vtraq procedatur, et in cauſa mixta.*
55 *Iudex ſecularis quando in inuocatione brachij ſecularis ſit merus executor: et quando adquieſcat proceſſui curiae eccleſiaſticae, et quid in caſu hæreſis.*
56 *Iudex ſecularis non ſemper adquieſcit proceſſui iudicis eccleſiaſtici, etiam in caſibus, in quibus eſt ſolus executor in inuocatione brachij ſecularis.*
57 *Aſſiſtentia iudicis ſecularis per eccleſiaſticũ petita, an ſit neceſſaria in ea citatio? & an idem, quod in inuocatione brachij ſecularis ſit circa executionem ſeruandum?*
58 *Eccleſiaſtica negotia tractantur in regia audientia occaſione empara factae ſigillo regiæ cancellariae, dum petuntur executoria litterarum apoſtolicarum: aut manutenentiae vel ſaluae guardiae.*
59 *Emparam apponi in ſigillo regiae cancellariae quibus liceat petere, & de practica appoſitionis*

tionis & iuſtificationis, ſeu cancellationis, & determino.

60 *Firma iuris quid ſit.*

61 *Manutenentia reuocationis cauſa quem terminum habeat.*

62 *Empara in cathalonia duplex. realis & verbalis: et de vtraq. et de pœna frangentis amparam remiſsiue.*

63 *Empara verbalis quid contineat.*

64 *Empara nulla ſine iudicis auctoritate et præcepto fieri poteſt.*

65 *Empara eſt, veluti manus regiæ impoſitio, et ſimilis ſequeſtro.*

66 *De empara verbali, quæ fit per ſigna vel cruces, remiſsiue.*

67 *Empara non tollitur, ſine iudicis licentia.*

68 *Empara, quandoq. dicitur bannum.*

69 *Empara, fit in ſcriptis.*

70 *Poteſtas temporalis et ſpiritualis, ſecularis et eccleſiaſtica, ad inuicem vices ſuas ſibi præſtant.*

81 *Romanus pontifex ſuperior eſt imperatore. et ratio quia ipſius eſt orbis et plenitudo eius.*

Y *omnia*

omnia iudicaturus & a nemine iudicandus.

72 *Manus regia murus eſt eccleſiæ. & aliqua notanda de vtraq poteſtate.*

73 *Poteſtas ſecularis et eccleſiaſtica ſunt duo brachia veluti dextrum et ſiniſtrum, quæ ſeſe adiuuare ad inuicem oportet.*

74 *Auxilium temporalis iuriſdictionis eſt implorandum per eccleſiam a principibus ſecularibus.*

75 *Iudex ſecularis, ſi opportuerit, poterit implorare iudicis eccleſiaſtici auxilium, pro ſua exequenda ſententia aduerſus eos in quos non habet ius correctionis.*

76 *Inuocationis brachij ſecularis iudex, partem audit, et terminum præfigit ad opponendum exceptiones. et quare non poſsit cognoſcere de exceptionibus oppoſitis.*

77 *Iudici non licet de legibus iudicare, ſed ſecundum ipſas leges.*

78 *Exequi ſententias licet per legitima iuris remedia: et vbi executor apoſtolicus illa adhibuit, publicum conuocat auxilium: pro vltimo remedio.*

DE CAVSIS ET NEGOTIIS ECcleſiaſticis, quæ frequenter occurrunt, tractantur et examinantur in hac regia Audientia et ſub qua forma.

CAP. XV.

VEntum eſt, quo volebamus. nam hactenus regalia iura eccleſiaſtica regis Aragonum & comitis Barcinone, vt
1 cumq. propoſuimus, † nunc qua ratione & forma in iudicium deducantur, & de his tractetur in regio ſenatu paucis dicamus. neq. hoc loco explicare oportet actiones, exceptiones, officium iudicis, aut alia iuris remedia quibuſcumq. nominib. appellentur, ad intelligendum, qua actione ſeu quo remedio hęc negotia eccleſiaſtica in regia aud. introducantur & proponãtur: ſubtiliora enim hæc ſunt. Bart. in l. omnes populi. nnmer. 66. verſ. ſeptimo principaliter quæro de iuſt. & iure. D. & in l. de quib. de legibus. D, nu. 19. verſ. tertio principaliter quæritur. & a noſtro inſtituto, quod proſequimur, aliena: ſed id tantum agimus, id docemus, & monſtramus, quod cupimus omnibus fieri notiſsimum, qualiter de negotijs & factis eccleſiaſticis in regia aud. plerumq. contingat diſceptari, ſine violatione iuriſd. eccleſiaſticę, aut cenſurarum metu, ſecundum iura & mores noſtrę prouincię & regij ſenatus receptum ſtilum & obſeruan-
2 tiam. † Et licet in cauſis iurium regalium & in quibus de iuribus præcipuis ipſius regis tractatur, iuris ordo cõmunis ſeruãdus ſit, aduerſus fiſcũ & inter fiſcũ & priuatum, niſi aliter cautũ & ſpecialiter diſpoſitũ in iure reperiatur. l. 1. de conduct. et procu-

 ratoribus.

ratoribus ſiue exactorib. predior. fiſcalium & domus Auguſtæ. lib. xi. Cod. ait lex. conductores hominesue auguſtiſsimæ domus noſtrę, quoties de cauſa ad domum noſtram pertinente, aliquid quæſtionis emerſerit: non aliter, quam ex legum ordine (quibus ſimiliter omne hominum genus tenetur) vel excipiant, vel inferant actiones. etc. & ibi. grauior enim pœna conſtituenda eſt in eos, qui noſtri iuris ſunt, & noſtra debent cuſtodire mā data. & not. ibi. platea. in verſ. nota ergo. facit l. hac lege. de proximis ſacror. ſcrinior. lib. xij. Cod. ibi. ſtrictum iuris & integritatis congruum ordinem conſeruari. facit etiam l. nimis propere C. de except. rei. iud. glo. pertinet. in l. 1. C. de petit. hæred. dixi antea ex Calic. in Marg. dubio. 5. verſ. 53. ibi. premiſsis igitur
3 etc. ſubijciamus regulam generalem. † Exceptis debitis liquidis & contra debitores fiſcales pro quantitatibus liquidis, in quibus fiſcus procedit via executiua. l. penul. vbi Bart. & platea. verſ. nota quod debitores. C. de conuenien. fiſci debitorib. lib. 10. C. ſed vbi de non liquidis agitur, vel de iure pretenſo per fiſcum contra priuatum et in quibuscumq. cauſis patrimonij Cæſaris & fiſcalib. in quibus ius ſpeciale non eſt conſtitutum, iuris ordo ſeruari debet. l. penul. de delatorib. lib. x. Cod. ibi. & recto iuris ordine.
4 † debet ergo dari libellus, etiam in ſummarijs. platea in d. verſ. nota ergo. ibi. debet enim dari libellus. & in d. l. penul. verſ. nota quod debitores fiſcales ſummatim exiguntur. & ibi. ſed ſi nondum ſunt redacti in numero debitorum, ſed dubitatur, an ſint ſeu contradicunt ſe eſſe debitores etc. licet hæc ita ſeſe habeant, et iuri ac rationi conſentanea ſint, vt eadem lege, qua populus, & princeps iudicetur. leg. digna vox. Cod. de legibus
5 leg. princeps. D. eod. † et fidelitatis iura ſint inter principem & populum communia. capit. pri. P. dominus quoque. de forma fidelitatis. dominus quoque in his omnibus vicem fideli ſuo reddere debet; quod ſi non fecerit, merito cenſebitur malefidus. quod in hac prouincia, magis & fœdere arctiore confirmatum, eſſe teſtantur iuramenta ſanctiſsima quę initio regiminis & in nouo ingreſſu prœſtant noſtri reges.

Reges & Principes Chriſtianiſsimi,& quę iudicem illis præſtantur. in vſat. cunctum malum. ibi. debet eſſe ex vtraq. parte redirectum. Socarr. in capit. licet de iure romano. numer. 18. & in capit. duplex eſt homagium numer. 12. facit tex. in capit. 27. nos e noſtres ſucceidors. in 2. curia Barcinon. Iacobi ſecundi. eſt in titul. de iure iur. volunt. & neceſſ. capit. 2. Mieres. collat. 4. in dicta curia capit. 29. item, quod noſtri ſucceſſores. & hanc viciſsitudinem & reciprocationem in procedendo & iudicando, in iudicijs ſeruari oportere in cauſis principis, & priuatorum, docet & pluribus rationibus confirmat Igneus, in dict. l. neceſſarios. P. non alias. parte. 2. numer. 179. cum numeris ſequentibus. innoc. in cap. nouit. numer. 2. de iudic. ex.

6 † tamen in cauſis eccleſiaſticis, quæ ex prærogatiua regis, ad regiam veniunt aud. & in ea examinantur, non poteſt hic ordo iuris communis recepti & declarati per iura patrię, praxim & ſtilum, inconcuſſe & abſolute obſeruari. Nam vt omittam cauſas feudales & emphytheoticarias & quaſdam beneficiarias regiorum ſcilicet beneficiorum, quæ ſua natura in regijs tractantur tribunalibus & ſuis caſibus in regia audientia, in quib. ordo communis ſeruare debet, & ſeruatur idem ordo, qui in alijs cauſis feudalibus emphytheoticarijs, & in cauſis communibus: nam communes cauſæ in vſatic. de omnibus cauſis namq. communibus. appellantur, vel communia placita in vſa. conſtituerunt etiam ſepe dicti principes. in fine. inter ſeculares, & laicos litigantes communiter obſeruatur, tamen in alijs negotijs, quæ propter aliquam extrinſecam cauſam & qualitatem, ad regium deducuntur tribunal, non poteſt hic ordo ſeruari; ſed plerunque in modum extraiudicialis defenſionis & non contentioſæ iuriſdictionis aut ordinarię cognitionis, aut alia extraordinaria via, de illis in regia audientia diſceptatur; dum rex pro ſuo iure regali & prerogatiua, ſeſe opponit abuſibus prelatorum & iudicum eccleſiaſticorum; dum eorum ſcandaloſis procedimentis obuiat & contradicit; dum pacem & treugam, amparamentum, guidaticum a ſe datum tuetur;

dum ſaluamguardiam, manutenentiam defendit: dum auxilium ſuum pręſtat, et in reliquis huiuſmodi ſimiliter. itaque in his vel extra ordinem vel vt res, vt occaſio poſtulat, officium ſuum rex interponit etiam non poſtulatum, ſeruata tamen in omnibus aliqua cauſæ cognitione, vt informato et inſtructo ani
7 mo in omnibus procedatur. † Hæc exemplis illuſtriora reddamus. Dominus rex et comes Barc. ſeu pro eo baiulus generalis Cathalonię, vel procurator regij patrimonij in comitatibus Roſſilionis et Ceritanię, feuda regia et alia bona patrimonij regij, quæ per prælatos eccleſiarum aut alias perſonas eccleſiaſticas, in hac prouincia tenentur et poſſidentur pro domino rege, vult recognoſcere, renouare, confeſſiones, inueſtituras et alias conceſſiones, et vt vno verbo patrio dicam, capibreuiare prędicta, iuxta tex. in capit. item ne ſuper laudemio verſ. aiuſtants que al vaſſall. in curia Perpiniani. Pet. 3. Miec. coll. 6. in eadem curia capit. item ne ſuper laudemio. rub. de feud. et foriſcapijs. nam licet in inſtrumento inueſtiturę et infeudationis vel ſtabilimenti et in emphytheoſim dationis, de renouatione expreſſe nihil actum ſit, inter ſeniorem et vaſallum: dominum et emphytheotam; tamen ſi dominus renouationem et recognitionem petierit, ad eam vaſallus et emphytheota tenentur. not. in auct. ſi quas ruinas. de ſacro ſanctis eccleſis. C. in P. emptoribus de non alien. rebus eccleſ. Marq. in vſat. de baiulijs. in 3. q. verſic. ex his igitur duabus quęſtionibus. Socarrat. in in capit. ſi allodiarius fuerit. & in capit. ſi caſtellanus ſiue vaſallus. vbi eſt tex expræſſus. latius in capit. domino defuncto. numer. 19. Molin. in pariſien. P. 7. numer. 24. paris de puteo
8 de redintegratione feud. capit. 27. † iſtæ tamen renouationes, & capibreuationes, inueſtituræ, non ſunt tituli reales, ſed ſunt actus, executionis, exercitij & poſſeſſionis feudi, emphytheoſis. & ideo non dicuntur actus diſpoſitiui, nec inducunt nouum feudũ nec nouam qualitatem in feudo aut in emphytheoſi: ſed vetus
9 feudum pre ſupponunt. † Quia tamẽ reciprocã confeſſionem & recognitionem implicant, inducunt probationem inter eoſdem.

dem, donec contrarium probetur. Guido Pap. deciſ. 272. Molineus.vbi.ſupra. numer. 24. & P.1. glo. 5.numer. 33. Ranchin. ad Guidonem.Socarrat. in cap. item ſi certę ſint conuentiones. per illum tex.ibi. in inſtrumento conuentionali. & cap.
10 ſi vero nullum inſtrumentum.† titulus autem, eſt ipſe contractus feudi ſiue originalis conceſsio atque infeudatio. Calic. in vſat. magnates. numer. 30. verſ. quintus caſus. Solſona in ſtilo capibreuiandi.rub. forma recognitionis factę per emphytheotam.verſ. eſt præterea ſciendum. ibi. & intelligo eſſe titulū realem. idem omnino in emphytheoſi & in contractib.ſimilibus agrario,quęſtiario,& id genus reliquis,dicendum.Socar.in c.eod. modo. Solſo. in d.verſ. & intelligo eſſe titulum realem.ex Cali.
11 ſane † exprę ſtatione cenſus prę ſumitur infeud.Socar.in d.c.ſi caſtellanus. n. fi.ex Bal.de puteo. vbi ſu.tit. de verbo.ſignifi.verbo. inueſtitura. Molineus vbi ſup. nu. 28. poterit autem duplici via
12 † vaſallus cōpelli ad recognitionē, idē in alijs ſimilis conditionis hominib. obſeruandū,per iudicē ſcilicet ordinariū vel per adſignatū.Mier.coll.4.in.1.curia.Bar.Iaco.2.c.itē quod aliquis homo.ibi.et nota,quod tex.hic dicit.ſub rub.de iudicijs feud.Solſo. vbi ſup.in prefatione.verſ.et quia iā cōſtat.tradūt canoniſtę in c. cæterū. de iudic.ex.legiſtę in locis cōmunib. per alios citatis &
13 ſatis vulgatis † hic ergo cōmunis ordo ſeruabitur,quia hæ cauſæ ſecundum ſuam naturam in curia regia tractantur.cap. cęterum de iudic. capit. ex tranſmiſſa.capit. verum. de foro com pet. in vſat. omnes homines firmare debent. ibi. in ſuo.et ibi. ruſticus quoq. & glo. in ſuo. iud. in verbo ſeniorib. & in verſ. quid de emphytheota. Calic. in verſ. quæro, qualiter dominus. igitur legitimata iudicis perſona et loci iudicij in quo vaſallus reſpondere debet, opportunitate, vaſallus firmat ius ſeniori, emphytheota, domino.dict. vſat. omnes homines firmare debent. quod etiam hodie obſeruari ſcribit. Calic. in verſic. hæc forma requiſitionis firmamenti. ibi. hæc firma directi ſeu iuris probatur à principio. & ibi. nec in firmamento conſueuerunt apponi quantitates hic adiectę. ſequitur.

Marq.ibid. verſ. quæro an de omnibus cauſis. & verſ. ſed quid de emphyteota. Rurſus in verſ. quæro quid ſi dominus mandat. latius hęc in vſat. placitare. ibi. infra ſuum comitatum. & ibi. infra curtis ſuæ ianuam. & ibi. in ſuo. offertur libellus,& cætera iudicij tela texitur, ſicut inter ſeniores cum vaſallis laicis ordinatur.ea,qua ratione componatur, curſus cauſarum & ſtrepitus iudiciorum docebunt. iam vero,ſi de ſeruitijs,ſi de oneribus,cenſibus,agrarijs,partibus expletorum & alijs iuribus dominicalib. ratione feudi aut emphytheoſis,controuerſia ſit inter dominum regem & pręlatum,inter inquam ſeniorem & vaſallum, dominum & emphytheotam; idem ordo obſeruabitur, eadem ratione iudicium inſtituetur. Socar. in cap. vaſallus ſiue caſtellanus. & in cap. ſi aliquis dominus vult ire ad partes ſarracenorũ. in cap. ſi aliquis habet hominem. Solſo. vbi ſup. rub. forma antipochę factę per emphytheotam. verſ.& ſic ex prædictis habes. idem in rub. forma recognitionis factæ per hominem propriũ. verſ.tertio quæro, quia ſupra facta eſt mentio. Iudaic. in vſ.omnes homines firmare debẽnt. verbo. ſenioribus. quia de his reb. idem iudicium eſt, quod de feudis & emphytheoſi,& alijs ſimilibus,idem iudex. rub. de qnibus rebus ad eund. iudicẽ etc. D. glo. eundem iudicem. in l.1.eo. in his omnibus iure actionis agitur, & dominus rex, vt priuatus quilibet ſenior,litigat cum ſuo vaſallo,cum emphytheota, & alio quocumq.penſionario,cenſuario; & ex contractu agitur: ſaluis illis prerogatiuis, quæ ſpeciali
14 iure regi tribuuntur, vt antea indicaui. † Age vero, ſi de bonis patrimonij Cęſaris contra eccleſiaſticas perſonas lis oriatur, quia hæ lites in regio tribunali tractantur, niſi perſona eccleſiaſtica pulſata, coram iudice eccleſiaſtica ius firmet, & firmata contentione, pro iudice eccleſiaſtico ſententia feratur, ſed cum lis coram iudice ſeculari tractanda eſt; idem ordo, qui in cæteris controuerſijs cum laicis inſtitutis obſeruatur, erit tenendus.quia in his dominus rex & procurator patrimonij illius iure priuati agit & iure act.agit. glo. pertinet.in l.1.C.de petit. hęred.Calici in Marg.dubio.5. verſ.52. ibi. premiſsis igitur iam dictis caſib.

peregrin.

Pregrin. de iure fiſci, lib. 4. tit. 3. nu. 24. & lib. 6. tit. 1. num. 1. 15 & ſeq. † exempla plura poſſunt dari in cauſis baiuliç generalis & procurationis regię inter fiſcum patrimonij Cęſaris motis, & eccleſiaſticas perſonas ſuper reditibus regij patrimonij, & ſunt omnes cauſę de regalib. regijs & ex regia prerogatiua in ipſius tribunali ad id deputato, vel in regia aud. tractandæ. Calic. in Marg. dubio. 8. verſ. 172. Mier. coll. 11. in caria Barc. Alfonſi 4. cap. 2. les cauſes. verſ. ſequitur in tex. P. e per ſemblantment volem. & verſic. quęro hic, quæ dicatur cauſa patrimonialis domini regis. & verſ. ſecund quęro, quis poſsit cognoſcere de cauſis patrimonialib. huiuſmodi. de quib. loquitur præſens conſtitutio, prout ſunt lezdę. idem . coll. nona. in curia Bar. Ferdin. 1. cap. 29. quia quandoq. contingit. verſ. ſequitur. in tex. P. caueant autem ipſi officiales. ibi. ſecunda regula eſt. & ibi. pro regalijs autem & alijs iurib. nobis pertinentib. & ibi. nota ergo hic. & verſ. & ita dominus rex, ſeu eius fiſcales. ibi. in quib. rex eſt, 16 tanquam priuata perſona. idem † eſt ſi pro regijs beneficijs ſpiritualib. & dotib. eorum agatur. nam de his agitur in tribunali regio, in petitorio & poſſeſſorio. in cartha ſenatus regij Barchinõ. miſſa ad Carolũ quintum bonæ memorię ſuper facto commendarum S. Ioannis data Bar. 13. Feb. 1551. in verſ. confert veſtra Maieſtas beneficia eccleſiaſtica per predeceſſores ſuos fundata, & cognoſcit de illis in petitorio & poſſeſſ. & ad dicta beneficia concedit expectatiuas. & vero illis venerandis doctorib. ad regẽ in re omnino ſeria reſcribentib. eſt credendum. Bart. in l. de qui 17 bus, nu. 19. de legib. D. Rurſus † idem ordo ſeruatur in proceſſu querelę pacis & treugę, ſoni emiſsi, & in reliquis proceſsib. in quib. ex regia prerogatiua ad certum modum et certam limitationem proceditur cõtra clericos. nam in his proceſsib. cõmunis ordo obſeruabitur, qui inter laicos ſeruatur, terminis conſtitutionis ad clericos inflexis. Calic. de pace et treuga. dubio. 7. verſic. ſed pone pręsbiter vel clericus. et dubio 17. verſ. ſed pone, quęrela offertur contra presbiterum. et dubio. 24. verſ. ſed quęro, an ſint tria tempora in hac materia pacis et treugæ quoad pręsbiteros.

ros. & verſ. ſed quęro, an ſint tria tempora, etc. quoad religioſos & exemptos. Mier. coll'4. in curia Gerundæ Iacobi.2. cap. 27. de bannitis, pro pace & treuga citatis. verſ. ex tertia parte nota quod cauſa pacis & treugæ eſt ciuilis. et ibi. & ideo clerici coniugati, non poſſunt declinare forum vicarij. qui hanc rem late explicat. in proceſsib. alijs vſat, ſimili modo. auctoritate & rogatu.ij.idem erit obſeruandum.ſiue ciuiliter agatur ſiue criminaliter contra clericos: ſed adhibita moderatione in procedendo ad eas metas, ad quas iudex ſecularis clericos vel bona eorum, diſtringere poteſt, ſecundum iura noſtrę prouincię, quod plene
18 fuit antea explicatum ex Calicio & alijs auctoribus.† Adde his eos proceſſus, qui in curijs ſecularib. ordinantur contra clericos conuentos pro debitis ciuilibus cum ſe foro ſeculari ſubiecerunt, vel ex cauſis mercantilibus & alijs negociationibus in quibus romanus Pontifex eos priuilegio clericali nudauit. nam in his omnib. cõmunis ordo iudiciorũ & iudicij tela cõmunis erit. exẽpla ſunt, in caſibus pragmaticæ reginæ Mariæ & in bullis Papę Clementis & papæ Benedicti, quæ omnia intra ſunt in tit. de iuriſd. omnium. iud. cap. 11. 12. 14. 15. 16. & prag. Petri 3. de qua in tit. de rebus prohibitis cleric. cap. 3. vol. 2. & in antiqua compilatione. in 2. parte. rub. ſegueixenſe diuerſes pragmaticas. etç. verſ. Lo Rey Alfonſo ters. & verſic. Lo Rey en Iaume ſegon, ab ſa real pragmatica. & ibi. apres papa Gregori. detentio enim horum fit per iudicem eccleſiaſticum, ſed cauſa tractatur coram iudice ſeculari, ad cuius cognitionem fit ſatisfactio. notat Aufre-
19 rius ubi ſupra, regula ſecunda, Fallen. 20.† Idem ſi laicus allegat ſe obligatum in curia ſeculari cum guarentigia & ſcriptura tertij, in fauorem clerici doloſe cautionem extorquentis, preueniendo iudicium coram eodem iudice ſeculari, qui eſt iudex executionis huiuſmodi ſcripturę, & firmando ius clerico. de hac cauſa cognoſcet iudex ſecularis iuris ordine cõmuni ſeruato, et ſicut in cauſis ſuorum ſubditorum. l. diſſolutę et l. fin. de condict. ex leg. C. facit. c. 1. de cleric. coniug. in ſex. Aufre. vbi ſu. Fall. 19. datur autem hoc caſu laico condictio ſine cauſa. d. l. diſſolutę. glo. fin.

fin.in d.l. fin. idē omnino in cauſis, in quib. auctoritate papę ſe ſubijciunt clerici pro debitis, aut cenſualib. et violarijs iudici ſe
20 culari. de quib. iam antea diximus. † idem obſeruandum,et cū agitur contra exemptos ex contractu vel quaſi obligatos,nam et hi coram iudice ſeculari vicario ſcilicet regio, aut domino rege conueniuntur. Mier. coll.2. in curia Bar.Petri.2. cap.11.permitimus etiam.verſ.nota tamen.Calic. in Marg. dubio. 6. verſ.151. ibi. et poſſet hodie. et de pace et treuga. dubio. 24.verſ. ſed quero an, hęc tria tempora.etc.quo ad religioſos et exemptos.et in locis ſup.citatis. quamquā hodie ab ijs cauſis ſeſe abſtinet plerumque regia aud.poſtremo,vt alia ſi quæ occurunt, omitam,
21 idem ordo † comunis cauſarum ſeruabitur in cauſis,quę in iudicio tabulę tractantur contra clericos,qui officia publica adminiſtrarunt,qui cōtra alios de iure ſeruatur.nam et hi tenentur tabulam aſſecurare.et tam ipſi;quam fideiuſſores ipſorū de quib. antea dixi quęrelis reſpondebunt, ſicut in alijs eſt obſeruatum. in prag.ſuperius citatis quæ ſunt in rub.ſegueixēſe diuerſes pragmaticas.verſ.lo Rey Alfonſo.3.in 2. parte antiquæ cōpilationis.
22 † Alia ratione cauſę et negotia eccleſiaſtica veniunt ad regium tribunal et in eo examinantur; cum ſcilicet laicus intentat contra clericum et quamuis perſonam eccleſiaſticam remedium. l. ſi contendat. D. de fideiuſſoribus. vel l. diffamari. C. de
23 Ingen. manumiſſ. † nam firma facta per laicum coram iudice ſuo,impetrat citationem contra clericum in terminis dictarum legum.et poteſt his remedijs vti contra quaſcumq. eccleſiaſticas perſonas.Couar. lib. 1. reſolut.capit. 18. numer. 5. per totum. nam is iudex laici qui proponit hæc remedia aut alterum ex his eſt adeundus, quem clericus aditurus eſſęt, ſi laicum conueniſſet. Couar.in d.nn.5.verſ. ex quib.apparet agentem ex. l.diffamari. aut ex l. ſi contendat.praxis huius iudicij proponitur ab eodem Couaru. num.1. 2.3. vtrum autem in hoc iudicio laicus qui prouocat actor ſit, an reus ſaltem, quoad primam petitionem et iudicis admonitionem ſequentē. nā quoad principale iudicium conſtat laicū reum eſſe,declarat Coua.n.4.in fine

et

& an remedium illud. d. ll. ſit actio vel exceptio, vel officium iudicis? alibi tradidi. & aliqua tangit Couar. in d. num. 4. & 5. idem iuris erit in omnibus exceptionibus declinatorijs aduer-
24 ſus iactationes, moleſtationes, turbationes, in quibus † iudicium incipit à firma iuris, facta per laicum, coram iudice ſeculari firmantẽ, de ſtando iuri & rei iudicatę. vnde plerumq. oritur contentio, inter iudicem ſecularem, & iudicem eccleſiaſticum, ſi clericus recuſet comparere coram iudice ſeculari proſequuturus iudicium firmę iuris & firmata contentione, ſeruatur concordia Reginę Eleonorę & Cardinalis Conuenarũ, cum alijs iuribus patrię, & ſequuta declaratione, cauſa continuabitur coram eo iudice, pro quo facta erit declaratio. de qua re ſuperius abunde diximus. extat tit. in. 1. vol. & in 2. de content. iuriſdict. & occupatio. temporalitatum. facit. l. circa: de probat. D. & in hac patria omne iudicium a firma iuris olim incipiebat, ne ſententię eluſorię eſſent. & hinc inde firmabatur. Mieres in tractat. caſus, in quibus quis tenetur firmare de iure. in vſ. omnes homines firmare debent. & vſ. de omnibus alijs namq. communib.
25 cauſis. & antea dixi. † Idem eſt, & cum laicus à iudicibus delegatis, moleſtatur. nam & hic præmiſſa iuris firma, iudicem delegatum monet iudex ſecularis, vt deſiſtat in procedendo, & cauſam & partes remittat ad curiam ſuam: alioquin compareat regium banchum informaturus, vt ſup. abunde fuit explicatum, & forma procedendi tradita, de qua Ferrerius in obſeruantijs. cap. 273. hic enim ceſſat concordia, in qua iudices delegati nõ comprehenduntur. plura vero negotia eccleſiaſtica tractantur in iudicio ſeculari, & potiſsimum in regia audien. quę ad eam trahuntur per implorationem officij iudicis, vel per eccleſiaſticum ſupplicantem, vel per laicum, in exemplis ſequentib. hęc
26 autem varie & non eodẽ ordine in regia aud. tractantur. † Ecce, beneficiatus timet ſe in poſſeſſ. beneficij moleſtari ab aliquo, adit regem & eius audientiã, offerendo ſupplicationem domino regi, ſeu eius locumtenenti, in qua petit ſe manuteneri, conſeruari, & defendi in poſſeſſ. talis dignitatis, quam deſignat; exhibet

bet titulos. & illis inſpectis, expediuntur literę manutenentiæ in forma ſolita, & ſeruatis conſtitutionibus. poteſt et ſine ſuppli catione cancellarius vel regens cancellariam aditus verbo, & facta fide de poſſeſſ. ſeu quaſi & titulis prima facie legitimis, dare
27 manutenentiam & mandare vt literæ ſtillatæ expediantur. † de quo iuris remedio Bart. in l. 1. in principio num. 1. vti poſsid D. eſt enim vtile inter dictum vti poſsid. quod pro reb. incorpo ralib. datur. Panor. in cap. veniens. de præſcript. in capit. cum eccleſia ſutrina. vbi Ripa. de cauſa poſſeſſ. & proprietatis. in cap. conqueſtus. de foro compet. in cap. licet. de probat. in cap. cum teneamur de appellat. Fernandus in repitiōne tex. in l. naturaliter. P. nihil commune. de adquirenda poſſeſſ. D. in 4. prefatione. verſ. ſecundum interdictum ſcilicet retinendę. & prefat. 5. verſ. primum ergo hac concluſione ſoluitur. et quod tituli ſint exhibendi petenti manutenentiam & interdictum vtile vti poſsi deris coram iudice ſeculari ſcilicet regio parlamento, docet idem Fernand. in dict. 5. prefat. verſ. occurente vacatione. ibi. veruntamen in beneficialib. & verſ. ſexto conſiderandum eſt. ibi. ſed nec cōcedam. ait enim, ſed nec concedam vnquam, coram alio temporali iudice poſſe iure quidem inſtitui, quam in cu rijs ſupremis parlamentorum, vbi legib. regijs in ſpiritualibus etiam, litigantes vti poſſunt, & quidem maxima cum eccleſiæ vtilitate, quoniam mixtum forum ibi eſſe non dubito. ab inferio ribus autem temporalib. vt pote ſeneſchaliis, balliuis, arbitror vſurpatam illorum remediorum cognitionem etc. hęc ille. quæ confirmat Ranchinus ad Guid. Pap. q. 1. huc pertinet quę ſcribit Rebuf. in ordinat. tit. de cauſis beneficiorum poſſeſſ. art. 1. glo. 1. in priucipio. & facit glo. non violentus. glo. coloratum. de pacific. poſſeſſ. in prag. quem librum canoniſtis verſandum in materia beneficiaria, vt pote continentem praxim eccleſię gallicanæ ſcribit idem Fernand. in d. prefat. 5. verſ. occurente vacatione. ibi. conſulo tamen, tibi, vt pro practica noſtri regni Fran-
28 ciæ. † non ſolum autem hęc manutenentia conceditur habenti titulum, ſed etiam habenti commendam. glo. titulum. ibi puto

contra

rium verius. in d. tit. de pacific. poſſeſſ. in cap.25. in actis curię anni. 1547. eſt in tit. de manutenentias.cap.13. & cap. 2. eo. ibi. titol almenys colorat. quę duo iura ſpectanda ſunt & omnino ſeruanda in concedendis iſtis literis manutenentię.& adde 195, que notatur in deciſ. 15.capell.tolo.ſed & inter duas manutenentias diuerſis conceſſas ſuper eodem beneficio, cauſa expeditur ſummarie.cap. 1. eod.tit. & cap.1. eod.vol.2. igitur ſi poſtea hic beneficiatus & manutentus moleſtetur, turbetur, aut ſpolietur poſſeſſ. ea res vſq.ad reſtitutionem poſſeſſ. beneficij & fructuum in regia aud. tractabitur & iuris ordine, in alijs communibus
29 cauſis obſeruato expedietur, aſsignato relatore. † Cęterum, ſi quis compareat in regia aud. petens reuocari manutenentiam & exhibendo titulos beneficij, vel declarationem ſuper proprietate aut poſſeſsione beneficij, iudicis eccleſiaſtici competentis, ſummarie cauſa expedietur & reuocatur manutenentia. iuxta tex. in capit. 1. eod. tit. & capit. 1. eod. volu. 2. plenum autem poſſeſſorium in beneficialibus aut petitorium, pro quo in rem actio competit. Ferdin. vbi ſup. prefat. 5. verſ. verius tamen eſſe puto. ad iudicem eccleſiaſticum pertinet in hoc regno, & ideo ad eum iudicem ſenatus regius ſiue parlamentum cauſam & partes remittit. Ferdin. ibid. verſ. ſupereſt ſoluenda. & hoc iure vtimur. d. cap. 1. de manuten. ibi. aian a declarar dins vn mes. de manutenentijs in reb. prophanis non concedendis, nihil hoc loco extat cap. 2. eod.tit. ad quod remittitur ſtudioſus. Bened. in d. cap. Rainūtius. verbo vxorem. numer. 330. cum plurib. ſeq. vbi de confirmatione Pape Martini. & in addit. Papę Leonis.x. in fauorē regis galliæ in cognit. cauſarum beneficialium, quoad poſſeſſorium. Guid. pap. q. 1. & 552. & ibi Ranchinus. & de hac manutenentia plura in d.q.552. num. 7. Rebuf. plene & ad noſtra iura pertinentia multa ſcribit, in ordinat. gallię tit. de materijs poſſeſſ. art. 1. glo. 1. num. 10. 11. 12. & art. 13. glo. 1. per totam. & tit. de cauſis benefic. poſſeſſ. art. 10. nu. 5. quin & cum camera apoſtolica interim intrat. poſſeſſ. beneficij eccleſiaſtici, petitur manutenentia pro parte ſedis apoſtolicę, ad manutenendū camę ram.

ram, & conceditur, & ſeruat regia aud. vt in carta ſenatus ad Carolum imperatorem.data Barc.13. Febru. 1551.ibi.petuntur co ram V. Maieſt.literę manut. Couar. in pract. cap. 35. numer.1. verſ.ſecunda concluſio. & in his, an teſtes admittantur ad probandum poſſeſsionem petentis manutenentiam. Ranchin. ad Guid.q.71. & idem Guid.q.85. extat tex. in d. cap. 3. de manu tenentias. vol.1. y ſi los tals beneficis vacaran.ibi.y dela poſſeſsio diuen tenir del dit benefici per inſtrument autentic. & de hac cognitione iudicis ſecularis,quouſq. ex tendatur, ex allegatis cõſtitut.ſatis apparet, in quarum confirmationem, ne forte in caute excedamus metas conceſſę cognitionis,eſt videndus vant. in cap. de nullitate ex defectu iuriſd. & vnde ac quib. mod. prouenit. numer. 54. & verſ.quamuis ſi eſſet quęſtio.& numer. 55.

30 † Alterum exemplum in ſaluaguardia, guidatico, emparamento.nam quamuis eccleſiæ ſint in pacibus et treugis domini regis. Calic. de pace & treuga. dubio 5. extat conſt. in nomine Ieſuchriſti de anno 1228. Iacobi.1. & in præcedentib.conſtitut eiuſdem Iacobi. in anno. 1225.anno. 1218. tamen quandoq. eccleſię impetrant ſaluamguardiam. ideſt protectionem ,& guidaticum ſpeciale, et ex cauſa conceditur eccleſijs, conuentib. vniuerſitati, collegio,et alicui particulari:ſed hoc ex cauſa .Iacob.2.in 2.curia Barc.c. 17.comſia e dega. Mie.coll.4.in curia 2. Barc. Ia. 2. c. item cum quilibet.verſ. videmus tamen. et verſ. hoc tamen ſcias. & licet conſtitutio ſit negatiua, tamen regalię non continẽtur in ea.et ſic conceditur facile huiuſmodi ſaluaguar. maxime perſonis priuilegiatis.Mie.in.d. verſ.hoc tamẽ ſcias.vſq. ad finẽ lecturę. et in curia Montiſal.Iaco.2.c.3.vbi hęc plenius.de hac regalia Cali.dub.8.verſ.88.Boer.deciſ.297.audendanus de exequẽdis mand.regijs.lib.1.c.11. et ad praxim huius prouincię obſeruãdus Boe. vbiſup. n. 4. et ſequentib.Rebuf. de mater poſſeſſor. art.2,glo.2.n.29.et ſequen.cõceditur igitur hæc ſaluaguardia a principe ad ſupplicationẽ et petitionẽ,et cõſequẽter iudicis officio nobili,et ei9 occaſione trahitur ad regiũ conci.quicũq. cõtra guidaticũ aliquid attẽtarint.eaq.res vel ciuiliter vel criminaliter

tractatur

tractatur, ſeruato iuris ordine, qui in cæteris cauſis obſeruatur in vſat.ſimili modo & vſat.quoniam per iniquum principem.in quib. hæc omnia plenius explicantur. Calic.in Marg. vbi ſupra.
31 verſ.88.ibi.tamen iſtud fuit peſsime conſultum. † qui hanc violant crimen læſæ maieſtatis committunt.Gregor.lib.39. cap. 9. num. 2. ſed non ſemper eadem pœna. quod obſerua in hac patria.Bart. in l. 1. ad leg.iul. maieſt.extat tit. de guiatges, ſaluaguardias, y penons.vol. 1. & alius tit. de guiatges.vol.2. vbi ſaluaguardiæ & guidatica in fauorem ciuitatis Barc.& portantium merces & victualia ad eandem.quæ ſunt Petri. 3. in anno. 1337.
32 1375. adde † quod ſequeſtratio fructuum beneficiorum,aliquando petitur iudicis officio nobili ad fiſci regij inſtantiam vel alterius. cap. 3.4.5. 6.de ſequeſtres y amparas.aliquando condict. ex lege.cap. primerament.& cap.fin.ibi. y que qual ſeuol perſona particular.tit. que los ſtrangers.etc. tertium † exemplum in
33 quo negotia eccleſiaſtica trahuntur ad regiã aud. ex regalia regia & ex officio nobili,ponitur in recurrentibus ab oppreſsione, afflictione. vſat alium namq. quoniam illud quoq. remedium eccleſiaſticis perſonis dari, iam antea docuimus; & laicis contra clericos & iudices eccleſiaſticos: & omnib. in prouincia commorantib.aduerſus oppreſsiones, violentias, afflictiones, vt iam docuimus. literæ autem impetrantur ad ſolam querelam recurrentis, qualiquali informatione præcedente, ne illudatur principi. poſt preſentationem literarum, ſi quid attentetur, id totum reuocandum eſt,& quidem illis remedijs quæ ſup. propoſuimus,ſeruatis terminis conſtitutionum. nam hoc habet præcipuum & vere regium manus principis,vt ea appoſita etiam in incorporalib. omnes partes conquieſcant. Rebuf.de cauſi benefic. poſſeſſor.in prefatione nu. 11. & idem de materijs poſſeſſ.art.5.glo.1. num.10.&
34 art. 1. glo.1. num. 24.† nec rex poſsidens rem in qua apponit manum ſuam ſupperiorem, pro ſe poſsidet aut poſsidendo ius adquirit,ſed conſeruat ius partibus etiam inter magnates.ibid.nu 12. ponitur enim res in manu regia, iure maioris imperij, ne partes rixentur. idem Rebuf.vbi ſup. art.1. gloſa prima nume.

35 † & ab appoſitione manus regię non appell:tur.idem vbi ſup.
art.1. glo. 1. nu.23. quia nemini facit iniuriam appoſitio manus
regia,nec aufert poſſeſſ.ab eo,qui eam habet;ſed præcipue ad ius
cuiq. conſeruandũ, eſt introducta. Boer. in Bituriges.tit.de iu-
riſd. om.iud.P. 4.& manus regia neminem ſpoliat.l. intereſſe
puto. vbi Bar. Alex. Alber. de adquir. poſſ.late Boer.deciſ.211.
36 num.9.† eſt autem alia realis appoſitio in reb. corporalib. alia
verbalis in incorporalib. Rebuf. d. nu.23. & ſeq. quæ omnia in
iſtis exemplis, quæ propoſuimus,ſunt obſeruanda,vt omnes ſub
diti diſcant reuereri mandata regia,literasſcilicet manutenentię,
ſaluaguardiæ,recurſus, & deniq. appoſitionis manus regiæ, rē
aut verbo factæ.hoc tertium exemplum poteſt verificari in plu-
rib. caſib. quos antea propoſuimus,cum de hoc vſat.aliũ namq.
loquuti ſumus. eſt enim maxima & præcipua regis prerogati-
ua, quæ in hoc vſat. fundatur. coniunctis vſ. quoniam per ini-
37 quum,& vſ. ſimili modo. † Quartum exemplum in petitione li
terarum executoriarum, pro prelaturis,& beneficijs, quę habēt
temporalitates in regno.vt iam traditum fuit.hę enim officio iu-
dicis nobili implorato,conceduntur.de quib. iam diximus ex le
gib. noſtris,& ex Carolo de Graſſalijs.lib. 2. cap. 12. Couar. in
38 pract.cap.35. num.3. 4. † Quintum exemplum, cum de abuſu
eccleſiaſticarum perſonarum beneficia obtinentium cũ tempo-
ralitatibus,expoſtulatio eſt coram regia maieſtate, quod male
tractantur palacia,domus prælaturarum ruinam faciunt, vaſalli
opprimuntur, dilapidantur bona,& iura beneficiorum. Aufrer.
vbi ſup. regula.2. Fallentia 26.eſt enim abuſus,vſus nullus,cum
aliquid fit contra auctoritatem & regias ordinationes, cridas &
præconia,contra patrum decreta,contra priuilegia,libertates reg
39 ni. † & nulla maior nullitas,aut maior abuſus,quam cum quid
fit extra poteſtatem. Boer. qui plura & vtilia ad propoſitum cu
mulat in deciſ.397. nume. 3. qui etiã plura regalia iura tractat.
nu.1.quorum cognitio etiam contra eccleſiaſticas perſonas ad re
gem pertinet,vt in exemplis per eũ traditis.quę autem ſint par-
40 tes regis, in his caſib.ſuperius tradidimus. † idem obſeruandũ,

cum monentur pro parte regis clerici & eccleſiaſticæ perſonę pro refectione murorum & adiutorio belli. Socarrat. in capit. ſi aliquis dominus vult ire. numer. 94. 95. Guid. Pap.
41 quæſt. 78.79. et ibi Ranchinus. † ſextum exemplum eſt cum procedendum eſt, contra perſonas eccleſiaſticas delinquentes. nam & hic iudicis officium nobile exercetur, cum limitatione & moderatione quam antea tractauimus quia diſtrictio perſonarum & pœnarum fiſcalium Epiſcopis eſt relinquenda, vt dixi ex Calicio, & docet Boer. in d. deciſ. 297. hoc exemplum poteſt verificari in pluribus caſibus priuilegiatis quos ſuperius te
42 tigimus. † ſeptimum exemplum eſt in appoſitione ſequeſtri, pro conſeruatione iurium ipſorum beneficiorum & fructuum, qui ex illis colligi ſolent. Nam & hoc expeditur iudicis officio; cętera vero, quę durante ſequeſtro accidũt vel eo finito, contra ſequeſtrum, ſuo tractantur ordine ſolito & communi. Rebuf. tit. de ſequeſtris, ſeu comiſſarijs, etc. art. 1. gloſa 1. nu. 6. & ſequentibus. & gloſa 2. nu. 4. & hæc ſequeſtratio ſub manu regia neminem ſpoliat. Boer. deciſ. 172. vbi de his plura. Rrbuf. vbi ſup. glo. 2. & art. 7. glo. 1. extat tit. in noſtris legibus in 1. vol. con-
43 ſtitut. de ſequeſtres è amparas. cap. 3. 5. 6. † octauum eſt exemplum, in inuocatione brachij ſecularis, cum eccleſia pro executione ſuarum ſententiarum & prouiſionũ, non habet vltra quod faciat. cap. 1. de offic. ordin. ex. cap. ſignificaſti. de offic. de legat.
44 ex. † idem eſt in aſsiſtentia petita per officialem eccleſiaſticum executorem literarum apoſtolicarum, vt ſibi aſsiſtat regius officialis, ne in executione vis ei fiat, aut reſiſtatur. in vtroq. autem caſu extat obſeruanda conſtitutio in tit. de inuocatiode bras ſecular. cap. 1. in qua proponitur ordo ſeruandus, per regiam aud. quando brachium ſeculare inuocatur. facta vero prouiſione ſuper conceſsione vel denegatione brachij ſecularis, ſi ab ea appelletur aut ſuplicetur, pręſtita cautione exequenda eſt prouiſio, qua conceditr brachium ſeculare, & cauſa ſupplicationis vel appellationis iuris ordine tractabitur cum renuntiatione & concluſione
45 ſeu denuntiatioue proceſſus. † differt autem brachium ſeculare

ab

ab aſsiſtentia. quia officialis ſecularis aſsiſtens Iudici eccleſiaſtico exequenti, non facit executionem & ipſius nomine non fit executio, nec in actib. executionis nominat. ſed partes tantũ cõpeſcit ne ſequãtur ſcandala & aſsiſtit iudici ciſeu executori eccleſiaſtico quolibere & ſine contradictione facti, aut reſiſtentia aliqua ſuam faciat executionem. arg. l. 1. ne vis fiat ei, qui in poſſeſſ. miſſ. eſt D. at iudex ſecularis, qui ſuum brachium impertitur iudici eccleſiaſtico, ipſe eſt, qui exequitur ſententiam iudicis eccleſiaſtici vel prouiſionem, per remedia iuris, iudici ſeculari licita & permiſſa, pro qua exequenda iudex eccleſiaſticus non habebat vltra quod faceret. nam proceſſerat iam gradatim ſi eſt ordinarius vel iuxta formam & tenorem literarum apoſtolicarum, ſi eſt delegatus aut iudex aut executor cap. 1. de offic. ordin. ex. cap. ſignificaſti. de offic. deleg. ex. & cum ad vltimum remedium iudicij eccleſiaſtici perueniſſet, tandem coactus inuocauit auxilium

46 iudicis ſecularis. † & conſequenter nomine iudicis brachium ſeculare impertientis, fit executio, inſtãte parte, cuius intereſt, ſine pręſentia aut aſsiſtentia iudicis eccleſiaſtici, eo tamen inſuflante. quia ſi iudex eccleſiaſticus ceſſandũ eſſe ſignificauerit iudici ſeculari, ipſe ceſſabit. nã cauſæ cognitio, ad eũ pertinet & inuocatio

47 brachij ſeculari fit ab eodẽ. † ſic in delictis, qui aſiſtit, no ipſe occidit, ſed aſsiſtit occidenti, vt libere occidere poſsit, & ne illi ex aduerſo vis fiat. Iul. Clar. in praxi. q. 90. num. 8. Damhouderius in praxi capit. 62. numer. 8. Auguſt. ad Ang. de malefic. in verbo dictus Andreas armatus. numer. quarto. huc pertinet quod ſcribit Rebufus de literis requiſitorijs. in pręfatione numer. 33. & ideo ſi iudex ſecularis exequutor excedit in exequendo, non ad ſuperiorem eccleſiaſticum recurritur, ſed ad ſuperiorem iudicis ſecularis exequentis. Azeuedus ad 4. nouę compilationis. Tomo ſecundo tit. 1. l. 15. numer. 11. & nota

48 † duo eſſe brachia, vnum ſeculare, alterum eccleſiaſticum. glo. brachij ſecularis. in P. item fuit viſum. de collat. in prag. ſanct. vnum brachium dicitur dextrum in eccleſia militante, alterum ſiniſtrum. per glo. ibidẽ. poteſt autẽ delegatus inuocare brachiũ

ſeculare;ſi in delegatione exprimatur. quod declarat latius Panor.in d. cap. ſignificaſti. verſ. extra glo. quæro. Felin.in d.cap.
49 ſignificaſti.verſ. vtrū delegatus. †ſed intereſt, an executio ſit facienda in bonis laicorum;an in reb.eccleſiaſticis & poſſeſſ. eorū: priore caſu requiſitio iudicis eccleſiaſtici eſt neceſſaria per viam ſimplicis requiſitionis,ſic quod executio committatur iudici requiſito. Rebuf. vbi ſup. de liter. requiſitor. inpræfat:nu.19. 20. cap.Romana.P.contrahentes.de foro compt.in ſex. l.adiuò Pio P. 1. de re iud. D.in poſteriore ſi iudex eccleſiaſticus non poteſt exequi ſuam ſententiam,aut non habeat vltra quod faciat,auxilium ſeculare inuocet. Felin. vbi ſup. ex Cardin.in cle. 1. quæſt. 10.de offic. deleg.Dec. ibid.num.4.per ſe autem in bonis laicorum executionem non faciet.Felin. ibid. verſ. vtrum delegatus Papæ. ibi. pro cōmuni opinione,quod non poſſit.hodie in concilio Tridentino ſeſſ. 25. Dec. de reform. capit. quamuis excommunicationis gladius.verſ. in cauſis vero. cui conſonat tex. in cap.vlt. de inuoc.de bras ſecular.vol.1. conſtitut. videtur hæc quæ hic tractamus,cōfirmata.poteſt& delegatus mandare iudici eccleſiaſtico ordinario, vt ſententiā a ſe latam exequatur.Dec.in
50 d. cap. ſignificaſti. num.1. † Sed quia familia armata & alia vrgentiora executionis remedia eccleſiaſticis iudicib.qui alias non ſunt domini temporalitatum, non ſunt permiſſa. Dec. ibid. nu. 5. poſt Panor.in verſ.& ex his infero.Boer.deciſ.264.Panor.opinio eſt magis recepta.Dec. ibi.& ideo moderni hic ,vt Felin.nu. 4.verſ.vtrum Epiſcopus.ibi.& ita teneo cum Abbate.)tenent cū oppinione Abb.quāquā idem Dec. diſputando contrariam ſententiam tueatur. ideoq. ad auxilium brachij ſecularis, vbi eccle-
51 ſiaſtica executionis remedia non ſufficiunt,eſtdeueniendū.†Sed iudex ſecularis partem,contra quam imploratur auxilium ſeculare, citabit & audiet, dato competenti termino ad contradicendum.Rebuffus. vbi ſupra numer. 20. 21. & in hac regia audien.adſignabit terminum conſtitutionis, cuius tenorem, & ſeriem in omnibus obſeruabit. quod in alijs quoq. prouincijs obſeruari teſtantur Rebuf.vbi ſup. num.21. & 22. Boſſ. de foro competen.

compet.nu.87.& ſeq.Bart. et alij. in l.a diuo pio.P. ſententiam, de re Iud.D: non cognoſcit tamen de meritis cauſæ, cum ad eũ non pertineat cognitio, ſed cognoſcit de iuſtificatione imploratiõnis auxilij factæ per iudicem eccleſiaſticum.Couar.in pract. cap. 10. num. 1. 2.ſequitur Gonſalus Suarez in praxi eccleſiaſti-
52 ca & ſeculari. Tomo 2. in prooemio. num. 10.Quam obrem † inuocatio brachij ſecularis eſt remedium extraordinarium tunc exercendum,cum deficit cenſura eccleſiaſtica,ideſt,cum contemnitur: quia tunc ad remedia facti ſecularia recurritur. glo.remedijs. in clem. 2. de relig. domibus. & ſi quidem hæc remedia ſecularia iudex eccleſiaſticus ordinarius aut delegatus ſuo iure habet. Boer.decif.264. illis vtetur;alioquin iudicis ſecularis auxilio vtetur.Pan. in d.c.ſignificaſti. verſ.& ex hoc infertur.Dec. ibid. nu.5. Poſt Felin. nu.4. Couar. vbi ſup.num.2.per totum. Benardus Calagurritanus. in praxi cap.116.133. Lupus in cap. per ueſtras. in 2. notab. P. ſed eſt pulchra queſtio. numer. 1.& ſequentib.de donat.inter virum & vxorem.qui in hoc art.ſcribit plura & vtilia ac quotidiana. Prob. in c.1. numer.14. cum pluri b.ſequentib.de ſtat.regul.in ſex. quia poteſtas eccleſiaſtica aliquando eſt paralitica.Prob. ibid. nu.fin. hoc eſt indiget poteſta-
53 te ſeculari, vt adiuuetur. † ſed caueant iudices eccleſiaſtici ne ac, celeranter veniant ad hoc remedium, neue incipiatur a cauda, cum a capite ſit inchoandum, & pedib. plumbeis ad extraordinaria & duriora iuris remedia deueniẽdum.Prob. ibid. ex alijs. nu. 23.25. Bonifac. in Cle. 2. de religioſ. domib. Gonſalus vbi ſup. tomo 2. cap. 4. nu. fin. Prob. vbi ſup. nu. 21. ſed an iudex delegatus implorabit auxilium capitanei belli.Bart.in l.quia reſtituere.nu 1. de rei vind.D.Sane conſtitutio Cathaloniæ, quam
54 ſup.citauimus ex tit. de inuocatio de bras ſecular.cap.primo.† et ordo præſcriptus iudici requiſito, in ciuilibus tantum cauſis obſeruatur,ſiue petatur aſsiſtentia officialis ſecularis in regia aud. pro executione ſententiarum,aut prouiſionum iudicum eccleſiaſticorum facienda per eoſdem iudices ſeu eorum executores: quia tam iudices delegati, quam executores vel ſub executores,

& conſeruatores etiam ad hoc remediũ tandẽ deuenſſunt. Prob. vbi ſup. nu. 19. 20. ad effectum, vt libere executio fiat & ſine ſcã dalis aut reſiſtentia, vt dixi ſuperius, ſiue auxilium brachij ſecularis imploretur. Cæterum in criminalib. & vbi de ſententia iudicis eccl. lata in cauſa criminali agitur, extra cauſam hęreſis, de qua in cap. vt inquiſitionis negotium. P. prohibemus. de hæret. in ſex. ſi relaxationi locus ſit, aut aliter auxilium brachij ſecularis imploretur, iudex ſecularis non ſemper proceſſui iudicis eccleſiaſtici adquieſcet, ſed de cauſa cognoſcet. Panor. in cap. 1. verſ. ſecundo nota, quod iudex ſecularis. ibi. ſed aduerte, quia in exẽ plo ſuo. & ibi. ſed vbi crimina nõ eſſent mere eccleſiaſtica. Boſſ. tit. de foro compet. num. 87. ibi. Imola vero concludit. & ibi. & ideo in cauſa brachij ſecularis. rurſus ibi. eſt tamen verum. & ibi. & quidquid ſit. & verſ. vnde cum citatio. Qui concordat cum conſtitutione & praxi huius prouinciæ in conceſsione brachij ſecularis in cauſa ciuili. cuius doctrina eſt valde obſeruanda in hoc regio ſenatu videatur. Felinus in cap. de cætero. colum. 1. numer. 2. 3. de re iud. idem Boſſ. de inuocatione brachij ſecularis in cauſa criminali. numer. 90. & ſequen. Dec. in l. magiſtratib. numer. 13. poſt Bar. numer. 5. Iaſ. numer. 7. de iuriſdict. omnium iud. D. Septimacenſ. de catholicis inſtitut. capit. 36. numer. 2. 4. Panor. in capit. cum ſit generale colum. 8. de foro competen. Butrius ibid. Couar. lib. 2. reſolut. cap. 10. numer. 6.

55 Gonzalus vbi ſup. tom. 2. in procemio. † ex quorũ dictis colligitur, quod in pœnis impoſitis ꝑ ſacros canones & declaratis per iudicẽ eccl. puta in criminib. mere eccleſiaſticis, iudex ſecularis requiſitus per inuocationẽ brachij ſecularis, eſt merus executor, vt in vſuris, & alijs ſimilib. Gemini. in cap. 2. num. 11. de except. lib. 6. Nauar. in cap. nouit. notab. 6. Corollario. 7. de iudic. ex. Couar. lib. 3. reſolut. cap. 3. nu. 1. in pœnis vero ſtrangulationis, combuſtionis, pali, mortis deniq. iudex ſecularis non eſt merus executor, ſed iudex quia condemnat etiam in crimine hæreſis, ſed in hoc crimine ex eodem omnino proceſſu iudicis eccleſiaſtici, & in vim declarationis factæ per eum, qua declarat illum hęreti-

hęreticum. Panor. in d. cap. cum ſit generale. col. 8. verſi. alius eſt caſus in crimine hęreſis. Imol. in capit. 1. verſicul. & per prędicta & verſicul. & ex prædictis. de offic. ordinat. Couarr. lib. 1. variar. reſoluti. capit. 10. numer. 10. Iul. Clarus. in P. hæreſis. numer. 4. 5. & in praxi. quæſt. 96. verſicul. quæro etiam. ibi. nihilominus communis opinio. Boſſ. de hęret. numer. 35. & ſequen. & hoc caſu poteſt dici quaſi executor iudicis eccleſiaſtici, in defectum iuriſd. illius. Bart. in l. adiuo Pio. in princip. numer. 4. 5. de re iud. D. Rebuf. vbi ſupra in pręfat. numer. 20. Sed in alijs criminib. excepta hęreſi, etiam ſi de illis iudex ſecularis non habeat cognitionem, quia ſunt eccleſiaſtica & talia de quibus iudex non cognoſcit, tamen ad pœnam in qua iudex ſecularis condemnat, facit proceſſum facta ſcilicet relaxatione & traditione iudici ſeculari per iudicem eccleſiaſticum. Couar. lib. 1. cap. 10. nu. 6. quod eſt recipiendũ, quando crimen dequo cognouit iudex eccleſiaſticus, contra ſubditos ſibi, eccleſiaſticos, eſt crimen ſeculare vel mixtum. Clar. in d. q. 96. verſ. quæro etiã ſi iudex. ibi. ſi vero eſſet crimen ſeculare. in crimine hęreſis ſolum translatũ ſententiæ transmittitur. & iudex ſecularis abſq. aliqua cauſę cognitione tradit hęreticum flammis cõburendum. Clar. & Boſſ. vbi ſup. & quidquid inter doctores diſceptetur in hoc art. & pleriq. affirment opinionem Bar. in d. l. magiſtratib. num. 4. & in l. diuus. de cuſtodia reor. D. eſſe communem. canoniſtæ vero recedunt ab ea. hęc apud nos ſeruatur & in tota Hiſpania ſine exceptionib. Alciat. in cap. 1. nu. 100. 104. & alijs. de offic. ordin. quas refellit Septimacenſis vbi ſupra. & damnat Ignei licentiam in repręhendendo. eſt tamen videndus Camillus Borell. ad Bellugam. rub. 11. de propoſit. Grauaminum. P. tractandum. in. 2. addit. quamobrem in hac ciuitate aſſiſtente Senatu Regio, proceſſus hęretici in publico & coram populo recitatur, & ſententię tenor, & fit relaxatio & traditio curiæ ſeculari, pręcedente degradatione ſi talis ſit condemnatus vt, degradari debeat. capit. 2. de pœn. in ſex. & in continenti coacto Senatu in eodem loco publico, &

viſa ſententia iudicis eccleſi.ideſt,dominorum inquiſitorũ; fit cõcluſio,& mandat Senatus regius nomine Locumt. generalis pœnas legales exequutari in eodem hęretico:quia & pœnas prædictas Sũmi Pontifices approbant. Boſſ. de hæret. num.37. cap.vt inquiſitionis negotium.de hæret. in ſex. de his plura Grego.lib. 33. cap.7. nu. 4.& per totum.& cap.8. Clarus in d.q. 96.nu. 7. per totum. & in P. hęreſis. Iodocus damhonder. cap. 61. Carrer.in tractatu de hæretic. cap.3. Felin.in cap. ad abolendam.de hæret. ex. nu. 4. 5. Albertin. de agnoſc. catholicis aſſert. q. 25. num. 43. cum ſeq. & 45. pleniſsime & poſt omnes Franciſcus Pegnia ad directorium Aymerici. 3. parte lib. 3. Scholior. cap. 36.per totum.& extat reſcriptum Bonifacij octaui directũ inquiſitori in partib. Lombardiæ ſub data Romæ 30. Sept.1486. quo poteſtatib. ſecularib. iniungitur ſub cenſuris in eo expreſsis quatenus ſine aliqua viſione aut recognitione proceſſuum factorum per inquiſitores,ſententiam latã contra hæreticum exequantur. Sed & in hac re cenſuit in verſ. verum in hac re. ſeruandam eſſe conſuetudinẽ receptam in vnaquaq. prouincia circa executionẽ faciendam contra huiuſmodi hæreticos condemnatos. de qua & Septimacenſ. in d.cap.36.nu.2. recitat autem idem Pegnia praxim,quæ in Hiſpania & in hac ipſa ciuitate in ea re obſeruat. in verſ. ſolent in Hiſpania.ibi. iudices ſeculares eoſdẽ ſtatim in ſuũ forum recipere,& adſupplicij locum, pronuntiata mortis vel cõbuſtionis ſententia, recta deferre. Ex his apparet qualiter ſecularis iudex ſe habere debet in executione brachij ſecularis, in cauſis ciuilib.& in criminalib.& rurſus in crimine hæreſis, & in aliis criminib. eccleſiaſticis mere, ac quomodo in ſecularib. vel
56 mixtis. † Sed quantumuis in plurib.caſib. iudex ſecularis ſit executor ſententiæ iudicis eccleſiaſtici,non tamen proceſſui eccleſiaſticis iudicis adquieſcet,excepta in omnibus cauſa hæreſis;maxime quoad pœnas imponendas per iudicem ſecularem. Carrer. vbi ſup. nu.6. cuius limitatio,licet quoad crimen hæreſis habeat difficultatem,& videatur non eſſe admittenda:tamen in alijs criminib. etiam mere eccleſiaſticis non videtur reijcienda: quia in
hoc

hoc caſu ſecularis iudex iudicat vt de ſuo ſubdito. In cauſis ciuilibus iudex ſecularis, vt cumq. executor ſententiæ iudicis eccleſiaſtici habet eã cognitionem, quę mero executori datur: & ideo merito praxis noſtræ conſtitutionis fuit introducta, vt citetur reus, & detur illi certus terminus iuxta diſpoſitionem d. conſtitut. infra quẽ exceptiones ſuas, ſi quas habet, proponat; de quib. non cognoſcet quo ad merita iudex ſecularis, ſed tantũ quoad concedendum aut denegandũ auxiliũ ſuum, cætera ad iudicem eccleſiaſticum remittendo, vt ijdem DD. in locis prędictis ſcribunt. Gonſalus in d. proœmio. nu. 10. verſ. quod tamen limitat. & ibi quamuis Bernardus Diaz. & ad plenam horum notitiam cumulauit omnia Salzedus in practica criminali canonica. cap. 41. verbo: ſeculari curię tradi. & generaliter in cap. 60. verb. & ſi opus fuerit ad dictarum pœnarum executionem ſeculare brachium imploretis. & ibi. num. 5. declarantur decreta ſacri concilij Tridentini. Azeuedus in cõmentarijs ad 4. lib. nouę compilationis. tom. 2. l. 14. 15. qui hæc etiam cumulauit. Belluga rub. 11.
57 P. tractandum. nu. 3. 4. & Camillus ad eum. † In aſsiſtentia noſter ſenatus idem obſeruat in ciuilib. cauſis. quia etſi in ea iudex ſecularis non executoris officium pręſtet; cum iudex eccleſiaſticus vult ipſemet exequi ſententiã ſuam, & procedere contra ſibi ſubditum condemnatum, vt mittere in poſſeſſ. beneficij aliquem, vel expellere intruſum; vel in aliquo ſimili caſu ciuili ſuã ſententiam exequi: tamen ſi quę exceptio intruſo vel poſſeſſori competat, neceſſaria eſt illius citatio. Gonſalus vbi ſup. num. 7. Boſſ. vbi ſup. nu. 87. 88. Quod ſi in cauſis criminalib. iudex eccleſiaſticus velit ſententiam ſuam exequi & punire pœnis eccleſiaſticis reũ ſibi ſubditum condemnatũ, & inuocet brachiũ ſeculare pro familia iudicis ſecularis; tunc cum iudex ſecularis non aſsiſtat, & de exequenda pœna eccleſiaſtica tractetur, abſq. aliqua cognitione poteſt iudex ſecularis familiam concedere etiam armatam. Gonſalus vbi ſup. nu. 9. atq. hæc ſatis de hoc articulo.
58 † poſtremo negotia eccleſiaſtica quam plura poſſunt venire ad regiã aud. occaſione amparæ factę in ſigillo regię cancellarię pe

nes

nes prothonotarium, ſeu eius locumtenentem quando petuntur executoriæ literarum apoſtolicarum, per prouiſos de prælaturis, vel alijs beneficijs aut dignitatibus eccleſiaſticis habentib. temporalitates, aut de commandis & præceptorijs: vel cum petuntur in regia aud. ſeu à Cancellario, vicecancellario aut ſuo caſu regente regiam cancellariam, literę manutenentię aut ſaluaguardię. nam cum hæc ſine ſigillo regio & ſolitis ſubſcriptionib. non poſsint expediri. in nou. vt diuinæ iuſsiones ſubſcriptionem habeant glorioſsiſsimi quæſtoris. Bened. in cap. Rainuntius. verb. vxorem. nu. 485. de teſtam. ex. & in tit. de offic. cancellarij etc. cap. 1. vol. 1. & tit. de offici de conſeruad. general. vol. 2. et cap. 1. de offic. de theſor. eod. vol. tex, in cap. 1. de offic. prothono-
59 tarij etc. vol. 1. † & ideo cum hæc petuntur expediri per iudicis officium vt diximus, poteſt quilibet, qui ſua dicit intereſſe huiuſmodi manuten. non expediri, vel executorias, adire cancell. vicecancell. aut regentem cancellariam & petere apponi amparam in ſigillo. impediri, retineri ſub manu regia, ſigillum, ne prothonotarius expediat prędictas literas, & cancellarius aut is à quo petitur ampara, mandat expediri cartellū, quo ſignificatur prothonotario amparam eſſe apppoſitam ſuper expeditione talium literarum. & pars quæ literas inſtat tenetur releuare amparam. in cap. 1. 2. tit. de ſequeſtres y amparas. vol. 1. & cap. 2. de emparas y ſequeſt. vol. 2. vbi prag. Reginæ Marię. & in hac re cauſa iuſtificationis amparæ & cancellationis expedienda eſt intra terminum in conſtitutione præfinitum & ſeruata forma d. conſtitutionis. in d. cap. 1. 2. etiam ſi ampara tollatur per firmā iuris, quia & cauſa firmæ iuris intra eundem terminum eſt finienda, ſeruato iuris ordine qui in alijs cauſis cōmunib. ſeruatur.
60 d. cap. 1. eſt † autem firma iuris, ſeu firmamentum iuris, ſatisdatio iudicatum ſolui. Iud. in vſ. magnates. verſ. vnde aliud eſt factum. quo pertinet. prag. Petri 3. data Barc. 13. Martij 1359. eſt in
61 tit. de amparas y ſequæſtres. cap. 1. vol. 2. † ſimiliter ſi agatur de reuocatione manutenentię, ſeruandus eſt terminus inſtantię pręfinite per conſtitut. in cap. 1. ſtatuim encara tit. de manutenentias.

tias. & capit. 25. in curiis anni. 1547. & in conſtitu. 32. in eadem curia. quę iura ſunt in eodem. tit. & priuilegium conceſſum ſtamento eccleſiaſtico. in anno. 1510. capit. e mes ſuplica lo dit ſtament eccleſiaſtic. eſt in tit de manutenent. volu. ſecun. et de iuris firma. Mieres. collat. quarta in ſecunda curia Barc. Iacobi. 2. capit. 21. item quod omnis firma. de empara verbali etiā
62 sūt localia Barc. in priuilegio recognouerūt proceres. c. 29. 34. † eſt autē obſeruandū in noſtra cathalonica iuris prudentia, amparā, aliā eſſe realē. de qua in. vſ. ſi qui ſuū feudū. vſat magnates. vſ. ſiquis contradixerit. in rub. de feu. poteſtats y amparas reals. vol. 1. aliam verbalē de qua in vſat. ruſticus ſi deſemparauerit, hoc, quod recte ei amparatum erat. Marq. ibid. verſ. & quę ſit ampara realis. Mier. coll 3. in curia Montiſōn. Alfon. 3. cap. 28. itē ordinamus. & plenius in curia Barc. Alfon. 4. cap. 3. itē cōmemorants. coll. 11. Calic. de vtraq. in d. vſ. magnates. in 4. oppoſ. & n. 15. Socar. inc. eodē modo. nu. 28. & 33. 36. 39. & in c. ſi caſtellanus ſiue vaſallus. nu. 10. & de pœna violantis & frangentis amparam in d. cap. eodem modo. nu. 24. pręter has duas ſpecies amparę, de quibus nihil in hoc loco, eſt alia empara, quæ etiam verbalis dicitur. in dict. capit. primi. tit. de ſequeſtres y amparas. quę eſt conſtitutio Ferdinandi ſecundi in ſecunda
63 curia Barcinone capit. 34. quæ venit ad declarationem pragmaticę. Petri tertij in anno. 1359. & Reginę Marię in anno. 1421. † hęc autem ampara verbalis continet pręceptum iudicis, cancellarij. in regia aud. aut vicecancellarij ſeu regētis regiā cancelleriam, aut alterius iudicis alibi, modo competentis, quo iniungitur poſſeſſori alicuius rei, iuſto vel iniuſto, detentatori, depoſitario, tenutario vel ratione officij, vel ſuo iure poſsidenti, aut alias; quatenus rem non dimittat, pecuniam penes ſe retineat, ex domo nihil extrahat, non tradat, non liberet, non expediat, & ſimiliter in alijs caſibus. Marq.
64 in dict. vſat. Ruſticus. verſ. ſed quęro. quid ſit empara. & exprimitur ad cuius inſtantiā ſit ampara & pręceptū. † nā ſine iudicis aucto. hæc ampara fieri nō poteſt vt in pręcalēdatis pragmaticis

continetur

continetur. ſic Socarrat. definit amparam verbalem in d. capit. ſi
caſtellanus ſiue vaſallus. nu. 10. Iudaic. in vſat. magnates. verſ.
65 verbalis eſt. † hęc ampara eſt veluti manus regia poſita ſuper rei
aliqua corporali vel incorporali: not. in cap. examinata de Iu-
dic. ex. vbi Panor. verſ. nota ſecundum Petrum: & verſ. ex his.
cum col. ſeq. eſt enim hæc ampara verbalis valde ſimilis ſeque-
ſtrationi iudiciarię, quę auctoritate iudicis fit. Rebuf. de ſequeſt.
art. 1. gloſa. 1. nu. 7. 12. & 19. ibi. manus regia appoſita rei conten-
tioſę, non priuat aliquem ſui poſſeſſ. Selua de benefic. parte ſecu
da. q. 9. nu. 7. 8. & rurſus Rebuf. ini. 25. ibi. iudex non debet ad
ſequeſtrationem alicuius rei vel iuris, ſeu ad appoſitionem ma-
nus curiæ procedere. et amparam vocat manum curiæ. idem in
l. mulieris appellatione. ff. abeſſe autem in verb. manus. ibi. inij-
cere autem manum regiam. de verbor. ſig. D. dicitur in iure com
muni titulus. quia titulis ampara deſignatur & velis, crucibus
in reb. corporalib. glo. titulos. in ff. titulos de mandat. princip.
in nouell. & in C. vt nemo priuatus titulos prædijs ſuis vel alien.
imponat, vel vela regia ſuſpendat. & tit. vt nemini liceat ſine
iud. auct. ſigna reb. imponere alienis. Caſt. in d. rub. vt nemo
priuatus. Curac. in nouell. de mand. princip. circa finem. Faber
in rub. de his, qui potentiorum nomine titulos prædijs affigunt,
vel eorum nomine in lite pętendunt. citatur tex. in cap. cum ad
ſedem. de reſtit. ſpoliat. ex. ibi quod Cuman. Epiſcopi nuntius,
66 cruces hoſpitalijs abſtulerat. † Et de iſtis ſignis, quæ fiunt in am
para verbali, & ſaluaguardia appoſita ſuper rebus corporalibus,
plura Lucas de penna in l. ſtigmata. de fabricenſ. lib. 11. C. Marq.
in d. vſat. ruſticus ſi deſamparauerit. col. 1. 2. & verſ. ſed quęro,
quid ſit ampara in incorporalib. literæ expediuntur, ſeu cartella,
quę affiguntur in locis opportunis, & dantur poſſeſſori, ſeu quaſi.
67 vt in iiſdem locis explicatur. † facta autem ampara, non tollitur
ſine iudicis licentia. quia ſicut aditur iudex in emparando, ita
& in diſſoluendo. Marq. vbi ſup. verſ. quæro ecce, quod ad in-
ſtantiam. ibi. quid dicendum. cum declaratione tamen & diſtinc
68 tione, de qua ibid. in verſ. dicas ſic, quandoq. empara. † dicitur
etiam

etiam hæc amparabannum.Marq. in verſ. de materia vero huius amparę, ſiue banni.Bart. in l. curatores.de offic. procurator. Cæſ. D. idem in l.1. P.& poſt operis. num. 4. de noui oper nũtiat. D.
69 † fit autem hęc empara, ſiue ampara in ſcriptis, ſicut & noui operis nuntiatio, quę fit per prętorẽ.Bart. in l. de pupillo. P.meminiſſe.num.9. de noui oper. nuntiat.D.igitur his de cauſis negotia eccleſiaſtica etiam ſententię definitiuæ & quæcũque prouiſiones ſolent in regia aud. tractari et modis prædictis cum
70 moderatione & limitatione ſuperius traditis examinari.† neque veró poteſtates temporalis & ſpiritualis, ſecularis & eccleſiaſtica ſic ſe habent, vt vna alteri ſine aliqua rei cognitione vices ſuas pręſtet, auxilium impertiatur notat. in cap.ſolite. de maiori. & obedient. in cap. nouit. de iudic. in cap. per venerabilem. qui filij ſint legitimi.ex. Can. cum ad verum.Can. duo ſunt quippe. 96.diſtinct. Can. principes ſeculi. Can. adminiſtratores.23.q.5. Panor,in d. capit. nouit. verſ.nota quod iuriſd. eccleſiaſtica. & Dec. notab. 2. Nauar. not.3. num. 82. idem Panor.& Dec. in cap. atſi clerici.ca:cum non ab homine de iudic.Couar.in pract. cap.10.nu.10. Aufrer. ad Clem. 1.de offic. ordin. in introductione ad tractatum de poteſtate eccleſiaſtica & ſeculari numer. 1. Laurentius vbi ſup. num.1. 2. Gonſalus vbi ſupra. tomo. 2. in procemio. nu.1.2. Vgo Seleſtadienſis de officio quatuor prelatorum.cap. 2. de origine ſacerdotij & imperij & parte 1. cap. 1. 2. Salzedus d. cap. 6. erudite & breuiter Belluga Rub. 11. de propoſit.grauaminum.P. tractandum. nu. 3. 4.qui eſt in noſtra pra
71 xi videndus. † eſt ſane Romanus Pontifex ſuperior imperatore: nam vnus Deus tantum eſt,caput & dominus omnium ſpiritualium & temporalium; quia ipſius eſt orbis & plenitudo eius. in cap. tua nobis. de Decim. in ca. ſolite. de maior. & obed. in cap. ſignificaſti. in fine de elect.ex. dominus autem omnia com miſit Petro& ſuis ſucceſſoribus.Hoſtienſ.in rub.qui filij ſint legitimi.P. qualiter & a quo. verſ. ergo. ideoq. omnia iudicaturus à nemine iudicandus eſt. Can. cuncta per mundum. 9. q. 3.
72 & Can.nemo.eod,Vgo vbi ſup.† Manus regia murus eſt eccle-

ſiæ,

ſiæ,pax clericorũ,ſalus populi,propugnaculũ,pſidiũ tutela Chriſtianę religionis.magna vero debet eſſe inter hos vnio & charitas, vt vnũ ſit ouile,vnus paſtor:& tãta fraternitas,q altera poteſtas, alterius ſemp egeat auxilio.nã cũ mundus duobus tantũ conſtet ſacerdotio & regno,ſic horum munia ſunt diſtincta, vt ſacerdos oret, rex imperet: ſacerdos delicta dimittat,rex puniat errata:ſacerdos animas ligat & ſoluit, rex corpora cruciat & torquet. vterq.tamen diuinæ legis executor,ſuum iuſtitiæ debitum,cuiq.
73 tribuit. † hæc igitur duo brachia dextrum & ſiniſtrum, duo luminaria,maius & minus, ſolẽ & lunã. d. capit. ſolitę.ſeſe adiuuare inuicem, non impedire in ſuis actibus oportet. Bernard. Lauren. vbi ſup. n.2. & in Can.dominus.23.q.2.in l.fi. de re militari. lib.12. C.& ibi Luc. de pen. laudunus in Cle.1.de fo. cõpet. Anto. de Roſellis de poteſtate Imp.& Papę.in prin.verſ.2. probant.& verſ.quod vero non ſit.verſ.q Chriſtus.ver inſinuãt in ſup. cũ enim ad verũ ventum eſt,vltra ſibi nec imperator iura Põtificatus arripuit,nec Pontifex nomen imperatoris vſurpauit.
74 Can.cũ ad verũ.96.diſtin.† itaq.executionẽ tẽporalis iuriſdictionis,quę prĩcipib.ſecularib.data eſt,poteſtas eccleſia,cũ intra fines ſuę iuriſd. non habeat gladium, implorare debet & petere, cum iam ſua iuriſd. vſus eſt, & non habet vltra quid faciat. de Roſſellis. in verſ. hanc etiam ſententiam. ſic ergo iudex eccleſiaſticus, vbi cenſuris iam fuerit vſus, aduerſus laicos, nec potuerit earum uiribus ſententiã ſuã exequi,requirit pro eius executione iudicẽ ſecularẽ,vt is captis reb. & bonis ac perſona ipſius laici cõdemnati, eccleſiaſtici ſententiam exequatur.gl.publicũ. in d. c.1 de offi.ord. cũ concordantijs allegatis per Couar. in pract.c.10. n.1. quandoq.vero. petit aſsiſtentiã iudicis ſecularis, cum poteſt ipſe in bonis executionẽ facere. quandoq. familiã tantum iudicis ſecularis:Siue is ſit iudex eccleſi.ordinarius, ſiue delegatus iudex,aut etiã executor aut ſub executor delegatus. Prob. in c.1.n.
75 14.&ſeq.de ſtatu regulariũ in ſex.†Eadẽ ratione iudex ſecularis, cũ neceſſe fuerit implorare poterit iudicis eccle. auxiliũ pro exequenda ſua ſententia, aduerſus eos, in quos ipſe non habet ius
corre-

correctionis. auct. ſed hodie. C. de adulter. exempla ſunt in tit. de captura & liberat. clerici. vol. 2. conſtit. cap. 5. 6. & in alijs exemplis ſup. traditis, in quibus iudex eccleſiaſticus vſq. & defi nitionem iudicis ſecularis detinet clericos ſub cuſtodia. & licet iudex eccleſiaſticus poſsit compellere iudicem ſecularem vt impertiatur ſuum auxilium, cenſuris eccleſiaſticis & pœnis ſpiritua lib. cap. 2. de maledic. ex. vbi glo. poteſtatem. & glo. contra eum. iudex vero ſecularis non poſsit cogere eccleſiaſticum: tamen poterit adire illius ſuperiorem, & petere ab eo, vt compellat ordinarium. ſic not. in. d. cap. 1. de offic. ordin. ex. vbi Alciat. nu. 26. 123. Iaſ. & alij in d. l. adiuo Pio. P. ſententiam. de re iud. ſed & in hac prouincia contra ordinarios & delegatos in ſuis caſib. non deſunt opportuna remedia, quib. iudex ſecularis vt vicarius, vt locumtenen. generalis, aut is. qui in prouincia preſidet, vti poteſt, de quib. ſuperius abunde diſſeruimus. quin & iudex ſecularis, ſi vrgeatur ab eccleſiaſtico per cenſuras vt brachium ſeculare impertiatur, ſi videt non eſſe concedendum, & nihilominus vrgeatur per cenſuras, firmabit ius coram rege & in regia aud. ſicut quilibet oppreſſus, & in eadem forma. Azeuedus vbi ſup.
76 tit. 1. l. 15. num. 12. quod eſt notandum. ſed & † iudex ſecularis, cum in brachio ſeculari ſit executor & ſententiam iudicis eccleſiaſtici exequatur, partem audiet & terminum cõpetentẽ præfiniet eidẽ ad videndum, an aliqua exceptio ei cõpetat, ad impediendã vel moderandam executionẽ. Gonzal. vbi. ſup. nu. 7. 8. Boſſ. de foro compet. nu. 87. 88. eſt & alia differentia quoad proceſſum. quia iudex ſecularis ſequitur ſententiam & proceſſum iudicis eccleſiaſtici, hic autẽ, nõ itẽ iudicis ſecularis. not. in d. c. 1. de offic. ordin. ſequit' Gonſa. vbi. ſu. in proœ. n. 6. Salſed. et Azeue. vbi ſu. nõ vt definiat, et d̃ meritis exceptionũ cognoſcat, niſi quatenꝰ ad executorẽ pertinet. in d. P. ſententiam. et in c. de cætero. vbi Felin. de re iud. ex. ſed vt remittat ad iudicem eccleſiaſticum et in executione ſuperſedeat. Boſſ. Albert. ſeptimacenſis. Peigna. Iul. Clar. et alij vbi ſupra. in quocumq. vero auxilio petito citatio partis, cõtra quã petit' eſt neceſſaria. benintẽdis in deciſ. 55.

Quæ

Quæ cum ita ſint, quo iure potuit ſuperiore anno contra ſenatum regium cathaloniç procedi, inſtantibus commendatoribus Aragonenſ. & Valentinis ordinis. S. Ioannis Hieroſolomitan. in curia Romana & coram illuſtriſsimo Nútio apoſtolicę ſedis, in curia regis Hiſpaniç & domini noſtri reſidentis, per cenſuras & alias poenas, cum ſenatus regius nihil definierit in executione ſen tiarum apoſtolicarum latarum vt aſſeritur, in fauorem dictorum commendatorum, & contra commendatores cathaloniç eiuſdẽ ordinis & militię; non cognouerit de ea, non retardarit illã; non impedierit, non turbarit. officium ſuum commendatoribus cathalanis in caſu per iura patrię permiſſo conceſsit, quod nec denegare potuit. l. 4. P. hoc autem iudicium. de dam. infect. D. Iaſ. in l. admonendi. num. 16. in 1. repetit. de iureiuran. D. de Benintend. deciſ. 55. quia conſtitutiones iuratas ſenatus ſeruare tenetur, cum ad earum obſeruantiã iuſiurandum, homenaticum prçſtiterit, & ſententiam excommunicationis in ſe ſuſceperit, & prçter alias pœnas in conſtitutionibus contra violatores expreſſas, incurrat iudex noſtri iuris contemptor, periurij, Bauſię atq. infidelitatis. & excommunicationis pœnas. grauiſsima autem eſt pœna violati homagij, vſq. ad mortem. Socar. in cap. duplex eſt homagium. nu. 22.23. & violator homagij bauſator eſt noſtro iure. & non eſt noſtrum de legibus & conſtitutionib. huius prouinciç iudicare. quia poſtquam lex lata eſt, non ſubiacet iudicio noſtro, nec ad nos pertinet iudicare de ea, ſed neceſſe eſt ſecundum eam iudicare. Can. erit autem lex. verſ. ideo autẽ. & Can. in iſtis. diſt. 4. in temporalibus legibus ait Auguſt. quã
77 quam de his homines iudicent, cum eas inſtituunt, † tamen cũ fuerint inſtitutç & firmatç, non licebit iudici de ipſis iudicare ſed ſecundum ipſas. Zabarel. in procœmio. clem. P. vniuerſitas vl curninus de regiminine, mundi. q. 4. nu. 34. & ſeq. & rurſ. n. 10. & ſeq. ſed eſto in cauſa per Syndicũ generalis cathaloniæ in vim nouiſsime conſtit. in comitijs anni. 1585. editæ, in regia aud. inſtituta, contra commendatores aragonię et Valentię, intra fines principatus cathalonię, prçceptorias obtinentes, non compa ruiſſet

fuiſſent citati Commendatores, aut comparentes declinatoriam fori oppoſuiſſent, quamquam in materia mere regali, vbi de danda, vel deneganda executoria, pro temporalitatum adminiſtratione, & exercenda iuriſdict. quæ omnia ſunt de realenco, diſceptatur; non de iuſtitia, aut iniuſtitia conſtitutionis, duriuſculum eſſet & domino regi & eius miniſtris nouum videretur, forum regium declinare: ſed ſi ita oppoſuiſſent; vel rei, vt prętenditur, iudicate exceptionem. cap. 2. de except. in ſex. & in eius declaratione inſtitiſſent ad proceſſum, & telam iudicij protrahendam & cauſæ progreſſum, vt practici loquuntur. capit. 1. de lit. conteſt. in ſex. vel de excõmunicatione contra agentes in vim dict. nouę conſtitut. vt in dict. cap. 2. de except. in cap. decernimus. de ſentent. excommuni. in ſex. glo. ſuſpenſionis. in decreto. de excommuni. non vitan. in pragmat. in cap. 4. P. item atorgam. de ſacroſ. eccleſ. 1. volum. conſtit. aliquid forſitan profeciſsent. ſenatum, ſi in ea re, ante omnia animum non intendiſſet & ad exceptionis vim, oculos non conuertiſſet, non ſine aliqua iuſtæ reprehenſionis cauſa redarguere potuiſſent. nam extraiudicialiter comparere in regio ſenatu & coram rege, ſeu eius locumtenente generali, vbi de re agitur, quæ proprie ad regem pertinet, & quę eſt vna ex regalijs regis, præſertim aduerſarijs ex oppoſito contradicentibus, non videtur eſſe rationabile nec iuſtum, & noſtris legib. ac moribus & perpetuis temporibus ſtilo obſeruato aduerſarium. & quid ſi contra expeditionem literarum executorialium, ſine quibus temporalitatum & iuriſdicti. poſſeſsio non accipitur per commendatores, nec per alios prælatos huius prouinciæ etiam maiores, ampara apposita eſſet & iniecta manus regia, ad petitionem alicuius ius ſuum lędi prætendentis, aut intereſſe in ea allegantis? non ne audienda erat pars opponens; nonne empara cancellanda, vel de iure firmandum in regia audentia? vtiq. niſi velis vno verbo totam obſeruatione legum noſtrę prouincię, multis regalijs excogitatam atq. inuentam euertere, & regalia iura, quę ſupra conſtitutiones

ſunt, confundere. ergo & tunc comparitio ab his fieret extraiudicialiter, cum de cancellanda empara diſceptandum eſſet, aut de iudicio cautionis, per quam ampara fuit ſublata ageretur? apagete cum iſtis nouitatibus. ſed dimittamus, quæ
78 ſunt prætermiſſ. Iam vero reliqua diſpiciamus.† Sententiæ rotales ſuos habent executores & ſubexecutores delegatos, & ſub delegatos Apoſtolicos; eorum eſt officium illas exequi per legitima & opportuna iuris remedia. in capit. quamuis excommunicationis gladius. P. in cauſis vero iudicialibus. in decreto de reformatione ſeſſ. 25. concil. Tridenti. in cap. de cætero. de ſentent. & re iudic. cap. ſignificaſti. de offic. delegat. ex. ſpeculat. de execut. ſentent. P. nunc dicendum eſt. vbi executor Apoſtolicus remedia canonica adhibuit, & executionem facere non potuit, publicum conuocat auxilium, ad ea, quę Deo placita ſunt perſequendum. capit. 1. de offic. ordin. ex. Boer. deciſ. 227. numer. 11. & 264. numer. 3. Gonſalus vbi ſupra. tomo. 2. in procemio. Sed quando inuocatum brachium ſeculare, quando petita aſsiſtentia, vel quando petitum aliud quod ſatis eſſe putarent, auxilium ſeculare? Itaq. nihil eſt, quod regio ſenatui obijciatur, nihil, quod contra illum opponatur. imputetur ijs, quorum intererat ſententiam rotalem exequi, ſi quod potuerunt, non fecerunt, et quod tentarunt, perficere nequiuerunt. Eſt Deo gratia, quod illuſtriſsimus Nuntius Apoſtolicus, & Doctor Petrus Benitus illius auditor, ad hanc ciuitatem miſſus, poſt quam procedimenta in regia audientia facta recenſuit & recognouit; veritate intellecta, ſenatui nullam culpam impingendam cenſuit; ſequeſtrationes fructuum, pręceptoriarum iuridice factas iudicauit, & in caſu iure permiſſo, ad vtilitatem videlicet beneficia & præceptorias obtinentium; ne dum litigarent inuicem nationum pręceptores & Commendatores, interea fructus conſumerentur, quos iucundum fuit & vtile in tuto eſſe, & in pecunia argentea aurea ue depoſitos, accipere eos & recuperare præceptores ipſos, poſt longas

longas & infructuoſas diſceptationes, potuiſſe. Sileat nunc ægi dius Boſſ. & habeat in domino patientiam. in titul.de foro compet. numer.88. quia nos grauiora paſsi ſumus, & tollerauimus pro obſeruanda reuerentia debita cenſuris eccleſiaſticis.

(.:.)

LAVS DEO.

INDEX RERVM

INSIGNIVM ET NOTABILIUM, quæ in hoc libello continentur, literarum Alphabeti ordine prætermiſſo, digeſtus, propter operis breuitatem.

A

AGI poteſt vſaticorum iure pro quolibet delicto, etiam publico ciuiliter ad emendam. cap. 3. num. 21. pag. 32.
Audientia regia. verbo regium concilium.
Almiratus maris olim erat de magiſtratibus. cap. 4. numer. 57. pag. 92.
Apellari an poſsit à capitaneo generali ad locumtenentem regis. c. 4. n. 68. & ſeq. pag. 94.
Alienari ante incorporationem patrimonialia libere poſſunt. c. 5. nu. 9. pag. 104. & quid in fiſcalibus iuribus. n. ſeq.
Amortiſat comes Barcinone bona quæ perueniunt in manum mortuam, & quid ſit amortiſatio. c. 7. n. 1. pag. 135.
Amortiſatio in Cathalonia ex quibus legibus fundetur, & de iuribus de ea loquentibus. ibi. n. 4.
Amortiſatio in cathalonia ex moribus & legibus gallorum originem traxit. & remiſsiue de materia amortiſationis. ibi. n. 6. pag. 136.
Amortiſare quæ cogatur eccleſia. & quid ſit amortiſare. ibi nu. 8. pag. 137.
Amortiſandi ius ſoli principi cõpetit in ſua prouincia. ibi. n. 9.
Amortiſandi ius, nec non compellendi manum mortuam trans

ferre in manum habilem, an omnibus dominis directis competat.ibi. n.12. pag.139.
Amortiſatio requirit mandatum ſpeciale. ibi. nu.13. quę facile in cathalonia conceditur, requiriturq. in ea conſenſus inferioris domini.num.14. eaq. facta per ſuperiorem dominum, petunt domini inferiores indemnitatem iurium ſuorum, & quid ſit hęc indemnitas.n.15.
Amortiſare non cogitur princeps, & quid in inferioribus. ibi.n. 16.p.141. & de pręſcriptione iuris amortiſandi.numeris ſeq.
Amortiſatio generalis ſemel fuit facta per regem Alfonſ.4.cap. 7.num.20. pag. 142. an præiudicet dominis inferioribus. n. 21. qualiter fiat & in quibus ſit neceſſaria.nu.22.& vtrum in bonis liberis.n.24.
Amortiſatio cedit in compenſationem onerum & munerũ rei per manum mortuam acquiſitæ. capi. 7. num.29.pag.146. & quando eccleſia non cogatur amortiſare, & de præſcriptione ,& finantia & alijs notandis ,cum pluribus n.ſeq.
Amortiſatione conſulitur tam dominis directis quam eccleſiæ. cap. 7. num. 32. pag.147.
Attendendum eſt quod principaliter agitur, & non quod venit in conſequentiam remotam.ibi.n.38.
Amortiſatio qualiter in cathalonia & qualiter in comitatib.Roſilionis & Ceritaniæ tractetur.c.7.n. 43.pag. 151.
Amortiſare libera & franca non eſt neceſſe in cathalonia ibi. n. 46. pag. 152. & an rex compellatur amortiſare.num.ſeq. & quid in cæteris inferioribus.
Amortiſatio tacita inducitur per ſubſcriptionem factam,adquiſitioni factæ per eccleſiam .ibi.n. 48.
Amortiſatio an requirat ſcripturam,& quæ in ea ſint neceſſaria; & an per præſentiã ſeu tacitũ conſenſum inducatur, ſiue per poſſeſsionem, & de formulis amortiſationũ. ibi. n.49.p.152.
Appellatio vltima, recurſus & alia ſemper ſunt regi reſeruata. cap. 7. n. 52. pag. 154.
Amortiſatio ampliſsima quę ſit. ibi. n. 51.

Appellatur

Appellatur à ſententijs latis ſuper temporalibus per iudices prę latorum, ad regem. ibi.
Appellationũ comitatus Roſsi. & Ceritanię ratio, remiſsiue ibi.
Appellatio prima à iudicibus prędlatorum non admittitur in audientia. ſi adeſt iudex appellationum, ſecus in ſecunda. ibi. n. 15. pag. 186.
Appellationis iudicem aſsignat dominus emphitheote in prima appellatione. c. 10. n. 16. pag. 186.
Appellant vterq. tam dominus quam vaſſallus a ſententia lata per iudicem a domino aſsignatum. ibi.
Appellatio in ſecunda & tertia inſtantia in cauſis communibus vaſſallorum, baronum, eſt regis niſi aliud titulo vel conſuetudine, contineatur. c. 10. n. 18. pag. 187.
Appellatio prima a barone ad regem non admititur in communibus cauſis, niſi cum qualitate. idemq. ſeruatur in vaſſallis prędlatorum. ibi. n. 20. pag. 188.
Appellationis remedium eſt etiam de iure vſu. introductum: ibi. n. 21. pag. 189.
Actor ſequi debet forum rei. c. 11. n. 12. pag. 201.
Aduocatorum ignorantia omnia iudicaria conturbat & confundit. ibi. n. 19. pag. 203.
Appellationi interpoſitæ per oppreſſum, iudex qui non defert vim facit & opprimit. c. 11. n. 54. pag. 219.
Acuydamenti pœna, verbo diffidationis.
Abſolutio à cenſuris conceditur præcedente ſatisfactione, & aliquando publica pœnitentia. c. 12. n. 27. pag. 236.
Argumentum ab abſurdo et inconuenienti, fortiſsimum eſt. c. 13. n. 60. pag. 262.
Argumentum de officio ad beneficium, validum eſt. ibi. n. ſeq.
Acuydamenti pœna, quid operetur. c. 14. n. 98. pag. 312.
Armorũ prohibita delatione per principẽ, eſt eius cõtra clericos cognitio, et de quib. armis intelligatur. c. 14. n. 139. pag. 325.
Arma ſi parãtur vel ſeditiones inter clericos, ad quem pertineat cognitio. c. 14. n. 144. pag. 326.

Aſsiſtentia iudicis ſecularis. in verbo inuocatio brachij ſecularis.
Aſsiſtentia iudicis ſecularis per eccleſiaſticum petita, an in ea ſit neceſſaria citatio: & an idem quod in inuocatione brachij ſecularis ſeruetur. c. 15. nu. 57. pag. 361.
Appellari non poteſt à manus regię impoſitione. c. 15. num. 35. pag. 353.
Aſsiſtencia officialis regij, petitur per eccleſiaſticum, ſeu executorem literarum apoſtolicarum. c. 15. n. 44. pag. 354.
Auxilium temporalis iuriſdictionis eſt implorandum, per eccleſiam a principibus ſecularibus. c. 15. n. 74. pag. 366.

B

Baiuliarum creatio eſt antiqua in Cathalonia: & Baiuli aliqui ſunt temporales, alij naturales & alij amouibiles. cap. 4. num. 12. pag. 75.
Baiulos antiquiores eſſe vicarijs, in Cathalonia, & eſt primum tempus inſtitutionis magiſtratuum inferiorum. ibi. nu. 14. & nu. ſeq. qui dicantur baiuli naturales.
Baiulus generalis, ac procurator regius Roſsilionis, & Ceritaniæ, veniunt poſt magiſtrum rationalem. & eſt antiquiſsimus magiſtratus, & quæ eius officio incumbant, & de quibus cognoſcat. c. 4. nu. 53. pag. 91.
Baiulus generalis cognoſcit de rebus patrimonij, regioq. patrimonio. c. 5. nu. 15. pag. 106.
Bona principis abſq. iuſſu ipſius non poſſunt in eccleſiam tranſire. c. 7. nu. 2. pag. 135.
Baiuli generalis poteſtas eſt amplisſima, quæ reformata fuit tẽpore reginę Marię. c. 7. nu. 5. pag. 136.
Bona omnia regni à principio ſunt de realenco. c. 7. n. 31. pa. 147
Barones ſequuntur regem ad bellum. c. 8. nu. 1. pag. 157.
Bellum qui ſequi teneantur. verbo hoſtis.
Baro nullus excuſatur in tribus caſibus à iuuamine regi pręſtando. c. 8. n. 7, pag. 158.
Baiulus generalis quo caſu procedat ad occupationem temporalitatum.

ralitatum.cap.11.nu.33.pag.207.
Banni comminatio ſolita eſt apponi in literis monitorijs contra eccleſiaſticos,& potiſsimum delegatos.c.12.nu.9.pag.229.
Bannum quid ſit,& quæ damna contineat,remiſsiue. ibi.
Beneficia conferre extraneis, magna infert eccleſijs incommoda.c.12.nu.14.pag.231.
Beneficia eccleſiaſtica,quę ſunt de regio patrimonio, plura prouidet rex in Cathalonia,& comitatib^9 Roſsilionis & Ceritaniæ.c.13.nu.13.pag.247.
Beneficia regalia quædam ſunt patronata,quędam collatiua.ibi. n.ſeq.& quę dicãtur collatiua.& qualiter cõferãtur.n.16.
Beneficia plura conferunt laici.ibi.nu.17.pag.248.
Beneficiorum regalium cauſa, ſuper dotibus & reditibus aliquãdo tractatur in conſiſtorio regio.ibi.nu.ſeq.
Beneficiorum eccleſiaſticorum regaliũ cognitio ſuper temporalitatibus,& cuſtodia iuriũ eorũ, in pluribus principibus iura imperij habentibus recepta eſt.ibi.nu.23.pag.251.
Beneficiari,ſeu promoueri debent idonei, valeq; eſſet vt quiſq. in ſua patria beneficiaretur.c.13.n.61.pag.263.
Bona eccleſiaſticorum obligata pro cenſualibus,an ſint de diſtrictu ſecularis iudicis.verbo eccleſiaſticus.
Bona clericorũ poſſunt diſtringi in vim proceſſus regalię vſatici ſimili modo.c.14.nu.89.pag.308.
Baiulus generalis cognoſcit de rebus patrimonialibus,contra eccleſiaſticos,qui & coram eo conueniuntur. & quæ ſint res patrimoniales.c.14.nu.123.pag.320.
Baiulus generalis,& nõ theſaurari^9 habet curã dominicaturarũ & iuriũ regiorũ.ibi.n.124.& de patrimonio regio.nu.ſeq.
Breue apoſtolicũ ſeu cõmiſsionẽ directã Epiſcopo Gerun.nomine dignitatis,qui cognoſcit de criminib^9 clericorũ atrocibus, obtinuit imperator Carolus.c.14.n.151.pag.328.
Beneficiorum cauſæ.verbo cauſ.
Brachij ſecularis inuocatio.verbo inuocatio.
Brachia duo eſſe,vnũ ſeculare alterũ eccleſiaſticũ.c.15.n.48.p.375

Cogni-

C

Cognitio cauſarum ſuper iuribus beneficiorum regalium ad quem pertineat.c.13. n. 24. pag.251.

Congruę portionis defenſio, ad patronum ſpectat. cap.13. nu. 37. pag. 255.

Cathalani originarij, qui dicantur c. 13. n. 54. pag.260.

Cauſas exemptorum dirimi per vicarios qualiter practicetur, et intelligatur. c. 14. n. 9. pag.283.

Cauſa ſpiritualis inter clericos dirimitur per iudicem eccleſiaſticum.fallit ſi parantur arma contra poſſeſſorem. cap. 14. nu.11. pag. 285.

Cadauera beneficiatorũ, non debere occultari.c. 14. n.14.p.285.

Cenſualium cauſę tam in penſionibus,quam in proprietate,tractantur in iudicio ſeculari contra eccleſiaſticos: cap. 14. nu. 15. pag. 285. et quare.

Cauſa patrimonialis inter fiſcum& clericum tractatur in regia audientia. c. 14. n.20.pag. 287.

Clericus ſi vult poteſt coram iudice ſeculari iniuriantes perſequi, vel coram Epiſcopo. cap.14. n.26.pag. 289. qui agere debet cum certa moderatione.n u. 27. et quid in quęrela pacis ettreugę.

Clericus coniugatus, vt gaudeat priuilegio quæ ſeruare habeat. c. 14. nu.37.pag. 294. qui et leuius quam alij amittit priuilegium, cuius veſtis et habitus non eſt a iure determinatus ibi.n .ſeq.

Clerici, licet teneantur ſeruare pacem et treugam domini, non per hoc efficiuntur omnino de foro iudicis ſecularis.ibi.n.39.

Criminalis proceſſus contra clericos,quomodo excedit limites proceſſus pacis et treugę. c. 14. n.41.pag.295.

Capti clerici in crimine ſeu maleficio per iudicem laicum, per quod tempus poſsint per eundem detineri, exacta depoſitione. c. 14. n.43. pag.296.

Cognitio delicti per clericum coniugatum commiſsi an pertineat

neat ad regem.c.14. nu.47. pag.297.
Contentione firmata inter curiā eccleſiaſticam & ſeculare ſuper immunitate per delinquentē allegata, & in eius fauorē declarata, eſt relaxandus captus, nec amplius quęritur de delicto.c. 14.nu.49. pag.292.
Capturandi poteſtas datur de iure, aliquando non magiſtratibus. cap.14.nu.62.pag. 301.
Clerici & reliqui reperti culpabiles in proceſſu regaliæ, poſſunt capi per regium officialem cum aſsiſtentia eccleſiaſtici vel cōmiſsione, & qualiter in his procedatur.ibi.n.65.p.302.
Capi poteſt clericus in crimine fraganti per officialē regium, & ſi iniurietur eidē officiali, & duci ad iudicē eccleſiaſticū : nec modica detētio 24.horarūeſt cōtra libertatē eccleſię.ibi.n.66
Clericus exhibens clericale priuilegiū, an & quomodo ſit per iudicē ſecularem relaxandus, & ad quē pertineat cognitio. & remiſsiue de rebus prohibitis clericis.ibi.nu.69.p.303.
Clerici coniugati capti per iudicem ſecularem, quare tradantur iudici eccleſiaſtico.ibi.n.70.
Clerici coniugati in ciuilibus tractantur vt laici, nec ſunt comprehenſi in concordia.c.14.nu.71.p.304.
Clerici culpabiles in regalia vſ. ſimili modo capi poſſūt.ibi.n.72.
Clerici ſimplices et cōiugati, ciuiliter et criminaliter poſsūt diſtrīgi, ad ſeruādā ſecuritatē datā ꝑ principē.c.14.n.81.p.306.
Clerici ſimplices immiſcentes ſe, delictis enormibus, amittunt clericale priuilegium.ibi.nu.82.
Clerici quicunque in Cathalonia et omnes eccleſiaſtici admittūtur, allegantes fori exceptionem, et ſecularis iudex tenetur firmare ſuper ea re contentionem.ibi.n.83.p.307.
Contentione firmata in qualibet parte iudicij, eſt ſupercedendū in cauſa.c.14.n.86.p. 307.
Contentione pendente de clericali priuilegio, captus eſt ſeruandus in cuſtodia iudicis ſecularis. et idem e conuerſo, ſi eſt in poſſe iudicis eccleſiaſtici. c.14. n.88.p.308.
Clericus coniugatus in iudicio condictionis furtiuę tenetur reſpon-

reſpõdere coram iudice ſeculari. & quid in alijs caſibus. c. 14.n.92.pag.309.
Cauſam afflictionis & oppreſsionis ſufficit exprimi, licet ea non probetur.c.14.n. 108..pag.315.
Cauſa oppreſsionis pretextu euocata, qualiter tractetur: & in quo differat à cauſa paupertatis;&an in vtraq.qualitas ſit probanda.ibi.n. 110.
Cauſas pauperum & oppreſſorum,non patitur rex ad eccleſiaſticum iudicem trahi.ibi.nu. 111. pag. ſeq.
Clericorum diſtrictus in vniuerſum & generaliter, pertinet ad Epiſcopos etiam ex diſpoſitione vſaticorum. c.14.num. 128. pag.322.
Clericos coniugatos qui tabulam aſſecurarunt, punit princeps ibi. n. ſeq.
Clericos non admitti ad officia publica, & qualiter contra eos procedatur ratione adminiſtrationis publicorum officiorum, & de cautione,c.14. n.130.
Clericos notarios, recipientes acta publica,contra formam conſtitutionis, punit rex. n. 131.ibi. pag.ſeq.
Nec non clericos venientes contra decreta & prohibitiones,& per quos fiat diſtr.ctio.n.132. pag.323.
Clerici comprehenduntur ſub decretis, maxime negociatores. ibi.nu. 133.
Caſus priuilegiati, in quibus rex cognoſcit de clericis, plures ſunt.remiſsiue. c. 14. n.136.pag.324.
Clericale priuilegium licet ſit de iure diuino, poteſt papa in certis caſibus tollere & limitare.c.14.n.137.pag.324.
Clerici iniuriantes ſecularib.iudicib.& turbantes iuriſdictionem poſſunt per iudicem ſecularem detineri,&per quod ſpatium. c.14.n. 140.pag.325.
Clericorum diſtrictio quo ad pœnas & perſonas pertinet ad iudicem eccleſiaſticum.c. 14, n. 149.pag. 327.
Conſuetudines feudorum in cathalonia ab vſatic is originem traxiſſe. cap.1.n.9.pag. 7.

Comitis

Comitis appellatione in ſingulari, venit ſolus comes Barcinonę ſignanter in regalijs.ibi.n.13. pag.8.

Conſenſum terræ & magnatum comitem voluiſſe exquirere,in vſaticorum conſtitutione.ibi.n. 14. pag.8.

Curiarum brachia tempore vſaticorum nondum fuiſſe diſtincta, & qualiter ſint hodie diſtincta & de curiarum initio & celebratione. remiſsiue.ibi, n.15. cum ſeq.

Conſtitutiones differe à capitulis curiarum. remiſsiue.ibi. num. 16.pag.9.

Conſtitutiones cathalonię leges eſſe pactionatas. ibi.n.17.

Commemorationes Petri alberti, eſſe probandas, licet ſecus in vſaticis. ibi. n.16.pag. 9.

Comes Barcinonę non recognoſcit ſuperiorem, & poteſt condere leges.c.3.n.2.pag.23.

Conſtitutiones & vſaticos cathaloniæ, rex ſeruare debet. ibid. n. 9. pag. 25.

Curię regis appellatione quæ contineantur. cap. 3. num. 13. pa. 27. & quę ſit comiti Barcinonę tribuenda.pag.ſeq.n.15.

Comites,duces & marchiones,qui dicantur regiam habere dignitatem. ibidem.

Curia verbum in vſa. aliumnamq.poſitum de qua intelligatur c.3.n.17.pag.39.

Conductum facere, ad quæ ſimilia verba referantur,& quæ reſpiciant.ibi. n. 18.

Capere vaſſallos,quando poſsint domini. c.3.n.30.pag.38.

Cauſæ oppreſsionis, perhoreſcentię, pupillorum, viduarum, pauperum, miſerabilium perſonarum,euocantur ad audientiam principis.c.3.n.36.& 37.pag.40.

Curia eccleſiaſtica.in literra. e.

Cauſæ miſerabilium & oppreſſorum non trahuntur ad curiam eccleſiaſticam. ibi.

Cornare verbum in terminis vſatici alium namque. quid ſignificet, & aliqua de vſu eiuſdem cornu.c.3. nu.51. pag. 48. & n. ſeq.

Comitis

Comitis Barcinonæ domus & familia receſsit ab àntiqua parcimonia.c. 3.n.53. pag.49.
Conuocare hoſtes, in verbo.hoſtes.
Caualcatas quilibet dominus mandat ſuis vaſallis. c. 3.n. 56.pa. 51. & quid ſit.n. ſeq.& n.59.
Ciues honorati Barcinonæ militibus æquiparantur. ibi. nu. 80. pag.62.
Cauſæ communes quę ſint. & de quibus cauſis cognoſcant domini vaſallorum.c. 4. n.3.pag. 72.
Cauſas vicarię,intra vicariam,& baiulię,intra baiuliam eſſe tractandas. quod & ad cauſas criminales fuit extenſum. c. 4. n. 20. pag.77.
Cauſæ officialium regiorum, & patrimoniales non continentur ſub conſtitutionibus, quod cauſę vicarię tractentur intra vicariam. ibi. n. 21.
Cauſæ uicarię & baiulię proprie quæ dicantur.ibi. n.22.
Cauſæ, quantumcumq. per regaliam euocatę ad audientiam, non trahuntur extra prouinciam.ibi.n.24.
Cancellarij & vicecancellari origo,& ſunt veluti regis aſſeſſores:& an debeant eſſe de regno:& an poſsint creari plures. & de illorum officio & cognitione; c. 4. nu. 39. pag. 83.
Cancellario ſubſunt domeſtici regis, capellani, & DD. regij concilij.c.4.n.40.pag.84.
Contentionum cauſę pertinēt ad cancellarium, tanquam tertium approbatum. c. 4. n. 41.pag.84.
Cancellaria eſt duplex, magna & parua. & quę in vtraq, expediantur.c. 4. n. 43.pag.85.
Commiſsio cauſarum quę fit per cancellarium, & regaliarum per locumtenentem, non eſt delegatio,ſed diſtributio cauſarum . c.4.n.48.pag. 88.
Cancellaria dormit ac eius officiales, abſente rege, primogenito et locumtenente.c. 4. n.50.pag.90.
Conſeruator generalis, eſt magiſtratus magnę auctoritatis,poſt theſaurarium.c. 4.n. 55. pag. 91.

capitaneus

Capitaneus generalis quare in cathalonia ſit deputatus, qui et magiſtro militum comparatur, & de quibus cognoſcat. c. 4. n.62. pag.93.

Conſuetudo, vſus & conſtitutio in cathalonia quantum ad legis eſſentiam æquiparantur c.4. n.65. pag.95.

Comites et duces non recognoſcentes ſuperiorem creant dignitates ſua dignitate inferioribus .c.5.n.6.p. 103.

Comes Barchinonę poterat dignitates omnes ſua inferiores, creare. c.6. n. 3. pag. 113.

Comites in cathalonia ab antiquo, à quibus creati fuerunt, et quæ illis competant. ibi. n.4.

Comites cathaloniæ olim prætendebant non obedire comiti Barcinonæ nec venire ad eum vocati. ibi. n.6.

Curias generales ſolus rex celebrat: et quando infans, vel regina. c. 6.n.17. pag. 117.

Caſtra habere in limitibus regnorum, non expedit eccleſiæ.c.7. n. 42. pag. 150.

Caualcata in verbo hoſtes.

Capibreuiatio de iure communi appellatur recognitio et renouatio. c.9. n.10. pag. 168.

Capibreuiationem nullus emphiteota poteſt recuſare, vaſallus aut cenſuarius. ibi. n.11. et quando quis compellatur capibreuiare. n. 12. et quomodo in cenſualibus et coram quo petatur, et in alijs reditibus perpetuis. n.13. cum ſeq.

Cenſualia mortua, an inter immobilia computentur. num. 19. c.9. pag.172.

Capibreuiando eſt ſemper recurrendum ad originalem inueſtiturā poſt infeudationē, et ad pri. ſtabilimētū.c. 9.n.22.p.172.

Capibreuiationis practica quæ ſit, et de recuſantibus capibreuiare, et alijs notandis. c.9.n. 24. pag.173.

Clerici quo ad perſonas in iuriſdictione contentioſa, ſuppoſiti ſunt non regibus ſed eccleſiæ, et quid in ditione, ac poteſtate œconimica et politica. cap.9.nu.28.pag.175.

Clerici aliquo reſpectu ſunt ſubditi ſuo regi & naturali domino

mino, & debent illum reuerenter ſalutare. cap. 10. num. 5. pag.182.

Cathaloniæ corpus coſtituitur ex capite ſcilicet principe etc. tribus brachijs ſiue ſtamentis.c.10.n. 8. pag.183.

Curiarum conuocatio eſt regalia regis,ad quas vocantur prȩlati. ibi. n.9.

Conſtitutiones factȩ in curijs generalibus, comprehẽdunt homines eccleſiarum & prȩlatorum.ibi. n. 10.

Coronagia.in verbo vaſſalli.

Cauſæ comunes quomodo iudicari & dirimi debeant, & quæ ſint. c.10.n.19.pag.187.

Capere an poſsit Epiſcopus clericos in vico & domo laicorum. c. 11.n. 6. pag. 199.

Captus per officialem Epiſcopi ſine territorio eſt male captus. nec poteſt captos. transferre ſine territorio. ibi. n.10.pa. 200.

Contentio iudicis ſecularis cum eccleſiaſtico, qualiter per firmã iuris firmetur in ordinarijs,& contentione firmata,poteſt ſubcumbens condemnari in expenſis; & ad quem pertineat expenſarum taxatio. c.11.n.20. pag.203.

Contentio non firmatur cum delegatis,ſed citantur ad bancum regium.& quid huiuſmodi delegatis reſcribatur. ibi.n. 21.

Contentio cum iudice eccleſiaſtico firmatur per vicarium regium, pro vaſſallis baronum & ipſis baronibus. & tam baro quam vaſſallus, firmant de iure.ibi.n.24.pag.205.

Contentionem ſi recuſat firmare iudex eccleſiaſticus, proceditur contra eum poſt ſecundas literas,ad occupatione tempora litatum, fiſco ad herente parti.ibi. 27.pag.205.

Conſeruator apoſtolicus, verbo delegatus.

Contentionis cauſa,ſi eccleſiaſticus non reſpondet in forma contentionis, euocatur ad audientiam eo pretextu quia ordinarius non eſt potens ad compellendum firmare. capit.11.num. 32.pag. 207.

Cauſa miſerabilitatis aut paupertatis nemo trahitur in cathalonia ad forum eccleſiaſticum.c.11.n.44.p.215.

Cauſas ad forum eccleſiaſticum trahi, extra caſus ad eum pertinentes non patitur rex.ibi.n.45.pag.ſeq.

Cauſas laicorum ad curiā romanā trahi,prohibet rex. ibi.n.ſeq.

Clerici intelliguntur ſub generalitate vſaticorum, & ſubſunt regi in multis.c.11.n.51. pag. 218.

Clericus oppreſſus per iudicem eccleſiaſticum iuuatur beneficio principis.& quomodo d͞ his oppreſsionib. cognoſcat.ibi.n. 53.

Cognitio contentioſa & iudicialis in eccleſiaſticos & eorum bona non pertinet ad regem, ſecus in extraordinaria & extraiudiciali cognitione. ibi.n.55.pag. 219.

Comminationes magis ad vrgendum, quam definiendum ponuntur: & ideo contra inobedientes pœnæ comminatæ non decernuntur.c.12. n.1.pag.226.

Concordiæ Reginę Eleonoris, & forma data contra ordinarios, an ſeruetur contra delegatos renitentes comparere in banco regio.ibi.n.5.pag. 228.

Contentione declarata, ſi eccleſiaſticus recuſat parere declarationi,qualiter procedatur.c.12.n.8.pag. 229.

Conſtitutio omnis recipit interpretationem paſsiue à iure communi. et ius commune in cathalonia intelligitur ciuile romanum.c.12.n.16. pag. 231.

Canonicalem præbendam,habet rex Aragonum,vt comes Barcinonę,in eccleſia Barcin.& comes Impuriarum in eccleſia Gerundæ, quę tranſit in eum abſq. collatione, & inſtitutione canonica.c.13.n.4.pag. 244.

Canoniæ ſpiritualis ſigna, quæ ſint. ibi.pag.246.n.7.

Cauſę eccleſiaſticæ tractantur in regia audientia, non ſeruato abſolute iuris ordine,niſi in feudalibus,emphiteoticarijs & communibus.c.15.n.6.pag.341.

Capibreuiare compelluntur per baiulum generalem eccleſiaſtici, reſquas tenent pro rege. c.15. n. 7. pag. 345. licet in inſeudatione nihil derenouatione dictum ſit.

Capibreuiationes & inueſtituræ non ſunt tituli reales,nec inducunt nouam qualitatem.c.15.n.8. pag. 342.

Cenſus præſtatio præſupponit infeudationem. c.15. n.10.p.343.
Capibreuiare ſeu feudum recognoſcere cogitur vaſallus coram ordinarro vel iudice per dominũ aſsignato.c.15. n.12. p. 343.
Cauſę feudales & emphiteoticarię contra eccleſiaſticos ſecũdũ ſuam naturam,in curia regia tractantur.c.15.n.13.pag.343.
Cauſę patrimoniales tractantur in baiulia generali,etiam contra eccleſiaſticos. ibi. n.15. pag.345.
Cauſę beneficiorum regiorum et ſi de dotibus eorum agatur, tam in petitorio quam poſſeſſorio tractantur in tribunali regio, & concedit rex expectatiuas.ibi.n.ſeq.
Cauſe pacis & treugę et ſoni emiſsi quę tractantur in regio tribunali, contra eccleſiaſticos,communi ordine examinantur, & qua moderatione.c.15.n.17.pag.345.
Cauſę contra clericos conuentos pro debitis ciuilib., vel in caſibus, qui per romanum pontificem ſunt nudati priuilegio clericali, communi ordine pertractantur . & quæ ſint hę cauſę.ibi. n.18. pag. 348.
Cauſæ eccleſiaſticę, veniunt ad tribunal regium, ſi laicus intentat remedium.l. ſi contendat D. de fideiuſſ.& quis ſit actor vel reus. c.15. n.22.pag.347.

D

Dignitatem regiam,qui dicantur habre.c.3.n.14.pag.27.
Domeſtici regis qualiter & coramquo conueniantur. cap. 3.n.23. pag.32.
Domini ,quę iura habeant in vaſallos. et quando illos capere poſsint.c. 3. n. 30.pag. 38.
Dignitates ſeculares,omnes ab vno principio emanarunt : ſic & ab altero principio et fonte omnes eccleſiaſticę et ſpirituales. c.3. n. 77. pag.61.
Dignitatum ſecularium ordo incipiendo ab imperatore, correſpondet ordini eccleſiaſticarum dignitatum , incipiendo à romano Pontifice.ibi.n.78.

Domini

Domini ſiue ſeniores vaſallorum, hominũ propriorum, et emphiteotarum & ſimilium, cognoſcunt de cauſis feudum vel emphiteo ſim tantum reſpicientib. non de alijs cõmunib. cauſis. & quę ſint hæ cauſę. c. 4. n. 3. pag. 72.

Dominus vel ſenior in vaſallum vel emphiteotã nullum habet imperium merum vel mixtum, niſi alia ratione ſit ordinarius territorij. ibi. n. 5. pag. 73.

Dominus non habens imperium, quando in criminalibus cognoſcat de emphiteotis & vaſallis. ibi. n. 11. pag. 75.

Doctores regij concilij ſubſunt cancellario. in verbo cancellarius.

Duces, in verbo comites.

Dignitates reales quæ dicantur. cap. 6. n. 5. pag. 113.

Dominꝰ aſsignat iudicẽ in cauſa propria cũ vaſallo. verbo iudicẽ.

Delicti in eccleſia per laicum comiſsi cognitio, an ad iudicem ſecularem pertineat. c. 11. n 8. pag. 200.

Delegatum apoſtolicum ſeu conſeruatores rex, eiusve locumtenens ſeu gubernator citant in banco regio. c. 11. n. 23. p. 203.

Delegato recuſante reuocare procedimenta contra laicum facta, qualiter procedat contra eum regia aud. c. 11. n. 37. p. 209.

Delegatꝰ non debet eſſe deterioris cõditionis, quã ordinariꝰ. quia in cauſa cõmiſſa maiore fulget prærogatiua. c. 12. n. 6. p. 228.

Delegatus monitus renitens cõparere in bancho regio, poteſt publicari pro extraneo. et eſt grauiſsima pœna. cap. 12. num. 11. p. 230.

Diffidationis et acuydamenti pœna ſolet poni in literis monitorialibus, et quo caſu. c. 12. n. 22. pag. 233.

Delegatos ſi conſtiterit procędere in ſuo caſu, neceſſe eſt regios officiales parere eorum mandatis. c. 12. n. 26. pag. 236.

Decimarum poſſeſsio qualiter fundetur. c. 13. n. 10. p. 246.

Delegatis procedentibus in cauſis non ſuis, non eſt obediendum. c. 13. n. 44. pag. 256.

Delinquens gaudens immunitate, ſi eſt extractus ab eccleſia cum ſono emiſſo, poteſt pro damnis retineri. c. 14. num. 50. pag. 299.

Depoſitio clerici detenti pro regalia , quomodo et quando ſit exigenda.c.14.n.68.pag.303.
Delegatorum aliqua in verb.eccleſiaſtici.

E

EMendas facere quid ſignificet,et quid ſit emenda. cap.3.nu. 20.pag.32.
Emendę petitio, non tollit punitionem corporalem.ibi.n.22.
Emenda peti poteſt pro damnis paſsis in exercicitu. ca. 3. nu. 24.pag.32. (cere. ibi.
Expenſas, indicendo vaſallis hoſtem,an teneatur dominus refi-
Euocantur ad audientiam cauſę per horreſcentię & oppreſsionis in litera, o & p.
Euocantur etiã cauſę, pupillorum, viduarum,miſerabilium perſonarum & religioſorum.c.3. n.37. p. 40. et in verbo cauſę.
Eccleſiaſtica curia in hac prouincia non ſe intromittit de cauſis miſerabilium aut opopreſſorum. & quando poſsit. c. 3.nu. 45.pag. 45.
Exercitus quid ſit.c.3.n.60.pag.53.
Exercitum conuocat princeps pluribus modis, & comprehendit ſicut genus,omnes ſpecies conuocationum.eod.c.3. num. 63.pag. 54.
Expenſæ,hoſte congregata,quãdo miniſtrentur vaſallis.& quid de emendis,fallimentis,perdis.et de obligatione vaſallorum. ibi.nu.64.
Expenſæ ſunt miniſtrandæ. euntibus in hoſtem, extra prouinciam.ibi. n.66.pag.56.
Expediri poteſt vbiq.negotium voluntarię, & non contentioſę iuriſdictionis..ibi. n. 68.
Eccleſijs bona ſua relinquere licitum eſt cuiq.ſaluis iuribus regijs.c.7. n.3. pag.135.
Empara realis Apponitur per baiulũ generalẽ,tã in emphiteoticalib.quã feudalib,ſi nõ obtẽperat amortiſationi petitę.c.7. n. 10.pag.138.& an per firmam iuris ſuſpendatur.n.ſeq.

Eccleſiam

Eccleſiam compellere ad transferendum feudum in manum habilem, an ſit contra ipſius libertatem .& de intellectu. c.1.de imm. eccle. in. 6.c.7. n.26.pag.144.

Eccleſiam in legatis ſatis eſt conſequi æſtimationem feudi legati per translationem in manum habilem.ibi. n.28.

Eccleſia in quibus caſibus non teneatur euacuare in manum habilem, nec amortiſare res per eam acquiſitas. ibid. num. 30. pag.146.

Eccleſia quandō propter onera cogatur ponere rem extra manũ ſuam. ibi. n.33.

Eccleſia licet per multum tempus tenuerit bona de realenco, tenetur tamen finantiam ſoluere non autem euacuare. cap. 7. n. 34. pag.147.

Eccleſiaſtici & pręlati ſi habent feudum pro rege, iuuare debent eum in bello.c.8.n. 2. pag.157.

Eccleſiaſtici vocati ad bellum, venire debent: et qualiter ſi non obtēperēt, procedatur contra illos.ibi. n.9. pag. 159. qui in cathalonia bellum priuatum non agnoſcunt.n.ſeq.

Eccleſiaſtici mittere debent perſonam armigeram ad conuocationem ſoni emiſsi, & pacis & treugę, et vſat. princeps namque.ibi. n.11.

Expenſę vaſſallis euntibus ad conuocationem belli, an per regē miniſtrētur.c.8. n. 14.pag.161.

Eccleſiaſtici ex cauſa feudi pręſtant fidelitatem regi:& conueniũtur vt cęteri barones coram baiulo generali. cap. 9. num.8. pag.167.

Emphiteota et vaſſallus recognoſcere tenentur cenſuaria prędia & renouare feuda. ibi. n.ſeq.

Eccleſiarum patrimonia à manu laici adquiſita, ſunt capibreuiãda, et pręſtant iura dominicalia,quę pręſtant laici, et cętera onera realia.c. 9.n.20.pag.172.

Empara reali vtuntur domini contra renitentes capibreuiare, quod eſt remedium vtile,et qualiter empara hęc de iure communi appelletur c.9.n. 25.pag. 174. et extenditur emparan

di ius ad eccleſiaſtica. bona.n.ſeq.
Eccleſiaſticus vel prælatus ob culpam priuatur feudo, & qualiter contra eos proced atur.c.9. n. 27.pag.174.
Eccleſiaſticorum aliqua in verbo clerici.
Eccleſiaſtici ſunt in pluribus ſubditi regi remiſsiue; non tamen eſt omnib⁹ regijs officialib⁹ cōmiſſa cognitio. c.9.n.30.p.175.
Eccleſiaſtici ſeu pręlati culpa non aufertur feudum eccleſiæ, ſed de vita culpabilis.& quando nullo tempore ad eccleſiam reuertatur.remiſsiue. c.9.n.52.pag.176.
Eccleſiaſtici tenentur ſe preſentare regi, & prę ſtare fidelitatem, occaſione bonorum temporalium, antequam a vaſallis ſuarum prælaturarū accipiant homagium. capit. 10. nume. 1. pag. 180.
Eccleſiaſtici ante adeptionem poſſeſsionis temporalitatū literas executoriales regias poſtulare debent.c.10.n.4.pag.182.
Eccleſiaſtici ſeu pręlati vocati pro negotijs regni, ad regem venire debent.ibi.n.6.pag.183.
Epiſcopi in cathalonia,omnes vocantur conciliarij regij. ibidnum. 7.
Euocatio cauſarum,verbo cauſę.
Epiſcopi in tota ſua diœceſi habent iuriſdictionem ordinariā,territoriū vero nō habent.c.11.n.3.pag.198. & n.ſeq.
Epiſcopus in ſua diœceſi habet imperium in clericos, & in ſpiritualibus omnimodam iuriſdictionem,ſecus in temporalibus etiam eccleſiaſticis.ibi.n.5. pag.199.
Executio declarationis factę,contra delegatum apoſtolicum,cui cōmittatur.et de modo procedendi.c.11.n.40.pag.212.
Exceſſus via aperitur paruipendendo iura imperij,et negligenter omittendo quæ male uſurpantur.c.11. n.41.pag.212.
Eccleſiarum bonis prælatis abutentibus,contra illos procedit rex. ibi.n. 56.pag.220.
Extranei non poſſunt habere beneficia in cathalonia. c. 12.n.12. p.230.neq. penſiones,neq. pręceptorias,nec beneficia cōmendata.ibi.n. 15.pag.231.

Eccleſia-

Eccleſiaſtici & prælati multa de iure cathaloniç habent ſpecialia priuilegia,remiſsiue.c.12. n. 19.pag.232.
Eccleſiarum reparatio pertinet ad regem, in cathalonia. cap. 13. num. 28.pag.252.
Eccleſiaſticos vel prelatos non debet de facili compellere rex, ſed intercedere cum ſuperiore,vt cogat clericos ad contributionem vel repararionem. c.13.n.30.pag.253.
Eccleſiaſticorum,& aliorum ordinum religioſorum reformatio pertinet ad regem.c. 13.n. 32. pag.253.
Eccleſiaſtici contribuunt in reparatione publicorum operum ibi.n.ſeq.
Eccleſiaſticorum, & prælatornm abuſibus occurrit rex, tam circa imponendas penſiones quam circa inſolita.ibi.n.34.
Nec non et circa illorum iuriſdictiones. et qualiter procedatur. n.38.et ſeq. pag. 255.
Eccleſiaſtici poſſunt recurrere ad regium concilium, contra iudices eccleſiaſticos incompetentes, & quomodo procedatur. c.13.n.40.pag.256.
Excomunicationes & cenſuras eccleſiaſticas patienter ſuſtinere debent ſeculares magiſtratus & expectare remedium opportunum.c.13.n.47.pag.257.
Eccleſiaſtici iudices,qui regiam vſurpant iuriſdictionem in aliquibus prouincijs iuriſdictioni regiæ ſubijciuntur, & mulctantur. c.13. n. 48.pag.257.
Electio & prouiſio prçlatorum eſt prima regis cura, ne diuina minuantur officia.c. 13.n.50.pag.258.
Extraneorum electio in beneficijs eccleſiaſticis, plura adfert incommoda.et quç ſint.c.13.n.51.pag.259.
Extranei iu cathalonia non admittuntur per regem ad beneficia:et de quibus beneficijs intelligatur.ibi.n.53.pag.260.
Equalitas legum et furorum eſt ſeruanda.ibi.n.ſeq.
Extraneis ſuccurritur per literas naturalitatis,ad obtinenda beneficia in cathalonia.ibi. n. ſeq.
Extraneos obtinere beneficia in regno eſt in pluribus pro-

 uincijs

uincijs prohibitū: et ex quibus in cathalonia fundata ſit hęc prohibitio. c.13. n.58. cum ſeq.pag.261.
Exēpti eccleſiaſtici qui nō habent iudicē cōpetētē inprouincia, in cauſisciuilib.non ſpiritualibus,ſubſunt nedū regi,verum et vicarijs regis. c. 14. n. 3. p. 282. et n. 9. et in verbo cauſas.
Eccleſiaſticis libertatibus pręferuntur conſtitutionespacis et treugę et vſatici Barcinonę et in quibus.c.14.n. 4.pag.282.
Eccleſiaſticus vendens cenſuale ſuper bonis eccleſię an ea poſsit ſubmittere diſtrictui ſecularis iudicis.c. 14. n. 19.pag.286.
Exempti comparere debent in proceſſu pacis et treugę coram vicario.c. 14. n. 34. pag. 293.
Eccleſiaſtici in proceſſu ſoni emiſsi quid facere habent. in verbo, ſoni emiſsi.
Extracto ab eccleſia remanet ſemper ſalua immunitas eccleſiæ. c. 14. n. 48. pag. 297.et an poſsit pro expenſis retineri,n.50.
Emparamentum idem eſt quod ſecuritas data à principe ſeu guidaticum. eſt quevulgare verbum. et de ſignificatione ipſius. c.14. n. 73. pag.304.
Eccleſiaſtici in emparamentō,ſaluardia, guidatico et pace data à principe,ſubſunt ipſi principi.c.14. n.74.pag.305.
Eccleſiaſtici in emparamēto ſaluaguardia guidatico et pace data a principe ſubſunt ipſi principi.c.14.n.74.p.705.
Eccleſiaſtici in reſpicientib.publicum etpoliticū ſtatū nō habent ſuperiorē preter principē,cui ſubsūt in regalijs obſeruādis :ibi. n.26.pag.305.
Eccleſia tenetur ſeruare conſuetudinem regionis,in qua ſita eſt. c.14. n. 80. pag.306.
Eccleſiaſtici probonis patrimonij Cęſaris coram iudice ſeculari conueniuntur. c. 15. n. 14.pag. 344.
Eccleſiaſticorum cauſę.verbo cauſę.
Exempti ex contractu vel quaſi obligati, conueniuntur coram iudice ſeculari.c. 15. n. 20.pag. 347.
Eccleſiaſtici iudices delegati, moleſtantes laicos,per firmam iuris citantur in bancho regio. c. 15. n. 25. pag.348.

Eccleſia-

Eccleſiaſtica negotia tractantur in regia audientia occaſione em parę factæ in ſigillo regię cancellarię, dum petuntur executorię literarum apoſtolicarum, aut manutenentiæ vel ſaluaguardię. c. 15. n. 58. pag. 361.
Empara facta ſigillo regiæ cancellarię trahit negotia eccleſiaſtica ad regiam audientiam. ibi.
Emparam apponi in ſigillo regiæ cancellarię quibus liceat petere, et de practica appoſitionis, iuſtificationis, & cancellationis, & de termino. c. 15. n. 59. pag. 362.
Empara in cathalonia duplex. realis et verbalis & de vtraq. & de pœna frangentis eam. c. 15. n. 62. pag. 363. & quid contineat verbalis. n. 63.
Empara nulla ſine iudicis auctoritate & præcepto fieri poteſt. c. 15. n. 64. pag. 363.
Empara eſt veluti manus regię impoſitio, & ſimilis ſequeſtro. ibi. n. 65. pag. 364.
Empara verbalis q̃ſitper ſigna vel cruces. remiſsiueq̃ ſit. ibi. n. 66.
Empara non tollitur ſine iudicis licentia. ibi. n. 67.
Empara quandoque dicitur bannum. ibi. n. 68.
Eccleſiaſtici & pręlati, pro ſuis temporalitatibus obtinent literas executoriales à regio ſenatu. c. 15. n. 37. pag. 353.
Eccleſiaſticorum cauſæ per abuſum temporalitatum, trahuntur ad regium tribunal. ibi. n. 38.
Eccleſiaſtici pro refectione murorum & adiutorio belli, monentur per regem. ibi. n. 40.
Eccleſiaſticis iudicibus familia armata & alia vrgentiora executionis remedia, non ſunt licita. & hinc petunt brachij ſecularis auxilium. ibi. n. 50. pag. 356.
Empara fit in ſcriptis. c. 15. n. 69. pag. 365.
Eccleſiaſtici ſi delinquũt procedit rex cũ ſua moderatione & limitatione contra illos. c. 15. n. 41. pag. 354.
Exequi ſententias licet per legitima iuris remedia: & vbi executor apoſtolicus, illa adhibuit, pro vltimo, publicum conuocat auxilium. c. 15. n. 78. pag. 370.

feudo-

F

Feudorum conſuetudines in cathalonia ab vſaticis originem traxiſſe. cap.1. n.9. pag. 7.
Familię regis appellatione, quæ contineantur. c.3. n.13. pag. 27.
Firmare ius, quid ſit. c.4. n. 10. pag. 74.
Fiſcalia iura an poſsint alienari. verbo alienari.
Feudum reuerſum ad principem tenetur princeps in manum habilem transferre, ne inferiores domini ſuis iuribus fraudentur. c.7. n.23. pag. 143. (n.25.
Feudalia nõ trãſferũt in eccleſiã ſine volũtate domini directi. ibi.
Firma ſiue ſubſcriptio facta, adquiſitioni factę per eccleſiam, inducit tacitam amortiſatiõnem. c.7. n. 48. pag. 152.
Feudi dominus an teneatur acceptare perſonas, licet capaces, deterioris tamen condititionis. ibi. n. 44. pag. 151.
Feudum poteſt in perſonas habiles libere trãſferri. ibi. n. ſeq.
Feudatarij licet nullum præſtent ſeruitium, regem iuuant in bello. c. 8. n. 4. pag. 158,
Feudatarij omnes in caſibus inopinatis & neceſsitatis ſuperuenię tis, poſſunt conuocari. c.8. n.13. pag. 161.
Fidelitas in verbo iuramentum fidelitatis.
Feuda renouare. verbo emphiteota.
Feudo quando priuetur eccleſiaſticus, verb. eccleſiaſticus.
Firma iuris pro fori declinatione, qualiter fiat. & quomodo in iudicio recipiatur. c.11. n. 14. pag. 201. cum n. ſeq.
Firma iuris cum pignoribus, quibus caſibus fiat. ibi. n.15.
Firma iuris olim erat omniũ iudiciorũ principiũ, quę ſucceſsit loco cautionis iudicio ſiſti. et fuit iure cõmuni recepta. c. 11. n.16. pag. 202 & quibus caſibus neceſſaria ſit. n.18.
Firma iuris contra delegatum apoſtolicum fit in regia audiencia, & non alibi. c.11. n. 26. pag. 205.
Fiſco inſtante aliquando proceditur contra delegatos apoſtolicos. c. 11. n. 42. pag. 213.
Forum qui ſequitur, ſequi debet iura fori. c.12. n.20. pag. 233.

Firma iuri in proceſſu pacis & treugę verbo pacis.
Fides eſt ſeruanda hoſti illam ſeruanti, quæ in principe debet elucere. c.14. n.75.pag.305. (pag.32.
Fiſc⁹. vtitur iure priuati, niſi in caſibus priuilegiatis.c.14. n.326.
Fiſcus litigans cũ priuato eundem ordinem iuris ſeruat, niſi. ſpecialiter aliter ſit diſpoſitum. c.15. n.2. pag.339.
Fiſcus cõtra ſuos debitores procedit via executiua.ibi.n.3.p. ſeq.
Fiſcus in ſũmarijs debet offere libellum.ibi.n. 4. pag.340.
Fidelitatis iura ſunt inter populum et principem communa, ſignanter in cathalonia.c.15.n. 5.pag.340:
Firma iuris facta per laicum coram ſuo iudice, impetrat citationem contra clericum, & tenetur clericus, ſecularem iudicem adire. c. 15.n. 23.pag. 347.
Firma iuris erat principium omniũ iudiciorũ.c.15.n.24 .p. 348.
Firma iuris quid ſit.c.15.n.60.pag.362.

G

Gubernator appellari nõ poteſt procurator comitũ, & reliquorũ baronium ſubditorum comiti Barcinonę. c. 3.n.16.p.29.
Gubernatori aut eius vicesgerẽti non cõpetunt regalię niſi certis caſibus. & ſic non euocat cauſas pauperum nec miſerabilium extra vicariam. c.3.n.41. et 42.pag.43.
Gubernator olim dicebatur procurator.ibi.
Gubernator dicitur primogenitus regis ex ſua propria & naturali prętogatiua.ibi. n. 44.pag.44.
Gubernationis prima ratio deſcẽdit à manu regia.c.4.n.1.p.72.
Gubernatoris officium, qui olim pracurator generalis dicebatur, fuit poſt vicarios inſtitutum.c.4.n.27.pag.79.
Gubernator generalis ex vſu & lege cathalonię, eſt primogenitus regis.ibi.n.28.
Gubernator generalis, qui nõ erat primogenitus regis olim fuit cõſtitutus, qui & dicebatur vicarius cathaloniæ.ibi.n.29.
Gubernatoris vicesgerens, æquiparatur præſidi prouinciarũ, & primogenitus, pręfecto pretorio. ibi. n. 30.

Gubernato-

Gubernatoris poteſtas maxima eſt,abſente locumtenente & rege. ibi. n. 31.
Gubernator ſeu eius vicesgerens iurare debet, antequam exerceat officium.ibi. n. 33. pag.81.
Gubernator ſeu eius vicesgerens abſente rege & locumtenente, cum aſſeſſore et DD.regij concilij, tractat negotia ſuæ prouinciç. c.4. n. 51. pag.90.
Gubernatores ſeu qui prouincijs prçſunt cognoſcere debent mores prouincialium, & qualiter debent ſe habere cum prouincialibus,et cum miniſtris ſui gubernij.c.4. n.68.pag.96.
Gladij duo ſunt: vnus ſpiritualis, alter temporalis.capit. 11.n. 1. pag. 192.
Gubernator vice regia magnam ex regia audientia accipit auctoritatem:quia in omnibus ſeruatur forma, quæ in audientia locumtenentis. c. 11. n.29. pag. 206.
Gubernator Roſsilionis & Ceritaniç abſente rege & locumtenente a prouincia, eſt in ſuo diſtrictu ſupremus, & releuat oppreſſos.ibi. n.31.pag.207.
Gubernator rege & locumtenente abſente,procedit contra delegatos apoſtolicos,& conſeruatores.quia illi incumbit opprçſſos defendere c.11. n. 34.pag.208.
Guidatus clericus à rege, an poſsit ab epiſcopo capi & detineri. c.14. n.77. pag.306.
Guidatica regia ab eccleſia ſeruanda.ibi.n.ſeq.
Guidati clerici per regem, ſi capiuntur per iudices eccleſiaſticos, manu regia a carceribus extrahuntur.c.14.n.147.pag.327.
Guidaticum in rebus eccleſiaſticis.verbo ſaluaguardia.

H

HOneſtas ab vtilitate in ratione legis ferendç, non poteſt ſeparari. c.3. n.6.pag.24.
Hoſtes conuocare ad ſolum principem ſpectat.c.3.n.56.pag. 51. & in quo differat hoſtis conuocatio á caualcata. n. ſeq. & quid ſit hoſtis et caualcata.

Hoſtis

Hoſtis conuocatio in vim vſa. princeps namq. an requirat præſentiam principis.ibi.n.65.pag.55.

Homagium non preſtat rex eccleſię, ſi ob culpam vaſalli illius peruenit feudum ad regem.c.7.n.54.pag.154.

Hoſte & caualcata conuocata,in vim vſa. princeps nāq.non excuſantur priuilegiati, nec tale priuilegium ſubſiſtit. capit. 8. nu.3. pag.157.

Hoſtem conuocando qualiter procedatur.ca.8. num.6.pag.157. vbi multa de hoſtis conuocatione. cum numeris ſeq. & de pœna non venientium.

Homines de redimenſa, proprij, & cenſiti & allij, quæ teneantur confiteri, & recognoſcere, & de iuribus dominorum. ca. 9.n,18. pag.171.

Hoſtem & caualcatam ſequi debent homines de baronijs,quamquam in baronem tranſtulerit rex hoſtes & caualcatas,c. 14. n.7.pag.283.

I

IVdicandum qualiter ſit deficientibus vſaticis. capit.1. num. 7. pag.6.

Iuſtum non poteſt eſſe quod non ſit honeſtum.c.3.n.4.pag.23.

Iurare debent reges in ingreſſu regiminis ſeruare conſtitutiones & alia iura patrię.c. 3.n.10.pag.26.

Iudicare debet rex in cathalonia per directum, & quid ſit directum.c.3.n.25.pag.33.

Iudicandum in Audientia, non ſecundum propriam conſcientiam ſed ſecundum ius.ibi.n.26.

Iuſtitiam tenere qualiter accipiatur.ibi.n.27.

Iudex ordinarius quis dicatur.c.4.n.4. pag.73.

Iuriſdictionem qualem habet dominus in vaſallos vel emphitheotas. verbo. dominus de.

Imperio mero, & de pretenſione baronum circa illud. aliqua re miſsiue.cap.4.n.13.pag.75.

Iurare debēt rex & gubernator antequam adminiſtrent .fuerunt

tamen

tamen quandoq. ante iuramentum regis admiſsi magiſtratus ab eo creati. c. 4. n.34. pag. 81.

Intellectus conſtitutionis,com fer o con traure ſpoſalles. tit. de ſpons. & mat.c.7.n.39.pag.146.

Iuſiurandum fidelitatis ratione ſupremę iuriſdictionis ſoli regi preſtatur, et in preſtito inferiori a principe per feudatarium, cenſetur ſemper perſona principis excepta. capit. 9.num.2. pag.163.

Iuramentum fidelitatis qui preſtare teneantur. ibid.numer. 3.& preſtatur per prelatum ipſius nomine & non nomine eccleſię. n.4. & eſt plus prȩſtare iuramentum fidelitatis quam homagium. n.6. & quid in his ſeruetur & de formula.

Iuramentum ſimpliciter prȩſtitum,cenſetur præſtitum ex omni cauſa ex qua erat prȩſtandum.c.9.n.5. pag.166.

Iurare debet rex in cathalonia,antequam ſubditi fidelitatem iurent. ibi. n.7.pag.165.

Iura dominicalia in cathalonia varijs nuncupari nominibus, & quæ ſint hæc iura. c.9. n.15.pag.170.

Inueſtituras quandoq.fieri propter nouas ſucceſsiones. c.9. nu 23. pag. 173.

Iuramētū fidelitatis,quoad omnes perſonas de regno habet rex intention ē fundatam, quoad accipiendam fidelitatem.cap.10. nu.2.pag.181.

Iuramentum fidelitatis ſub qua forma preſtetur.ibi.n.ſeq.

Iuriſdictionem quam dominus habet in vaſallos, ſeparatam eſſe à mero & mixto imperio.c.10.n.17.pag.187.

Iudicem aſsignat dominus in cauſa propria inter illum, & vaſallos,et in hoc æquiparatur imperatori et regi.c.10.n.22.p.189.

Immunitas ſemper ſalua eſt eccleſiæ. c.11.n.9. pag.20.

Iudex ex officio poteſt compellere litigantes ad legitimandum perſonas ſuas, ne iudicium reddatur eluſorium,& ad firmandum de directo.c.11.n.17.pag.202.

Iudex iura ſua tueri debet: & non mittere falcem,in meſſem alienam. c.11.n.48.pag.216.

Iudicare de bono & æquo permiſſum eſt, vbi in caſu occurrenti non eſt cautum à lege.c. 11.n.58. pag.222.
Iuſtitiam miniſtrans, acceptus eſt deo. c.12. n.13.pag.231.
Iuriſdictionem ac regalia iura turbans,non eſt dignus beneficijs principis. ibi.n.18.pag.232.
Indignationis & irę regiæ pœna ponitur in literis monitorialibus.& quę ſit huiuſmodi pœna & de ſimilibus clauſulis. ca. 12. n.21. pag 233.
Iudex eccleſiaſticus non poteſt procedere per cenſuras, nec alia eccleſiaſtica iuris remedia in cathalonia,cõtra officiales regios, officiando committentes exceſſus,contra eccleſiaſticos & bona eorum ibi ſeq.n.23.
Iudex ſecularis poteſt ſupplere negligentiam prelati eccleſiaſtici. c.13.n.31.pag.253.
Iniuſta iubenti, non eſt obediendum.c.13.n.43.pag.256.
Iuriſdictiones eccleſiaſticas & ſeculares diſtinctas eſſe opportere.c.13.n.46. pag.257.
Indigenę idonei ſunt cęteris pręferendi.c.13.n.52.pag.259.
Iudicialis cognitio verſatur partim in ciuilibus,partim in criminalibus, et in cauſis mixtam naturã habentib.c.14.n.1.p.282.
Immmunitas eccleſiaſtica conſiſtit tam in perſonis, quam bonis eccleſiarum. c.14. n. 5. pag.282.
Iudex ſecularis in pluribus caſibus abſque, metu cenſurarum cognoſcit de cauſis clericorum, remiſſiue.et ſunt hi de iure communi,non tamen conſiſtuut in regalibus principis catha loniæ.c. 14. n.10..pag. 284.
Iudex ſecularis, vt tollatur via facti, ſe intromittit de omnib. cauſis.& ceſſant iuris regulę in contrarium.ibid.n.12.p.ſeq.
Iudici ſeculari poſſunt per papam ſubijci bona eccleſiarum, maxime temporalia.c. 14 n.18.pag.286.
Immunitas eccleſiaſtica remanet ſalua extracto ab eccleſia.c.14. n.48.pag.297.qui et poteſt pro expenſis detineri.n.50.
Iudex laicus non poteſt criminaliter punire nec diſtringere presbiteros, licet gallia contrarium ſeruet.c.14.n.85.pag.307.

judicium

Iudicium, quo agitur ad emendam eſt mere ciuile: & ſi agatur condictione vſatici ſimili modo. ad emendam contra clericum coniugatum totus proceſſus pertinet ad regem. ca.14. n.91.pag.309.

Iudex ſecularis in vim proceſſus regaliarum ſi procedat contra clericum ad pœnam corporalem vel pecuniariam fiſco applicandam: tunc non diſtringit rex clericum nec religioſorum.c. 14.n.94.pag.310.

Imperium merum licet baronibus ſit conceſſum, ſub tali conceſsione non veniunt regalię,& per euocationem ex cauſa alicuius qualitatis recuperat rex in tali caſu imperium, & illius exercitium.c.14.n.n.119.pag.319.

Intellectus ad conſtitutionē 2. in curia Bar. capit.8. pag.321. num.127.

Iudex ſecularis procedit contra clericos & religioſos ſi arma parantur vel ſeditiones.c.14.n.144.pag.326.

Iudicem ſecularem poſſe punire clericos, qualiter ſit in hac prouincia accipiendum,& an ſit communicatum inferioribus ſecularibus.c.14.n.145.pag.326.

Iudicium vnum non impedit aliud. c.14.n.150.pag.328.

Inueſtiturę, non ſunt tituli reales, nec inducunt nouam qualitatem. c.15.n.8.pag.342. inducunt tamen inter renouantes probationem.n.ſeq.

Inuocatio brachij ſecularis eſt remedium extraordinarium. c.15. n.52.pag.357, et eſt inuocandum non acceleranter, ſed pro remedio iuris vltimo. ibi. n.ſeq.

Inuocato brachio ſeculari, ſeu petita aſsiſtentia in cauſa ciuili, proceditur diuerſo modo atq. In criminali, & qualiter in vtraq. & in mixta procedatur. ibid.num.54.

Inuocato brachio ſeculari, quando iudex ſecularis ſit merus executor:& quando aequieſcat proceſſui curiæ eccleſiaſticę,& quid in cauſa hęreſis.c.15.n.55.pag.358.

Iudex ſecularis non ſemper adquieſcit proceſſui iudicis eccleſiaſtici, etiam in caſibus, in quibus eſt tantum executor. cap. 15.

15.nu.56.p.360.& de aſsiſtentia iudicis ſecularis petita.n.ſeq.

Inuocato brachio ſeculari, intereſt an executio ſit facienda in bonis laicorum,an in rebus eccleſiaſticis.& de modo procedendi.c.15.nu.49.p.356.

In ſeculari brachio inuocato oportetpartem citari:non tamen cognoſcit iudex de meritis cauſæ principalis.ibi.n.51.

Iudici non licet de legibus iudicare,ſed ſecundum ipſas leges. c. 15.nu.77.p.368.

Inuocationis brachij ſecularis cauſa tractatur in audiencia,& an a prouiſione inuocationis ſupplicetur.c.15.nu.43.p.354.

Inuocatio brachij ſecularis in quo ab aſsiſtentia differat. c. 15. n. 45.p.ead.

Inuocato brachio ſeculari fit executio nomine Iudicis brachium impartientis,& quando ab ea ceſſandum.ibi.n.46.

Iudex ſecularis,ſi opportuerit,poterit implorare iudicis eccleſiaſtici auxilium, pro ſua exequenda ſententia,aduerſus eos in quos non habet ius correctionis.c.15.n.75.p.366.

Inuocationis brachij ſecularis iudex, partem audit & terminũ prefigit ad opponendum exeptiones.& quare non poſsit cõgnoſcere de exceptionibus oppoſitis.ibi.n.76.p.367

L

Leges nouas caſibus exigentibus conſtituere ſolet princeps. c.1.n.5.p.6.

Leges condendi poteſtatem ſoli comiti Barcinonę competere, & non reliquis comitibus.c.1.n.12.p.8.& c.3.n.2.p.23.

Lex qualis eſſe debeat,& quid in ea cõdenda ſpectãdũ ſit.ibi.n.3

Lex omnis vtilis eſſe debet.quia ad communem vtilitatem ſtatuta eſt.ibi.n.5.p.24.

Locumtenentis poteſtas expirat per mortem regis.& quare.c.4 n.37.p.82.

Literas iuſtitię,tangentes intereſſe partis in iudicium deducibile,expeditę citra firmam cancellarij,ſunt nullę.& quid de literis gratiæ.n.44.c.4.p.85.

Locumtenentem generalem propter abſentiam regis opportuit in magiſtratum deputari.c. 4.n.58.p.92.
Locumtenentem generalem aliqui præfecto præterito compararunt.ibi.n.59.p.70.
Locumtenens generalis eſt alternos, & idē tribunal vtriuſq. omniaq. poteſt rege abſente præter inſeparabilia à perſona regia. cuius poteſtas ceſſat præſente rege: licet cæterorum officialium iuriſdictio non ceſſet.ibi.n.61.principemq. repræſentat. eſt caput prouinciæ, cui ſubſunt omnes magiſtratus, duces & barones, prælati & milites religionum: præſidetq. tanquā rex. & an ſit ſupra capitaneum generalem.ibi.n.64.
Locumtenentis generalis mandatum non extenditur ad omnia, quæ poteſt rex, quantumcunq. ſit generale.c.6.n.16.p.117.
Literas executoriales regias poſtulare debent eccleſiaſtici, ante adeptionem poſſeſsionis temporalitatum ſuarū prælaturarum. c.10.n.4. p.182.
Laici non conueniuntur pro cenſibus debitis eccleſiæ, niſi corā iudice ſeculari.c.10.n.12.p.184.
Laicus pulſatus coram iudice eccleſiaſtico, poteſt etiam pro re eccleſiaſtica, firmare ius coram ſuo iudice: nec tenetur fori declinatoriam coram eccleſiaſtico allegare.c.11.n.13.p.201.
Literæ, quæ in regia audientia expediuntur contra delegatos Apoſtolicos, præcedente declaratione contra eos, an per regentem ſint firmandæ. & olim qualiter & per quos firmabantur. c.11.n.39.p.210.
Laicis plura ſunt conceſſa ex indulgentia pontificis, in eccleſia. c.13.n.3.p.244.
Laicum ex priuilegio Apoſtolico poſſe obtinere beneficium eccleſiaſticum.c.13.n.6.p. 245.
Lex ciuilis ferri poteſt ad iuuandam legem canonicam.c.14.nu. 13.p. 285.
Licentiam extrahendi ſolus princeps concedit.num.134.ca. 14. pag. 323.

Mutatio

M

MVtatio temporum, legum deſiderat mutationem. cap.1. n. 4.pag.6.
Miſerunt verbum,qualiter ſumatur.cap.3.n.1. p.23.
Mandauerunt verbum,qualiter ſumatur.ibi.n.8.p.25.
Manus accipitur pro poteſtate c.3.n.32.p.38.
Manutenentia vnde ſit dicta.ibi.& in quo differat à ſaluaguardia.& eſt de regalijs.n.33.& 34.
Miſerabiles qui dicantur.in verbo pauperes. quorum cauſę non trahuntur ad curiam eccleſiaſticam.ibi.n.45.p.45.
Milites creare poteſt comes Barcinonę,tam in guerra,curijs,quã in aula regia,& vbiq. cap.3.n.67.p.56.& eſt de ſupremis regalijs:& de illorum priuilegijs remiſsiue.& an poſsint renũtiare foro.c.3.n.69.p.57.
Militia palatina & aulica ſonat, in dignitatem ſimplicẽ.ibi.n.70
Militarium priuilegiorum,vbi in iuribus patriæ fit mentio, intelligitur de militibus aulicis.ibi n.71.
Militia armata,quam milites exercent in bello, nullã habet dignitatem,& ideo torquentur:& de illorum priuilegijs,foro,approbationeq;& reliquis,remiſsiue.ibi.n. 72.p.58.
Militum brachij militaris priuilegia,in quibus differant a priuilegijs militum,belli cauſa tantum conceſſorum.ibi.n.73.p.59
Militia armata ſuas habet dignitates,& ſuos magiſtrat⁹.ibi.n.74
Militia armata eſt inſtituta,ad propulſandam iniuriam, & vindictam habendam.ibi.n.75.
Militia ſpiritualis ſuos habet gradus,& quid ſit.de ordine,diſpoſitione,& origine, remiſsiue. ibi.n.76.
Militum creatio,per quos fieri poſsit.ibi.n.79.p.72.
Magiſtratibus paucioribus opus eſt,dum princeps in prouincia reſidet.c.4.n.2.p.72.
Magnatum appellatione,qui contineantur.ſuntq. magnates maiores,& minores,& in quibus hi ad inuicem diſcernantur.ibi. nu.9.p.74.

Magiſter rationalis in cathalonia, tertium obtinet gradum magiſtratuum,& quę illius officio incumbant.c.4.n.52.p.90.

Magiſtratuum ordines ex temporum ſucceſsione varietatem receperunt,& de illorum ordine.c.4.nu.60. p.92.

Matrimonium morale & politicum dicitur contractum inter principem & rempublicam ſui regni.c.6.n.24.p.120.

Manus mortua quæ dicatur, & quare ſic appelletur. c.7.nu.7. p.137.

Maridagia,in verbo vaſalli.

Militum priuilegia quoad forum,remiſsiue. c.11.n.25.p.205.

Multarum impoſitio eſt de regalibus regis:& ideo illis non vtũtur iudices eccleſiaſtici,contra laicos, niſi in certis caſibus. n.43.c.11.p.214.

Miſerabilis plura reportat commoda,in cõſiſtorio principis. ibi. n.46.p.216.

Manutenẽtiam,ſi non ſeruant eccleſiaſtici,proceditur contra eos per regem.quę & per principem,qui conceſsit,rẹuocari debet cauſą cognita.c.14.n.143. p.326.

Manutenentia,qualiter concedatur,ob quam cauſą eccleſiaſtica tractatur in regia audientia.c.15.nu.26.p.348

Manutenentia eſt vtile interdictum vti poſsidetis, quæ etiam in rebus eccleſiaſticis coram ſeculari iudice tractatur : non corã inferioribus,ſed ſupremo parlamento.ibi.n.27. p.349.

Manutenentia conceditur,nedum habenti titulũ,verum & commendam.ibi.n.ſeq.

Manutenentię reuocatio tractatur ſummarie in regia audientia. ibi.n.29.p.350.

Manutenentię reuocationis cauſa,quem terminũ habeat.c.15. n. 61.p.362.

Manus regia in rebus corporalibus,eſt realis appoſitio:in incorporalibus,verbalis.c.15.n.36.p.353.

Manus regia,murus eſt eccleſię.c.15.n.72.p.365.

N

NEceſsitas facit licitũ,quod eſt illicitum in lege,c.4.n.35.p.81.

Natura

Naturalitatis literę concedi ſolent in curijs generalibus, & raro. c. 13.nu.57.p.261.

Nullitas nulla eſt maior, quam cum quid fit extra poteſtatem. c. 15.nu.39.pag.353.

O

OPpreſſos defendere, officium eſt regis.c.3. n.28. pag.35.vbi aliqua de oppreſsione, & qua actione agant vaſalli oppreſsi contra dominos.cum ſeq.

Oppreſſum manutenere intelligitur de qualibet oppreſsione, iudiciali & extraiudiciali.& tam de clerico, quam laico oppreſſo.c.3.nu.31.p.38.

Oppreſſo ſuccurritur per principem, & prętextu oppreſsionis euocatur cauſa ad principis audientiam.c.3.n.35.p.39.

Oppreſsionis & recurſus regalias non poteſt rex à ſe abdicare, verbo, regaliæ.

Oppreſſorum cauſę nedum ad partis inſtantiam, verum ex officio poſſunt euocari.c.3.n.46.pag.46. quæ & aſſumuntur per principem, nedum iudicialiter, verum & extraiudicialiter, & quomodo ſeu quibus caſibus.ibi.n.47.

Oppreſſum manutenere oppreſſoq. occurrere, quomodo ſint hæc verba intelligenda.c. 3.nu.50.p.48.

Ordinarius iudex quis dicatur.verbo Iudex.

Officia regia quando per mortem concedentis expirent.c.4. n. 38.p.83.& nu.45.

Occupationis temporalitatum declaratio adquem pertineat.c.4 n.42.p.85.

Officia DD. regij concilij, & aliorum plurimorum per mortem principis non expirare.& de dictorum officiorũ creatione, & inſtitutione.ibi.nu.45.pag.86.

Officia DD.regij concilij ſunt certa, & non nutualia, ibi.n.47.

Officiales per principem prouiſi cum clauſula, durante noſtra mera ac libera voluntate, non expirant morte concedentis, ſi modo ſint officia per conſtitutiones creata.ibi.n.49.

Officia regia magiſtratuum, nulla poſſunt eſſe, quæ non ſint ſub dita iuribus patriç.c.4.n.66.pag.95.
Omnia ſunt de regis dominio, quoad ſuprema poteſtatem.c.7.nu.52.pag.152.
Occupatio temporalitatum qualiter, & vbi fiat: quę per vicarios, vel alios inferiores non poteſt fieri.c.11.n.28.p.206.cũ n.ſeq.
Occupatio temporalitatum per quos fieri poſsit.ibi.nu.30.cum ſequentibus.
Oppreſſum defendere etiam abſq. partis petitione, eſt debitum regale: nec poteſt auxilium hoc denegari tam laicis quam clericis.c.11.nu.49.p.217.
Oppreſſo non impartitur auxilium, niſi allegetur violentia, & oppreſsio.c.11.nu.57.pag.222.
Occupatio temporalitatum eſt iuſtum remedium, & fere in omnibus regnis receptũ, & de modo procedendi.c.12.n.2.p.227.
Occupatio temporalitatum, non tangit perſonas eccleſiaſticas, nec eorum bona libera & franca: ſed quę poſsident regi ſubiecta. & quid in cathalonia ſeruetur vbi eſt limitata forma.ibi.
Officialem regium incidiſſe in pœnas conſtitutionum Tarraconæ pro exceſsibus priuatis, an poſsit declarari per iudicem eccleſiaſticum.c.12.n.24.pag.25.& quid pro rebus & exceſsib. officij.ibi.nu.22.
Officialis ſe immiſcens in his, quę non ſunt ſui officij, habetur pro priuato, vel procedendo extra formam iudicis.c.12.n.25. pag.236.
Officialis ſecularis puniri poteſt per ſuperiorem, ſi non ſe opponit abuſibus iudicum eccleſiaſticorum.c.13.n.45.pag.257.
Officialis excedens in clericos, punitur per ſuum ſuperiorem.c. 14.nu.67.pag.302.
Oppreſsionis regalia, etiam comprehendit eccleſiaſticos culpabiles.c.14.nu.100.pag.313.
Opprimi quis poteſt iudicialiter, & extraiudicialiter, & vtroq. caſu datur recurſus ad principem.c.14.n.102.pag.313.& de formula procedendi in oppreſsione per dominum facta vaſallo.nu.105.pag.ſeq.

Opprefsionum cauſæ,quæ ſint,remiſsiue.c.14.nu.112.p.316.
Oppreſſum iniuſte tenetur releuare rex ex debito regalis officij.
quia ad hoc ſunt reges miſsi.ibi.n.103.p.ſeq.
Opprimentes reprimere debet rex:& poteſt multum in cauſis
oppreſsionum & afflictionum.c.14.n.117.p.318.
Oppreſsionis cauſa euocata, an barones ſint citandi,& an habeant de compoſitione partem.c.14.nu.121.pag.319.
Oppreſsionis pretextu in recurrentibus ab oppreſsione,& afflictione,eccleſiaſtica negotia trahuntur,ad regiam audientiam
& de conceſsione literarum.c.15.nu.33.pag.352.
Occidere non dicitur, qui aſsiſtit delicto.c.15.nu.47.pag.355.

P

PRinceps caſibus exigentibus nouas ſolet conſtituere leges.c.
1.nu.5.p.6.
Practicę de intellectu vnum, & aliud de veritate iuris eſſe dicimus.cap.1.n.10.pag.7.
Principis maieſtate dignum eſt,ſe legibus alligatum profiteri.c.
3.nu.7.p.25.in quo fidei vinculum ſolet ſplendeſcere. n.11. p.
26. obligaturq. ex contractu cum ſubditis inito.ibi.nu.12.
Perhoreſcentiæ cauſa euocatur ad audientiā principis, ſumaria
pręcedente informatione.c.3.n.36.p.40.
Pauperes, miſerabileſue qui dicantur.ibi.n.38.p.41.& quid in
paupertatis probatione obſeruādum ſit.n.ſeq.horū cauſæ nō
trahuntur ad curiā eccleſiaſticam.n.45.
Principis Appellatione in regalijs venit ſolus rex& non eius primogenitus.c.3.n.43.p.44.
Priuilegia de la ma armada,dela bandera de vehinatge,vnde originem habuerunt.n.48.c.3.p.47.
Principi incumbit ſubditos tenere in pace.ibi.n.49.
Pallias, verbum,quid importe.tin.c.3.n.55.p.50.
Pax, in forma conuocationis quid ſit.eod.c. n.61.p.53.vbi aliqua de conuocatione ipſius pacis.
Poteſtatis nomine in ſingulari venit ſolus comes Barcinonę, in

plurali,omnes comites cathaloniç. c.4.n.6. pag. 73.
Poteſtas ſumitur quãdoq.pro magiſtratu.& in ſexuvirili.ibi.n.7
Poteſtates, non dicuntur inferiores comitibus.ibi.n.8.p.74.
In pacis defenſione,qui olim aſsiſtebant.c. 4. n. 17.p.77,
Pacis & treugæ quærelæ,hodie coram principe ſeu eius locumtenente poſſunt proponi, & quomodo.ibi.n.18.
Principis nomine,non habemus in cathalonia magiſtratum,ſed ſub nomine primogeniti.c.4.n.32.pag.80.
Procuratoris Roſsilionis et Ceritaniç ratio,in verbo, baiulus generalis.
Papa & imperator ſunt duo primi fontes omnium dignitatum. c.5. n.5.pag.103.
Patrimonialia an poſsint alienari, verbo alienari.
Parlamentum generale à ſolo rege conuocatur.c.6.n.18.p.117.
Princeps plures diſponit caſus, quos inferior non poteſt. ibid. n.20.pag.118.
Præſcriptione non adquirũtur, quę ſeparari non poſſunt à principe. ibi.n. 21.pag.119.
Principi reſeruata expreſſe,raro conceduntur ibi. n.ſeq.
Princeps ſeu rex de quibus rebus patrimonialibus poſsit diſponere. n.23. ibi.
Principis conceſsio nullum ius tribuit,circa annexa coronæ & adherentia omnino.c.6.n.29.pag.121.
Principi eſt à populo data ſuprema poteſtas.ibi. n.ſeq.
Præſcriptionis immemorialis magna eſt vis.ibi.n.27.
Principes eſſe miniſtros Dei & de illorum cura.c.6.n.31.p. 122.
Præſcribi non poſſunt, quę nec poſsideri ibi. n. 33.nec quę magnam coronę regię inducerent diminutionem.n.34.
Pręſcribi an poſsit merum imperium, & quę vſaticorum iure. pręſcribantur.c.6.n.35.pag. 123.
Pręſcriptio de qua in vſat. hoc quod iuris eſt ſanctorum. quę ſit,ibi.n.36.
Præſcribuntur ſuo tempore fiſci bona nondum vnita, nec incorporata,ſed delata. ibi.n.37.

Præ-

Prçſcribi poſſunt res patrimoniales, quas rex habet vt priuatus, & quæ ſint huiuſmodi. ibi.n.38.
Præſcriptione adquiruntur in cathalonia, res patrimoniales octuaginta annorum poſſeſsione.ibi.n. 39.
Poſſeſsio immemorialis &80.annorum non admittit probationē in contrarium,niſi ad docendum tantum tempus, non fuiſſe elapſum. ibid.n.40 pag.126.
Præſcribi licet poſsit iuri cogendi euacuare in manum capacem, ius tamen petendi indemnitatem non prçſcribitur. c.7.num. 17.pag.141.& n.ſeq.
Præſcriptione immemoriali, quando preſcribantur,quæ com petunt principi ratione vniuerſalis dominij.ibi.n. 19.
Princeps rem feudalem ad ſe reuerſam tenetur in manū habilē transferre,ne domini inferiores ſuis iurib.fraudentur.ibi.n.20.
Prçſcribi poteſt habilitas poſsidendi, non ius ſuperioritatis.c. 7. n.35. pag.148.
Præſcriptio in rebus amortiſandis,â quo tēpore currat. ibi.n.36.
Præſcribi an poſsit ius ſuperioritatis. c.7 n. 50.pag.151.
Pœna nō venientis ad conuocationē hcſtis,quæ ſit.c.8.n.8.p.159.
Pecuniç etiam ſolent conſtitui pro iuribus dominicalibus. cap. 9.n. 16.pag.170.
Propinquis licere, emendare propinquos.c. 9. n.29.pag.175.
Punitus leuiter poteſt grauiori pœna puniri.c.9.n. 51.pag. 177.
Pœnç ſolitæ comminari eccleſiaſticis non obtemperantibus literis regijs, quç ſint. c. 12.n.2.pag.227.
Pœnas alias, vltra occupationem temporalitatum, poteſt rex decernere,contumacia prçlatorum creſcente. c.12.n.7.p.229.
Priuationis gratiarum regiarum comminatio, ſolita eſt apponi in literis monitorijs, contra eccleſiaſticos.c.12.n.17.p.232.
Poſſeſsionem immemorialem priuilegij ſufficit probare in his, quç priuilegio concedi neceſſe eſt.c.13.n.8.p.246.
Præſcriptionem allegare in incapacibus, non eſt tutū ſed priuilegium & probare poſſeſsionem.ibi.n.ſeq.
Prçſentandi ius in prçlaturis tam maioribus, quam minoribus

competit regi in cathalonia, vſq. ad beneficia regalia ſimplicia. c.13. n. 15. pag.247.
Patrono incumbit cuſtodire eccleſiam, & conſeruare dotes & reditus illius. ibi. n. 20. pag. 250.
Poſſeſsione adquiruntur aliqua, quę pręſcriptione acquiri non poſſunt, & quæ ſit diuerſitatis ratio. ibi. n. ſeq.
Præſcriptibile quid dicatur. ibi. n. 22. p. 250. (n.35. p.259.
Penſiones beneficijs ſine cõſenſu regis patroni nõ imponunt. c.13
Pẽſio intollerabilis quę dicatur. ibi. n. ſeq. p. ſe. (ſiſti. ibi. n.39.
Poteſtatis defectu non datur maior nullitas, et poteſt de facto re
Poſſeſsio & vſus antiquiſsimus inducunt priuilegiorum apoſtolicorum probationem. c.13. n.60. pag. 262.
Priuilegium probatur ex vſu & poſſeſsione. ibi.
Pacis & treugę cauſa dicitur mixta. c.14. n. 2. pag. 282.
Pacem & treugam firmarunt pręlati eccleſiaſtici in cathalonia. & ſubſunt conſtitutionib. pacis & treugę. c. 14. n.22. p.288.
Sub pace & treuga ſunt conſtituti omnes in cathalonia. et vn de ſecuritas pacis originem habuerit. ibi. n.21.
Pacis et treugę proceſſus hodie non fit coram Epiſcopis ſed coram vicario & ſubuicario. c.14. n.23. et 24. p.289.
Proceſſus faciunt epiſcopi & pręlati iure communi, & non in vim conſtitutionum pacium & treugarum. ibi. n.25.
Pacis & treugę violator clericus poteſt quęrelari coram vicario regio, & qualiter ſimili caſu procedatur, in monitione, comparitione, fori declinatione, publicatione, contumacia: & de remiſsione epiſcopo facienda. c.14. n.28. pag.290.
Et in iſto proceſſu clericus tõſuratus ſub cuius iudicis iuriſdictione remaneat. ibi. n. 30. pag. ſeq.
Pacis & treugę firma iuris fit hodie ſeruata forma conſti. Ferdi. 2. c. 14. n. 29. pag.290. et eſt neceſſaria firma et contumatię purgatio. ibi. n.29. & 31. et quid in clerico tonſurato.
Pacis & treugę quęrela ciuile iudicium eſt. c.14. n.32. pag. 292. in cuius proceſſu poteſt clericus detineri per iudicem ſecularem. ibi. n.33. & quid in exemptis. n.34.

Pacis

Pacis & treugæ querela nihil criminalitatis contra clericos continere debet: & in his cautum oportet eſſe aduocatū.ibi. n. 35. p. 293. nec in iſto proceſſu contra exēptos procedit iudex ſecularis criminaliter.n.36.p.ſeq. & quid habet facere iudex ſecularis, ſi inuenerit in tali proceſſu clericos culpabiles. n.40.

Prçſidis officio congruit rempublicam malefactoribus purgare. c. 14. n. 59.pag. 300.

Prçſbiteri & cçteri in ordinibus conſtituti,capi poſſunt pro regalia vſatici, ſimili modo. c. 14. n. 84.pag. 307.

Prçſbiterorum, clericorum & aliorum diſtrictus, quo ad perſonam, eſt ipſorum epiſcoporum.c.14 n.87.pag.308.

Priuilegium conceſſum profeſsioni vel officio tandiu durat, quandiu profeſsio vel officium.c. 14. n.93.pag.310.

Plura ſunt negotia, quam vocabula.c.14. n. 101.pag.313.

Patrimoniū duplex habet rex:vnum fiſcale,alterum Cçſaris, et quid contineāt ambo: & perquos gubernetur vnūquodq. c. 14.n. 125. pag.320.

prohibitiones ſic ſunt faciendç, ne ſint contra liberum cōmercium. n.135.c.14. pag.324.

papa quandoq. ipſo iure exuit clericos, clericali priuilegio. cap. 14.n. 138. pag. 324.

periculoſa eſt contra clericos in gallia procedendi forma.c.14.n. (146. pag.327.

patrimoniales cauſç. verbo cauſç.

poteſtas temporaliſ et ſpiritualis,ſecularis & eccleſiaſtica, ad inuicem vices ſuas ſibi prçſtant.c.15.n. 70. pag.365.

poteſtas ſecularis & eccleſiaſtica ſunt duo brachia,veluti dextrū & ſiniſtrum.ibi. n.73.pag.366.

R

Regalia & prçrogatiuç principis ſub quibus comprehendantur vſaticis.remiſsine. c.2. n. 3. pag.13.

Regis vide in verbo,princeps. & in verbo comes Barci.et infra.

Rex ſeruare debet vſaticos & conſtitutiones cathaloniç. in verbo conſtitutiones.

Rex iurare debet in ingreſſu regiminis, & quæ.in verbo, iurare.
Regis maieſtas villeſcit, ſine magna familia, & nobili curia.c.3.nu.13.pag.27.
Regiam dignitatem qui dicantur habere.c.3.n.14.p.27.
Regis domeſtici qualiter conueniantur,& coram quo.c.3.nu.23 pag.32.
Regaliam oppreſsionis,& recurſus nonpoteſt rex à ſe abdicare, niſi incertis caſibus.c.3.n.40.pag.42.
Regaliæ non competunt primogenito & gubernatori neq. eius vicesgerenti, paucis exceptis caſibus.ibi.n.41. p.43.cũ.n. ſeq.
Recurſus eſt regalia,quę non abdicatur a rege.ibi.n.40.
Regis in domo qualiter annonæ, ſeu portiones diſtribuantur.c.3.n.54.p.50.
Regaliæ non continentur ſub conſtitutionibus de cauſis vicariarum & baiuliarum non extrahendis a vicaria, aut baiulia.nu.19.cap.4.n.77.
Regaliæ quæ dicantur.nu.23.cap.4.p. 78.
Remiſsio cauſarum criminalium extra prouinciam,an fieri poſſit.nu.25.ibi.
Regis actus perſonalis, quando in eius primogenito admittatur, & in eius conſorte vel fratre.c.4.n.36.p.82.
Regis domeſtici & capellani ſubſunt cancellario.in verbo cancellario.
Regium concilium olim non erat formatum, præter cancellarium,vicecancellarium,regentem , fiſciq. aduocatum:ſed iudices nominabantur per regem in ſingulis cauſis.c.4.nu.46 pag.87.
Recurſus & appellationis regalia comunicatur locumtenenti, & ſic abſente rege ad eum confugere poſſunt oppreſsi,& magiſtratus interſe de ſuperioritate contendentes , & alij. c.4. nu.67. pag.95.
Regalia in numero plurali in antiquis monumentis legimus, & vulgo regalia in numero ſingulari appellatur.c.5.n.1.p.102.
Regalia quæ ſint.ibi.n.2.& quare regalia iura dicantur.n.3.quæ

compe

competunt cuilibet non recognoſcenti ſuperiorem.n.4.pag.103.
Regalia, alia ſunt fiſcalia, alia patrimonialia .ibid. n.7. & quæ dicantur fiſcalia queue patrimonialia. n.ſeq.
Regalia diuiduntur in maiora & minora, licet aliqui tertium ad dat genus. quæ ſeparari preſcribiq. non poſſunt.ibi.n.11. quę in cathalonia aliter diuiduntur.n.12.
Regalia iura quoad inſtitutum vſatici.aliumnamq. alia ſunt ſecularia, alia eccleſiaſtica. ibi.n.13.
Regalia ſecularia, quæ competunt comiti Barcinone, quam plurima eſſe. remiſsiue.ibi. n.14.
Regalia iura tribus modis acquiri.c.6.n.1. pag. 111. & qualiter per erectionem dignitatis acquirantur.n.ſeq.
Regalis dignitas.verbo dignitas.
Regalia ſuperiora an veniant in erectione dignitatis. cap. 6. nu. 7. pag.114.
Regalium iurium conceſsio non comprehendit niſi ſolita concedi. ibi.n.8. quæ in triplici ſunt differentia. & de illorum conceſsione.cum.num.ſeq. & quæ ſint competentia in ſignum ſupremæ poteſtatis.n.10.ibi.
Regalia maiora concedi poſſunt ſi ex conceſsione magna diminutio dominij concedentis non ſequatur.ibi. nu.12. que nec conceduntur, nec conſuetudine, vel præſcriptione adquiruntur. ibi. n. 13.
Regalium conceſsio per viam legis & conſtitutionis poteſt fieri, etiam in ſupremis. ibi.n.14.
Regalium poſſeſsio qualiter probetur.ibi.n.15.
Regaliarum exercitium, vſa.auctorita.& rogatu &c. ſimilium in locumtenentem generalem transfertur.c. 6.n.19.p.118.
Regaliarum conceſsio non extenditur ad vnita, & incorporata coronæ. c. 6.n.25. pag. 120.
Regalia iura qualiter præſcriptione adquirãtur. ibi.n.26. & quę ſint inpræſcriptibilia.n .ſeq.
Regalia iura poſſunt in curijs de conſenſu brachiorum inſtitui, vel erecta extingui. & de his inſtituendis & extinguendis.c.6. num.

num.41. pag. 126.

Regalia iura plura ex principum conceſsione obtinet ciuitas Barchinone, & que ſint. ibi.n.44.pa.127.

Rex an poſsit filium ſuum regem creare, & de aliquibus regibus qui regno renuntiarunt.ibi. n.45.

Religionem ingredientes ſine conſenſu parentum; & quare contra illos ſuſtineatur pragmatica regis.Iaco.1.c.7.n40. p. 149.

Regij dominij omnia ſunt, quo ad ſupremam poteſtatem. c. 7. nu.52. pag.153.

Regalię ſoni emiſsi, pacis et treugę. vſat. princeps namq. ſunt exceptę ab omni priuilegio & exemptione.c.8.n.12.p. 160.

Rex ratione ſupremę iuriſdictionis habet dominium in omnib. temporalitatib.ac hominibus ſuę terrę.c.9.n.1.pag.163.

Reditus annui in tritico, vino& oleo,qua forma ſint liciti. ca. 9. n. 14. pag. 170.

Regis officium eſt bona eccleſiaſtica defendere.c.11.n.36.p.209

Recurſum non poteſt rex in totum à ſe abdicare.c.11.nu. 50. & ſeq. pag.217.

Rex ſuo caſu procedit ad punitionem eorum,qui bonis eccleſiarum abutuntur.c. 11.n.56. pag.220.

Romanus pontifex pleniſsimam habet in beneficialibus poteſtatem, eaq. poteſt creare, & creata extinguere, ſupprimere & reuocare.c.13. n,1.pag.243.

Romanus pontifex diſpenſat ſupra concilium generale, mutat ſubſtantialia actus et alia ſimilia.ibi.n.2.

Rex habet canonicatum in verbo canonicalem.

Rex eſt laicus, et ſecularis: & ideo eidem non confertur beneficium eccleſiaſticum,obtinet tamen pębendã. c.13.n.5. p. 245.

Rex Francię in pluribus cathedralibus obtinet canonicatum. c. 13. n.11. pag.246.

Redituum eccleſiaſticorum pars vna fabricę eccleſię, eſt deſtinata. c. 13. n.29. pag. 252.

Regis officium eſt curare vt diuina honorifice & diligenter peragantur & augeatur cultus diuinus.c.13.n.49.pag.258.

Regalia iura.quę rex exercet in eccleſiaſticos non violant libertem nec immunitatem eccleſię nec poſſunt a regis corona ſeparari. c. 14. n.6. pag. 282.

Regalia iura non transferuntur per verba generalia.ibid. num. 8.pag.ſeq.

Romanus Pontifex nedum poteſt temporalia eccleſiæ alienare, verum & ſacra prophanare.c.14. n.17. pag.286.

Regalię proceſſus procedit contra perſonas eccleſiaſticas et quomodo procędatur in regalijs. c.14.n.63.pag.301.

Regalia formata & euocata,habet officialis in mãdatis poteſtatẽ quoſcũq.culpabiles capiẽdi.ibi.n.64.p.ſeq.et quid incleri.n.ſeq,

Regaliarum in cauſis, contra eccleſiaſticos,nedum per occupationem temporalitatum, verum & per alia iuris remedia proceditur. c.14. n.90.pag. 308.

Regalia vſatici, auctoritate et rogatu.2.comprehendit clericos. in qua fit proceſſus ciuilis & criminalis, & qualiter in vtroq. procedatur.c.14. n. 95.pag.311.

Regem via facti & per acuydamentũ legimus aliquando proceſsiſſe,contra clericos non tamen iudicialiter.c.14.n.96.p. 312.

Remediaplura cõpetũt regi. cõtra clericos inſuis caſib.n.97.ibi.

Regalia formata in vim vſatici camini. proceditur contra clericos. ibi.n. 99.pag.ſeq.

Reſiſtentiam facere ſuperioribus etiam iniuſte procedentibus, non licet. in verbo ſuperioribus.

Recurritur ad principem,nedum propter oppreſsionem.verum propter impotentiam aut negligentiam ordinariorum. & eſt magna regalia principis.c.14.n.n.106.p.315.

Regaliæ non continentur ſub conſtitutionibus.ibi.n.107.

Raptores rerũ eccleſiæ dicuntur ſacrilegi, & de his cognoſcit iudex eclſiaſticus.c. 14. n.109.pag.315.

Recurſus non poteſt à rege ſeparari , licet in aliquibus caſibus a ſe hanc poteſtatem abdicauerit.& an poſsit ex priuilegio, an tali caſu propter abuſum ſeuſcandalum , poſsit recurri. cap.14.num.114.pag. 317. habetquę locum recurſus tam.

in

in ciuilibus;quam criminalibus: & cauſæ recurſus euocantur ex quacumq; parte.prouinciæ.n.ſeq.

Recurſus quid ſit. ibi. n.116.habetq.locum tam in terris baronũ quam regis: eſtq.remedium extraordinarium quodpoteſt allegare aliuspro alio ſine mandato.poſtea grauato ratum habẽte, habet effectum. ibi. n. 118, pag. 318.

Regaliarum proceſſus poteſt fieri per regios officiales in terris baronum,etiam eccleſiaſticorum. c.14. n. 120. pag.319.

Recurſus datur ad proximum ſuperiorem in caſibus. capit. 14. nu. 122.pag.320.

Remiſsiones & abolitiones,quas facit rex proficiunt clericis, & in quibus caſibus ſit hoc intelligendum: et an remiſsio impediat poſtea eccleſiaſticum iudicem.c. 14.n.148.pag.327.

Rex poſsidens rem,in qua per ſequeſtrationem,recurſum,vel alias ponit manum ſuam,non poſsidet pro ſe ſed ius conſeruat partibus. c.15. n.34. pag.352.

Romanus pontifex ſuperior eſt imperatore, omnia iudicaturus à nemine iudicandus.c.15. n. 81. pag. 355.

S

SOldata quid ſit. cap. 3.n.19. pag.31.

Saluaguardia quid ſit, in quo differat à manutenentia, & eſt de regalijs.c.3: n. 33.& 34. pag.39.

Subditos tenere in pace ad principem ſpectat.ibi. n.49.pa.47.

Sonus emiſſus,quid ſit. c.3.n.62.pag.53.

Statutum quando dicatur eſſe contra libertatem eccleſię. cap.7. n. 27.pag. 145.

Statutum laicorum ſuper rebus eccleſiaſticis non valet, ſi principaliter fiat in prę iudicium eccleſiarum.ibi.n.37.p.148.

Sequeſtri regij in rebus eccleſiaſticis omnia conſeruant; nec per hoc lęditur iuriſdictio eccleſiaſtica. c.11.n.35. pag.208.

Sede vacante iuriſdictio ſpiritualis per capitulum regitur & adminiſtratur.c.11. n.38. pag.210.

Statutum laicorum, quando liget clericos.c.11.n.52.pag.218.

Sũmus Pontifex tribunal tenet Ieſu Chriſti. c.12. n. 28. p. 236.
Summi pontificis. in verbo, roman. pontifex.
Scientia,& tollerantia temporis immemorialis operatur idem quod priuilegium.c.13. nu.12.p.247.
Sequeſtrorum nominatio in beneficijs regalibus & Abbatijs vacantibus regi competit ibi.n.19.pag.249.
Sequeſtratio quare ponatur in rebus eccleſiaſticis per regem. c. 13. nu. 25.pag. 251. cuius ſequeſtrationis legitima debet eſſe cauſa.n. 26.& ſequeſtri aſsignatio fit per regem ex officio nobili.n.27.
Secularibus magiſtratibus incumbit,ne in defenſione iuriſdictionis ſint tardi, formidine cenſurarum.c.13.n.41.pag.256.
Seculares magiſtratus contra cenſuras eccleſiaſticas debent expectare remedium opportunum.ibi.n.47.pag.257.
Soni emiſsi regalia eſt potentiſsima.c.14.n.44. pag. 295. & eccleſiaſtici in illius proſecutione exceſſus comittentes,capiuntur per officiales regios.n.42.qui intrãt eccleſias & domos illarum.n.45.& extrahunt malefactores.n.45.
Soni emiſsi declaratio quibus caſibus poſsit initiari et cõtinuari.c.14. n. 46.pag.296.
Sonus emiſſus differt à ſacramentali origine,forma,ſolemnitate & effectu,etquomodo. c.14. n.51.pag.298.
Sonus emiſſus fuit iure diuino figuratus & formatus iure humano poſsitiuo,tam communi quam huius patrię.ibi.n.53.
Soni ſacramẽtalis origo vnde ſumat,& qua occaſione. ibi.n.54.
Sacramentale fuit firmatum per Epiſcopum Barcinonę & alios eccleſiaſticos,cum ſaluitate, quod non intendebant firmare ad vindictam ſanguinis.ibi. n.54.
Sacramentalis forma quę ſit & in quo differat à ſoni emiſsi forma.c.14. n.55.pag.299.
Sonus emiſſus requirit ſũmariam informationem.vbi aliqua notanda circa declarationem.ibi.n.56.cuius proceſſus ſolum tendit ad capturam.n.57.pag.ſeq. & eſt limitatus ad caſus conſtitutione comprehenſos.n.58.

Sacramentalis proceſſus habet locum in alijs in quibus non procedit proceſſus ſoni emiſsi.ibi. n. 58.
Soni emiſsi proceſſus fit per vicarium, baiulum, regem ſeu eius locumtenentem: & aliquando per barones intra ſuum diſtrictum. c. 14. n. 60.pag.301.
Sacramentalis proceſſus fit per certas perſonas, & officiales proprie non dicuntur. ibi.n.61.
Superioribus iniuſte procedentibus non eſt reſiſtendum: ſed datur recurſus ad principem.c.14.n. 103.pag.314.
Saluamguardiam regiam ſi violat clericus, poteſt per iudicem ſecularem detineri.c.14. n. 141.pag 321.
Saluaguardia appellatur velum regium, & a quo & per quē debeat impetrari,et concedi.c.14.n.142.pag. 325.
Saluaguardia,emparamentum, guidaticū etiā in rebus eccleſiaſticis conceditur per regiā audientiā,ex cauſa.c.15.n.30.p.351.
Saluamguardiam violans: in crimen læſe maieſtatis incidit. ibi. n. 31. pag.ſeq.
Sequeſtratio fructuū beneficiorū aliquādo petit ad fiſci inſtātiā iudicis officio nobili aliquādo partis,cōditione ex lege.ibi n.32.
Sequeſter non poſsidet pro ſe ſed ius conſeruat partib.ibi.n. 34.
Sequeſtratio pro conſeruatione iurium beneficiorum expeditur iudicis officio,& ab eo dependentia, cōmuni ordine tractantur.c.15. n.42.pag.354.

T

THeſaurarius eſt ordinarius magiſtratus,poſt baiulum generalem.c,4. n. 54. pag. 91.
Talijs & collectis aliqua obſeruāda,remiſsiue.c.6.n.42.p.127.
Temporalibus de rebus diſponere abſolute, non competit eccleſię ſed principi ſeculari.c.7. n.41. pag.150.
Titulus realis quis dicatur.c.9. n.21.pag.172.
Temporalium bonorum occaſione,tenentur eccleſiaſtici ſe præſentare regi & preſtare fidelitatem,antequam à vaſallis ſuę prelaturæ accipiant homagium.c.10. n. 1. pag. 180.

Temporalium rerum duę ſunt poteſtates, ſecularis & pontificia. c.11.n.2.p.197.
Territorium in cathalonia habent epiſcopi à comite Barcinonę. c.11.n.4. pag.198.cum.n.ſeq.
Territorium concedere Epiſcopis,non dicitur concedere,ſed priuilegiare eorum iuriſdictionem.ibi.n.7.pag.200.
Temporalitatem reſpicientia non ſunt de iuriſdictione eccleſiaſtica.c.11.n.11.pag.200.
Titulus realis, in feudalibus & emphiteoticarijs, quis dicatur. c. 15. n. 10.pag.343.
Tabulæ in iudicio, etiam contra clericum ſeruatur communis ipſarum cauſarum ordo. cap.15. n.21.pag.347.

V

VSatici Cathalonię,qui ſint.c.1.n.1.p.5.
Vſatici,quare dicantur.ibi.n.2.
Vſatici qua de cauſa & ad quem finem conſtituti fuerunt.ibi.n.5
Vſaticos,caſus expreſſos tantum comprehendere.ibi.n.6.p. 6.
Vſaticis deficientibus, qualiter ſit iudicandum.ibi.n. 7.
Vſaticos ex legibus Gothijs. ſumptos fuiſſe. ibi.n.8.p.7.
Vſaticos ab omnibus cuſtodiendos eſſe.ibi.n. 11.
Vſaticos conſtituendo comitem voluiſſe requirere conſenſum terrę & magnatum.ibi.n.14.
Vſatici cur dicti Barcinonæ.ibi. n.18.p.9.
Vſaticos non eſſe probandos.quia leges & conſtitutiones Catha loniæ dicũtur,licet ſecus in commemorationibus Petri Alberti.ibi.n.19,p.10.
Vſaticos dupliciter citari vel allegari.ibi n.20.p.10.
Vſaticorum erat proprium volumen ante primam compilationem conſtitutionũ.hodie vero tanquam antiquiſsimæ leges ſunt diſtributi & poſiti ſub congruis titulis, in initio cuiuſq. tituli.c.2.n.1.p.11.
Vſaticorum diuiſio.ibi.n.2.p.12.
Vſaticus alium namq. quę contineat.ibi.n. 3.& de vſaticiscomprehen-

prehendentibus regalias principis.
V aſalli, Coloni, & cenſiti oppreſsi, qua actione & quomodo contra dominos agere poſsint de oppreſsione.c.3.n.29.p.35. & quę iura habeat dominus in vaſallos.ibi.n.3.
Vaſalli qualiter obedire debeant dominis conuocantibus hoſtẽ & caualcatam; & de pœna non ſequentium.c.3.n.58.p.52.
Vicarios poſt baiulos creatos fuiſſe. & quare inſtituti fuerũt. c.4 n.16.p.76.
Vicarię quando fuerunt diſtinctę; & cauſæ baiulię ſunt intra baiuliam, & vicarię intra vicariam tractandę.c.4.n.20.p.77.
Vicarius olim de eodem Epiſcopatu conſtituebatur : hodie vero eſt diſpoſitum, quod non ſit de eadem vicaria: creantur tamẽ vicarij ſub nomine regentium. Sed an recte.c.4.n.26.p.79.
Vicecancellarij officium, & aliqua in verbo Cancellarius.
Vicarij & baiuli in ſuis vicarijs & baiulijs ſunt pręſidentes, remiſſiue.c.4.n.56.p.91.
Vectigal nouum in curijs imponi poſſe & impoſitum extingui, & de pluribus iuribus ſimilis ſpeciei.c. 6.n.43.p.127.
Vaſallus quilibet tenetur dominũ iuuare.c.8.n.5.p.157.
Vſus mali in Cathalonia redẽpti & ibi remiſsiue de inteſtia, exorchia, cucutia & alijs & de horũ recognitione.c.9.n.17.p.170
Vſalli prælatorũ cõtribuunt in donatiuis, & ſeruitijs, in maridagijs & coronagijs.c.10.n.11.p.184.
Veritas eſt omnino ſequenda: & in quolibet mandato ſuperioris veritas tacita pro expreſſa habetur.c.13.n.42.p.256.
Vſaticorum regalias ſeruant clerici quia gaudent, ad ſuum commodum illorum ſecuritate.c.14.n.79.p.306.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Barcinone, Ex Typographia Gabrielis Graells, & Geraldi Dotil. Ano M.D.C.